

Endartsak Oratsouyts S. Prgtchean hiwandanotsi Hayots

Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

Endartsak Oratsouyts S. Prgtchean hiwandanotsi Hayots. 1883-1930.

1/ Les contenus accessibles sur le site Gallica sont pour la plupart des reproductions numériques d'oeuvres tombées dans le domaine public provenant des collections de la BnF. Leur réutilisation s'inscrit dans le cadre de la loi n°78-753 du 17 juillet 1978 :

*La réutilisation non commerciale de ces contenus est libre et gratuite dans le respect de la législation en vigueur et notamment du maintien de la mention de source.

*La réutilisation commerciale de ces contenus est payante et fait l'objet d'une licence. Est entendue par réutilisation commerciale la revente de contenus sous forme de produits élaborés ou de fourniture de service.

Cliquer [ici](#) pour accéder aux tarifs et à la licence

2/ Les contenus de Gallica sont la propriété de la BnF au sens de l'article L.2112-1 du code général de la propriété des personnes publiques.

3/ Quelques contenus sont soumis à un régime de réutilisation particulier. Il s'agit :

*des reproductions de documents protégés par un droit d'auteur appartenant à un tiers. Ces documents ne peuvent être réutilisés, sauf dans le cadre de la copie privée, sans l'autorisation préalable du titulaire des droits.

*des reproductions de documents conservés dans les bibliothèques ou autres institutions partenaires. Ceux-ci sont signalés par la mention Source gallica.BnF.fr / Bibliothèque municipale de ... (ou autre partenaire). L'utilisateur est invité à s'informer auprès de ces bibliothèques de leurs conditions de réutilisation.

4/ Gallica constitue une base de données, dont la BnF est le producteur, protégée au sens des articles L341-1 et suivants du code de la propriété intellectuelle.

5/ Les présentes conditions d'utilisation des contenus de Gallica sont régies par la loi française. En cas de réutilisation prévue dans un autre pays, il appartient à chaque utilisateur de vérifier la conformité de son projet avec le droit de ce pays.

6/ L'utilisateur s'engage à respecter les présentes conditions d'utilisation ainsi que la législation en vigueur, notamment en matière de propriété intellectuelle. En cas de non respect de ces dispositions, il est notamment passible d'une amende prévue par la loi du 17 juillet 1978.

7/ Pour obtenir un document de Gallica en haute définition, contacter reutilisation@bnf.fr.

1998

ԸՆԴԱՐՁԱԿ

ՕՐԱՑՈՅՑ

Ս. ՓՐԿՁԵԱՆ-ՅԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ

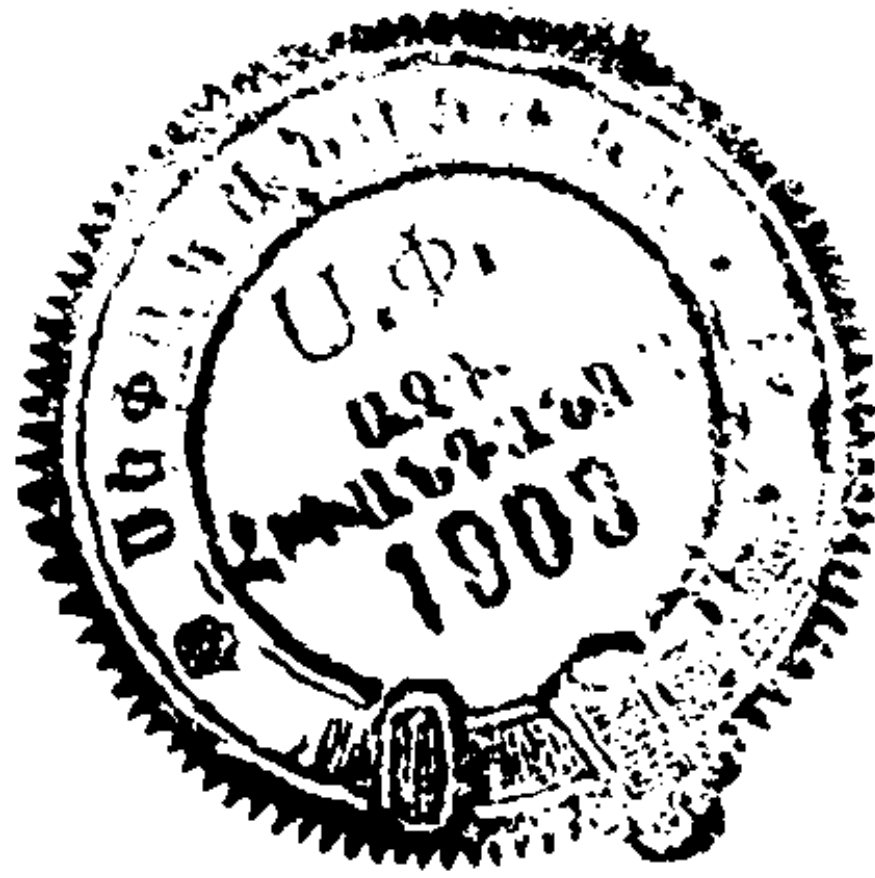
ՀԵՑՈՑ

Ս. ՓՐԿՁԵԱՆ-ՅԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ

ՀԵՑՈՑ

2008-129449

Արամյան Գեորգյան

1908

Է Ն Դ Ա Ր Զ Ա Կ

Օ Ր Ա Ց Ո Յ Ց

ՏՊԱՐԱՆ, ՎԻՄԱԳՐԱՑՈՒՆ, ԿԱԶՄԱՑՈՒՆ ԵՒ ԹՂԹԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ

Յ. Մ Ա Ց Թ Է Ո Ս Ե Ա Ն

Թիւ 27, Ֆինանսներու Եօզուշու, Կ. Պոլիս

معارف عمومیہ نظارت جلیہ سنک ۲۷ رجب ۳۲۵ و ۲۳ آگستوس
۳۲۳ تاریخلی و ۲۳۹ نومرولی رخصتنامه سیکه طبع اولمشدر

32767013

1908

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՅՑ

Ա. ՓՐԿՉԵԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՅԻ ՀԱՅՈՑ

Օ Ր Ա Ց Ո Յ Ց

Տ Ո Մ Ա Ր Ա Կ Ա Ն Գ Ի Տ Ե Լ Ի Ք

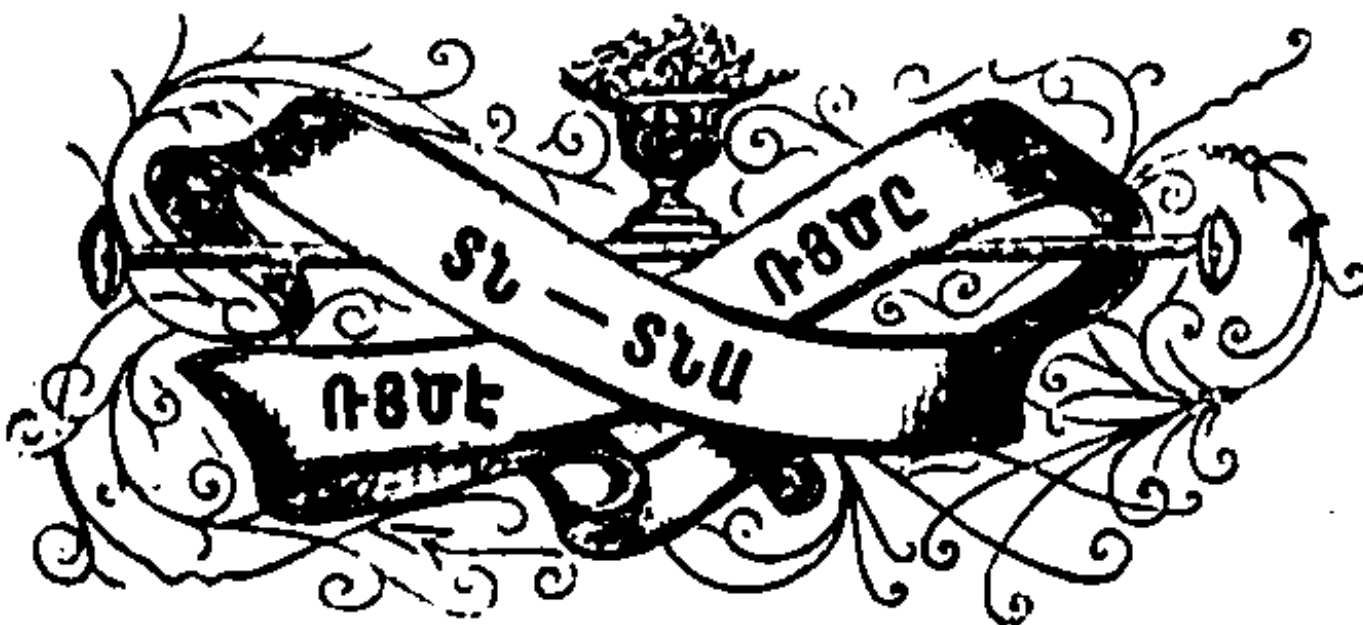
Ժ Ա Մ Ա Ն Ա Կ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն Ք Ե Ի Ա Շ Խ Ա Ր Հ Ա Գ Ր Ա Կ Ա Ն Ք

Պ Ե Տ Ա Կ Ա Ն Վ Ի Ճ Ա Կ Ա Գ Ր Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ք

Հ Ա Յ Ե Կ Ե Ղ Ե Ց Ի Ո Յ Ե Ի Պ Ա Տ Ր Ի Ա Ր Ք Ա Ր Ա Ն Ի

Տ Ե Ղ Ե Կ Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ք

Գ Ո Ր Ծ Ն Ա Կ Ա Ն Հ Մ Տ Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ք

ՅԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ՄԱՅԹԷՆՍԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏԿԳ

Ի ՀԱՅՐԱԳԵՏՈՒԹԵԱՆ

Տ. Յ. ՄԿՐՏՉԻ Ա.

ՍՐԲԱԶԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ի ԳԱՏՐԻԱՐԳՈՒԹԵԱՆ Ս. ԵՐՈՒՍԱԶԵՄԻ

Տ. ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ

ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՐԳԵՊԻՍԿՈԳՈՍԻ

ՀՐԱՄԱՆԱԻ

ԳԱՏՐԻԱՐԳԻՆ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԳՈՂՍՈՑ

Տ. ՄԱՂԱՔԵԱՅ

ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՐԳԵՊԻՍԿՈԳՈՍԻ

Անցեալ 1903 թուականի Ընդհանուր Օրացոյցի սկիզբը բացատրուած է այն նպատակը՝ որ առաջադրուած է Օրացոյցիս հաստատունն եւ որոշ ձեւ մը տալով:

Ութը տարիներէ ի վեր այդ ուղղութեամբ կը հրատարակուի արդէն Ընդհանուր Օրացոյցը եւ անոր գտած ընդունելութիւնը միակ ապացոյցն է կարեւոր պէտք մը լրացնել կոչուած ըլլալուն:

Հետեւաբար այս իններորդ տարին եւս խմբագրուեցաւ նոյն ուղղութեամբ եւ ոգւով:

Այն բարեփոխութիւնները եւ նորութիւնները զորս ներմուծել ջանացած ենք այս տարուան Ընդհանուր Օրացոյցին մէջ՝ արդէն ինքնին պիտի երեւին, որով մի առ մի բացատրել աւելորդ կը համարինք:

Մասնաւորապէս հասարակութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք սա կէտին վրայ, թէ նկատի առնելով մեր ընթերցողներուն մեծամասնութեան առեւտրական եւ գործնական կեանքի հետ ունեցած առօրեայ յարաբերութիւնները, մեզի պարտք համարեցինք մասնաւոր խնամք տանիլ գործի եւ տուրեւառի վերաբերեալ տեղեկութեանց:

Հ Ա Մ Ա Ռ Օ Տ Ա Գ Ր Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ք

Ա.քեպ.	Արքեպիսկոպոս	Ծն.	Ծնեալ
Ա.մուսն.	Ա.մուսնացեալ	ԾՎրդ.	Ծայրագոյն վարդապետ
Անգղ.	Անգղիերէն	Հպ.	Հիւպատոս
Անպ.	Անպաշտօն	Ձեռն.	Ձեռնադրեալ
Ատդ.	Ատենադպիր	Մբ.	Միաբան
Ատպ.	Ատենապետ	Մդս.	Մեծ դեսպան
Առժ.	Առժամեայ	Մճ.	Մէճիտիյէ
Աքհ.	Աւագ քահանայ	Մքղ.	Մայրաքաղաք
Բն.	Բնակիչ	Յջ.	Յաջորդ
Գերմ.	Գերմաներէն	Նխ.	Նախկին
Գհժ.	Գահաժառանգ	Վնն.	Վանահայր
Գնձ.	Գանձապետ	Վրդ.	Վարդապետ
Գհկլ.	Գահակալութիւն	Տղ.	Տեղապահ
Գր.	Գրագիր	Տս.	Տեսուչ
Դս.	Դեսպան	Տրծ.	Տարածութիւն
Դքսթ.	Դքսութիւն	Փ.	Ծաղկեայ փիլոն
Եպ.	Եպիսկոպոս	ՓԱռ.	Փոխ առաջնորդ
Ձն.	Ձինուորական	Փխ.	Փոխանորդ
ԷՖ.	Էֆէնսի	Քլմ.	Քիլոմետր
ԸՀպ.	Ընդհանուր հիւպատոս	Քհնյ.	Քահանայ
Ընտր.	Ընտրեալ	Քռ.	Քառակուսի
Թագ.	Թագաւոր	Քտղ.	Քարտուղար
Թգրթ.	Թագաւորութիւն	Քր.	Քարոզիչ
Իշխթ.	Իշխանութիւն	Օամ.	Օամանիյէ
Խ.	Հանջախաչ	Օամն.	Օամաներէն
Խհ.	Խորհրդական	Ֆրնա.	Ֆրանսերէն

Կը խնդրուի ամէն անոնցմէ, որոնք ո եւ է դիտողութիւն ունին
այս Ընդարձակ Օրացոյցին պարունակած տեղեկութեանց մա-
սին, նշանակել այս թուղթին վրայ, եւ կտրելով զայն գծուած տեղէն՝
դրել շիւանդանոցին գրասենեակը, Կ. Պոլիս, Մեծ Նոր խան,
մինչեւ 1 Յուլիս 1908, սա հասցէով.

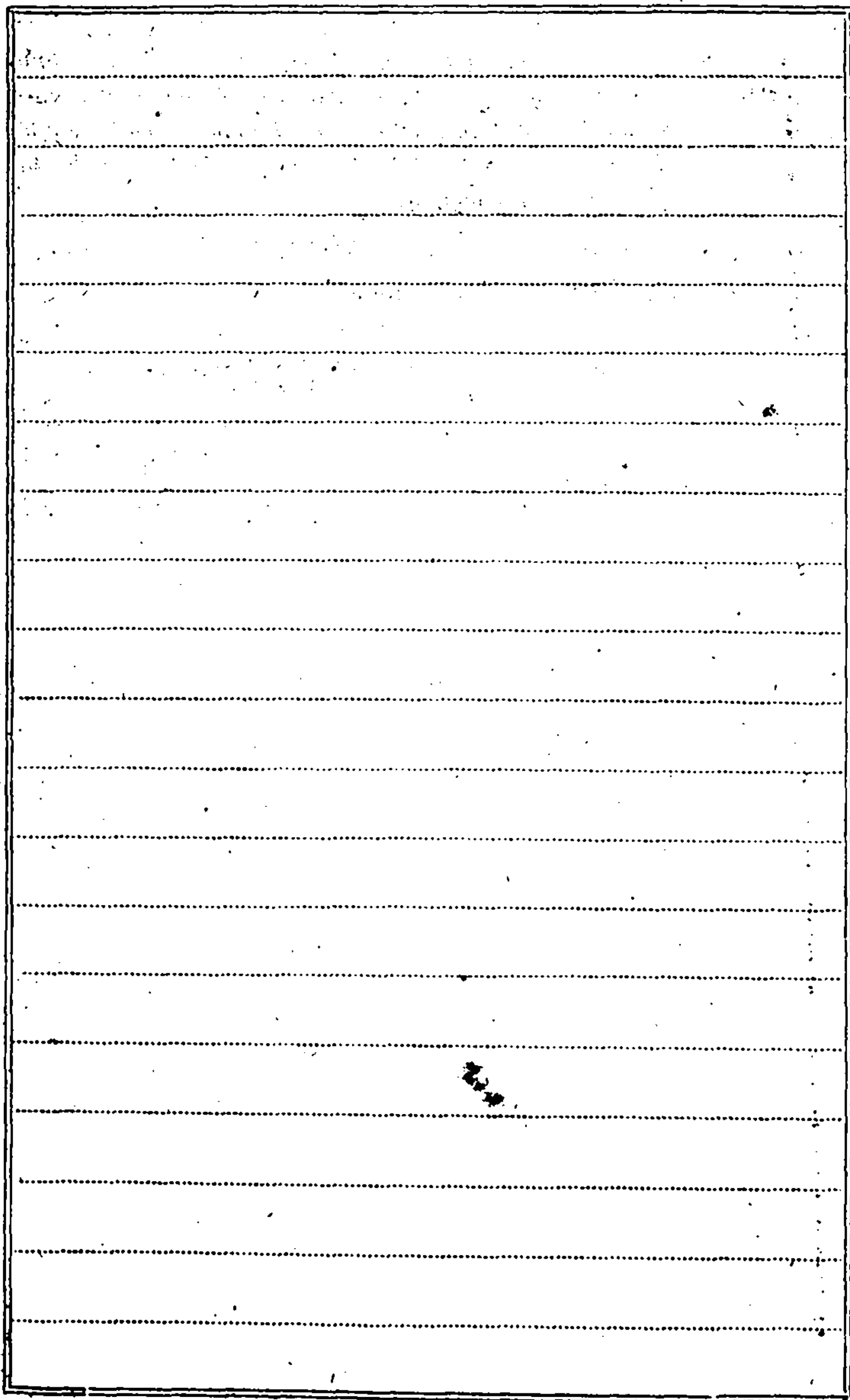
در علیہدہ استانبولده چقماچیلر یوقوشندہ بیواک یکی خانده ارمنی خستہ خانہ سی ادارہ سنہ

Ephorie de l'Hôpital Arménien

48, 49, 50 Buyuk-Yéni-han, Stamboul

CONSTANTINOPLE

(Turquie)

ՕՐԱՑՈՅՑ ԿԱՄ ՏՈՄԱՐ 1908

ՆԱՀԱՆՁ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Ե Ի

ԲՈՒՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՀԱՅՈՑ ՏՆ. - ՏՆ.Ս. = 4400 - 4401

Ե Ի

ՏՈՄԱՐԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՀԱՅՈՑ

ՌՅԾԷ-ՌՅԾԸ = 1857 - 1858.

Գիր ՔԱՐԼՈՅՆ Է	ՈՇ
ԽՕՐՆԵՐԵԱԿՆ	ԲԳ
ՎԵՐԱՊԻՐՆ	Ը
ԻՆՆԵԼՏՈՍԱՆԵՐԵԱԿՆ	Է
ՏԱՆՈՒՆԵՐՆ	Կարիճ

Բո՛ւ ճայնին *աձ.քձ.զձ.դձ.* ձախակողմեան դասուն են ի սկիզբն սար-
ւոյն, եւ սկսեալ ի Բուն Բարեկենդանէ անցանին յաջակողմեան դասն:

Շարժական ռօնք եւ միջոցք նոցին

ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻԱՅՏԵՈՒԹԻՒՆ, կամ ԾՆՈՒՆԴ	Կիր.	Յունուար	6
Միջոցք ուճիք		աւուրք	29
Առաջաւորաց Բարեկենդան	Կիր.	Փետրուար	3
Սուրբ Սարգիս	Շք.	»	9
Տեառնընդառաջ	Եջ.	»	14
Բուն Բարեկենդան	Կիր.	»	24
Ծաղկազարդ	Կիր.	Ապրիլ	6
ԱԼԵՑՈՒՄՆ	Աւագ Բջ.	»	7
ԶԱՏԻԿ	Կիր.	»	13
Երեւման Ս. Խաչ	Կիր.	Մայիս	11
Համբարձումն	Եջ.	»	22
Հոգեզայուս	Կիր.	Յունիս	1
Տօն Ս. Էջմիածնի	Կիր.	»	15
Բարեկենդան Հուսաւորչի	Կիր.	»	22

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ (Գիւտ նշխարաց)	Կիր. Յունիս	28
Բարեկենդան Վարդավառի	Կիր. Յուլիս	13
ՎԱՐԴԱՎԱՌ	Շք.	» 20
Միջոց Վարդավառի	Եօթնեակի չորհ	
Բարեկենդան Ս. Աստուածածնի	Կիր. Օգոստոս	10
ՎԵՐԱՓՈՒՌՈՒՄՆ.	Կիր	» 17
Միջոց Ս. Աստուածածնի	Եօթնեակի չորհ	
Բարեկենդան Ս. Խաչի	Կիր. Սեպտ.	7
ԽԱԶՎԵՐԱՑ	Կիր.	» 14
Բարեկենդան Վարազայ Ս. Խաչի	Կիր.	» 21
Վարազայ Ս. Խաչ	Կիր.	» 28
Միջոց Ս. Խաչի	Եօթնեակի եօթն	
Գիւտ Խաչ	Կիր. Հոկտ.	26
Ս Հրեշտակապետք	Շք. Նոյեմբ.	8
Յիսմակաց Բարեկենդան	Կիր.	» 16
Ս. Յակոբայ Բարեկենդան	Կիր. Դեկտ.	7
Ս. Յակոբ Մծրնայ	Շք.	» 13
Միջոց ուշիք	աւուրհ	17
Ս. Ստեփանոս	Եջ. Դեկտ.	25
Բարեկենդան Ծննդեան	Բջ.	» 29

Ըստ Լատինացոց

Շրջան Լուսնի, որ է ՈսկեԹիւն	9
Շրջանն Արեգակնային փոքր	13
Վերադիրն	27
Ինչիկիսնն Հռովմէական	6
Կիրակագիրն	24

Իսկ Զատիկ նոցա միով եօթնեակու յառաջ է քան զմերն:

Յարեմուտք

Փրկչական Թուականին (Հին Տոմար)	1908	Յունուար	1
Թուին Հայոց ըստ յետին սովորութեան	1357	»	1
Տաճկաց Հիմրիյէ Թուականին	1326	Փետրուար	1
Տաճկաց Եմքահան Թուականին	1324	Մարտ	1
Փոքր Թուոյն Ազարիայի	293	»	21
Թուն եւ շարժական Թուականին Հայոց	4401	Օգոստոս	6
Տոմարական հաստատութիւն Թուին Հայոց	1358	»	11
Հրէից Թուականին	5669	»	27
Փրկչական Թուականին (Նոր Տոմար)	1909	Դեկտեմբեր	19

Չորս եղանակ

Քարուն եւ հասարակած	Մարտ	8
Ամառ եւ արեւադարձ	Յունիս	9
Աշուն եւ հասարակած	Սեպտեմբեր	11
Զմեռ եւ արեւադարձ	Դեկտեմբեր	10

Խաւարմունք

† Յունիսի 15 մանեկածեւ խաւարումն Արեւու, անստանելի ի Կ. Պոլիս:

† Նոյեմբերի 25 Յերասուելու խաւարումն Լուսնի՝ անստանելի ի Կ. Պոլիս:

Սկիզբն խաւարման ժամ 4, քայէ 58

Մէջ խաւարման » 7, » 15

Վերջ խաւարման » 9, » 32

† Դեկտեմբերի 10 մանեկածեւ եւ քոյրական խաւարումն Արեւու, անստանելի ի Կ. Պոլիս:

Կ. Պոլսոյ

Հայնուծիւն աշխարհագրական $41^{\circ} 00' 29'' ,8$ հիւսիսային.

Երկայնուծիւն ի Փարիզէ $26^{\circ} 38' 44''$ արեւելեան.

Փամական արբերուծիւն $1^{\circ} 464' 35''$ եւ ժամքն հաշուին ի 24, սկսեալ ի մօրցն Արեւու ի նախընթաց երեկոյին:

ԱՂԻՒՍԱԿ ՇԱՐԺԱԿԱՆ ՄԱՍԱՆՑ ԱՒՈՒՐՑ

ՑՈՒՆՈՒԱՐ				ՄԱՅԻՍ				ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ			
Օ.	Ծ.Ա.	Կ.Օ.	Ե.Տ.	Օ.	Ծ.Ա.	Կ.Օ.	Ե.Տ.	Օ.	Ծ.Ա.	Կ.Օ.	Ե.Տ.
	ժ.ր.	ժ.ր.	ժ.ր.		ժ.ր.	ժ.ր.	ժ.ր.		ժ.ր.	ժ.ր.	ժ.ր.
1	14.23	7.21	9.37	1	9.28	4.52	14.32	1	11.17	5.46	12.43
7	14.14	7.11	9.46	7	9.16	4.47	14.44	7	11.33	5.55	12.27
13	14. 3	7.16	9.57	13	9. 6	4.42	14.54	13	11.49	6. 5	12.11
19	13.51	7. 4	10. 9	19	8.58	4.37	15. 2	19	12. 5	6.11	11.55
25	13.38	6.58	10.22	25	8.15	4.35	15. 9	25	12.21	6.20	11.39
ՓԵՏՐՈՒԱՐ				ՑՈՒՆԻՍ				ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ			
	ժ.ր.	ժ.ր.	ժ.ր.		ժ.ր.	ժ.ր.	ժ.ր.		ժ.ր.	ժ.ր.	ժ.ր.
1	13.21	6.49	10.39	1	8.46	4.33	15.14	1	12.37	6.28	11.23
7	13. 6	6.42	10.54	7	8.44	4.32	15.16	7	12.53	6.37	11. 7
13	12.50	6.34	11.10	13	8.44	4.32	15.16	13	13. 9	6.43	10.51
19	12.35	6.26	11.25	19	8.47	4.33	15.13	19	13.24	6.51	10.36
25	12.19	6.17	11.41	25	8.51	4.36	15. 9	25	13.38	6.58	10.22
ՄԱՐՏ				ՑՈՒԼԻՍ				ՆՈՑԵՄԲԵՐ			
	ժ.ր.	ժ.ր.	ժ.ր.		ժ.ր.	ժ.ր.	ժ.ր.		ժ.ր.	ժ.ր.	ժ.ր.
1	12. 8	6.12	11.52	1	8.58	4.38	15. 2	1	13.53	7. 1	10. 7
7	11.51	6. 3	12. 9	7	9. 6	4.42	14.54	7	14. 5	7.12	9.55
13	11.30	5.56	12.30	13	9.16	4.47	14.44	13	14.16	7.17	9.44
19	11.14	5.47	12.46	19	9.28	4.52	14.32	19	14.25	7.22	9.35
25	10.58	5.38	13. 2	25	9.40	4.58	14.20	25	13.32	7.24	9.28
ԱՊՐԻԼ				ՕԴՈՍՏՈՍ				ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ			
	ժ.ր.	ժ.ր.	ժ.ր.		ժ.ր.	ժ.ր.	ժ.ր.		ժ.ր.	ժ.ր.	ժ.ր.
1	10.39	5.29	13.21	1	9.56	5. 7	14. 4	1	14.39	7.27	9.24
7	10.24	5.22	13.36	7	10.11	5.14	13.49	7	14.39	7.28	9.21
13	10. 8	5.13	13.52	13	10.26	5.20	13.34	13	14.39	7.28	9.21
19	9.54	5. 5	14. 6	19	10.42	5.26	13.18	19	14.36	7.27	9.24
25	9.40	4.58	14.20	25	10.58	5.37	13. 2	25	14.32	7.25	9.28

ԱՌՈՒՐՔ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԵԱՆՑ

ԵԿԵՂԵՑԵԱՅ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻՍ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՑ ԳԻՒՂՕՐԷՒՑ

1908

Փետր.	17	Ս. ԹԱԳԱՒՈՐ, ի Գառըքէոյ:
Ապրիլ	13	ԶԱՏԻԿ. ի Բերա - Թագսիմ եւ ի Գում Գարու:
»	20	ՆՈՐ ԿԻՒՐԱԿԷ. Գում Գարու ի դուրս:
»	27	ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՏՐԱՆ. ի Խաքէոյ:
Մայիս	4	ՍՐԲՈՑ ՎԱՐԳԱՆԱՆՑ, ի Ֆերիքէոյ:
»	11	ԵՐԵՒՄԱՆ ԽԱԶ, ի Գուրու. Զէշմէ:
»	18	Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ, ի Կէսիկ Բաշա:
»	22	Ս. ՓՐԿԻԶ, յԱզգ. Հիւանդանոց յԵՑԻ Գուլէ:
Յունիս	1	ՀՈԳԵԳԱՆՈՒՍՏ. Ս. ԵՐԲՈՐԳՈՒԹԻՒՆ, ի Բերա:
»	8	Ս. ԵՂԻԱ, յէյուլայ:
»	9	Ս. ՀՈՒՓՍԻԾԷ ԿՈՑՍ, ի Պէոյիւք Տէրէ:
»	14	ԵԼՆ Ի ՎԻՐԱՊԷՆ Ս ԳՐԻԳՈՐԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐՁԻՆ, ի Գուգ- կունճուգ եւ ի Բանկալթի:
»	28	ԳԻՒՑ ՆՇԽԱՐԱՑ Ս. ԳՐԻԳՈՐԻ ԼՈՒՍԱՒՈՐՁԻՆ, ի Ղալա- թիա եւ ի Գրնալը կղզի:
Յուլիս	1	ՍՐԲՈՑ ԵՐԻՑ ՄԱՆԿԱՆՑ, յէմիրկէն:
»	6	ԳԻՒՑ ՑՓՈՑ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ, յԵՆԻՔԷՕՅ ԵՒ յէյուլայ:
»	13	ՍՐԲՈՑ ԱՌԱՔԵԼՈՑ, ի Գանսիլլի:
»	20	ՎԱՐԳԱՎԱՌ. Ս. ԿԱՐԱՊԵՑ, յԻԼԱԿԻԼՏԱՐ-ԵԷՆԻՄԱԿԱՅԻԷ:
»	21	Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԿԱՐԱՊԵՑ, ի ՍՅԵՆԻԱ:
»	26	Ս. ՍԱՆԴՈՒԽՑ, ի Բուլմէլի Հիսար:
Օգոստ.	17	ՎԵՐԱՓՈՒՈՒՄՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ, ի Գում Գարու, յԱզալը, ի Գառըքէոյ, յԱլէմճաղի եւ ի Գարթալ:
»	24	Ը. ՕՐ ՎԵՐԱՓՈՒՄԱՆ, յՕՐԹԱՔԷՕՅ:
»	31	ԳԻՒՑ ԳՕՏԻՈՑ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ, ի Պէշիկթաշ:
Սեպտ.	8	ԾՆՈՒՆԴ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ, ի Մարրիքէոյ:
»	14	ԽԱԶՎԵՐԱՑ. յԻԼԱԿԻԼՏԱՐ—ՍԷՄԱՄՐԳ:
»	27	Ս. ԳԷՈՐԳ, ի Սամաթիա:
Հոկտ.	5	Ս. ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ի Թօլի Գարու:
»	21	Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՒԵՏԱՐԱՆԻՑ, ի Նարլը Գարու:
»	26	ԳԻՒՑ ԽԱԶ, ի Գում Գարու:
»	30	Ս. ՅՈՎՀԱՆ ՈՍԿԵՐԵՐԱՆ. ի Գարակէօմրիլկ (հրկիզեալ):
Նոյեմբ.	9	Ս. ՀՐԵՇՏԱԿԱՊԵՑ, ի Պալաթ:
»	22	Ս. ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ, ի Պէլգօզ:
»	29	Ս. ԹԱԳԷՈՍ ԵՒ ԲԱՐԹՈՒՂԻՄԷՈՍ, յԵՆԻ Գարու:
Դեկտ.	13	Ս. ՅԱԿՈՐ ՄԾՐՆԱՑ, ի Գաարմ Բաշա եւ յԵՑԻ Գուլէ:
»	25	Ս. ՍՏԵՓԱՆՈՍ, յԱյլաթեֆանոյ:
»	29	Ս ՅԱԿՈՐ ԳԼԽԱԴԻՐ յԱլթը Մէրմէր:

Լսմ. Օր	ՔԵԱՆՈՒՆԻ ՍԱՆԻ ՕՐ 31	ՅՈՒՆՈՒԱՐ	ԶԻՒԼԷԻՃՃԷ ՕՐ 29	Տարի.	Քաղաք	
14	1	ՊԵ. դձ. Գ. օր պահոց Մենդեան. ԿԱՂԱՆԴ և Տարեմուտ 1908 նահանգ Յուսկանին Գրիստոսի ըստ հին տոմարի: Տոմ. Գաղոցի 28: Յայսմ. Գաղոցի 24: Ա. Արամայ 17: Յն* Տօն Անուանակոչուժեան Տեառն, և յիշատակ Բարսղի հայրապետին: Լտ. Յունուարի 14: Տճ. Զիւլհիճճէ 10 և Գուրպան պայրամը աւուրս 4. և Գասըմի 68: Հր. Սէրաթի 11:			10	ՂԱ
15	2	ՊԵ. դկ. Դ. օր պահոց Մենդեան:			11	ՂԱ
16	3	ՍԵ. աձ. Ե. օր պահոց Մենդեան:			12	ՂԵ
17	4	ՈՒՐ. աղ. Զ. օր պահոց Մենդեան: Տոմ. Արաց (օր 30): Լտ. Անտոնի արքային:			13	ՂԵ
18	5	ՇԲ. բձ. Ճրագալոյց Մենդեան և Մկրտուժեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Գրիստոսի Յն. Ճրագալոյց Յայսմուժեան: Հր. Տարեգրութի տնկոց: ⊗ Լր. Լս. ժամ 22, ռույկ 48 Խառնակ օր			12	ՂԵ
19	6	ՃԿԻՐ. բկ. Տօն ԾՆՆՊԵԱՆ ԽԱ ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԱՅԱՆՈՒՅԻԱՆ ՏԵԱՐԱՆ մերոյ Յիսուսի Գրիստոսի: Ուտիք է 8 օր շարունակ: Յն* Յայսմուժիւն Տեառն: Լտ. Տօն անուանն Յիսուսի Տար. Թագադր. Մուհամմէտ Ալի Շահին Պարսից. 1907			10	ՂԵ
20	7	ՃԲՇ. գձ. Բ. օր Մենդեան: Յիշատակ մեռելոց: Յն* Յովհաննու Կարապետին:			17	ՂԵ
21	8	ՊԵ. գկ. Գ. օր Մենդեան: Յայսմ. Արաց (օր 30): Լտ. Աղ-նէսի կուսին: Տար. ԾՆՆՊ. Օսկար Բ. Թագ. Շուէթի. 1829 ⊗ Ի Զրհուսն ժամ 19, ռույկ 37 Տճ. Պուրճի Տէլվ			17	ՂԵ
22	9	ՊԵ. դձ. Դ. օր Մենդեան:			18	ՂԵ
23	10	ՍԵ. դկ. Ե. օր Մենդեան: Տար. Գահ. Էսուարս է. Թագաւորին Անգղիոյ եւ Կայսեր Հնդկաստանի. 1901			19	ՂԵ
24	11	ՈՒՐ. աձ. Զ. օր Մենդեան:			20	ՂԱ
25	12	ՇԲ. աղ. Է. օր Մենդեան:			21	ՂԱ
26	13	ՃԿԻՐ. բձ. Ը. օր Մենդեան և Տօն Անուանակոչու-րեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Գրիստոսի:			22	Ա.
27	14	ՊԵ. բկ. Տօն Մենդեան Արքայն Յովհաննու Կարապետին: Հարսանիք: Լտ. Յովհաննու Ոսկերերանին: Տար. ԾՆՆՊ. Վիլիէլմ Բ. Կայսեր Գերմանիոյ. 1859 ⊗ Կր. Բն. ժամ 00, ռույկ 5 Հողմանք եւ անձրեւք			22	Ա

Լամբ.	Օր	ՔԵԱՆՈՒՆԻ ՍԱՆԻ	ՅՈՒՆՈՒԱՐ	ՍՈՒՀԱՐՐԷՍ	Տակն.	Փարսն
		ՕՐ 31		ՕՐ 30		
28	15	ԳԵ. զձ. Սրբոցն Պետրոսի հայրապետին, Վլասայ եպիսկոպոսին և Աբխտղոմայ տարկաւագին Ա. Ովդան (օր 30):			52	Ա5
29	16	ԳԵ. զկ. Պահբւ Լտ. Փրանկիսկոսի Սալեզացւոյն:			50	Ա5
30	17	ԵՇ. զձ Սրբոյն Անտոնի ճգնաւորին: Յն. Անտոնի Անաստատականին: ՏՃ. Ախրըր արպատին, որ է վերջ քառասուն աւուրց աւազնոյ մասին ձմերան:			57	Ա2
Տար. Գան. Ֆրեսերիֆ Ը. Թագ. Տանիմարֆայի. 1906						
31	18	ՈՒՐ. զկ. Պահբւ Յն* ԱԹանասի և Կիւրղի հայրապետացն Աղեքսանդրիոյ: ՏՃ. Էվվէլի խամսիյն, որ է սկիզբն յիսուն աւուրց երկրորդի մասին ձմերան:			57	Ա0
1	19	ՇԲ. աձ. Սրբոցն Թէոդոսի Թագաւորին և եօթն մանկանցն Եփեսոսի Լտ. Փետրուար:			58	Ա7
2	20	ՄԻՐ. ալ. Ա. զկնի Ծննդեան: Յն. Եւթիմիոսի ճգնաւորին: Լտ* Տեառնընդառաջ:			59	Ա7
☉ Ծն. Լս. ժամ 17, ռոպէ 33 Խառնակ օդ						
3	21	ՌԵ. բձ. Սրբոցն Կիրակոսի, և մօրն Յուզիտայի. և վկայիցն Գորգիոսի, Պողիքտոսի և Իրիզորիսի Հարամնիբւ Լտ. Վլասայ եպիսկոպոսին: ՏՃ. Մուհարրէմ (օր 30). և Տարեմուտ 1326 Թուականի Հիճրէթին: Հր. Ադար (օր 30):			1	ԱԱ
4	22	ԳԵ. բկ. Սրբոցն Վահանայ Գողթնացւոյն, Եւզինեայ կուսին, և հօրն Փիլիպպոսի, և մօրն Կղողեայ և երկուց եղբարցն Սերգեայ և Ապիտանի. և երկուց ներքինեացն:			5	ԱԳ
5	23	ԳԵ. զձ. Պահբւ Լտ. Ագաթայ կուսին:			5	Գ0
6	24	ԵՇ. զկ. Սրբոցն Տրիփոնի, Պարսամայ և Ոնտիրիոսի ճգնաւորացն Լտ. Դիմիթեայ կուսին:			2	Գ1
7	25	ՈՒՐ. զձ. Պահբւ Յն* Իրիզորի Աստուածարանին:			0	Գ5
8	26	ՇԲ. զկ. Սրբոց հայրապետացն ԱԹանասի և Կիւրղի:			7	Գ5
9	27	ՄԻՐ. աձ. Բ զկնի Ծննդեան: Յն. Փոխադրուածին նշխարաց Սրբոյն Յովհաննու Ոսկեբերանին:			7	Գ2
☾ Վր. Բռ. ժամ 13, ռոպէ 17 Հողմունք եւ անձրեւք						
10	28	ՌԵ. ալ. Սրբոցն Եւզինէոսի, Մակարիոսի, Վաղերիոսի, Կանդիտոսի և Ակիւղասայ Հարամնիբւ:			8	Գ0
11	29	ԳԵ. բձ. Սրբոցն Անդրէի զօրավարին, և բանակի նորին, և Կալինիկոսի և Դիմեդեայ վկայիցն: Յն. Դարձ նշխարաց սրբոյն Իգնատիոսի հայրապետին:			9	Գ7
12	30	ԳԵ. բկ. Պահբւ Յն* Հայրապետացն Բարսղի, Իրիզորի և Յովհաննու Ոսկեբերանին: ՏՃ. Աշուրէ կիւնիւ:			10	Գ7
13	31	ԵՇ. զձ. Սրբոցն Աղրիանոսի և կնոջն Անատոլայ. և Թէոդորոսի և Ելեւթիւրոսի վկայիցն:			11	ԳԱ

Լսմ. Օր	Շ Ո Ւ Պ Ա Յ		ՓԵՏՐՈՒԱՐ	ՄՈՒՀԱՐԲԵՄ		Տսմ. Փամբ.
	ՕՐ 29			ՕՐ 30		
14	1	ՈՒՐ. գկ. Պահր:			12	99
15	2	ՇՐ. դձ. Սրբոյն Գրիգորի Աստուածարանին: Յն* Տեսուն-ընդամասը:			12	100
16	3	✠ ՎՈՐ. դկ. Գ. զկնի Ծննդեան: Բարեկենդան պահոց Առաջաւորաց: Տոմ. Մեհեկան (օր 30): Յն. Դրիժ'տիժն, որ է սկիզբն մետաւան կիւրակէից: Լտ. Եօթնամաներորդաց կիւրակէ: Հր. Փոքր շէքէր պայրամը:			12	101
17	4	ՐՅ. աձ. Ա. օր պահոց Առաջաւորաց: Յն. Լուծուին պահոց յայսմ եօթնեկի:			10	102
<p>☉ Լր. Լս. ժամ 17, ռոպէ 46 Խառնակ օդ</p>						
18	5	ԳՇ. ակ. Բ. օր պահոց Առաջաւորաց:			17	103
19	6	ԴՇ. բձ. Գ. օր պահոց Առաջաւորաց:			17	103
20	7	ՆՇ. բկ. Դ. օր պահոց Առաջաւորաց: Յայսմ. Մեհեկան (օր 30): Տճ. ձէմբէի էվիլէլ պէ հալա, որ է օր իջանելոյ ջերմութեան արեւել յօդս:			18	100
<p>☉ Ի Չուկն ժամ 9, ռոպէ 30 Տն. Պուրհի Հուք</p>						
21	8	ՈՒՐ. գձ. Ե. օր պահոց Առաջաւորաց և յիշատակ առաքման Յովնանու մարգարէին առ Նինուէացիան: Յն. Երկուց թէոդորոսաց վկայից:			19	107
22	9	ՇՐ. գկ. Սրբոցն Սարգսի զօրավարին, և որդւոյ նորա Մարտիրոսին և չորեքտասան զինուորացն:			50	107
23	10	✠ ՎՈՐ. դձ. Դ. զկնի Ծննդեան: Յն. Խարաղամպոսի բահանային: Լտ. Վամաներորդաց կիւրակէ:			51	108
24	11	ՐՇ. դկ. Սրբոց Աստվմանց զօրավարաց: Հարամիր: Յն. Վլասայ եպիսկոպոսին: Լտ. Մատաթեայ առաքելոյն:			55	109
25	12	ԳՁ. աձ. Սրբոց Սուրբաւանց վկայից, և Ոսկեանց բահանայից:			55	110
<p>☉ Վր. Բռ. ժամ 11, ռոպէ 54 Անձրիւային օդ</p>						
26	13	ԴՇ. ակ. Պահր:			52	111
27	14	✠ ՆՇ. բձ. Տեսունընդամասը: Ա. Նիրհան (օր 31): Տճ. ձէմբէի սանի պէ սպ, որ է օր իջանելոյ ջերմութեան արեւու ի ջուրս:			50	112
28	15	ՈՒՐ. բկ. Պահր:			57	112
29	16	ՇՐ. գձ. Սրբոյն Իսահակայ Պարթեւի հայրապետին մերոյ: Յն. Յիշատակ մեռելոց:			57	112

Լսմ.	Շ Ո Ւ Պ Ա Յ		Փ Ե Տ Ր ՈՒ Ա Ր		Ս Է Ֆ Է Ր		Տսմ.	Քանակ
	ՕՐ 29				ՕՐ 29			
1	17	ՃԿԵՐ. զկ. Ե. զկնի Ծննդեան	Լտ. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Լտ. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	ԸԸ	110
2	18	ՔՇ. դձ. Արքոցն Մարկոսի եպիսկոպոսին, Պիոնի բահանային, Կիւրղի և Բենիամինի սարկաւազացն. և վկայիցն Աբղիմսեհի, Որմզդանայ և Սայենի Հարսանիք: Յն. Նաւակատիք յայսմ եօթնեկի:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	ԸԹ	117
3	19	ՔՇ. դկ. Արքոց Ղեւոնդեանց բահանայից:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	ԸՐ	117
		<p>☉ Ծն. Լս. ժամ 3, ժողով 18</p> <p>Անճրեւարքեր հողմունք</p>						
4	20	ՔՇ. ան. Պահք: Լտ. Օր մոխրոց: Տճ. Սէֆէր (օր 29): Հր վէ-Ադար (օր 29):	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ի	118
5	21	ԻՇՇ. ակ. Արքոց Վարդանանց զօրավարաց հազար երեսուն և վեց վկայից: Յիշատակ մեռելոց: Յն. Տիմոթէոսի և Եւստատիոսի ճգնաւորացն: Տճ. Ճէմրէի սալիս ֆիւլ Թիւրապ, որ է օր իջանելոյ ջերմութեան արեւու ի հողն:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ը	119
6	22	ՈՒՐ. լձ. Պահք:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ը	120
7	23	ՇՐ. բզ. Կոստանդնուպոլսոյ Ս. Ժողովոյն հարիւր յիսուն հայրապետաց: Լտ. Թովմայի Ազուինացոյն:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ը	121
8	24	ՃԿԵՐ. Դկ. Ա. Քառասնորդաց: Բուն բարեկենդան: Յն. Բուն բարեկենդան, և Գիւտ Գլխոյ սրբոյն Յովհաննու Կարապետին: Լտ. Քառասնորդաց կիւրակէ:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Օ	122
9	25	ՔՇ. ան. Ա. օր մեծ պահոց: Յն* Գրիգորի աստուածաբանին:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Դ	122
10	26	ՔՇ. ակ. Բ. օր մեծ պահոց: Տճ. Էվվէլի պէրտ իւլ անուզ, որ է սկիզբն ցրտոյն պառաւանց որ տեւէ եօթն տիւ և ութ գիշեր: Հիւսիւն ֆուրթունասը: Հր. Կամաւոր ծովան մահուան Մովսիսի:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Կ	122
		<p>☾ Առ. Բռ. ժամ 5, ժողով 52</p> <p>Պարզ եւ ցուրտ</p>						
11	27	ՔՇ. բձ. Գ. օր մեծ պահոց:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ը	120
12	28	ՇՇ. բկ. Դ. օր մեծ պահոց:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Թ	127
13	29	ՈՒՐ. զձ. Ե օր մեծ պահոց:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ս. Մարտ, և Յիսներորդաց կիւրակէ իբր բուն բարեկենդան:	Ի	127

			Տարի.	Գրք.
14	1	ՇՐ. զկ. Զ. օր մեծ պահոց: Արքայն Թէոդորոսի զօրավարին: Յն* Թէոդորոսի զօրավարին ՏՃ. Տարե նուա 1324 կղեւնական Թուականին:	11	158
15	2	ՃԿԻՐ. դձ. Բ. Քառամորդաց և է. օր մեծ պահոց:	15	159
16	3	ՅՇ. զկ. Ը. օր մեծ պահոց: ՏՃ. Ախրըր պէտ իւլ անուզ, որ է վերջ ցրտոյն պառաւանց: Զր. Մոմ վանն Եսթերայ:	15	150
17	4	ԳՇ. ան. Թ. օր մեծ պահոց: Տոմ. Արեգ (օր 30): Զր. Փուրիմ, տան յիշատակի Եսթերայ, որ է շէքէր պայրամը աւուրս երկուս:	12	151
18	5	ԳՇ. ակ. Ժ. օր մեծ պահոց: Լտ. Գարրիէլի հրեշտակապետին:	10	155

⊗ Յեօին Լր. Լա. Ժամ 10, ռույկ 29
Խառնակ օր

19	6	ԵՇ. բձ. ԺԱ օր մեծ պահոց: Լտ* Յովսեփայ աստուածահօրն:	17	155
20	7	ՈՐՐ. բկ. ԺԲ. օր մեծ պահոց: Յն. Գիւտ նշխարաց արքայն Յովհաննու Կարապետին: ՏՃ. Ախրըր խամսին, որ է վերջ յիտուն աւուրց երկրորդի մասին ձմեռան:	17	152
21	8	ՇՐ. զձ. ԺԳ. օր մեծ պահոց: Արքայն Կիւրղի Երուսաղիմայ հայրապետին և միւս Կիւրղի եպիսկոպոսին և մօր նորա Աննային: Յայտ. Արեգ (օր 30): Գարնանամուտ և հասարակած, և լինի տիւ և գիշեր հաւասար: ՏՃ. ԻԹիտալը բէպիի Գարսից Նէվրուզ, որ է ամանոր և նոր օր արքայական, և Գայրամ: Լտ. Բենեդիկտոսի արքային:	18	150

⊙ Ի Խոյն Ժամ 8, ռույկ 24
ՏՃ. Պուրնի Համէլ

22	9	ՃԿԻՐ. զկ. Գ. Քառամորդաց և ԺԳ. օր մեծ պահոց: Անառակին: Յն. Քառասուն մանկանց:	19	157
23	10	ՅՇ. դձ. ԺԵ. օր մեծ պահոց:	20	157
24	11	ԳՇ. զկ. ԺԶ. օր մեծ պահոց:	21	158
25	12	ԳՇ. ան. ԺԷ. օր մեծ պահոց: Լտ* Աւետուհի:	22	159

⊕ Վր. Գու. Ժամ 20, ռույկ 22
Անպամամ օր

26	13	ԵՇ. ակ. ԺԸ. օր մեծ պահոց:	25	120
27	14	ՈՐՐ. բձ. ԺԹ. օր մեծ պահոց:	22	121
28	15	ՇՐ. բկ. Ի. օր մեծ պահոց: Արքայն Յովհաննու Երուսաղիմայ հայրապետին և հայրապետացն մերոց Յովհաննու Իմաստասիրին Օձնեցոյ, Յովհաննու Որտնեցոյն և Գրիգորի Տաթեւացոյն: Զր. Ապիպ, որ է գարնանամուտ Ի Ժ. 21, ր. 24:	20	125
29	16	ՃԿԻՐ. զձ. Գ. Քառամորդաց և ԻԱ. օր մեծ պահոց: Տընտեսին: Ա. Աւելեաց (օր 5):	27	125

Լսմ. Ժր.	Մ Ա Ր Յ		Մ Ա Ր Տ		Ր Է Պ Ի Լ Է Վ Վ Է Լ		Տարի.	Փաստք.
	ՕՐ 31				ՕՐ 29			
30	17	ԲԵ. զկ. ԻԲ. օր մեծ պահոց					ԵՄ	122
31	18	ԳԵ. դձ. ԻԳ. օր մեծ պահոց: Յն. Կիւրղի Երուսաղիմայ հայ- րապետին:					ԵԸ	120
1	19	ԴԵ. դկ. ԻԴ. օր մեծ պահոց: Միշինք: Լտ. Ապրիլ:					ԵԳ	127
<p>☉ Ծն. Զատի. Լս. ժամ 12, ժողով 44 Հողմունք եւ անձրեւք</p>								
2	20	ԵԵ. աձ. ԻԵ. օր մեծ պահոց: Տճ. Րէպիւլ Էվվէլ (օր 29): Հր. Նիսան (օր 30), որ է Ա ամիս Ս Դրոց:					Վ	127
3	21	ՈՒՐ. ակ. ԻԶ. օր մեծ պահոց: Ա. Շամս (օր 30). և տարե- մուտ ՄՂԳ=293 փոքր Ծուականին Զուղայեցւոց. և գար- նանամուտ ըստ հնոյ տոմարին:					Ե	128
4	22	ՇՐ. բձ. ԻԷ. օր մեծ պահոց: Սրբոց բառանից մանկանցն, որք ի Սեբաստիա կատարեցան (է հնո-ճ):					Ե	129
5	23	ՄՈՐ. բկ. Ե. Քառանորդաց և ԻԸ օր մեծ պահոց: Գա- տաւորին: Լտ. Վիշէնցիոսի Ճէրէրան:					Զ	100
6	24	ԲԵ. գձ. ԻԹ. օր մեծ պահոց					Ծ	101
7	25	ԳԵ. զկ Լ օր մեծ պահոց: Յն* Աւետուին Ս. Աստուածածնի					Շ	105
8	26	ԴԵ. դձ ԼԱ. օր մեծ պահոց: Յն. Տօն ամենայն երկնային զօրաց:					Շ	105
9	27	ԵԵ. դկ. ԼԲ. օր մեծ պահոց					Ո	102
<p>Տար Ծննդ. Լեոբոյ Ռ. Թագ. Պէլնիգայի. 1835</p> <p>☉ Առ. Բռ. ժամ 00, ժողով 3 Պարզ եւ յուրս</p>								
10	28	ՈՒՐ. աձ. ԼԳ. օր մեծ պահոց					Գ	100
11	29	ՃՇՐ. ակ. ԼԴ. օր մեծ պահոց: Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին, յիշատակ չարչարանաց և մտին ի վիրապն:					Վ	107
12	30	ՄՈՐ. բձ. Զ. Քառանորդաց և ԼԵ. օր մեծ պահոց: Գա- լատեան: Լտ. Կիրակի Արմաւենեաց որ է Ծաղկազարդ:					Վ	107
13	31	ԲԵ. բկ. ԼԶ. օր մեծ պահոց: Տճ. Մէվլուտ:					Վ	108

Լ.ս.Ն	Ն Ի Ս Ա Ն		Ա Պ Ր Ի Լ	Ր Է Պ Ի Լ Է Վ Վ Է Լ		Տարի.	Գրքի.
	ՕՐ 30			ՕՐ 29			
14	1	ԳԵ. գձ. ԼԷ. օր մեծ պահոց:				17	109
15	2	ԴԵ. գկ. ԼԸ. օր մեծ պահոց:				18	170
16	3	ԵԵ. դձ. ԼԹ. օր մեծ պահոց: Տոմ Ահեկան (օր 30): Հր. Պատէք, օր է խամուրառուզ պայրանք, աւուրս ուժ:				19	171
17	4	ՈՐԸ. դկ. Խ. օր մեծ պահոց:				17	175
<p>⊗ Աւագ Լ.Ր Լ.Ս. ժամ 00, ռուպէ 14 Ախորժեղի աւուրք</p>							
18	5	ՇԲ. աձ. Յիշատակ յարուժեանն Հազարու Պահք:				17	175
19	6	ՃԿԻՐ. աղ Ծաղկազարդ: Պահք: Յն. Կիրակի Ողորդեանն, օր է Ծաղկազարդ: Լ.տ. Զատիկ:				18	173
20	7	ՃԱԻԱԳ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ. բձ. Աւետուհի Ս. Աստուածածնի Յայտ. Ահեկան (օր 30):				19	170
<p>Ըստ հին տոմարի սյուստ է աւագ յունակն յունի</p> <p>⊙ Ի Յունի ժամ 19, ռուպէ 26 Տհ. Պուրնի Աէվր</p>							
21	8	ԱԻԱԳ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ. բկ. Պահք: Յիշատակ տանն կուսանաց:				20	177
<p>Տուր. Ծննդ. Կարոյ Թագաւորին Ռուսացիոյ. 1839</p>							
22	9	ԱԻԱԳ ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ. գձ. Պահք:				21	177
23	10	ՃԱԻԱԳ ԷՐԿՈՒՇԱԲԹԻ. գկ. Պահք: Յիշատակ ընթրեաց Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի Լ.տ. Ս. Գէորգ:				22	178
24	11	ԱԻԱԳ ՈՒՐՐԱԹ. դձ. Պահք: Յիշատակ չարչարանաց և խաչելուժեանն և Թաղմանն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:				22	179
<p>⊕ Վր. Բն ժամ 2, ռուպէ 18 Պարզ եղանակ</p>							
25	12	ԱԻԱԳ ՇԱԲԱԹ. դկ. ճրագաղոյց Զատիկի Լ.տ. Մարկոսի աւետարանչին:				22	170
26	13	ՃԿԻՐ. աձ Զատիկ Եարուքեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Ուտիք է մեզ մինչև ցՀամբարձունն Յն եւս Զատիկ, և ուտիք է նոցա մինչև ցնոր կիրակի:				20	171
27	14	ՃԲԵ. աղ. Բ. օր Զատիկ: Յիշատակ մեռելոց Անկաստիկ Տճ. Զայր Ծուրճուհարս Հր. Տոմ վասն մահուանն Յետուայ:				27	175
28	15	ՃԳԵ. բձ. Գ. օր Զատիկ:				27	175
29	16	ԴԵ. բկ. Դ. օր Զատիկ:				28	172

Լսմ.	Օր	Ն Ի Ս Ա Ն ՕՐ 30	Ա Պ Ի Ի Լ	Ր Է Պ Ի Ի Լ Ա Ն Ե Ր ՕՐ 30	Տսմկ	Խմբի.
30	17	<p>ԵՇ. զձ. Ե. օր Զատիկի Ի քաղաքս ինչ և ի զիւղօրէս տօնս վասն արարօրէից:</p> <p>☉ Ծն Լս. ժամ 22, ռոպէ 36 Անձրեւարեր հողմունք</p>			ԸԳ	ԿՎԾ
1	18	<p>ՈՒՐ. զկ Զ օր Զատիկի Յն* Տօն Պալքալը այազմային Լտ. Մայիս, և տօն առաքելոցն Փիլիպպոսի և Յակոբայ Տճ. Բէպիւլ ախրր (օր 30):</p>			Կ	ԿՎՆ
2	19	<p>ՇԲ. զձ. Է. օր Զատիկի Յիշատակ զխաւովման սրբոյն Յովհաննու Մկրտչին Զր. Ետա (օր 30):</p>			Ը	ԿՎՎ
3	20	<p>ՃԱՐԸ. զկ. Ը. օր Զատիկի Եոր կիւրակէ կամ Կրկնագատիկ և Ադամ (օր 30): Յն. Թովմայի առաքելոյն Լտ. Գիւտ Խաչ:</p>			Ը	ԿՎԸ
4	21	<p>ՔՇ. աձ. Թ. օր Յինանց:</p>			Ճ	ԿՎԳ
5	22	<p>ԳՇ. ալկ. Ժ. օր Յինանց:</p>			Ծ	ԿՎԸ
6	23	<p>ԴՇ. բձ. ԺԱ. օր Յինանց: Յն* Ս. Գէորգ: Տճ. Խըտրէլէզ:</p>			Դ	Կ
7	24	<p>ԵՇ. բկ. ԺԲ. օր Յինանց:</p>			Կ	Ը
8	25	<p>ՈՒՐ. զձ. ԺԳ. օր Յինանց:</p> <p>☾ Առ. Գռ. ժամ 18, ռոպէ 18 Զուարթ եւ պայծառ</p>			Ը	Ը
9	26	<p>ՇԲ. զկ. ԺԴ. օր Յինանց:</p>			Գ	Ճ
10	27	<p>ՃԱՐԸ. Գ. զձ. ԺԵ. օր Յինանց: Տօն Աշխարհամատարան, որ է Կանաչ կիւրակէ: Յն. Եմաւոնի ազգականին Գրիտոսի:</p>			Կ	Ծ
11	28	<p>ՔՇ. զկ. ԺԶ. օր Յինանց: Զր. Ծով վասն մահուանն Զեղեայ և զԵրուձեան տապանակին:</p>			ԿԿ	Դ
12	29	<p>ԳՇ. աձ. ԺԷ. օր Յինանց:</p>			ԿԸ	Կ
13	30	<p>ԴՇ. ալկ. ԺԸ. օր Յինանց: Յն. Յակոբոսի առաքելոյն եղբորն Յովհաննու աւետարանչին:</p>			ԿԹ	Ը
<p>Տար. Ծննդ. Մուհամմէ Ալի Շահին Պարսից 13 Ռեպտեմբեր 1289 = 9/21 Յունիս 1872</p>						

Լամ. Օր	Մ Ա Յ Ը Ս	Մ Ա Յ Ի Ս	Բ Է Պ Ի Ի Լ Ա Խ Ը Բ	Տարի.	Խմբի.
	ՕՐ 31		ՕՐ 30		
14	1	ԵՇ. բձ. ԺԹ. օր Յինանց: Յն. Երեմիայ մարգարէին:		12	9
15	2	ՈՒՐ. բկ. Ի. օր Յինանց: Յն. Գիւտ նշխարաց Աթանասի հայրապետին: Հր. Երկրորդ Խամուրուզ:		10	10
16	3	ՇԲ. գձ. ԻԱ. օր Յինանց: Տոմ. Մարերի (օր 30):		17	11
<p>☉ Լր. Լս. ժամ 11, ռոպէ 18 Պայծառ օր</p>					
17	4	ՃԿԻՐ. Գ. գկ. ԻԲ. օր Յինանց: Կարմիր կիւրակէ:		17	12
<p>Տար. Ծննդ. եւ Գահ. Ալժօնս ԺԳ. Թագ. Սպանիոյ. 1886</p>					
18	5	ՔՇ. դձ. ԻԴ. օր Յինանց:		18	13
19	6	ԳՇ. դկ. ԻԴ. օր Յինանց: Հր. Լաղլաուժէր:		19	12
<p>Տար. Ծննդ. Նիւոլա Բ. Կայսեր Ռուսիոյ. 1868</p>					
20	7	ԴՇ. աձ ԻԵ. օր Յինանց: Յայսմ. Մարերի (օր 30): Յն*		20	10
<p>Կիսապէնտէկոստէ:</p>					
21	8	ԵՇ. ակ. ԻԶ. օր Յինանց: Յն. Յովհաննու աւետարանչին:		21	17
<p>☉ Յ'երկաւորն ժամ 18, ռոպէ 39 Տն. Պուրնի ձէվա</p>					
22	9	ՈՒՐ. բձ. ԻԷ. օր Յինանց: Յն. Եսայեայ մարգարէին:		22	17
23	10	ՇԲ. բկ. ԻԸ. օր Յինանց:		22	18
<p>Տար. Գահ. Կարոյ Թագաւորին Ռուսմանիոյ. 1866</p>					
<p>☾ Կր. Բռ. ժամ 6, ռոպէ 57 Ջերմ եւ պարզ</p>					
24	11	ՃԿԻՐ. Ե գձ. ԻԹ. օր Յինանց: Տոմ Երեւման սրբոյ Խաչին:		22	19
25	12	ՔՇ. գկ. Լ. օր Յինանց:		20	20
26	13	ԳՇ. դձ. ԼԱ. օր Յինանց:		27	21
27	14	ԴՇ. դկ. ԼԲ. օր Յինանց:		27	22
<p>Տար. Թագադր. Նիւոլա Բ. Կայսեր Ռուսիոյ. 1897</p>					
28	15	ԵՇ. աձ. ԼԳ. օր Յինանց: Լտ* Համբարձումն Քրիստոսի:		28	22
29	16	ՈՒՐ. ակ. ԼԴ. օր Յինանց:		29	22
30	17	ՇԲ. բձ. ԼԵ. օր Յինանց:		20	20
<p>☉ Նն. Լս. ժամ 9, ռոպէ 50 Պայծառ օր</p>					

Լամ.	Օր	Մ Ա Յ Ը Ս	Մ Ա Յ Ի Ս	Ճ Է Մ Ա Ջ Ի Ի Լ Է Վ Լ.	Տարի.	Խմբ.
		Օր 31		Օր 29		
31	18	Ք ս ո ռ . զ . բ կ . Լ Զ . օր Յինանց : Տ ճ . Ճ է մ ա զ ի Լ Է Վ Վ Է Լ (օր 29) : Հր . Սիվան (օր 30) :			1	Ե Դ
1	19	Ք շ . զ ձ . Լ Է . օր Յինանց : Լ տ . Յունիս :			Ե	Ե Կ
2	20	Ք շ . զ կ . Լ Ը . օր Յինանց : Ա . Շրաթ (օր 30) :			Զ	Ե Ա
3	21	Ք շ . զ ձ . Լ Թ . օր Յինանց : Յ ն * Կոստանդիանոսի և Հեղինեայ :			Է	Ե Գ
Տար . Ծննդ . Ֆրեսերիֆ Ը . Թ ա զ . Տանիմարգայի . 1843						
4	22	Ք ս շ . զ կ . Խ . օր Յինանց : Համբարձումն Քրիստոսի Տեսան մեռոյ յերկինս : Վիճակ Յ ն * Համբարձումն Քրիստոսի :			Ը	Ե Բ
5	23	Ո ո ռ . ա ձ . Խ Ա . օր Յինանց : Հր . Սաւվօթ , կամ Պէնտէկոստէ , որ է Կիւլ պայրամք աւուրս երկուս :			Դ	Ե Գ
6	24	Շ Ք . ա կ . Խ Բ . օր Յինանց :			Կ	Ե Դ
Տար Դահ . Կորկիոս և . Թ ա զ . Յունասանի . 1863						
7	25	Ք ս ո ռ . Է . բ ձ . Խ Դ . օր Յինանց : Երկրորդ Ծաղկազարդ : Լ տ . Հոգեգալուստ :			Ը	Ե Դ
<p>Յ Առ . Ք ո ժ աւ 11 , ռ ույ Է 27</p> <p>Քաղցր եղանակ</p>						
8	26	Ք շ . բ կ . Խ Դ . օր Յինանց :			Թ	Ե Դ
Տար . Թագադր Ֆրանս-եօզէժ Կայսեր Աւստրիոյ . 1867						
9	27	Ք շ . զ ձ . Խ Ե . օր Յինանց :			Կ	Ե Ը
10	28	Ք շ . զ կ . Խ Զ . օր Յինանց : Պահք :			Կ	Ե Դ
11	29	Ս շ . զ ձ . Խ Է . օր Յինանց : Երկնային վիճակ . Ի յիշատակ վիճակաւ ընտրուածնս Մատաթևայ առաքելոյն . Լ տ . Բառնարայ առաքելոյն :			Կ	Ե Կ
12	30	Ո ո ռ . զ կ . Խ Ը . օր Յինանց :			Կ	Ե Ա
13	31	Շ Ք . ա ձ . Խ Թ . օր Յինանց :			Կ	Ե Գ

Լսե.	Օր	Հ Ա Ջ Ի Ր Ա Ն ՕՐ 30	Յ ՈՒ Ն Ի Ս	Ճ Ե Մ Ա Ջ Ի Լ Է Վ Լ. ՕՐ 29	Տսիկ.	Խոր.
14	1	✠ ԿԻՐ. աղ. Ծ. օր Յինանց: Հոգեգալուստ: Պէնտէկոստէ: Բարեկենդան Եղիական պահոց Յն. Հոգեգալուստ: Պէնտէկոստէ, Կիւլ փանայրըր: Լտ. Ամենասուրբ Երրորդութիւն:			10	2.
		☉ Լր. Լս. ժամ 20, ռույկ 22 Ախորժեղի եղանակ				
15	2	ԲԵ. բձ. Բ. օր Հոգեգալստեան: Պահք: Տոմ. Մարգաց (օր 30): Յն. Ուտիք է յայտ եօթնեկի:			17	21
		Տար. Գահ. Վիլիէլմ Բ. Կայսեր Գերմանիոյ. 1888				
16	3	ԳԵ. բկ. Գ. օր Հոգեգալստեան: Պահք:			17	22
17	4	ԴԵ. գձ. Դ. օր Հոգեգալստեան: Պահք:			18	23
18	5	ԵԵ. գկ. Ե. օր Հոգեգալստեան: Պահք: Լտ* Տօն Խորհրդոյ Ս Հաղորդութեան Կիւլ փանայրըր:			19	24
19	6	ՈՒՐ. դձ. Զ. օր Հոգեգալստեան: Պահք: Յայտ. Մարգաց (օր 30):			20	25
20	7	ՇԲ. դկ. Է. օր Հոգեգալստեան:			21	26
21	8	✠ ԿԻՐ. աձ. Ա. Կիւրակէ Յարութեան, և յիշատակ Եղիայ մարգարէին: Յն. Տօն ամենայն սրբոց՝ և բարեկենդան առարելոց:			22	27
		☉ Վր. Բռ. ժամ 11, ռույկ 53 Պայծառ օր				
22	9	ԲԵ. աղ. Սրբոց Հոխիսիսեանց կուսանաց: Ամառնամուտ և արեւադարձ խեցգետնի, ցերեկն սկսանի կարճանալ և գիշերն երկարիլ: Առաջին հարսանիք: Յն. Պահք առարելոց (օր 20): Տճ. Ֆասլը Սայֆի, սկիզբն առատութեան ջուրցն Նեղոսի (Նիլ միւլպարէք):			23	28
		☉ Ի Խեցգետնն ժամ 2, ռույկ 45 Տճ. Պուրնի Սերէրան				
23	10	ԳԵ. բձ. Սրբոց Դայիանեանց կուսանաց:			24	29
24	11	ԴԵ. բկ. Պահք: Յն. Սրբոց առարելոցն Բարձուղիսէոսի և Բառնարայ: Լտ* Ծնունդ Յովհաննու Կարապետին:			25	30
25	12	ԵԵ. գձ. Սրբոցն Յովհաննու Կարապետին և ԱՊանագիմեայ եպիսկոպոսին:			26	31
26	13	ՈՒՐ. գկ. Պահք: Լտ* Տօն սրտին Յիսուսի:			27	32
27	14	ԴԵՐ. դձ. Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին յիշատակ ելից ի վիրապէն:			28	33
28	15	✠ ԿԻՐ. դկ. Բ. գկնի Հոգեգալստեան: Տօն Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ սրբոյ Էջմիածնի: Կատարի հանդէս յամենայն եկեղեցիս:			29	34

Լատ. Թր.	Հ Ա Ջ Ի Ր Ա Ն ՕՐ 30	Յ Ո Ւ Ն Ի Ս	Ճ Է Մ Ա Ջ Ի Լ Ա Խ Ը Ր ՕՐ 30	Տոմկ.	Խմբ.
<p>☉ Երև. Լա. ժամ 22, ժողով 59 Ախորժեյի եղանակ</p>					
29 16	ԲՇ. ան. Սրբոց մանկանց: Բեթղեհէմի, և Ակակիտի վկային, Մովկիմայ քահանային և Կողրատիտի զինաւորին: Հարսանիք: Լտ* Առաքելոցն Պետրոսի և Պողոսի ՏՃ. ձեմագիւլ ախլը (օր 30):			1	00
30 17	ԳՇ. ակ. Սրբոց կուսանացն Նուենայ և Մանեայ: Հր. Թաւմուզ (օր 29):			2	07
1 18	ԴՇ. բձ. Պահք: Լտ. Յուլիա:			3	07
2 19	ԵՇ. բկ. Սրբոց իշխանացն Սահակայ և Յովսէփայ, և վկայիցն Սարգսի և Բագոսի Ա. Նախայ (օր 30): Լտ. ԱյցելուՅիւն Ս. Աստուածածնի:			2	08
3 20	ՈՒՐ. գձ. Պահք:			0	09
4 21	ՇԲ. գկ. Սրբոցն մեծին Ներսիսի հայրապետին մերոյ և Խաղայ եպիսկոպոսին:			7	10
<p>Տար. հաստատ. Միաց. Նահանգաց Ամերիկայի. 1777</p>					
5 22	✠ ԿԻՐ. դձ. Գ. զկնի Հոգեգալստեան: Բարեկենդան պահոց Հուսաւորչի:			1	71
6 23	ԲՇ. դկ. Պահք: Սրբոցն Եպիփանու Կիպրացւոյն, Բարեւայ հայրապետին և երկոյ աշակերտաց նորին:			8	75
7 24	ԳՇ. ան. Պահք: Սրբոցն Կոստանդիանոսի Թագաւորին և մօրն նորա Հեղինեայ: Յն* Երուշղ Յովհաննու Կարապետին:			9	75
<p>☽ Առ. Բռ. ժամ 2, ժողով 55 Պարզ եւ ջերմ</p>					
8 25	ԴՇ. ակ. Պահք:			10	72
9 26	ԵՇ. բձ. Պահք: Սրբոցն Թէոփիտոնի Դաղասացւոյն, և Թաւլիկայ բժշկին. և եօճն կուսանացն որ յԱնկիւրիա կատարեցան (Ի հնոսն):			11	70
10 27	ՈՒՐ. բկ. Պահք:			12	77
11 28	✠ ՇԲ. գձ. Գիւտ նշխարաց սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին:			12	77
12 29	✠ ԿԻՐ. գկ. Գ. զկնի Հոգեգալստեան: Յն* Առաքելոցն Պետրոսի և Պողոսի:			12	78
13 30	ԲՇ. դձ. Սրբոց վկայիցն Անտոնիանոսի, Թէոփիլոսի, Անիկատոսի և Փոտինոսի: Հարսանիք: Յն* Երկոտասան առաքելոց:			10	79

Լսմ. Օր	Ք Է Մ Մ Ո Ւ Զ ՕՐ 31		Յ Ո Ւ Լ Ի Ս		Ր Է Ճ Է Պ ՕՐ 30		հոգև. Տոմար	Լսմ. Խմբ.
14	1	ԳԵ. դկ. Արբոցն Դանիէլի մարգարէին և երից մանկանցն Սեդրաքայ, Միսաքայ և Արեդնագովի					17	Վ.
		Տար. հաստատութեան Պետութեան Դաղղիոյ. 1789						
		☉ Լր. Լս. ժամ 4, ռոպէ 22 Պարզ եւ ուժ						
15	2	ԳԵ. ան. Պահքի Տոմ. Հրոտից (օր 30): Յն* Գիւտ տիոյ Ս. Աստուածածնի					17	Վ1
16	3	ԴԵ. ակ. Արբոց Թարգմանչացն մերոց Սահակայ և Մեսրոպայ: Կատարի հանդէս յամենայն դպրոցս Լտ. Տօն հանդերձի Ս. Աստուածածնի Հր. Մոմ վասն առմանն Երուսաղէմի					18	ՎԵ
17	4	ՈՒՐ. բձ. Պահքի					19	ՎԵ
18	5	ՇՐ. բկ. Արբոցն Տրդատայ Թագաւորին, Աշխէն տիկնոջն և Խոսրովիդիտոյն					Ե.	ՎԶ
19	6	Ք ԿՐԵ. Ե. գձ. Գիւտ տիոյ Ս. Աստուածածնի Յայսմ. Հրոտից (օր 30):					Ե1	ՎՕ
20	7	ՐԵ. գկ. Արբոցն Կալիստրատոսի, և քառասուն և ինն վկայիցն, և Հուկիանոսի քահանային Հարամիքի Յն. Արթուհւոյն Կիրակեայ Լտ. Մարգարիտայ կուսին					ԵԵ	ՎԷ
		☾ Վր. Բռ. ժամ 18, ռոպէ 40 Պարզ օդ						
21	8	ԳԵ. դձ. Արբոցն Հարարիայ մարգարէին					ԵԵ	ՎԿ
22	9	ԳԵ. դկ. Պահքի Լտ Մարիամու Մազդաղենացւոյն					ԵԶ	ՎԱ
23	10	ՇԵ. ան. Արբոյն Եղիսէի մարգարէին					ԵՕ	ՎԳ
		☉ Յ՝Առիշտն ժամ 13, ռոպէ 53 Տն. Պուրնի Էսէս						
24	11	ՈՒՐ. ակ. Պահքի Յն. Եւփիմեայ կուսին					ԵԶ	Ա.
25	12	ՇՐ. բձ. Արբոց երկուսասան առարքելոցն և Պօղոսի երեքուսասաներորդ առարքելոյն					ԵԿ	Ա1
26	13	Ք ԿՐԵ. բկ. Զ զկնի Հոգեգալտեան Բարեկենդան պահոց Վարդափառի Լտ. Աննայի մօր Ս. Աստուածածնի					ԵԱ	ԱԵ
27	14	ՐԵ. գձ. Ա. օր պահոց Վարդափառի					ԵԳ	ԱԵ
28	15	ԳԵ. գկ. Բ. օր պահոց Վարդափառի					Ե.	ԱԶ
		☉ Են. Լս. ժամ 14, ռոպէ 1 Տօնագին եղանակ						
29	16	ԳԵ. դձ. Գ. օր պահոց Վարդափառի Լտ Մարթայի քեռն Հագարու Տն. Բէճէպ (օր 30), և իւշ այլար Լր. Ար (օր 30):					1	ԱՕ
30	17	ՇԵ. դկ. Դ. օր պահոց Վարդափառի Յն. Մարիամեայ կուսին Տն. Էվփէլի էյեամ իւր պահուր Սամ եէլի Տր. Գն. Վիքորիօ Էմմանուէլ Կ. Թագ. Իսալիոյ. 1900					Ե	ԱԶ

Լսմ.	Օր	Յ Է Մ Մ Ո Ւ Զ	Յ Ո Ւ Լ Ի Ս	Բ Է Ճ Է Պ	Տսմ.	Խմբ.
		ՕՐ 31		ՕՐ 30		
31	18	ՈՒՐ. ան. Ե. օր պահոց Վարդավառի Յն* Պանդալեոնի բժշկին: ՏՃ. Լէյլէի բէղախալ Գանտիլ կիճէսի:			7	ԱԿ
1	19	ՇՔ. ակ. Յիշատակ տապանակին հնոյ և տօն նորոյս Ս. Եկեղեցոյ: Նաւակատիք: Ա. Ղամար (օր 30): Լտ. Օգոստոս:			2	ԱԼ
2	20	ՔԿՐ. բձ. Վարդավառ: Տօն այլակերպութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի Յն* Եղիայ մարգարէին:			0	ԱԳ
3	21	ՔՔՇ. բկ. Բ. օր Վարդավառի Յիշատակ մեռելոց:			7	Գ.
Տար. Ծննդ. Հօբրն է. Թագաւորին Նորվեկիո. 1872						
4	22	ԳՇ. գձ. Գ. օր Վարդավառի Յն. Մարիամու Մագդաղե- նացոյն, և Գիւտ նշխարաց Փոկասու հայրապետին: Լտ. Ս. Դոմինիկոսի:			7	ԳԵ
5	23	ԳՇ. գկ. Պահք:			Ա	ԳԸ
☾ Առ. Քու. ժամ 16, ժողով 31						
Պարզ եւ ջերմ						
6	24	ԵՇ. դձ. Սրբոյն Եսայեայ մարգարէին: Լտ* Տօն այլակեր- պութեան Քրիստոսի ՏՃ. Ախարը էյեամ իւլ պահուր Հր Մով վասն գերութեան և աւերման Երուսաղէմի, որ է Գարս պայրամ:			Գ	ԳԸ
7	25	ՈՒՐ. դկ. Պահք: Յն. Աննայի մօր Ս. Աստուածածնի:			10	ԳԶ
8	26	ԴՇՔ. ան. Սրբոյն Թաղէոսի առաքելոյն մերոյ և Սան- դրիտոյ կուսին: Յն. Սրբուհոյն Պարասգեւեայ:			11	ԳԾ
9	27	ՔԿՐ. ակ. Բ. Վարդավառի Յն. Պանդալեոնի բժշկին:			12	ԳԿ
Տար. Թագադր. Էսուարս է. Թագաւորին Անգղիոյ եւ Կայսեր Հնդկաստանի. 1902						
10	28	ՔՇ. բձ. Սրբոյն Կիպրիանոսի եպիսկոպոսին, և բառասուն և հինգ վկայիցն. և կուսանացն Յուստիանեայ, Եւսիմեայ և Քրիստինեայ: Հարամիք: Լտ. Լաւրենտիոսի վկային:			12	ԳԿ
11	29	ԳՇ. բկ. Սրբոյն Աթանազիոսեայ եպիսկոպոսին, և տասն ա- յլակերտացն, և հինգ վկայիցն: Լտ. Տիլմենայ կուսին:			12	ԳԼ
12	30	ԳՇ. գձ. Պահք: Յն. Եղիայի առաքելոյն:			10	ԳԳ
☾ Լր. Լս. ժամ 11, ժողով 58						
Տօնագին եղանակ						
13	31	ԵՇ. գկ. Սրբոյն Նախահարցն Ադամայ, Արելի, Սեմայ, Ենով- տայ, Ենովբայ, Նոյի, Մելքիսեդեկի, Աբրահամու, Իսա- հակայ, Յակովբայ, Յովսեփայ, Մովսիսի, Ահարոնի, Ե- դիազարու, Յեսուայ, Սամուէլի, Սամիսոնի, Յեփթայեայ, Բարսկայ, Գեղէոնի և այլոց նախահարցն Յն. Բարեկեն- դան Ս. Աստուածածնի:			17	100

Լուս.	Օր	Ա Ղ Օ Ս Թ Ո Ս	Օ Գ Ո Ս Տ Ո Ս	Բ Է Ճ Է Պ.	Տանկ.	Խմբ.
		ՕՐ 31		ՕՐ 30		
14	1	ՈՒՐ. դձ Պահք: Տոմ Աւելեաց (օր 5): Յն. Սկիզբն պահոց Ս. Աստուածածնի			17	1.1
15	2	ՇՐ. դկ. Սրբոց որդւոց և թռւանց սրբոյ Հօրն լերոյ Դրիգորի Լուսաւորչին, Արիտակիսի. Վրժանիսի, Յուսկան, Գլիգորիսի և Դանիէլի: Լտ* Վերափոխումն Ս. Աստուածածնի			18	1.5
16	3	ՃԿԵՐ. աձ. Գ. Վարդափառի Լտ. Ռոբոսի խոստովանողին:			19	1.5
17	4	ՔՇ. ալկ. Սրբոց Մակարայեցւոցն՝ Եղիազարու քահանային, և Շամունեայ և եօժն որդւոց նորին: Հարսանիք:			5.	1.2
18	5	ԳՇ. բձ Սրբոց երկոտան մարգարէիցն՝ Ովսեայ, Ամովսայ, Միքիայ Յովելեայ, Արդիու, Յոննանու, Նաուսայ, Ամբակումայ, Սոփոնիայ, Անգեայ Զարարիայ և Մարաբիայ: Յայսմ. Աւելեաց (օր 6):			51	1.0
Տար. Ծննդ. Ֆրանս-եօզէ՛ Ա. Կայսեր Աւստրիոյ. 1830						
19	6	ԳՇ. բկ. Պահք: Տոմ. Նաւասարդ (օր 30). Ամանոր և Տարեմուտ ՏՆԱ=4401 բուն և շարժական Թուականին Հայոց:			55	1.7
<p>☉ Վր. Բն. ժամ 4, ռուպ 33</p> <p>Պարզ եւ զուարթ</p>						
20	7	ԵՇ. գձ. Սրբոցն Սովիայ և երկց դասերացն Պրատիսի, Ելպիսի և Ագապեայ:			55	1.7
21	8	ՈՒՐ. գկ. Պահք:			52	1.1
22	9	ՇՐ. դձ. Եփեսոսի Ս. Ժողովոյն երկերիւր հայրապետացն:			50	1.9
23	10	ՃԿԵՐ. դկ. Դ. Վարդափառի Բարեկենդան պահոց Ս. Աստուածածնի			57	1.1
<p>○ Ի Կոյսն ժամ 21, ռուպ 10</p> <p>Տն. Պուրհի Սիւմպիւլէ</p>						
24	11	ՔՇ. աձ. Ա. օր պահոց Աստուածածնի Յայսմ. Նաւասարդ (օր 30). և Տարեմուտ ՌՅԾԸ=1358 հաստատուն և անշարժ Թուականին Հայոց ըստ յայմաւուրաց: Ի յետին ժամանակս սովորուծիւն եղև զնել զսկիզբն Թուականիս Ի Կաղանդս յաջորդ Յունուարի ըստ հին տոմարին: Լտ Բարձուղիմէոսի աւարելոյն ՏՆ. Միլան կիճէսի			57	1.1
25	12	ԳՇ. ալկ. Բ. օր պահոց Աստուածածնի			58	1.5
26	13	ԳՇ. բձ. Գ. օր պահոց Աստուածածնի			59	1.5
27	14	ԵՇ. բկ. Դ. օր պահոց Աստուածածնի			5.	1.2
<p>☉ ԻՆ. Լս. ժամ 6, ռուպ 10</p> <p>Պարզ եւ պայծառ</p>						

Լսմ. Ծր	Ա Ղ Օ Ս Թ Ո Ս	Օ Գ Ո Ս Տ Ո Ս	Շ Ա Պ Ա Ն	Տպիկ. հրատ.
	ՕՐ 31		ՕՐ 29	
28 15	ՈՒՐ. գձ. Ե. օր պահոց Աստուածածնի Յն* Վերափոխումն Ս. Աստուածածնի Լտ. Օգոստինոսի եպիսկոպոսին ՏՃ. Շապան (օր 29), Հր. Իլուլ (օր 29):			1 110
29 16	ՇՐ. գկ. Տօն Շողակաթի Արքայ էջմիածնի, ըստ տեղեան Արքայն Գրիգորի Լուսաւորին մերոյ Նաւակատիք Լտ. Գլխատումն Յովհաննու Մկրտչին			2 117
30 17	ՃԱՐ. դձ. Վերափոխումն Ս. Աստուածածնի: Լտ. Ռոզայի կուսին			3 117
31 18	ՃՅՇ. դկ. Բ. օր Վերափոխման Յիշատակ մեռելոց Ա. Նադար (օր 30):			2 118
Տար. Ծննդ. Վիլիելմինա Թագուհւոյն Հոլանսայի. 1880				
1 19	ԳՇ. աձ. Գ. օր Վերափոխման Լտ. Աեպտեմբեր			0 119
Տարեդարձ Գահակալութեան Օգոստաիան Ղազի Սուլթան ԱՊՏԻԼ ՀԱՄԻՏ Բ. Խան Կայսեր Թուրքիոյ 11 Շապան 1293 եւ 19 Ապրիլ 1292 (1876)				
2 20	ԳՇ. ալ. Դ. օր Վերափոխման Պահր:			7 120
3 21	ԵՇ. բձ. Ե. օր Վերափոխման Յն. Թաղէոսի առաքելոյն			7 121
☪ Առ. Գռ. Ժամ 4, ռոպէ 18 Ախորժեյի պարզութիւն				
4 22	ՈՒՐ. բկ. Զ. օր Վերափոխման Պահր:			8 122
5 23	ՇՐ. գձ. Է. օր Վերափոխման Յն. Թ. օր Վերափոխման			9 122
6 24	ՃԱՐ. գկ. Բ. Վերափոխման Բ. օր Վերափոխման			10 122
7 25	ՅՇ. դձ. Թ. օր Վերափոխման			11 120
8 26	ԳՇ. դկ. Արքայն Յովակիմայ և Աննայի ծնողաց Ս. Աստուածածնի, և կանանցն Իզաբեթից Հարամիք: Լտ* Ծնունդ Ս. Աստուածածնի			12 127
9 27	ԳՇ. աձ. Պահր:			12 127
10 28	ԵՇ. ալ. Արքայն Երեմիայ մարգարէին			12 128
☪ Լ. Լ. Ժամ 20, ռոպէ 00 Պարզ եւ պայծառ				
11 29	ՈՒՐ. բձ. Պահր:			10 129
12 30	ՇՐ. բկ. Արքայ առաքելոց՝ Թովմա ի, Յակոբայ և Շմաւոնի			17 120
Տարեդարձ Ծննդեան Օգոստաիան Ղազի Սուլթան ԱՊՏԻԼ ՀԱՄԻՏ Բ. Խան Կայսեր Թուրքիոյ 16 Շապան 1258 եւ 10 Ապրիլ 1842				
13 31	ՃԱՐ. գձ. Դ. Վերափոխման Դիւտ գօտւոյ Ս. Աստուածածնի Յն. Դիւտ գօտւոյ Ս. Աստուածածնի			17 121

Լ.ա.Տ.	Օր	Ի Լ ՈՒ Լ	ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ	Բ Ա Մ Ա Ջ Ա Ն	Subj.	Page.
		ՕՐ 30		ՕՐ 30		
14	1	ԲԵ. գկ.	Սրբոց վկայիցն Ստեփանոսի Ունեցելոյն, և Գոհարինեայ, Ծամիդոսի, Տուքիկոսի և Ռատիկոսի Յն. Սիմէոնի Սիւնակեցի. եկեղեցական տալեմուտ է նոցա Լտ* Խաչվերաց:		18	125
15	2	ԳԵ. դձ.	Սրբոց մարգարէիցն Եզեկիէլի, Եզրի և Զարարիայ հօրն Յովհաննու Մկրտչին:		19	125
16	3	ԴԵ. դկ.	Պահք: Լտ. Եօժն ցաւոց կուսին:		20	122
17	4	ԵԵ. աձ.	Սրբոցն Յովհաննու Կարապետին և Յորայ արդարոյն:		21	120
<p>☪ Վր. Բն. ժամ 18, ժայտ 17 Զուարճայի օր</p>						
18	5	ՈՒՐ. ակ.	Պահք: Տոմ. Հոռի (օր 30): Տար. Գահ. Օսկար Բ. Թագաւորին Շուէթի. 1872		22	127
19	6	ՇԲ. բձ.	Նիկիոյ Ս. Ժողովոյն երեք հարիւր ութևասան հայրապետաց: Յն* Միքայէլի հրեշտակապետին. ի գիւղօրէս տօն վասն արտօրէից:		23	127
20	7	ՃԱՐ. բկ.	Դ. Վերափոխման Բարեկենդան պահոց Ս. Խաչի:		24	128
21	8	ՃԲԵ. գձ	Ա. օր պահոց Խաչի: Ծնունդ Ս. Աստուածածնի յԱննայէ: Յն* Ծնունդ Ս. Աստուածածնի: Լտ Մատթէոսի աւետարանչին:		25	129
22	9	ԳԵ. գկ.	Բ. օր պահոց Խաչի: Յն. Յովակիմայ և Աննայի:		26	120
23	10	ԴԵ. դձ.	Գ. օր պահոց Խաչի: Յայտ. Հոռի (օր 30): Աշնանամուտ և հասարակած և լինի տիւ և գիշեր հաւասար: Տճ. ԻԹիտայր հարիճի, որ է աշնանային ամիսք, և սկիզբն նու: դուճ շան ջուրցն Նեղոսի (Նիլ միւսարէք):		27	121
<p>☉ Ի Կշիռն ժամ 18, ժայտ 51 Տն. Պուրնի Միզան</p>						
24	11	ԵԵ. դկ.	Դ. օր պահոց Խաչի:		28	125
25	12	ՈՒՐ. աձ.	Ե. օր պահոց Խաչի:		29	125
<p>☪ Մն. Լս. ժամ 22, ժայտ 56 Հողմուկը եւ անձրեւք</p>						
26	13	ՇԲ. ակ.	Տօն եկեղեցւոյ ի նաւակատիս սրբոյ Խաչի: Նաւակատիք: Տճ. Բամազան (օր 30): Հր. Թշրի (օր 30). և Տարեմուտ 5669 Թուականի նոցա, տօն է աւուրս երկուս:		30	122
27	14	ՃԱՐ. բձ.	Խաչվերաց: Յն. Խաչվերաց, և պահք է նոցա այսօր:		31	120

Luis.	Or	Ի Լ Ո Ւ Լ	ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ	Բ Ա Մ Ա Ջ Ա Ն	Տարի.	Խմբ.
		ՕՐ 30		ՕՐ 30		
28	15	ՔՐԵ բկ. Տօն Խաչի Յիշատակ մեռելոց: Հր. Ծով վան սպանման Գոթոլիայ որդոյ Աքիկամայ:			7	127
Տար. Ծննդ. Քարլոս Ա. Թագաւորին Փորթուկալի. 1863						
29	16	ԳԵ. գձ. Տօն Եկեղեցոյ: Հտ. Միքայէլի հրեշտակապետին:			2	127
30	17	ԳԵ. գկ. Պահք: Տօն Եկեղեցոյ Ա Թիրայ (օր 30): Հտ. Տօն Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին մերոյ, և Հերոնիմոսի վարդապետին:			0	128
1	18	ԵՇ. դձ. Տօն Եկեղեցոյ: Հտ. Հոկտեմբեր:			7	129
2	19	ՈՒՐ. դկ. Պահք: Տօն Խաչի. Հտ. Պահապան հրեշտակաց:			7	100
3	20	ՇՐ. աձ. Տօն Խաչի Յն. Եւտարէոսի ճգնաւորին:			8	101
<p>☾ Առ. Գռ. ժամ 14, ժողով 20</p> <p>Պարզ եւ մերձ անձրեւ</p>						
4	21	ՔԱՐ. ալ Բ. Խաչի Բարեկենդան պահոց վարագայ Սրբոյ Խաչի: Հտ. Տօն Վարդարանի, և Փրանկիսկոսի Աստիղացոյն:			9	105
5	22	ՔՇ. բձ. Պահք: Սրբոցն Մամասայ, Փիլիկատիմոնի և Սիմէոնի Սիւնակեցիներ: Հր. Քիփուռ. տօն Գաւուձեան, որ է Զօրապ պայրամը, և է նոցա ծով մեծ:			10	105
6	23	ԳԵ. բկ. Պահք: Սրբոց կուսանացն Փերրոնեայ և Մարիանեայ, և վկայուհւոյն Շուշանայ դատեր մեծին Վարդանայ: Յն* Յղուձիւն Յովհաննու կարապետին:			11	102
7	24	ԳԵ. գձ. Պահք: Յն. Գիւտ պատկերի Ս. Աստուածածնի:			15	100
8	25	ԵՇ. գկ. Պահք: Սրբոց հայրապետացն Բարադաւու, Անձիմոսի և Երանոսի: Հտ. Պրիճիժայ կուսին:			15	107
9	26	ՈՒՐ. դձ. Պահք: Յն. Ենչուան Յովհաննու աւետարանչին:			12	107
10	27	ՇՐ. դկ. Սրբոցն Գէորգայ զօրավարին, Ադոկոտոսի և Ռոմանոսի երգեցողին: Հր. Սուքքօ՝ Տօն Տաղաւարահարաց, որ է Գամըշ պայրամը, աւուրս ինն:			10	108
<p>☽ Լր. Լս. ժամ 5, ժողով 19</p> <p>Պարզ եւ մերձ անձրեւ</p>						
11	28	ՔԱՐ. աձ. Գ. Խաչի Տօն Վարագայ Սրբոյ Խաչի: Առաջին կիւրակէ Եօժն շաբաթուց:			17	109
12	29	ՔՇ. ալ. Սրբոցն Իաւթի Իմեցեցոյն, և վկայիցն Համբէոսի և Համբէուհեոյն: Հարսանիք:			17	170
13	30	ԳԵ. բձ. Սրբոցն Եւտարէոսի, և կնոջն Թէոփիստեայ և երկուց որդոցն. և կուսանացն Երմոնեայ և Եեկտարիսեայ: Յն. Տօն Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին մերոյ: Հտ. Եղուարդայ Թագաւորին: Տճ. Գուշ կէչիմի ֆուրձուհասը:			18	171

Լսմ.	Օր	ԹԸՇՐԻՆԻ ԷՎ ՎԷԼ	ՀՈՎՏԵՄԲԵՐ	Շ Է Վ Վ Ա Լ	Տարի.	Խմբ.
		ՕՐ 31		ՕՐ 30		
14	1	ԴՇ. բկ. Պահր: Յն Անանիայ առաքելոյն:			19	175
15	2	ՆՇ. զձ. Սրբոց իշխանացն Սահակայ և Համազասպայ Լտ. Թերեզայ կուսին:			20	175
16	3	ՈՒՐ. զկ. Պահր:			21	175
17	4	ՇԲ. դձ Սրբոց եօթանասուներկու աշակերտացն Գրիստոսի:			22	170
		☪ Վր. Բռ. ժամ 12, ժողով 00 Պարզ եղանակ				
18	5	ՃԿՐ. դկ. Գ. Խաչի: Երկրորդ կիւրակէ Եօթն շաբաթուց: Տոմ. Սահմի (օր 30): Լտ. Դուկասու աւետարանչին:			23	177
19	6	ՔՇ. աձ Սրբոցն Փոկասու հայրապետին, և Երանոսի հետեւողին առաքելոց: Հարամնիք: Յն. Թովմայի առաքելոյն:			24	177
		Տար. Գան. Բաբլոս Ա. Թագաւորին Փորթուկալի. 1888				
20	7	ԴՇ. ակ. Սրբոց կուսանացն Թեկղեայ, Վառվառեայ և Պեղագեայ:			25	178
21	8	ԴՇ. բձ. Պահր: Լտ. Ուրտուլայ կուսին:			26	179
22	9	ՆՇ. բկ. Սրբոցն Պանդալէոնի բժշկին, Երմոզեայ բահանային, և Եւպրաստեայ կուսին: Յն. Յակոբայ Տեառնեղբոր Տճ. Դատր կիճէսի:			27	179
23	10	ՈՒՐ. զձ. Պահր:			28	171
24	11	ՇԲ. զկ. Սրբոց Թարգմանչաց վարդապետացն մերոց Մեսրոպայ, Եղիշէի, Մովսիսի քերթողին, Դաւթի անյաղժ փիլիսոփային, Գրիգորի Նարեկացւոյն, և Ներսիսի Կլայեցւոյն: Լտ. Ռաֆայէլի հրեշտակապետին:			29	175
		☉ Ի Կարիճն ժամ 4, ժողով 11 Տն. Պուրծի Ագրէպ				
25	12	ՃԿՐ. դձ. Ե. Խաչի: Երրորդ կիւրակէ Եօթն շաբաթուց: Տճ. Արիֆէ:			30	175
		☉ Տն. Լս. ժամ 15, ժողով 32 Խառնակ օր				
26	13	ՔՇ. դկ. Սրբոցն Գրիգորիսի Աղուանից կաթողիկոսին (Ճէլ-բայ Գէ-րի Նի-բայ), և Սրբոց հարցն՝ Թամըլոյ, Վարոսի, Թովմասու, Անտանի և Կրօնիղեայ, և եօթն Խոտանարակացն՝ որք յիննակնեան վանան կատարեցան: Հարամնիք Տճ. Շէվվայ (օր 30), և Բամազան պայրամը աւուրս երիս Լր. Խեսուան (օր 30):			1	172
27	14	ԴՇ. աձ Սրբոց առաքելոցն Անանիայ, Մատանիայ, Բառնարայ, Փիլիպպոսի, Յովհաննու, Շիղայի և Սիդուանոսի:			2	170
28	15	ԴՇ. ակ. Պահր: Լտ. Առաքելոցն Սիսնոնի և Յուդայի:			3	177
29	16	ՆՇ. բձ. Սրբոցն Դիոնեսիոսի Արիպագացւոյն, և առաքելոյն Տիմոթէոսի և Տիտոսի: Յն. Դուկիանոսի հարիւրապետին:			4	177
30	17	ՈՒՐ. բկ. Պահր: Ա. Դամայ (օր 30):			0	178

Լսմ. օր	ՅԸՇՐԻՆԻ ԷՎՎԷԼ		ՀՈՎՏԵՍՐԵՐ		Շ Է Վ Վ Ա Լ		
	ՕՐ 31				ՕՐ 30		
Լսմ.	Օր					Տսմ.	Գրք.
31	18	<p>ՇԲ. զձ. Սրբոց աւետարանչացն Մատթէոսի, Մարկոսի, Լուկասու և Յովհաննու: Յն. Լուկասու աւետարանչին: Տճ. Գօջ գաթընք:</p>				7	179
1	19	<p>ՃԿԻՐ. զկ. Զ. Խաչի: Զորորդ կիւրակէ Եօթն շաբաթուց: Յն. Յովելեայ մարգարէին: Լտ. Նոյեմբեր. և տօն* Ամենայն սրբոց:</p> <p>☾ Առ. Գռ. Ժամ 23, ռոպէ 2 Հողմ եւ անձրեւ</p>				7	180
2	20	<p>ՇԲ. զձ. Սրբոցն Լուկիանոսի հարիւրապետին, և Յովսեփայ Աստուածափորն, և Յովսեփայ Արեմաճացւոյն, և բարեկամին Քրիստոսի Լազարու, և քերց նորա Մարթայի և Մարիամու: Հարսանիք: Յն. Մատրոնայ կուսին, տօն է Սազզցւոց: Լտ. Յիշատակ հաւօրէն ննջեցելոց:</p>				8	181
3	21	<p>ՇԲ. զկ. Սրբոցն Թէոդիտոնի քահանային, և Զենոնի զինաւորին, և Մակարայ, և Եւդոքսեայ և Ռամելայ:</p> <p>Տար. Գան. Նիեոյա Բ. Կայսեր Ռուսիոյ. 1894</p>				9	182
4	22	<p>ՇԲ. աձ. Պահք:</p>				10	183
5	23	<p>ՇԲ. ալ. Սրբոց Խարեմեանց. և վկայիցն Արտեմեայ և Քրիստափորի. և երկուց կանանցն Կալինիկեայ և Ակիլինեայ:</p>				11	182
6	24	<p>ՈՒՐ. բձ. Պահք:</p>				12	180
7	25	<p>ՇԲ. բկ. Սրբոց երկուտասան վարդապետացն՝ Ռեթէոսի, Դիոնեսիոսի, Սեդրեսարոսի, Աժանասի, Կիւրղի Երուսաղիմացւոյն, Եփրեմի Խուրին Ասորոյ, Բարսղի Կեսարացւոյն, Գրիգորի Նիւսացւոյն, Գրիգորի Աստուածաբանին, Եպիփանու Կիպրացւոյն, Յովհաննու Ոսկեբերանին և Կիւրղի Աղեքսանդրացւոյն:</p>				13	187
8	26	<p>ՃԿԻՐ. զձ. Է. Խաչի Գիւտ Խաչ: Հինգերորդ կիւրակէ Եօթն շաբաթուց: Յն* Դեմետրեայ վկային: Տճ. Գաւրմի Գաւրմի ֆուրձունար:</p> <p>☼ Լ. Ն. Ժամ 16, ռոպէ 51 Խառնակ օդ</p>				12	1
9	27	<p>ՇԲ. զկ. Սրբոցն Անաստասայ քահանային, և Վարոսի, և Թէոդորիտեայ, և որդւոց նորա, և որոց ընդ նմա կատարեցան: Հարսանիք:</p> <p>Տար. Եճնդ. Էսուարս Է. Թագաւորին Անգլիոյ եւ Կայսեր Հնդկաստանի. 1841</p>				10	5
10	28	<p>ՇԲ. զձ. Սրբոց Հիպերիբեանց որք ի Սամուսատ կատարեցան. և Սեւերիանոսի Սերաստացւոյն, և Բարեղայ ծերոյն, և ուժտուն և չորից աշակերտաց նորին:</p>				17	5
11	29	<p>ՇԲ. զկ. Պահք:</p> <p>Տր. Եճնդ. Վիքթորիօ Էմմանուէլէ Գ. Թագ. Իսպիոյ. 1869</p>				17	2
12	30	<p>ՇԲ. աձ. Սրբոցն Յովհաննու Ոսկեբերանին:</p>				18	0
13	31	<p>ՈՒՐ. ալ. Պահք:</p>				19	7

Լսմ.	Օր	ԹԸՇՐԻՆԻ ՍԱՆԻ	ՆՈՅՆԱՐԵՐ	ՋՒՒԼԳԱՏԷ	Տսկ.	Գաղմ
		ՕՐ 30		ՕՐ 29		
14	1	ԵՐ. բձ. Ամենայն սրբոց հնոց և նորոց, յայտից և անյայտից: Յն. Կոզմայի և Դամիանոսի:			50	7
15	2	ՃԿԻՐ. բկ. Ը. Խաչի վեցերորդ կիւրակէ Եօթն շաբաթուց:			51	8
16	3	ԲԵ. գձ. Սրբոցն Ստեփանոսի Հռովմայ հայրապետին և Քահանայից, և Սարկաւազաց և Ժողովրդոց որք ընդ նմա կատարեցան Հարամիք:			55	9
<p>☉ Վր. Քռ. ժամ 8, ժուլ 43 Հողմային եղանակ</p>						
17	4	ԳԵ. գկ. Սրբոցն Ակիփոսիանայ եպիսկոպոսին, և Յովսեփայ քահանային, Այիծալայ սարկաւազին և Պղատոնի վկային: Տոմ. Տրէ (օր 30):			55	10
18	5	ԴԵ. դձ. Պահք:			55	11
<p>Տար. Գահ. Հօլքն է. Թագաւորին Նորվեկիոյ. 1905</p>						
19	6	ԵԵ. դկ. Սրբոց հայրապետացն Մետրոփանոսի, Աղեքսանդրոսի և Պօղոսի խոստովանողին. և նօտարացն Մարկիանոսի և Մարտիրոնի:			50	15
20	7	ՈՒՐ. աձ. Պահք:			57	15
21	8	ԵՐ. ալկ. Սրբոց հրեշտակապետացն Գարրիէլի և Միքայէլի և ամենայն երկնային զօրաց: Յն* Միքայէլի հրեշտակապետին, և ամենայն երկնային զօրաց: Լտ* Ընծայումն Ս. Աստուածածնի:			57	12
22	9	ՃԿԻՐ. բձ. Թ. Խաչի Եօթներորդ կիւրակէ Եօթն շաբաթուց: Յայսմ. Տրէ (օր 30): Լտ. Չիչիլեայ կուսին:			58	10
23	10	ԲԵ. բկ. Սրբոցն Մելիտոսի Անտիօքայ հայրապետին, և Մինասայ Եգիպտացւոյն, և միւս Մելիտոսի եպիսկոպոսին, Բուրայ քահանային և Շինու սարկաւազին: Հարամիք:			59	17
<p>Տար. Գահ. Վիլիէլիմա Թագուհւոյն Հոլանտայի. 1889</p> <p>☉ Յ'Աղեղնաւորն ժամ 1, ժուլ 44 Տն. Պուրնի Գալս</p>						
24	11	ԳԵ. գձ. Սրբոցն Դեմետրեայ վկային, և Բասիլիսկոսի քահանային:			50	17
<p>☉ Են. Լս. ժամ 7, ժուլ 2 Անձրեւաբեր հողմունք</p>						
25	12	ԴԵ. գկ. Պահք: Յն. Յովհաննու Ողորմածին: Լտ. Կատարինեայ կուսին: Տճ. Չիլգաւոն (օր 29): Հր. Քասղե (օր 30):			1	18
26	13	ԵԵ. դձ. Սրբոցն Գուրիասայ, Սամոնասայ, Արիքայ սարկաւազին, Ռոմանոսի միայնակցին, Մանկանն խոստովանո-			5	19

		դին և Հիւսիքոսի զինաւորին: Յն* Յովհաննու Ոսկերերանին. և Բարեկենդան Բառանօրեայ պահոց Մենդեանն Քրիստոսի:		
27	14	ՈՒՐ. ղկ. Պահք: Յն. Փիլիպպոսի առաքելոյն:	5	50
28	15	ՇՐ աձ. Սրբոց առաքելոցն Անդրէի և Փիլիպպոսի: Յն. Սկիզբն Բառանօրեայ պահոց Մենդեանն Քրիստոսի:	2	51
29	16	ՔԿԻՐ. աղ. Ժ. Խաչի: Բարեկենդան պահոց Յիսնակաց: Ա. Համիրայ (օր 30): Լտ Ա. կիւրակէ Գալատեան, որ է սկիզբն կամաւոր պահոց Մենդեանն Քրիստոսի:	0	55
30	17	ՔՇ. բձ. Ա. օր պահոց Յիսնակաց: Լտ. Անդրէի առաքելոյն:	7	55
1	18	ՔՉ. բկ. Բ. օր պահոց Յիսնակաց: Լտ. Դեկտեմբեր:	7	52
<p>☾ Առ. Քռ. ժամ 6, ռոպէ 59 Հողմային եւ պարզ</p>				
2	19	ՔԸ. գձ. Գ. օր պահոց Յիսնակաց: Տար. Գահ. Ֆրանձ-ՆօզէՔ Ա. կայսեր Աւստրիոյ. 1846	8	50
3	20	ՔՃ. գկ. Դ. օր պահոց Յիսնակաց:	9	57
4	21	ՔՈՒՐ. դձ. Ե. օր պահոց Յիսնակաց: Ընծայումն Ա. Աստուածածնի երկց ամաց ի տանայն Յն* Ընծայումն Ս Աստուածածնի:	10	57
5	22	ՇՐ. ղկ. Սրբոց Գրիգորի Սքանչելագործին, Նիկողայոսի հայրապետին. և Միլոնայ եպիսկոպոսին:	11	58
6	23	ՔԿԻՐ. աձ. Ա. Յիսնակաց: Ըմբռնաղ: Լտ. Նիկողայոսի հայրապետին պաշտպանին նաւավարաց: ՏՃ. Նաիրազ տէօրիւմիլ ֆոլքթունար:	15	59
7	24	ՔՇ. աղ. Սրբոց կուսանացն Յուլիանեայ և Վասիլուհեոյ: Հարսանիք: Լտ. Ամբրոսիոսի եպիսկոպոսին:	15	50
8	25	ՔՉ. բձ. Սրբոցն Հուկիանոսի քահանային, Տարագոսի, Պրորոսի, և Անդրոնիկոսի վկայից. և Ռեեսիմայ և այլոց աշակերտացն առաքելոյն Պողոսի Յն. Նեկտարիանայ կուսին: Լտ* Յղուծիւն Ա. Աստուածածնի յԱննայէ:	12	51
<p>☼ Լր. Լն. ժամ 7, ռոպէ 4 Խառնակ օր</p>				
9	26	ՔՉ. բկ. Պահք:	10	55
10	27	ՆՇ. գձ. Սրբոցն Կղեմայ հայրապետին, և Բազարատայ Տոռոմենայ եպիսկոպոսին: Տար. Գահ. Լեորոյս Բ. Թագաւորին Պէլնիգայի. 1865	17	55
11	28	ՈՒՐ. գկ. Պահք:	17	52
12	29	ՔՇՐ. դձ. Սրբոց առաքելոց և առաջին լուսաւորչացն մերոց Թադէոսի և Բարբուղիմէոսի:	18	50
13	30	ՔԿԻՐ. ղկ. Բ. Յիսնակաց: Յն. Անդրէի առաքելոյն: Լտ. Լուսիայ կուսին:	19	57

Լսմ. Օր	ՔԵԱՆՈՒՆԻ ԷՎԼ. ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ		ԶԻԼԼԻՃՃԷ	
	Օր 31		Օր 30	
14	1	ՔՇ. աձ. Սրբոցն Գենարիոսի եպիսկ. և Մերկերիոսի գինաւորին. Յակովկայ և Իրաւախառայ վկայիցս Հարամնիքս	50	27
15	2	ՔՇ. ալ. Սրբոցն Կուռնելիոսի հայրապետին և Դմաւոնի ազգականին Քրիստոսի, և Պողիկարպոսի հայրապետին Զմիւռնիոյ. և վկայիցն՝ որք ընդ նմա յաւարեցան Յն. Ամբակուճայ մարգարէին:	51	28
16	3	ՔՇ. բձ. Պահք: <p style="text-align: center;">☉ Վր. Քռ. ժամ 6, ռոպէ 36 Անձրել եւ հողմ</p>	55	29
17	4	ՅՇ. բկ. Սրբոց հարցն Եզրպատացոց Պողոսի, Պողայ, Մակարայ, Եւագրի, Յովհաննու Իրեցւոյն, Յովհաննու Կարճահասակին, Նեղոսի, Արսէնի, Սիսիանու, Դանիէլի, Սրապիոնի, Մակարիոսի, Պիմէնի և այլոց սրբոց հարց: Տոմ. Քաղոց (օր 30): Յն. Վառվառեայ կուսին:	55	20
18	5	ՈՒՐ. գձ. Պահք:	52	21
19	6	ՇԲ. գկ. Սրբոյն Նիկողայոսի Զմիւռնիացոյ սքանչելագործ հայրապետին: Յն* Նիկողայոսի հայրապետին պաշտպանին նաւաւարացս Հր Խանուկայ, որ է Քանտիլ պայրամբ: <p style="text-align: center;">Տօն անուան Նիկոլա Բ. Կայսեր Ռուսիոյ</p>	50	25
20	7	*ՎԻՐ. դձ. Գ. Յիսնակացս Բարեկենդան պահոց Սրբոյն Յակոբայ:	57	25
21	8	ՔՇ. դկ. Պահք: Սրբոցն Մինասայ, Երմոգինեայ, Գրարոսի, և կամաւոր աղբատացն Յովհաննու և Ալեքսիանոսի Լա. Թովմայի աւարելոյն:	57	22
22	9	*ՔՇ. աձ. Պահք: Յղուծիւն Ս. Աստուածածնի յԱննայէ. Յայսմ. Քաղոց (օր 30): Զմեռնամուտ և արեւադարձ այժեղցեր. ցերեկն սկսանի երկարիլ և գիշերն կարճանալ: Յն* Յղուծիւն Ս. Աստուածածնի յԱննայէ: ՏՃ. Էվվէլի արպան, որ է սկիզբն քառասուն աւուրց աւազնոյ մասին ձմեռան, որ կոչի Իարա գըշ. Զէմնէրիլ: Կիւն աէօնիւմիւ ֆուրժունասը: <p style="text-align: center;">☉ Յ'Այծկողջիւրն ժամ 11, ռոպէ 58 Տն Պուրնի ձէտի</p>	58	20
23	10	ՔՇ. ալ. Պահք: <p style="text-align: center;">☉ Տն Լա. ժամ 21, ռոպէ 15 Ճրտաշունչ հողմունք</p>	59	27
24	11	ՅՇ. բձ. Պահք: Սրբոցն Եւստուատիոսի, Օքսենտիոսի, Եւզիւնէոսի, Ովրեստէսի և Մարգարիոսի ՏՃ. Զիւլհիճճէ (օր 30):	1	27
25	12	ՈՒՐ. բկ. Պահք: Յն* Սպիրիդիոնի եպիսկոպոսին: Լա* Մնունդ Քրիստոսի: Հր. ԹէրէՅ (օր :9):	5	28
26	13	ՇԲ. գձ. Սրբոցն Յակոբայ Մժրնայ հայրապետին, Մարուգէի ճգնաւորին և Մեկիտոսի եպիսկոպոսին: Լա* Ստեփանոսի նախավկային:	5	29

Լսեց.	Օր	ՔԵԱՆՈՒՆԻ ԷՎԼ.	ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ	ՁԻԼԸԻՃՃԷ	Տարի.	Գրքեր
		ՕՐ 31		ՕՐ 30		
		Տար. ԾՆՆԳ. Եօրկիոս Ա. Թագ. Յուճաստանի. 1845				
27	14	ՔԿԵՐ.	գկ. Դ. Յիսնակացւ Լտ. Յովհաննու աւետարանչին	2	00	
28	15	ՌԵ	դձ. Սրբոց հայրապետացն Իգնատիոսի և Արդէի և Մարութայի եպիսկոպոսին Լարամիքի Լտ. Մանկանցն Բեթղեհէմի	6	01	
29	16	ԳԵ.	դկ. Սրբոցն Թէոպոմոզայ եպիսկոպոսին և Թէոփայ վկային և չորից զինուորացն Բաստի, Եւսերի, Եւտիրի և Բասիլիդեայ: Ա. Արամ (օր 30):	7	05	
30	17	ԴԵ.	աձ. Պահք: Յն. Դանիէլի մարգարէին	7	07	
		☪ Առ. Բռ. ժամ 15, ռոպի 3 Անձրել եւ հողմ				
31	18	ԵԵ.	ակ. Սրբոց կուսանացն Ինդոսի և Դոմնայի, և Գղերիկոսի քահանային, և երկուց բիւրուցն Լտ. Սեղբեստրոսի Լուովմայ հայրապետին	8	08	
1	19	ՈՒՐ.	բձ Պահք: Լտ. Յունուար և տարեմուտ 1909 Թուականի նոր տոմարին և Տն* Տնօրէնութեան Տեառն: Տճ. Արիֆէ:	9	00	
2	20	ՇՌ.	բկ. Նախավկայ և ի Քրիստոս հաւատացեալ անդրանիկ Թագաւորին Սրբոյն Արգարու Տճ. Գուրգան պայրամը, աւուրս չորս	10	07	
3	21	ՔԿԵՐ.	գձ. Ե Յիսնակացւ Լր Ծով վասն պաշարման Երուսաղէմի ի Նարուզորդնոտորայ	11	07	
4	22	ՌԵ.	գկ. Սրբոց քահանայիցն Աբրահամու և Խորենայ. և անարժան բժշկացն Կոզմայի և Դամիանոսի, և Աստուածատրոյ վկային Լարամիքի	12	08	
5	23	ԳԵ.	դձ. Սրբոցն Դաւթի մարգարէին և Յակոբայ առաքելոյն:	13	09	
6	24	ԴԵ.	դկ. Պահք: Յն* Ճրագալոյց Ծննդեան Լտ* Յայտնութիւն Տեառն	13	70	
		☪ Լր. Լս. ժամ 23, ռոպի 34 Անձրել եւ հողմ				
7	25	ԵԵ.	աձ. Սրբոյն Ստեփանոսի նախաաարկաւազին և առաջին մարտիրոսին Յն* Ծնունդ Տեառն մերոյ. և ուտիր է նոցա մինչև ի չորս Յունուարի	10	71	
8	26	ՈՒՐ.	ակ. Պահք: Յն* Բ. օր Ծննդեան	17	72	
9	27	ՇՌ.	բձ. Սրբոց առաքելոցն Պետրոսի և Պօղոսի Յն* Գ. օր Ծննդեան և Ստեփանոսի նախավկային	17	73	
		Տար. Գահ. Մուհամմէս Ալի Եահիք Պարսից. 1904				
10	28	ՔԿԵՐ.	բկ. Զ. Յիսնակացւ	18	72	
11	29	ՌԵ	գձ. Սրբոց որդեցն որոտման Յակոբայ առաքելոյն և Յովհաննու աւետարանչին Բարկեհնդան պահոց Ծննդեան	19	70	
12	30	ԳԵ.	գկ. Ա. օր պահոց Ծննդեան	20	77	
13	31	ԴԵ.	դձ. Բ. օր պահոց Ծննդեան	21	77	

ԱՆՈՒՆԻ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ

Իւրաքանչիւր անհատի իրեն համար տօնական օր մը ունենալը՝ ոչ միայն պատշաճութիւն է, այլ և միջնորդութիւն: Կարծես թէ մարդ ինքն իր մէջ ալ հաճութիւն մը կը զգայ, բարեկամներու և ծանօթներու տեսութիւններ կ'ունենայ, սիրալիր յայտարարութիւններ կ'ընդունի, բարեմաղթութիւններ կը լսէ, և կերպով մը իր կեանքը վերանորոգեալ կը զգայ: Հարկաւ անօգուտ և անպիտան բան մը չէր, որ տարածեալ սովորութիւնն ալ նուիրագործեց այդ զգացումը:

Երկու կերպ կայ անհատական տօնախմբութեանց. մին իր ծննդեան տարեդարձը, միւսը իր անունին օրը: Արեւմուտքի մէջ աւելի ընդհանրացած է իր ծննդեան տարեդարձը տօնախմբել, հրաւերներ ցրուելով և երեկոյթներ կամ ցերեկոյթներ կազմելով: Իսկ Արեւելքի մէջ աւելի ընդհանրացած է անունին տօնը կատարել: Այդ երկար սովորութիւնը աւելի յարմարութիւններ ունի, որովհետեւ գիւրին չէ իւրաքանչիւր ծանօթի ծնած օրը գիտնալ և յիշել: Մինչ անուր յայտնի է և օրացոյցն ալ օրը կը յիշեցնէ: Ասկէ զատ, ծննդեան օրը տօնախմբելու համար՝ կարծես թէ հրաւերներով ինքն որոշած կ'ըլլայ, մինչ անունին օրը տօնախմբելով՝ ուրիշներէ կը սկսին մաղթանքն ալ, յարգանքն ալ: Այդպէս աւելի քրիստոնէական կը նկատուի անուան տօնը, որ եկեղեցական արարողութեանց հետ կապ ունի, ինչպէս յատկապէս կը յիշէ Ռուսներէն: Մինք ալ մեր մէջ ընդհանրացած սովորութեան հետեւելով, անոր գիւրութիւն մը սկսած ենք տալ՝ ամէն տարի իւրաքանչիւր անունի տօնախմբութեան ցուցակը կազմելով:

Ուրիշ եկեղեցիներ այդ տօները կը կատարեն արեգակնային տօնակերու հաստատուն և անփոփոխ օրերով, և եթէ զատկական տօներու շարժականութիւնը արարողական փոփոխութեանց առիթ ընծայէ ալ, յիշատակի օրերը չեն փոխեր: Մեր մէջ ասորքեր է. մեր դրութիւնը եօթնեկական է. իւրաքանչիւր եօթնեկի օրերը իրենց պատշաճն ու նշանակութիւնն ունին. օրինակի համար, Սրբոց տօներ կիրակի և շաբաթշաբթի և սուրբ օրեր բնաւ չեն տօնուիր, և եօթնեկաներ իրարու կը յաջորդեն որոշ կանոնով, և Մեծ Պահոց ու Զատիի ու Յինանց եօթնեկաներն ալ նախապատուութիւն կը վայել-

լեն, և ուրիշ եօթնեակներուն պատշաճները տեղափոխութեան կը
ստիպեն: Այդ պարագաները կը հարկադրեն մեզ յատուկ մտադրու-
թիւն ընել՝ իւրաքանչիւր տարի ո՛ր անունին ո՛ր օրը հանդիպիլը գիտ-
նալու համար:

Տամարական կանոններուն վարժ չեղողները օրացոյցի մէջ թար-
թափելու չպարտաւորեցնելու համար, այս տարի ալ անուններու
ցուցակ մը կազմած ենք, յորում այբուբենական կարգով շարուած
են աւելի գործածական անունները, և դիմացները նշանակուած են
տօներուն օրերը:

Սակայն ամէն անուն յայտնի կերպով տօնացոյցին մէջ գրուած
չէ, և կան ալ որ տօնացոյցին մէջ չեն յիշուիր, և ասկէ յառաջ ե-
կած է շատ մը անուններուն տօնը գտնելու դժուարութիւնը: Մեր
ցուցակը այդ տեսակ անուններն ալ նկատի առած է, և անոնց ալ
օրերը ցուցուցած է ընկալեալ սովորութեանց հետեւողութեամբ:
Այդ մասին ասա՛ք քանի մը բացատրութիւններ՝ թէ՛ ցուցակը և թէ՛
սովորութիւնը լուսաբանելու համար:

1. Միեւնոյն անունով շատ անգամ՝ մէկէ աւելի սուրբեր կը
գտնուին Տօնացոյցի մէջ, օրինակի համար Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ, Ս.
Գրիգոր Աստուածաբան, Ս. Գրիգոր Նիւսացի, Ս. Գրիգոր Նարեկացի,
Ս. Գրիգոր Տաթեւացի, Ս. Գրիգոր Ռափիկ, բայց Գրիգոր անունը ու-
նեցողներ միշտ և հաստատուն կերպով Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի տօնը
ընդունած են իբր իրենց անուան օրը: Այսպէս ուրիշ շատ անուններ
ալ կրնայինք յիշել:

2. Այս ընդհանուր սովորութենէն բացառութիւն կ'ընենք՝ երբ
երկու հաւասարապէս նշանաւոր տօն ունեցող սուրբերու անուններ
կը հանդիպին. այսպէս Յովհաննէս անուն ունեցողներէ ոմանք Ս.
Յովհաննէս Աւետարանիչի և ոմանք Ս. Յովհաննէս Մկրտիչի տօնը
կը բռնեն. Աբրահամ անուն ունեցողներէն ոմանք Ս. Աբրահամ Նա-
հապետը և ուրիշներ Ս. Աբրահամ Քաջանան կը տօնախմբեն. Ներ-
սէս անուն ունեցողներէն ոմանք Ս. Ներսէս Մեծը և ուրիշներ Ս.
Ներսէս Ծնորհային կը բռնեն. Յակոբ անուն ունեցողներէն ոմանք Ս.
Յակոբ Մծբնայ և ուրիշներ Ս. Յակոբ Տեառնեղբայրը, ևայլն, ևայլն:
Մեր ցուցակը այդ առիթներուն երկուքն ալ ցուցուցած է:

3. Այդ բացառութիւնը երբեմն անունի հնչումով ալ կը յայտ-
նուի, այնպէս որ նոյն անունի երկու հնչումները տարբեր սուրբերու
կը վերագրուին. այսպէս Յովհաննէս և Յովհան՝ մէկը Ս. Յովհաննէս
Աւետարանիչը և միւսը Ս. Յովհան Ռսկեբերանը կը բռնէ, Յակոբ և
Յակոբոս՝ մէկը Ս. Յակոբ Մծբնայ և միւսը Ս. Յակոբ Գլխողիւրը կը

բանէ, Սահակ և Իսահակ՝ մէկը Ս. Սահակ Հայրապետը և միւսը Ս. Իսահակ Նահապետը կը բանէ, և այլն:

4. Երբեմն ալ միեւնոյն սուրբին մէկէ աւելի տօներ կը կատարուին. այսպէս Ս. Յովհաննէս Մկրտիչի ծնունդը, գլխատումը, նշխարաց գիւտը և նշխարաց փոխադրութիւնը չորս տարբեր տօներ են. Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի մուտն ի վիրապն, ելն ի վիրապէն և գիւտ նշխարացը երեք տարբեր տօներ են. Առաքելայններ և հայրապետներէն շատեր մէկ մը առանձինն կը տօնուին և մէկ մըն ալ խմբովին, և այլն: Այս պարագաներուն՝ սովորութիւն է գլխաւոր տօնը առնել, և մեր ցուցակն ալ անոր համեմատ կազմուած է:

5. Շատ մը սուրբեր կրկին անուանով ճանչցուած են, կամ այն է որ իրենց անունը ետքէն փոխուեր է, կամ թէ տարբեր կերպով հնչուեր են, և կամ թէ թարգմանաբար ալ գործածուեր են: Բուն Տօնացոյցը մէկ անունը միայն կը դնէ, իսկ ցուցակը տարբեր անուններն ալ այբուբենական կարգին անցուցած է, և օրը գտնելու դիւրութիւն ընծայած: Այսպէս են հետեւեալ անունները. Յակոբ և Իսրայէլ և Բենատէս, — Ազարիա և Աբեղնադով, — Անանիա և Յեզրայ, — Միսայէլ և Միսաք, — Պետրոս և Աբիսա, — Բարթողիմէոս և Նաթանայէլ, — Ստեփանոս և Պատկ, — Եւստաքէոս և Պլակիրոս, — Իրաւափառ և Թեմիտաոկլէս, — Զենոբ և Զենոն, — Մելիտոս և Մելէս, — Գրիգոր և Արթուր, — Աստուածատուր և Յեղաթուղտ, — Մեսրոպ և Մաշթոց, — Վարդան և Վարդ և Վարդերես: Իգական անուններուն մէջէն ալ՝ Նեկատրինէ և Կատարինէ, — Մարիանէ և Մարգարիտա, — Շուշան և Վարդանոյշ, — Ելիսա և Յուսինէ, — Ագապի և Սիրարփի և Սիրանոյշ, և այլն:

6. Սուրբի մը տրուած մակդիր անունը կամ պատուոյ տծականը, երբեմն իբր պարզ գործածել սովորութիւն եղած է, և այս կերպով նոր անուններ շինուած են, որոնք այբուբենական ցուցակին անցած են: Այսպէս Ս. Յովհաննէս Մկրտիչը, եօթնանուն կոչուած և եօթը տարբեր անուններով ճանչցուած է, որք են. Յովհաննէս, Կարապետ, Մկրտիչ, Մարգար, Առաքել, Աւետիս և Մարտիրոս: Ամանք այս եօթը անուններն ալ նոյն Յովհաննու Մկրտչի օրը կը տօնեն, իսկ ուրիշներ վերջին չորսերուն համար ուրիշ յարմարութիւններ կազմած են. Մարգարը՝ Գաւիթ մարգարէին, Առաքելը՝ Երկոտատան Առաքելոց, Աւետիսը՝ Մուսնդին, և Մարտիրոսը՝ Ս. Սարգոսի որդւոյն կը պատշաճեցնեն: Այս կերպ են հետեւեալ անուններն ալ. Եղբայր՝ Ս. Յակոբ Տեառնեղբոր տօնին, Անդրանիկ և Թագւոր՝ Ս. Արգարու տօնին, Զգօն՝ Ս. Յակոբ Մծբնային, Պարթև՝ Ս. Սահակ Հայրապետին,

Իմաստասեր՝ Ս. Յովհանն Օձնեցւոյն, Անարծար՝ Ս. Կողմաս և Իամիա-
նասին, Ոսկերերան՝ Ս. Յովհանն Հայրապետին, Շնորհաշի և Շնորհի՝ Ս.
Ներսէս Կլայեցւոյն, Երզանիկ և Զուարթ՝ Ս. Հրեշտակապետաց,
Դշխոյ՝ Ս. Հեղինէի, Բայց ամէնէն շատ են Ս. Մարիամ Աստուա-
ծածնի պատուոյ անուանները, որք իբր անուններ իգական յատուկ
անուաններ ընդունուած են և շատ յաճախակի կը գործածուին, և
ցուցակին մէջ ալ անցած են հետեւեալները. Սրբուհի, Երանուհի,
Տիրուհի, Թագուհի, Իսկուհի, Մաքրուհի, Բերկուհի, Պերճուհի,
Արուսեակ, Երանեակ, Անքառակ, Տեկչաշի, Ազնիւ, Վիրգիկ, Կու-
սիկ, Լուսածիկ, Լուսաբեր, Լուսարիի:

7. Երբեմն դասակարգի մը ընդհանուր անունը մասնաւորուելով
յատուկ անուն եղած է, և պէտք չէ նոյն անունով յատուկ սուրբ մը
փնտռել: Այսպէս Առաքել անունը կը տօնուի Երկոստոսան Աւարե-
լոց օրը, Հայրապետ անունը՝ Կոստանդնուպոլսոյ Ժողովոյն Հայրապե-
տաց յիշատակին, Նահապետ անունը՝ ընդհանուր նախահարց տօնին,
Մանուկ անունը՝ Քառասուն Մանկանց օրը, Որդիկ և Թոռնիկ՝ Լու-
սաւորչի Որդաց և Թոռանց տօնին, Մակարե՝ Սրբոց Մակարայեցւոց
օրը, Ռական՝ Սրբոց Ռականց յիշատակին, Իւղաբեր և Թնկաբեր՝ Սրբ-
ոց Իւղաբեր Կանանց տօնին:

8. Տէրունական տօներէն ալ յատուկ անուններ կազմուած են,
որոց տօնախմբութիւնը ո՛չ թէ սուրբի մը տօնին, այլ բուն իսկ Տէ-
րունական տօնին օրը կը կատարուի: Այդ տեսակ անուններէն հե-
տեւեալները անցուցած ենք ցուցակին մէջ. Առեթիս և Էմմանուէլ և
Ծնունդ՝ Աստուածայայտնութեան տօնին, Քրիստոսոսուր և Տիրա-
օսուր՝ Աստուածայայտնութեան Ութ օրէքին, Յարուքիւն և Զատիկ և
Տօնապետ՝ Զատիկին օրը, Երեւոյն՝ Խաչի երեւման տօնին, Համբար-
ճոյն՝ Համբարձման տօնին, Քաջուս և Միսիքար և Սիրական՝ Հոգե-
գալստեան օրը, Վարդաշառ՝ Այլակերպութեան տօնին, Խաչասուր
և Խաչերիս և Խաչանուն՝ Խաչվերացի տօնին, Պատուական՝ Գիւտ
Խաչի տօնին, Նշան՝ Վարդապետ Խաչի տօնին, Տէրունական տօներէն
անուանուած իգական անուններ ալ կան, որք նոյնպէս նոյն տօներուն
կը տօնախմբուին. այսպէս, Աղաւնի՝ Աստուածայայտնութեան տօ-
նին՝ Հոգւոյն Սրբոյ աղաւնակերպ երեւման ի պատիւ և ոչ Հոգե-
գալստեան օրը, Ովսաննա և Արմաւելի և Ծաղիկ՝ Ծաղկազարդի
օրը, Պայծառ՝ Վարդապետի Պայծառակերպութեան տօնին, Ռեհան՝
Խաչվերացի տօնին ռեհանի օրհնութեան առթիւ, Եղեակար՝ Աստ-
ուածածնի նախընթաց օրը Միածնի իջման յիշատակին, և Ընծայ՝
Աստուածածնոյ Ընծայման տօնին:

9. Նուիրական սուրբ տեղեաց անուաններն ալ իբր յառուկ անուն գործածուած են հին սովորութեամբ, և ըստ այսմ՝ Նազարէք և Յորդանան անուաներ կը տօնուին Աստուածայայտնութեան տօնին, և Սիոն՝ Ծաղկազարդի օրը. իբր իգական անուն կը գործածուի Բերդեհեմ և կը տօնուի դարձեալ Աստուածայայտնութեան օրը: Այս կարգին անցած են ուրիշ նուիրական տեղեաց անուաներ ալ, զոր օրինակ, Գրակ՝ Յովհաննու Մկրտչի նշխարաց փոխադրութեան տօնին, Էջմիածին՝ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ տօնին օրը, Վարագ՝ Վարագայ Խաչին օրը, Սեպուհ՝ Լուսաւորիչի գիւտ նշխարացին, Նարեկ՝ Ս. Գրիգորի Նարեկացւոյ, և Տարեւ՝ Ս. Գրիգոր Տաթեւացւոյ տօներուն:

10. Երբեմն Տօնացոյցը Սրբոց տօներն իրենց մէկ հանգամանքով կը բացատրէ առանց անոնց անունը տալու: Յուցակն այսպիսիներուն անուաները մէջտեղ հանած և իրենց այբուբենական կարգին զետեղած է: Ս. Եւստաքէոսի երկու որդւոց անուաններն են Ագապիոս և Թեոփիսոս, Ս. Եւգինէ կոյսին երկու ներքինի ընկերներուն անուաններն են Յակիմոս և Պրոսոս, Խոստովանող մանուկին անունն է Բարուչա, Անկիւրացի եօթը կոյսերուն անուաններն են Աղեֆսանդրա, Եւփրոսիա, Տեկուսա և Փիւնա, իսկ միւս երեքը ծանօթ անուանեց են:

11. Տօներ ալ կան որոց մէջ խուճին ի միասին յիշուած է առանց անոր կազմողներուն անուաները տալու. և անունը յատկապէս շնչանակուած և տօնացոյցի մէջ չգրուած ըլլալը տօնին նշանակութենէն բան մը չի պակսեցներ: Այս կերպ է Ս. Ղեւոնդեանց տօնը, որուն մէջ կը գտնուին Ս. Ղեւոնդ քահանայէն զատ Ս. Թաքիկ եպիսկոպոս, Ս. Մուշեղ և Ս. Արշէն քահանայք և Ս. Բազազ սարկաւազ, իսկ միւսներուն անուաներով ուրիշ սուրբեր ալ գտնուելուն՝ նկատի չեն առնուիր: Ս. Ատովեանց մէջ կը գտնուին Ս. Մանանիհր, Ս. Ոսթանիկ, Ս. Վարձաւոր կամ Վարա: Հրեշտակաց տօնին թէպէտ Գարրիէլ և Միքայէլ միայն յիշուած են, բայց ի միասին են եւս Ռաֆայէլ և Ուրիէլ, Աերովրէ և Քերովրէ: Ս. Վարդանանց մէջէն ալ յանուանէ յիշուած են Ս. Վարդան, Ս. Խորէն, Ս. Արտակ, Ս. Տաճաս, Ս. Հմայեակ, Ս. Գարեգիկ, Ս. Արսէն, Ս. Վահան և Ս. Ներսէհ. իսկ հազար երեսունեւից սուրբերէն մնացածներուն անուաները թէպէտ եկեղեցական քրոնիկը չէ հաստատած, սակայն ինչ անուաներ լինելը դիւրահասկնայի լինելուն, շատ մը անուաներուն տօնը ողջ օր կը կատարուի, ինչպէս ցուցակին մէջ ալ գրուած է: Սերաստիոյ Քառասուն Մանկանց, Ս. Կալիստրատոսի քառասունեւինն ընկերաց, Նիկողոսոյ քառասունեւհինգ վկայից անուաններն ալ այս կարգէն են: Իգական անուաններուն կարգէն ալ այս կերպ է Իւղարեր Կանանց

տօնը, որուն մէջ համախմբած է մեր Եկեղեցին՝ Աւետարաններուն մէջ յիշուած բոլոր սուրբ կիները: Ըստ այսմ՝ Իւզարեր Կոնանց անուանով կը տօնուին Ս. Եղիսարէք՝ Մկրտչին մայրը, Ս. Սողոմէ՝ Զերեդեանց մայրը, Ս. Մարիամ՝ Մագդաղենացի կամ Ս. Մագդաղիկ՝ Իւզարերներուն գլխաւորը, Ս. Յովհաննէս՝ Քուզայի կինը, Ս. Շուշան՝ անոնց ընկերը, Ս. Փոթիկ՝ Սամարացի կինը, Ս. Լուսինէ՝ Քանանացի կինը, Ս. Վերոնիկէ՝ Գողգոթայի ճամբան Քրիստոսի հանդիպող կինը, և ուրիշներն ալ: Վերջիններուն անուաններն աւանդութեամբ պահուած են:

12. Նախահարց և Հարց Եզրիտացւոց տօներուն, շատ մը անուաներ յիշելէ ետքը Տօնացոյցը կ'աւելցնէ «Աւ սյլոց», և այս իրաւունք կուտայ անունը չյիշուածներն ալ տօնելի նկատել և անոնց տօնախմբութիւնը դնել նոյն օր: Յուցակն այդ տեսութեամբ նախահարց տօնին աւելցուցած է Մարուսաղա, Յարէք և Ռուբէն անուաները: Ճգնաւորներէն ուրիշ անուն աւած չէ: Բայց այս սճն ընդունած է Ս. Թարգմանչաց տօնին, յորում՝ թէպէտ տօնացոյցը միայն վեց անուն յիշած է, բայց սկզբնաւորութեան «Սրբոց թարգմանչաց վարդապետացն մերոց» խօսքն՝ իրաւունք կուտայ տօնն իր ընդարձակ իմաստին մէջ աւնուլ, և Ս. Սահակի և Ս. Մեսրոպի աշակերտող բոլոր Երանաշնորհ Թարգմանիչներուն և անոնց հետեւողներուն անուաններն ալ նոյն օրը տօնելի նկատել: Այդ տեսութեամբ, ցուցակը Թարգմանչաց տօնին հետ միացուցած է, Մսերէ, Եզնիկ, Աղան, Տիրայր, Դանան, Կորիւն, Վահրիճ, Գիւտ, Բարգէն, Կովթաս և Միանդակ անուանները, վերջին անունն ի յիշատակ Ս. Յովհաննէս Մանդակաւանուդի:

13. Ընկերակցութեան կամ գործակցութեան կամ մասնակցութեան ձեւ մըն ալ կայ, որով անուն մը տօնելի կ'ըլլայ ուրիշ մէկ տօնի հետ կապակցութեամբ: Արինակով բացատրենք: Մնդեան օրը կը տօնախմբուին Մելիոն, Դասպար և Պաղսասար անուանները, որոնք Քրիստոսի երկրպագութեան եկող երեք մոգերուն անուաններն են: Տեսուհրնդառաջի տօնին կը տօնախմբուի Սիւնն կամ Սիւնն և Ծերուն, որ Քրիստոսն օրհնող ծերունիին անունն է: Գիւտ Նշխարացին կը տօնուի Դաննիկ անունը՝ որ նշխարհները գամող ճգնաւորին անունն է: Այսպէս իրաւունք կը տօնուի Թոյիկ անունը՝ որ տեսիլքը տեսնող ճգնաւորին անունն է: Թագէտ աւաքելոյ ընկերն է Ս. Զարեանդապետ, Բարթողիմէոս աւաքելոյ ընկերն է Ս. Ոգուհի, Ս. Զեմեմեոս և Ս. Կուսի, Ստեփանոսի Ուրեցւոյ ընկերներէն է Ս. Սմբատ:

14. Իգական անուաններու համար սովորութիւնն է որ արական

անուանով սուրբին տօնին, նոյն անուանին իգականն ալ տօնուի, երբ մանաւանդ իգական անուանով յատուկ սուրբի տօն չկայ: Այդ սկզբունքով միեւնոյն օրուան նշանակուած են, Արտեմիոս և Արսեմիս, Գոհարինոս և Գոհար, Եղորթիոս և Եղորթիա, Ռոմելոս և Ռամելա, Ստեփանոս և Ստեփանիա, Ծնորհայի և Ծնորհիկ, Իմաստասէր և Իմաստիկ: Նոյն խորհրդածութեամբ նախահարց հետ տօնախմբելի նշանակուած են Եւա, Սաւա, Ռերեկոս և Ռաքէլ անուաները Ս. Նախահարց տօնին օրը: Ս. Վարդանանց հետ ալ կը յիշատակուին իրենց ընկերակից խոստովանող տիկիները, և նոյն օրուան վրայ ցուցակի անցած են Նուարդ և Սարիկիկ և Արաֆիա և Սիրվարդ անուաները:

15. Վերջապէս պէտք է գիտնալ թէ շատ մը սուրբերու ալ յիշատակները թէպէտ Տօնացոյցի մէջ չեն անցած, բայց ընդունուած են Յայտմուռքի մէջ, և արեգակնային ամիսներու հաստատուն թուականով կը կարդացուին և կը պատուուին եկեղեցւոյ մէջ: Այս կարգի սրբոց անուաներէն ալ բաւական թուով ցուցակի անցած են, և որոշուելու համար թուականին քով Յ. գիրն աւելցուած է իմացընելու համար թէ Յայտմուռքէն է: Ծուցակի անցած անուաներն են. Ամենաւագ, Աշոտ, Աւագ, Գուրգէն, Իսաիոս, Զուրիթա, Խոսրով, Մեղրիկ, Շահապ, Շաղիաա, Պատրիկ, Ռուսինոս, Սիրուհի, իսկ իգական անուաներէն Ազուրիթա, Գերանդուխա, Զուպէլ, Թամար և Միւռապէ:

16. Արտիճեակ շատ անգամ անուաներ կրճատմամբ կամ փոփոխութեամբ կը գործածուին, յատուկ ցուցակ մըն ալ աւելցուցինք աւելի սովորական գարձած փոփոխեալ անուաներուն:

Այդ ամէն բացատրութիւններէն վերջ, զորս ուզեցինք տալ այս տեղ դրուած Տօնացուցակը լուսարանելու և տօնաօրաց գիւրութիւն ընծայելու համար, կը մնայ մեզ ջերմ շնորհաւորութիւններ ընել ամենուն՝ որ ցուցակէն և բացատրութիւններէն կ'օգտուին՝ իրենց անուանին տօնախմբութիւնը կատարելու, և բարեմաղթել որ երկար տարիներ ուրախութեամբ և յաջողութեամբ և մխիթարութեամբ իրենց անուանը տօնելը բաղդն ունենան:

ԱՆՈՒՆԻ ՑՕՆԱԽԱՐԱՌԻԹԵԱՆ ՕՐԵՐ

(ԱՅԲՈՒԲԵՆԱԿԱՆ ԿԱՐԳՈՎ)

Ա Ր Ա Կ Ա Ն Ա Ն Ո Ւ Ն Ն Ե Ր

Արգար	Դեկտեմբեր	20	Աստուածատուք	Դեկտեմբեր	22
Աբղիաս	Օգոստոս	5	Ատոմ	Փետրուար	11
Աբղմանի	Փետրուար	18	Ատրուժան	Փետրուար	21
Աբեղնագով	Յուլիս	1	Արամ	Փետրուար	21
Աբէլ	Յուլիս	31	Արայ	Փետրուար	21
Աբիրաս	Նոյեմբեր	13	Արթուռ	Յունիս	28
Աբխողոմ	Յունուար	15	Արիստակէս	Օգոստոս	2
Աբրահամ (Նհ.)	Յուլիս	31	Արմենակ	Փետրուար	21
Աբրահամ (Քհ.)	Դեկտեմբեր	22	Արշակ	Փետրուար	21
Ազաթանգեղոս	Նոյեմբեր	27	Արշէն	Փետրուար	19
Ազապիոս	Սեպտեմբեր	30	Արսէն (Ճգ.)	Դեկտեմբեր	4
Ազամ	Յուլիս	31	Արսէն (Վկ.)	Փետրուար	21
Ազդէ	Դեկտեմբեր	15	Արտակ	Փետրուար	21
Ազոկտոս	Սեպտեմբեր	27	Արտաւազդ	Փետրուար	21
Ազրիանոս	Յունուար	31	Արտեմիոս	Հոկտեմբեր	23
Ազարիա	Յուլիս	1	Աւագ	Յ. Փետրուար	23
ԱՅանագինէ	Յունիս	12	Աւետիս	Յունուար	6
ԱՅանաս	Յունուար	26	Բարդէն	Հոկտեմբեր	11
Ալեքսիանոս	Դեկտեմբեր	8	Բարեչաս	Յունիս	23
Ակակիոս	Յունիս	16	Բազալատ	Նոյեմբեր	27
Ակեփիմոս	Նոյեմբեր	4	Բազոս	Յունիս	19
Ակիւղաս	Յունուար	28	Բառնարաս	Հոկտեմբեր	14
Ահարոն	Յուլիս	31	Բասիլիդէս	Դեկտեմբեր	16
Ազան	Հոկտեմբեր	11	Բասիլիսկոս	Նոյեմբեր	11
Աղեքսանդրոս	Նոյեմբեր	6	Բասոս	Դեկտեմբեր	16
Անբակոլմ	Օգոստոս	5	Բարակ	Յուլիս	31
Անենուազ	Յ. Մարտ	10	Բարաղամ	Սեպտեմբեր	25
Ամովս	Օգոստոս	5	Բարձուլիմէոս	Նոյեմբեր	29
Այթալաս	Նոյեմբեր	4	Բարուլա	Նոյեմբեր	13
Անանիաս	Հոկտեմբեր	14	Բարսեղ	Յունուար	3
Անաստաս	Հոկտեմբեր	27	Բենիամին	Փետրուար	18
Անարծամ	Դեկտեմբեր	22	Բուրա	Նոյեմբեր	10
Անգէոս	Օգոստոս	5	Գարրիէլ	Նոյեմբեր	8
Անդրանիկ	Դեկտեմբեր	20	Գալուստ	Յունիս	1
Անդրէաս	Նոյեմբեր	15	Գամէր	Փետրուար	21
Անդրոնիկոս	Նոյեմբեր	25	Գառնիկ	Յունիս	28
Անթիմոս	Սեպտեմբեր	25	Գապար	Յունուար	6
Անիկտոս	Յունիս	30	Գարեգին	Փետրուար	21
Անտոն	Յունուար	17	Գեղէոն	Յուլիս	31
Անտոնինոս	Յունիս	30	Գեղամ	Փետրուար	21
Աշոտ	Յ. Մայիս	20	Գեղարիոս	Դեկտեմբեր	1
Ապիտոն	Յունուար	22	Գէորգ	Սեպտեմբեր	27
Առաքել	Յուլիս	12	Գիւտ	Հոկտեմբեր	11

Գլակ
 Գղերիկոս
 Գնէլ
 Գոհարինոս
 Գորդիոս
 Գուրգէն
 Գուրիաս
 Գրաբոս
 Գրիգոր
 Գրիգորիս
 Դամիանոս
 Դանան
 Դանիէլ
 Դասիոս
 Դաւիթ
 Դեմետր
 Դիոմեդէս
 Դիոնեսիոս
 Եզեկիէլ
 Եզնիկ
 Եզր
 Ելեւթիւրոս
 Եղբայր
 Եղիա
 Եղիազար
 Եղիշէ
 Եղիսէ
 Ենովս
 Ենովք
 Եպիփան
 Եսայի
 Երանոս
 Երեմիա
 Երեւում
 Երմոզինէս
 Երմողէս
 Երուանդ
 Երջանիկ
 Եւազր
 Եւզինէոս
 Եւդոքսիոս
 Եւսեբիոս
 Եւստաքէոս
 Եւստռատիոս
 Եւտիբիոս
 Եփրեմ
 Զարեհ
 Զատիկ

Յունիս 12
 Իեկեմբեր 18
 Փետրուար 21
 Սեպտեմբեր 1
 Յունուար 21
 Յ. Մայիս 21
 Նոյեմբեր 13
 Իեկեմբեր 8
 Յունիս 28
 Օգոստոս 2
 Իեկեմբեր 22
 Հոկտեմբեր 11
 Յուլիս 1
 Յ. Մայիս 11
 Իեկեմբեր 23
 Նոյեմբեր 11
 Յունուար 29
 Հոկտեմբեր 16
 Սեպտեմբեր 2
 Հոկտեմբեր 11
 Սեպտեմբեր 2
 Յունուար 31
 Իեկեմբեր 23
 Յունիս 8
 Օգոստոս 4
 Հոկտեմբեր 11
 Յուլիս 10
 Յուլիս 31
 Յուլիս 31
 Յունիս 23
 Յուլիս 24
 Հոկտեմբեր 6
 Օգոստոս 28
 Մայիս 11
 Իեկեմբեր 8
 Հոկտեմբեր 9
 Փետրուար 21
 Նոյեմբեր 8
 Իեկեմբեր 4
 Իեկեմբեր 11
 Հոկտեմբեր 21
 Իեկեմբեր 16
 Սեպտեմբեր 30
 Իեկեմբեր 11
 Իեկեմբեր 16
 Յունուար 3
 Փետրուար 21
 Ապրիլ 13

Զաւէն
 Զաքարիա
 Զգոն
 Զեմինտոս
 Զենոք
 Զենոն
 Զուլիթա
 Էմմանուէլ
 Էջմիածին
 Էնձակ
 Թազար
 Թադէոս
 Թամիկ
 Թամուլ
 Թալիլէոս
 Թեմիստոկլէս
 Թէոդիտոն
 Թէոդոս
 Թէոդորոս
 Թէոդորիտէս
 Թէոպոմպաս
 Թէոփլաս
 Թէոփիլոս
 Թէոփիատոս
 Թողիկ
 Թոռնիկ
 Թովմաս
 Թորգոմ
 Թորոս
 Ժիրայր
 Իգնատիոս
 Իմաստասէր
 Իսահակ
 Իսրայէլ
 Իրաւախառ
 Խաղ
 Խաչանուն
 Խաչատուր
 Խաչերես
 Խարեմաս
 Խոսրով
 Խորէն (Վկ.)
 Խորէն (Քհ.)
 Ծամիդոս
 Ծերուն
 Ծնունդ
 Կալիսիկոս
 Կալիստրատոս

Փետրուար 21
 Յուլիս 8
 Իեկեմբեր 13
 Նոյեմբեր 29
 Հոկտեմբեր 21
 Հոկտեմբեր 21
 Յ. Փետրուար 2
 Յունուար 6
 Յունիս 15
 Փետրուար 21
 Իեկեմբեր 20
 Յուլիս 26
 Փետրուար 19
 Հոկտեմբեր 13
 Յունիս 26
 Իեկեմբեր 1
 Յունիս 26
 Յունուար 19
 Մարտ 1
 Հոկտեմբեր 27
 Իեկեմբեր 16
 Իեկեմբեր 16
 Յունիս 30
 Սեպտեմբեր 30
 Սեպտեմբեր 28
 Օգոստոս 2
 Օգոստոս 30
 Փետրուար 21
 Մարտ 1
 Փետրուար 21
 Իեկեմբեր 15
 Մարտ 15
 Յուլիս 31
 Յուլիս 31
 Իեկեմբեր 1
 Յունիս 21
 Սեպտեմբեր 14
 Սեպտեմբեր 14
 Սեպտեմբեր 14
 Հոկտեմբեր 23
 Յ. Ապրիլ 21
 Փետրուար 21
 Իեկեմբեր 22
 Սեպտեմբեր 1
 Փետրուար 14
 Յունուար 6
 Յունուար 29
 Յուլիս 7

Կանդիտոս	Յուճուար	28
Կարապետ	Յուճուար	14
Կեփաս	Դեկտեմբեր	27
Կիպրիանոս	Յուլիս	28
Կիրակոս	Յուճուար	21
Կիւրեղ	Յուճուար	26
Կղեմէս	Նոյեմբեր	27
Կողրատոս	Յուճիս	16
Կոզմաս	Դեկտեմբեր	22
Կոմիտաս	Հոկտեմբեր	11
Կոստանդիանոս	Յուճիս	24
Կորիւն	Հոկտեմբեր	11
Կուճսի	Նոյեմբեր	29
Կուճնեւրիոս	Դեկտեմբեր	2
Կրօնիդէս	Հոկտեմբեր	13
Համազասպ	Հոկտեմբեր	2
Համբարձում	Մայիս	22
Հայրապետ	Փետրուար	23
Հիպերիբոս	Հոկտեմբեր	28
Հիւսիբոս	Նոյեմբեր	13
Հմայեակ	Փետրուար	21
Հրանտ	Փետրուար	21
Հազարոս	Հոկտեմբեր	20
Համբէոս	Սեպտեմբեր	29
Հելոնդ	Փետրուար	19
Հուկաս	Հոկտեմբեր	18
Հուկիանոս	Հոկտեմբեր	20
Մաթուսաղա	Յուլիս	31
Մակարէ	Օգոստոս	4
Մակար	Դեկտեմբեր	4
Մաղաքիա	Օգոստոս	6
Մամաս	Սեպտեմբեր	22
Մամբրէ	Հոկտեմբեր	11
Մանուկիբ	Փետրուար	11
Մանուկ	Մարտ	22
Մաշտոց	Յուլիս	3
Մատաթիա	Հոկտեմբեր	14
Մատթէոս	Հոկտեմբեր	18
Մարգար	Դեկտեմբեր	23
Մարգարիոս	Դեկտեմբեր	11
Մարկիանոս	Նոյեմբեր	6
Մարկոս	Հոկտեմբեր	18
Մարուծա	Դեկտեմբեր	15
Մարուզէ	Դեկտեմբեր	13
Մարտիրոն	Նոյեմբեր	6
Մարտիրոս	Փետրուար	9
Մելէս	Դեկտեմբեր	13
Մելիտոս	Դեկտեմբեր	13

Մելքիսեդեկ	Յուլիս	31
Մելքոն	Յուճուար	6
Մեղրիկ	Յ. Յուլիս	30
Մեսրոպ	Յուլիս	3
Մեսրոփանոս	Նոյեմբեր	6
Մերկերիոս	Դեկտեմբեր	1
Միանդակ	Հոկտեմբեր	11
Միհրան	Փետրուար	21
Մինաս	Դեկտեմբեր	8
Միսաք	Յուլիս	1
Միւռոն	Նոյեմբեր	22
Միքայէլ	Նոյեմբեր	8
Միքիա	Օգոստոս	5
Միսիթար	Յուճիս	1
Մկրտիչ	Յուճուար	14
Մովկիմաս	Յուճիս	16
Մովսէս	Յուլիս	31
Մուշեղ	Փետրուար	19
Յարեթ	Յուլիս	31
Յակիմոս	Յուճուար	22
Յակոբ (Մծբ.)	Դեկտեմբեր	13
Յակոբ (Առ.)	Դեկտեմբեր	23
Յակոբոս	Դեկտեմբեր	29
Յակովիկ	Դեկտեմբեր	1
Յարուծիւն	Ապրիլ	13
Յեսու	Յուլիս	31
Յեփթայէ	Յուլիս	31
Յիղտիրուղտ	Դեկտեմբեր	22
Յոր	Սեպտեմբեր	4
Յովակիմ	Օգոստոս	26
Յովէլ	Օգոստոս	5
Յովհանն (Ոսկ.)	Հոկտեմբեր	30
Յովհաննէս (Աւ.)	Դեկտեմբեր	29
Յովհաննէս (Մկ.)	Յուճուար	14
Յովիանն	Օգոստոս	5
Յովսէփ	Հոկտեմբեր	20
Յորդանան	Յուճուար	6
Յուսիկ	Օգոստոս	2
Նազարէթ	Յուճուար	6
Նաթանայէլ	Նոյեմբեր	29
Նահապետ	Յուլիս	31
Նարեկ	Հոկտեմբեր	11
Նաւում	Օգոստոս	5
Նեղոս	Դեկտեմբեր	4
Ներսէն	Փետրուար	21
Ներսէս (Մծն)	Յուճիս	21
Ներսէս (Շնոր.)	Հոկտեմբեր	11
Նիկողայոս	Դեկտեմբեր	6

Նշան
Նոյ
Նորայր
Շահապ
Շահէն
Շաղիտա
Շաւարշ
Շէն
Շիղա
Շմաւոն
Շնորհալի
Ռնեսիմոս
Ռնոփրիոս
Ռսկան
Ռսկերերան
Ռսկի
Ռատանիկ
Ռվսէէ
Ռվրեստէս
Ռրդիկ
Ռրմզղան
Ռւրիէլ
Պաղտասար
Պանդալէոն
Պատուական
Պատրիկ
Պարզև
Պարթև
Պարոյր
Պարսամ
Պետրոս
Պերճ
Պիմէն
Պիոն
Պլակիրոս
Պղատոն
Պսակ
Պրորոս
Պրոտոս
Պոզ
Պողիկարպոս
Պողիքոտոս
Պոյոս
Ռամելոս
Ռատիկոս
Ռափայել
Ռեթէոս
Ռոմանոս

Սեպտեմբեր 28
Յուլիս 31
Փետրուար 21
Յ. Յուլիս 22
Փետրուար 21
Յ. Փետրուար 2
Փետրուար 21
Նոյեմբեր 10
Հոկտեմբեր 14
Օգոստոս 30
Հոկտեմբեր 11
Նոյեմբեր 25
Յունուար 24
Փետրուար 12
Հոկտեմբեր 30
Փետրուար 12
Փետրուար 11
Օգոստոս 5
Դեկտեմբեր 11
Օգոստոս 2
Փետրուար 18
Նոյեմբեր 8
Յունուար 6
Հոկտեմբեր 9
Հոկտեմբեր 26
Յ. Մարտ 19
Փետրուար 21
Փետրուար 16
Փետրուար 21
Յունուար 24
Դեկտեմբեր 27
Փետրուար 21
Դեկտեմբեր 4
Փետրուար 18
Սեպտեմբեր 30
Նոյեմբեր 4
Դեկտեմբեր 25
Նոյեմբեր 25
Յունուար 22
Դեկտեմբեր 4
Դեկտեմբեր 2
Յունուար 21
Դեկտեմբեր 27
Հոկտեմբեր 21
Սեպտեմբեր 1
Նոյեմբեր 8
Հոկտեմբեր 25
Սեպտեմբեր 27

Ռուսինոս
Ռուբէն
Սահակ
Սամոնաս
Սամուէլ
Սամփաոն
Սայէն
Սարգիս
Սեդրաք
Սեթ
Սեդրեսարոս
Սեպուհ
Սերգիոս
Սերովբէ
Սեւերիանոս
Սիդուանոս
Սիմէոն
Սիոն
Սիսիանոս
Սիրական
Սիրուն
Սմբատ
Սուքիաս
Սոփոնիա
Ստեփանոս
Սրապիոն
Վահան
Վահրամ
Վահրիճ
Վաղերիոս
Վարազ
Վարդ
Վարդան
Վարդավառ
Վարդերես
Վարձաւոր
Վարոս
Վարս
Վլաս
Վրժանէս
Տամե
Տաճատ
Տարագոս
Տիգրան
Տիմոթէոս
Տիտոս
Տիրայր
Տիրան

Յ. Ապրիլ 5
Յուլիս 31
Փետրուար 16
Նոյեմբեր 13
Յուլիս 31
Յուլիս 31
Փետրուար 18
Փետրուար 9
Յուլիս 1
Յուլիս 31
Յունուար 3
Յունիս 28
Յունուար 22
Նոյեմբեր 8
Հոկտեմբեր 28
Հոկտեմբեր 14
Փետրուար 14
Ապրիլ 6
Դեկտեմբեր 4
Յունիս 1
Յ. Օգոստոս 5
Սեպտեմբեր 1
Փետրուար 12
Օգոստոս 5
Դեկտեմբեր 25
Դեկտեմբեր 4
Յունուար 22
Փետրուար 21
Հոկտեմբեր 11
Յունուար 28
Սեպտեմբեր 28
Փետրուար 21
Փետրուար 21
Յուլիս 20
Փետրուար 21
Փետրուար 11
Հոկտեմբեր 13
Փետրուար 11
Յունուար 15
Օգոստոս 2
Մարտ 15
Փետրուար 21
Նոյեմբեր 25
Փետրուար 21
Հոկտեմբեր 16
Հոկտեմբեր 16
Հոկտեմբեր 16
Փետրուար 21

Տիրատուր
Տուքիկոս
Տրդատ
Տրիփոն
Տոնապետ
Բենատես
Փիլիկտիմոն
Փիլիպպոս

Յուճուար 13
Սեպտեմբեր 1
Յուլիս 5
Յուճուար 24
Ապրիլ 13
Յուլիս 31
Սեպտեմբեր 22
Նոյեմբեր 15

Փոկաս
Փոտիմոս
Քաջաջ
Քերովբէ
Քրիստափոր
Քրիստոստուր
Օքսենտիոս

Հոկտեմբեր 6
Յուճիս 30
Փետրուար 19
Նոյեմբեր 8
Հոկտեմբեր 23
Յուճուար 13
Իեկտեմբեր 11

Ի Գ Ա Կ Ա Ն Ա Ն Ո Ի Ն Ն Ե Բ

Ագապի
Ազնիւ
Ակիւլինէ
Աղաւնի
Աղեքսանդրա
Աղուիթա
Անահիտ
Անատոլա
Անթառամ
Աննա
Աշխէն
Արաքսիա
Արմաւենի
Արուսեակ
Ալտեմիս
Բեթղեհէմ
Բեկրուհի
Բայիանէ
Գերանդուխտ
Գոհար
Դշխոյ
Դոմնա
Ելպիս
ԵղիսարէՍ
Երանեակ
Երանուհի
Երմոնէ
Եւա
Եւզինէ
Եւզոքսիս
Եւպրատէ
Եւփիմէ
Եւփրոսիս
Զապէլ
Զարուհի
Զարմանդուխտ
Զուարթ

Օգոստոս 7
Օգոստոս 17
Հոկտեմբեր 23
Յուճուար 6
Յուճիս 26
Յ. Մայիս 11
Փետրուար 21
Յուճուար 31
Օգոստոս 17
Օգոստոս 26
Յուլիս 5
Փետրուար 21
Ապրիլ 6
Օգոստոս 17
Հոկտեմբեր 23
Յուճուար 6
Օգոստոս 17
Յուճիս 10
Յ. Յուլիս 22
Սեպտեմբեր 1
Յուճիս 24
Իեկտեմբեր 18
Օգոստոս 7
Օգոստոս 26
Օգոստոս 17
Օգոստոս 17
Սեպտեմբեր 30
Յուլիս 31
Յուճուար 22
Հոկտեմբեր 21
Հոկտեմբեր 9
Յուլիս 28
Յուճիս 26
Յ. Յուճուար 22
Փետրուար 21
Յուլիս 26
Նոյեմբեր 8

Ընծայ
Թագուհի
Թամար
Թեկղի
Թէոդիտէ
Թէոփիտէ
Իմաստիկ
Ինդոս
Իսկուհի
Իւղաբեր
Լուսաբեր
Լուսածին
Լուսարփի
Լուսինէ
Խնկաբեր
Խոսրովիդուխտ
Ծաղիկ
Կալինիկէ
Կատարինէ
Կղոդիս
Կուսինէ
Հայկանոյշ
Հայկուհի
Հեղինէ
Հոփիսիմէ
Հրանոյշ
Համբէուհի
Մազդաղինէ
Մանէ
Մարգարիտ
Մարթա
Մարիամ
Մարիանէ
Մարրուհի
Միւռոպէ
Յովհաննա
Յուլիանէ

Նոյեմբեր 21
Օգոստոս 17
Յ. Ապրիլ 24
Հոկտեմբեր 7
Հոկտեմբեր 27
Սեպտեմբեր 30
Մարտ 15
Իեկտեմբեր 18
Օգոստոս 17
Օգոստոս 26
Օգոստոս 17
Օգոստոս 17
Օգոստոս 17
Օգոստոս 26
Օգոստոս 26
Յուլիս 5
Ապրիլ 6
Հոկտեմբեր 23
Սեպտեմբեր 30
Յուճուար 22
Օգոստոս 17
Փետրուար 21
Փետրուար 21
Յուճիս 24
Յուճիս 9
Փետրուար 21
Սեպտեմբեր 29
Օգոստոս 26
Յուճիս 17
Սեպտեմբեր 23
Հոկտեմբեր 20
Օգոստոս 17
Սեպտեմբեր 23
Օգոստոս 17
Յ. Մայիս 14
Օգոստոս 26
Նոյեմբեր 24

Յուդիստա	Յուճուար	21	Սանդուխա	Յուլիս	26
Յուսինէ	Օգոստոս	7	Սառա	Յուլիս	31
Յուստիանէ	Յուլիս	28	Սիրանոյշ	Օգոստոս	7
Նեկտարինէ	Սեպտեմբեր	30	Սիրարփի	Օգոստոս	7
Նուարդ	Փետրուար	21	Սիրվարդ	Փետրուար	21
Նունէ	Յունիս	17	Սողոմէ	Օգոստոս	26
Շամունէ	Օգոստոս	4	Սոփիա	Օգոստոս	7
Շնորհիկ	Հոկտեմբեր	11	Ստեփանիս	Դեկտեմբեր	25
Շողակաթ	Օգոստոս	16	Սրբուհի	Օգոստոս	17
Շուշան	Սեպտեմբեր	23	Վառվառէ	Հոկտեմբեր	7
Ոգուհի	Նոյեմբեր	29	Վասիլուհի	Նոյեմբեր	24
Ովսաննա	Ապրիլ	6	Վարդանոյշ	Սեպտեմբեր	23
Պայծառ	Յուլիս	20	Վերոնիկէ	Օգոստոս	26
Պեղագիս	Հոկտեմբեր	7	Վիրգինէ	Օգոստոս	17
Պերճուհի	Օգոստոս	17	Տեկուսա	Յունիս	26
Պիատիս	Օգոստոս	7	Տենչալի	Օգոստոս	17
Ռամելա	Հոկտեմբեր	21	Տիրուհի	Օգոստոս	17
Ռարէլ	Յուլիս	31	Փերրոնէ	Սեպտեմբեր	23
Ռեբեկա	Յուլիս	31	Փիննա	Յունիս	26
Ռեհան	Սեպտեմբեր	14	Փոտինէ	Օգոստոս	26
Սամենիկ	Փետրուար	21	Քրիստինէ	Յուլիս	28

Փ Ո Փ Ո Խ Ո Ի Ա Ծ Ա Ն Ո Ի Ն Ն Ե Ր

Ա Ր Ա Կ Ա Ն Ա Ն Ո Ի Ն Ն Ե Ր

Արեղիկ	== Արեղնագով	Դիոն	== Դիոնեսիոս
Արիկ	== Արիստղոմ	Երամ	== Երեմիա
Արիկ	== Արրահամ	Երեմ	== Երեմիա
Ազանան	== Ազանանգեղոս	Երմոզ	== Երմոզինէս
Աթիկ	== Աթանաս	Եփրիկ	== Եփրեմ
Ալիքսան	== Ալեքսիանոս	Զուաա	== ԶուհիԹա
Աղէք	== Աղեքսանդր	Թիւրոս	== Ելեւթիւրոս
Ապրոյ	== Արրահամ	Թորոս	== Թէոդորոս
Աստուր	== Աստուածաստուր	Թուճա	== Թովմաս
Արթին	== Յարուժիւն	Իրրանոս	== Կիպրիանոս
Արթոյ	== Յարուժիւն	Իւանէ	== Յովհաննէս
Արիս	== Արիստակէս	Խաչիկ	== Խաչատուր
Աւետ	== Աւետիս	Խաչեր	== Խաչերես
Աքանտ	== Օքանտիոս	Խաչոյ	== Խաչատուր
Բարէլ	== Բարեկաս	Խաչուկ	== Խաչատուր
Բառնիկ	== Բառնարաս	Խունկիանոս	== Զուկիանոս
Բասիլ	== Բարսեղ	Ծատուր	== Աստուածաստուր
Բարձամ	== Բարձուղիմէոս	Ծերօն	== Ծերուն
Բարձիկ	== Բարձուղիմէոս	Կակոս	== Կիրակոս
Բարձող	== Բարձուղիմէոս	Կարպիս	== Կարապետ
Բենիկ	== Բենիամին	Կոստան	== Կոստանդիանոս

Կոստանդինն == Կոստանդիանոս
 Կրօն == Կրօնիդէս
 Համբար == Համբարձուժ
 Հայրիկ == Հայրապետ
 Հանէս == Յովհաննէս
 Հիւրմիւզ == Որմզդան
 Ճիվան == Յովհաննէս
 Մամոս == Մամօէոս
 Մամուս == Մամուսաղա
 Մանուէլ == Էմմանուէլ
 Մասեհ == Աբղլմսեհ
 Մելիք == Մելքիսեղեկ
 Մելքիւթ == Մելքիսեղեկ
 Մելքուժ == Մելքոն
 Մեոխ == Աբղլմսեհ
 Մեսիհ == Աբղլմսեհ
 Միրիճան == Միրիան
 Մկրտում == Մկրտիչ
 Յարոյ == Յարութիւն
 Յովիկ == Յովակիմ
 Նազար == Նազարէթ
 Նաման == Նամանայէլ
 Նապիկ == Նահապետ

Շնորհք == Շնորհալի
 Ոսկեհան == Ոսկան
 Պաղտիկ == Պաղտատար
 Ռատակէս == Արիատակէս
 Սամիկ == Սամուէլ
 Սեբէոս == Եւսեբիոս
 Սեղբոս == Սեղբեստրոս
 Սեփոն == Սեփոնիա
 Սիմոն == Սիմէոն
 Ստեփան == Ստեփանոս
 Սրապ == Սրապիոն
 Վասիլ == Բարսեղ
 Վարդեւան == Վարդան
 Տատ == Աստուածատուր
 Տատուր == Աստուածատուր
 Տիոն == Դիոնեսիոս
 Տունկի == Տուքիկոս
 Տօնիկ == Տօնապետ
 Փանոս == Ստեփանոս
 Փիլիպէ == Փիլիպպոս
 Օնիկ == Յովհաննէս
 Օքսէնտ == Օքսենտիոս

Ի Գ Ա Կ Ա Ն Ա Ն Ո Ւ Ն Ն Ե Ր

Արուս == Արուսեակ
 Գամիւնոյ == Կատարինէ
 Գալմիկ == Կալմիկէ
 Ելիզա == Ելիսաբեթ
 Եզրա == Ելիսաբեթ
 Երան == Երանուհի
 Եփրոս == Եւփրոսիա
 Զապուհ == Զապէլ
 Զարման == Զարմանդուխտ
 Էլիզ == Ելիսաբեթ
 Էլմոն == Երմոնէ
 Էֆօիկ == Եւփիլէ
 Էֆօիկ == Եւգլինէ
 Թեփան == Ստեփանէ
 Թոփիկ == Թէոփիստէ
 Իզապէլ == Զապէլ
 Լիսնոխ == Երմոնէ
 Կատար == Կատարինէ
 Կարիէնէ == Դայիանէ
 Կիւլիկ == Լկիւլլինէ
 Հոռուի == Հոփիսիլէ
 Մանան == Մանէ

Մաննիկ == Մարիանէ
 Մատլէն == Մազդապիւնէ
 Մառի == Մարիամ
 Մարինոս == Մարիանէ
 Մարիոնքա == Մարիամ
 Մէօհրիպէ == Միւռուպէ
 Նաստալիա == Լնաստուա
 Նեկտար == Նեկտարինէ
 Պեղիգ == Պեղագլա
 Սանդիկ == Սանդուխտ
 Սիմա == Հոփիսիլէ
 Սուրբիկ == Սրբուհի
 Սրմա == Հոփիսիլէ
 Վառիկ == Վառվառէ
 Վերթին == Վերթինէ
 Տիրուհի == Տիրուհի
 Փուրուլ == Փերրոնէ
 Տանի == Ստեփանիա
 Տիմի == Եւփիլէ
 Տլոյ == Մապիկ
 Տուլիկ == Յուլիանէ

ԶԱՆԱԶԱՆ ՏՈՄԱՐՆԵՐ

ՀԻՆ ԿԱՄ ՅՈՒԼԵԱՆ ՏՈՄԱՐ

Այս տոմարը մեզի համար գործածական ըլլալով և հատորիս գլուխը տարեկան օրացոյցն ամբողջապէս դրուած ըլլալով՝ աւելորդ կը դառնայ ուրիշ մանրամասնութիւններ աւելցնել հոս, տարեկան տօներուն վրայ իսկ ասոր տեղ միւս էջին մէջ կը դնենք հինգ անցած ու հինգ գաղիք տարիներու օրացոյցներու համաուտու-թիւնները, մերձաւոր տարիներու գործածութեան ու ծա-նօթութեան մասին դիւրութիւն ընծայելու համար:

Յոյն եկեղեցւոյ գործածած տոմարը միեւնոյն ըլլա-լով՝ շարժական տօներն ալ միեւնոյն օրերը կը հանդի-պին, սակայն Մնուհէն և ուրիշ մի քանի տէրուհիներ և սուրբեր հաստատուն օրերով կատարուելուն՝ յունա-դաւան եկեղեցիներուն մէջ տարբեր օրերով կատարուած տօներէն գլխաւորները կը քաղենք հետեւեալ կերպով.

Յու.նուար	1	Ութօրէք Մնուհէան Տեառն:
»	6	Յայտնութիւն և Մկրտութիւն Տեառն:
Փետրուար	2	Տեառնընդառաջ:
Մարտ	25	Աւետումն Ս. Աստուածածնի:
Յու.նիս	24	Մնուհէ Ս. Յովհաննու Կարապետին:
Օգոստոս	6	Այլակերպութիւն Տեառն:
»	15	Վերափոխումն Ս. Աստուածածնի:
»	23	Խննօրէք Վերափոխման Ս. Ածածնի:
Սեպտեմբեր	14	Խաչվերայ:
»	30	Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ:
Դեկտեմբեր	25	Մնուհէ Տեառն:

ՀԻՆԳ ԱՆՑԱԾ ՏԱՐԻՆԵՐ

	1903	1904	1905	1906	1907
Օր Կաղանդաց	ԴՇ.	ԵՇ.	ՇԲ.	ԿԻԲ.	ԲՇ
Օր Մենդեան	ԲՇ.	ԳՇ.	ԵՇ.	ՈԻԲ.	ՇԲ.
Ս. Յովհ. Կարապետ	Յունուար 14	Յունուար 15	Յունուար 15	Յունուար 16	Յունուար 15
Առաջաւորաց բարեկենդան	» 26	» 18	Փետր. 6	» 22	Փետր. 11
Բուն բարեկենդան	Փետր. 16	Փետր. 8	» 27	Փետր 12	Մարտ 4
Մուտն ի վիրապ Ս. Գր. Լուսաւորչին	» 22	Մարտ 13	Ապրիլ 2	Մարտ 18	» 24
Զատիկ Յարութեան	Ապրիլ 6	» 28	» 17	Ապրիլ 2	Ապրիլ 22
Երեւման Խաչ	Մայիս 4	Ապրիլ 25	Մայիս 15	» 30	Մայիս 20
Համբարձում	» 15	Մայիս 6	» 26	Մայիս 11	» 31
Հոգեգալուստ	» 25	» 16	Յունիս 6	» 21	Յունիս 10
Գիւտ նշխարաց Ս. Գր. Լուսաւորչին .	Յունիս 21	Յունիս 12	Յուլիս 2	Յունիս 17	Յուլիս 7
Ս. Սահակ և Ս. Մեսրոպ	» 26	» 17	» 7	» 22	» 12
Վարդավառ	Յուլիս 13	Յուլիս 4	» 24	Յուլիս 9	» 29
Վերափոխում	Օգոստոս 17	Օգոստոս 15	Օգոստոս 14	Օգոստոս 13	Օգոստոս 12
Խաչվերաց	Սեպտ. 14	Սեպտ. 12	Սեպտ. 16	Սեպտ. 17	Սեպտ. 16
Վարագայ Խաչ	» 28	» 26	» 25	Հոկտ. 1	» 30
Գիւտ Խաչ	Հոկտ. 26	Հոկտ. 24	Հոկտ. 23	» 29	Հոկտ. 28
Յիսնակաց բարեկենդան	Նոյեմբեր 16	Նոյեմբեր 21	Նոյեմբեր 20	Նոյեմբեր 19	Նոյեմբեր 18
Ս. Յակոբ Մծբնայ	Դեկտ. 13	Դեկտ. 18	Դեկտ. 17	Դեկտ. 16	Դեկտ. 15
Ս. Ստեփանոս Նախավկայ	» 25	» 25	» 26	» 25	» 25
Ս. Որդիք Որոտման	» 29	» 28	» 29	» 28	» 29

Հ Ի Ն Գ Գ Ա Լ Ի Ք Տ Ա Ր Ի Ն Ե Ր

	1909	1910	1911	1912	1913
Օր Կաղանդաց	ԵՇ.	ՈՒՐ.	ՇԲ.	ԿԻՐ.	ԳՇ.
Օր Մենդեան	ԳՇ.	ԳՇ.	ԵՇ.	ՈՒՐ.	ԿԻՐ.
Ս. Յովհ. Կարապետ	Յունուար 15	Յունուար 14	Յունուար 15	Յունուար 14	Յունուար 14
Առաջաւորաց բարեկենդան	» 18	Փետր. 7	» 30	» 15	Փետր. 3
Բուն բարեկենդան	Փետր. 8	» 28	Փետր. 20	Փետր. 5	» 24
Մուտն ի վիրապ Ս. Գր. Լուսաւորչին	Մարտ 14	Ապրիլ 3	Մարտ 26	Մարտ 10	Մարտ 30
Չատիկ Յարութեան	» 29	» 18	Ապրիլ 10	» 25	Ապրիլ 14
Երեւման Խաչ	Ապրիլ 26	Մայիս 16	Մայիս 8	Ապրիլ 22	Մայիս 12
Համբարձեւմ	Մայիս 7	» 27	» 19	Մայիս 3	» 23
Հոգեգալուստ	» 17	Յունիս 6	» 29	» 13	Յունիս 2
Գիւտ նշխարաց Ս. Գր. Լուսաւորչին .	Յունիս 13	Յուլիս 3	Յունիս 25	Յունիս 9	» 29
Ս. Սահակ և Ս. Մեսրոպ	» 18	» 8	» 30	» 14	Յուլիս 4
Վարդավառ	Յուլիս 5	» 25	Յուլիս 17	Յուլիս 1	» 21
Վերափոխում	Օգոստոս 16	Օգոստոս 15	Օգոստոս 14	Օգոստոս 12	Օգոստոս 18
Խաչվերաց	Սեպտ. 13	Սեպտ. 12	Սեպտ. 11	Սեպտ. 16	Սեպտ. 15
Վարագայ Խաչ	» 27	» 26	» 25	» 30	» 29
Գիւտ Խաչ	Հոկտ. 25	Հոկտ. 24	Հոկտ. 23	Հոկտ. 28	Հոկտ. 27
Յիանակաց բարեկենդան	Նոյեմբեր 15	Նոյեմբեր 21	Նոյեմբեր 20	Նոյեմբեր 18	Նոյեմբեր 17
Ս. Յակոբ Մծրնայ	Դեկտ. 12	Դեկտ. 18	Դեկտ. 17	Դեկտ. 15	Դեկտ. 14
Ս. Ստեփանոս Նախավկայ	» 26	» 25	» 26	» 25	» 24
Ս. Որդիք Որոտման	» 29	» 26	» 29	» 29	» 28

ՆՈՐ ԿԱՄ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ՏՈՄԱՐ

Նոր տոմարին թէ՛ թուականն և թէ՛ ամիսները հա-
լասար են Հին տոմարի թուականին և ամիսներուն,
միայն 13 օրուան տարբերութեամբ. 1908ի ամսամուտ-
ները մեր տոմարին հետեւեալ օրերուն կ'իյնան.

Յուն.	1	մեր Դեկտ.	19	Յուլիս	1	մեր Յունիս	18
Փետր.	1	» Յունր.	19	Օգոստ.	1	» Յուլիս	19
Մարտ	1	» Փետր.	17	Սեպտ.	1	» Օգոստ.	19
Ապրիլ	1	» Մարտ	19	Հոկտ.	1	» Սեպտ.	18
Մայիս	1	» Ապրիլ	18	Նոյեմբ.	1	» Հոկտ.	19
Յունիս	1	» Մայիս	19	Դեկտ.	1	» Նոյեմբ.	18

Իսկ գլխաւոր տօները կը հանդիպին հետեւեալ օրե-
րուն.

Յունր.	1	Ութօրէք Ծննդեան և Անուա- նակոչութեան Տեառն	մեր Դեկտ.	19
»	6	Յայտնութ. և Մկրտ. Տեառն	»	» 24
Փետր.	2	Լ'նծայումն Տեառն (Տեառն- ընդառաջ)	»	Յունիվ. 20
»	16	Սօթանամերորդաց կիւրակէ (Առաջաւորաց երկրորդ)	»	Փետր. 3
Մարտ	1	Յիսներորդաց կիւրակէ (Թուն բարեկենդան)	»	» 17
»	4	Օր մոխրոց (սկիզբն պահոց)	»	» 20
»	19	Ս. Յովսէփ Աստուածահայր	»	Մարտ 6
»	25	Աւետումն Ս. Աստուածածնի	»	» 12
Ապրիլ	19	Զատիկ Յարութեան	»	Ապրիլ 6
Մայիս	28	Համբարձումն Տեառն	»	Մայիս 15
Յունիս	7	Հոգեգալուստ	»	» 25

Յուզիս	14	Ամենասուրբ Երրորդութիւն	մեր Յուզիս	1	
»	18	Տօն մարմնոյ Տեառն	»	»	5
»	24	Ծնունդ Ս. Յովհ. Մկրտչի	»	»	11
»	29	Ս. Պետրոս և Ս. Պօղոս	»	»	16
Օգոս.	6	Այլակերպութիւն Տեառն	» Յուլիս	24	
»	15	Վերափոխումն Ս. Ած. ածնի	» Օգոստ.	2	
Սեպտ.	8	Ծնունդ Ս. Աստուածածնի	»	»	26
»	14	Վերացումն Ս. Խաչի	» Սեպտ.	1	
Նոյեմ.	21	Ընծայումն Ս. Աստուածածնի	» Նոյեմ.	8	
»	29	Գալստեան Ա. կիւրակէ	»	»	16
Դեկտ.	8	Յղութիւն Ս. Աստուածածնի	»	»	25
»	25	Ծնունդ Տեառն	» Դեկտ.	12	

ԱՐԱՅԱԿԱՆ ԿԱՄ ՀԻՃՐԷԹԻ ՏՈՄԱՐ

Արարական տոմարի ամսամուսնները ներկայ 1908 տարուան ընթացքին մէջ հետեւեալ կերպով պիտի հանդիպին :

1326 Մուհարրէմ	1	մեր Յունուար	21
Սէֆէր	1	» Փետրուար	20
Րէպիւլ էվվէլ	1	» Մարտ	20
Րէպիւլ ախրր	1	» Ապրիլ	18
Ճէմազիւլ էվվէլ	1	» Մայիս	18
Ճէմազիւլ ախրր	1	» Յունիս	16
Րէճէպ	1	» Յուլիս	16
Շապան	1	» Օգոստոս	15
Րամազան	1	» Սեպտեմբեր	13
Շէվվալ	1	» Հոկտեմբեր	13
Ջիլգատէ	1	» Նոյեմբեր	12
Ջիլհէճճէ	1	» Դեկտեմբեր	11

Արարական տոմարի կրօնական տօներն ու օրերն ալ հետեւեալներն են .

Զիւհիճճէ	10	Գուրպան պայրանը մեր Յունր .	1
Մուհարրէմ	10	Աշուրե կիւնիւ	» » 30
Րէպիւլ էվվէլ	12	Մեվլուսը Նեպեվի	» Մարտ 30
Րէճէպ	3	Գանսիշ կիճեւի	» Յուլիս 18
Րէճէպ	27	Միրան կիճեւի	» Օգոստ 11
Շապան	15	Պերաթ կիճեւի	» » 29
Րամազան	27	Գասրը կիճեւի	» Հոկտ . 9
Շէվվալ	1	Րանսզան Պայրանը	» » 13
Զիւհէճճէ	9	Գուրպանի արիփե	» Դեկտ . 19

Ելմտական տոմարին մէջ ամիսները հին տոմարին հետ նոյն պահուած ատեն՝ անուէնները միայն մասնակի փոփոխութիւն կրած են , և հետեւեալ կերպով կը կոչուին .

Մարտ	= Մարթ	Սեպտ .	= Իյլուլ
Ապրիլ	= Նիսան	Հոկտ .	= Թերինի եվվեկ
Մայիս	= Մայրս	Նոյեմբ .	= Թերինի սանի
Յունիս	= Հազիրան	Դեկտ .	= Քեանուցի եվվեկ
Յուլիս	= Թեմուզ	Յունր .	= Քեանուցի սանի
Օգոստոս	= Աղոսոս	Փետր .	= Շուպար

Հ Ր Է Ա Կ Ա Ն Տ Ո Մ Ա Ր

Հրէական տոմարի ամիսներն ու ամսամուտները ներկայ 1908 տարւոյն համար հետեւեալներն են .

5668 Ադար	1	մեր Յունուար	21	ունի	30	օր
Վեադար	1	» Փետրուար	21	»	30	»
Նիսան	1	» Մարտ	20	»	29	»

Եար	1	մեր Ապրիլ	19	ունի 29 օր
Սիվան	1	» Մայիս	18	» 30 »
Թամուզ	1	» Յունիս	17	» 29 »
Աբ	1	» Յուլիս	16	» 30 »
Իլուլ	1	» Օգոստոս	15	» 29 »
5669 Թերի	1	» Սեպտեմբեր	13	» 30 »
Խեսու	1	» Հոկտեմբեր	12	» 30 »
Քասիլե	1	» Նոյեմբեր	12	» 29 »
Թեբեթ	1	» Դեկտեմբեր	12	» 29 »

Նահանջ տարիներու երեքտասաներորդ ամիսը կը կոչուի վեադար և կը հետեւի անմիջապէս Ադար ամսուն. ինչպէս եղած է այս տարի :

Հրէական տոմարի տօներն ու յիշատակները հետեւեալներն են այս տարւոյ համար .

5668 վեադար	7	Մահ Մուլսէսի (ծով) մեր Փետր .	26
»	13	Յշակ Եսթերի (ծով) » Մարտ	3
»	14-15	Փուրիմ (Շէքէր պայրամը) 2 օր	» » 4-5
Նիսան	1	Կրօն . տարեդլուխ	» » 21
»	15	Պասէք (Բաղարջուկերք) 8 օր	» Ապրիլ 3
»	26	Մահ Յեսուայ (ծով)	» » 14
Լար	15	Երկրորդ Բաղրջկերք .	» Մայիս 2
Սիվան	6	Սաւլոդ (Պենտեկոստէ) 2 օր	» » 23
Թամուզ	17	Աւերու մն Ա. Տաճարին (ծով)	» Յուլիս 3
Աբ	9	Աւերու մն Բ. Տաճարին (ծով)	» » 24
5669 Թերի	1	Տարեմուս (տօն)	» Սեպտ . 13
»	2	Բ . օր տարեմտի (տօն)	» » 14

Քերի	3	Մահ Գոթողիայ (ծով)	մեր Սեպտ.	15
»	10	Քիփուր (տօն Քաւու- թեան)	» »	22
»	15	Սուքքօթ (տօն Տաղա- ւարահարաց) 9 օր	» »	27
»	21	Է. օր (տօն Արմաւենեաց)	» Հոկտ.	3
»	23	Թ. օր (օր Ուրախութեան)	» »	5
Քասղեւ	25	Խանուկա (Նաւակատիք տաճարին) 9 օր	» Դեկտ.	12
Քեբեք	10	Փոփոխութիւնք եղա- նակաց (ծով)	» »	21
»	15	Տօն պողոց	» »	29

ԲՈՒՆ ԿԱՄ ՇՍ.ՐԺՍ.ԿԱՆ ՏՈՄԱՐ

Յաւաջիկայ տարուան մէջ բուն տումարին ամիսներու անուններն և ամսամուտները հետեւեալ կերպով պիտի հանդիպին .

4400 Արաց	1	մեր Յունուար	4	ունի	30	օր
Մեհեկան	1	» Փետրուար	3	»	30	»
Արեգ	1	» Մարտ	4	»	30	»
Ահեկան	1	» Ապրիլ	3	»	30	»
Մարերի	1	» Մայիս	3	»	30	»
Մարգաց	1	» Յունիս	2	»	30	»
Հրոսից	1	» Յուլիս	2	»	30	»
Աւելեաց	1	» Օգոստոս	1	»	5	»
4401 Նաւասարդ	1	» Օգոստոս	6	»	30	»
Հոռի	1	» Սեպտեմբեր	5	»	30	»
Սահմի	1	» Հոկտեմբեր	5	»	30	»
Տրե	1	» Նոյեմբեր	4	»	30	»
Քաղոց	1	» Դեկտեմբեր	4	»	30	»

Այս տոմարին համեմատ տօներ հաշուել բոլորովին աւելորդ է, քանի որ մեր տոմարն ալ ու տօնացոյցն ալ Յուլեան տոմարին վրայ ձեւուած են, և ըստ այնմ կը գործադրուին :

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ԿԱՄ ԱՆՇԱՐԺ ՏՈՄԱՐ

Սովորական կամ անշարժ տոմարը կը կոչուի նաև Սարկաւագադիւր կամ Յայսմաւուրաց տոմար :

Ըստ այնմ, ամսամուտները Յուլեան տոմարին հետ հաստատուն ձեւ մը առին հետեւեալ կերպով և փոխադարձ հաշուով .

Նաւարդ.	1=Օգոստոս	11	Յուլի.	1=Քաղոց	24
Հոռի	1=Սեպտ.	10	Փետր.	1=Արաց	24
Սահմի	1=Հոկտ.	10	Մարտ	1=Մհկն.23կամ	24
Տրե	1=Նոյեմ.	9	Ապրիլ	1=Արեգ	24 " 25
Քաղոց	1=Դեկտ.	9	Մայիս	1=Ահկն. 24	" 25
Արաց	1=Յուլի.	8	Յունիս	1=Մրրի. 25	" 26
Մեհեկան	1=Փետր.	7	Յուլիս	1=Մրգց. 25	" 26
Արեգ	1=Մրտ.9 կամ	8	Օգոստ.	1=Հրսց. 26	" 27
Ահեկան	1=Ապր. 8	" 7	Սեպտ.	1=Նաւասարդ	22
Մարերի	1=Մյո. 8	" 7	Հոկտ.	1=Հոռի	22
Մարգաց	1=Յնա. 7	" 6	Նոյեմ.	1=Սահմի	23
Հրոսից	1=Յլս. 7	" 6	Դեկտ.	1=Տրե	23
Աւելեաց	1=Օգոս. 6	" 5			

«Կամ»ին յաջորդող ամսաթիւերը նահանջ տարիներու համար են :

ԱԶԱՐԻԱՅԻ ԿԱՄ ԶՈՒՂԱՅԵՑԻՈՑ ՏՈՄԱՐ

Ազարիայի թուոյն ամսամուտներն եւ մեր ամիսներուն հետ համեմատութիւնները հետեւեալներն են .

Շամս	1=Մարտ	21	Յունուար	1=Արամ	17
Ադամ	1=Ապրիլ	20	Փետր .	1=Ովդան	18
Շքաթ	1=Մայիս	20	Մարտ	1=Նրհն.	16. 17
Նախայ	1=Յունիս	19	Ապրիլ	1=Շամս	12
Ղամար	1=Յուլիս	19	Մայիս	1=Ադամ	12
Նաթար	1=Օգոստոս	18	Յունիս	1=Շքաթ	13
Թիրայ	1=Սեպտ .	17	Յուլիս	1=Նախայ	13
Դամայ	1=Հոկտ .	17	Օգոստ .	1=Ղամար	14
Համիրայ	1=Նոյեմբեր	16	Սեպտ .	1=Նաթար	15
Արամ	1=Դեկտ .	16	Հոկտ .	1=Թիրայ	15
Ովդան	1=Յունուար	15	Նոյեմբեր	1=Դամայ	16
Նրհան	1=Փետրուար	14	Դեկտ .	1=Համիրայ	16
Աւելեաց	1=Մարտ	16			

Ազարիայի տոմարը միեւնոյն Հայոց եկեղեցւոյ սո-
նացոյցն ունենալուն և հաշիւներն ալ Յուլեան տոմարի
հաշիւներուն հաւասար ըլլալուն՝ նոր ծանօթութեան կամ
բացատրութեան տեղի չի մնար : Ազարիայի տոմարը միայն
Ջուղայեցւոց յատուկ եղած է ժամանակ մը , և հիմայ
անոնք ալ լոկ իբր յիշատակ կը պահեն իրենց անուշով նո-
րագեալ տոմարը :

ՆՇԱՆԱՒՈՐ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ

Տ Ի Ե Ջ Ե Ր Ա Կ Ա Ն Պ Ա Տ Մ Ո Ւ Թ Ե Ն Է

Ք Ր Ի Ս Տ Ո Ս Է Ա Ռ Ա Ջ

5508. Ստեղծագործութիւնն առաջին մարդոյն ըստ Կօթանասանից,
իսկ ըստ Վաւրկաթային 400 է:
8946. Նոյի ծնունդը:
8246. Ջրհեղեղ:
2492. Բարեխնի աշտարակաշինութիւնը — Սկզբնաւորութիւնն Հա-
յոց բուն թուականին:
2400. Մենէն կը հիմնէ Կաթողոսոսի Ա. Հարստութիւնը. Կաթողոսոսաց
հաշուով աւելի կանստիս կը դրուի:
2203. Չինական առաջին, այսինքն Հիւս Հարստութեան սկիզբը:
2210. Ասուր կը հիմնէ Նինուէ քաղաքը:
2000. Փիւնիկեցիք կը հնարեն այրարկներ:
1998. Արրասամ նահապետի ծնունդը:
1921. Արրասամ նահապետի կոչումը:
1890. Սոգամ աւ Գամոր կը կործանին:
1821. Արրասամ նահապետի մահը:
1768. Չինական երկրորդ Հարստութեան սկիզբը:
1746. Յակոր նահապետի ծնունդը, սակայն յառաջ եկած են Արրա-
յեցաց տառերիս ցեղերը:
1716. Յակոր աւ իր ընտանիքն Կաթողոս կը գաղթեն Յովսէփին քով,
որ Փարաւանի առաջին պաշտօնատարն եղած էր:
1639. Յակոր նահապետի մահը:
1630. Քաղաքատանի ինքնակալ Համաւրարի մեծ ջրանցք մը բա-
նալ կու տայ, որ աշխարհիս վրայ առաջին ջրանցքը կը
նկատուի:
1600. Փիւնիկեցիք կը հաստատուին Ասորիքի ծովափը, կը հիմնեն
Արգան և Բիրլոս քաղաքները:

1530. Մովսէս մարգարէին ծնունդը:
1491. Երրայեցիք Եգիպտոսէն կ'ելլեն և կարմիր ծովը կ'անցնին:
1489. Աստուած Սինա լեռան վրայ Տաճարանեայ պատուիրանները
կուտայ Մովսէսի:
1450. Հաամէս Բ. Փարաւոն կը տիրէ Եգիպտոսի:
1426. Յեսու դատաւորին մահը:
1209. Գեղէոն դատաւորին մահը:
1182. Յեփթայէ դատաւորին մահը:
1117. Ուանկ շինացի ինքնակայր կը կառուցանէ աստղագիտական
դիտարան: — Չինացիք կը գտնեն կողմնացոյցը:
1036. Իսաւրիթ մարգարէին ծնունդը:
1059. Սաւուղի մահը:
1038. Սողոմոն իմաստուն կը ծնի:
1016. Իսաւրիթ մարգարէին մահը:
1012. Երուսաղէմի տաճարին շինութեան սկիզբը:
1005. Երուսաղէմի տաճարին նաւակառնութիւնը:
980. Սողոմոն իմաստունի մահը:
896. Եղիա մարգարէին վերանայր:
888. Տիւրոսի ինքնակալ Պիգմոնիանի քոյր Կիդոն կը հիմնէ կարգե-
դոն քաղաքը:
885. Լիկուրիոսի օրէնքները կը հրատարակուին:
870. Կորնթացի Ալէսփանտէս կը հնարէ միագոյն նկարը:
838. Եղիակ մարգարէին մահը:
800. Հնգիկ գիրը կը գտնուի:
776. Այիմպիական խաղերը կը հաստատուին Յունաստանի մէջ և
կը սկսի Այիմպիական թուականը:
754. Հուսի քաղաքը կը հիմնարկուի և կը սկսի Հուսիայ թուա-
կանը:
709. Սարգոն կը տիրէ Քաղդէաստանի:
700. Իիսովկ Մարաստանի առաջին թագաւոր կ'ըլլայ:
692. Բարեշոն կ'աւերուի Ասորիներէն:
677. Եսայի մարգարէի մահը:
670. Արգոսցի Բիւզանդ կը հիմնէ Բիւզանդիոն քաղաքը:
625. Կիարոսար՝ Մարաց, իսկ Նաբուպոլասար՝ Բարեշոնի թագաւոր
կ'ըլլան:
624. Իրական կը խմբագրէ Աթենացւոց օրէնքները:
620. Մելիտացի Թաղէս իմաստասէրը Մեմփիսի քաղաքէն սորվե-
լով Յունաստան կը բերէ Գիտութիւնը:

598. Բարեւաջիք Երուսաղէմը կ'առնեն ու կը կործանեն:
584. Երեմիա մարգարէի մասը:
575. Եզեկիէլ մարգարէի մասը:
559. Մեծն Կիւրոս Մարտի և Պարսից թագաւոր կը հաշակուի:
538. Մեծն Կիւրոս կը տիրէ Տիւրասի ու Քաղդէստանի:
536. Հրեաները Բարեւունէն Պաղեստին կը դառնան:
535. Երուսաղէմի երկրորդ տաճարին հիմնարկութիւնը:
528. Կամբիւս Պարսից թագաւորը կը տիրէ Եգիպտոսի:
521. Իարեհ Վշտասպեայ կ'ըլլայ Պարսից թագաւոր:
516. Երուսաղէմի երկրորդ տաճարին նաւակատիպը:
490. Մարտի մի ճակատամարտը:
479. Քսերքսէոսի զօրապետ Մարտանիոս կը յողթուի Յոյներէն Պլատէի մէջ:
449. Հառմէական Տան Գաթաթայ օրէնքը կը հրատարակուի, որ է Հասթատ օրէնքի Գաթաթայ տաճարին յիշատակարանը:
429. Իարազլուի Ատտիկեան գեղեցիկ-դպրութեանց ու գեղարուեստից սկիզբառն:
400. Քսենոփանի «Նասանջ բիւրոյց»ը:
356. Մեծն Աղեքսանդրի ծնունդը՝ Նոյն օրը Երոստրատոս կ'այլրէ Եփեսոսի Արտեմիսի տաճարը:
336. Մեծն Աղեքսանդր քսանամեայ կը յաջորդէ իր Փիլիպպոս հօրը:
334. Մեծն Աղեքսանդր Ասիոյ վրայ կը յարձակի. կը շահի Կրանիկոսի յողթութիւնը և կը լուծէ Իսթրեան հանգոյցը:
332. Իսոսի ճակատամարտ:
331. Աղեքսանդր՝ Նեղոսի գետաբերանին եզերքը կը հիմնէ Աղեքսանդրիա քաղաքը: — Արքեւայի ճակատամարտ՝ ուր Աղեքսանդր կը յողթէ Իարեհի:
328. Աղեքսանդր յողթանակաւ կը մտնէ Բարեւուն, ուր կը մեռնի: — Աղեքսանդրի զօրապետները կը հիմնեն Եգիպտոսի, Ասորիան ու Յունական պետութիւնները:
321. Կարքեֆոնաջիք կը տիրեն Սիկիլիոյ:
315. Չինու մեծ պարսպին շինութիւնը կը սկսի:
300. Ջենոն յոյն իմաստասէրը կը հիմնէ Ստոյիկեան դպրոցը:
280. Պաղատէոս Եգիպտոսի թագաւորը՝ կը հիմնէ Ազոտոսդէոյ Բաբելոնացիները, կը շինէ Փոքոսը, և Եգիպտոս քահանայապետին հսկողութեան տակ Յունարէնի թարգմանիչ կուսուցի Ա. Գիրքն, որ է Եօթանոսից Բարեբանութեանը:

- 264. Հումայեցւոց ու Կարբեղանացւոց միջև Փիւնիկեան առաջին պատերազմը կը սկսի, և կը տեւէ 23 տարի:
- 194. Շանագլուխի ճակատամարտը:
- 149. Ռնիս Եգիպտոսի մէջ կը կանգնէ տաճար մը յար և նման Երուսաղէմի տաճարին:
- 146. Սկիպիոն կը կործանէ Կարբեղոնը՝ Լուամեայ պաշարումէ ետք:
- 60. Կեսար ու Պոմպէոս և Կրասոս առաջին Եռապետութիւնը կը կազմեն:
- 47. Աղեքսանդրիոյ հռչակաւոր մատենագրանը կ'այրի:
- 45. Յուլիոս Կեսար կը բարեկարգէ Հումէական տոմարը:
- 43. Ոկտուբոս ու Անտոնինոս ու Լեպիտոս երկրորդ Եռապետութիւնը կը կազմեն:
- 40. Հերովդէոս Հրէաներու իշխան կը կարգուի:
- 31. Ակտիոնի ճակատամարտ. Ոկտուբոս Կոչոբ կը հռչակուի:
- 5. Ծնունդ Ս. Յովհաննու Կարապետի:
- 4. Ծնունդ Յիսուսի Քրիստոսի, նոր ժամանակագիրներու ուսումնասիրութիւնաց համեմատ ճշգրտած:

Ք Ր Ի Ս Տ Ո Ս Ի Թ Ո Ւ Ա Կ Ա Ն

- 1. Յիսուսի Քրիստոսի ծննդեան թուականը կը սկսի սովորական հաշւոյն համեմատ:
- 26. Պիղատոս Հրէաստանի կուսակալ կը կարգուի:
- 30. Յիսուսի Քրիստոսի յարութիւնը ու համբարձումը:
- 34. Թագէոս առաքեալ կը քարոզէ Հայոց:
- 40. Անտիոքի մէջ Քրիստոսի հետեւողները Քրիստոսեայ կոչուիլ կը սկսին:
- 48. Ս. Թագէոս առաքեալ ու Ս. Սանդուխտ կոյս կը նահատակուին:
- 60. Ս. Բարթոլոմէոս առաքեալ ու Ս. Ոգուհի կոյս կը նահատակուին:
- 61. Ս. Յակոբոս Տեառնեղբայր կը նահատակուի:
- 67. Ս. Պետրոս ու Ս. Պողոս առաքեալները կը նահատակուին:
- 70. Տիտոս Երուսաղէմը կ'առնէ և կը կործանէ:
- 100. Մահ Ս. Յովհաննու Աւետարանչի:

239. Մնուկ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի
301. Նահատակութիւն Ս. Հովհաննիսի (Նոյ. 6). — Ելն ի վի-
րապէն Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի (Նոյ. 20):
302. Իջումն Միաձնին. տեսիլ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի (Յու-
ուար 25):
303. Նաւակատիք Մայր Տաճարին Սուրբ Էջմիածնի (Օգոս-
տոս 15):
325. Նիկիոյ Ս. Ժողովը կը գումարուի Կոստանդիանոս Կայսեր Տրա-
մանաւ:
326. Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի կը վախճանի:
328. Կոստանդիանոս Բիւզանդիոնի տեղւոյն վրայ Կոստանդնուպո-
լիսը կը հիմնէ:
330. Նաւակատիք Կոստանդնուպոլիս նոր քաղաքի (Մայիս 11):
347. Ս. Յովնան Ոսկեբերանի ծնունդը:
374. Ս. Ներսէս Մեծն կը վախճանի (Յուլիս 25):
381. Կ. Պոլսոյ Ս. Ժողովը կը գումարուի Թեոդոս Կայսեր Տրա-
մանաւ:
395. Թեոդոսի մահու տեք Հռոմէական Կայսրութիւն երկուքի կը
բաժնուի:
404. Հայ գիրը կը դանուի Ս. Սահակի ու Ս. Մեսրոպի ձեռքով:
481. Եփեսոսի Ս. Ժողովը կը գումարուի:
484. Ս. Գրոց հայերէն թարգմանութիւնը կը լրանայ և կը կատա-
րելադարձուի:
489. Ս. Սահակ Պարթև կը վախճանի (Սեպտ. 7):
440. Ս. Մեսրոպ Մաշթոց կը վախճանի (Փետր. 17):
450. Անդլտարածք կը հաստատուին Մեծն Երիտանիոս
481. Գերմանական Փրանկ ցեղը Կլովիսի առաջնորդութեամբ կը
տիրէ Գաղղիոյ:
484. Կաթողիկոսական տիմուր հաստատապէս կը փոխադրուի
Իտալիա:
505. Ապստոնցի Ելլա կը տիրէ Մեծն Երիտանիոյ և հոն կը հիմնէ
Սուեյի և Քենդի թագաւորութիւնները Կլովիս քրիստոն-
եայ կ'ըլլայ:
529. Բրիտանի թուականը պաշտօնական կը դառնայ:
529. Մեծն Յուստինիանոսի օրով Տրիբունիոս իրաւագէտը կը հրատա-
րակէ Հռոմէական օրէնքները:
580. Շերամբ Սերեկիայէն Զինաստանէն Եւրոպա կը փոխադրուի
— Թուղթը կը յաջորդէ պապիրոսին:

552. Ակիզքն Նոր Թուականին Հայոց (Նուաասորդ 1 = Յու-
լիս 14):
596. Վրացիք կը բաժնուէին Հայ. Եկեղեցիէն:
622. Իսլամութիւնը կը հաստատուի: Հիճրէթի Թուականին սկիզ-
բը (Յուլիս 16):
628. Հերակը կայսր կը յաղթէ Պարսից, և ետ կ'առնէ Երուսաղէմը
զոր Պարսիկները գրաւած էին:
640. Արարացիք կըսկսին գործածել կաղնիացոյցը:
672. Արարացիք կ. Պոլիսը կը պաշարեն:
680. Արարացիք կը տիրեն Փոքր Ասիոյ:
700. Թատրոն ու երաժշտութիւն կըսկսին Չինաստան:
711. Արարացիք Խերէսի (Ապանիա) ճակատամարտը կը շահին և
կը հիմնեն կրանատայի թագաւորութիւնը:
732. Բուաորէի ճակատամարտը կը շահին Ֆրանսացիք:
750. Հաստատութիւն Ապպասեանց:
756. Պեպինոս կարճահասակ՝ Փրանկաց թագաւորը՝ Հուսի հայրա-
պետին աւատական իշխանութիւն կու տայ:
769. Մեծն կարողոս կայսր կը պսակուի:
779. Ակզքնաւորութիւն Ռուս Տէրութեան:
807. Թուղթի գործածութիւնը կըսկսի Եւրոպիոյ մէջ:
809. Հարուն-էլ-Ռաշիտ Մեծն կարողոսի նուէր կը դրկէ Գողգոթայի
Եկեղեցւոյն բանայիները:
827. Մեծն Եկպերդ կը հիմնէ Անգլիոյ թագաւորութիւնը:
843. Մեծն կարողոսի կայսրութիւնը կը բաժնուի, և Իտալիոյ
ու Գերմանիոյ ու Գաղղիոյ թագաւորութիւնները կը կազ-
մուին:
850. Եպարի գիւան Արարացիներու ձեռքով:
871. Մեծն Ալպերդ Լոնարան կ'ընէ մայրաքաղաք Անգլիոյ:
1000. Հունգարական թագաւորութիւնը կըսկսի:
1022. Կալիսոյ ա' Արեցցոյ կը հնարէ Եւրոպական ռոքան:
1066. Հաստինքոսի ճակատամարտ:
1099. Խաչակիրք Երուսաղէմ կը մտնեն:
1148. Բորդուկայի կոմսութիւնը թագաւորութեան կը բարձ-
րանայ:
1147. Հայ կաթողիկոսական աթոռը Հուսիկլայ կը փոխադրուի:
1175. Սալահեատին Երուսաղէմը կ'առնէ (Յուլիս 5):
1200. Ֆրանսայի մէջ կըսկսի կաղնիացոյցի գործածութիւնը:
1215. Անգլիոյ թագաւորը կըստորագրէ «Մեծ Օրինագիրք»ը որ է

- Անդրիոյ օրէնքներուն հիմնագիծը
1206. Գեմու ճին = Ճինկիզ խան կը նուաճէ Եւրոպական Ռուսաստանի մեծ մասը և Ասիոյ մէջ կը հիմնէ Մանկուլեան ընդարձակ ինքնակալութիւնը
1248. Առաջին թղթագրամի երեւումը Միլանի մէջ
1250. Ռուպէր Սորպոն կը հիմնէ Բարիզի մէջ իր անունով կոչուած Սորպոնի համալսարանը — Մեմփուքները կը տիրեն Սգիպտոսի — Կտակ թուղթը կը հնարուի
1257. Թաթարաց արշաւանքներու սկիզբը
1267. Գիտակի դիւտը
1290. Ֆրանկոնացի Սայվինոյ տէլի-Արմադի կը հնարէ ակնոցը
1294. Անգլիացի վանական Ռոճէր Պաքըն վառօդը կը գտնէ
1299. Սուլթան Օսման Ա. Օսմանեան կայսրութիւնը կը հիմնէ
1304. Իտալացի Ֆլափիոյ Ճիոյա կը կատարելագործէ կողմնացոյցը՝ որ արդէն դարեր առաջ Չինացիներու ծանօթ էր
1308. Հելու խախտ = Չուիցերի իշխանութիւն կ'ըլլայ
1311. Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութիւնը կայս. Ծերմանով կը հաստատուի
1361. Էտիրնէ Օսմանեան կայսրութեան մայրաքաղաք կ'ըլլայ
1370. Լենկգիմուր կը հիմնէ Ամրղանոսի մէջ ինքնակալութիւն մը
1380. Թնդանօթի գիւտը
1440. Կութենպէրկ Մայանցի մէջ կը հնարէ տպագրութիւնը
1441. Հայոց Անդհ. կաթ. Աթուր Ս. Էջմիածին կը վերահաստատուի
1442. Օսմանցիք առաջին անգամ կը պաշարեն Կ. Պոլսը
1453. Տաթիհ Սուլթան Մէհմետ երկամեայ պաշարումով կը տիրէ Կ. Պոլսոյ (Մայիս 29)
1454. Ս. Գիւրքն առաջին անգամ կը տպագրուի
1461. Սկզբնաւորութիւն Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան Հայոց
1477. Իվան կը հիմնէ Ռուսական կայսրութիւնը
1483. Մարտինոս Լութերի ծնունդը
1492. Ֆերանդանտ ու Իզապէլա կը տիրեն Կրանաստայի — Քրիստոսփոր Գոլումպոս կը գտնէ Սան Սալվատոր, Գաւպա և Սան Տոմինկոյ կղզիները
1500. Գրպանի ժամացոյցի գիւտը Նիւրնպէրկի մէջ Բեթէր Հենլայնի ձեռքով
1512. Յուլիոս Բ. Պապը կը սկսի շինել Վատիկանի Ս. Պետրոս եկեղեցւոյն կաթողիկէն

1512. Վեճեաթիկի մէջ առաջին անգամ կը տպագրուի Պարզասոմար՝ Յակոբ անուն մէկու մը ձեռքով: Այս է Հայոց մէջ առաջին անգամ տպագրուած գիրքը:
1517. Լուծեր կըսկսի քարոզել Բողոքականութիւնը:
1520. Լուծեր Վիւրթեմպերկի հրապարակին վրայ կ'այրէ Լեոն ժ. Պապին բանադրանքի կոնգակը: — Ֆերտինանտ Գորգէզ Սպանիացին կը ախրէ Մեքսիկայի:
1521. Բորթուկայցի Մակելլան նուորգն առաջին անգամ աշխարհի շրջանը կ'ընէ:
1524. Եւրոպայի մէջ առաջին անգամ կը հրատարակուի ձեռագիր լրագիրը:
1529. Սուլթան Սելէյման Գամալեի կը պաշարէ Վիեննան:
1530. Լուծերականները Աւիսպուրկի մէջ կը գծեն իրենց «Հանգամակ հաւատոյսն», որուն խմբագրութիւնը կը կատարէ Մելանքթան: Լուծերականները «Բողոքական» անունը կ'առնեն:
1535. Կաշուին կ'սկսի իր անունով կոչուած բողոքական յարանուանութիւն մը քարոզել:
1549. Գերման Կոպեռնիկոս աստղարաշխը կը ճշդէ արեգակնային գրութիւնը:
1555. Աւիսպուրկի խաղաղութիւնը կը կնքուի:
1561. Բորդուկայի ֆրանսական դեսպան Նիկոլմ Ծրանտա կը ներմուծէ ծխախոտն որ գանուած էր Ամերիկայի Թապուբոյ կղզին:
1565. Արգար դպիր Թոգաթցին Վեճեաթիկի մէջ առաջին անգամ կը տպագրէ Աաղմասը:
1579. Ուարիի միութեամբ կը կաղմուի Հոլանտական հասարակապետութիւնը:
1582. Տամարը կը նորոգուի և Նրիգորեան տամարը կըսկսի (Հոկտեմբեր 15):
1609. Կայիլէոս կը գտնէ «Մանրութեան օրէնք»ը:
1615. Ֆրանքֆորթի մէջ առաջին անգամ տպագիր լրագիր կը հրատարակուի:
1618. Տրիպլի կը հնարէ ջերմաչափը զոր կը կատարելագործէ Լէօ միւր:
1636. Ռիշըւէոյ կը հիմնէ ֆրանսական Ակադեմիան:
1643. Թարիշիլի կը փորձէ օդին ծանրութիւնը և կը հնարէ օդաչափը:
1648. Վեպֆայիտ խաղաղութիւնը:

1663. Եոզեչարժ մեքենան կը հնարուի
1703. Ռուսիոյ Չար Մեծն Պետրոս կը շինէ Ս. Բեդերսպուրկ քաղաքը (Մայիս 29 Ն. Տ.) :
1769. Նարոչէան կը ծնի Այաչիոյի մէջ (Օգոստոս 15) :
1772. Ա. Բաժանուժ Լեհաստանի :
1776. Ֆրանքլին աւ Ատամս աւ Ճերան կը խմբագրեն Ամերիկեան օրէնագրութիւնը :
1780. Գիւս օդապարիկի :
1781. Հերշէլ աստղագէտը կը գտնէ Ուրանոս մոլորակը :
1792. Բ. բաժանուժ Լեհաստանի :
1795. Գ. բաժանուժ Լեհաստանի :
1799. Ռուզֆ Վրաստան կը յարձակին :
1801. Մարմնոյ պատուաստը կը գտնուի :
1802. Պանարարդ ցկեանս հիւպատոս կ'ընարուի (Օգոստոս 2) : — Գիւս վիճակագրութեան :
1803. Եոզեչարժ կը հնարուի :
1804. Նարոչէան Ա. կոյսը կը հռչակուի ('Իեկա. 2) : — Բաղաքական օրինագրքի հրատարակութիւն : — Սղագրութիւնը կըսկսի Ֆրանսոյի մէջ :
1805. Թրաֆալկարի ռուսամարտը (23 Հոկտ.) : — Աւստրիոյի ճակատամարտը Լա ցկիի Գիտը :
1812. Արագատիպ մեքենան կը հնարուի :
1815. Վարդերլոյի ճակատամարտը (Յունիս 18) :
1816. Օդային կողի գիւտը :
1821. Նարոչէան Պանարարդ կը մեռնի Ս. Հեղինէ կղզին (Մայիս 5) :
1828. Թիւրքմէնչոյի գաշնագիր Ռուսիոյ ու Պարսից միջև (Փետրուար 10) :
1829. Սգեֆէնարն կը յղանայ շագեկաւքի գաղափարը :
1832. Ֆրանսոյի մէջ Լյոնէն մինչև Սենթ-Էդիէն երկամասեղ փորձ կը կատարուի :
1836. Պայամենիան կը հրատարակուի :
1839. Լուսանկարը կը գտնուի :
1840. Օսմ. կոյսութեան ելմտական թուականը կը հաստատուի Հիճրէթի 1256 թուին : — Ակոսի գիւղը կը կործանի գեանաշարժ : — Առաջին նամակագրոշմը կը սպաղարուի Մեծն Բրիտանիոյ մէջ (Մայիս 6) : Հեռագիրը կը հնարուի :
1852. Նարոչէան Գ. Ֆրանսոյի կոյսը կ'ընարուի ('Իեկա. 2) :

1854. Ծրանստ և Անգլիա կը մտանակցին Օսմանցւոց Ռուսիոյ դէմ մղած պատերազմին: — Սեւաստոպոլի պաշարումը (Հոկտ. 9): — Ինքերմանի գրաւումը (Նոյ. 5):
1855. Բարիզի առաջին արուեստահանդէսը (Մայիս 15—Նոյ. 15): — Սեւաստոպոլի առումը (Սեպտ. 8): — Գտնելը ճայի դաշնագիր (Մայիս 27):
1859. Այֆերինոյի ճակատամարտ (Յունիս 24): — Վիլաֆրանքոյի հաշտութիւնը կը կնքուի (Յունիս 12): — Նաբոլէոն Լոմպարտիան կը յանձնէ Ռիեմինդի թագաւորին: — Ծրանսացիք ու Անգլիացիք Չինաստան կ'արշաւեն:
1860. Անգլիա-ֆրանսական բանակը կը յաղթէ Չինաստանի (Օգոստ. 28): — Իեքին կը մտնեն Աեպտ.ին: Չինաստանի ու Եւրոպայի միջև դաշնագիրը կը կնքուի (Հոկտ. 25): — Կ. Պոլսոյ Հոյոց Պատրիարքութեան օրինագիրքը կը յորինուի:
1861. Իտալիոյ թագաւորութիւնը կը կնքուի: — Ռուսիոյ Աղեքսանդր Բ. կայսրը Ուքրալով մը կը ջնջէ Ռուս ճորտութիւնը (Փետր. 19):
1864. Բրուսիոյ և Աւստրիոյ և Տանիմարքայի միջև խաղաղութեան դաշնագիր կը կնքուի (Հոկտ. 30):
1855. Աստովայի ճակատամարտին մէջ Բրուսիացիք կը յաղթեն Աւստրիոյ (Յունիս 3): — Աւստրիոյ կայսրը Ծրանսոյի կը թողու Վենետիկը (Յունիս 5): — Հանուր կը կցուի Բրուսիոյ (Օգոստոս 17): — Գերմանական դաշնակցութիւնը կը ջնջուի և կը հիմնուի Հիւսիսային դաշնակցութիւնը (Օգոստ. 23): — Վենետիկ կը կցուի Իտալիոյ (Հոկտ. 14):
1867. Կարիպայտի կ'արշաւէ Պապին երկիրները: — Աւստրիա և Հունգարիա կը կազմեն Երկեակ պետութիւն:
1869. Աուէրի ջրանցքը կը բացուի: — Առաջին թղթատարական տոմար (քանթ. քոսթայ.) կը սպագրուի Աւստրիոյ մէջ (Հոկտ. 1):
1870. Ծրանքեւրոս պատերազմը կը կնքուի (Յունիս 30):
1871. Ծրանքֆորդի դաշնագիր Ծրանսոյի ու Գերմանիոյ միջև (Մայիս 18):
1872. Ծրանս կը վճարէ հինգ միլիոն ֆրանք պատերազմական առգանքը:
- 1873 Պոլիարկ կը մերժեն ճանչնալ Որթոտաքս Պատրիարքին իրաւասութիւնը: — Նաբոլէոն Գ. կը մեռնի Անգլիոյ մէջ (Յունուար 9): — Թիէր նախագահ կը մեռնի Ծրանսոյի մէջ (Մայիս 24):

1879. Ելեքարական լապտերներու գիւտը:
1880. Հեռաձայնի գիւտը:
1881. Չայնաիգլիի գիւտը:
1885. Կատաղութեան սերմի գիւտը:
1889. Բարիլի համաշխարհային արուեստահանդէս:
1893. Չիքակոյի համաշխարհային արուեստահանդէս:
1897. Թուրքեւհելենական պատերազմի — Լահէյի դեպանախորհուրդ (Անպա. 1):
1898. Անթեղ հեռագլիի գիւտը — Սպանեւամերիկեան պատերազմի — Սպանիա Գերմանիոյ կը թողու Ավիանիոյ կղզիները (Ցուհիս 1):
1899. Անգլեւպօէր պատերազմին սկիզբը (Հոկտ. 11):
1900. Եւրոպացիք Չինաստան կ'արշաւեն:
1902. Անգլիեանց Մարդինիք կղզւոյն Բըյէ հրաւեւը կը բորբոքի և կը կործանէ Աեն. Նիէր բաղնիստարգ քաղաքը (Մայիս 8) — Վերջ անգլեւպօէր պատերազմին (Մայիս 31): Թրանսվալու Օրանժ անգլիական գաղթականութիւն կ'ըլլան:
1904. Խուսեւ ճարտն պատերազմը կրտսի (Փետր. 8):
1905. Խուսեւ ճարտն հաշտութիւնը կը կնքուի (Օգոստ. 23—29):
1906. Մեծ երկրաշարժ Քալիֆօռնիոյ (Մ. Նահանգք) Սան-Ֆրանչիսկօ քաղաքին մէջ, որ գրեթէ կը կործանի:
1907. Բ. դեպանախորհուրդ Լահէյի:

ԾԻՍԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

Մ Ա Ս Ն Զ Ո Ր Ր Ո Ր Դ

Անցեալ 1907 տարւոյ Ընդարձակ Օրացոյցին մէջ սկսանք եկեղեցական պաշտամունքներու բացատրութիւնները տալ, գլխաւորապէս այժմեան տիրող կարգադրութիւնները աւանդելով, և երկրորդաբար անոնց ծագման և հին սովորութեանց կէտերը շօշափելով: Գիշերային ժամէն սկսելով, այդ ժամերգութեան առաջին մասը միայն կրցանք բացատրել անցեալ տարի. հետեւաբար սոյն տարւոյն նիւթը պիտի ըլլայ անոր շարունակութիւնը: Մեր բացատրութեանց ոճն ու ընթացքն ալ անցեալ տարւոյն հետ միեւնոյնը պիտի ըլլայ, ուստի աւանց աւելորդ կրկնութեանց, անմիջապէս մեր նիւթին կ'անցնինք:

Գ Ի Շ Ե Ր Ա Յ Ի Ն Ժ Ա Մ (Շարունակութիւն)

21. ՀԵՏԵԻԱԿ ՇԱՐԱԿԱՆ. — Հետեւակ բառին իմաստը շատ անգամ կ'առնուի իբր հետեւորդ, սակայն միեւնոյն բառը հետի բառէն ծագելով կը նշանակէ ևս հետիոտք քալող, և թերեւս աւելի գործածական է այդ իմաստը: Եկեղեցական առման մէջ ոմանք կարծեցին թէ հետեւակ շարականը ուրիշ շարականի մը ետեւէն երգուած շարականն է, սակայն Տօնացոյցը այդ պարագաներուն մէջ ի հետեւ ասա բացատրութիւնը կը գործածէ, իսկ հետեւակ շարականը ոչ թէ ետեւէն, այլ Օրհնու-

Թեան շարականէն առաջ կ'երգուի : Եթէ դիտենք այն պարագաները ուր հետեւակը կ'երգուի, կը տեսնեմք որ հետեւակ նշանակուած է երբ, ատեան ելնելու արարողութիւնը տեղի կ'ունենայ, և հետեւակին նպատակն է լեցնել այն միջոցը յորում եկեղեցական պաշտօնէութիւնը դասէն դուրս կ'ելնէ, ատեան երթալու, ուր Օրհնութիւնը պիտի երգէ : Ուրեմն հետեւակը քալելու ատեն երգուելու սահմանուած շարական մըն է, և դործնակահապէս հետի քալելու խմաստէն կը քաղուի, և հետեւակ շարականը կ'ըլլայ ինչ որ այժմեան բառով կրնայինք քայլերգ ըսել, Իսկ դուրս ելնելն ալ պէտք չէ բողոքովին դասէն եկեղեցւոյ ատեանը ելնելուն վրայ ամփոփել, այլ եկեղեցիէն ալ դուրս ելնելու պարագաներուն կրնայ դործածուիլ : Նկատողութեան արժանի է որ երկու ամենամեծ տօները, Մուսնդն ու Զատիկը, հետեւակ չունին, հաւանաբար վասն զի եղանակը նպատաւոր չէ եկեղեցւոյ բակը կամ յարմարաւոր տեղ մը ելնելու : Հետեւակ շարական ունեցող օրերուն գլխաւորներն են. Համբարձուած, Երկրորդ ծաղկազարդ, Հողեզալուստ, Վարդավառ, Վերափոխում և Խաչվերաց. բոլորն ալ գեղեցիկ եղանակի տօներ : Այդ վեցէն զատ ուրիշ երկու անգամ ալ հետեւակ նշանակուած է, Մաղկազարդին և Տեառնորդառաջին : Մաղկազարդին՝ որչափ ալ եղանակի նպատաւոր չերեւի, սակայն Մաղկանոց հին տօնին աւանդութեան հետ կապուած է դուրս ելնելու պարագան : Նոյնը պէտք է ըսել Տեառնորդառաջի համար ալ, որ հին տօներու աւանդութեանոց հետ կապուած տօն մըն է, որչափ ալ այժմ Փետրուարի մէջ աննպաստ եղանակին տօնուի : Մաղկազարդին հետեւակը յատուկ է և չորս տարբեր շարական է և Մաղկանոց հին տօնին յատուկ է : Քրիստոսի յՅրուսաղէմ գալատեան յիշատակին հետ խառնելով, Մնացեալ վեցերը մէկ մէկ պատկեր և ոչ յա-

տուկ շարականներ են . իսկ Վերափոխման օրը հին Տօնացոյցը Այսօր զանհասանելին դրած է , և միայն Կիրակոս վարդապետ իր յօրինած Արեւելք գերարփինը նշանակած է , որ արդէն շատ հին չէ . այն ալ այսօր երեք տունով կը վերջացուի : Հին Տօնացոյցը քանի մը տեղ Հետեւակ ասել ի ձայնեն նշանակած է , որ ըսել է թէ ամէն անգամ որ դուրս կամ ատեան ելնելու առիթը կը հանդիպի , հետեւակ ըսելու հարկը կը ծնի , երթալու ատեն երգուելու համար : Հետեւակները յորդոր կ'երգուին , և պէտք չէ որ երգիչները ատեան ելնելնէն կտքը երգին . այլ դասէն դուրս ելած ատեննին քալելով պիտի երգեն , մինչև որ ատեան հասնին : Թէպէտ սկսուածը աւագերէցի դասին կը պատկանի , այլ երգեցողութիւնը պէտք է միաձայն կատարուի երկու դասերէն միանգամայն : Աւագ ուրբաթ և աւագ շաբաթ օրերու երկրորդ կանոնազուխները , օրհնութենէ առաջ հետեւակի ձև կ'առնին , բայց հետեւակ չեն : Աւագ ուրբաթ օր իր հետեւակն ունի Այսօր ի կասարուսն , որ հետեւորդ սաղմոսներով և երգերով և աւտարաններով ի պատիւ Չարչարանաց յատուկ կարգ մը կը կազմէ , և Իշխանի հաշածեցիկը երկրորդ կանոնազուխ կը լինի . իսկ աւագ շաբաթու Բաճեան նմանութիւն է մահու Բաճեանին և կ'երգուի ատեանի մէջ : Հետեւակի միակ նմանութիւնն այն է , որ Հոգւոցէն և Հայր մերէն կտքը կ'երգուի :

22. ԵՒ ԵԻՍ , ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՓՍԻԹ : — Եթէ հետեւակ կայ՝ անկէ կտքը , թէ ոչ Հայր մերէն ու մաղթանքէն կտքը , սարկաւազը խունկ օրհնել և բուրվառին դնել կուտայ , ըսելով Եւ եւս . և ժամօրհնողն կամ դասազուխն կամ հանդիսադիրը խունկը օրհնելով և բուրվառին մէջ դնելով կ'ըսէ Օրհնութիւն եւ փառք . և սարկաւազը շուրջանակի խնկարկութիւն կը կատարէ ,

մինչ դպիրք Օրհնութիւն շարականը կը սկսին երգել : Պահոց օրերը եւ եւս ու խնկարկութիւն չկայ :

23. ԽՆԿԱՐԿՈՒԹԻՒՆ. — Խնկարկութեան կերպը միանգամ ընդ միշտ բացատրած ըլլալու համար, այս մասին քանի մը խօսք ընենք այստեղ : Սարկաւազը բուրվառը աջ ձեռքը, և լուցեալ մումեղէն ձախ ձեռքը, կը խնկարկէ նախ աւագ սեղանը, յետոյ խորհրդարանները, անկէ կ'անցնի աջակողմեան փոքր սեղանը, և կը մտնէ մկրտարանը, այն տեղ ալ կը խնկարկէ սեղանը, աւագանը, և եթէ ուրիշ պատկեր կայ : Անկէ դուրս ելնելով կը խնկարկէ դասին մէջ եղողները աջակողմեան դասին վերջէն մինչև ձախակողմեան դասին վերջը կարգաւ, դասին դուռէն ժողովուրդն ալ խնկարկելով : Վերջէն կը մտնէ ձախակողմեան աւանդատունը և դուրս ելնելուն կը խնկարկէ ձախակողմեան փոքր սեղանը, մինչև գայ նորէն աւագ սեղանը : Եթէ Օրհնութիւնը ատեանին մէջ կ'երգուի, դասին խնկարկութիւնը շատ համառօտիւ կ'անցնի, և երկրորդ անգամ աւագ սեղանը խնկարկելէն ետքը դասէն ատեան կուգայ, և կը սկսի կարգաւ խնկարկել հանդիսադիրը և աջակողմեան դասին անձերը, մինչև որ աւագ սեղանին դառնայ, և նորէն հանդիսադիրը և ձախակողմեան դասին անձերը, վերջէն դարձեալ աւագ սեղանը, և ամենէն վերջ հանդիսադիրը : Թէ իւրաքանչիւր տեղ քանի անգամներ բուրվառ պիտի ըլլայ, թիւ ու կանոն սահմանել դժուար է : Եկեղեցւոյ ընդարձակութիւնը, երգեցողութեան երկարութիւնը, նոյն իսկ ուրիշ պատահական առիթներ կը պարտաւորեն երբեմն երկարել, երբեմն համառօտել : Սովորական կերպն է, բարձրաստիճան հանդիսադիրներու երեք անգամ, ուրիշ եկեղեցականներու մէկ, և դպիրներուն քանի մը հատին մէկ, և ժողովուրդին ընդհանուր կերպով քանի մը անգամներ բուրվառ ընել : Մեծ բարձրաստիճաններուն

վեց կամ ինը, գլխաւոր եկեղեցականներուն երկու կամ երեք անգամ ընողներ կան: Աւագ սեղանին ինը անգամ, և միւս սեղաններուն երեք անգամ սովորական է. բայց ինչպէս ըսինք, տեղն ու ատենը և օրուան հանդիսաւորութեան աստիճանը, պարտ ու պատշաճը կը թելադրեն սարկաւազին: Խնկարկողը պիտի նայի ոչ միայն անգամներուն թիւը, այլ և շարժումներուն արագութիւնը տեղւոյն ընդարձակութեան և երգին երկարութեան յարմարցնել, և երբ հնար է այնպէս բերել, որ իրարու համաչափ և հաւասար գան:

23. ՅԱՏԵԱՆ ԵԼԱՆԵԼ. — Օրհնութիւնը ատեանին մէջ ըսել, հանդիսաւորութեան ծէս մըն է, և կը կատարուի ամեն անգամ որ Տօնացոյցը նշանակած է, կամ թէ նախատօնակ կայ, կամ եթէ կ'ուղուի յատուկ հանդիսութիւն կազմել: Հանդիսադիր եպիսկոպոսը կամ վարդապետը շուրջառով, գաւաղանով և խաչով, վարդապետներ և աւագերէցներ շուրջառով և խաչով, քահանայք շուրջառով և մումով, դպիրք ու տղայք շապիկով, և աւելի հանդիսութեանց առթիւ շապիկով և մումով, կ'ելնեն եկեղեցւոյ մէջտեղը, և կիսաբոլոր կը շարուին, դասին դրան՝ ճակատը, և երկար դէպի դասին դուռը՝ կողմերը: Երբոր դպիրք ու տղայք բաղմամբիւ են, երկերկու կարգ կը շարուին աստի և անտի: Երգեցողութիւնը պէտք է կատարեն իրենց կեցած տեղը. ատեան ելնելուն ձեւն ու նպատակը կ'աւրուի՝ եկեղեցւոյ մէջ գրակալ բերելով և շուրջը բոլորուելով. անոր համար պէտք է որ դպիրք ու տղայք կամ գոց ըսելու վարժ ըլլան և կամ իրենց ձեռքը ձեռագիր կամ տպագիր, ձայնագրեալ կամ ոչ-ձայնագրեալ տետրակներ կամ տօնակարգներ ունենան, և անոնց վրայէն կարդան: Հին ատեն երբ շարականին տուները երկու դասերէն շատ զատ ըսուելով շէր կըրկնուէին, ատեան ելած ու ծանր երգուած ատեն, երկու

դասերն միաբերան և մէկ անգամ կ'ըսէին : Իսկ այժմ որ կրկնելու սովորութիւնը դադրած է , շարականին տուները դաս առ դաս կ'երգուին , որ դիւրութիւն մըն ալ է երգեցողներուն շունչին ու ձայնին : Օրհնութեան շարականին առթիւ խնկարկելու և ատեան ելնելու վրայ այսչափը բաւական սեպելով , գանք Օրհնութեան շարականի ասացուածքին :

25. ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՇԱՐԱԿԱՆ. — Օրհնութիւն անունը կը տրուի , Դաւթի Սաղմոսներէն դուրս , Աստուածաշունչին ուրիշ մասերէն քաղուած սաղմոսի նման մարգարէից երգերը , որոնք կցուած են իւրաքանչիւր կանոն-սաղմոսի ծայրը : Այդ օրհնութիւնները տասը հատ են , որովհետեւ Ա.Կ. Մի' նախասնձիւր , և Գ.Կ. Խոստովան կանոնները երկերկու օրհնութիւն ունին : Այդ տասը օրհնութիւնները հետեւեալներն են .

ԴԿ.	Երգ Մովսէսի.	Օրհնեացուք զՏէր.	24 տուն.	Ելից ժէ.	1—19:
ԱԶ.	»	Նայեցարուք.	30 »	Բ. Օր. 1.Բ.	1—21:
ԱԿ.	»	Զի հուր յորոտեցաւ.	24 տուն.	Բ. Օր. 1.Բ.	22—38:
ԱԿ.	»	Երանեալք.	10 տուն.	Բ. Օր. 1.Բ.	39—43:
ԲԶ.	Երգ Աննայի.	Հաստատեցաւ.	18 »	Ա. Թագ. Բ.	1—10:
ԲԿ.	Երգ Նսայեայ.	Ի գիշերաց.	20 »	Նսայ. ԻԶ.	9—20:
ԳԶ.	Երգ Եզեկեայ.	Ես ասացի.	12 »	Նսայ. 1.Բ.	10—20:
ԳԿ.	Երգ Նսայեայ.	Օրհնեցիք	8 տուն.	Նսայ. ԽԲ.	10—13, ԽԷ. 8:
ԳԿ.	Երգ Յովնամու.	Ի նեղութեան.	8 տուն.	Յովն. Բ.	3—10:
ԴԶ.	Երգ Ամբակումայ.	Տէր զուր ին.	26 »	Ամբկ. Գ.	2—19:

Այդ երգերուն կամ օրհնութիւններուն նկատմամբ անցողակի դիտենք թէ այն թարգմանութիւնը որ կը տեսնուի սաղմոսներու հետ կցուած , բառացի կերպով նոյն չէ Աստուածաշունչին մէջ կարդացուած թարգմանութեան հետ , որոնց տեղերը գլուխով ու համարով նշանակեցինք ի տեղեկութիւն : Այդ տարբերութիւնը կը հաստատէ մեր այն կարծիքը թէ Սուրբ Գիրքին աղօ-

Թական մասերը ժողովրդական կիրառութեան համար արդէն չորրորդ դարուն թարգմանուած և գործածական եղած էին, և այն թարգմանութիւնը պահուեցաւ ժամագիրքի և սաղմոսգիրքի մէջ, մինչ հինգերորդ դարուն Աստուածաշունչի թարգմանիչները նոյն մասերը իրենց կարգին նորէն թարգմանեցին Աստուածաշունչի ամբողջութեան մէջ, բայց այս թարգմանութիւնը աղօթական կիրառութեան չանցաւ, և մնաց Աստուածաշունչի հատորներուն մէջ ամփոփուած: Այս դիտողութիւնը ընդհանրապէս Սաղմոսներու համար ալ տեղի ունի, որովհետեւ ժամագիրքի և սաղմոսգիրքի վրայ կարդացուած սաղմոսները բաւական տարբերութիւններ ունին Աստուածաշունչի մէջ գտնուած թարգմանութենէն: Բայց մենք Օրհնութեան շարականին դառնանք:

Այն ասեմներ որ բոլոր եկեղեցական երգեցողութիւնը սաղմոսներով կ'ամփոփուէր, կանոն-սաղմոսը աւարտելէն և կանոնագլուխն ալ բարձրահնչիւն բարբառով ըսելէն ետքը, իւրաքանչիւր կանոն-սաղմոսին յարակից օրհնութիւնը կ'երգուէր իբր հանդիսաւոր փառաբանութիւն, և ուրիշ շարական չի կար: Օրհնութեան շարականին առաջին ծագումը, ինչպէս ծիսական զննութիւնք կը ցուցնեն, սկսած է օրհնութեան երգին կցելով ուրիշ երգ մը որ պատշաճ ըլլայ օրուան տօնին ու յիշատակին, և կերպով մը նուիրագործէ և յիշեցնէ օրուան պատշաճը: Այս երկրորդ երգը Օրհնութեան շարական անունը առաւ գործին բերմամբ:

Ընդհանրապէս օրհնութեան շարականներ երկու պատկեր ունին, և այդ թիւը մեղի մտածել կուտայ, թէ որովհետեւ այս տեղ երկու կանոն-սաղմոս կը քաղուէր, իւրաքանչիւր կանոնին մէկ մէկ պատկեր շարական կը կցուէր:

Դժուար է մեզի հասած յիշատակներէն ստոյգ տե-

դեկութիւն քաղել . թէ երբ սկսան մեծահանդէս օրերը
 և կիրակիները ոչ թէ լոկ կանոն-սաղմոսին օրհնութիւնը ,
 այլ ութը կանոններուն տասն օրհնութիւնները ի միասին
 երգել : Որչափ ալ ժամանակը ճշդել դժուար , սակայն
 այդ սովորութեան մուտք գտած լինելը ծիսական զննու-
 թիւններ կը ստուգեն : Երբ Եկեղեցւոյ մէջ հին սաղմոս-
 երգութիւնը հետզհետէ սկսաւ տեղի տալ շարականեր-
 գութեան , և նոր շարականներու սովորոյթը ընդունելի
 եղաւ , շատ դիւրացաւ անոնց տարածումը , իբր աւելի
 հաճոյական և աւելի պատշաճական , և հետզհետէ խա-
 փանուեցաւ լոկ սաղմոսերգութեան նախկին սովորոյթը :

Տասը օրհնութիւնները շարականներով փոխանակե-
 լու միտքը կը վերագրուի Ստեփանոսի Սիւնեցւոյ ,
 ի սկիզբն Ը . դարու , որ ճանչցուած է իբր Աւագ օրհ-
 նութիւններու հեղինակը : Տասը օրհնութիւններու տեղ
 տասը պատկեր շարականներ կաղմուած են , իւրաքան-
 չիւր օրհնութեան իմաստներով և բառերով , թայտ Քրիս-
 տոսի փրկագործութեան խորհուրդին յարմարցուելով ,
 և պատկերներուն վերջին տունը Տիրամօր պատշաճեցնե-
 լով : Իւրաքանչիւր օրհնութեան երգին սկզբնաւորու-
 թեան անունն ալ պատկերին քովը համառօտագրու-
 թեամբ նշանակուած է , այսպէս .

ԱԻՀ . ԱՀ .	Օրհնեցումք .	ԳԻՇ .	Ի գիշերաց .
ՆԱՅ .	Նայեցարուք .	ԵՍԱ .	Ես ասացի .
ԶԻՀ .	Զի հուր .	ԱԻՐՀ .	Օրհնեցեք .
ԾԱՆ .	Ծաներուք .	ՆԵՂ .	Ի նեղութեան .
ՀԱՍ .	Հաստեցաւ .	ՏԲԼ .	Տեր գրուր .

Աւագ օրհնութիւնները ութը հաս են բառ ութ ձայ-
 նից , որոնցմէ եօթը Ստեփանոսի Սիւնեցւոյ , իսկ մէկը՝
 որ է՝ ԳԿ . , Ներսէսի Շնորհալւոյ կը վերագրուի : Չեմք
 կարծեր թէ Սիւնեցին պակաս թողած ըլլայ . այլ գուցէ

Շնորհալին այդ տեսակէն ալ շարական մը ունենալ ուզած է, և նոր մը շինած: Սիւնեցւոյն Աւագ օրհնութիւնները հաւանաբար շարժառիթ եղան, բոլորովին օրհնութեան երգերը խափանելով Օրհնութեան շարական երգելու. որոնք այնուհետէ շատցան՝ որչափ որ տօներուն և յիշատակներուն պատշաճները կը պահանջէին: Ընդհանրացած կարծիքը այն է, թէ Հարց շարականները աւելի հին են քան Օրհնութեան շարականները, և թէ այս վերջինները վերջէն պատրաստուածներ են՝ երբ յատուկ են. իսկ քաղուածօրէն պատրաստուած են երբոր հիներէն կազմուած են: Օրհնութեան շարականին հետզհետէ ստացած ճոխացումներուն ժամանակագրական զննութիւնը զանց ընելով գանք այժմեան կիրառութիւնը բացատրելու:

Օրհնութեան շարականը երեք մասէ կը բաղկանայ այժմ. 1. Պատկեր աւուր, 2. Քաղուած, 3. Տերունակակնի: Յատուկ պատկեր աւուր ունեցող օրհնութիւններ 79 հատ են:

44	հատ, ունին	2	պատկեր երեքական տուներով.	
5	"	2	" մէկը երեք և մէկը չորս տունով.	
7	"	2	" չորսա՝ մե տուներով.	
1	"	2	" չորս և հինգ տուներով.	
1	"	2	" հինգական տուներով.	
1	"	2	" հինգ և վեց տուներով.	
5	"	3	" երեքական տուներով.	
1	"	3	" երկուրդ երեք եւ մէկը չորս տունով.	
1	"	6	" երեքական տուներով.	
2	"		առանց պատկերի բաժանման	5 տուն.
2	"		"	10 "
1	"		"	11 "
3	"		"	36 "
5	"		կցորդ, այսինքն տարբեր ձայնով պատկեր կցուած. 2 էն և պատկերներով և ընդ ամէնը 8, 9, 11, 12 և 14 տուներով.	

Այս ցուցակը ցոյց կուտայ թէ հաստատուն ձեւը եղած է երկու պատկեր ունենալ, և այսպէս են 59 հատը մեծաւ մասամբ երեք տունէ պատկերներով. իսկ մնացեալ 20 հատը աւելի կամ նուազ պատկերներ ունեցած են բացառիկ ձեւերով :

Յատուկ Պատկեր աւուր ունեցող տօներէն դուրս են, ընդհանուր օրհնութիւններ, որոնք քաղուածօրէն կազմուած են Հարցերուն յարակից եղող կամ Հարցին սարքէ կազմող մասերէն, և են՝ Պահոց, Մարտիրոսաց և Յարութեան օրհնութիւնները :

Պահոց օրհնութիւններ կազմուած են Պահոց հարցերուն Ողորմեաներով. ԱԶ. ԱԿ. ԳԶ. և ԴԿ. վեցական ողորմեաներ, ԲԿ. և ԴԶ. եօթնական, ԲԶ. միայն չորսով մնացած է և հրատարակչներուն զանցառութեան վերադրելի է երկու տէր յերկնից պակաս թողուլը. մինչ ԴԿ. միայն երկու ողորմեա ունենալուն, ոչ միայն երկու տէր յերկնիցները այլ և մեծ պահոց չորրորդ կիրակէին ողորմեան ու տէր յերկնիցը առնուած են վեց պատկերը լրացնելու համար : ԴԿ. ի մէջ արդէն վեց ողորմեա գրտնուելուն համար ստեղծի հարցին երկու ողորմեաները չեն առնուած :

Մարտիրոսաց օրհնութիւններ կազմուած են մարտիրոսաց հարցերուն Տէր յերկնիցներով, իւրաքանչիւր ձայնէն հինգական հատ. միայն ԲԶ. չորս Տէր յերկնից ունենալուն՝ լրացնելու համար աւելցուած է Ճաշու շարականը :

Յարութեան օրհնութիւնները միայն Չատկի շաբթուն կը գործածուին, իսկ յինանց մնացեալ օրերը Աւագ օրհնութիւն կ'երգուի : Կազմուած են տէր յերկնիցներէ վեց վեց հատ առնելով. որով ԳԶ. և ԴԶ. օրհնութիւններուն մէջ եօթներորդ Տէր յերկնիցներ չեն առնուած. իսկ ԱԶ. և ԴԿ. որոնք Չատկի օրուան

և Նոր կիրակէին կ'իյնան, Լամբրոնացիին յատուկ օրհնութիւններ. Այսօր յարեաւը և Նորոգեալ կղզիք կազմելէն ետքը, իբր օրհնութիւն խափանուեցան, եւ միայն չորս Տէր յերկնից Զատիին եւ երեք Տէր յերկնից Նոր կիրակիին կը դործածուին իբր քաղուած :

Յատուկ պատկեր-աւուր եղող շարականներ տուն տուն կ'երգուին դասէ դաս. հին ժամանակներ տունները երկու դասէն ալ կը կրկնուէին, բայց այժմ այդ կրկնութիւնը դադրած է : Սկսուածը աշակերտի դասին է, և շարականը շսկսած Օրհնեսցուք զՏէր զի փառօք է փառաւորեալ սկզբնաւորութիւնը մնացած է իբրև աւանդական յիշատակ, թէև Օրհնութեան շարականը, օրհնութեան երգին հետ կամ օրհնութեան երգէն ետք չերգուիր :

26. ՔԱՂՈՒԱՄ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ. — Օրհնութեան շարականը ամենայն հաւանականութեամբ ի հնու միայն Պատկեր Աւուր մասով կը վերջանար, և յետ ժամանակաց սովորութիւն եղաւ դայն ճոխացնել յաւելուածներով, որոնք երկու մասի կրնան բաժնուիլ, Քաղուածք ու Տէրուհականք : Տէրուհականը կարգով վերջինը լինելով ետքը կը թողունք, նախապէս քաղուածի վրայ խօսելով : Պէտք է գիտնալ թէ քաղուածը վերջին դարերու կարգադրութիւն մըն է, Մովսէս Գ. Տաթևացի կաթողիկոսէն մուծուած (1629—1632), որ պարտաւորիչ ալ չըրաւ, որովհետև անոր մահուընէ տասը տարի ետքը 1642ին Նոր Զուղայ տպուած Ատենի ժամագիրքը այսպէս նշանակած է, « Եթէ հաճեսցին կամք եղբայրութեան ձերոյ, Տեառն գոհութիւն, և եթէ ոչ ախորժիյէք, կամք ձեր եղեցին » : Մարգարէական օրհնութիւններուն և աւագ օրհնութեանց պատկերներուն համապատասխանող տասը թիւը, Մովսէս Գ. կաթողիկոսին միտքին մէջ ծագեցուց տասը պատկեր օրհնութեան գաղափարը : « Այլ և վկայ անե-

լով զմեծ փիլիսոփայն և զհաւատարիմ քահանայապետն զսուրբն Ստեփանոս » կ'ըսէ վերոյիշեալ յիշատակարանը, երբ կը գրէ Մովսէսի կարգադրութիւնը, որ ամէն օրհնութեան շարականներ տասնական պատկերի լրացուին : Քաղուածին կամաւոր ծագումը տարածուեցաւ նաև անոր կազմութեան վրայ, այնպէս որ այսօր բացարձակ պարտաւորութիւն չկայ քաղուածի համար այս կամ այն շարականը ըսելու, և դասապետներ կարող են ըստ կամս և ըստ հաճոյս շարականներ որոշել և ըսել, զի Ձեռաց շարականներուն մէջը դրուած քաղուածքներու ցուցակը և Ձայնքաղ շարականներուն կազմած քաղուածք օրհնութիւնները, լով դիւրացնելու նպատակով պատրաստուած են նոյն իսկ Մովսէսի օրէն, և ոչ պարտաւորիչ դարձնելով իրենց դրածը, ինչ որ Ձայնքաղներուն տարբերութիւնով կը հաստատուի : Երկու կէտ միայն կայ իբր հիմնական կանոն, թիւն ու պատշաճը : Թիւին համար պէտք է հաշիւի առնել Աւուր Պատկերներուն և տէրունական պատկերներուն թիւը, և անոնց գումարը տասնի լրացնել քաղուածով : Սովորաբար Աւուր Պատկերները երկու են և տէրունական պատկերները չորս, ինչպէս ստորև պիտի բացատրենք, հետեւաբար սովորական քաղուածք պատկերները պիտի ըլլան չորս : Այլ եթէ Պատկեր Աւուրը աւելի է, կամ թէ տէրունական պատկերներ պակաս են, պէտք է հաշիւը ճշդութեամբ նայիլ, և ըստ այնմ քաղուած պատկերներուն թիւը քիչցնել կամ շատցնել : Պատկերներուն թիւը յատուկ օրհնութեանց ցուցակին մէջ տուինք. 2 կամ 3 պատկեր ունեցողներուն հաշիւը դիւրին է, 6 պատկեր ունեցողը քաղուածի պէտք չի թողուր. առանց պատկերի բաժանման եղողներէն 5 տունն ալ 2 պատկերի տեղ կ'առնուի. 10 և 11 տունները կրնան 3 պատկերի տեղ անցնիլ, թէպէտ ձայնքաղները երբեմն իբր 2 պատկեր առած են. իսկ 36 տուն

ունեցողներ որևէ կերպով 6 պատկերի տեղ կը բռնեն : Այս վերջինները Անձինք կը կոչուին , որովհետև առաջին անգամ կոմիտաս կաթողիկոս այս ձեւով Հռիփսիմեանց Անձինք նուիրեալքը շինած է , և միւսներ անոր նմանած են : Անձինքներ երեք հատ են , Հռիփսիմեանց , Լուսաւորչի և Յովհաննու կարապետի , և 36 տուներ այսուբենի 36 տառերով կը սկսին : Աստուածածնայ Անձինք մըն ալ կայ , որ վերափոխման երկրորդ օրուան կցորդը կը կազմէ և քաղուածի տեղ կ'անցնի : Վարդանանց օրը նորահրաշք իբր կցորդ կը միանայ Անճառեղին , և այնպէս քաղուածի պէտք չի մնար : Երուսաղէմի ձայնքաղը՝ Երանեղի սուրբ առաքեալին 3 պատկեր լինելը չդիտելով 4 պատկեր քաղուած դրած է , որ պարզապէս անմտադրութեան հետեւանք է . նոյնպէս է , երբ Լուսաւորչի Լեռինին 11 տուները 2 պատկեր նկատուած են . մինչ Սարգիսի Անճեսաւորքին 10 տուները իբր 3 պատկեր առնուած են :

Պատշաճի պայմանին դալով կանոնը այն է , որ Աւուր պատկերին ձայնէն կամ կցորդին ձայնէն , տօնին կամ յիշատակին յարմարութեամբ ուրիշ տօնէ կամ յիշատակէ պատկերներ աւելցուին : Տէրուսականներ առհասարակ իրարու մերձաւորութեամբ խումբեր կը կազմեն , ըստ այսմ Ծննդեան և Աստուածածնի տօները Մեծացուած Յէներով կը կազմեն խումբ մը . իսկ Պաշի , Եկեղեցւոյ և Վարդավառի շարականներն ալ ուրիշ խումբ մը : Յարութեան շարականները և Աւագ օրհնութիւններն ալ այս վերջիններուն հետ կը նկատուին , Մեծ պահոց կիրակիներն ու Աւագ շաբթու շարականներն ալ ի միասին : Քաղուածի չեն գործածուիր բուն Հարցերը և Գործատունները : Երբոր իր խումբէն և ձայնէն շարական կը պակսի , պարզ նմանութեան կը դիմուի : Հոգեգալտեան շարականներ բազմաթիւ շինելուն անոնց քաղ-

ուածքն կ'առնուի ուրիշ տնօրինականներէ որոնց մէջ Հոգւոյն Սրբոյ անունը կը յիշուի : Աւագ օրհնութեան պատկերներուն ծայրը եղող Տիրամօր նուիրեալ տուները քովէ քով բերելով Աստուածածնայ պատկերներ կը կազմուին , ինչպէս և միւս տուները միաւորելով Խաչի պատկերներ կը շինուին : Այս ամեն պարագաները կը ցուցնեն թէ որչափ կամաւորականութեան տեղի կայ քաղուած երգելու մէջ :

Պահոց և Յարութեան քաղուած օրհնութիւններ քաղուածի պէտք չեն թողուր , իսկ Մարտիրոսայ օրհնութիւններուն մէջ հինգ Տէր յերկնիցներու վրայ միայն մէկ պատկեր քաղուած կ'աւելցուի , և այն ալ օրուան համեմատ տարբեր , ԲՇ . Հրեշտակաց կամ թէ հրեշտակի յիշատակութիւն ունեցող սրբոց պատկեր մը . ԳՇ . Մարգարէից , Յովհաննէս Կարապետն ալ ի միասին , ԵՇ . Առաքելոց , Աւագ տօներն ալ ի միասին , ՇԲ . Մարտիրոսայ կամ Հայրապետայ և ընդհանրապէս Ամենայն սրբոց :

Քաղուածը կ'երգուի յորդոր , և դասէ դաս պատկեր առ պատկեր . Սկսուածը պարտաւորիչ կանոն չունի , այլ որ կողմը որ Օրհնութեան շարականին վերջին տունը ըսէ , միւսը կրնայ քաղուածը սկսիլ , և հետեւաբար աւելորդ է դասապետներուն քաղուածը աշակերտի դասէն սկսել տալու ճիգը , օրհնութեան տունը ու քաղուածի պատկերը իրարու կցել տալով : Աւուր Պատկերի շարականէն կամ կցուրդէն մէկ տուն միայն կը պահուէր ի հումն Փառքի համար , որովհետեւ Այժմին ալ նոյն տունը պիտի կրկնուէր , բայց այժմեան սովորութեամբ պէտք է Աւուր Պատկերէն կամ կցուրդէն երկու վերջին տուները ետեւ թողուլ . որ քաղուածէն և տէրունիներէն ետքը Փառքին և Այժմին ըսուին : Փառքը հաստատուն կերպով աշակերտի դասուն և Այժմը

աւագերիցու դասուն է : Վերջին դիտողութիւն մը փակելու համար, պատճառ չկայ որ քաղուածին կամաւոր լինելուն նախնական հրահանգը դադարեալ և խափանեալ կարծենք :

27. ՏԷՐՈՒՆԱԿԱՆՔ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ .— Օրհնութեան շարականին վերջին մասը կը կազմեն տէրունական պատկերները՝ որոնք չորս են Հոգեգալստեան, Հանգստեան, Աստուածածնի և Խաչի : Եկեղեցւոյ ամէն աղօթքներուն և մաղթանքներուն մէջ ստէպ կը յեղյեղուին, Աստուածածնայ բարեխօսութեան և Խաչի միջնորդութեան բացատրութիւնները, ննջեցելոց հոգիք կը յիշատակուին, և Հոգւոյն Սրբոյ շնորհքը կը խնդրուի : Այդ ընդհանուր սովորութեան արդիւնքն է, որ Օրհնութեան շարականները տասը պատկերի լրացուած ատեն, իւրաքանչիւրին վերջը մի մի պատկեր շարականով այս չորս ընդհանրացեալ կէտերը յիշուիլ սկսան : Այս շարականներուն ընտրութիւնն ալ կամաւոր է, և թէպէտ Չայնքաղ շարականները հատ մը կը դնեն պատշաճը ընտրելով, բայց ուրիշ պատշաճ մը կամ պատշաճագոյն մը ընտրել և երգել դասապետաց իշխանութեան ներքեւ է, միայն թէ վարժ և հմուտ եղողներ պէտք է : այդ համարձակութիւնը կամ նախաձեռնութիւնը գործածեն :

Չորս տէրունականները սակայն ոչ միշտ նոյնպէս և նոյնչափ կ'երգուին, որովհետեւ չորսէն կը ղեղչուի այն որ Աւուր պատկերին հետ նոյն է : Ըստ այսմ Աստուածածնայ և Մանդեան օրերը կը ղեղչուի Աստուածածնայ պատկերը, որովհետեւ Աւուր պատկերն է, և կը ղեղչուի նաև Խաչի պատկերը իբր Աւուր պատշաճին անյարմար : Խաչի, Եկեղեցւոյ և Վարդաւառի օրերը կը ղեղչուի Խաչի պատկերը : Մեծ պահոց շաբաթ և կիրակի օրերը կը ղեղչուին Հոգեգալստեան և Հանգստեան պատկերները : Հոգեգալստեան օրերը կը ղեղչուին Հոգեգա-

լըստեան և Սաչի պատկերներ՝ թէպէտև Չայնքաղներ շփոթ են : Ըստ այսմ տէրունականք երբեմն երեք և երբեմն երկու պատկեր կը մնան : Հոգեգալստեան և Հանօգրատեան-շարականները յատուկ են , և ամէն ձայնէ ալ կան , Աստուածածնայ շարականի համար կը գործածուին նաև Մննդեան և Վերափոխման , և ուրիշ Աստուածածնայ տօներուն շարականները և բոլոր Մեծացուսցէները : Իսկ Սաչի շարականի տեղ կ'անցնին նաև Եկեղեցւոյ և Վարդավառի շարականները եւս և Յարութեան շարականներէն ընտրանաւ : Երբոր Հոգեգալստեան շարական կայ , Եւ եւս , և Օրհնութիւն ըսելով նոր խնկարկութիւն կը կատարուի . և շարականն ալ տուն տուն կ'երգուի , սկսուածը աշակերտի դասէն : Իսկ միւս երեք տէրունականները յորդոր կ'ըսուին պատկեր առ պատկեր : Թէ Հոգեգալստեան շարականէն առաջ քաղուածի վերջին պատկերը , և թէ Փառքէն առաջ տէրունականին վերջին պատկերը , եթէ աշակերտի դասուն վրայ մնացած է , պատկերին վերջին տունը աւագերիցու դասը կ'առնէ . որպէս զի Հոգեգալստեանը կամ Փառքը աշակերտի դասին իյնայ : Տեղն է հոս յիշել թէ երբեմն՝ և աւելի քաղուածոյ Օրհնութեանց մէջ , Փառքի համար Սաչի պատկերին կամ տէրունականայ վերջին տունը կը գործածուի , և միայն Այժմին համար աւուր պատկերին վերջին տունը կ'առնուի : Քաղուածոյ օրհնութիւններէն Մարտիրոսաց և Յարութեան օրհնութիւնները շորս պատկեր տէրունականները կը դնեն . իսկ Պահոց օրհնութիւնները տէրունականի տեղ միայն երեք տունէ պատկեր մը ունին , երեք տունը տարբեր տեղերէ առնուած և իրարու կցուած , առաջին և երկրորդ տունները Աստուածածնի , և երրորդ տունը Սաչի . որոնց երկրորդն ու երրորդը Փառքն ու Այժմը կը կազմեն , և Պահոց ողորմեաներէն չեն առնուիր վերջաւորութիւնները :

28. ՄԱՂԹԱՆՔ ԿԱՆՈՆԻ .— Ժամագիրքն և Սաղ-
մոագիրքն իւրաքանչիւր կանոնի վերջ մարգարէական
օրհնութենէն ետքը մաղթանք մը նշանակած է, որ
պիտի յաջորդէր մարգարէական երգին, իսկ այժմ կը յա-
ջորդէ օրհնութեան շարականին, որ նոյն երգին տեղը
անցած է: Այդ մաղթանքները առաջ նոյն կերպով ա-
մեն օր կ'ըսուէին ըստ ձայնին և ըստ կանոնին. իսկ
այժմ միայն պահոց օրերուն մնացած են, որովհետեւ
սրբոց յիշատակներուն և տէրունի տօներուն համար յա-
տուկ մաղթանքներ կազմուած են, կանոնի մաղթանքին
վերջին մասը պահելով և առաջին մասը յարմարցնելով
յիշատակին կամ տօնին: Կանոնի բուն մաղթանքները
պարզապէս հայցողական են առաջին մասին մէջ, որ
կը մնայ ինչպէս ըսինք Պահոց օրերուն, իսկ Սրբոց հա-
մար բարեխօսութեան և Տէրունեաց համար փառաբա-
նութեան բացատրութիւններ կը փոխանակուին: Պահոց
մաղթանքները յիշատակել և բացատրել աւելորդ է:
Սրբոց մաղթանքին մէջ, նախ կը յիշուին Սրբոյ Աս-
տուածածնի և Յովհաննու Կարապետի և Ստեփանոսի Նա-
խավկայի և Գրիգորի Լուսաւորչի անունները, և յետոյ
նոյն օր տօնուած սուրբին անունը կամ սուրբերուն ա-
նունները: Սրբոց մաղթանքին երկրորդ մասը նման է
սովորական մաղթանքին երկրորդ մասին, լռելով հար-
կաւ Ս. Աստուածածնի անունը որ անուամ մը յիշուած
էր, և յիշելով միայն Ս. Խաչին անունը: Հաստատուն
կերպով յիշատակուած չորս սրբոց անուններուն վրայ
խօսելով, պէտք է դիտել տանք որ Սուրբ Աստուածա-
ծին և Յովհաննէս Կարապետ և Ստեփանոս Նախավկայ
աւելի հաստատուն կերպով կը յիշուին ամէն մաղթանք-
ներու մէջ, իսկ Գրիգոր Լուսաւորիչ երբեմն միայն:
Առաջին երեքին միշտ յիշուելուն պատճառը մեր նախ-
նական և հրագոյն եկեղեցիներուն կազմակերպութեանց

կը պատասխանէ, որոնց աւագ սեղանը միշտ Աստուածածնայ նուիրեալ է, և երկու կողմնակի մատուռները Յովհաննու Կարապետին և Ստեփանոսի Նախավկային: Այսպէս են էջմիածնայ Մայր տաճարը, Մշոյ Ս. Կարապետի և Ս. Յովհաննու վանքերուն եկեղեցիները, Աւազկերտի Իւչքիլիսէի հոյակապ տաճարը և ուրիշներ: Այնպէս որ այն երեք անուանները կը յիշուին տեսակ մը ներկայութեան իրաւունքով կամ պատուով, իբր թէ որոնք որ յատուկ խորանով կամ մատուռով պատուած են, ամեն օր շարունակ յիշատակելի կամ տօնելի կը համարուին: Այս տեսակէտէն օտարոտի պիտի չլինէր մտածել, թէ երբ եկեղեցին ուրիշ սուրբի նուիրեալ է կամ կողմնակի մատուռներ կամ խորաններ ուրիշ սուրբերու անուան նուիրուած են, հնար է անոնց անուաններն ալ յիշել ամենօրեայ մաղթանքներուն մէջ: Իսկ Գրիգոր Լուսաւորչի յիշատակութիւնը ամենահին ժամանակներէն չէ, և կը տեսնուի Շնորհալուոյ Հաւատովին վերջին տունին, առաւօտու մեծ Գանձին, Քրիստոս Աստուած մեր մաղթանքին, և այս կանոնի մաղթանքին մէջ, որոնք հաւանականաբար իրարու ժամանակակից են և ժ.Ա. դարէ սկսելով դործածութեան մտած են: Իսկ օրուան տօնին սուրբերուն անուանները կը յիշուին համաձայն տօնացոյցի բացատրութեանց: Տեղ տեղ տօնացոյցի մէջ ալ աւելորդ բառեր սպրդած են, երբեմն ալ երկու տօներու միանալու ատեն, հնար է նմանութեան կամ պատուոյ տեսակէտէն տեղափոխութիւններ ընել, սակայն տօնացոյցին բացատրութիւնները պահելը աւելի ապահով է: Իսկ սովորաբար՝ ոչ թէ տօնացոյցին այլ օրացոյցին վրայէն կը կատարուին յիշատակութիւնները, և փոխադրութեանց կամ միացմանց կէտն ալ այս կերպով ապահովութեան ներքեւ մտած կ'ըլլայ:

Տէրունի տօներու մաղթանքն է Փառք հրաշափառ

որուն առաջին մասին մէջ երկու անգամ կը յիշատակուի օրուան տօնը, իսկ երկրորդ մասը լուր օրերու մաղթանքին հետ նոյն է: Տօնին համեմատ փոխուելիք յիշատակութիւնները ժամագիրքին մէջ նշանակուած են, «Մննդեան, Յայտնութեան, Գալստեան, Տնօրէնութեան, Մատնութեան, Խաչելութեան, Թաղման, Յարութեան, Հարձման, Գալստեան Հոգւոյն Սրբոյ, Պայծառակերպութեան, և վերջապէս ի տօնս Խաչի և Եկեղեցւոյ»: Ժամագիրքը այսպէս անորոշ կերպով կը նշանակէ տարբերութիւնները առանց որոշելու օրերը, և հետեւաբար կիրառութեան մէջ տեղէ տեղ տարբերութիւններ կը մտնեն, թայց մինք յարմարագոյն կերպերը կը բաւականանանք յիշել, ի դիւրութիւն և ի տեղեկութիւն, հետեւելով վերոյիշեալ կարգին:

Մննդեան և Յայտնութեան յիշատակութիւնները տարբեր օրերու չեն պատկանիր, որովհետև միակ տօն մըն է մեր եկեղեցւոյ կատարածը, և այն ճշդիւ Աստուածայայտնութեան աւանդական անունին ներքեւ, զոր ի դէպ չենք կարծեր բոլորովին մոռացութեան տալ: Այդ անունին ներքեւ կը յիշատակուին նախապէս Մնունդը յետոյ Յայտնութիւնը որով կ'իմացուին բոլոր Յիսուսը յայտնող տնօրէնութիւնները, և կը յիշատակուի նաև Մկրտութիւնը որ գլխաւոր և յիշողութեան արժանի տնօրէնութիւն մըն է: Ըստ այսմ յարմարագոյն կը կարծենք յիշատակութիւնը ամբողջացնել այսպէս. Փառք հրաշափստ Աստուածայայտնութեան քո Տէր, զօրհնեալ եւ զփառաւորեալ, զհրաշալի եւ զյաղթող զՄնունդ, զՅայտնութիւն եւ զՄկրտութիւն քո օրհնեմք եւ փառաւորեմք:

Գալստեան յիշատակութիւնը տարբեր կերպերու կը փոխուի: Տեառնընդառաջին Գալստեան քո ի սանարև կամ Քառասնօրեայ զալստեան քո ի սանարև. Ետկազարդին՝ Գալստեան քոյ յԵրուսաղէմ. Աւագ շաբթուն

առջի չորս օրերուն, Գաղստեան քո պարզապէս կամ
Գաղստեան քո ի փրկութիւն. Աւագ հինգշաբթիին՝ Գա-
ղստեան քո ի շարշարուս. Վերափոխման՝ Գաղստեան քո
ի փոխուլակ վօր քո եւ կուսի:

Տնօրէնութեան շատ չի գործածուիր, բայց յարմար
է Աւետման տօնին և Ծննդեան ճրագալոյցին:

Մասնութեան և Խաչեղութեան՝ կ'ըսուի Աւագ ուր-
բաթին երկուքը ի միասին կամ նաև աւելցնելով. Մաս-
նութեան եւ Չարշարուսաց եւ Խաչեղութիւն քո:

Թաղման. Աւագ շաբաթ օրը:

Յարութեան՝ Չատկին և Յինանց քառսուն օրերուն,
և բոլոր Յարութեան կիրակիներուն, ևս և Աստուածածնայ
Գիւտ Տփոյ և Գիւտ Գօուոյ տօներուն, և եթէ Աստ-
ուածածնայ Ծննդեան և Ընծայման և Յղութեան տօներ
կիրակիի հանդիպին:

Հանքարձման՝ Համբարձման տօնին և յաջորդ տասն
օրերուն:

Պայծառակերպութեան կամ Այրակերպութեան Վար-
դաւառի երեք օրերուն:

Իսկ Խաչի և Եկեղեցւոյ տօներուն կ'ըսուի Տերու-
թեան քո. նոյնպէս կ'ըսուի Աստուածածնայ Ծննդեան և
Ընծայման և Յղութեան տօներուն եթէ կիրակիէ դուրս
հանդիպին, ինչպէս նաև Մեծ Պահոյ վեց կիրակիներուն
և Ղազարու յարութեան օրը:

Կանոնի մաղթանքը ի դէմս Քրիստոսի կ'ըսուի միշտ,
միայն Հոգեգալուստին տօնին կը փոխուի ի դէմս Հոգ-
ւոյն Արքայ. Փառք հրաշափառ գաղստեան քո Հոգի Աստու-
ծոյ, և այն ատեն երկրորդ մասին մէջ չի կրնար ըսուիլ
Մօր քո, Խաչի քո այլ պիտի ըսուի Մօրն ու Խաչին:

29 ՔԱՐՈՉ ԿԱՆՈՆԻ. — Չորս հատ են այս քա-
րոզները, իւրաքանչիւրը երկու ձայնի համար և իրենց
ակզբնաւորութեամբը կը կոչուին.

ԴԿ . ԲԿ . Վասն ի վերուս

ԱԶ . ԳԶ . Վասն ի գիշերի

ԱԿ . ԳԿ . Վասն ուղղելոյ

ԲԶ . ԴԶ . Վասն գտանելոյ

Քարոզները կազմուած են համառօտ բացատրութիւններով և հրաւերի ձեւով : Սկիզբէն՝ թէպէտ ժամագիրք և Սաղմոսգիրք չեն նշանակած , բայց ընդհանրացեալ սովորութեամբ և ուրիշ քարոզներու նմանութեամբ «Եւ եւս խաղաղութեան գտեր աղաչեացուք» կ'ըսուի իւր սկզբնաւորութիւն : Անոր կը հետեւին հինգ հինգ յատուկ աղօթքի հրաւերներ և ապա չորսերուն ալ հասարակ եղող չորսական տուներ , որոնց մին է Վասն հոգեոցն հանգուցելոյ . և միւսները ամէն քարոզներու հասարակ եղող եւ եւս միաբան , Զանձիկս մեր և Ողորմեա մեզ : Այս քարոզներուն մէջ իւրաքանչիւրին յատուկ հինգական տուները , մասամբ ապաշխարութեան , բայց միշտ մաղթանքի իմաստներ կը պարունակեն : Իխողութեան արժանի են կրօնաւորական կեանքի պատկանող իմաստներ , զոր օրինակ Ի գիշերի եւ ի տըրնջեան եւ յարեանայն ժամու խօսիչ մեզ գրան տառն , կամ Որք ի շերիկս եւ յայրս եւ ի փապարս քնակեալ են սուրբ հարքն մեր , կամ Որք սաղմոսիւք եւ օրհնութեամբ կստարեն զամենայն ժամանակս կենաց իւրեանց , և այլն . որոնք այս կանոնի քարոզներուն և իրենց հետեւող աղօթքներուն կրօնաւորական կեանքէ ծագում առած ըլլալը կը նշանակեն , թէպէտ և մեծ մասամբ ամէն քրիստոնէի պատկանող իմաստներ են ըսուածները . և երբ մէկը մտադրութեամբ հետեւի անոնց , կեանքի անհրաժեշտ հոգեւորական պէտքերուն ցոլացումը կը գտնէ անոնց մէջ : Այդ քարոզներուն հեղինակը նոյն ինքն Ս . Սահակ Մեծ հայրապետն է , Օճնեցւոյն վկայութեամբ և հիւսուածին բարձր իմաստները արդարեւ արժանի են այսպիսի բարձր

սիրտի և բարձր միտքի : Քարոզներուն ասացուածը կը պատկանի սարկաւազին , սովորաբար 'ի թիւ . , մեծ տէրունի և հանդիսաւոր օրեր ձայնիւ : Աւելի հանդիսաւոր օրեր սարկաւազներ խմբովին , կամ սարկաւազը և դըպիրներ ընկերակցութեամբ կ'երգեն այդ քարոզը , և իրաւ ալ հանդիսաւորութեան նշանակ մը կ'աւելցնէ երկու կամ երեք և աւելի անձանց միաբերան երգեցողութիւնը : Ընդհակառակը սովորութեան մէջ երկուքէ մինչև հինգ սարկաւազներուն կամ դպիրներուն ի միասին եղած ատեննին , փոփոխակի իւրաքանչիւրին մէկ մէկ տուն երգելը , երբէք արարողութեան հանդիսաւորութիւն չի տար , այլ պարզապէս զանազան երգեցողներու իրենց ձայնը ցուցնելու առիթ կ'ընձևուէ :

Վերջին ժամանակի սովորութեամբ երբեմն ամենամեծ օրեր , զոր օրինակ Մուշուղին կամ Չատկին , ևլն . քարոզը բոլոր դպրաց կամ երգեցիկ տղայոց միաբերան երգել կուտան , որով վեհ և յուզիչ ձեւ մը կ'աւնէ . այլ արարողութեան հոգին կը խանգարուի , երբ քարոզը ամենքը միաբերան ըսած ատեննին՝ պատասխանը Տէր ողորմեան , միայն տղու մը ըսել կը տրուի : Քարոզը հրաւեր է , զոր սարկաւազը պիտի ըսէ , պատասխանը հրաւերին գործադրութիւնն է , զոր ժողովուրդը պիտի ըսէ : Մէկ անձին տեղ խումբը , ժողովուրդին տեղ մէկ անձ մը , արարողութեան հոգւոյն համաձայն չէ , որչափ ալ մեր դպիրներ և դպրապետներ հաւնած ըլլան իրենց հնարած այդ նոր ձեւը : Նոյնպէս նշանակութենէ զուրկ կը գտնեմք այն մտադրութիւնը զոր կը գործածեն շատեր , Մեծ Պահոց մէջ երգով չըսելու այդ քարոզը , թէպէտև օրը տէրունի և հանդիսաւոր ըլլայ , զոր օրինակ Կիրակի , Ծաղկազարդ , Աւագ Հինգշաբթի՝ Ուրբաթ՝ Շաբաթ , ևայլն . կարծելով թէ քարոզին երգը պիտի խանգարէ Մեծ Պահքին սուգը՝ մինչ ուրիշ շատ երգեր և նոյն իսկ

ստեղծներ կրնան ըսուիլ և կ'ըսուին Մեծ Պահքի լուր
օրերն իսկ :

30. ԱՂՕԹՔ ԿԱՆՈՆԻ. — Աղօթքներն ալ չորս
են քարոզներուն համեմատութեամբ, իւրաքանչիւրը իր
Հանգիստով և միջանկեալ Խաղաղութիւնով : Այսօրուան
գործածուած աղօթքները հետեւեալներն են .

- ԴԿ. ԲԿ. Տեր տուրնչեան . Զսեզ ու յամենայնի .
- ԱԶ. ԳԶ. Ի գիշերի եւ . Հովիւ քաջ .
- ԱԿ. ԳԿ. Տեր երկնի . Քու՛մ ամենագօր .
- ԲԶ. ԴԶ. Գոհանամք գիւն . Կենդանարար .

Բոլոր այս աղօթքներուն իմաստը կը դուրսէ թէ
գիշերային հանդիստէն արթննալով՝ առաջին անգամ
մատուցուած մաղթանքներ են, նոյն օրը և բոլոր կեան-
քերն իս՝ մեղքէ ազատ և օրինապահութեամբ զօրացեալ՝
սրբութեամբ ապրելու համար . մէջը չեն պակսիր կրօնա-
նաւորական կեանքի ակնարկներ, ինչպէս քարոզներուն
մէջ ալ նկատել տուինք . զոր օրինակ, Զօրացուցեա
զնեզ օր ըստ օրե կաշ ի կարգի կրօնաւորութեան մերում,
կամ Շնորհեա մեզ երկիւղիւ ի պաշտօն քո կանխեղ հա-
նապագ, կամ Ուր շնորհեցեք մեզ ի մեջ գիշերի յառնեղ
եւ խոստովան շիւնեղ առ ինչ ևլն : Սակայն, ինչպէս քա-
րոզներու համար ալ ըսինք, մեծագոյն մասը ամէն քրիս-
տոնէի յարմարող մաղթանքներ են : Օձնեցւոյն մեկնու-
թեանց մէջ կանոնի աղօթքներէն ոմանք տարբեր են .
և անոր նշանակածներն են .

- ԴԿ. ԲԿ. Տեր Ած . մշնչեանար . Շնորհասու քարեաց .
- ԱԶ. ԳԶ. Ի գիշերի եւ ի . Հովիւ քաջ .
- ԱԿ. ԳԿ. Անկեալք եմք առաջի . Քու՛մ ամենագօր .
- ԲԶ. ԴԶ. Օրհնեալ ես Տեր . Քեզ յանձն առնեմք .

Իսկ Անձեւացին, մեր սուլորական եղածները յիշելէն
ետքը . ԲԶ. ԴԶ. վերջին կանոնին համար աղօթք-
ներ կը դնէ . Կանխեալքս, Օրհնեալ ես : Այդ աղօթքնե-

րուն կարգէն՝ Օձնեցւոյն մէջ Ա.Ձ. Գ.Ձ.ին աղօթքէն ու հանգիստէն և Ա.Կ. Գ.Կ.ին հանգիստէն զատ, մնացեալ հինգ կտորներն տարբեր են, և Բ.Ձ. Գ.Ձ.ին աղօթքն ու հանգիստն ամբողջ յառաջ բերուած են, մինչ երեքին սկզբնաւորութիւնները միայն նշանակուած են, և կրնան համեմատուիլ. Արեւադալին Աստուած մշնցեմաւոր, Խաղաղականին Շնորհասու բարեաց. և իններորդ Ճաշուին Անկեալ առաջի աղօթքներուն, և ի դէպ է կարծել թէ յետ ժամանակաց տեղափոխած լինին: Իսկ Բ.Ձ. Գ.Ձ.ին աղօթքին և հանգիստին ընդարձակ դրուիլն ալ, կրնայ Օձնեցիին սեփհական շարադրութիւնը լինելուն վերագրուիլ: Իսկ Անձեւացիին յիշած Բ.Ձ. Գ.Ձ.ին կրկնակ աղօթքներէն հանգիստը կրնայ համեմատուիլ Օձնեցիին նոր գրած կամ դրած աղօթքին, և անձանօթ կը մնայ Կանխեալս աղօթքը: Օձնեցիին վկայութեամբ Կանոնի աղօթքներն ալ Ս. Սահակ Մեծ հայրապետին են. սակայն երկրայական կը մնայ որոշել, թէ միայն իր յիշած աղօթքները Ս. Սահակին են, թէ ոչ մեր այժմ գործածածները, կամ թէ երկու տեսակներն ալ հաստատապէս Ս. Սահակին պիտի վերագրուին: Եթէ Օձնեցիին միայն վերջինները ամբողջարար յառաջ բերելէն, իր գործը լինելը հետեւցնելնիս ընդունելի համարուի, նորա ընդհանուր վկայութեան համաձայն չգար. նոյնպէս դժուարաւ կը մեկնուի Անձեւացւոյն նոյն ձայնին համար կրկնակ աղօթքներ նշանակելը: Մենք կը սիրեմք բոլորին մէջն ալ Ս. Սահակին սիրան ու միտքը և վեհ գրիչը տեսնել: Կանոնի աղօթքներուն ասացուածը որուն ժամարարին կը պատկանի, իսկ պատարագ չեղած օրեր օրուն կարգավարին: Խաղաղութիւն տալու համար Անձեւացիին կը յիշէ՝ թէ այդ աղօթքը հանդիսաւոր չէ, և թէ առաջնորդը Խաղաղութիւն չի տար, սակայն արդէն յիշեցինք թէ այժմ Ջֆեն գոհանալիին Խաղաղու-

թիւնը առաջնորդներ չեն տար կամ ներկայ չլինելու
 կամ սակաւին ժողովուրդ չգանուելուն համար. ուստի
 անպատշաճ չլինիր՝ որ երբ հանդիսաւոր օր է և մանա-
 ւանդ երբ Օրհնութիւնը յատեանն է, և առաջնորդը հան-
 դիսադիր է կամ ժամարար է, կանոնի աղօթքին Խաղա-
 դուքիւն տայ փոխանակ Չիւն գոհանաւնիւն: Ատեան
 ելնելը յիշելուս աւթիւ աւելցնենք, որ երբ Օրհնու-
 րեան համար ատեան ելած են, կանոնի մաղթանքն,
 քարոզը ու աղօթքն ալ ըսուած ատեն ատեանը կը շա-
 րունակէ: Աղօթքէն ետքը Աշեղուք ըսուած ատեն ալ
 սովորաբար ատեանը կը շարունակէ. սակայն դիտուած
 է որ Աշեղուքի համար դպիրներ՝ նախընթացաբար կազ-
 մուած ատենը կը փոխեն և մինչ առաջ հանդիսադիրը
 ու վարդապետներ ու քահանայներ կը կազմէին ատեանին
 գլուխը կամ կիսարտորակը, այս անգամ դպիրներն են,
 որ ատեանի գլուխ կը կազմեն և մէջտեղ կը բոլորին:
 Այդ սովորութիւնը, որ ընդհանրացած է, կը ցուցնէ,
 թէ կանոնի աղօթքէն ետքը հանդիսադիրն Նպիսկոպոս
 կամ վարդապետ և ուրիշ վարդապետներ և քահանայներ
 ատեանը պիտի թողուն, և լոկ դպիրներու ատեան պիտի
 կազմուի Աշեղուքի կամ Թագաւոր յաւիտեանի համար:
 Դպիրներ Աշեղուքը ատեանը երգելէն ետքը Փառք եւ
 երկրպագութիւն երգելով դաս կը մանեն, նոյն ձեւը
 Թագաւոր յաւիտեանի վերջն ալ պահելով: Բայց դաս-
 նանք Աշեղուքն ու Թագաւոր յաւիտեանը բացատրել:

31. ԱԼԵԼՈՒՔ. — Ասոնք յատուկ են Տէրունի օ-
 բերուն, և հանդիսաւոր և ծանր կերպով երգուած՝ և
 աւուր խորհուրդին յարմար Սաղմոսի տուններ են: Երկու
 տուն Սաղմոս, սկիզբը երեք Աշեղուխայով. դարձեալ եր-
 կու տուն Սաղմոս սկիզբը երեք Աշեղուխայով, և Փառք
 եւ երկրպագութիւն, վերջը երեք Աշեղուխայով: Այլ ԱԶ:
 է օրը, Փառք եւ երկրպագութիւնին կ'աւելցուի Դաս

հրեշտակաց , և անկէ ետքը կ'ըսուին երեք Աշխուխաները : Սաղմոսի տուները ընտրուած են , օրուան տօնին յարմարաւոր տունի մը հետ մերձաւոր տուն մը կցելով , կամ հեռաւոր տուն մը միացնելով , և երբեմն ալ Սաղմոսի մէկ տունը երկուքի բաշխելով :

Վեց խումբ ըստ ձայնի ալելուքներ կան , 1. Մննդեան , 2. Յարութեան , 3. Համբարձման , 4. Հոգեգալստեան , 4. Խաչի , 6. Եկեղեցւոյ , ասոնք աւուր ձայնի համեմատ կ'ըսուին : Ասոնցմէ ամենէն քիչ գործածուողներն են Համբարձման և Հոգեգալստեան աշխուհները որոնք իրենց տօնին կ'երգուին : Համբարձման 10 օր , որով ԳԿ . և ԱԶ . միայն կը կրկնուին , իսկ Հոգեգալստեան 7 օր , որով ԱԶ . ընտ . իսկ չի գործածուիր : Մննդեան խումբը կը գործածուի ևս Վերափոխման իննօրեակին և Աստուածածնայ 6 տօներուն՝ Աւետման , Մննդեան , Ընծայման , Յղութեան , Գիւտ տխոյ և Գիւտ գօտոյ : Յարութեան խումբը Յիւանց քառասուն օրերուն և բոլոր Յարութեան կիրակիներուն : Խաչի խումբը Խաչի տօներէն զատ նաև Մեծ պահքի կիրակիներուն Սիմէոնեան տօնացոյցի կարգադրութեամբ , իսկ Եկեղեցւոյ խումբը Էջմիածնի , Տապանակի , Շողակաթի , Նաւակատիքի տօներուն և Խաչի շարթուն ԳՇ . ԳՇ . և ՆՇ . օրերը : Թէպէտև ութը ձայներէն իւրաքանչիւրը երկերկու զոյգ տուն սաղմոս կը պարունակեն , բայց բովանդակը ութը զոյգէ աւելի չէ , որովհետև նոյն զոյգ տունը կը կրկնուի , մէկ անգամ իբր երկրորդ և մէկ անգամ իբր առաջին ալելուք , ձայնի մը ընդմիջութեամբ . ըստ այսմ ԱԶ .ին երկրորդը ԲԶ .ին առաջինն է , ԱԿ .ին երկրորդը ԲԿ .ին առաջինն է և այսպէս ԴԶին երկրորդը ԱԶ .ին և ԴԿ .ին երկրորդը ԱԿ .ին առաջին կը լինի : Պզտիկ զարտուղութիւն մը միայն կը նկատուի , Հոգեգալստեան ԲԿ . ու ԳԿ . և ԳԶ . ու ԴԶ . երկրորդներուն ու առաջիններուն մէջ , որ գուցէ ձեռագիր-

ներէ սպրդած խանգարման մը արդիւնք է: Վեց ըստ
ձայնի խօսմբերէն զատ 14 ալ յատուկ Աղեղութներ կան
որոշ օրուան համար առանց ձայնին նայելու, և են. 1. Ճրա-
գալոյց Մենդեան, 2. Տեաւորնդաւաջ, 3. Ղազարու
յարութիւն, 4. Ծաղկազարդ, 5. Աւագ Երկուշաբթի,
6. Աւագ Գշ., 7. Աւագ Դշ., 8. Աւագ Եշ., 9. Աւագ
Ուր., 10. Աւագ Շբ., 11. Վարդաւառ, 12. Բ. օր
Վարդաւառի, 13. Գ. օր Վարդաւառի, 14. Հրեշտակա-
պետաց, որ միանգամայն Թագաւոր յաւիտեան ալ ունի,
ինչպէս պատի յիշենք: Սկսուածքին գալով առաջին Աղե-
ղութը և Փառքը աւագերիցու դասուն է, երկրորդ Աղե-
ղութը՝ աշակերտի դասուն:

32. ՍՐԲՈՑ ԹԱԳԱՒՈՐ ՅԱՒԻՏԵԱՆ. — Իր տե-
սակին մէջ յատուկ երգ մըն է. ոչ շարական է և ոչ
սաղմոս և ոչ չափաւ երգ: Ութը հատ են ըստ ութն
ձայնից և երեք տունէ կը բաղկանան, առաջինը և վեր-
ջինը արձակ և նոր շարադրութիւն է, մաղթողական ո-
ճով և սրբոց բարեխօսութեան հիմամբ կազմուած, երկ-
րորդ տունը երկու տուն սաղմոս է առաջին տունին
վերջաւորութիւնը կցելով: Առաջին տունին սկիզբը միշտ
կոչական ձեւով, և Աստուծոյ ուղղուելով Թագաւոր յա-
ւիտեան բառերը կ'երգուին: Առաջին տունը միշտ աւելի
ծանր, իսկ երկրորդն ու երրորդը աւելի թեթեւ երգեցո-
ղութիւն ունին, և օրուան տօնին սուրբերուն անունները
առաջին տունին մէջ, և երբեմն երկրորդ տունին մէջ ալ
կը յիշատակուին: ԲԿ. ձայնի Թագաւորը չորս տուն է,
և հիմակ չորան ալ կ'ըսուին. ԳՁ. և ԳԿ. ձայներու ա-
ռաջին և երրորդ տունները նոյն են, և միայն երկրորդ
տունի սաղմոսները կը տարբերին: Բոլոր սուրբերուն հա-
մար, որ դասակարգէ ալ լինին, նոյն Թագաւոր յաւիտե-
անը կ'ըսուի, դասակարգին անունը և սուրբին անունը
փոփոխելով: Միայն Առաքելոց և Մարգարէից տօներուն

համար երկրորդ տունի սաղմոսներն կը փոխուին և կը փոխանակուին Ոչ եւ իսոսք. և Ընդ ամենայն, սաղմոսի տուներով : Այդ փոփոխութիւնը հանդիպմամբ ԴԶ.ին մէջ նշանակուած գամուելուն, շատեր Առաքելոց և Մարգարէից տօներուն երկրորդ տունին վերջաւորութիւնն ալ և երրորդ տունն ալ ԴԶ. Թագաւոր յարիսեանը կ'ըսեն :

Այլ ուրիշներ, և ըստ մեզ աւելի ճշդութեամբ, Առաքելոց և Մարգարէից տօներուն միայն երկրորդ տունի սաղմոսները կը փոխեն, և տունին վերջաւորութիւնը և երրորդ տունը օրուան ձայնին համեմատ կը պահեն : Ակառւածին կամոնը աշխրափն նման է. առաջին և երրորդ տունը աւագերիցու դասուն, իսկ երկրորդ տունը աշակերտի դասուն է, իսկ ԲԿ.ին չորրորդ տունը ելբորդին կը կցուի : Բացառիկ է Հրեշտակապետի տօնը. նախ յատուկ աշխրափ մը կ'ըսուի, Փառփն հետ Դասք Հրեշտակապետն ալ կցելով և ապա յատուկ Թագաւոր մը, այսինքն է Պահոց երկուշարթի օրուան երրորդ Թագաւորին երեք տուները : Այն ատեն առաջին աշխրափը և Փառփը ու Թագաւորին երկրորդ տունը աւագերիցու դասէն, և երկրորդ աշխրափը և Թագաւորին առաջին և երրորդ տուները աշակերտի դասէն կ'ըսուին : Բացառիկ է եւս Այսօր դասք կոչուած Թագաւորը որուն վրայ առանձինն պիտի իսոսինք :

32. ՊԱՀՈՑ ԹԱԳԱՒՈՐ ՅԱԻՏԵԱՆ. — Սրբոց Թագաւոր յարիսեանին եռապատիկն է, այսինքն երեք անգամ մի և նոյն ձեւը, առաջին և երրորդ տուները ապաշխարողական մաղթանքներ, և երկրորդը սաղմոսի տուներ, առաջին տունին վերջաւորութիւնը կցելով : Ըստ այսմ ամբողջը ինը տունէ կը բաղկանայ : Ակառւածը աւագերիցու դասէն, և յետոյ դասէ դաս, մինչև որ վերջին իններորդը նորէն աւագերիցու դասուն կ'իյնայ : Պահոց Թագաւորներ հինգ են եօթնեկի օրերուն վրայ :

Բշ. էն Ուր. որովհետև Շք. և Կիր. պահոց կարգ չըլլար
երբէք: Դարձեալ թէ Մեծ պահքին և թէ տարւոյ մէջ
չարաթապահքերու ու չորեքշաբթի և ուրբաթներու թա-
գաւորները նոյն են, միայն ուրբաթ օրուան երրորդ
տունը կը տարբերի: Մեծ պահքին համար լոկ ապաշխա-
րութեան մաղթանք է, իսկ Մեծ պահքէ դուրս ննջեցե-
ւոց համար մաղթանք է, ինչ որ Մեծ պահքի մէջ բա-
ցարձակապէս կը դադրի: Թագաւոր յաւիտեան սկզբնա-
ւորութիւնը միայն առաջին տունին սկիզբը կ'ըսուի, չոր-
րորդ և եօթներորդ տուններուն սկիզբը նորէն չըսուիր,
թէպէտ անոնց քովն ալ թ. նշանակուած է, իբր նոր
Թագաւոր յաւիտեան:

33. ԱՅՍՕՐ ԴԱՍԹ. — Յատուկ և մեծահանդէս
Թագաւոր յաւիտեան մը, ըստ հնագոյն սովորութեան
միայն և միայն Ս. Ստեփանոսի Նախավկայի տօնին յատ-
կացուած, իբրև բացառիկ հանդէս մը դպիրներէն ձօն-
ուած ի պատիւ սրբոյն, որ պաշտպան ճանչցուած է բո-
լոր դպրաց դասերուն: Սակայն Սիմէոնեան տօնացոյցի
կարգադրութեամբ Այսօր դասքը տարածուեցաւ բոլոր չորս
աւագ տօներուն, Առաջին Լուսաւորչաց երկու և Նրկրորդ
Լուսաւորչին երեք տօներուն, բովանդակ տարւոյ մէջ
ինն անգամ: Այդ ընդարձակութիւնն իրաւունք տուաւ,
որ այս ինն տօներէ դուրս ալ երբ սրբոյ տօն մը մեծա-
հանդէս ընել ուզուի Այսօր դասի արարողութիւնը
կատարուի: Այսօր դասի կազմութիւնը շատ ճարտար
գրչի գործ մը չ'երեւիր, այլ աւելի հաւաքածոյ խմբա-
գրութիւն մը, աւելի եղանակին և արտաքին հանդիսու-
թեանց նպատակով կազմուած: Բովանդակը տասը տունի
կրնայ բաժնուիլ, որոց առաջինը յոյժ ծանր և գեղգեղեալ
կերպերով կ'երգուի, և որ ի հետմն ա՛լ աւելի և չափա-
զանց երկար եղած է: Թագաւոր յաւիտեան բառերու
սկզբնաւորութիւնը Այսօր դասին գլուխն ալ կ'ըսուի,

և առաջին տունին մէջ սուրբին կամ սուրբերու անունը կը յիշուի, որուն այժմեանք՝ Որոյ (կամ որոց) այսօր Ե յիշասակ ասացուածքն ալ կը կցեն, թէպէտ ժամագիրքը չունի զայն: Առաջին երկու տուները միայն՝ քառորդ ժամէ աւելի կը գեղգեղուին և կը ծեքծեքուին և անոնց երգեցողութիւնը դպրաց յաջողակութեան մեծ փորձաքարն է՝ և արհեստին մէջ մրցանակի պատիւ մը, որ յատուկ պատուասիրութեան և պայծառագոյն շապիկի զգեստաւորութեան առաւելութիւններն ալ հետը կը բերէ: Մնացած ութը տուները, թէպէտ ծանր, բայց խմբովին կ'երգուին, և դասերու բաշխում չկայ, զի միշտ ատեանի մէջ և միաբերան կ'երգուին: Այսօր դասին երգեցողութեան զոյգ կ'ընթանան ուրիշ հանդիսաւորութիւններ ալ: Սկիզբը օրուան ժամարարը շուրջառով և սաղաւարտով աւետարան ի ձեռին կը կանգնի սեղանին առջեւ, սարկաւազը բուրվառով միւս կողմը, մոմերը բեմին վրայ և քրոցակիրք աստի և անտի: Երբոր Քանգի զոյգ տունը կը սկսի, հանդիսադիրը կամ պատուաւորներէն մին թափօրի կ'ելնէ եկեղեցոյն շուրջը՝ մոմակալներ առջեւէն, և ժողովուրդը կը խնկարկէ. մինչեւ կը դառնայ և կ'ելնէ ի բեմն և երկիցս անոր վրայէն խորաններն ու ժողովուրդը և եկեղեցականները կը խընկարկէ: Փառհերուն ատեն սեղանը կը խնկարկէ, և անկէ ետքը կը կատարուի Աւետարանի վերաբերումը սեղանին ետեւէն և հանդիսադիրին խնկարկութեամբ: Երբ սեղանին առջեւը կը դառնան, հանդիսադիրը բուրվառը կը թողու և Աւետարանը կ'առնէ, և հետզհետէ արեւելք և արեւմուտք, հարաւ և հիւսիս դառնալով՝ և Աւետարանը բարձրացնելով շորս կողմերը կ'օրհնէ և կը խաչակնքէ, և վերջէն Աւետարանը սեղանին վրայ հանգչեցնելով, երբոր խնկարկութիւն մըն ալ կը կատարէ բեմին վրայէն:

Եւ Յորժամէն սկսելով քրոցներ կը հնչեցնեն Աւետարանի վերաբերման և Աւետարանով օրհնութեան մի-

Չոցին, մինչեւ որ երգն ու խնկարկութիւնը ու քչոցները ի միասին կը վերջանան, և հանդիսադիրն սեղանի առջեւ իբրեւ մաղթանք և ի թիւ կը կրկնէ Այսօր դասք և Քանգի գոչի առաջին երկու տուները: Եւ կը փակուի Այսօր դասքի մեծահանդէս արարողութիւնը, որ եկեղեցասէր ժողովուրդին կողմէ փնտուռած հանդէս մըն է՝ աւելի աւագ տօներուն, և հակառակ ձմեռնային եղանակին և կանուխ ժամանակին դժուարութեան, եկեղեցիները միշտ նշանաւոր բազմութեամբ կը լեցուին: Ս. Ստեփանոսի օրը կատարուած հանդիսութիւնը և դպրաց դասերուն յատուկ հոգեսէր ջանքը՝ պահած են մինչև ցայսօր նախկին ժամանակներու բարեպաշտութեանց յիշատակը:

34. ՓԱԿՄԱՆ ՄԱՂԹԱՆՔ. — Թէպէտև թէ՛ ժամագիրքը և թէ՛ Սաղմոսգիրքը անմիջապէս կանոնի աղօթքէն ետքը փակման մաղթանք մը կը դնեն, սակայն այդ մաղթանքը Թագաւորէն կամ Աշխուհէն ետքը պիտի ըսուի, ինչպէս և Օձնեցին ալ կը զրէ, և կանոնի աղօթքը մեկնելէն ետքը կը յաւելու. «Ձկնի որոյ մաղթանք առ երկնաւոր թագաւորն սրբոցն լարեխօսութեամբ, իսկ ի յարութեան տեառն և ի տօնս աէրունիս զալէլուիայն ասեն»։ Մաղթանքները չորս են կանոնի քարոզներուն և կանոնի աղօթքներուն նման, չորս զոյգ ձայներու համար, և շատ համառօտ են, և առաջին նախադասութիւնէն ետքը. «Անդադար փառաւորեմք զՀայր և Հն. վերջաւորութիւնը չորսին համար ալ նոյն է: Մաղթանքին ետեւէն կուգայ Օրհնեալ սեր. Հայր մեր. և գիշերային ժամը կ'աւարտի: Բայց այժմեան սովորութեամբ Օրհնեալ եղերուք ըսել և եկեղեցիէ ելնել չկայ. որովհետև հաստատուն և անբաժանելի կերպով գիշերային ժամը աւաւօտեան ժամին, կամ ուրիշ բառերով՝ Տեր երկն և Գափին, այնպէս կապուած ու մի և նոյն եղած է, որ հասարակ ժողովուրդը երկուքը մէկ ժամերգութիւն

կը կարծէ : Թէ մաղթանքն և թէ Հայր վերը ժամօրհնողին են : Տեառնընդառաջին օրը միայն այս տեղ բացառիկ արարողութիւն մը կը կատարուի՝ չորս շարականներով և չորս Աւետարաններով , որոնք դէպի աշխարհի չորս կողմերը կը կարդացուին ատեանին մէջ , և վերջին շարականով մը եկեղեցականք և դպիրք դաս կը մտնեն : Տեառնընդառաջի արարողութեան մանրամասնութիւնները տօնացոյցը կը սուցնէ , և բայատրելու պէտք չկայ : Ոմանք կանոնի մաղթանքն ալ Տեառնընդառաջի շարականներէն և Աւետարաններէն ետքը կը ձգեն , այլ լաւագոյն է անոնց սովորութիւնը՝ որ կանոնի մաղթանքը կանոնի ամբողջ կարգէն չին դատեր , Աշխուհէն ետքը մաղթանքը կ'ըսեն . և յետոյ շարականներուն և աւետարաններուն կ'անցնին , և վերջին շարականէն ետքը Օրհնեալ տէր . Հայր վեր կ'ըսեն և Առաւօտեան ժամերգութեան կ'անցնին :

Մինք ալ պէտք է որ Առաւօտեան ժամերգութեան անցնինք , այլ այս տարւոյ Օրացոյցին համար այսչափը բաւական կը սեպենք և մնացածը ուրիշ անգամներու հիւթ կ'ընենք , Եթէ ՏէՐ ՅԱԶՈՂԷ :

ՔՆՆԱՍԷՐ

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐ

Ա.

Օսմանեան կայսրութեան սահմանները կը տարածուին Եւրոպա, Ասիա ու Ափրիկէ :

Ասիական գաւառներ	Տրծ.	1,777,700	Բն.	15,430,000
Եւրոպական »	»	177,151	»	5,007,000
Ափրիկեան »	»	779,040	»	8,000,000
Եգիպտոս	»	994,300	»	6,848,000
Պաշկարիսա եւ Ա. Բուսիէի	»	96,660	»	3,390,000
Հերսէի եւ Պոսնա	»	58,460	»	1,489,000
Կիպրոս	»	9,282	»	227,900
Սամոս	»	468	»	54,830
		3,579,408		41,259,799

Կը պարունակէ 30 վիլայեթ = կուսակալութիւն, 94 սանճակ = նահանգ, 560 գաւառ = գաւառ, 1,282 նահիյէ = գաւառակ, 60,317 գաւառ = գիւղ : Ասոնցմէ դուրս են Իշխանապետութիւններն և իրենց ստորաբաժանումները :

Զօրաբանակներ. — 1. Կոստանդնուպոլիս, 2. Էտիրնէ, 3. Մանասիք, 4. Երզնկա, 5. Շամ, 6. Պաղատա,

7. ԵՏՄԷՆ : Իսկ Ղարպ-Դարապղուս ունի յատուկ
 զօրաբաժին : Իւրաքանչիւր զօրաբանակ ունի 1 Նի-
 շ-Ֆլէ, 2 Րէտիֆ և 1 Մաստրահֆլշ բանակներ :

Ծով. զօրուքիւն. — 250 նաւ, 13,600 զինուոր :

Մուսֆ. 18,511,322 օսմ. ոսկի : Ելֆ. — 18,429,411 ոսկի :

Ներածում. 585,667,556 ֆր. Արժածում. 315,000,000 ֆր.:

Առեւտր. շարժում. — Մտած 40,870 նաւ, 31,798,405
 տկուչի, 147,164 առադաստանաւ, 2,534,472 տկուչի
 գումար 188,034 նաւ, 34,382,877 տակառաչափ :

Թղթասար. — 1,094 կայարան :

Հեռագիր. — 188,034 քիլօմէթր :

Բ.

Կ Ո Ի Ս Ա Կ Ա Լ Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

ԱՆՈՒՆ	Տարածութիւն	Բնակիչ	Մէճ մի ԲԼ
1. Կ. Պոլիս	3,900	1,250,000	310
2. Այտըն	55,900	1,396,000	25
3. Ատանա	39,900	425,000	11
4. Գասդամուէնի	50,700	961,000	18
5. Գոնիս	102,100	1,069,000	10
6. Գոսուլա	32,900	1,038,000	31
7. Դարապղուս-Ղարպ	1,033,400	1,261,000	1
8. Դրապուզան	32,400	948,500	29
9. Եանեա	17,900	527,000	30
10. ԵՏՄԷՆ	191,100	750,000	4
11. Էրզրում	49,700	645,700	13
12. Էնգարէ	70,900	932,000	13
13. Էտիրնէ	38,400	1,028,000	27

ԱՆՈՒՆ	Տարածութիւն	Բնակիչ	Մէն մի քլ.
14. Խիւտավէնտիկեար	65,800	1,636,800	25
15. Հալէպ	86,600	995,000	11
16. Հիճազ	250,000	300,000	1
17. Ճէզայիրը-Պահրը-Սէֆիտ	6,900	323,200	47
18. Մամուրէդ-իւլ-Ազիզ	32,900	575,200	29
19. Մանասզր	28,500	338,000	29
20. Մուսուլ	91,000	351,200	4
21. Շգոտրա	10,800	294,000	28
22. Պաղատատ	141,000	614,000	5
23. Պասրա	138,800	433,000	3
24. Պէյրութ	16,000	533,000	33
25. Պիթլիս	27,100	398,000	15
26. Սելանիկ	35,000	1,130,800	33
27. Սըվազ	62,100	1,057,000	17
28. Սուրիա	95,900	719,500	20
29. Վան	39,300	379,800	9
30. Տիարպէքիր	37,500	471,500	13

Գ.

ՈՒՐՈՅՆ ՍԱՆՃԱԳՆԵՐ

ԱՆՈՒՆ	Տարածութիւն	Բնակիչ	Մէն մի քլ.
1. Գալաի Սուլթանի	6,600	129,000	20
2. Գուտար Շէրիֆ	17,800	341,000	20
3. Զօր	78,800	100,000	1
4. Իզմիտ	8,100	229,500	27
5. Զաթալճա	1,900	60,000	32
6. Ճեպէլ Լիպնան	3,100	200,000	65
7. Սամոս	468	54,840	117
8. Պէնկազի՝ Դարապոլու-Ղարաի հեռ հաշուած է:			

Դ.

ԹՈՒՐԻՈՑ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐԸ

Ա. — Եւրոպական Թուրքիա

Եւրոպական Թուրքիոյ մէջ երկաթուղւոյ հինգ գիծեր կան .

1. Կ. Պոլիս-Էսիրնէ-Մուսդաֆա բաշա .— Կ. Պոլիս-Էսիրնէի գիծը Թուրքիոյ ամենէն կարևոր երկաթուղիի գիծն է , որ ապա երկարած է մինչեւ Մուսդաֆա-բաշա : Այս գիծն 1886ին կցուեցաւ Բարիզ-Վիեննա մեծ գիծին :

Կ. Պոլիս-Էսիրնէ-Մուսդաֆա բաշա գիծին երկայնութիւնն է 356 քլմ. :

Այս գիծով Կ. Պոլիս կը կցուի Բարիզի հետ որուն հեռաւորութիւնն է 3,045 քլմ. :

Արևելեան ճեպընթացն այս 3,045 քիլոմետրը կը կտրէ 65 ժամէն , որուն 2 ժամը դադարի յատկացուած է :

2. Տեսկադան - Տիւնքեզա - Գուշկիպուրկազ գիծը 99 քլմ. երկայնութիւն ունի :

3. Սեղանիկ-Սկիւպ-Մեքրովիցա գիծը 327 քլմ. երկայնութիւն ունի : Այս գիծը ճիւղ մը ունի Սկիւպ-Չիպեֆճէ որուն երկայնութիւնն է 86 քլմ. :

Այս երեք գիծերը , որոնց շինութիւնը արտօնուած է 1869ին , կը վերաբերին Աւստրիական ընկերութեան մը որ 1878 Դեկտեմբեր 19/31ին հաստատուած է և 1893-94ին վերակազմուած :

4. Սեղանիկ-Տեսկադանի երկայնութիւնն է 510 քլմ. : Այս գիծով Սեղանիկ և Կ. Պոլիս իրարու կը հաղորդակցին երկաթուղիով : Գիծին շինութիւնը արտօ-

նուած է 1892 Սեպտ. 1ին : Գիծին շինութիւնը աւարտած է 1896 Ապրիլ 1ին :

5. Սեղանիկ-Մանասղր գիծն որ Գերման ընկերութեան մը կը վերաբերի՝ 219 քլմ. երկայնութիւն ունի :

Բ. — Ասիական Թուրքիա

1. Հայտար Բաշա-Իզմիս-Էսկիշեհիր-Էնկիւրիւ 578 քիլոմէթր :

2. Էսկիշեհիր-Գոնիա 435 քլմ. :

3. Գոնիա-Էրեջլի-Պուշկուրլու 200 քլմ. :

Այս երեք գիծերը կը կազմեն Ասիական Թուրքիոյ երկաթուղիներու մայր-գիծը :

Շինութեան առաջին սկզբնաւորութիւնը եղած է 1856ին Հայտար Բաշա-Իզմիս (92 քլմ.) գիծով :

1888 Հոկտեմբեր 4ի արտօնութեան համաձայն Տէօյչ Պանքի հաստատութեամբ 1889 Մարտ 4ին կազմուած Գերման ընկերութիւն մը այդ գիծը ծախու առաւ և զայն երկարաձգեց մինչև Էնկիւրիւ :

1893 Փետրուար 15ին արտօնուեցաւ Էնկիւրիւ-Կեսարիա և Էսկիշեհիր-Գոնիա գիծերու շինութիւնը, որոնցմէ միայն երկրորդը գործադրուեցաւ :

1898ին Ընկերութիւնը շինեց նաև 9 քիլոմէթր երկայնութեամբ գիծ մը Լհասարաղարի Համիտիէ կայարանէն դէպի քաղաք : Իսկ 1902ին Գոնիայէն Պաղտատ արտօնուեցաւ ութը տարուան միջոցին գիծը երկարաձգելու, և շինեց Գոնիա-Էրեջլի Պուշկուրլու մասը :

4. Իզմիր-Գասապա-Աշաշեհիր 169 քլմ. :

5. Մադնիսա-Սունա ճիւղը 92 քլմ. :

6. Աշա Շեհիր-Աֆիոն Իսրահիսար 252 քլմ. :

Այս երեք գիծերը կը պատկանին «Իզմիր-Գասա-

պայի երկաթուղւոյն և յարակից գիծերուն Օսմանեան ընկերութեան» որ կազմուած է 1894ին :

Գիծին առաջին մասին (Իզմիտ-Գասապա 93 քլմ.) շինութիւնը արտօնուած է 1863ին և շահագործուիլ սկսած է 1866ին՝ Անգլիական ընկերութեան մը միջոցաւ : 1872ին գիծը երկարեցաւ մինչև Ալաշէհիր (76 քլմ.) և 1888ին շինուեցաւ Մանիսա-Սումա (92 քլմ.) մասնագիծ մը :

1894ին Անգլիական ընկերութեան յաջորդելով ներկայ ընկերութիւնը ձեռնարկեց Ալաշէհիրէն Ա.Ֆիոն Գարա հիսար (252 քլմ.) գիծին երկարաձգման որ 1897 Գեկտեմերին շահագործուիլ սկսաւ :

7. Իզմիր-Այսըն-Տիևեր երկարաձգում (518 քլմ.) : Այս գիծին շինութիւնը արտօնուած է 1856ին : Նախապէս Իզմիր-Այսըն (130 քլմ.) մասը շինուած է Անգլիական ընկերութեան մը ձեռքով : Ապա երկարաձգուած է Այսըն-Գույուճուգ (57 քլմ.) և Այսըն-Աէրայքէօյ (92 քլմ.) : 1888ին կ'արտօնուի երկարաձգելու գիծը մինչև Տիևեր (135 քլմ.) և շինելու չորս փոքր կողմնակի գիծեր (40 + 13 + 26 + 25 քլմ.) :

8. Մուսանիս-Պրուսա 41 քլմ. Գիծին շինութիւնը արտօնուած է 1891ին և շահագործուիլ սկսած է 1893ին :

9. Մերսին-Թարսուս-Ասանա 67 քլմ. արտօնուած է 1883 Յունուար 8/20ին : Գիծին բացուիլը կատարուած է 1886 Օգոստոս 2ին :

10. Նափա-Երուսաղեմ 87 քլմ. գիծին շինութիւնը արտօնուած է 1888ին և իրագործուած Օսմանեան անանուն ընկերութեան մը ձեռքով, որ 1889ին կազմուած է : Շահագործուիլ սկսած է 1892 Սեպտեմբերէն սկսեալ :

11. Պերուք-Շամ-Մգերիպ 247 քլմ. :

12. Ռայաֆ-Հաննա 188 քլմ. :

Այս երկու գիծերը 1890ին տրուած արտօնութեան

հիման վրայ կազմուած՝ Օսմ. ընկերութեան մը ձեռքով շինուած են : 1893ին ձեւափոխուած է , և արտօնութիւն ստացած մինչև Պիրէնիք (Ուրֆայի մօտ) երկարաձգուելու : Տակաւին ծրագրեալ շինութիւնները չեն ամբողջացած :

13 . Շամէն Մէքքէ երկարող Համիսիյե-Հիճազ երկաթուղիի շինութիւնները առաջ կը տարուին : Այս տարի ևս բացումը կատարուեցաւ հատուածի մը : Մօտաւորապէս 600 քլմ. շինուած է , և մինչեւ 1000րդ քլմ. աշխատութիւնները տարածուած են :

ՕՏԱՐ ՏԷՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԾԱՆ. — Ծննդեան եւ Գահակալութեան եւ այլ թուականները ըստ նոր տոմարի նշանակուած են :

ԱՆԳԼԻԱ. — Թգրք. 827 : — Թագ. Էդուարդ Է. Ծն. 1841 Նոյեմբեր 9, Սաքս-Գոտտերկ-Կոթա-Պրուսսուիկ ցեղէն : Ամուսն. 1863 Մարտ 10 Տանիմարքայի Ալեքսանդրա իշխանուհիին հետ. Ծն. 1844 Իեկա. 1, Գհկլ. 1901 Յունր. 22 : — Գհժուկ. Ճորճ-Ֆրեարիք՝ իշխան Կալլէսի. Ծն. 1865 Յունիս 3 : Ամուսն. 1893 Յուլիս 6 Դէքի՝ Վիքթորիա-Մարի իշխանուհիին հետ. Ծն. 1867 Մայիս 26 : — Բն. Անգլիա-Կալլէս 32,600,000, Սկովտիա 4,480,000, Իրլանտա 4,460,000. համագումար 41,480,000 : — Կրօնք՝ Անգլիա՝ Եպիսկոպոսական, Սկովտիա՝ Երիցական, Իրլանտա՝ Կաթոլիկ : — Մհդ. Լոնտոն 6,550,000 : — Գլ. հղք. Կլասկոյ 860,000, Լիվերքուլ 690,000, Մանչեսթր 550,000, Պիրմինկէմ 530,000 :

ԱՆՀԱԼԴ. — Դհսք. Ասկանեան ճիւղ 1020 : — Դուհս. Լէոբոլտ-Ֆրիարիհ Բ. Ծն. 1856 Օգոստ. 19. Գհկլ. 1904 Յունուար 24 : Ամուսն. 1889 Յուլիս 2 Պասի՝ Մարի իշխանուհիին հետ. Ծն. 1865 Յուլիս 26 : — Գհժուկ. Իշխանուհի, Էլիզապէթ Լէոբոլտ. Ծն. 1861 Յունիս 13, այրի Լէոբոլտ իշխանի. — Կրօնք. Բողոքական : — Մհդ. Տեսաւ 55,000 : — Գլ. հղք. Պեռնպուրկ 34,000, Գէօթէն 22,000 :

ԱՆՏՈՐԷ. — Հասարակապետութիւն՝ Ֆրանսայի ու Սպանիոյ Ուրկէլի եպիսկոպոսին պաշտպանութեան ներքեւ: — Հիւպատոս Մաէսթրէ-Մօլինէս: — Կրօնք. Կաթողիկ: — Գլ. հղք. Անտորա 1000:

ԱՐՃԵՆԴԻՆԱ. — Դաւենակցային հասարակապետութիւն. 1853 Մայիս 25: — Նիսի. Տօքթ. Ֆիկէրօս Ալքօրթա 1906—1910: — Կրօնք. Կաթողիկ: — Մհդ. Պուենոս-Այրէս 840,000: — Գլ. հղք. Բողարիոյ 94,025, Գորտոպա 48,000, Լարչալա 45,410, Դուքուման 35,000, Մենտոլա 29,000:

ԱՒՍՏՐԻԱ ԵՒ ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ. — Միացեալ պետութիւն. 1867 Դեկտ. 8. Վեհապետը կը կոչուի Կայսր Թագաւոր Աւստրիոյ-Հունգարիոյ: — Թագաւոր-Կայսր. Ֆրանծ-Յոզէֆ Ա. Ծն. 1830 Օգոստոս 18, Հապսպուրկ ցեղէն: Գհկլ. 1848 Դեկտ. 2: Ամուսն. 1854 Ապրիլ 24 Պաւերիոյ Եղիսաբէթ իշխանուհիին հետ. Ծն. 1837 Դեկտ. 24. Վիսն. 1898 Սեպտ. 10: — Դիմունք. Ֆրանծ Ֆերտինանտ Արհիդուքս Աւստրիոյ. Ծն. 1863 Դեկտ. 10: Ամուսն. անպաշտօն 1900 Յուլիս 1 Հոհենպերկի Սոֆիա իշխանուհիին հետ. Ծն. 1868 Մարտ 1: — Աւստրիոյ-Հունգարիոյ բնակիչներէն 10,569,157 Գերման, 7,434,861 Հունգարացի, 7,313,150 Չեհ, Մորաւ ու Սլովաք, 3,711,223 Լեհ, 3,348,613 Բուլթէն, 3,249,166 Խրուադ ու Սերայ, 1,271,351 Սլովէն, 2,801,015 Թուրքէն, 617,166 Իտալացի ու Լատին: — Կրօնք. 27,754,935 Կաթողիկ, 4,487,365 Յունաժէս Կաթողիկ, 3,177,071 Յունադաւան, 3,866,518 Բողոքական, 1,868,527 Հրեայ, Լայլն: — Մհդ. Վիեննա 1,680,000 և Պուտա-Բեշդ 720,000: — Գլ. հղք. Բրակա 410,000, Թրիեսդ 180,000, Լեմպերկ 160,000, Կրայ 138,000:

ԱՅՂԱՆԻՍՏԱՆ. — Էմիրութիւն. Ժառանգական
1862: — Էմիր. *Հապիպ-Ուլլահ Խան*, *Տոստ Մեհեմէտ*
ցեղէ. Ծն. 1872. Գնկլ. 1901 *Հոկտ. 1*: — Կրօնք. *Իսլամ*:
— Մքլ. *Փապուլ* 60,000: — Գլ. քղք. *Մէհմէն* 60,000,
Փանտահար 30,000 *Հերադ* 30,000:

ԲԱՆԱՄԱ. — Հասարակապետութիւն. 1903 *Նոյ.* —
Նիսպի. *Մանուէլ Ամասոր Կուերոյ* 17 *Փետր.* 1904—1908:
— Կրօնք. *Կաթոլիկ*: — Մքլ. *Բանամա* 30,000:

ԲԱՐԱԿՈՒԱՅ. — Հասարակապետութիւն. 1841.
Կազմ. 1870 *Նոյ.* 18: — *Նիսպի*. *Պէնինիօ Ձէրէյրա* 25
Նոյեմ. 1906—1910. — Կրօնք. *Կաթոլիկ*: — Մքլ. *Ա-*
սուհիսն 60,000: — Գլ. քղք. *Փարաբեկուա* 15,000,
Գոնչերչիսն 12,000, *Սան Բեդրոյ* 12,000:

ԲԵՐՈՒ. — Հասարակապետութիւն. 1821 *Յուլիս*
28. *Կզմկ.* 1856 *Հոկտ.* 18 *ու.* 1860 *Նոյ.* 25: — *Նիսպի*.
Նոզէ Բարոոյ Ի Պարրէաս 24 *Սեպտ.* 1904—1908: —
Կրօնք. *Կաթոլիկ*: — Մքլ. *Լիմա* 133,000: — Գլ. քղք.
Փալլասոյ 36,000, *Արեքուիրա* 35,000, *Գուզքոյ* 30,000:

ԲՈՐԳՈՒԿԱԼ. — Կոմսութիւն 1095, Թագաւորու-
թիւն 1139. *Կզմկ.* 1826 *ու.* 1884: — Թագ. *Փարլոս Ա.*
Ծն. 1863 *Սեպտ.* 15 *Սաքս-Փոպուրկ-Կոթա-Պրականձա*
ցեղէն: *Ամուան.* 1886 *Մայիս* 22 *Ֆրանսոայի Մարի-Ամե-*
լիա Իշխանուհիին հետ. Ծն. 1865 *Սեպտ.* 28: Գնկլ. 19
Հոկտ. 1889: — Գիծուկ. *Լուի-Ֆրիլիք*, *Պրականձայի*
դուքս. Ծն. 1887 *Մարտ* 21: — Կրօնք. *Կաթոլիկ*: —
Մքլ. *Լիզպոնա* 310,000: — Գլ. քղք. *Բորդոյ* 140,000,
Պրակա 23,000, *Սեդուպալ* 21,000, *Գոյիմպրա* 18,400:

ԲՐՈՒՍԻԱ. — Մարկրաւու դքսութիւն 1415. Թգրթ. 1701: Գլխաւոր պետութիւն կայսրութեան 1871. — Թագ. վիլհելմ Բ. կայսր Գերմանիոյ. — Կրօնք. Բողոքական: — Մֆղ. Պերլին 2,040,000: Գլ. հղք. Պրեսլաւ 470,000, Գէօլն=Գոլոնիա 428,000, Մակտեպուրկ 230,000, Շթեթին 211,000:

ԳԱՐԱՏԱՂ=ՉԵՌՆԱՐԿՈՐՍ. = ՄՈՆԴԵՆԵԿՐՈՅ. — Իւրթ. Ժառանգական 1832: — Իւրանապետ. Նիքոլա Ա. Ծն. 1841 Սեպտ. 25, Բեթրովիչ-Նիէկոյ ցեղէ: Գնկլ. 1860 Օդոսսոս 1: Ամուսն. 1860 Հոկտ. 24 ընդ Մելիտայի վուքովիչ, Ծն. 1847 Ապրիլ 22: — Գնժուգ. Տանիւոյ Աղեքսանդր, Ծն. 1871 Յունիս 17: Ամուսն. 1899 Յունիս 15 Մեքլենպուրկի Մելիձա դքսուհիին հետ, Ծն. 1880 Յունիլ. 24: — Կրօնք. Յունադաւան և մասամբ կաթոլիկ: — Մֆղ. Չեթինսէ 4,300: — Գլ. հղք. Բոտկորիձա 10,000, Նիքշիչ 4,000, Տուլչինոյ 5,000, Անդրիվարի 2,200:

ԳԵՐՄԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԻՒՆ. 1871 Յունուար 18: — Կայսր. վիլհելմ Բ. Ծն. 1859 Յունուար 27, Հոհենհոլտեն ցեղէն: Ամուսն. 1881 Փետր. 27 Հոլշթայնի Աւկուսթա վիկոարիս իշխանուհիին հետ, Ծն. 1858 Հոկտ. 22: Գնկլ. 1888 Յունիս 15: — Գնժուգ. Պրեստերիկ-Վիլհելմ, Ծն. 1882 Մայիս 6: Ամուսն. Մեքլենպուրկի Սիսիլ իշխանուհիին հետ 1905: — Մֆղ. Պերլին:

(Կայսրութեան իւրաքանչիւր Պետրիւնը առանձինն դրուած և այրութեան հարգին):

ԳՈՂՈՄՊԻԱ. — Սպան. Գաղութ. «Նոր կրանատա» անուսով հասարակապետութիւն 1822. կազմ. 1886 Օգոստ. 5: Նիսի. Զորավար Ռաֆայէլ Ռէյէս 1905-1914: — Կրօնք. կաթոլիկ: — Մֆղ. Պոկոթա 12,000:

— Գլ. քղ. Մեմբերին 50,000, Պարանվիլլա 32,000, Պուգայամանկա 20,000:

ԳՈՆԿՈՅ. — Գոնկոյի անկախ իշխանութիւնը Պելճիգայի թագաւորին վեհապետութեամբ չեղոյ իշխանութիւն մըն է 1885 Փետր. 26էն ի վեր: Ընդհ. կառավարիչ, Պարոն Վահիա: — Կրօնք. Կապաչատ ու Մահմետական: — Մքղ. Պումա, Բն. 2,000:

ԳՈՍԴԱՐԻՔԱ. — Հասարակապետութիւն. 1840: Կազմ. 1859 Դեկտ. 22, 1871 և 1882 Ապրիլ 26: Նիսի. Կօնստանդուլի վիլուէս 1906-1911: — Կրօնք. Կաթողիկ: — Մքղ. Սան Եոզէ 25,000: — Գլ. քղ. Գարսակոյ 15,000:

ԳՈՐԷԱ = ԹԱՅ-ՀԱՆ. — Թագ. Ժառանգական 1391: Ճարոնի հովանաւորութեան ներքեւ, 1905: Թագաւոր. Եու-Սիէք, Լի-Հսի-Հան ցեղէն. Ծն. 1894 Մարտ 25: Գհկլ. 1907 Յունիս: Ամուսն. Երկրորդ անգամ 1906: — Կրօնք. Պուտտայական: — Մքղ. Սէուլ 210,000: — Գլ. քղ. Ֆուզան 60,000, Կենան 15,000:

ԳՈՒՊԱ. — Սպան. գաղութ. (ԺՋ դար). Մ. Նահանգաց հսկողութեան ներքեւ առանձին հասարակապետութիւն 1902 Մայիս 20: — Նիսի. Բալմա 1902: — Կրօնք. Կաթողիկ: — Մքղ. Հաւանա 240,000: — Գլ. քղ. Սանդիակոյ 43,000, Մադանգաս 36,000, Հիննֆուելկոս 30,000, Բուերոյ Բրենչիւէ 25,000:

ԵԹՈՎՊՈԱ = ՀԱՊԵՇԻՍՏԱՆ. — Ինքնակալութիւն. Նեկուս Նեկուսից: — Մեմբեր Բ. Ծն. 1844 Օգոստոս 17. Ամուսն. 1883 Ապրիլ, ընդ Ուիչերոյ Դայդուի՞ Պուտոլի դուստր Ուպիէ ցեղէն. Ծն. 1854: Գհկլ. 1889:

— Կրօնք. Քրիստոնեայ-Միաբնակ : — Մֆղ. Ատտիա Ա. պապա 50,000 : — Գլ. քղք. Տեպրա Դապոր 35,000, Անքոպէր 7,000, Գոնտար 5,000, Անկոլալա 4,000 :

ՉԱՆՉԻՊԱՐ. — Էմիրուքիւն. 1861. Անգլիոյ պաշտպանութեան տակ 1896 Օգոստ. 31 : — Էմիր. Սէյիտ Ալի պին Համուտ. Ծն. 1884 : Գհկլ. 1902 Յուլիս 20 : — Կրօնք. Իսլամ : — Մ. քղ. Չանգիպար 30,000 :

ՉՈՒԻՑԵՐԻ. — Դաւեակցային հասարակապետութիւն. ԺԸ. դարուն վերջերը. վերակազմութիւն 1874 Մայիս 16 : Նիսպհ. տարեկան : — Կրօնք. Բողոքականութեան Կաթոլիկ : — Մֆղ. Պերն 64,800 : — Գլ. քղք. Յուրիհ 170,000, Ժընէվ 106,000, Լոզան 46,000 :

ԷՔՈՒԱԴՈՐ. — Սպան. գաղութ. Հասարակապետութիւն 1830ին՝ Գոլոմպիայէն բաժնուելով. կազմ. 1830 ու 1897 : Նիսպհ. Չորավար Էլօի Ալֆարօ 1906-1911 : — Կրօնք. Կաթոլիկ : — Մֆղ. Գուրդոյ 80,000 : — Գլ. քղք. Կուայաքուլի 51,000, Գուենքա 30,000 Բիուպամպա 18,000, Լադաքունկա 15,000 :

ԻՏԱԼԻԱ. — Թգրք. վերակազմութիւն 1861 Մարտ 4 : — Թագ. վիթխորիոյ էմմանուէլէ Գ. Ծն. 1869 Նոյ. 11 Սալոյայի ցեղէն : Ամուան. 1896 Հոկտ. 24 Չեռնակորայի՝ էլէնա իշխանուհին հետ. Ծն. 1873 Յունուար 8 : Գհկլ. 1900 Յուլիս 29 : — Գհժնգ. Ումպերդոյ. Ծն. 17 Սեպտ. 1904 : — Կրօնք. Կաթոլիկ : — Մֆղ. Հռոմ 510,000 : — Գլ. քղք. Նաբոլի 563,000, Միլան 500,000, Դորինոյ 360,000, Բալերմոյ 310,000, Ճենովա 240,000 :

ԼԻԲԻԷ. — Իսխանք. ԺԸ. դարուն սկիզբը : — Իսխան.

Էռնեստ-Գազիմիր. Ծն. 1842 Յունիս 9: Գհկլ. 1897.
Ամուսն. 1869 Սեպտ. 16 Վարդենալեպէնի Գարուլին
կոմսուհիին հետ. Ծն. 1844 Ապրիլ 6: — Գհժռնգ.
Լէորուտ. Ծն. 1871 Մայիս 30: Ամուսն. 1901 Օգոստ.
16 Հէսի Պերթի իշխանուհիին հետ. Ծն. 1874 Հոկտ.
25: — Կրօնք. Բողոքական: — Գլ. քղ. Տեղամուղ 11,900:

ԼԻՆԴԵՆՇՅԱՅՆ. — Իժիսնք. Ժառանգական 1719: —
Իժիսանապետ. Եօհան Բ. Ծն. 1840 Հոկտ. 5: Ամուսնի:
Գհկլ. 1881 Դեկտ. 5: — Կրօնք. Կաթողիկ: — Գլ. քղ.
Վատուղ 1,200:

ԼԻՊԵՐԻՍ. — Ամերիկեան սեւամորթ գաղութ. Հա-
սարակապտ. 1822. կազմ. 1847 Յուլիս 26: — Նիսպհ. Կ.
Վ. Կիպարն, 1900 Դեկտ. 21: — Կրօնք. Բողոքական: —
Մքղ. Մոնրուվա 5,000:

ԼԻՒՊԷՔ. — Ինքնօրէն քաղաք: Բն. 40,000:

ԼԻՒՔՍԵՄՊՈՒՐԿ. — Մեծ դքսութիւն. Ժառանգական
1848: — Մեծ դուքս. Ատուլֆ-Վիլհելմ. Ծն. 1817 Յու-
լիս 24. Լիւքսեմպուրկ ցեղէն: Ա. ամուսն. 1844 Յունիս.
31 Ռուսիոյ Էլիզապէթ Միքայելովնա իշխանուհիին հետ.
Ծն. 1826 Մայիս 26, վիսճ. 1845 Յունիս. 28: Բ. ամուսն.
1851 Ապրիլ 23 Անհալթի Ատելայիտ իշխանուհիին հետ.
Ծն. 1833 Դեկտ. 25: Գհկլ. 1890, Նոյ. 23: Գհժռնգ.
(Բ. ամուսն.) Վիլհելմ-Ալեքսանդր. Ծն. 1852 Ապրիլ 22:
Ամուսն. 1893 Յունիս 21 Բորդուկալի Մարի Աննա իշ-
խանուհիին հետ: Ծն. 1861 Յուլիս 13: — Կրօնք. մեծ
մասամբ Կաթողիկ: — Մքղ. Լիւքսեմպուրկ 21,000:

ԿՈՒԱԴԵՄԱԼԱ. — Հասարակապետութիւն. 1821

Սեպտ. 15. կազմ. 1879 Փետր. 8: Նխագհ. էսթրատա
Քացրէրա 1905-1911: — Կրօնք. կաթողիկ. Մֆղ. Կուա-
դեմալա 75,000: — Գլ. քղ. Գոպան 30,000:

ՀԱԻԴԻ. — Հասարակապետութիւն. կազմ. 1889
Հոկտ. 9: Նխագհ. Զօրավար Նօրտ Ալիւխիա 1902-1909:
— Կրօնք. կաթողիկ: — Մֆղ. Բորդ-օ-Բրէնա 65,000:

ՀԱՄՊՈՒՐԿ. — Ինքնօրէն քաղաք: Բն. 720,000:

ՀԷՍ. — Մեծ դքսք. 1596: — Մեծ դուքս. էռնէսդ-Հու-
տովիկ. Մն. 1868 Նոյ. 25 Պրապանդ ցեղէ: Գհկլ. 1892
Մարտ 13: Ամուսն. 1894 Ապրիլ 19 Սաքս-Գոպուրկ-
Կոթայի վիկտորիա իշխանուհիին հետ: Մն. 1876 Նոյ.
25, լուծուած 1901 Դեկտ. 21: — Կրօնք. Բողոքական. —
Մֆղ. Տարմշդատ 72,380: — Գլ. քղք. Մայանոյ 84,200,
Օֆենպախ 50,400, Վորմա 40,705, Կիսէն 25,490:

ՀՈՒԱՆՏԱ. — Կոմսուք. 1494, տեղակալութիւն 1559,
Թագ. 1806, կաղմակերպութիւն 1814: — Թագուհի. վիլ-
հելմինա, Մն. 1880 Օգոս. 31, Օրանժ Նասաւ ցեղէն:
Գհկլ. իր էմմա մօր խնամակալութեամբ մինչև 1898
Օգոստ. 31, այնուհետև ինքնին: Ամուսն. 1901 Փետր.
7 Մեքլենպուրկի Հայնրիհ դքսին հետ: — Կրօնք. Բողո-
քական: — Մֆղ. Լա-Հէյ 210,000: Գլ. քղք. Ամսդերտամ
530,000, Բողերտամ 330,000, Ուդրիխդ 100,000, Կրո-
նիկ 67,000:

ՀՈՆՏՈՒՐԱՍ. — Հասարակապետութիւն. 1840:
կազմ. 1895: Նխագհ. Զօրավար Մանուէլ Պօնիլլա 1903-
1908: — Կրօնք. կաթողիկ: — Մֆղ. Դեկուզիկալքա
18,000: — Գլ. քղ ք. Գոմարակուա 10,000:

ՃԱԲՈՆ=ՆԻՑՈՆ. — Կայսրուքիւն. Ժառանգական
1868 :— Կայսր==Միֆաւոյ. Մուճոհիդոյ. Ծն. 1852 Նոյ.
13, Օրոմէի Թենայ ցեղէն : Գհկլ. 1867 Փետր. 13 : Ամուան.
1869 Փետր. 9 Հարուքոյի հետ, Ֆուճիւարա Իչիճոյ ցե-
ղէն. Ծն. 1850 Մայիս 29 : Գհժոզ. Եոչիհիտոյ Հարու-
նոմիա. Ծն. 1879 Օգոստ. 31 : Ամուան. 1900 Մայիս 10
Սատաքոյ Ֆուճիսարայի իշխանուհիին հետ. Ծն. 1884
Յունիս 25 :— Կրօնք. Պուստայսկան, Կոմքիւկեան :— Մփղ.
Դոքիոյ==Եէտոյ 1,440,000 :— Գլ. քղք. Սաաքա 820,000,
Քիսդոյ 350,000, Նակոյա 250,000, Դայուան 240,000 :

ՄԱՐՈՔ=ՄԱՂՐԷՊ-ԷԼ-ԱՒՍԱ. — Էմիր. Մխուլայ
Ապտիւլ Ազիլ. Ծն. 1878 Փետր. 24 : Գհկլ. 1894 Յու-
նիո 6 : Գհժոզ. Հասան. Ծն. 1899 :— Կրօնք. Իսլամ :—
Մփղ. Ֆէս 150,000 :— Գլ. քղք. Մարոք 50,000, Մաքի-
նէզ 25,000, Դանճէր 20,000, Մոկատոր 20,000, Դեք-
ուան 20,000 :

ՄԵՔԼԵՄՊՈՒՐԿ-ՇԹՐԵԼԻՑ. — Մեծ դքս. :— Մեծ դուքս.
Ֆրեաներին-Վիլհելմ Ծն. 1819 Հոկտ. 17 : Ամուան. 1843
Յունիս 28 Մեծն Բրիտանիոյ Աւկուսդա Գարոյին իշխա-
նուհիին հետ. Ծն. 1822 Յուլիս 19 : Գհկլ. 1880 Դեկտ.
30 : Գհժոզ. Կէորկ-Ասոյֆ, Ծն. 1848 Յուլիս 22 : Ամուան.
1877 Ապրիլ 17, Անհալդի Եղիսարեթ իշխանուհիին հետ.
Ծն. 1857 Սեպտ. 7 :— Կրօնք. Բողոքական :— Մփղ. Նայ-
Շթերլից 11,300 :— Գլ. քղք. Նայ-Պրանտենպուրկ 10,500 :

ՄԵՔԼԵՄՊՈՒՐԿ ՇՈՒՆՐԻՆ. — Մեծ դքս. 1756 : Մեծ դուքս.
Ֆրեաներին-Ֆրանս Դ. Միքայէլ Ծն. 1882 Ապրիլ 9 : Գհկլ.
1897, Ապրիլ 10 : Ամուրի :— Կրօնք. Բողոքական : Մփղ.
Շուերին 38,600 :— Գլ. քղք. Թոսթոք 54,600, Վիզմար
20,000, Կիւստրով 16,000, Բարխիս 10,000 :

ՄԵՔՍԻԿԱ=ՄԵՆԻԿԱ.— Սպան. գաղութ. Փոխար-
քայութիւն ժէ. դարուն վերջերը. Հասարակապետու-
թիւն դաշնակցային 1821. կազմ. 1857 Փետր. 5 ու 1900
Դեկտ. : Նիսպհ. Բորֆիրոյ Տիագ, ընտ. վեցերորդ անգամ
1904 Յունիս 9 -1900 : —Կրօն. Կաթոլիկ :—Միդ. Մեք-
սիկոյ 340,000 : — Գլ. Բուեպլա 95,000, Լէոն
90,000, Վերագրուզ 90,000, Կուատալախարա 85,000,
Սէն Լուի Բողոզի 70,000 :

ՄԻԱՑԵԱԼ-ՆԱՀԱՆԳԻՔ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ. — Անգլ. գա-
ղութ. ժ.Ձ. դարուն վերջերը կը հաստատուի հասարա-
կապետութիւն 1776 Յունիս 21. կազմ. 1787 Սեպտ. 4 :
—Նիսպհ. Թէոդոր Ռուզվելդ, ընտրուած 1905ին, իբր
ԼԴ. նախագահ 1909 : —Կրօն. Բողոքական և Կաթոլիկ :
— Միդ. Ուաշինկոյն 300,000 : — Գլ. Բոստոն 3,500,000,
Չիքակոյ 1,700,000, Ֆիլադելֆիա 1,300,000,
Պասդեն 600,000, Սէն Լուի 580,000 :

ՄՈՆՈԳՈՅ. — Իսիաակապետութիւն. 1200 : — Իսիաակ.
Ալպեր Բ. Մն. 1848 Նոյ. 13 : Գհկլ. 1860 Դեկտ. 10 :
Ա. ամուսն. 1869 Սեպտ. 21 Համիլդընի Մարի Տիւզլասի
հետ. Մն. 1850 Դեկտ. 11 : Լուծուած 1880 Յունիս. 3.Բ.
ամուսն. 1889 Հոկտ. 30 Ալիսի հետ : Մն. 1858 Փետր.
10 : Գհժուկ. Ա. ամուսնութենէն Լուի Ռոտրէ. Մն. 1870
Յունիս 12 : —Կրօն. Կաթոլիկ :—Միդ. Մոնապոյ 3200 : —
Գլ. Բոստոն 3,500 :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ=ԵԼԼԱԴԱ. — Թգրքն. Ժառանգական
1830 : — Թագ. Եորկիոս Ա. Մն. 1845 Դեկտ. 24, Շլեզ-
ուիկ-Հոլշտայն ցեղէ : Գհկլ. 1863 Հոկտ. 31 : Ամուսն.
1867 Հոկտ. Ռուսիոյ Օլկա Կոստանդինովա մեծ դքսու-
հին հետ : Մն. 1851 Օգոստոս 22 : Գհժուկ. Կոստան-

դին՝ Սպարդայի դուքս, Մն. 1868 Յուլիս 21 : Ամուսն. 1889 Հոկտ. 15 Բրուսիոյ Սոֆիա իշխանուհիին հետ : Մն. 1870 Յունիս 14 : — Կրօնք. Յունադաւան, Իսլամ ու Կաթոլիկ : — Մֆղ. Աթէնք 130,000 : — Գլ. ֆղֆ. Բիրէոն 42,000 Բադրաս 38,000, Գորֆու 30,500, Շիրա 30,000, Թըրհալա 20,000 :

ՆԵՐԱԼ. — Թագաւորութիւն. 1767ին, 1791—1816 հարկատու Չինաստանի, 1816ին անկախ : — Թագաւոր. Մահարաճա Տհիրաճ Բրիթիվի-Պի-Պիհրամ, Սաս-Կուրիաս ցեղէն. Մն. 1875 Օգոստ. 18 : Գհկլ. 1881 Մայիս 17 : — Կրօնք. Պուտտայական : — Մֆղ. Գաղմանտու 50,000 : — Գլ. ֆղֆ. Պադկոնկ 50,000, Քիրոնկ, Բադադ :

ՆՈՐՎԵԿԻԱ. — Թագ. Հոքոն է. Մն. 1872 Օգոստոս 3 : Ամուս. 1896 Յուլիս 22, Մեծին Բրիտանիոյ Մուս իշխանուհեոյն հետ. Մն. 1860 Նոյեմ. 26 : Գհկլ. 1905 : Գհժռնգ. Օլէկ. Մն. 1903 Յուլիս 1 : — Կրօնք. Բողոքական : — Մֆղ. Քրիստիանիա 250,000 : — Գլ. ֆղֆ. Պէրկէն 72,200 և Դոնդհայմ 40,000 :

ՆԻԳԵՐԱԿՈՒԱ. — Հասարակապետութիւն. 1840. կազմ. 1894 Յուլիս 11 : Նիսգհ. Զորավար Սանթոս Հէլայա 1906—1912 : — Կրօնք. Կաթոլիկ : — Մֆղ. Լէոն 54,001 : — Գլ. ֆղֆ. Մանակուա 35,000 :

ՆԱՌԻՄՊՈՒՐԿ-ԼԻՐԵԷ. — Իսխանք. ժէ. դարուն սկիզբը : — Իսխան. Սղեֆան-Ալպրեիդ. Մն. 1846 Հոկտ. 10 : Գհկլ. 1893 Մայիս 8 : Ամուսն. 1882 Ապրիլ 16 Սաքս-Ալթինպուրկի Աննա իշխանուհիին հետ : Մն. 1864 Մարտ 14 : Գհժռնգ. Ատոլֆ-Պեռնարտ. Մն. 1883 Փետր. 23 : — Կրօնք. Բողոքական : — Գլ. ֆղ. Պիւքիպուրկ 5,600 :

ՇՈՒԱՐՑՊՈՒՐԿ-ՌՈՒՏՈՒՆԵՐԱՏ. — ԻՇխնք. ԺԶ. դարուն վերջերը: — ԻՇխան. Կիւնթէր. Ծն. 1852 Օգոստ. 21: Ամուան. 1891 Դեկտ 9 Շէօնէպուրկ-Վալտենպուրկի Ան-նա-Լուիզ իշխանուհիին հետ: Ծն. 1871 Փետր. 19: — Գհկլ. 1890: Կրօնք. Բողոքական: — Գլ. քղ. Ռուսոլշ-դատ 12,400:

ՇՈՒԱՐՑՊՈՒՐԿ-ՍՈՆՏԵՐՍԶԱՌՁԸՆ. — ԻՇխնք. 1584 Փետր. 25: — ԻՇխան. Գարու-Կիւնթէր. Ծն. 1830 Օգոստ. 7: Ամուան. 1869 Յունիս 12 Սաքս-Սլիթենպուրկի Մարի իշխանուհւոյն հետ: Ծն. 1845 Յունիս 18: Անգաւակ: Գհկլ. 1880: — Կրօնք. Բողոքական: — Մքղ. Սոնտերս-հատուղըն 7000: — Գլ. քղ. Անշդատ 14,000:

ՇՈՒԷՏ. — Թագաւորութիւն. 1814 Նոյ. 4: — Թագ. Օսկար Բ. Ծն. 1829 Յունուար 21, Պեռնատոթ ցեղէն: Ամուան. 1857 Յունիս 6 Նասաւի Սոֆիա իշխանուհիին հետ Ծն. 1836 Յունիս 9: Գհկլ. 1872 Սեպտ. 18: Քիժուգ. Ոսկար-Կուստաւ-Ատուլֆ՝ դուքս Վերմելանտի, Ծն. 1858 Յունիս 16: Ամուան. 1881 Սեպտ. 20 Պատի Վիկտորիա իշխանուհիին հետ: Ծն. 1862 Օգոստոս 7: — Կրօնք. Բողոքական: — Մքղ. Շղոքհոյմ 305,000: — Գլ. քղ. Կէօթէպուրկ 140,000 Մամլօէ 60,000, Նոր-Քէօթիսի 40,000, Կեֆլէ 28,000:

ՈՒՐՈՒԿՈՒԱ. — Հասարակապետութիւն. 1825 Օգոստ. 25. կաղմ. 1829 Սեպտ. 10: — Նիսգի. Եօսէ Գարլէի Օրդոնէզ, 1 Մարտ 1903—1907: — Կրօնք. Կաթոլիկ: — Մքղ. Մոնդելիտայ 260,000: — Գլ. քղ. Սալդոյ 5,000, Բայսանտու 5,000:

ՉԻԼԻ. — Հասարակապետութիւն. 1810 Սեպտ. 18.

կազմ. 1833 : — Նիսի. Բէդրո Մօնթի, ընտ. 1906 Սեպտ. 18 : — 1911. — Կրօնք. Կաթողիկ : — Մեղ. Սանդիակոյ 300,000 : — Գլ. հղք. Վալարեզոյ 150,000, Գոնչերչիոն 55,400, Չիլան 35,000, Իքուիքուէ 34,000 :

ՉԻՆԱՍՏԱՆ=ՉՈՒՆԿ-ՔՈՊՈՅ. — Կայս. Ժառանգական 1644 : — Կայսր. Չայ-Յիէն-Քուանկ-Սու, Մանչու Չինկ ցեղէն. Ծն. 1872 Օգոստ. 2, որ իր մօր խնամակալութեամբ կը յաջորդէ հօրեղբոր Չայ-Չունի 1875 : Բացարձակ իշխան 1889 Մարտ 4 և 1898 Սեպտ. 22 : Ամուսն. 1889 Փետր. 26 Եէ-Հօ-Նա-Լայի հետ : — Կրօնք. Պուտոսայական ու Կոմփիւկեան : — Մեղ. Բեքին 1,000,000 : — Գլ. հղք. Գանդոն 2,000,000, Սիանկոուն 1,000,000, Դիէնձին 950,000, Հանքէու 800,000, Հանկ-Չէու 800,000, Ֆու-Չէու 650,000 :

ՊԱՏԻՆ. — Մեծ դստւթիւն. Ժ. դար : — Մեծ դուքս. Ֆրետերիհ-Վիլհէլմ, Ծն. 1857 Յուլիս 9, Չահրինկէն ցեղէն : Գնկլ. 1907 Սեպտ. 25 : Ամուսն. 1885 Սեպտ. 21 Նասաւի Հիլտա իշխանուհիին հետ. Ծն. 1864 Նոյ. 5 : — Կրօնք. Բողոքական ու Կաթողիկ : — Մեղ. Գարլարուհէ 94,164 : — Գլ. հղք. Մանհայմ 140,300, Պրայպուրկ 61,500, Բֆորձհայմ 43,300, Հայտելպերկ 40,000 :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ. — Կայսրութիւն. Ժառանգական 1794 : — Շահ Մէհէմէտ-Ալի. Ծն. 1872 Յունիս 21. Գնկլ. 1907 Յունվար 7, Չ. Շահ Սաճար Հարստութեան : — Կրօնք. Իսլամ Շիի : Մ. Քղ. Թեհրան 250,000 : — Գլ. հղք. Թաւրիզ 200,000, Սպահան 90,000, Մէշէտ 70,000, Պալֆրուշ 70,000, Քերման 70,000 :

ՊԱՐՍԻԱ. — Թգրթ. 1805 Դեկտ. 26 : — Թագ. Օթոն

Ա. Վիլհելմ-Լուիսրոլա. Ծն. 1848 Ապրիլ 27, Վիթելս-
պախ ցեղէն, Գհլլ. 1886 Յունիս 13: Ամուրի: Խնամա-
կալ՝ հօրեղբորորդին Լուտվիկ Լուիսրոլա. Ծն. 1845
Յունիս. 7: Ամուսն. 1868 Փետր. 20 Աւստրիոյ Մարիա
Թերեզա արքիդքսուհին հետ. Ծն. 1849 Յուլիս 2: —
Կրօնք. Կաթոլիկ: — Մ. ֆղ. Միլնխէն 499,900: — Գլ.
ֆղք. Նիւրեմպերկ 261,000, Աւկապուրկ 89,000, Վուրմ-
պուրկ 75,500, Լուդովիկսհայֆէն 61,900:

ՊԵԼՃԻԳԱ. — Թգրք. 1831 Մայիս 21, Կազմակեր-
պութիւն 1831 Յունուար 25, Ժառանգական: — Թագ.
Լէոբոլա Բ. Ծն. 1835 Ապրիլ 9, Սաքս-Գոտուրկ-Կոթա
ցեղէն: Ամուսն. 1853 Օգոստ. 22 Աւստրիոյ Մարի Հան-
րիէդ արքիդքսուհին հետ. Ծն. 1836 Օգոստոս 23.
Վիսն. 1902 Սեպտ. 19: Գհլլ. 1865 Հոկտ. 11: Գիժոնգ.
Եղբայրը Ֆիլիպ. Ծն. 1837 Մարտ 24. Ամուսն. 1857
Ապրիլ 25 Հոհենծոլէռնի Մարի իշխանուհին հետ. Ծն.
1845 Նոյ. 17: — Կրօնք Կաթոլիկ: — Մ. ֆղ. Պրիւքսէլ
570,000: — Գլ. ֆղք. Անվերս 290,000, Լիէժ 170,000,
Կանդ. 165,000, Մալին 56,000:

ՊՈԼՎԻԻ. — Հասարակապետութիւն. 1826 Օգոստ.
6, Կազմ. 1899 Հոկտ. 29: — Նխագի. Տօքթ. Իսմայէլ
Մօնիթէս, 6 Օգոստ. 1904—1908: — Կրօնք. Կաթոլիկ: —
Մֆղ. Լա-Բազ 63,000: — Գլ. ֆղք. Գոխապամպա 30,000,
Սուքրէ 28,000, Բոտոզի 16,000:

ՊՈՒԳԱՆ. — Հոգեւոր իշխանապետ. Հիմալայայի
հարաւային զառիթափին վրայ: Ունի երկու իշխան.
Տարմա Բաճա որ Պուտտայի մարմնացումը կը համարուի
և է ժառանգական, և Տէպ Բաճա որ կ'ընտրուի և է
Բամ-Սանկայ Տաճի: Իսկ Տարմա Բաճան է Նկա-Վանկ-

Ժիկմատ-Շոկիալ : — Կրօնք. Պուտտայական : — Մ. հղք. Բանաքա : — Գլ. հղք. Դասխուղոն, Դաւանկ :

ՊՐԱԶԻԼԻԱ. — Բորդուզալեան գաղութ. Կայսրութիւն 1808. հասարակ. դաշնակցութիւն 1899 Նոյ. 5 : Կաղմ. 1891 Փետր. 24 : — Նիսի. Տօքթ. Ալֆօնսօ Մօրէյրա Բեննա 1906—1911 : — Կրօնք. Կաթոլիկ : — Մհլ. Բիոյ Ժաներոյ 830,000 : — Գլ. հղք. Պահլա 200,000, Ռեչիֆէ 190,000, Սան Բաւլոյ 100,000, Պելեմ 58,000 :

ՊՐԵՄԱ. — Ինֆլուէն Բալաֆ : Բն. 50,000 :

ՊՐՈՒՆՍՈՒԻԻ. — Դիսք. Պրունսուիք-Լիւնեպուրկ, Կելֆեան ընտանիքէն ժ. դար : Իսխան, նոր ընտրուեցաւ : — Կրօնք. Բողոքական : — Մհլ. Պրունսուիք 128,000 : — Գլ. հղք. Վոլֆրնայիւթիէլ 17,800, Հելմշդէա 14,200 :

ՌԱՅՍ ԿՐԱՅՑ. — Իսխանք. ԺՁ. դարուն վերջերր : — Իսխան. Հայնրիհ ԻԴ. Մն. 1878 Մարտ 20 : Գնկլ. 1891 Սեպտ. 28 : — Կրօնք. Բողոքական : — Գլ. հղ. Կրայց 22,000 :

ՌԱՅՍ ՇԼԱՅՑ. — Իսխանք. ԺԴ. դարուն վերջերր : — Իսխան Հայնրիհ ԺԴ. Մն. 1832 Մայիս 28 : Գնկլ. Հայնրիհ. Մն. 1893 Յուլիս 25 : — Կրօնք. Բողոքական : — Գլ. հղք. Կերա 45,600 :

ՌՈՒՄԱՆԻԱ. — Թգրք. 1881 Մարտ 14 : — Թագ. Կարոյ Ա. Մն. 1839 Ապրիլ 20, Հոհէնձոյէոն ցեղէն : Գնկլ. 1866 Մարտ 26 : Ամուան. 1869 Նոյ. 15 Վեաթ Եղիսարէթ իշխանուհին հետ. Մն. 1843 Դեկտ. 29 : Գնկլ. Եղբորորդին Ֆերտինանա Վիքդոր, իշխան Ռումանիոյ : Մն. 1865 Օգոս, 24 : Ամուան. 1893 Յունվար 10 Սաքս-

Գոպուրկ-Կոթայի Մարի իշխանուհիին հետ. Մն. 1875
Հոկտ. 29: — Կրօնք. գլխաւորապէս Յունադաւան, նաև
Իսլամ, Հայ, Կաթոլիկ, Բողոքական ու Հրեայ: — Մեղ.
Պուքրէշ 290,000: — Գլ. հղք. Եաշ 78,680, Կալաց 65,000,
Պրայլա 58,000, Գրայովա 46,000:

ՌՈՒՍԻԱ. — Մեծ դքսուքիւն 850. Կայսրութիւն
1554, բայարձակ ու ժառանգական նոյն իսկ իգական
ճիւղին մէջ: — Չար կամ թագաւոր կայսր. Նիքոլա Բ.
Ալեքսանտրովիչ. Մն. 1868 Մայիս 6, Ռոմանով ցեղէ:
Գհկլ. 1864 Նոյ. 1: Ամուսն. 1894 Նոյ. 14 Հէսի-Հուս-
նոսի Օլկա կամ Ալեքսանտրա Ֆէոտրովնա իշխանուհիին
հետ. Մն. 1872 Մայիս 25: Գհժուգ. Ալեքսիս Նիքոլա-
յեւիչ. Մն. 1904 Յուլիս 30:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ ԵՐՐՈՊԱԿԱՆ. — Կրօնք. Յունադաւան,
Մահմեատական, Կաթոլիկ, Հայ, Հրեայ, Բողոքական: —
Մեղ. Բեդրասպուրկ 1,270,000: — Գլ. հղք. Մոսկուա
1,040,000, Վարչաւիա 640,000, Օսեսա 400,000, Լոձ
320,000:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ ԱՍԻԱԿԱՆ. — Սիպերիա, Թամսք 52,430,
Իրքուիսք 51,434: Կովկասիա. Թիֆլիզ 160,645, Պա-
լու 112,253: Կեդր. Ասիա. Թաշքենդ 156,414, Սո-
քանա 82,054:

ՊՈՒԽԱՐԱՅԻ ԽԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Գերիսիանուքեան ներքեւ
կլմիր. Ալյիս-Ապո-իւլ-Ախատ իան, Մն. 1859 Մարտ
26, Մանքի ցեղէն: Գհկլ. 1885 Նոյ. 12: Գհժուգ.
Սայիս-Միր-Ալիմ իան՝ Քարչիի պէյ, Մն. 1880 Յունր.
3: — Կրօնք. Իսլամ: — Մ. հղք. Պոխարա 70,000:

ԽՈՒՍԱՅԻ ԽԱՆՈՒԹԻՒՆ. — Գերիսիանուքեան ներքեւ
խան. Ալյիս-Մէհմէտ-Քահիմ-Պահասուր, Մն. 1845,

Գանկրատ ընտանիքէն : Գհկլ . 1865 : — Գհժոնգ . Ասկար
Մահմուտ : — Կրօնք . Իսլամ : — Մ . քղ . Խիվա 30,000 :

ՍԱԼՎԱՏՈՐ . — Հասարակապետութիւն . — 1842 .
Կազմ . 1864 ու 1885 Յուլիս 13 : — Կրօնք . Կաթոլիկ : —
Մքղ . Սան Սալվատոր 50,000 . — Գլ . քղ . Սանդ Աննա
30,000 :

ՍԱՆ-ՄԱՐԻՆՈՅ . — Հասարակապետութիւն , սկսած Զ .
դար , պաշտպանութեամբ Իսպանոյ . — Հիւպատոսներ .
Հ . Անճէլի և Ֆ . Գալլի : — Կրօնք . Կաթոլիկ : — Գլ . քղ .
Սան Մարինոյ 8,000 :

ՍԱՔՍ ԱԼԹԵՆՊՈՒՐԿ . — Դքսք . 1655 Յուլիս 12 : — Դուքս .
Էրնեստ-Ֆրեարին : Ծն . 1825 Սեպտ . 16 : Ամուսն . 1853
Ապրիլ 28 Անհալդի Ադնէս իշխանուհիին հետ . Ծն . 1824
Յունիս 24 . վխճ . 1897 Հոկտ . 23 անդաւակ : Գհկլ . 1853 :
Գհժոնգ . իր եղբայր Մորիս-Ֆրանս , Ծն . 1829 Հոկտ .
24 : Ամուսն . 1862 Հոկտ . 15 Սաքս-Մայնինկէնի Աւ-
կուսդա իշխանուհիին հետ . Ծն . 1843 Օգոստ 6 : —
Կրօնք . Բողոքական : — Մքղ . Ալթհերդաքի 37,000 : —
Գլ . քղ . Շմէօլին 10,000 :

ՍԱՔՍ-ՔՈՊՈՒՐԿ-ԿՈԹԱ . — Դքսք . Համանուն ընտանիք : —
Դուքս . Լէոքու-Քարլ-Յդուարդ . Ծն . 1884 Յուլիս 19 :
Գհկլ . 1900 Յուլիս 31ին : Ամուրի : — Կրօնք . Բողոքա-
կան : — Մքղ . Կոթա 37,600 : — Գլ . քղ . Գոպուրկ 20,000 :

ՍԱՔՍ-ՄԱՅՆԻՆԿԷՆ . — Դքսք . 1649 Սեպտեմբեր 10 : —
Դուքս . Կէորկ Բ . Ծն . 1826 Ապրիլ 2 . Գ . ամուսն . 1873
Մարտ 18 Հեղինէ Ֆրանսի հետ . Ծն . 1839 Մայիս 30 :
Գհկլ . 1866 : Գհժոնգ . (Ա . ամուսնութենէն) Պեռնարա :

Ծն. 1851 Ապրիլ 1: Ամուսն. 1878 Փետր. 18 Բրուսիոյ
Գարլոթ իշխանուհիին հետ. Ծն. 1860 Յուլիս 20: —
Կրօնք. Բողոքական: — Մեղ. Մայնինկէն 14,500: —
Քլ. քղ. Սոննեպերկ 13,300, Քէօզնէք 12,200:

ՍԱՔՍ-ՎԱՅՄԱՐ-ԱՅՁԵՆԱԽ. — Մեծ դքսք. — Մեծ դուքս.
Վիլհելմ Էռնէստ. Ծն. 1876 Յուլիս 10: — Կրօնք. Լու-
թերական ու Կաթոլիկ: — Քլ. քղ. Այզենախ 35,500,
Վայմար 31,300, Արոլտա 20,300:

ՍԱՔՍՈՆԻԱ. — Թգրք. 1806 Դեկտ. 11: — Թագ. Ֆրե-
տրիհ Աւկուստ: Թագադր. 1905: — Ծն. 1865 Մայիս
25: — Կրօնք. Կաթոլիկ և Բողոքական: — Մեղ. Տրեզ-
տէն 516,000: — Քլ. քղ. Լայբցիկ 503,000, Շեմնից
206,000, Բլաւէն 73,800, Զուիկաւ 55,800:

ՍԵՐՊԻԱ. — Թգրք. 1882 Մարտ 6: — Թագ. Բե-
դեր Գարաեորկիւիչ (անդրանիկ որդի Սերպիոյ Աղեք-
սանդր Վոյվոտային): Ծն. 1844 Յունիս 29: Ամուսն.
1883 Օգոստ. 11, Մոնթենեկրոյի Զօրքա իշխանուհիին
հետ՝ մեռած 1890ին: Գնկլ. 1903 Յունիս 10ին: Գիծռնգ.
Նորկի Ծն. 1887 Օգոստ. 27: — Կրօնք. Յունադաւան:
— Մեղ. Պելկրատ 80,000: — Քլ. քղ. Նիշ 25,000, Գրա-
կուեւլաձ 16,000, Լեսքուլաձ 14,000, Բոժարեւլաձ 13,000:

ՍԻԱՄ. — Կայսրուք. Ժառանգական 1782: —
Կայսր. Բարամիտար Մահա Շուլալոնկքուն. Ծն. 1853
Սեպտ. 20, Շախրի հարստութենէ: Ամուսն. 1864 Օգոստ.
1 Սուլարա Բոնկոի իշխանուհիին հետ: Գնկլ. 1868
Հոկտ. 1: Գիծռնգ. Մահա Վամիրաւուտ. Ծն. 1881
Յունիս 1: — Կրօնք. Պուտտայական: — Մեղ. Պանկ-
քոք 600,000:

ՍՊԱՆԻԱ. — Թգրթ. 1516ին: Կզմկ. 1876 Յունիս 31: — Թագ. Ալֆոնսոյ ԺԳ. Ծն. 1886 Մայիս 17, Պուրպոն Անժուլ ցեղէն: Իր ծնած օրը Թագաւոր հռչակուած իր Բրիտանիէ մօր խնամակալութեամբ: Ինքնիշխան Թագաւոր 1902 Մայիս 17: — Ամուսնացած 1906ի սկիզբը Անգլիոյ Վիքտորիա իշխանուհւոյն հետ, Պաթենպերկի գերդաստանէն: — Կրօնք. Կաթոլիկ: — Մեղ. Մատրիտ 518,000: — Գլ. հղք. Պարչելոնա 530,000, Վալենչիա 154,000, Սեւիլա 146,000, Մալակա 115,000:

ՎԱՆՏԷՔ. — Իտալիոյ ԺԳ. դարուն վերջերը: — Իտալան. Ֆրեստերի-Ատոլֆ-Հերման. Ծն. 1865 Յունվ. 20: Գհկ. 1893 Մայիս 12: Ամուսն. 1895 Օգոստ. 9 Շաւուսուրկ-Լիրբէի Պաթիլտիա իշխանուհիին հետ. Ծն. 1873 Մայիս 21: Գնժուգ. Եոզիաս-Վիլհելմ. Ծն. 1896 Մայիս 13: — Կրօնք. Բողոքական: — Գլ. հղք. Արուսէն 2700:

ՎԵՆԵՑՈՒԷԼԼԱ=ՓՈՒՐՐ ՎԵՆԵՏԻԿ. — Սպան. գաղութ. Դաշնակցային հասարակապետութիւն 1901 Մարտ 29: — Նխագի. Ջիբրիանոյ Գասդրոյ 1905—1911: — Կրօնք. Կաթոլիկ: — Մեղ. Գարագաս 75,000: — Գլ. հղք. Վալենչիա 40,000, Պարքիսեմեդոյ 32,000, Մերիտա 12,000:

ՎԻՐՅԵՄՊՈՒՐԿ. — Թգրթ. 1806: — Թագ. Վիլհելմ Բ. Ծն. 1848 Փետր. 25, Կոնստար ցեղէ: Գհկ. 1891 Հոկտ. 6: Բ. Ամուսն. 1886 Ապրիլ 8 Շաւուսուրկ-Լիրբէի Գարլոթ իշխանուհիին հետ. Ծն. 1864 Հոկտ. 10: Գնժուգ. փեսայն Ֆրիտրիհ իշխան Վիտի. Ծն. 1872 Յունիս 14: Ամուսն. 1898 Հոկտ. 29 Բաուլին Օլկայի հետ. Ծն. 1877 Դեկտ 19: — Կրօնք. Բողոքական: — Մեղ. Եդուդկարա 249,700: — Գլ. հղք. Ուլմ 51,000, Հայլպրոն 70,000, Էսլինկէն 27,300:

ՏԱՆԻՄԱՐՔԱ. — Թգրթ. 770ին: Ժառանգական: —
Թագ. Ֆրեաներիք Ը. Վիլհելմ Գարլ, Առնաերպուրկ ցեղէն.
Ծն. 1843 Յունիս 3: Ամուան. 1869 Յուլիս 28 Շուէտ-
Նորվեկիոյ Լուիզ իշխանուհիին հետ. Ծն. 1851 Հոկտ.
31: — Գահակալէ 1906: — Գիծուգ. Քրիստիան Գարլ. Ծն.
1870 Սեպտ. 26. Ամուան. 1898 Ապրիլ 26 Մեքլեմ-
պուրկի Ալեքսանդրին իշխանուհիին հետ. Ծն. 1879
Դեկտ. 24: — Կրօնք. Լութերական: — Մեղ. Գորենհակ
514,000: — Գլ. հղք. Արհիւս 52,000, Օտենսէ 40,000,
Աալպորկ 31,000, Հորսէնս 22,000:

ՏՈՄԻՆԻԳԱՆԱ. — Հասարակապետութիւն Կազմ.
1844 Նոյ. 16 և 1896 Յունիս 12: — Փ. Նիսգի. Զօ-
րավար Քաջերես: — Կրօնք. Կաթոլիկ: — Մեղք. Սանդոյ-
Տոմինիկոյ 15,000:

ՕԼՏԵՄՊՈՒՐԿ. — Մեծ դքսք. 1088. — Մեծ դուքս. Ֆրե-
աներին Աւկուսդ. Ծն. 1852 Նոյ. 16: Ամուան. 1878
Փետր. 18 Բրուսիոյ Եղիսաբէթ իշխանուհիին հետ. Ծն.
1857 Փետր. 8. վիսճն. 1895 Օգոստ. 28: Բ. Ամուան.
1896 Հոկտ. 24 Մեքլեմպուրկի Եղիսաբէթ դքսուհիին
հետ. Ծն. 1869 Օգոստ. 10: — Գիծուգ. Նիքոլաուս-
Ֆրեաներին իշխան. Ծն. 1897 Օգոստ. 10: — Կրօնք. Բո-
ղոքական: — Մեղք. Օլտենպուրկ 26,600: — Գլ. հղք. Տել-
մենորսթ 16,000:

ՕՄԱՆ=ՄԱՇԿԱԴ. — Էմիրութիւն 1741: — Էմիր.
Սէյիտ Ֆէզզալ, Ահմէտ պին Սահիտ Գանչու ցեղէն:
Գհկլ. 1888 Յունիս 4: Գիծուգ. Սէյիտ Թայմուր: —
Կրօնք. Իսլամ: — Մեղք. Մաշկադ, 20,000: — Գլ. հղք. Սա-
րահ 25,000, Մատրահ 10,000:

ՖՐԱՆՍԱ.— Հասարակապետութիւն. (Գ. անգամ)
1870 Օգոստ. 22, կազմ. 1875 Փետր. 11: — Նիսի.
Արման Ֆալիէռ: Ընտրուած 1906 Փետր. 19: Եօթնամեայ
պաշտօնավարութիւն: Կրօնք. Կաթոլիկ և մաս մը Բողոքական:—Միջ. Բարիք 2,720,000:—Գլ. Բն. Մարտիկա 500,000, Լիոն 460,000, Պորտոյ 260,000, Լիլ 211,000:

Ա Շ Ի Ա Ր Հ Ի Վ Ե Հ Ա Պ Ե Տ Ք

ՄՆՆԴԵԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻ ԿԱՐԳԱԻ

		Նոր Տար
ԱՊՏ-ԻԻԼ-ՀԱՄԻՏ Բ. Վեհ. Սուլթան,		
Կայսր Թուրքիոյ (16 Շաբաթ 1258)	22 Սեպտեմբեր	1842
ՕՍԿԱՐ Բ., Թագաւոր Շուէարի	21 Յունուար	1829
ՃՐԱՆՁ-ԵՈՋԷՅ Ա., Կայսր Աւստրիոյ և Թագ. Հնգ.	18 Օգոստոս	1830
ԼԷՈՐՈՒՏ Բ., Թագաւոր Պելճիքոյի	9 Ապրիլ	1835
ԿԱՐՈՒ Բ., Թագաւոր Ռուսիոյ	21 Ապրիլ	1839
ԵՕՀԱՆ Բ., Իշխան Լիխտենշթայնի	5 Հոկտեմբեր	1840
ՆԻՔՈՒԱ, Իշխան Չեռնոկորոյի	7 Հոկտեմբեր	1840
ԷՏՈՒԱՐԴ Է., Թագաւոր Մեծն Բրիտանիոյ	9 Նոյեմբեր	1841
ՃՐԵՏԵՐԻՔ Ը., Թագաւոր Տանիմարքոյի	3 Յունիս	1843
ԲԵԴԵՐ Ա., Թագաւոր Սերվիոյ	29 Յունիս	1844
ՄԵՆԵԼԻՔ Բ., Թագաւոր Հապէշիտանի	17 Օգոստոս	1844
ԵՕՐԿԻՈՍ Ա., Թագաւոր Յունաստանի	26 Դեկտեմբեր	1845
ՎԻԼՀԷԼՄ Բ., Թագաւոր Վիւրթեմպերկի	25 Փետրուար	1848
ՕԹՈՆ Ա., Թագաւոր Պաւարիոյ	27 Ապրիլ	1848
ԱԼՊԷՐ, Իշխան Մոնարքոյի	13 Նոյեմբեր	1848
ՄՈՒՋԻՀԻԿՈՅ, Կայսր Հարանի	3 Նոյեմբեր	1852
ԵՈՒԱԼՈՆԿՐՈՒՆ, Թագաւոր Սիամի	22 Սեպտեմբեր	1853
ՃՐԵՏԵՐԻՔ-ՎԻԼՀԷԼՄ, Մեծ գուրս Պատէնի	9 Յունիս	1857
ՎԻԼՀԷԼՄ Բ., Կայսր Գերմանիոյ	27 Յունուար	1859
ԳԱՐԼՈՍ Ա., Թագաւոր Բարդուղայի	28 Սեպտեմբեր	1863
ՃՐԵՏԵՐԻՔ ԱԻՎՈՒՍԹ, Թագաւոր Սաքսոնիոյ	25 Մայիս	1865
ՆԻՔՈՒԱ Բ., Կայսր Ռուսիոյ	18 Մայիս	1868
ՎԻԹՔՈՐԻՈՅ ԷՄՄԱՆՈՒԷԼԷ Գ., Թագ. Իտալիոյ	11 Նոյեմբեր	1869
ՄՈՒՀԱՄՄԷՏ ԱԼԻ, Շահ Պարսկաստանի	21 Յունիս	1872
ՋԱՅ-ԹԻԼՆ-ՔՈՒԱՆԿ-ՍՈՒ, Կայսր Չինաստանի	3 Օգոստոս	1872
ՀՕՔՈՆ Է., Թագաւոր Նորվեկիոյ	31 Օգոստոս	1880
ՎԻԼՀԷԼՄԻՆԱ, Թագաւոր Հոլանտայի	17 Մայիս	1886
ԱԼՃՈՆՍՈՅ ԺԳ., Թագաւոր Սպանիոյ	21 Յունիս	1872
ԵԻ-ՍԻԷՔ, Թագաւոր Գորէայի	25 Մարտ	1874

ԳԱՅԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻ ԿԱՐԳԱԻ

Նոր Տար

ԱՊՏ-ԻՒԼ-ՀԱՄԻՏ Բ. Վեհ. Սուլթան,			
Կայսր Թուրքիոյ (11 Շաբան 1293)	31	Օգոստոս	1876
Ֆրանս-եռաբն ա., Կայսր Աւստրիոյ և Թգ. Հնդ.	2	Իեկտեմբեր	1846
ԵՕՀԱՆ Բ., Իշխան Լիթուանիոյ	12	Նոյեմբեր	1858
ՆԻՔՈԼԱ, Իշխան Չեռնակորայի	14	Օգոստոս	1860
ԵՕՐԿԻՈՍ Ա., Թագաւոր Յունաստանի	6	Յունիս	1863
ԼԷՈՐՈԼՏ Բ., Թագաւոր Պելճիքիոյ	10	Իեկտեմբեր	1865
ԿԱՐՈԼ Բ., Թագաւոր Ռուսիոյ	23	Մայիս	1866
ՄՈՒՋԻՀԻՂՈՅ, Կայսր Ճաբոնի	13	Փետրուար	1867
ԵՈՒԼԱԼՈՆԿՐՈՒՆ, Թագաւոր Սիամի	1	Օգոստոս	1868
ՕՍԿԱՐ Բ., Թագաւոր Շուէտի	18	Սեպտեմբեր	1872
ՋԱՅ-ԹԻԷՆ-ԲՈՒԱՆԿ-ՍՈՒ, Կայսր Չինաստանի	12	Յունուար	1875
ԱԼՅՈՆՍՈՅ ԺԳ., Թագաւոր Սպանիոյ	17	Մայիս	1886
ՕԹՈՆ Ա., Թագաւոր Պաւարիոյ	14	Յունիս	1886
ՎԻԼՀԷԼՄ Բ., Կայսր Գերմանիոյ	15	Յունիս	1888
ԳԱՐԼՈՍ Ա., Թագաւոր Բարգուկայի	19	Հոկտեմբեր	1888
ՄՆԵՆԼԻՔ Բ., Թագաւոր Հապէշիստանի	.	.	1889
ԱԼՊԷՐ, Իշխան Մոնպրիոյ	10	Սեպտեմբեր	1889
ՎԻԼՀԷԼՄԻՆԱ, Թագաւոր Հոլանտայի	23	Նոյեմբեր	1889
ՎԻԼՀԷԼՄ Բ., Թագաւոր Վիւրթեմբերգի	6	Հոկտեմբեր	1891
ՆԻՔՈԼԱ Բ., Կայսր Ռուսիոյ	3	Նոյեմբեր	1894
ՎԻԹՔՈՐԻՈՅ ԷՄՄԱՆՈՒԷԼԷ Գ., Թագ. Իտալիոյ	30	Յուլիս	1900
ԷՂՈՒԱՐԴ Է., Թագաւոր Մեծն Բրիտանիոյ	23	Յունուար	1901
ՐԵԴԵՐ Ա., Թագաւոր Աերլիոյ	10	Յունիս	1903
ՖՐԵՏԵՐԻՔ ԱՒԿՈՒՍԹ, Թագաւոր Սաքսոնիոյ	15	Նոյեմբեր	1904
ՀՕՔՈՆ Է., Թագաւոր Նորվեգիոյ	18	Նոյեմբեր	1905
ՖՐԵՏԵՐԻՔ Ը., Թագաւոր Տանիմայրայի	30	Յունուար	1906
ՄՈՒՀԱՄՄԷՏ ԱԼԻ, Շահ Պարսկաստանի	9	Յունուար	1907
ԵԻ-ՍԻԷՔ, Թագաւոր Գորէայի		Յունիս	1907
ՖՐԵՏԵՐԻՀ-ՎԻԼՀԷԼՄ, Մեծ գուքս Պատէնի	25	Սեպտեմբեր	1907

ՕՍՄԱՆԵԱՆ

ԿԱՅՍՐՈՒԹԻՒՆ

Ի Ն Ք Ն Ա Կ Ա Լ Ք

ԾԱՆՕԹ.— Սրջանկայիօտակ Սուլթաններու ծննդեան, գահակալութեան եւ վախճանման բուականները թէ՛ չիքրէքի եւ թէ Քրիստոսի բուականներով նշանակուած են:

ՍՈՒԼԹԱՆ ՕՍՄԱՆ Ա. ՂԱԶԻ. Ծն. 656=1256: Գհկլ. 699=1299. տիրեց Մարմարայի ասիական եզերքին 708=1308 ու Պրուսա քաղաքին 724=1324: Վխճ. 726=1325:

ՍՈՒԼԹԱՆ ՕՐԽԱՆ ՂԱԶԻ. Ծն. 680=1281: Գհկլ. 726=1325. տիրեց Մարմարայի եւրոպական եզերքին 759=1357: Վխճ. 761=1359:

ՍՈՒԼԹԱՆ ՄՈՒՐԱՏ Ա. ԽԻՒՏԱՎԵՆՏԻԿԵԱՐ ՂԱԶԻ. Ծն. 726=1325: Գհկլ. 761=1359: Տիրեց Էտիրանէի, Սելանիկի ու Իհթիմանի 764=1362, Դունովայի ու Շումլայի 766=1364: Վխճ. 791=1388:

ՍՈՒԼԹԱՆ ՊԱՅԱԶԻՏ Ա. ԵՐԼՏԸՐԸՄ. Ծն. 761=1359: Գհկլ. 791=1388. Լենկթիմուրի արշաւանք ու Էնկիւրիի ճակատամարտ 781=1379: Վխճ. 805=1402:

**ՍՈՒԼԹԱՆ ՄԷՀԷՄՄԷՏ Ա. ՉԷԼԷՊԻ. ԾՆ. 781=1379 :
Գհկլ. 816=1413 : Վխճ. 824=1421 :**

**ՍՈՒԼԹԱՆ ՄՈՒՐԱՏ Բ. ՂԱԶԻ. ԾՆ. 806=1403 : Գհկլ.
824=1421. Հունգարացւոց հետ տասնամեայ զի-
նադարար 848=1444. Գոսովայի ճակատամարտ
852=1448 : Վխճ. 855=1451 :**

**ՍՈՒԼԹԱՆ ՄԷՀԷՄՄԷՏ Բ. ՖԱԹԻՀ. ԾՆ. 833=1429 :
Գհկլ. 855=1451. կը տիրէ Կ. Պոլսոյ 857=1453,
Սերպիոյ 858=1454, Տրապիզոնի կայսրութեան
866=1461, Մորայի 867=1462, Վալաքիոյ 867=
1462, Գարամանի 877=1472, Ալպանիոյ 883=
1478 : Վխճ. 886=1481 :**

**ՍՈՒԼԹԱՆ ՊԱՅԱԶԻՏ Բ. ՂԱԶԻ. ԾՆ. 851=1447 : Գհկլ.
886=1481. հաշտութիւն Հունգարացւոց 901=1495 :
Վխճ. 918=1512 :**

**ՍՈՒԼԹԱՆ ՍԷԼԻՄ Ա. ԵԱՎՈՒԶ. ԾՆ. 875=1470 : Գհկլ.
918=1512. Զալարանի ճակատամարտ 920=1514,
կը տիրէ Մարտինի ու Մուսուլի 921=1515. կը
հռչակուի «Պաշտպան Մէքքէի ու Մեախնէի» 922=
1516. կը տիրէ Եգիպտոսի 925=1519 : Վխճ. 926=
1520 :**

**ՍՈՒԼԹԱՆ ՍԻԼԷՅՄԱՆ Ա. ԳԱՆՈՒՆԻ. ԾՆ. 900=1494 :
Գհկլ. 926=1520. կը տիրէ Պելկրասի, Պուտա-
թեշի, կը պաշարէ Վիեննան, կը տիրէ Դաւրէժի
956=1549. հաշտութիւն Պարսից հետ 963=1555 :
Վխճ. 974=1566 :**

**ՍՈՒԼԹԱՆ ՍԷԼԻՄ Բ. ՂԱԶԻ. ԾՆ. 930=1523 : Գհկլ.
974=1566. Հունգարացւոց հաշտութիւն 976=
1568. կը տիրէ Կիպրոսի 979=1571. Վենետիկեց-
ւոց հաշտութիւն 950=1572 : Վխճ. 983=1575 :**

**ՍՈՒԼԹԱՆ ՄՈՒՐԱՏ Գ. ՂԱԶԻ. ԾՆ. 953=1546 : Գհկլ.
983=1574 : Վխճ. 1003=1594 :**

- ՍՈՒԼԹԱՆ ՄԷՀԷՄՄԷՏ Գ. ՂԱԶԻ. ԾՆ. 974=1566 ;
ԳԿԿԼ. 1003=1594 ; ՎԽՃ. 1012=1603 ;
- ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՀՄԷՏ Ա. ՂԱԶԻ. ԾՆ. 988=1589 ; ԳԿԿԼ.
1012=1603 ; ՎԽՃ. 1026=1618 ;
- ՍՈՒԼԹԱՆ ՄՈՒՍԹԱՅԱ Ա. ԾՆ. 1001=1592 ; ԳԿԿԼ.
1026=1617 ; ՎԽՃ. 1028=1618 ;
- ՍՈՒԼԹԱՆ ՕՍՄԱՆ Բ. ԾՆ. 1013=1604 ; ԳԿԿԼ. 1028=
1618 ; ՎԽՃ. 1031=1621 ;
- ՍՈՒԼԹԱՆ ՄՈՒՐԱՏ Դ. ՂԱԶԻ. ԾՆ. 1018=1609 ; ԳԿԿԼ.
1032=1622 ; ՎԽՃ. 1049=1639 ;
- ՍՈՒԼԹԱՆ ԻՊՐԱՀԻՄ Ա. ԾՆ. 1024=1615 ; ԳԿԿԼ. 1049=
1639. ԿԸ արքեպիսկոպոս 1056=1646 ; ՎԽՃ. 1058=1648 ;
- ՍՈՒԼԹԱՆ ՄԷՀԷՄՄԷՏ Դ. ՂԱԶԻ. ԾՆ. 1051=1641 ;
ԳԿԿԼ. 1058=1648 ; ՎԽՃ. 1104=1692 ;
- ՍՈՒԼԹԱՆ ՍԻԼԷՅՄԱՆ Բ. ԾՆ. 1052=1642 ; ԳԿԿԼ.
1099=1687 ; ՎԽՃ. 1102=1690 ;
- ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՀՄԷՏ Բ. ԾՆ. 1052=1642 ; ԳԿԿԼ. 1102=
1690 ; ՎԽՃ. 1106=1694 ;
- ՍՈՒԼԹԱՆ ՄՈՒՍԹԱՅԱ Բ. ԾՆ. 1074=1663 ; ԳԿԿԼ.
1106=1694 ; Գարլամիցի հաշտութիւն 1111=1699 ;
ՎԽՃ. 1115=1703 ;
- ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՀՄԷՏ Գ. ՂԱԶԻ. ԾՆ. 1084=1673 ; ԳԿԿԼ.
1115=1703 ; ՎԽՃ. 1149=1736 ;
- ՍՈՒԼԹԱՆ ՄԱՀՄՈՒՏ Ա. ՂԱԶԻ. ԾՆ. 1108=1696 ;
ԳԿԿԼ. 1143=1730 ; ՎԽՃ. 1168=1754 ;
- ՍՈՒԼԹԱՆ ՕՍՄԱՆ Գ. ԾՆ. 1100=1698 ; ԳԿԿԼ. 1168=
1754 ; ՎԽՃ. 1171=1757 ;
- ՍՈՒԼԹԱՆ ՄՈՒՍԹԱՅԱ Գ. ՂԱԶԻ. ԾՆ. 1129=1716 ;
ԳԿԿԼ. 1171=1757 ; ՎԽՃ. 1187=1773 ;
- ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏ-ԻԻԼ-ՀԱՄԻՏ Ա. ՂԱԶԻ. ԾՆ. 1137=
1724 ; ԳԿԿԼ. 1187=1773 ; Գալստիանի հաշտու-
թիւն ; 1188=1774 ; ՎԽՃ. 1203=1788 ;

ՍՈՒԼԹԱՆ ՍԷԼԻՄ Գ. ՂԱԶԻ. Ծն. 1175=1761: Գհկլ. 1203=1788. Զիշթովի հաշտութիւն 1205=1790 Օգոստ. 4: Եաշի հաշտութիւն: Վխճ. 1223=1808:

ՍՈՒԼԹԱՆ ՄՈՒՍԹԱՅԱ Դ. Ծն. 1193=1799: Գհկլ. 1222=1807: Վխճ. 1223=1808:

ՍՈՒԼԹԱՆ ՄԱՀՄՈՒՏ Բ. ԱՏԼԻ. Ծն. 1199=1784: Գհկլ. 1223=1808: Պուքրէշի հաշտութիւն 1227=1812. Էտիրնէի դաշնագիր 1245=1829: Վխճ. 1255=1839:

ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏ-ԻԻԼ-ՄԷՃԻՏ Ա. ՂԱԶԻ. Ծն. 1237=1821: Գհկլ. 1255=1839. Լոնտոնի դաշնագրութիւն 1257=1841. Թանգիւնարի հաստատութիւն 1255=1839. Խրիմի պատերազմ 1271=1854. Բարիդի դաշնագիր 1273=1856: Վխճ. 1277=1860:

ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏ-ԻԻԼ-ԱԶԻԶ. Ծն. 1245=1829: Գհկլ. 1277=1860: Վխճ. 1293=1876:

ՍՈՒԼԹԱՆ ՄՈՒՐԱՏ Ե. Ծն. 1256=1840: Գհկլ. 1293=1876: Երեք ամիս և երեք օր գահակալեց: Վխճ. 1323=1905:

Վ Ե Հ Ա Փ Ա Ռ

ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏ-ԻՒԼ-ՀԱՄԻՏ Բ.

Խ Ա Ն Ղ Ա Ձ Ի

ՕԳՈՍՏԱՓԱՌ ԻՆՔՆԱԿԱԼ ԿԱՑՍԻ

ԼԴ. Կայսր Օսմանեան Հարսուքեան
Եւ ԻԸ. Կայսր յառմանէ Կ. Պոլսոյ. ԾՆ. 16
Շապան 1238 (10/22 Սեպտ. 1842). Գհկլ.
11 Շապան 1293 (19/31 Օգոստոս 1876):

Կ Ա Յ Ս Ե Ր Ա Կ Ա Ն Ա Ր Ք Ո Ւ Ն Ի Ք

Մեծ ներքինապետ, ԱՊՏ-ԻՒԼ-ՂԱՆԻ ԱՂԱ:

Առաջին սենեկապետ, ՀԱՃԻ ԱԼԻ ԲԱՇԱ:

Երկրորդ սենեկապետ, ՆՈՒՐԻ ԲԱՇԱ:

Սենեկապետ, ՄԷՀՄԷՑ ԲԱՇԱ:

Սենեկապետ և Բ. Թարգմանիչ, ԲԱՂԸՊ ԲԱՇԱ:

Սենեկապետ, ԷՄԻՆ ՊԷՑ:

Սենեկապետ, ԱՐԻՑ ՊԷՑ:

Սենեկապետ, ՊԷՔԻՐ ՍԱՏԸԳ ՊԷՑ:

Սենեկապետ, ՖԱՅԻԳ ՊԷՑ:

Սենեկապետ, ՐԻՋԱ ՊԷՑ:

Առաջին քարտուղար, ՀԱՍԱՆ ԹԱՀՍԻՆ ԲԱՇԱ:

Երկրորդ քարտուղար ու սենեկապետ, ԻՋՋԷԹ ԲԱՇԱ:

Մեծ արարողապետ ու կայս. Թարգման, ՂԱԼԻՊ ԲԱՇԱ:

Առաջին Թիկնապահ, ՄԷՀՄԷՑ ԲԱՇԱ:

Երկրորդ Թիկնապահ, ՇԱՔԻՐ ԲԱՇԱ:

Առաջին Միլսահիպ, ՃԷՎԷՐ ԱՂԱ:

Նախարար կայս. Անձնական Գանձուհ, ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԷՃԷՆՑԻ ՍԱԳԸՋ:

Վերատեսուչ ծախուց կայս. կանանոցին, ՀԱՃԻ ԱՔԻՑ ԲԱՇԱ:

Հրամանատար սպասարկուաց և նուազածուաց, ՍԻԼԷՑՄԱՆ ԲԱՇԱ:

Առաջին բժշկապետ

Ն Ա Խ Ա Ր Ա Ր Ն Ե Ր

- Մեծ-Նպարգոս, ՄԷՀՄԷՏ ՖԷՐԻՑ ԲԱՇԱ:
- Շէյխ-իւլ-Իսլամ, ՄԷՀՄԷՏ ՃԷՄԱԼԷՏՏԻՆ ԷՖԷՆՏԻ:
- Արդարուժեան և Կրօնից նախարար, ԱՊՏԻՐՐԱՀՄԱՆ ԲԱՇԱ:
- Սպարապետ, ՄԷՀՄԷՏ ՐԻՋԱ ԲԱՇԱ:
- Պետական Խորհրդոյ նախագահ, ՄԷՀՄԷՏ ՍԱՅԻՑ ԲԱՇԱ:
- Արտաքին գործոց նախարար, ԱՀՄԷՏ ԹԷՎԾԻԳ ԲԱՇԱ:
- Ներքին գործոց նախարար, ՄԷՀՄԷՏ ՄԷՄՏՈՒՀ ԲԱՇԱ:
- Ծովային նախարար, ՀԱՍԱՆ ՐԱՄԻ ԲԱՇԱ:
- Թնդանօթարանի միւշիր, ՄՈՒՍԹԱՅԱ ՋԷԲԻ ԲԱՇԱ:
- Էվգաֆի նախարար, ԹՈՒՐԽԱՆ ԲԱՇԱ:
- Առեւտր. ու Հանք. Շինուծ. նախարար, ՋԻՀՆԻ ԲԱՇԱ:
- Կրթական նախարար, ՀԱՇԻՄ ԲԱՇԱ:
- Ծպարքոսական խորհրդական, ՄԷՀՄԷՏ ԱԼԻ ԲԱՇԱ:

Մ Ե Շ Պ Ա Շ Տ Օ Ն Ա Ց Ա Ր Ն Ե Ր

- Նախագահ Պաշտօնէից Յանձնաժողովոյ, ՄԷՀՄԷՏ ԹԷՎԾԻԳ ԲԱՇԱ:
- Նախագահ Հաշուակալուժեան Ատեանին, ՐԱՍԻԵ ՊԷՑ:
- Վերատեսուչ Հանգստեան Թոշակի Մետուկին, ՆՈՒՐԻ ՊԷՑ:
- Վերատեսուչ Տէֆթէրիանէի, ՋԻԱ ԲԱՇԱ:
- Մարսային Վերատեսուչ, ՀԱՍԱՆ ՖԷՀՄԻ ԲԱՇԱ:
- Նախարար Անտառ, Հանք. և Իրկրագործ, ՍԷԼԻՄ ՄԷԼՀԱՄԷ ԲԱՇԱ:
- Ոստիկանուժեան նախարար, ՇԷՑԻԳ ԲԱՇԱ:
- Քաղաքագետ, ՐԷՇԻՑ ՄԻՒՄԹԱՋ ԲԱՇԱ:
- Վերատեսուչ Հեռագր. ու Թղթատարական, ՀԻՒՍԷՑԻՆ ՀԱՍԻՊ ՊԷՑ:
- Նաւահանգիստի Վերատեսուչ, ՃԷՐԻԳ ԷՇՐԷՑ ԲԱՇԱ:
- Ոստիկանապետ Պէշիքժաշի, ՎԱՍՇԵ ԲԱՇԱ:
- Ոստիկանապետ Ստամպոլի, ՄԱՋՀԱՐ ՊԷՑ:
- Կառավարիչ Բերայի, ՀԱՄՏԻ ՊԷՑ:
- Կառավարիչ Սկիւտարի, ՀԱՄՏԻ ՊԷՑ:
- Կառավարիչ Կղզեաց,
- Հրամանատար ջրհանկիր զօրքերու, ՋԷՋԷՆԻ ԲԱՇԱ:

ՕՏԱՐ ՏԷՐՈՒԹԵԱՆՑ ՔՈՎ ԳՏԵՈՒՈՂ
ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐ

- Անգլիա. — Մեծ դեսպան՝ ՍԴԵՃԱՆ ՄՈՒՍՈՒՐՈՒՍ ԲԱՇԱ.
Աւստրիա. — Մեծ դեսպան՝ ՄԱՀՄՈՒՑ ՆԷՏԻՄ ՊԷՑ:
Գարաթաղ. — Դեսպան՝ ԱՀՄԷՏ ՃԷՎՋԻ ԲԱՇԱ:
Գերմանիա. — Մեծ դեսպան՝ ԹԷՎՃԻԳ ԲԱՇԱ:
Ջուրջերիա. — Դեսպան՝ ՍԱԼԻՀ ՄԻՒՆԻՐ ԲԱՇԱ:
Իտալիա. — Մեծ դեսպան՝ ՄՈՒՍԹԱՅԱ ՐԷՇԻՑ ՊԷՑ:
Հոլանդա. — Դեսպան՝ ՅՈՎՍԷՓ ՄԻՍԱԳ ԷՃԷՆՏԻ:
Միացեալ-Նահանգներ. — Դեսպան՝ ՄԷՀՄԷՏ ԱԼԻ ՊԷՑ:
Յուճաստան. — Դեսպան՝ ՐԻՃԱԹ ՊԷՑ:
Շուէ. — Դեսպան՝ ՇԷՐԻՃ ԲԱՇԱ:
Պարսկաստան. — Մեծ դեսպան՝ ՇԷՄՍԷՏՏԻՆ ՊԷՑ:
Պելճիզա. — Դեսպան՝ ՍԱԼԻՀ ՄԻՒՆԻՐ ԲԱՇԱ:
Ռուսմանիա. — Դեսպան՝ ՀԻՒՍԷՑԻՆ ՔԵԱՋԻՄ ՊԷՑ:
Ռուսիա. — Մեծ դեսպան՝ ՀԻՒՍԷՑԻՆ ՀԻՒՍԵՒ ԲԱՇԱ:
Սերվիա. — Դեսպան՝ ԻՊՐԱՀԻՄ ՃԷԹՂԻ ԲԱՇԱ:
Սպանիա. — Դեսպան՝ ԻՋՋԷԹ ԲԱՇԱ:
Տրանսա. — Մեծ դեսպան՝ ՍԱԼԻՀ ՄԻՒՆԻՐ ԲԱՇԱ:

ԿՈՒՍԱԿԱԼՆԵՐ

- Այօրն. — ՃԱՅԻԳ ՊԷՑ
Աթանա. — ՊԱՀՐԻ ԲԱՇԱ:
Գասդեմուլնի. — ՆԱՋԸՄ ԲԱՇԱ:
Գոմիա. — ՃԷՎԱՅ ՊԷՑ:
Գոսովա. — ՄԱՀՄՈՒՑ ՇԷՎՊԷԴ ԲԱՇԱ:
Դարապլուս-Ղարալ. — ՐԷՃԷՊ ԲԱՇԱ:
Դրապուլզան. — ՃԷՐԻՑ ԲԱՇԱ (Փոխ. կուս.)
Սաննա. — ՍԷՏՃՈՒԼԼԱՀ ԲԱՇԱ:
Սէմէն. — ԱՀՄԷՏ ՃԷՑՋԻ ԲԱՇԱ:
Էրզրում. — ՆՈՒՐԻ ՊԷՑ:
Էնկիւրի. — ՐԷՇԻՑ ՊԷՑ:

- Էօիրնէ. — զԻՎԷՐ ՊԷՑ:
Խիւսալէնօրկեար. — ԹԷՎՅԻԳ ՊԷՑ:
Հալէպ. — ՆԱՋԸՄ ԲԱՇԱ:
Հիմազ. — ԱՀՄԷՑ ԲԱԳԻՊ ԲԱՇԱ:
Ճէզայիրի Պահիրք Սէճիօ. — ՆԱՋԸՄ ԲԱՇԱ:
Մամուրէք-իւլ-Ազիզ. — ԽԱԼԻՑ ՊԷՑ:
Մանասոր. — ՀԸՅՁԻ ԲԱՇԱ:
Մուսուլ. — ՄՈՒՍԹԱՅԱ ՊԷՑ:
Շգուսրա. — ՀԻԼՄԻ ԲԱՇԱ:
Պաղօսօ. — ՀԱՋԻՄ ՊԷՑ:
Պասրա. — ՀԱՍԱՆ ՊԷՑ:
Պիքլիս. — ԹԱՀԻՐ ԲԱՇԱ:
Պէյրուք. — ԻՊՐԱՀԻՄ ԽԱԼԻԼ ԲԱՇԱ:
Սէլանիկ. — ԲԷՈՒՅ ԲԱՇԱ:
Սըվազ. — ԲԷՇԻՑ ԱՓԻՅ ԲԱՇԱ:
Սուրիա. — ՇԻՒՔՐԻ ԲԱՇԱ:
Վան. — ԱԼԻ ԲԻՋԱ ՊԷՑ (փոխ-կուսակալ):
Տիարպէֆր. — ՅԷՀՄԻ ՊԷՑ:
-

ԻՆՔՆՈՒՐՈՅՆ ՄԻՒԹԷՍԱՐԸՅՆԵՐ

- Գալայի Սուլթանիէ. — ՄՈՒՀԱՐՐԷՄ ՊԷՑ:
Գուսար-Շէրիճ. — ԱԼԻ ԷՔՐԷՄ ՊԷՑ:
Ջօր. — ԲԷՇԻՑ ԲԱՇԱ:
Իզմիթ. — ՔԵԱՋԻՄ ՊԷՑ:
Ջարալնա. — ՃԷՎԱՑ ՊԷՑ:
Պէնկազի. — ԷՕՄԷՐ ԱԼԻ ՊԷՑ:
Լիպնան. — ԵՈՒՍՈՒՑ ՅՐԱՆԳՕ ՊԷՑ:
Սամոս. — ԵՈՐԿԻԱՏԻՍ ԷՅԷՆՏԻ, Իշխան:
-

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա Գ Ց Ն Ո Ւ Ո Ղ

Օ Տ Ա Ր Տ Է Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ց Դ Ե Ս Պ Ա Ն Ն Ե Ր

Անգլիա. — Բերա, Թերէ պաշը փողոց. — Սլը Նիքոլաս Օ'Քոնոր (O'Conor) մեծ դեսպան, անուանուած 1898ին: — Պ. Պէրրլէ (Barclay) խորհրդական:

Աւստրիա-Հունգարիա. — Բերա, Թոմթոմ փողոց. — Մարքիզ Բալլավիչինի (Pallavicini) մեծ դեսպան, անուանուած 1907ին: — Պ. Էտուար ՕՊՊոյ (E. Otto) խորհրդական: — Պ. Բոլոչա (Colocza) Ա. Թարգման:

Քորդուկալ. — Գործերը կը վարէ Իտալիոյ դեսպանատունը:

Փարսաղ. — Էմիրկէն. — Պ. Կրէկովիչ (Grégovitch) գործակատար, անուանուած 1907ին: — Պ. Պոկտանովիչ (Bogdanovitch) Թարգման:

Գերմանիա. — Այաս-Ռաշա. Թագսիմ. — Պառոն Մարշալ ֆոն Պիպերշթայն (Marchal von Biberstein) մեծ դեսպան, անուանուած 1897ին: — Պառոն Պոտման (Baron von Bodman) Ա. քարտուղար: — Պ. Հերման Կիս (Gies) Ա. Թարգման:

Իտալիա. — Բերա, Մեզարլըզ փողոց. — Մարքէզէ Էմբերիալի (Impériali) մեծ դեսպան, անուանուած 1904ին: — Պ. Տէ Մարթինո (De Martino) խորհրդական: — Պ. Բանճիա (Cangia) Ա. Թարգման:

Հոլանտա. — Բերա, Մեծ փողոց. — Կոմս Լիմպուրկ-Շտիրում (Limburg-Stirum) Ա. քարտուղար: — Պ. Մկրաիչ Կարապետեան (Garabedian) Ա. Թարգման:

Միացեալ-Նահանգներ. — Բերա, Գապրիատան փողոց. — Պ. Լէյշման (Leishman) մեծ դեսպան, անուանուած 1901ին: — Պ. Ալեքսանդր Կարճիուլոյ (Gargiulo) Ա. Թարգման:

Յուճապոստ. — Բերա, Ադա Համամ փողոց. — Պ. Կրիբարիս (Griparis) դեսպան, անուանուած 1903ին: — Պ. Ա. Նաում (Naoum) Ա. Թարգման:

Նորվեկիա. — Գործերը կը վարէ Գերմանիոյ դեսպանատունը:

Շուէտ. — Բերա, Մեծ փողոց. — Պարոն Ռամէլ (Ramel) դեպան, անուանուած 1905ին: — Պ. Մարթին (Martin) Ա. քարտուղար և Թարգման:

Պարսկաստան. — Սթամպոլ, Պապը Ալի ճատտէսի. — Միրզա Բիզա խան՝ Արֆա իւլ Տէօվլէ, մեծ դեպան, անուանուած 1901ին: — Միրզա Մուսթաֆա խան՝ Սէֆա իւլ Մէմալիք, խորհրդական: — Յովհաննէս խան՝ Մէնի իւլ Սալթանա, Ա. Թարգման: — Արշակ խան Գարակէօզեան, Բ. Թարգման և առեւտրական խորհրդական:

Պելճիգա. — Բերա, Սըրա Սէվլի փողոց. — Կոմս Էհրէնպոլ տը Տիւտզէլէ (Ehrenbault de Dudzeele) դեպան, անուանուած 1899ին: — Կոմս տ'Արսքոթ (d'Arschoth) խորհրդական: — Պառոն Կիւսթավ տը Հիւպշ (de Hubsh) Ա. Թարգման:

Ռուսաճիա. — Բերա, Սըրա Սէվլի փողոց. — Պ. Բաբինիու (Papiniu) դեպան, անուանուած 1906ին: — Պ. Սդավրիտի (Stavridi) Ա. քարտուղար: — Լահայ (Lahaille) Ա. Թարգման:

Ռուսիա. — Բերա, Մեծ փողոց. — Պ. Զինովիէվ (Zinoviev) մեծ դեպան, անուանուած 1898ին: — Պ. Սվէչին (Svetchine) խորհրդական: — Պ. Վլաստիսկո Մայքոֆ (Maycoff) Ա. Թարգման:

Սերալիա. — Բերա, Միսք փողոց. — Պ. Նէնասիչ (Nenadich) դեպան, անուանուած 1907ին: — Պ. Զոհաչիչ (Tchohatchitch) Ա. քարտուղար և Թարգման:

Սպանիա. — Բերա. — Մարքէզ տէ Քամբոյ Սակրատոյ (de Campo Sagrado) դեպան, անուանուած 1898ին: — Կոմս Եուան Կոյէնէքէ (Juan Goyeneche) Ա. քարտուղար: — Պ. Բոմբէօ Տիագ Բոզիօ (Diaz Cosio) Հիւպատոս և Ա. Թարգման:

Յանիւարէա. — Գործերը կը վարէ Շուէտի դեպանատունը:

Ֆրանսա. — Բերա, Մեծ փողոց. — Պ. Էմիլ Գոնստան (E. Constantans) մեծ դեպան, անուանուած 1898ին: — Պ. Օկիւսթ Գոք (Auguste Boppe) խորհրդական: — Պ. Լըտու (Ledoult) Ա. Թարգման:

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅ ԱՍՏԻՃԱՆԱԻՈՐՆԵՐԸ

(Այբուբենական կարգով)

Ա. Է. Գ. Ի.

(Ամենաբարձր աստիճան)

Աբրահամ բաբա Երամեան, Անդամ Բաղաքային ճիւղի
Պետական Խորհրդոյ, Օսմ. Ականակուռ, Մճ. 1:

Պ. Ե. Ս. Ն.

(Բարձրագոյն աստիճան)

Աբամ ԷՖ. (Յովակիմ Երամեան), Կախաղան Երկրագործ-
ձական Մասնագիտական Ժող., Օսմ. 2, Մճ. 1:

Ֆաբրիկ ԷՖ. Նորասուկեան, Իրաւագէտ Խորհրդական
Բ. Դրան, Օսմ. 1, Մճ. Ականակուռ:

Գրիգոր ԷՖ. Խսրեան, Անդամ Հուշումակալութեան Ատենի,
Օսմ. 2, Մճ. 1:

Զարեհ ԷՖ. Տիլպեր, Անդամ Բաղաքային պաշտօնէից
յանձնաժողովոյ, Օսմ. 1, Մճ. 1:

Աեֆեր ԷՖ. (Հմայեակ ԷՖ. Աեֆերեան), Թարգմանիչ կայս-
Պալատան և Տն.Օս. Մամլոյ Դիւանին, Օսմ. 2, Մճ. 1:

Միհրան ԷՖ. Նագաօեան, Արտօնատէր Սապահ լրացրի,
Օսմ. 1, Մճ. 1:

Մկրտիչ ԷՖ. Սինապեան, Նիս. Օգնական Առևտր. և
Հանր. Եին. Կախարարութեան, Օսմ. 1, Մճ. 1:

Յովհաննէս Է.Ֆ. Սագրգ, Նախարար Կայս. Անձնական
Գանձուհի, Օսմ. Ականակուռ, Մճ. Ականակուռ :
Ռոպեր Է.Ֆ. Եագրնեան, Տնօրէն Քնդհ. Վիճակագր.
Առեւտր. ու Հանր. Շին. Նախ. Օսմ. 1, Մճ. 1 :

Ճէրթգ

(Զօրարամնի զօրապետութեան աստիճան)

Անտոն բաւա Նաճիլեան, Առաջին Վիրահատ բժիշկ
Հայտարար-Բաշայի Հիւանդանոցին, Օսմ. 1, Մճ. 1 :

Ուլտ Էվվէլի

(Առաջին աստիճանի տաշին դաս)

Աբրահամ Է.Ֆ. Ֆրէնկեան Նիւ. Անդամ Յանձնաժողովոյ
անդագրոյ, Օսմ. 1, Մճ. 1 :

Անտոն Վահան պէյ Կոչեան, Անդամ Ժողովոյ Մաք-
սային Վերատեսչութեան :

Արիս Է.Ֆ. Ֆեանեան, Ա. դործակատար Ազգ. Պատրի-
արքարանի, Օսմ. 3 :

Արսենակ Է.Ֆ. Սագրգեան, Օգնական Խորհրդական Ելեմ.
Նախարարութեան, Օսմ. 3, Մճ. 2 :

Բեռզ Է.Ֆ. Թորգոմեան, Երկր. Խորհր. Հանր. Պարտ.
Վարչ. և Տն. Պրուսայի Շերմ. Վարժ. Օսմ. 2, Մճ. 2 :

Բրիգոր Է.Ֆ. Շապանեան, Նիւ. Տնօրէն Վարչութեան
Հանր. Պարտույ Տրայիդոնի, Օսմ. 4, Մճ. 2 :

Խաչիկ Է.Ֆ. Փափագեան, Դիւանապետ Հաշուակալու-
թեան Արտ. Դործոց Նախար. Օսմ. 2, Մճ. 2 :

Կոսիսաս Է.Ֆ. Օրմանեան, Անդամ Առողջ. Ժող. Քաղա-
քապետ. և բժիշկ Կայս. Պալատան, Օսմ. 3, Մճ. 1 :

Ապերէկ Է.Ֆ. Ազարեան, Անդ. հիւանդանոց Կալայի,
Օսմ. 2, Մճ. 1 :

- Միհրան էՖ. Գալաթեան, *Խորհրդական Պրիւքսէլի դեսպանատան*, Օսմ. 2, Մճ. 2:
- Միսաբ էՖ. (Յովսէփ Միսաբեան) Դեսպան Լա-Հէյի, Օսմ. 1, Մճ. 1:
- Միսեկ էՖ. (Միսայիկ էՖ. Մրարեան), *Խորհր. Ընդհ. Տնօրէնի Օսմ. Հանր. Պարս.*, Օսմ. 2, Մճ. 3:
- Մկրտիչ էՖ. Հեփիսեան, *Տեսուչ Անտառաց և Հանքաց Կայս. Անձն. Գանձու. նախար.*, Օսմ. 2, Մճ. 1:
- Յակոբ էՖ. Իսէկնէր, *Ընդհանուր Քննիչ Շիրքէթի Խայրիչէի*, Մճ. 3:
- Յակոբ էՖ. Ճիննեան, *Տնօրէն Կալուածոց դիւանին Կայս. Գանձու նախարարութեան*, Մճ. 3:
- Յարուքիւն էՖ. Զեփի, *Անդամ Մաքսային ժողովոյ*, Օսմ. 4, Մճ. 2:
- Յովհաննէս էՖ. Ալլահվերսեան, *Նախկին Անդամ Հաշուակալութեան ատենի*, Մճ. 3:
- Յովսէփ էՖ. Ազարեան, *Ընդհանուր Հիւպատոս Մալթայի*, Մճ. 3:
- Սեպուհ պէյ Մաֆսուս, *Առաջնակարգ սեղանաւոր*, Օսմ. 3, Մճ. 2:
- Սերվիչէն էՖ. (Գաբրիէլ Սերվիչէն), *Նախագահ Մասնագիտ. ժող. Հանր. Շինութեանց նախար.*, Մճ. 2:
- Տիգրան էՖ. Սուսուճեան, *Նախորդ Անդամ Վճռաբեկ Ատենի*, Օսմ. 2, Մճ. 4:
- Տիգրան էՖ. Տէր Ներսէսեան, *Անդամ Քաղաքապետական ժողովոյ*, Օսմ. 2, Մճ. 2:
- Տիրան էՖ. Ասնան, *Անդամ Նախագահ Ատենի Բերայի*, Մճ. 5:

Պէյերպէյի

(Բդեշուքեան ատենան)

- Ծավեր բաժա (Անճոն Քրնկրեան), *Անդամ ժողովոյ Ելեւ. նախար.*, Մճ. 1:

Միրիլիվա

(Զօրապետութեան ասիճան)

Իսկնիսկ բաժա (Կարապետ Իսկնիսկեան), Բժիշկ Սե-
լանիկի Զօրաբանակին, Մճ. 4 :

Միրիմիրան

(Հրամանատարութեան ասիճան)

Տիգրան բաժա Պապանեան, Ուսուցիչ Կայս. Բժիշկ.
Վարժ. Մանկ. Հիւանդանոցի, Օսմ. 2, Մճ. 2 :

Ուլա Սանիսի

(Աւագին ասիճանի երկրորդ դաս)

Աղասի ԷՖ. Աղասեան, Տնօրէն Առեւտր. գործոց Օսմ.
Երկաթ. Անտառուի, Մճ. 4 :

Անտոն ԷՖ. Ազնաւորեան, Անդամ Քաղաքապետութեան
Ժողովոյ, Օսմ. 2, Մճ. 2 :

Անտոն ԷՖ. Քեօսեան, Անդամ Պետական Խորհրդոյ դա-
տական ճիւղին, Օսմ. 3, Մճ. 3 :

Ասատուր ԷՖ. Գուլասալեան, Անդամ Ժողովոյ Մաք-
սային Վերատեսչութեան, Օսմ. 3, Մճ. 2 :

Ասլան ԷՖ. (Գեորգ Ասլանեան), Օգն. Տես. Խճուղեաց
և Գոմիսէր Հայտար-Փաշայի, Օսմ. 3, Մճ. 3 :

Արամ ԷՖ. Մարկոսեան, Օգն. Երկաթ. Տեսչութեան և
Գոմիսէր Արեւ. Երկաթ. Ընկերութեան, Մճ. 3 :

Արամ Աթիլ պէյ (Պոյանեան), Օգնական Թարգմանիչ
Կայս. Պալատան, Օսմ. 4 :

Արտաօես ԷՖ. Սիւրիկեան, Տնօրէն Անտառաց, Հանքաց
և Երկրագործական Նախար., Օսմ. 4, Մճ. 5 :

- Գեորգ ԷՖ. Գոռան, Անդամ Էտիրնէի Կայս. կալուածոց
Յանձնատողոյ, Օսմ. 4, Մճ. 3:
- Թոգլոր ԷՖ. Համալեւեան, Անդամ Վերաքննիչ Ատենի
Կ. Պոլսոյ:
- Թովմաս ԷՖ. Թեղեան, Ռուսոցից Առլթանիէ և Միւս
քիէ վարժարանաց, Մճ. 3:
- Լեւոն պէյ Բաբաղեան, Անդամ Սենեկի Քննչաց Մաքս.
Վերատեսչութեան:
- Խաչիկ ԷՖ. Օսեան, Նախկին պաշտօնեայ Իրաւագէտ
Խորհրդականաց Սենեկին Բ. Դրան, Մճ. 3:
- Կարապետ ԷՖ. Թաղլորեան, Նախկին Ընդհ. Քարտու-
ղար Արեւ. Բուսէլիի կուսակալութեան, Մճ. 3:
- Կարապետ ԷՖ. Քերկսքեհեան, Տնօրէն Անտառաց և
Հանքաց գործառնութեան:
- Հրանս պէյ Ապրոյ, Առաջին Դիւանապետ Խորհրդակա-
նաց Սենեկին Բ. Դրան, Օսմ. 4, Մճ. 2:
- Միհրդաս ԷՖ. Պապաեան, Օգն. Տն. Արձան. Սենեկին
Օտար Թղթկց. Արտ. գործոց Նախար. Օսմ. 3, Մճ. 3:
- Միհրան ԷՖ. Դարալաւեան, Տնօրէն Երկրագործական
Դրամատան Հաշուակ. Դիւանի, Մճ. 3:
- Միհրան ԷՖ. Նրալեան, Թարգման և մամուլոր քար-
տուղար Հանր. Պարտուց Վարչութեան:
- Միհրան ԷՖ. Միսախ, Նխ. Առաջին Թարգման Փարսոս
ներու Վարչութեան Կ. Պոլսոյ, Մճ. 4:
- Միհրաս ԷՖ. Կալսար, Գրաքննիչ Հայ օրաթերթերու և
Թարգմաններու, Մճ. 4:
- Միհայիկ ԷՖ. Կիւլլապեան, Տնօրէն Արձանագրութեան
Դիւանի Խորհրդ. Սենեկին Բ. Դրան, Օսմ. 2, Մճ. 2:
- Յակոբ ԷՖ. Պոյանեան, Աղգապետ Բողոքական Հասան-
րակութեան, Օսմ. 3, Մճ. 3:
- Յարութիւն ԷՖ. Ասլանեան, Հայթայթիչ Մովսէսին Նաս-
խարարութեան, Օսմ. 3:

- Յարուքիւն էՖ. Գարաւանեան, Առաջնակարգ Վաճառական, Մճ. 3:
- Յարուքիւն էՖ. Խանստեան, Տնօրէն արտասահմանի անցագիրներու Դիւանին, Մճ. 4:
- Յովհաննէս էՖ. Գարսաբեան, Իրաւագէտ Խորհրդական Հանր. Շին. Նախարար, Մճ. 3:
- Յովհաննէս պէյ Գոլյուսեան, Ա. Քարտուղար Օսմ. Դեպքանատան Հռոմի, Օսմ. 3, Մճ. 2:
- Յովհաննէս էՖ. Ֆերիս (Պոլսեան), Օգնական Կուսակալութեան Վանայ, Մճ. 2:
- Յովսէփ էՖ. Թազուրեան, Ճարտարապետ Կայս. Պալատան, Օսմ. 2, Մճ. 2:
- Նօան էՖ. Գազազեան, Անդամ Ժողովոյ Մաքսային Վերատեսչութեան, Մճ. 3:
- Նօմն էՖ. Ղուկասեան, Ուսուցիչ Բժշկ. Քաղաք. և Միլիթիէ վարժարանաց, Օսմ. 4, Մճ. 4:
- Նօան էՖ. Ճիվանեան, Օգնական Բ. Դրան Իրաւագէտ Խորհրդ. Սենեկի, Օսմ. 3, Մճ. 3:
- Պատրիկ էՖ. Կիւլպէնկեան, Առաջնակարգ Վաճառական, Մճ. 2:
- Պետրոս էՖ. Հալանեան, Իրաւագէտ Խորհր. Հանրային Պարտուղ Վարչութեան:
- Պետրոս էՖ. Քերեսեան, Տնօրէն Թարգմանութեան Սենեկի Ելմանական Նախար., Օսմ. 3, Մճ. 3:
- Պօղոս էՖ. Քերեսեան, Օգնական Իրաւագէտ Խորհրդականաց Բ. Դրան, Օսմ. 3, Մճ. 3:
- Ռուբէն էՖ. Գարագաբեան, Դիւանապետ Օտար Թղթիկ. Դիւանի Արտ. գործոյ Նախ., Օսմ. 2, Մճ. 2:
- Սերչոյ (Սարգիս) պէյ Պալեօզեան, Առաջնակարգ Վաճառական Իզմիրի:
- Սերվիչէն էՖ Չազրեան, Տէր և Վարիչ Տպարանական գործարանի, Մճ. 3:

Սիսակ պէյ Ֆերիս (Պոյանեան), Օգնական Տեսուչ Տարագրական Տեսութեան, Օսմ. 4, Մճ. 2:

Սեփան էֆ. Գաւաեան, Անդամ Վճռարեկ Ատեանի, Մճ. 2:

Վահան էֆ. Սուրենեան, Տնօրէն Երկրագործական Դիւանի Անտ. և Հանք. Նախար.:

Տիրան պէյ Տաթեան, Անդամ Պետական Խորհրդոյ, Օսմ. 3, Մճ. 2:

Միրալայ

(Գնդապետութեան ասիեան)

Աղեփաանդր պէյ Արապեան, Անդամ Առողջապահական Բննիչ Յանձն. Սպարապետ., Օսմ. 3, Մճ. 2:

Գաբրիէլ պէյ Թաւենեան, Անդամ Զինուորական Բժշկական Ժողովոյ Սպարապետ., Օսմ. 2, Մճ. 2:

Ճիվան պէյ Անանեան, Ուսուցիչ Կայս. Բժշկական Վարժարանի, Մճ. 2:

Մինաս պէյ Պենլեան, Անասնարուժական վարիչ հինգերորդ դորարանակին:

Մանուէլ պէյ Իւթիւնեան, Բժիշկ Կիւմիւշ Սուլու. Հիւանդանոցին, Օսմ. 4, Մճ. 4:

Տիգրան պէյ Անեմեան, Ուսուցիչ Ակնարուժութեան Կայս. Բժշկական Վարժարանի, Օսմ. 3, Մճ. 3:

Տիրան պէյ Փափագեան, Բժիշկ գործարանին Հերէքէի, Մճ. 4:

Միւրեմայիլ

(Երկրորդ ասիեանի վերին դաս)

Ալեփաան էֆ. Սազաեան, Նախակին գործակատար Պատրիարքարանի, Մճ. 4:

- Ասասուր էՖ. Համամնեան, Վաճառական և գործակա-
տար Սակարանի, Օսմ. 3:
- Աւեսիս էՖ. Սիսլեան, Թարգմանն կուսակալութեան Ատա-
նայի, Օսմ. 4:
- Բարբող էՖ Թեյեան, Վարչ. Դիւանապետ Պատրիար-
քարանի, Մճ. 3:
- Բարսեղ էՖ. Հալանեան, Վաճառական և Հանքաց Ար-
տօնատէր, Մճ. 3:
- Գաբրիէլ էՖ. Գաբրիէլեան, Անդամ Վերաքննիչ Ատենի,
Մճ. 3:
- Գառնիկ էՖ. Ճիւմպիլեան, Քարտուղար Հանր. Պար-
տուց Բէժիի Գոմիսէրի, Օսմ. 4, Մճ. 4:
- Գրիգոր Նահիս էՖ. Սեփեանեան, Քարտուղար Էտիրնէի
Իտարէի Ժողովոյ:
- Գրիգոր Ֆայիգ էՖ. Գայսերեան, Արտօնատէր Թեքագը
պատկերազարդ. շաքաթաթերթի, Մճ. 4:
- Նդուարդ պէյ Մարլեան, Օգնական Իրաւ. Խորհրդոյ Բ.
Դրան, Մճ. 4:
- Զգօն էՖ. Սիրաֆեան, Ընդհ. Գործակալ Հերսթալի Պել-
ճիգական զինագործարանին:
- Թադեոս էՖ. ԲեՖիի, Անդամ Վճռաբեկ Ատենի,
Մճ. 3:
- Թրնկըր էՖ. (Յուլսեփ Թրնկըրեան), Քարտուղար Հեռագ-
ոտար Թղթակցութեան:
- Կարապետ էՖ. Խաչատուրեան, Յարար. Դիւանապետ
Պատրիարքարանի, Մճ. 3:
- Կարապետ էՖ. Կոստիկեան, Նախ. Անդամ Ժող. Կառվր.
Պալլբէսիի:
- Կարապետ էՖ. Քեօեան, Դրավաճառ Չինուորական
և Քաղ. Վարժարանոց:
- Մարգար էՖ. Ուննեան, Անդամ Վերաքննիչ Ատենի,
Օսմ. 3, Մճ. 2:

Մարկոս կՑ. Աղաբեգեան, Նախկին Օգնական Կուս. Վանայ :

Մելքոն կՑ. Միլոյեան, Քարտուղար Կայս. Անձնական Գանձուհի :

Մելքոն կՑ. Նազիկեան, Պաշտօնեայ Առևտր. և Հանր. քոզուտ շինութեանց նախարարութեան, Օսմ. 4 :

Մելքոն կՑ. Պարոնիկեան, Նախկին Իսառ. Քննիչ Էտիրոնէի ու Սելանիկի կուսակալութեանց :

Միհրան կՑ. Աբիկեան, Անդամ Թարգմ. Դիւանի Մաքսային Վարչութեան, Օսմ. 4, Մճ. 3 :

Միհրան կՑ. Մամիկոնեան, Գոմիսէր Եաֆա-Երուսաղէմ երկաթուղւոյն :

Միհրան կՑ. Շիրինեան, Վաճառական և հայթայթիչ Քաղաքապետութեան, Մճ. 3 :

Միհրան կՑ. Սեթեան, Առաջնակարգ Վաճառական, Մճ. 3 :

Միսաբ կՑ. Նարլեան, Իրաւագէտ խորհրդական, Երթքէթի Խայրիչէի :

Մկրտիչ կՑ. Ասասեան, Փաստարան առաջին կարգի, Մճ. 3 :

Մկրտիչ (Բասալ) կՑ. Գազանեան, Օգնական Տնօրէնի և Գանձապետ Հեռագր. Բերայի, Օսմ. 3, Մճ. 3 :

Յակոբ կՑ. Տասուրեան, Պատուակալ լսմիչկ կիւմիւշսույի հիւանդանոցին :

Յարութիւն կՑ. Մոսթիչեան, Իսառական Քննիչ Մանասթըրի :

Յարութիւն կՑ. Քոսիւրնեան, Դիւանապետ Արձ. Անհեկին Երկր. Նախ. :

Յովհաննէս կՑ. Զիրաբ Թորոսեան, Անդամ Վերաբնմիջ Ատենի, Մճ. 3 :

Յովհաննէս կՑ. Մինասեան, Անդամ Տրարպէքիթի Իսարէի Ժողովին :

Պետրոս Զեփի էֆ. Կարապետեան, Օգն. Պետ. Խորհրդ.
Դատական ճիւղին: Օսմ. 4, Մճ. 4:

Պետրոս էֆ. Պերպետեան, Արձանագր. Արտ. Գործոց
Նախար. Օտար Թղթակ. Դիւանի, Մճ. 3:

Պետրոս Ֆուլաս էֆ. Խորասանեան, Օգնկ. Օրէնագէտ
Խորհրդոյ Հանր. Եփն. Նախար.

Սարգիս էֆ. Պալեան, Օսմ. Հիւպատոս Անթիվարիի
(Գարատաղ), Մճ. 3, Օսմ. 3:

Սմբատ էֆ. Տէր Ներսիսեան, Անդամ Ժողովոյ Աաք-
ապին Վերատեսչութեան:

Օսեփան էֆ. Սպարթալեան, Առաջնակարգ Վաճառա-
կան, Օսմ. 3, Մճ. 2:

Վահրամ էֆ. Թորգոմեան, Անդամ Քաղաքապետութեան
Առողջապահական Յանձնաժողովոյ:

Տիրան էֆ. Սալգաեան, Ա. Քարաուղար Թարգման Աե-
նեկին Ելմտական Վարչութեան, Մճ. 3:

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐ

ԿԱՍՍԵՐԱԿԱՆ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԳԱՆՁՈՒՆ ԵԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

- Նախարար՝ Յովհաննէս էֆ. Սազըզ :
- Կայսերական Պալատան Թարգմանիչ՝ Հմայեակ էֆ.
- Սէֆէրեան (Սէֆէր էֆ.) :
- Օգնական քարգմանիչ՝ Արամ Ա.տիլ էֆ. : Յովհաննէս էֆ. :
- Տնօրէն Կալուածոց Դիւանի՝ Յակոբ էֆ. Ճինճեան :
- Քննիչ Սրկրագործական՝ Գէորգ էֆ. Թորգոմեան :
- Քարտուղար Թղթակցութեանց Դիւանին՝ Մելքոն էֆ.
- Միլոյեան :
- Քարտուղար Համարակալութեան Դիւանի՝ Սահակ էֆ.
- Երամեան, Հեւոն էֆ. Փափաղեան :
- Քարտուղար Կալուածոց Դիւանի՝ Արամ էֆ. Խուրտա-
- ճեան :
- Քարտուղար Տեքթոյի Քննութեան Դիւանի՝ Պեհրան էֆ.
- Եաղուպեան :
- Տեսուչ Կայսերական կալուածոց էսիրնէի՝ Գէորգ էֆ.
- Գոռան :
- Հեռէի գործարանի արտադրութեանց վանառատան Ա.
- պաշտօնեայ՝ Սիրուն էֆ. Տիօնեան :
- Ճարտարապետ՝ Յովսէփ էֆ. Թազւորեան, Տիգրան
- էֆ. Ճիւպերեան, Գէորգ էֆ. Ճիւպերեան, Գրիգոր
- էֆ. Թազւորեան :

Գ Ն Տ Ա Կ Ա Ն Խ Ո Ր Հ Ո Ւ Ր Դ

- Քաղաքային ճիւղի անդամ՝ Արրահամ բաշա Երամեան :
- Օրէնսդիր ճիւղի անդամ՝ Տիրան պէյ Տատեան :

Գասական ճիւղի անդամ՝ Անտոն էֆ. Քէօսէեան :
Նախադաս Ասենի օգնական՝ Պետրոս Չէքի էֆ. Կա-
րապետեան :

Ելեւմտական ճիւղի օգնական՝ Պետրոս էֆ. Գարաեան :

ՔԱՂԱՔԱՏԻՆ ՊԱՇՏՅՈՒՆԻՑ ՑԱՆՔՆԱԺՈՂՈՎ

Անդամ՝ Չարեհ էֆ. Տիւպէր :

ՀԱՇՈՒԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ԱՏԵԱՆ

Անդամ՝ Գրիգոր էֆ. Խարեան :

ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾՈՑ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Գրաբնութեան ճեսչի օգնական՝ Սիւսակ պէյ Ֆէրիա :
Հայ թերթերու գրաբնիչներ՝ Մինաս էֆ. Կամսար,
Հեւոն էֆ. Սուրէնեան :

Օգնական գրաբնիչ՝ Երուանդ էֆ. Եուսուֆեան :
Մարդահամարի ճեսչութեան արտասահմանի անցագիր-
ներու դիւանապետ՝ Յարութիւն էֆ. Խանտանեան :
Կուսակալի օգնականներ, Վանայ՝ Յովհաննէս Ֆէրիա էֆ. :
Մամուրեթ-իւլ-Ազիզի՝ Յովհաննէս էֆ. Ասատեան :
Կառավարիչի օգնականներ, Ամասիոյ՝ Նազարէթ
էֆ. : Գայսերիի՝ Ղազարոս էֆ. Սայէպաղլեան,
Բրեվեզայի՝ Յակոբ էֆ. :

Փոխ-կառավարիչներ, Միւրեքթի՝ Միհրան էֆ. Պոյա-
ճեան : Ենոսի՝ Յարութիւն էֆ. Աբարդեան : Գա-
րիոթի՝ Հեւոն էֆ. :

Փոխ-կառավարիչի օգնականներ, Չարսանճազի՝ Մինաս
էֆ. Չուգասարղեան : Էրեկի՝ Նազարէթ էֆ. : Ուր-
լայի՝ Արմենակ էֆ. : Սոֆուլուի՝ Մամուէլ էֆ. :
Մալկարաի՝ Կարապետ էֆ. Իսրայէլեան : Ֆիլոսի-

ճախ՝ Պետրոս էֆ. : Մասենի՝ Նշան էֆ. : Կիւրիճի՝
 Բարզայ էֆ. : Արաբկիճի՝ Սարիմ էֆ. Չուգասար-
 զեան : Բալուի՝ Տիգրան էֆ. Քիրիշեան : Սիլիվրիճի՝
 Յակոբ էֆ. Ֆէրիտ : Տէվէլուի՝ Կարապետ էֆ. Թո-
 րոսեան : Բարզաբ Բեռլի՝ Յակոբ էֆ. Եսվէր : Ազ-
 սալ-Մասենի՝ Գրիգոր էֆ. Փափազեան : Վիգի՝
 Նշան Ակեան էֆ. : Քեօբրիւլի՝ Տիգրան էֆ. : Տէսե-
 Աղանի՝ Անթուան էֆ. Պիլլորեան :
 Նահանգի բարզմաններ, Խիւսալեանիկեանի՝ Գէորգ
 էֆ. : Ասանայի՝ Աւետիս էֆ. Սիւլեան :

ՈՍԵՒԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Բերայի ոսիկանուքեան բժիշկ՝ Տիգրան էֆ. :
 Նրկորդ գոմիսեր եւ բարզմանիչ Քննիչ Յանձնաժողո-
 վոյ՝ Պետրոս Սէզայի էֆ. :
 Ա. Իեղագործ Կեդրոնական բանօրին՝ Խաչիկ էֆ. Փրոսեան :

Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Պ Ս Ց Ո Ւ Թ Ի Ն

Անգամներ Քաղաքապետական խորհուրդի՝ Տիգրան էֆ.
 Տէր-Ներսէսեան, Անտոն էֆ. Ազնաւորեան :
 Անդամներ Քաղաքապետական Աւողջապահական ժո-
 ղովոյ՝ Տոքթ. Կոմիտաս էֆ. Օրմանեան, Տոքթ.
 Յովհաննէս էֆ. Խորասանեան, Տոքթ. Վահրամ
 էֆ. Թորգոմեան :

ԱՐՏԱԹԻՆ ԳՈՐԾՈՑ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՕՅԱՐ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹՅԱՆՑ ղիւանի ճնօրէնի շօզնական՝
 Թոքթ. էֆ. Գարապաշեան :
 Յասթիւղատ՝ Տիգրան էֆ. Տէֆիլեան, Մկրտիչ էֆ. Դո-

րիկեան, Անդրէաս էֆ. Հասուն, Պետրոս էֆ. Պէր-
պէրեան :

Օգնական ֆարսուղար՝ Տիգրան պէյ Չայեան :

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՍԵՆԵԿԻ դեր-սնօրէն՝ Միհրդար
էֆ. Պապանեան :

Քարսուղար՝ Լեւոն էֆ. Սուրէնեան :

ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆՑ դիւանի ֆարսուղար՝ Գառնիկ էֆ. :

ՀԱՇՈՒԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆՑ դիւանին պէս՝ Խաչիկ էֆ.

Փափաղեան :

ՕՏԱՐ ՄԱՄԼՈՅ դիւանի տեսուչ՝ Հմայեակ էֆ. Սէֆէրեան :

Անդամներ՝ Խաչիկ էֆ. Մուրատեան, Օննիկ էֆ. :

ԻՐԱԻԱԳԷՏ խորհրդական՝ Դարբիէլ էֆ. Կորատունեան :

Օգնականներ՝ Հրանտ պէյ Ապրոյ, Պօղոս էֆ. Քէրէս-

տէճեան, Էտուար պէյ Աբսըրը, Նշան էֆ. Ճի-

վանեան, Մաքսուտ պէյ Սէֆէրեան :

Քարսուղար՝ Սահակ էֆ. :

Տնօրէն արձանագրութեան դիւանի՝ Միքայէլ էֆ. Կիւլ-

լասեան :

ԻՍՍՊԱՆ Լա Հէյի՝ Յովսէփ էֆ. Միաք :

Խորհրդական դեսպանատան Պրիւսեկի՝ Միհրան էֆ.

Քալաֆեան :

Ա. ֆարսուղար. Հռոմի՝ Յովհաննէս պէյ Գույումճեան :

Բ. ֆարսուղար. Բարիզի՝ Լեւոն պէյ Արամեան : Պրիւ-

սեկի՝ Տիգրան պէյ Կորատունեան :

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ հիւպատոսներ, Կալաց՝ Մանուկ էֆ. Ա-

զարեան, Նաբոլի՝ Արամ պէյ Պաղտատեան :

ՀԻՒՊԱՏՈՍՆԵՐ, Մեսիցայի՝ Հրանտ պէյ Տիւզ, Սանթա-

մաւրայի՝ Յովհաննէս էֆ. Մաժաղեան : Անթիվա-

րիի՝ Մարգիս էֆ. Պալեան : Մալթայի՝ Յովսէփ էֆ. :

Ազարեան :

Փոխ-Հիւպատոսներ, Չանթայի՝ Մկրտիչ էֆ. Էնթամ-

ճեան : Թիֆլիզի՝ Յովհաննէս էֆ. Նաֆիլեան :

Կալայի՝ Հրանտ պէյ Նորատունկեան : Նիւքեայի՝
Ժօղէֆ էֆ. Արսէն :

ՍՊԱՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԴՈՒՌ

Առողջապահական Բ. նիւղի սնօրէնի օգնական՝ Գնդա-
պետ Գարրիէլ պէյ Թաշճեան :

Առողջապահական Քննիչ Յանձնաժողովոյ անդամ՝
Գնդապետ Աղեքսանդր պէյ Արապեան :

Զինուորական Բժշկական Վարժարանի ուսուցիչներ՝
Գնդապետ Տիրան պէյ Աճէմեան և Ճիւլան պէյ Ա-
նանկան :

Զինուորական նախակրթարանին Ֆրանսերէնի ուսու-
ցիչներ՝ Արապիոն էֆ. Թղլեան և Պօղոս էֆ.
Քերեասէճեան :

Դ Ա Տ Ա Կ Ա Ն Ն Ա Խ Ա Ր Ա Ր ՈՒ Թ Ի Ի Ն

Վնօաբեկ Ասեանի անդամներ՝ Թաղէաս էֆ. Բըֆքի,
Ստեփան էֆ. Գարսեան :

Վերաքննիչ Ասեաններու անդամներ՝ Թաղէոր էֆ. Հա-
մամճեան, Գարրիէլ էֆ. Գարրիէլեան, Յովհաննէս
էֆ. Թորոսեան, Մարգար էֆ. Ունճեան :

Առեւտրական Ա. Իասարանի անդամ՝ Վիշէն էֆ. Հո-
գոցեան :

Բերայի Ղնդհանուր Իասախազ՝ Գարրիէլ էֆ. Նէշիկը-
ճեան :

Բերայի Իասարանի անդամ՝ Տիրան էֆ. Աչնանեան :

Բերայի Իասարանի Գործ. պատճօնէի Ա. օգնական՝ Եր-
ուանդ էֆ. :

Իասական Քննիչ Մանասթրի՝ Յարութիւն էֆ. Մոս-
տիշեան :

Դասական օգնական բննիչներ, Այսրն եւ ձեզայիրը
Պահրը Սեֆիսի՝ Միաք էֆ. Մակարեան. Տրապի-
զոն եւ Գասթեմուռնի՝ Գրիգոր էֆ. : Սելանիկի՝ Հը-
րաչեայ էֆ. Արրահամեան :

Նախագահներ. ձեզայիրը Պահրը Սեֆիսի Պասժ. Դասա-
րանի՝ Յովակիմ էֆ. Բէիզեան : Տրապիզոնի Առեւ-
սրական Դասարանի՝ Գէորգ էֆ. Ֆիքրի : ձեզայիրը
Պահրը Սեֆիսի Առեւսրական Դասարանի՝ Սարգիս
էֆ. Գարաքոչ : Բելմար գաւառակի Դասարանի՝
Հայրապետ էֆ. :

Անդամներ. Վերաբննիչ Ասենի Եանեայի՝ Նիկողոս էֆ.
Գարարեան : Գոսովայի՝ Նաղարէթ էֆ. Սաչէրեան :
Դասարանի էսիրնէի՝ Գրիգոր էֆ. Անպարճեան :
Բեւանի՝ Արամ էֆ. Չինճեան : Ռոսոսթոյի՝ Արթին
էֆ. Սիւզմէեան :

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Անդամ Ելեւմթից ժողովոյ՝ Անտոն Եավէր բաշա Թըն-
կըրեան :

Օգնական խորհրդականի՝ Արմենակ պէյ Սազըզեան :
Տնօրէն բարգմանութեանց եւ Օսար բղթակցութեանց՝
Պետրոս էֆ. Բէրէստէճեան :

Դիւանապետ բղթակցութեանց դիւանի՝ Տիրան էֆ. Սա-
գաեան :

Քարտուղար բարգմանութեան դիւանի՝ Յակոբ էֆ. Մե-
լիքեան :

Քարտուղար հասուակալութեան դիւանի Ընդհ. պար-
տուց՝ Միհրան էֆ. Մարաշլեան :

Քարտուղար Ընդհ. հասուակալութեան դիւանի՝ Նշան
էֆ. Ազարեան, Յովհաննէս էֆ. Շալճեան :

Քարսուղար արձանագրութեանց դիւանի՝ Յակոբ էֆ.
Գալֆանան :

Գնահատիչ կալուածոց՝ Ղարաբոս էֆ. Տալուտեան,
Մանուկ էֆ. Կիւմիւշեան, Օհան էֆ. Փիլիպոս-
եան :

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՈՒՑ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Ընդհ. Տեսչութեան խորհրդական եւ պատճօնէից դիւա-
նի Տնօրէն՝ Միշէլ էֆ. Մըսրըլը :

Թարգմանութեան Սենեկի անդամ՝ Կարապետ էֆ. Սու-
րէնեան :

Քարսուղար՝ Միքայէլ էֆ. Մինասեան, Յովհաննէս էֆ.
Փանոսեան, Վահան էֆ. Աղաթոնեան :

Քարսուղար-թարգման Ընդհ. Տեսչութեան՝ Միհրան էֆ.
Երազեան, Օգնական՝ Յովսէփ էֆ. Բոլատեան :

Հաճուակալութեան դիւանի Տեսուչ՝ Լեւոն էֆ. Տէմիր-
ճիպաշեան :

Հաճուակալ՝ Յակոբ էֆ. Խոճէեան, Լեւոն էֆ. Սարաֆ-
եան, Ազնաւորեան էֆ., Լեւոն էֆ. Գըրըզեան :

Երկրագործութեան նիւղի մասնագէտ խորհրդական եւ
Տնօրէն Շերամաբուժական վարժարանի ի Պրուսա
Գէորգ էֆ. Թորգոմեան, Օգնական՝ Երուանդ էֆ.
Պէյազեան :

Իրաւագիտութեան նիւղի խորհրդականի օգնական՝ Պետ-
րոս էֆ. Հալաճեան, Դիւանի Տնօրէն՝ Տիրան էֆ.
Պետրոսեան, Քարսուղար՝ Մկրտիչ էֆ. Պրուսաուզ-
եան, Անտոն էֆ. Մինասեան :

Համարակալութեան Ա. նիւղի դեր-Տնօրէն՝ Պօղոս էֆ.
Հաճեան, Բ. նիւղին՝ Անտոն էֆ. Փափազեան :

Հաճուակալ՝ Ստեփան էֆ. Թազւորեան, Գառնիկ էֆ.
Ազարեան, Պետրոս էֆ. Մարգարեան, Վահան էֆ.

Փափազեան, Տիղրան էֆ. Խանտանեան, Պետրոս
էֆ. Մինասեան, Արիկ էֆ. Էլակէօզեան, Մարգար
էֆ. Պէզազեան, Մկրտիչ էֆ. Էմրիկեան, Մկրտիչ
էֆ. Ճարեան, Յակոբ էֆ. Ազիլեան, Լեւոն էֆ.
Խանտանեան :

Պատճեններու նիւղի դեր-Տնօրէն՝ Արայ էֆ. Արապ-
եան : Քարտուղար՝ Պօղոս էֆ. Ասլանեան, Ռուբէն
էֆ. Ժ. Սարիւեան :

Աղի նիւղի դեր-Տնօրէն՝ Սերովբէ էֆ. Նիկողոսիոսեան :
Քարտուղար՝ Երուանդ էֆ. Խերրէկեան, Կոմիտաս
էֆ. Էսապայեան :

Ոգելից ընկելիքներու, Մեսախի, Չկնորսութեան նիւղի
դեր-Տնօրէն՝ Թովմաս էֆ. Թովմասեան :

Հանգստեան բուսկի դեր-Տնօրէն՝ Չենոր էֆ. Էլմասեան :
Հաշուակալ՝ Միքայէլ էֆ. Մինասեան, Անիկտոս
էֆ. Քիւրքճեան, Արիկ էֆ. Հաճեան :

Ընդհ. Պարտուց Մայր Տոմարի դեր-Տնօրէնի օգնական՝
Գրիգոր էֆ. Հիւրմիւղեան :

Ընդհ. Քննչութեան դիւանի Թուրքերէնի նիւղին Տե-
սուչ՝ Ոսկեան էֆ. : Օգնական՝ Էմմանուէլ էֆ. Պէ-
շիրեան, Յովհաննէս էֆ. Գրրլանկըճեան, Թէոդոր
էֆ. Ալլահվէրաեան, Գէորգ էֆ. Գրրլանկըճեան,
Միքայէլ էֆ. Նալպանդեան :

Վարչական ժողովոյ թղթակցութեանց դիւանի օգնա-
կան՝ Պօղոս էֆ. Հաճիպիար :

Քարգմանք՝ Պետրոս էֆ. Քիւրքճիխանլըեան, Յարու-
թիւն էֆ. Մանուէլեան, Պետրոս էֆ. Կարմիրեան,
Ստեփան էֆ. Տիրացուեան, Եղիա էֆ. Գույումճեան,
Գառնիկ էֆ. Ճիւնպիւլեան :

Քաւառական բնիչներ. Էնկիւրիւ՝ Գրիգոր էֆ. Մար-
գարեան (Ընդհ.), և Խոսրով էֆ. Պէյլիքճեան (օգ-
նական) : Տուրացոյ՝ Արայ էֆ. Խանճեան (օգնական) :

Մանասիր՝ Խորէն էֆ. Դամձեան (օգնական) : Մուսուլ՝ Պողոս էֆ. Մարլը (օգնական) : Սելանիկ՝ Սեպուհ էֆ. Թապիպեան (օգնական) :

Քաւանական վարչութիւններ . էսիրեկ , Գանձապետ՝ Աւետիս էֆ. : Օգնական հաշուակալ՝ Յակոբ էֆ. Չէքի : Գոնետա, Հաշուակալ՝ Գրիգոր էֆ. : էնկիւրիւ, Արձանագրիչ՝ Յովսէփ էֆ. Չիհի : Հաշուակալ՝ Յովսէփ էֆ. Ֆիքրի : Օգնական գանձապետ՝ Պողոս էֆ. : Իգմիր, Ընկալիչի փարսուղար՝ Անտոն էֆ. : Տասանորդի փարսուղար՝ Միքայէլ էֆ. Ալէմշահ : Պենկազի, Հաշուակալ՝ Յակոբ էֆ. Պալենց : Պրուսա , Գանձապետ՝ Գրիգորիս էֆ. : Սելանիկ , Արձանագրիչ՝ Գրիգոր էֆ. Չէքի : Ավաս , Քարսուղարներ՝ Գարեգին էֆ. ու Միքայէլ էֆ. :

ԱՌՆԻՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՆՐՕԳՈՒՑ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ԵՎ ԽԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մասնագէտ խորհրդական եւ Կ. Պոլսոյ փարափներուն գովիսեր՝ Գարրիէլ էֆ. Սերվիշէն :

Ընդհ. վիճակագրութեանց Տնօրէն՝ Ռոպէր էֆ. Եազըձեան :

Սրկաթուղիներու Տեսչութեան օգնական եւ Արեւելեան Սրկաթուղիներու Կեդր. գովիսեր՝ Արամ էֆ. Մարկոսեան :

Խնուղիներու եւ կամուրջներու Տեսչութեան օգնական եւ Հայտար-Քաշայի նաւահանգստի գովիսեր՝ Գէորգ էֆ. Ասլանեան :

Իրաւագէտ խորհրդականի օգնականներ՝ Պետրոս էֆ. Խորասանեան եւ Յովհաննէս էֆ. Գարտաշեան :

Առաջին գծագրիչներ՝ Գրիգոր էֆ. Մանուկեան եւ Տաճատ էֆ. Բարազեան :

Մասնագիտական դիւանին Ա. փարսուղար՝ Յարութիւն

էֆ. Գայսէրլի: Թարգման՝ Սերովբէ էֆ. Աբիկեան: Գծագրիչ՝ Ստեփան էֆ. Բարազեան:

Արձանագրութեանց դիւանին օտար նիւղին պէտ՝ Տիրան էֆ. Մելիքեան:

Թարգմանութեանց դիւանի պէտ՝ Պօղոս էֆ. Կանչեան: Քարտուղար՝ Մելքոն էֆ. Նազիկեան, Գարեգին էֆ. Ղազարոսեան և Էտուար էֆ. Սամուէլեան:

Նաճա-Նրուսաղեմ երկաթուղւոյ գովիսեր՝ Միհրան էֆ. Մամիկոնեան:

Գլխաւոր երկրաչափ Նրուսաղեմի՝ Խնտամ էֆ. Խնտամեան: Սելանիկի՝ Նրուանդ էֆ. Խորասան: Գոնիայի՝ Պօղոս էֆ. Թաղւորեան:

Երկրաչափ Գոսովայի՝ Սերովբէ էֆ. Էպէեան: Մաւրաշի՝ Յակոբ էֆ. Վանիկեան: Սելանիկի՝ Յակոբ էֆ. Չամիչ: Պիլեհիկի՝ Լեւոն էֆ. Աճէմեան:

Ապահովութեան Սնտուկի Աւանդապահ՝ Պօղոս էֆ. Գարամաթոսեան:

Թղթապահ՝ Պետրոս էֆ. Բարազեան:

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ հաճուակալ եւ արկղակալ՝ Յովսէփ էֆ. Նուսուֆեան: Ընդհ. քննիչ՝ Յակոբ էֆ. Իսկէնտէր: Արկղակալի օգնական՝ Յարութիւն էֆ. Փիշմիշեան: Հաճուակալի օգնականներ՝ Պետրոս էֆ. Վասիլեան, Սաիոն էֆ. Սիրունեան: Իրաւագէտ խորհրդական՝ Միսաք էֆ. Նարլեան:

Կ. ՊՈՒՍՈՅ ԱՌՆԻՏՐԱԿԱՆ ՍԵՆՏԿԻ Աւազին խորհրդական՝ Սենեքերիմ էֆ. Մանուկեան: Անդամներ՝ Տիգրան էֆ. Մանուկեան, Յարութիւն էֆ. Ասլանեան, Չարմայր էֆ. Ոչմարտախօսեան, Արտաշէս էֆ. Հիւրմիզ: Ա. Բարտուղար՝ Չարին էֆ. Նուսուֆեան: Արկղակալ՝ Նշան էֆ. Անդրէասեան:

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՏԱՆ Հաճուակալութեան Դիւանի Տնօրէն՝ Միհրան էֆ. Գարազաշեան: Իրաւա-

գէս խորհրդական՝ Յովհաննէս էֆ. Գարտաշեան :
Օգնական՝ Գարեգին էֆ. Ղազարոսեան : Քարտու-
ղար՝ Հրանտ էֆ. Ֆերուհիան : Քննիչ՝ Սերովբէ էֆ.
Պէրպէրեան : Գրագ-Քիլիսէի դրամատան պատօժեայ՝
Գրիգոր էֆ. Հէքիմեան :

Կ Ր Թ Ա Կ Ա Ն Ե Ա Խ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Գրախննիչ ժողովոյ անդամ՝ Միքայէլ էֆ. Աշճեան,
Գրիգոր էֆ. Ոսկեան :

Կայս. Համալսարանի ուսողութեան ուսուցիչ՝ Աովսէփ
էֆ. Եռսուֆեան :

Միլիէի ուսուցիչներ. Հայերէնի՝ Յովհաննէս էֆ. Հի-
սարեան : Ֆրանսերէնի՝ Թովմաս էֆ. Թերզեան :
Տարբարանութեան՝ Նշան էֆ. Ղուկասեան : Գծա-
գրութեան՝ Դաւիթ էֆ. Չըրաճեան : Ընդհ. հսկող՝
Մատթէոս էֆ. Եէկէնեան : Գանձապետ՝ Բէթրի էֆ. :

Գեղարուեստից վարժարանի ներքին սնորհն եւ ուսու-
ցիչ քանդակագործութեան՝ Երուանդ էֆ. Ոսկան :

Կայս. Լիսէի ուսուցիչներ Հայերէնի եւ Ֆրանսերէնի՝
Թովմաս էֆ. Թերզեան : Պատմութեան՝ Յարութիւն
էֆ. Յովհաննէսեան : Ֆրանսերէնի՝ Սեպուհ էֆ.
Թապիւպեան, Սարեան էֆ. և Տիգրան էֆ. Օտա-
պաշեան :

ՌԺՇԿԱԿԱՆ, ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ, ԵՒ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԿԱՐԹԱՐԱՆՆԵՐ

Կնախարարութեան եւ Մանկաբարձական ուսուցիչ՝
Տոքթ. Տիգրան քաչա Պապաեան :

Ակնաբուժութեան ուսուցիչ՝ Տոքթ. Տիգրան պէյ Ա-
ճէմեան :

Ականջի, իրի եւ կոկորդի հիւանդութեանց ուսուցիչ՝
Տոքթ. Ճիվան պէյ Անանեան :

Տարրաբանութեան ուսուցիչներ՝ Նշան էֆ. Ղուկասեան
և Յովսէփ էֆ. Ճէլալեան :

Փրանսերէնի ուսուցիչ՝ Խնդիր էֆ. Սիմոնեան :

Մ Ա Ք Ս Ա Յ Ի Ն Վ Ե Ր Ա Տ Ե Ս Ջ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Վարչական խորհուրդի անդամներ՝ Նշան էֆ. Գազա-
զեան, Յարութիւն Չէքի էֆ., Ասատուր էֆ. Գու-
շասալեան, Անտոն պէյ Կէօշեան, Սմբատ էֆ. Տէր
Ներսէսեան :

Քննիչ ժողովի անդամներ՝ Լեւոն պէյ Բարալեան, Լե-
ւոն էֆ. Սիսլեան :

Քարգմ. դիւանի անդամներ՝ Հասուն էֆ., Արթին էֆ.
Սպեան, Արսէն էֆ., Ազնիւ էֆ. Տէր Ահարոն-
եան :

Իրաւագիտական տեսչի օգնական՝ Գառնիկ Ասիլ էֆ.
Գասպարեան :

Անուղղակի տրոյ վարչութեան քարգման՝ Միհրան էֆ.
Սարաֆեան :

Ա Ն Ց Ա Ռ Ա Ց . Հ Ա Ն Ք Ա Ց Ե Ի Ե Ր Կ Ր Ա Գ Ո Ր Ծ Ա Վ Ա Ն Կ Ա Ե Ա Ե Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Երկրագործութեան մասնագիտական խորհրդին նախա-
գահ եւ առաջին նիւղին քննիչ եւ երկրագործա-
կան Իրամասան վարչութեան խորհուրդին անդամ՝
Արամ էֆ. (Յովակիմ Երամեան) :

Երկրորդ եւ Չորրորդ նիւղերու քննիչ՝ Վահան էֆ. Սու-
րէնեան :

Քարգման նախարարութեան՝ Աթանազիսէ էֆ. Ա-
րապեան :

Տնօրէն վիճակագրութեան՝ Արտաշէս էֆ. Սիւրմէլեան :
Իրաւագէտ խորհրդական՝ Գրիգոր էֆ. Սինապեան :

Քննիչ անսառաց եւ հանքաց գործառնութեանց՝ *Կարապետ էֆ. Քէրէստէճեան* :

Օգնական Տնօրէն՝ *Յարութիւն էֆ. Քէօմիւրճեան* :

Դիւանապետ Պատժօնեից վիճակագրութեան՝ *Արրահամ էֆ. Ճաֆճաֆեան* :

Տնօրէն քննիչ անսառաց եւ հանքաց՝ *Մկրտիչ էֆ. Թէվէքէլեան* :

Երկրաչափ տնօրէն Արհեստից վարժարանի մեքենայից նիւղի՝ *Յովսէփ էֆ. Սինանեան* :

Մեքենավար Արհեստից վարժարանին՝ *Կարապետ էֆ. Գույուճեան* :

Հալփայրի Երկրագործական վարժարանին անսառաքանութեան ուսուցիչ՝ *Մկրտիչ էֆ. Հէքիմեան* :

Երկրագործութեան ուսուցիչ՝ *Հայկազն էֆ. Պէլեան* :

Անսառաց նահանգական քննիչներ. Հռոդոսի՝ *Մաքսուտ էֆ.* : Իզմիրի՝ *Յակոբ էֆ. Չաքրեան* : Իոսովայի *Սաչատուր էֆ.* :

Գաւառական քննիչներ. Կիւմիւլնիկի՝ *Յակոբ էֆ. Հանրմեան* : Իզմիրի՝ *Յովսէփ էֆ.* : Տուրաչի՝ *Արթին էֆ. Չաքարեան* : Տրապիզոնի՝ *Ոսկան էֆ. Արսլանեան* : Էրբողրուլի՝ *Երուանդ էֆ. Գույուճեան* :

Երկրագործական քննիչներ. Պէյրուքի՝ *Յակոբ էֆ. Ասլանեան* : Իսադեմուլնիի՝ *Աւետիս էֆ. Ասլանեան* : Սիւնպի՝ *Միհրան էֆ. Ամսլարճեան* : Էզիզնի (Պիղա) *Արրահամ էֆ. Էսկիճեան* :

Հանքային երկրաչափներ. Պրուսայի՝ *Յովհաննէս էֆ. Տէվլէթեան* : Իզմիրի՝ *Պարգեւ էֆ. Մարկոսեան* : Սուրիայի՝ *Մելքոն էֆ. Սուքիասեան* : Էնկիւրիւի՝ *Մանուկ էֆ. Շիրինեան* : Այսրնի՝ *Յակոբ էֆ. Չաքարեան* : Էսիրնի՝ *Ռուբէն էֆ. Քեաթիպեան* :

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Օսար թղթակցութեանց դիւանի սնօրէն՝ Մելքոն էֆ. Եիւզպաշեան :

Ճարտարագէտներու դիւանի սնօրէն՝ Մկրտիչ էֆ. Ա. ճէմեան :

Օսար հաշուակալութեանց դիւանի սնօրէն՝ Միքայէլ էֆ. Էնգարէլեան : Հաշուակալներ՝ Կրօն էֆ. Մուսթաֆեան, Մելքոն էֆ. Պերխուտար :

Իրաւագիտական դիւանին սնօրէն՝ Գարիգին էֆ. Չէրքէզեան :

Բերայի Հեռագրասան Դեր-սնօրէն եւ արկղակալ՝ Մկրտիչ (Բասքալ) էֆ. Գազանճեան :

Թղթասարական եւ հեռագրասան բարենորոգմանց գործադիր դիւանի փարսուղարներ՝ Տիգրան էֆ. Մարտիրոսեան և Գարեգին էֆ. Տէմիրճիպաշեան :

Ղալաթիոյ նամակասան՝ օսար երկիրներ դրկուած նամակներու սենեկի պէս՝ Տիգրան էֆ. Առաքելեան : Ընդունուած նամակներու սենեկի պէս՝ Բարուհակ էֆ. :

Պոլսոյ Կեդր. նամակասան Տնօրէնի Բ. օգնական՝ Յովհաննէս էֆ. Արրահամեան :

Վերասեպտեան խորհրդականութեան Ա. փարսուղար՝ Գարեգին էֆ. :

Հ Ա Յ . Ե Կ Ե Ղ Ե Ց Ի

Ա Ռ Ա Ք Ե Լ Ա Կ Ա Ն Ա Յ Ո Ռ

Կ Ա Յ Ո Ղ Ի Կ Ո Ս Ո Ւ Յ Ե Ա Ն Ա Մ Ե Ն Ա Յ Ն Հ Ա Յ Ո Ց

Արտակալութեան բաւական		Վախճանման բաւական
35	Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼ (1)	48
44	Ս. ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍ ԱՌԱՔԵԱԼ (2)	60
60	Ս. ԶԱՔԱՐԻԱ (3)	76
77	Ս. ԶԵՄԵՆՏՈՍ	81
82	Ս. ԱՏՐՆԵՐՍԷՀ	97
98	ՄՈՒՇԷ	128
129	ՇԱՀԷՆ	154
155	ՇԱԻԱՐԵ	175
176	Ս. ՂԵՒՈՆԴԻՈՍ ԱՐՏԱԶԵՅԻ (4)	193

(1) Երկու համանուն առաքեալներ կը յիշուին. Յուդա Թադէոս երկոտասաններէն և Թադէոս Դիդիմոս եօթանասուններէն: Սկեզեցական հեղինակներ երկուքն ալ կը յիշեն. բայց Առաջին Լուսաւորչաց անուամբ տօնուածը երկոտասաններէն եղող Թադէոսն է:

(2) Ժամագիրքներուն վերջը դրուած հայրապետաց սովորական ցուցակը առաքեալներէն ետքը Սդեաիոյ, Կեսարիոյ, Արտազու և Սիւնեաց Աթոռներէն խառն 22 անուններով յաջորդութիւն մը կը կազմէ. մինչ պէտք էր միակ աթոռի ցուցակ կազմել:

(3) Ս. Թադէոսի և Ս. Բարձողիմէոսի յաջորդութիւնը պէտք է փոխտուել անոնց վկայարաններուն մօտ՝ Արտազու աթոռին մէջ, ինչպէս կը տեսնուի նաև Արտազեան նախնական յիշատակարանին մէջ:

(4) Հնաւանդ յիշատակութեանց պակասութենէն այս տեղ անուններու դատարկ մը կը մնայ, սակայն յաջորդութեան ընդհատուած չլինելը կը հաստատուի, Սիւնեաց եպիսկոպոսներուն Արտազու աթոռէն ձեռնադրութիւն առած լինելուն յիշատակութեամբ:

230	Ս. ՄԵՀՐՈՒԺԱՆ	260
302	Ս. ԳՐԻԳՈՐ Ա. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՋ (1)	325
325	Ս. ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ Ա. ՊԱՐԹԵՒ	333
333	Ս. ՎՐԹԱՆԷՍ ՊԱՐԹԵՒ	341
341	Ս. ՅՈՒՍԻԿ ՊԱՐԹԵՒ (2)	347
348	ՓԱՌԷՆ ԱՇՏԻՇԱՏԵՑԻ (3)	352
353	Ս. ՆԵՐՍԷՍ Ա. ՊԱՐԹԵՒ ՄԵՄՆ (4)	373
373	ՇԱՀԱԿ ՄԱՆԱԶԿԵՐՏԱՅԻ	377
377	ԶԱԻԷՆ ՄԱՆԱԶԿԵՐՏԱՅԻ	381
381	ԱՍՊՈՒՐԱԿԷՍ ՄԱՆԱԶԿԵՐՏԱՅԻ (5)	386
387	Ս. ՍԱՀԱԿ Ա. ՊԱՐԹԵՒ ՄԵՄՆ	439
428	Սուրմակ Մանազկերտացի, հակաթող	մինչև 429
429	Բրքիշոյ Ասորի, հակաթող	մինչև 432
432	Շմուկչ Ասորի, հակաթող	մինչև 437
437	Սուրմակ Մանազկերտացի, հակաթող դարձեալ	մինչև 439
440	Ս. ՅՈՎ.ՍԷՓ Ա. ՀՈՂՈՅՄԵՑԻ (6)	Հրատ. 452
440	Սուրմակ Մանազկերտացի, հակաթող. շարունակէ	մինչև 444
452	ՄԵԼԻՏԷ ՄԱՆԱԶԿԵՐՏԱՅԻ	456
456	ՄՈՎ.ՍԷՍ Ա. ՄԱՆԱԶԿԵՐՏԱՅԻ	461
461	Ս. ԳԻՒՑ ԱՐԱՀԵԶԱՅԻ (7)	478

(1) Ս. Լուսաւորչի մահը Նիկիոյ ժողովէն շատ ետք թողուլ ժամանակագրութիւնը չի ներքերս

(2) Ս. Դանիէլ Ասորին թէպէտ կաթողիկոսութեան հրաւիրուեցաւ, բայց անոռ չբարձրացած վախճանեցաւ, և ցուցակին չանցնիրս

(3) Փառէնի մահուանէ յետոյ Շահակ Մանազկերտացի իբր տեղապահ պաշտօնավարած լինելուն ցուցակի չանցնիրս

(4) Ներսէսի ժամանակ 359—363 տարիներուն Զոնակ անունով հակաթող կաթողիկոս մը յիշուած է, բայց այս յիշատակութիւնը Ներսէսի քաշուած տարինն, ո՞ն և Շահակի կրկին տեղապահութեան կը պատասխանէ: Իսկ Ներսէսի մահը արտաքին պատմիչներու հետ համաձայնութեամբ նշողուած է, 373 Յուլիս 25ինս

(5) Ասպուրակէսի մահուանէ յետոյ անոռը տարիի մը չափ պարսոյ մնաց, և տեղապահութիւն վարող ալ չեղաւ

(6) Ս. Մեսրոպ Մաշթոց Յովսէփէ առաջ պաշտօնավարեց վեց ամիս, բայց իբր լոկ տեղապահ, և ցուցակի չանցնիրս

(7) Սովորական ցուցակներուն մէջ Քրիստափոր Արծրունի կաթողիկոսի մը անունը կայ, որ վաւերական աղբիւրներով չի հաստատուիրս

478	Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ա. ԾԱՆԴԱԿՈՒՆԻ (1)	490
490	ԲԱՐԳԷՆ ՈԹՄՍԵՑԻ (2)	515
516	ՍԱԾՈՒԷԼ ԱՐԾԿԵՑԻ	528
526	ՄՈՒՇԷ ԱՅԼԱԲԵՐԵՑԻ	534
534	ՍԱՀԱԿ Բ. ՈՒՂԿԵՑԻ	539
539	ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ Ա. ՏԻՐԱՌԻՋՑԻ (3)	545
545	ՂԵՒՈՆԴ ԵՌԱՍՏԵՑԻ (4)	548
548	ՆԵՐՍԷՍ Բ. ԲԱԳՐԵՒԱՆԳԱՑԻ (5)	557
557	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Բ. ԳԱՐԵՂԵԱՆ	574
574	ՄՈՎՍԷՍ Բ. ԵՂԻՎԱՐԴԵՑԻ	604
590	Յովհաննէս Բագարանցի, հակաթու (6)	611
604	Վրժանէս Քերթող, Տեղակալ (7)	607
607	ԱՐԲԱՀԱՄ Ա. ԱՂՐԱԹԱՆԵՑԻ	615
615	ԿՈՄԻՏԱՍ ԱՂՑԵՑԻ	628
628	ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ Բ. ԱՊԱՀՈՒՆԻ	Հրատ. 630
630	ԵՋՐ ՓԱՌԱԺՆԱԿԵՐՏԱՑԻ	641
641	ՆԵՐՍԷՍ Գ. ԻՇԽԱՆՑԻ ՇԻՆՈՂ	661
661	ԱՆԱՍՏԱՍ ԱԿՈՌԵՑԻ	667
667	ԻՍՐԱՅԷԼ ՈԹՄՍԵՑԻ	677
677	ՍԱՀԱԿ Գ. ԶՈՐԱՓՈՐԵՑԻ	708

(1) Ասոր օրով 484ին, կաթողիկոսական ամուրը պաշտօնապէս փոխադրուեցաւ ի Դուին:

(2) Քննական զննութիւնք կը հաւատեն թէ Բարգէն ոչ թէ 5 այլ 25 տարի պաշտօն վարած է:

(3) Սովորական ցուցակներ Քրիստափոր Բ. կը գրեն, ենթադրեալ Քրիստափոր Արծրունին ալ համբելով:

(4) Ոմանք Ղեւոնդ Բ. կը գրեն, Ղեւոնդիոս կեսարիոյ հայրապետը ցուցակի անցնելով: Մենք Արտագեցիներն ալ թիւի չենք անցներ:

(5) Ժամանակագրութեամբ նշողում է, թէ երկրիւրամեակի լրումը 551ին ասոր օրով տեղի ունեցած է. թէպէտ տոմարի նորոգութիւնը գործադրուեցաւ Մովսէսի օրով 575ին, բայց սկիզբը 551էն հաշուելով:

(6) Յովհաննէս Բագարանցին ոմանք ցուցակի անցուցած են Յովհաննէս Գ. անունով, որ չի կրնար ընդունելի համարուիլ, բանի որ նոյն ատեն Դրենայ մէջ կը գահակալէին բուն կաթողիկոսները, Մովսէս և Աբրահամ:

(7) Մովսէսէ ետքը երեք տարի ամուրը պաշտպանաց, և Վրժանէս վարեց գործերը տեղակալութեան պաշտօնով:

703	ԵՂԻԱ ԱՐՃԻՇԵՑԻ	717
717	Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Գ. ՕՋՆԵՑԻ ԻՄԱՍՏԱՍԷՐ (1)	723
728	ԴԱԻԻԹ Ա. ԱՐԱՄՈՆԱՑԻ	741
741	ՏՐԴԱՏ Ա. ՈԹՄՍԵՑԻ	764
764	ՏՐԴԱՏ Բ. ԴԱՍՆԱԻՈՐԵՑԻ	767
767	ՍԻՈՆ ԲԱԻՈՆԵՑԻ	775
775	ԵՍԱՑԻ ԵՂԻՊԱՏՐՈՒՇԵՑԻ	788
788	ՍՏԵՓԱՆՈՍ Ա. ԴՐԻՆԵՑԻ	790
790	ՅՈՎԱՐ (կամ ՅՈՐ) ԴՐԻՆԵՑԻ	791
791	ՍՈՂՈՄՈՆ ԳԱՌՆԵՑԻ	792
792	ԳԷՈՐԳ Ա. ՕՇԱԿԱՆՑԻ ՀՈՅԼՈՐԲՈՒԿ	795
795	ՅՈՎՍԷՓ Բ. ՓԱՐՊԵՑԻ ԿԱՐԻՃ	806
806	ԴԱԻԻԹ Բ. ԿԱԿԱՂԵՑԻ	833
833	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Դ. ՈՎԱՅԵՑԻ	855
855	ԶԱՔԱՐԻԱ Ա. ԶԱԳԵՑԻ	877
878	ԳԷՈՐԳ Բ. ԳԱՌՆԵՑԻ	898
898	Ս. ՄԱՇԹՈՅ ԵՂԻՎԱՐԴԵՑԻ	899
899	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ե. ԴՐԱՍԽՈՆԱԿԵՐՏՑԻ ՊԱՏՄԱՐԱՆ (2)	931
981	ՍՏԵՓԱՆՈՍ Բ. ՌԵՏՈՒՆԻ	932
982	ԹԷՈԴՈՐՈՍ Ա. ՌԵՏՈՒՆԻ	938
988	ԵՂԻՇԷ Ա. ՌԵՏՈՒՆԻ	948
948	ԱՆԱՆԻԱ ՄՈԿԱՑԻ (3)	967
967	ՎԱՀԱՆ ՍԻՒՆԻ	Մերժ. 969
969	ՍՏԵՓԱՆՈՍ Գ. ՍԵԻԱՆՑԻ	971
971	ԽԱԶԻԿ Ա. ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ	992
992	ՍԱՐԳԻՍ Ա. ՍԵԻԱՆՑԻ	Հրատ. 1019
1019	ՊՅՏՐՈՍ Ա. ԳՆՏԱԴԱՐՋ	1054
1049	Խաչիկ Բ. Անեցի, Աթոռակից (4)	մինչև 1054

(1) Անոնք որ Բագարանցին ցուցակին կ'անցնեն Օձնեցին Յովհաննէս Դ. կը գրեն, ըստ այսմ յաջորդ Յովհաննէսներն ալ:

(2) Ասոր օրով կամողիկոսական աթոռը փոխադրեցաւ ի Չորովանք, և անկէ Աղթամար: Սովորական ցուցակներու մէջ պատմաբանը Յովհաննէս Զ. ըսուած է, ըստ նախորդ ծանօթութեան:

(3) Ասոր օրով կամողիկոսական աթոռը փոխադրուեցաւ Արգինա:

(4) Իբր հիմնական սկզբունք կ'ընդունինք որ հայրապետական աթոռոյն յաջորդութիւնը մէկ անունով պէտք է կազմել, և սոյն մէկէ դուրս եղողները լոկ իբր աթոռակից կամ օգնական ճանչնալ:

1054	ԽԱՋԻԿ Ռ. ԱՆՆՅԻ (1)	1060
1065	ԳՐԻԳՈՐ Բ (կամ ՎԱՀՐԱՄ) ՎԳԱՑԱՍԷՐ (2)	1105
1069	Գէորգ Գ. Լուսնցի, ամուսնակից	մերժ. 1072
1076	Սարգիս Հոնեցի, հակաժող	մինչև 1077
1077	Թէոդորոս Այախասիկ, հակաժող	մերժ 1090
1085	Պօղոս Վարազցի, հակաժող	մերժ. 1089
1085	Բարսեղ Ա. Անեցի ամուսնակից	մինչև 1105
1105	ՌԱՐՍԵՂ Ա. ԱՆՆՅԻ	1113
1118	ԳՐԻԳՈՐ Գ ՊԱՀԼԱԻՈՒՆԻ (3)	1166
1166	Ս. ՆԵՐՍԷՍ Դ ԿԼԱՑՆՅԻ ՇՆՈՐՀԱԼԻ	1173
1173	ԳՐԻԳՈՐ Դ ՏՂԱՑ	1193
1193	ԳՐԻԳՈՐ Ե. (կամ ՎԱՀՐԱՄ) ՔԱՐԱՎԷԺ	1194
1194	ԳՐԻԳՈՐ Զ. ԱՊԻՐԱՑ	1203
1195	Բարսեղ Բ. Անեցի, հակաժող	մինչև 1206
1203	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Զ. ՄԵԾԱՐԱՐՈՑ	1221
1204	Անանիա Սեբաստացի, հակաժող	մինչև 1206
1204	Դաւիթ Բ Արքակաղնեցի, ամուսնակից	մինչև 1206
1221	ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ Ա. ՌԱՐՉՐՈՆԵՐԴՅԻ	1267
1267	ՅԱԿՈՐ Ա. ԿԼԱՑՆՅԻ ԳԻՏՆԱԿԱՆ	1286
1286	ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ Բ. ԿԱՏՈՒԿՆՅԻ ՊՐՕՆԱԳՈՐԾ	Հրատ. 1289
1290	ՍՏԵՓԱՆՈՍ Դ. ՀՌՈՄԿԼԱՑՆՅԻ	1293
1293	ԳՐԻԳՈՐ Է. ԱՆԱԻԱՐՉՆՅԻ ՏՈՒՐՔԵՐԻՑԱՆՑ (4)	1307
1307	ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ Գ. ԿՍՍԱՐԱՑԻ (5)	1322
1322	ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ Դ ԼԱՄԲՐՈՆԱՑԻ (6)	1326

(1) Խաչիկի մահուանէն ետքը կամողիկոսական ամուսնը դատարկ մնաց հինգ տարիս

(2) Կամողիկոսական ամուսնը դրաւ ի Մամնդաւ, յետոյ՝ ի Սեաւ լեռ:

(3) Կամողիկոսական ամուսնը 1147ին փոխադրուեցաւ ի Հռովկայ. Դաւիթ Թոռնիկեան Աղձամարայ կամողիկոս հռչակուեցաւ 1114ին:

(4) Աժողը փոխադրուեցաւ ի Սիս 1293ին

(5) Փամանակակից աղբիւրներու վրայ կատարուած ուսումնասիրութիւններ յայտնի կը ցուցնեն, թէ Կոստանդին Կեսարացին տարբեր է Կոստանդին Կատուկեցիէն, որ վախճանած է Սկեւռայ վանքին մէջ իբր առաջնորդ, թէպէտև սովորական ցուցակներ Կոստուկեցին երկրորդ անգամ ամուսն դարձած կը ցուցնեն:

(6) Կոստանդին կամողիկոսներու թիւերը սովորական ցուցակներէն մէկ աւելի նշանակուած են մեր ցուցակին մէջ, նախորդ ժանսՊուՍեան հետեւանքով:

1327	ՅԱԿՈՒ Բ. ՏԱՐՍՈՆԱՅԻ	Հրատ. 1341
1341	ՄԵԻԹԱՐ ԳՌԵՆԵՐՑԻ (1)	1355
1355	ՅԱԿՈՒ Բ. ՏԱՐՍՈՆՑԻ <i>դարձեալ</i>	1359
1359	ՄԵՍՐՈՊ ԱՐՏԱԶՆՑԻ	1372
1372	ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ Ե. ՍՍԵՑԻ	1374
1374	ՊՕՂՈՍ Ա. ՍՍԵՑԻ	1377
1377	ԹԷՈՒՌՈՐՈՍ Բ. ԿԵԼԻԿԵՑԻ (2)	1392
1393	ԿԱՐԱՊԵՏ Ա. ԿԵՂԵՑԻ ՌՈՊԻԿ (3)	1408
1408	ՅԱԿՈՒ Գ. ՍՍԵՑԻ	1411
1411	ԳՐԻԳՈՐ Ը. ԽԱՆՁՈՂԱՏ	Հրատ. 1416
1416	ՊՕՂՈՍ Բ. ԳԱՌԿԵՑԻ	1429
1429	ԿՈՍՏԱՆԴԻՆ Զ. ՎԱՀԿԱՅԻ	1439
1439	ԳՐԻԳՈՐ Թ. ՄՈՒՍԱԲԷԳԵԱՆ (4)	1441
1441	ԿԻՐԱԿՈՍ ՎԻՐԱՊԵՑԻ (5)	1443
1443	ԳՐԻԳՈՐ Ժ. ՄԱԿՈՒՆՑԻ ԶԱԼԱԼԲԷԳԵԱՆ	1456
1448	Արիսակէս Բ. ԱՅՈՒՍԿԱՅԻ, ԱՅՈՒՍԿԱՅԻ (6)	մինչև 1466
1461	Զարարիա Աղթամարցի, հակաթու	մերժ. 1462
1462	Սարգիս Բ. Աջախար, աթուակից	մինչև 1470
1466	ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ Բ. ԱԹՈՒԱԿԱԼ	1470
1467	Սահիանուս Աղթամարցի, հակաթու	մերժ. 1468
1470	ՍԱՐԳԻՍ Բ. ԱԶԱՏԱՐ	1474
1470	Առիսաննէս Ը. Աջակիր, աթուակից	մինչև 1474

(1) Եւստ ցուցակներու մէջ շփոթմամբ Բռնեցի գրուած է:

(2) ԱՅՈՒՍԿԱՅԻ տարի մը դատարկ մնաց:

(3) Սովորական ցուցակներ, Աղթամարայ Դաւիթ Բ. կաթողիկոսին Ամենայն Հայոց կաթողիկոս անունը գործածելէն շփոթուելով, զայն այս շարքին անցուցած են 1398—1402 տարիներուն համար, և Կարապետ կաթողիկոսէն Կարապետ Ա. և Կարապետ Բ. անունով երկու անձ կազմած են:

(4) Գրիգոր Մուսարէզեանէ: յառաջ սովորական ցուցակներու մէջ գրուած Յովսէփ Գ. անունը, Սոսեցի Յովսէփ երէցն է, որ հետամուտ եղաւ, բայց չյաջողեցաւ աթու թարգմանալ: Իսկ Գրիգոր երկու տարի կաթողիկոսութենէ յետոյ, հաւանեցաւ աթուին փոխադրուածն, և 1442ին վախճանեցաւ, և անկէ ետքը կաթողիկոս չնստեցաւ ի Սիս, մինչև Կարապետ Եղորկիացուն կաթողիկոս հռչակուիլը 1447ին:

(5) Կաթողիկոսական աթուը փոխադրուեցաւ յէջմիածին 1441ին:

(6) Անգամ մը բացատրուած սկզբունքով աթուակիցները բուն հայրապետական շարքին չենք անցներ:

1474	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Է. ԱԶԱԿԻՐ (1)	Հրատ. 1484
1474	Սարգիս Գ. Միւսայլ, ամուռակից	մինչև 1484
1484	ՍԱՐԳԻՍ Գ. ՄԻՒՍԱՅԼ (2)	1515
1484	Արիստակէս Գ. Էջմիածնեցի, ամուռակից	մինչև 1499
1488	Յուսիկ Բ. Գուգարացի ամուռակից (3)	մինչև —
1499	Թաղէոս Ա. Վաղարշապատցի, ամուռակից	մինչև 1504
1499	Դաւիթ Էջմիածնեցի, ամուռակից (4)	մինչև —
1504	Եղիշէ Բ. Էջմիածնեցի, ամուռակից	մինչև 1515
1505	Յովհաննէս Էջմիածնեցի, ամուռակից	մինչև —
1506	Ներսէս Էջմիածնեցի, ամուռակից (5)	մինչև —
1507	Զարարիս Բ. Վաղարշապատցի, ամուռակից	մինչև 1515
1515	ԶԱՔԱՐԻԱ Բ. ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏՅԻ	1520
1515	Սարգիս Գ. Վրաստանցի ամուռակից	մինչև 1520
1520	ՍԱՐԳԻՍ Գ. ՎՐԱՍՏԱՆՅԻ (6)	1537
1537	ԳՐԻԳՈՐ ԺԱ. ԲԻԻԶԱՆԴԱՅԻ	1542
1540	Ստեփանոս Ե. Սարմատեցի, ամուռակից	մինչև 1542
1542	ՍՏԵՓԱՆՈՍ Ե. ՍԱԼՄԱՍՏԵՅԻ	1564
1542	Միքայէլ Սեբաստացի, ամուռակից	մինչև 1564
1555	Բարսեղ Գ. Էջմիածնեցի, ամուռակից	մինչև 1567
1557	Գրիգոր ԺԲ. Վաղարշապատցի, ամուռակից	մինչև —
1558	Արիստակէս Գ. Վաղարշապատցի, ամուռակից (7)	մինչև 1568
1564	ՄԻՔԱՅԷԼ ՍԵՐԱՍՏԱՅԻ	1570
1567	Ստեփանոս Զ. Առինջեցի ամուռակից	մինչև 1575

(1) Այս Յովհաննէսին անունը սովորական ցուցակներէն դուրս մնացած է, թէպէտ յայտնապէս գրուած է: Դավրիժեցւոյն ցուցակին մէջ:

(2) Այս Սարգիսին անունն ալ սովորական ցուցակներուն մէջ զանց եղած է, հակառակ Դավրիժեցւոյն յայտնի ցուցակագրութեան:

(3) Այդ Յուսիկը հայրապետ կոչուած է, բայց նա հաւանաբար նոյն ինքն Գուգարաց վանահայր Յուսիկն է, զի հայրապետ անունը վանական հայրերու պետին ալ տրուած է:

(4) Ոմանք Դաւիթն ու Թաղէոսը նոյն անձ կարծեցին:

(5) Այս վերջին ամուռակիցներուն, Յովհաննէսի և Ներսէսի միայն անունները հարեւանցի նշանակուած կը գտնենք:

(6) Այս Սարգիսի ատեն ամուռակիցներու անուններ նշանակուած չենք գտնել:

(7) Վերջին երեք ամուռակիցներուն վրայ տեղեկութիւններ չատրիչ են:

1570	ԳՐԻԳՈՐ ԺԲ. ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏՅԻ		1587
1571	Թաղէոս Բ. Լեհաստանցի, աթոռակից	մինչև	1576
1576	Առաքել Վաղարշապատացի, աթոռակից	մինչև	1579
1579	Դաւիթ Դ. Վաղարշապատացի, աթոռակից	մինչև	1587
1587	ԴԱԻԻԹ Դ. ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏՅԻ	Հրատ.	1629
1593	Մելքիսեդեկ Գառնեցի, աթոռակից	մինչև	1628
1603	Գրիգոր ԺԳ. Սրապիոն, աթոռակից	մինչև	1605
1605	ԱԼԵՔՍԻԱ (1)	մինչև	1620
1624	Սահակ Դ. Գառնեցի, աթոռակից	մինչև	1628
1629	ՄՈՎՍԷՍ Գ. ՏԱԹԵՒԱՅԻ (2)		1632
1633	ՓԻԼԻՊՊՈՍ ԱՂԱԿԱՆՅԻ		1655
1655	ՅԱԿՈԲ Դ. ԶՈՒՂԱՅԵՅԻ (3)		1680
1663	Եղիազար Այնթապցի, հակաթոռ	մինչև	1682
1682	ԵՂԻԱԶԱՐ ԱՅԵԹԱՊՅԻ		1691
1691	ՆԱՀԱՊԵՏ ԵԴԵՍԱՅԻ (4)		1705
1706	ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ Ա. ԶՈՒՂԱՅԵՅԻ		1714
1715	ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՀԱՄԱՏԱՆՅԻ		1725
1726	ԿԱՐԱՊԵՏ Բ. ՈՒԼՆԵՅԻ (5)		1729
1730	ԱՐԲԱՀԱՄ Բ. ԽՕՇԱՐԵՅԻ		1734
1734	ԱՐԲԱՀԱՄ Գ. ԿՐԵՏԱՅԻ		1737
1737	ՂԱԶԱՐ Ա. ԶԱՀԿԵՅԻ		1751
1730	Յովհաննէս Ազուլեցի, հակաթոռ	Մերժ.	1741
1748	Պետրոս Բ. Քիւթուր, հակաթոռ	Մերժ.	1749
1751	ՄԻՆԱՍ ԱԿՆԵՅԻ		1753
1753	ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ Բ. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍԵՅԻ		1755
1755	Սահակ Ե. Կեղեցի Ահագին ընտրեալ (6)	Հրատ.	1759
1759	ՅԱԿՈԲ Ե. ՇԱՄԱԽԵՅԻ (7)		1768

(1) Գրիգոր Դարանաղեցի որոշապէս կը յիշէ:

(2) Ասոր օրէն դադրեցաւ աթոռակիցներու սովորութիւնը:

(3) Յաջորդին ընտրութիւնը յապաղեցաւ երկու տարի:

(4) Յաջորդին ընտրութիւնը յապաղեցաւ մէկ տարի:

(5) Կոստանդնուպոլսոյ մէջ օծուեցաւ և 1728ին էջմիածին գնաց:

(6) Սահակ Թէպէտ ընտրուեցաւ, այլ չօծուեցաւ և ցուցակի չանցաւ, և չորս տարի յետոյ վերջնապէս հրաժարեցաւ և քիչ ետքը վախճանեցաւ 1760ին:

(7) Սահակ Ահագինի բացակայութեան տարիներուն տեղապահութիւն էր վարած:

1763	ՍԻՄՈՆ ԵՐԵՒԱՆԵՑԻ	1780
1780	ՂՈՒԿԱՍ ԿԱՐԵՑԻ	1799
1800	Յովսէփ Արղունցեան ընտրեալ (1)	1801
1801	ԴԱԻԻԹ Ե. ԵՆԷԳԷԹՅԻ	Մերժ. 1804
1804	ԴԱՆԻԷԼ ՍՈՒՐՄԱՌԵՑԻ (2)	1808
1809	ԵՓՐԵՄ ՁՈՐԱԳԵՂՑԻ	Հրատ. 1831
1831	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ը. ԿԱՐՔԵՑԻ (3)	1842
1843	ՆԵՐՍԷՍ Ե. ԱՇՏԱՐԱԿԵՑԻ	1857
1858	ՄԱՏԹԷՈՍ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԳՈՒԼՍԵՑԻ	1865
1866	ԳԷՈՐԳ Դ. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԳՈՒԼՍԵՑԻ	1882
1884	Ներսէս Կոստանդնուպոլսեցի, ընտրեալ (4)	1884
1885	ՄԱԿԱՐ ԹԵՂՈՒՑԻ	1891
1892	ՄԿՐՏԻՋ ՎԱՆԵՑԻ (5)	---

(1) Այս ալ կաթողիկոս օծուած չլինելուն կաթողիկոսաց ցուցակին չ'անցնիր:

(2) Դանիէլ ընտրուեցաւ 1801ին և օծուեցաւ 1802ին Ալաշկերտի Իւզքիլիսէ, այլ անագան կրցաւ էջմիածին մտնել:

(3) Ասկէ ետքը ընտրութիւնները Կաթողիկոսին մահուանէն մէկ կամ մէկուկէս տարի յետոյ կատարուիլ սկսան:

(4) Ներսէս Պատրիարք Վարժապետեան Քէպէտ ընտրուեցաւ, բայց հրաժարեցաւ, և ընտրութենէ հինգուկէս ամիս ետքը վախճանեցաւ, որով նոր ընտրութիւնը երկուքուկէս տարի յապաղեցաւ:

(5) Կաթողիկոսական օծումը ընտրութենէն տարիուկէս ետքը կատարուեցաւ 1893 Սեպտեմբերին:

Ա Յ Ո Ռ Կ Ի Լ Ի Կ Ի Ո Յ

Կ Ա Յ Ռ Ղ Ի Կ Ո Ս Ն Ե Ր

Արձուակալեց		Վախճանեցաւ
1447	ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՒՊՈԿԻԱՅԻ	1477
1478	ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՍԱՐԱԶՈՐԵՅԻ	1488
1488	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՆՏԻՈՒԿԱՅԻ	1515
1515	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹԼԿՈՒՐԱՆՅԻ	1525
1525	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՔԻԼԻՍՅԻ ԿԱՅԾԱԿ	Հրատ. 1539
1539	ՍԻՄԷՈՆ ՈՒԼՆԵՅԻ	Հրատ. 1545
1545	ՂԱԶԱՐ ՈՒԼՆԵՅԻ	1547
1548	ԹՈՐՈՍ ՍՍԵՅԻ ՄԱՅՍԵՆՅ	Հրատ. 1553
1553	ԽԱԶԱՏՈՒՐ ԶՈՐԻԿ	Հրատ. 1560
1560	ԽԱԶԻԿ ՈՒԼՆԵՅԻ ԵՐԱԺԻՇՅ	1584
1584	ԱԶԱՐԻԱ ԶՈՒՂԱՅԵՅԻ	1601
1602	ՊԵՏՐՈՍ ԿԱՐԿԱՌԵՅԻ	Հրատ. 1609
1602	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՅՆԹԱՊՅԻ ԲԱՐԵՐԱՐՈՅ	1622
1622	ՄԻՆԱՍ ԿԱՐՆԵՅԻ	1626
1626	ՍԻՄԷՈՆ ՍԵՐԱՍՏԱՅԻ	Հրատ. 1686
1636	ՆԵՐՍԷՍ ՍԵՐԱՍՏԱՅԻ կամ ԱՐԵՒԵԼՅԻ	1643
1643	ԹՈՐՈՍ ՍՍԵՅԻ	1658
1658	ԽԱԶԱՏՈՒՐ ՍԵՐԱՍՏԱՅԻ	1678
1668	ԴԻԱԼԻՍ ԲԵՐԻՍԱԳԻ կամ ԿԱՐԿԱՌԵԳԻ	1678
1678	ՍԱՀԱԿ ՄԵԽԱՆԷՃԻ	1688
1683	ԳՐԻԳՈՐ ԱՏԱՆԱՅԻ ՊԻՄԱԿՆ	1689
1691	ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՍԱՍՈՒՆՅԻ ՆԱՐԻՆ	1694
1694	ՄԱՏԹԷՈՍ ԿԵՍԱՐԱՅԻ ՍԱՐԸ	1701
1701	ՊԵՏՐՈՍ ԲԵՐԻՍԱԳԻ աթոռակից	1705
1705	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՀԱՃՆՅԻ	1721
1721	ԳՐԻԳՈՐ ԿԵՍԱՐԱՅԻ ՈՒՂՈՒՐԼՈՒ	1727
1727	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՀԱՃՆՅԻ ՏԷՐ-ԱԴԱՄ	1734
1734	ՂՈՒԿԱՍ ԱԶԱՊԱՀԵԱՆՅ	1737
1737	ՄԻՔԱՏԷԼ ԱԶԱՊԱՀԵԱՆՅ	1758
1758	ԳԱՐԻԷԼ ԱԶԱՊԱՀԵԱՆՅ	1770
1771	ԵՓՐԵՄ ԱԶԱՊԱՀԵԱՆՅ	1785
1785	ԹՈՐՈՍ ԱԶԱՊԱՀԵԱՆՅ	1791
1791	ԿԻՐԱԿՈՍ ԱԶԱՊԱՀԵԱՆՅ ՄԵՄ	1822

1822	ԵՓՐԵՄ ԱԶԱՊԱՀԵԱՆՑ	Հրատ.	1838
1833	ՄԻՔԱՑԷԼ ՍՍԵՑԻ		1858
1853	ԿԻՐԱԿՈՍ ԱԶԱՊԱՀԵԱՆՑ		1866
1871	ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՐԱՇՑԻ ՔԷՅՍԻՋԵԱՆ		1894
1902	ՍԱՀԱԿ ԵՂԵԳԻՑԻ ԽԱՊԱՑԵԱՆ		—

Ա Յ Ո Ռ Ա Ղ Թ Ա Մ Ա Ր Ա Յ

Կ Ա Թ Ո Ղ Ի Կ Ո Ս Ն Ի Ր

Ծանօթ. — Միմիայն ստորոց Թուականները հաւարուած են այս ցուցակին մէջ

Աթոռակալէց		Վախճանէցաւ
1118	ԴԱԻԻԹ ԹՈՌՆԻԿԵԱՆ	—
—	ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԿԱՐԵՆԱՑ	1276
1288	ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՏՂԱՑ ՍԷՅԷՏԻՆԵԱՆ	1292
1801	ՋԱՔԱՐԻԱ ՍԷՅԷՏԻՆԵԱՆ	1386
1886	ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՍԷՅԷՏԻՆԵԱՆ	1846
1846	ԴԱԻԻԹ ՍԷՅԷՏԻՆԵԱՆ	1868
1869	ՆԵՐՍԷՍ ԲՈԼԱՑ	1878
1878	ՋԱՔԱՐԻԱ ՆԱՀԱՑԱԿ	1898
1898	ՆԵՐՍԷՍ	1895
1895	ԴԱԻԻԹ ԱՂԹԱՄԱՐՑԻ	1488
1484	ՋԱՔԱՐԻԱ ԱՂԹԱՄԱՐՑԻ	1464
1464	ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԿՈՒՌՃԻՐԷԳԵԱՆ	1487
1487	ՆԵՐՍԷՍ ԿՈՒՌՃԻՐԷԳԵԱՆ	1489
1489	ՋԱՔԱՐԻԱ	1495
1496	ԱՑՈՄ	1510
1510	ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԱՂԹԱՄԱՐՑԻ	1584
1542	ԳՐԻԳՈՐԻՍ ՓՈՔՐ	1612
1612	ՍՏԵՓԱՆՈՍ	—
—	ԿԱՐԱՊԵՑ ԳՌՋԱՄ ՄԱՂԿԱՒԷՐ	1661
1652	ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՄՈԿԱՑԻ ԳՈՒՌՃԻ	1668
1669	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒԹՈՒՆՃԻ	1668
1688	ԹՈՎՄԱՍ ՅԵՐԻՃՑԻ ՏՈՂԼԱՆՐԷԳԵԱՆ	1698
1698	ՍԱՀԱԿ ԱՐՄԿԵՑԻ ՊԱՐՈՆ-ՏԷՐ	1698

1698	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԿԵՄՈՒԿ	1704
1705	ՀԱՅՐԱՊԵՏ ՓԱԿԻՆՅԻ ՎՐԴԱՆԷՍԵԱՆ	—
1711	ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԳԱՒԱՇՅԻ	—
1720	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՀԱՅՈՑՋՈՐԵՅԻ	—
—	ԹՈՎԾԱՍ ԱՄԿԵՅԻ	—
—	ՂԱԶԱՐ ՄՈԿԱՅԻ ԱՌԱՔԻՆԻ	—
—	ԳՐԻԳՈՐ ԽԻԶԱՆՅԻ ՊԱՅԱԶԱՑ	—
1735	ՊԱՂՏԱՍԱՐ ԲԱՂԷՇՅԻ	1736
—	ՍԱՀԱԿ ԱՂԲԱԿԵՅԻ	—
—	ՅԱԿՈՐ ՀԱՄԴԵՅԻ	1738
1738	ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՍՊԱՐԿԵՐՏՅԻ ՍԵՒՈՆՑ	1751
1751	ԳՐԻԳՈՐ	1762
1762	ԹՈՎԾԱՍ ԱՂԹԱՄԱՐՅԻ	1783
1783	ԿԱՐԱՊԵՏ ՎԱՆԵՅԻ ՂՐԻՄՔԵՍԸՄԵՆՑ	1787
1788	ՄԱՐԿՈՍ ՇԱՏԱԽՅԻ	1791
—	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՍՊԱՐԿԵՐՏՅԻ	—
1792	ԹԷՈՒՈՐՈՍ	1794
1796	ՄԻՔԱՅԵԼ ՎԱՆԵՅԻ	—
—	ԿԱՐԱՊԵՏ ՇԱՏԱԽՅԻ	Հրատ. 1803
1803	ԽԱԶԱՏՈՒՐ ՀՐԱՇԱԳՈՐԾ	1814
1814	ԿԱՐԱՊԵՏ ՇԱՏԱԽՅԻ <i>Դարձեալ</i>	1816
1816	ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՏԱՐՕՆԵՅԻ ԿԱՔԱԻ	1828
1825	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԱՏԱԽՅԻ	1843
1844	ԽԱԶԱՏՈՒՐ ՄՈԿԱՅԻ	1851
1859	ՊԵՏՐՈՍ ՊԻԼՊԻԼԵԱՆ	1864
1864	ԽԱԶԱՏՈՒՐ ՊՈՂՈՆԻՍՅԻ ՇԻՐՈՅԵԱՆ	1895

Ա Յ Ո Ր Ս. Ե Ր Ո Ւ Ս Ա Ղ Է Ս Ի

Պ Ա Տ Ր Ի Ա Ր Ք Ն Ե Ր

Արողակալեց		Վախճանեցաւ
687	ԱՐՐԱՀԱՄ	689
689	ԳՐԻԳՈՐ ԵԶԵԿԻԷԼԵԱՆ	696
696	ԳԷՈՐԳ	708
708	ՄԿՐՏԻՑ	730

780	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ	758
758	ՍՏԵՓԱՆՈՍ	774
774	ԵՂԻԱ	797
797	Անյայտ անողակալներ	885
885	ԱՐԲԱՀԱՄ	916
916	Անյայտ անողակալներ	981
981	ԳՐԻԳՈՐ	1006
1006	ԱՐՄԷՆ	1038
1038	Անյայտ անողակալներ	1090
1090	ՍԻՄԷՈՆ	1109
1109	ՄՈՎՍԷՍ	Հրատ. 1133
1133	ԵՍԱՑԻ	1152
1152	ՍԱՀԱԿ	1180
1180	ԱՐԲԱՀԱՄ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԱՑԻ	1191
1191	ՄԻՆԱՍ	1205
1205	ԱՐԲԱՀԱՄ	—
1218	ԱՌԱՔԵԼ	1230
1230	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԿԱՐՆԵՑԻ	1238
1238	ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԱՑԻ	1254
1254	ՅԱԿՈՐ	1281
1281	ՍԱՐԳԻՍ	1318
1318	ԱՍՏՈՒԱԾԱՑՈՒՐ	1317
1317	ԴԱԻԻԹ	1321
1321	ՊՕՂՈՍ	1331
1331	ՎԱՐԴԱՆ ԱՐԵՒԵԼՑԻ	1341
1341	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ	1353
1353	ԲԱՐՍԵՂ	1358
1358	ԳՐԻԳՈՐ	1366
1366	ՄԿՐՑԻՁ	1381
1381	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԼԵՀԱՑԻ	1385
1385	ԳՐԻԳՈՐ ԵԳԻՊՑԱՑԻ	1390
1390	ԵՍԱՑԻ	1398
1395	ՍԱՐԳԻՍ	1417
1417	ՊՕՂՈՍ ԳԱՌՆԵՑԻ	Կամողիկոս 1419
1419	ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԵԳԻՊՑԱՑԻ	Հրատ. 1430
1430	ԵՍԱՑԻ ԱԹՈՒԱԿԱԼ	1439
1441	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ	1445
1445	ԱՐԲԱՀԱՄ	1454

1454	ՄԵՍՐՈՊ		1461
1461	ՊԵՏՐՈՍ		1476
1476	ՄԿՐՏԻՑ		1479
1479	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹԱԻԻՇ <i>կամ</i> ԵՐԿԱՅՆԱՀԱՍԱԿ		1491
1491	ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՊՐՈՒՍԱՅԻ		1501
1501	ՊԵՏՐՈՍ		1507
1507	ՍԱՐԳԻՍ		1523
1523	ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՄԵՐՏԻՆՅԻ	<i>Հրատ.</i>	1544
1544	ՓԻԼԻՊՊՈՍ		1546
1564	ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՄԵՐՏԻՆՅԻ <i>Դարձեալ</i>		1566
1566	ԱՆԴՐԷԱՍ ՄԵՐՏԻՆՅԻ		1595
1595	ԴԱԻԻԹ ՄԵՐՏԻՆՅԻ		1615
1615	ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ ԳԱՆՋԱԿԵՑԻ ՊԱՐՈՆՅԷՐ		1647
1647	ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՏԱՐՈՆԵՑԻ	<i>Հրատ.</i>	1666
1666	ԵՂԻԱՋԱՐ ԱՅՆԹԱՊՅԻ	<i>Հրատ.</i>	1667
1667	ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՏԱՐՈՆՅԻ <i>Դարձեալ</i>	<i>Հրատ.</i>	1668
1668	ԵՂԻԱՋԱՐ ԱՅՆԹԱՊՅԻ <i>Դարձեալ</i>	<i>Հրատ.</i>	1669
1669	ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԿԱՖԱՅԻ	<i>Հրատ.</i>	1670
1670	ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՏԱՐՈՆԵՑԻ <i>Երիցս</i>		1672
1672	ԵՂԻԱՋԱՐ ԱՅՆԹԱՊՅԻ <i>Երիցս</i>	<i>Կամ յողիկոս</i>	1682
1682	ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԿԱՖԱՅԻ <i>Դարձեալ</i>		1684
1684	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍԵՑԻ	<i>Հրատ.</i>	1691
1691	ՄԻՆԱՍ ՀԱՄԴԵՑԻ		1703
1703	<i>Տեղակայներ</i>		1715
1715	ԳՐԻԳՈՐ ԵՂԹԱՅԱԿԻՐ ՇԻՐՎԱՆՅԻ		1749
1749	ՅԱԿՈՐ ՆԱԼԵԱՆ ՋՄԱՐԱՅԻ	<i>Հրատ.</i>	1752
1752	ԹԷՈԴՈՐՈՍ ԽՈՐԵՆԱՅԻ		1761
1761	ԿԱՐԱՊԵՏ ԳԱՆՋԱԿԵՑԻ		1768
1768	ՊՕՂՈՍ ՎԱՆԵՑԻ		1775
1775	ՅՈՎԱԿԻՄ ԳՈՆԱՔԵՆՈՑԻ		1793
1793	ՊԵՏՐՈՍ ԹՈՔԱԹՅԻ		1800
1800	ԹԷՈԴՈՐՈՍ ՎԱՆԵՑԻ		1819
1819	ԳԱՐՐԻԷԼ ՆԻԿՈՄԻԴԱՅԻ		1840
1840	ՋԱՔԱՐԻԱ ՏԷՐԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ԿՈՓԵՑԻ		1846
1846	ԿԻՐԱԿՈՍ ՄՆԱՅԱԿԱՆԵԱՆ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԱՅԻ		1850
1850	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ ԻՋՄԻՐՅԻ		1860
1864	ՆՍԱՅԻ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ ԹԱԼԱՍՅԻ		1885
1885	ՅԱՐՈՒԹԻՆ Վ.ՆՀԱՊԵՏԵԱՆ		---

ԱՅՈՒ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒ ՊՈԼՍՈՅ

Պ Ա Տ Ր Ի Ա Ր Ք Ն Ե Ր

Արժուակալեց		Դարբեցաւ	
1461	ՅՈՎԱԿԻՄ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՊՐՈՒՍԱՅԻ	Վխն.	1478
1478	ՆԻԿՈՂԱՑՈՍ ԵՊԻՍ.	Վխն.	1489
1489	ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍ.	Վխն.	1509
1509	ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԵՊԻՍ.	Վխն.	1526
1526	ԳՐԻԳՈՐ ԵՊԻՍ.	Վխն.	1537
1537	ԱՍՏՈՒԱՄԱՏՈՒՐ ՎԱՐԴԱՊԵՏ	Վխն.	1550
1550	ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՎԱՐԴ.	Վխն.	1561
1561	ՏԻՐԱՏՈՒՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՍՍԵՑԻ		1563
1563	ՅԱԿՈՐ ԵՊԻՍ.	Վխն.	1573
1573	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՊԻՍ. ՏԻԱՐՊԷՔԻՐՏԻ	Վխն.	1581
1581	ԹՈՎՄԱՍ ԵՊԻՍ. ԳԱՂԱՏԻՈՅ	Վխն.	1587
1587	ՍԱՐԳԻՍ ԵՊԻՍ. ՈՒԼՆԵՑԻ		1590
1590	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՊԻՍ.		1591
1591	ԱԶԱՐԻԱ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԶՈՒՂԱՅԵՑԻ		1592
1592	ՍԱՐԳԻՍ ԵՊԻՍ. ՈՒԼՆԵՑԻ <i>Դարձեալ</i>	Վխն.	1596
1596	ՏԻՐԱՏՈՒՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՍՍԵՑԻ <i>Դարձեալ</i>		1599
1599	ՄԵԼՔԻՍԵՆԻԿ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԳԱՌՆԵՑԻ		1600
1600	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԽՈՒԼ Կ. ՊՈԼՍՆԵՑԻ		1601
1601	ԳՐԻԳՈՐ ԿԵՍԱՐԱՅԻ		1608
1610	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԽՈՒԼ Կ. ՊՈԼՍՆԵՑԻ <i>Դարձեալ</i>		1611
1611	ԳՐԻԳՈՐ ԿԵՍԱՐԱՅԻ <i>Դարձեալ</i>		1621
1621	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԽՈՒԼ Կ. ՊՈԼՍՆԵՑԻ <i>Երկրցս</i>		1623
1623	ԳՐԻԳՈՐ ԿԵՍԱՐԱՅԻ <i>Երկրցս</i>		1626
1626	ԶԱՔԱՐԻԱ ՎԱՆԵՑԻ		1631
1631	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԽՈՒԼ Կ. ՊՈԼՍՆԵՑԻ <i>Զորիցս</i>	Վխն.	1636
1636	ԶԱՔԱՐԻԱ ՎԱՆԵՑԻ <i>Դարձեալ</i>		1639
1639	ԴԱԻԻԹ ԱՐՆԻՆԼՅԻ		1641
1641	ԿԻՐԱԿՈՍ ԱՐՆԻՆԼՅԻ	Վխն.	1642
1642	ԽԱԶԱՏՈՒՐ ՍԵՐԱՍՅԱՅԻ ՄԻՆՏԷՐՃԻ		1643
1643	ԴԱԻԻԹ ԱՐՆԻՆԼՅԻ <i>Դարձեալ</i>		1644
1644	ԹՈՎՄԱՍ ԲԵՐԻԱՅԻ		1644

1644	ԴԱԻԻԹ ԱՐԵՒԵԼՑԻ <i>Երիցս</i>		1649
1650	ԴԱԻԻԹ ԱՐԵՒԵԼՑԻ <i>Չորիցս</i>		1651
1651	ԵՂԻԱԶԱՐ ԱՅՆԹԱՊՑԻ		1652
1652	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄՈՒՂՆԵՑԻ		1655
1657	ԹՈՎՄԱՍ ԲԵՐԻԱՑԻ <i>Դարձեալ</i>		1659
1659	ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԿԱՅԱՑԻ		1660
1660	ՂԱԶԱՐ ՍԵՐԱՍՏԱՑԻ		1663
1663	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹԻԻԹԻԻՆՃԻ		1664
1664	ՍԱՐԳԻՍ ԹԵՔԻՐՏԱՂՑԻ		1665
1665	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹԻԻԹԻԻՆՃԻ <i>Դարձեալ</i>	Վխն.	1667
1667	ՍԱՐԳԻՍ ԹԵՔԻՐՏԱՂՑԻ <i>Դարձեալ</i>	Վխն.	1670
1670	ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՄԵՂՐԵՑԻ	Վխն.	1674
1674	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՄԱՍԻԱՑԻ ԹՈՓԱԼ		1675
1675	ԱՆԴՐԷԱՍ ՍՏԱՄՊՈԼՑԻ ՃԵՀԷՆՆԷՄՎԵՐՏԻՎԷՆԻ		1676
1676	ԿԱՐԱՊԵՏ ԿԵՍԱՐԱՑԻ ՏԷՐԿՐՊՕ		1679
1679	ՍԱՐԳԻՍ ԷՔՄԷՔՃԻ		1680
1680	ԿԱՐԱՊԵՏ ԿԵՍԱՐԱՑԻ <i>Դարձեալ</i>		1681
1681	ԹՈՐՈՍ ՍՏԱՄՊՈԼՑԻ		1681
1681	ԿԱՐԱՊԵՏ ԿԵՍԱՐԱՑԻ <i>Երիցս</i>		1684
1684	ԵՓՐԵՄ ՂԱՓԱՆՑԻ		1686
1686	ԿԱՐԱՊԵՏ ԿԵՍԱՐԱՑԻ <i>Չորիցս</i>		1687
1687	ԹՈՐՈՍ ՍՏԱՄՊՈԼՑԻ <i>Դարձեալ</i>		1688
1688	ԽԱԶԱՏՈՒՐ ՃԼՆԻ		1688
1688	ԿԱՐԱՊԵՏ ԿԵՍԱՐԱՑԻ <i>Հնգիցս</i>	Վխն.	1689
1692	ՄԱՏԹԷՆՈՍ ԿԵՍԱՐԱՑԻ ՍԱՐԸ		1694
1694	ԵՓՐԵՄ ՂԱՓԱՆՑԻ <i>Դարձեալ</i>		1698
1698	ՄՆԼՔԻՍՆԵԴԵԿ ՍՈՒՊՃԻ		1699
1699	ՄԵԻԹԱՐ ՔԻՐՏԻՍՏԱՆՑԻ		1700
1700	ՄՆԼՔԻՍՆԵԴԵԿ ՍՈՒՊՃԻ <i>Դարձեալ</i>		1701
1701	ԵՓՐԵՄ ՂԱՓԱՆՑԻ <i>Երիցս</i>		1702
1702	ԱԻՆՏԻՔ ԵՒԴՈԿԻԱՑԻ		1703
1703	ԳԱԼՈՒՍՏ ԱՄԱՍԻԱՑԻ ԿԱՅԾԱԿՆ		1704
1704	ՆԵՐՍԷՍ ՊԱԼԱԹՑԻ		1704
1704	ԱԻՆՏԻՔ ԵՒԴՈԿԻԱՑԻ <i>Դարձեալ</i>		1706
1706	ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԵՐԶՆԿԱՑԻ ՔԻՒԼՀԱՆՃԻ		1706
1706	ՄԻՔԱՅԷԼ ԽԱՐՈՒՐԳԻՑԻ		1707
1707	ՍԱՀԱԿ ԱՊՈՒՋՆԵՑԻ		1707
1707	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԻԶՄԻՐՑԻ		1708

1708	ՍԱՀԱԿ ԱՊՈՒՋԵՆՆՑԻ <i>Դարձեալ</i>		1714
1714	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳԱՆՁԱԿԵՑԻ		1715
1715	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԿՈԼՈՑ ԲԱՂԻՇԵՆՑԻ	Վխն.	1741
1741	ՅԱԿՈՒ ԴԱԼԵԱՆ ԶՄԱՐԱՑԻ		1749
1749	ՊՐՈՆՈՐՈՆ ՍԻԼԻՍՏՐԵՆՑԻ		1749
1749	ՄԻՆԱՍ ԱԿՆՑԻ	Կաթողիկոս	1751
1751	ԳԷՈՐԳ ՂԱՓԱՆՑԻ		1752
1752	ՅԱԿՈՒ ԴԱԼԵԱՆ <i>Դարձեալ</i>		1764
1764	ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ Կ. ՊՈԼՍԵՆՑԻ		1778
1778	ԶԱՔԱՐԻԱ ՓՈԳՈՒՋԵԱՆ ԿԱՂՋՈՒԱՆՑԻ		1781
1781	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՀԱՄԱՏԱՆՑԻ <i>կամ</i> ՊԱՂՏԱՏՑԻ		1782
1782	ԶԱՔԱՐԻԱ ՓՈԳՈՒՋԵԱՆ <i>Դարձեալ</i>	Վխն.	1799
1799	ԴԱՆԻԷԼ ՍՈՒՐՄԱՌԵՆՑԻ		1800
1800	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԶԱՄԱՇԵՐՃԵԱՆ ԲԱՐԵՐԴՑԻ		1801
1801	ԳՐԻԳՈՐ ԽԱՄՍԵՆՑԻ		1802
1802	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԶԱՄԱՇԵՐՃԵԱՆ ԲԱՐԵՐԴՑԻ <i>Դարձեալ</i>		1813
1818	ԱՐՐԱՀԱԾ ԳՈԼԵԱՆ ՏԱԹԵՒԱՑԻ		1815
1815	ՊՕՂՈՍ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ԱԴՐԻԱՆՈՒՊՈԼՍԵՆՑԻ		1823
1823	ԿԱՐԱՊԵՏ ՊԱԼԱԹՑԻ		1831
1831	ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԶԱՔԱՐԵԱՆ ԱՂԱԻՆԻ		1839
1839	ՅԱԿՈՒ ՍԵՐՈՐԵԱՆ		1840
1840	ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԱՂԱԻՆԻ <i>Դարձեալ</i>		1841
1841	ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ Կ. ՊՈԼՍԵՆՑԻ		1844
1844	ՄԱՏԹԷՈՍ ԶՈՒԽԱՃԵԱՆ Կ. ՊՈԼՍԵՆՑԻ		1848
1848	ՅԱԿՈՐՈՍ ՍԵՐՈՐԵԱՆ <i>Դարձեալ</i>		1856
1856	ԳԷՈՐԳ ՔԵՐԵՍՏԷՃԵԱՆ Կ. ՊՈԼՍԵՆՑԻ		1860
1860	ՍԱՐԳԻՍ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ ԱԴՐԻԱՆՈՒՊՈԼՍԵՆՑԻ		1861
1861	ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՄԱՂԱՔԵԱՆ ԱՏԱՐԱԶԱՐՑԻ <i>Տեղապահ</i>		1868
1868	ՊՕՂՈՍ ԹԱԳԹԱԳԵԱՆ ՊՐՈՒՍԱՑԻ		1869
1869	ԻԳՆԱՏԻՈՍ ԳԱԳՄԱՃԵԱՆ Կ. ՊՈԼՍԵՆՑԻ	Վխն.	1869
1869	ՄԿՐՑԻՋ ԽՐԻՄԵԱՆ ՎԱՆԵՆՑԻ		1873
1874	ՆԵՐՍԷՍ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ Կ. ՊՈԼՍԵՆՑԻ	Վխն.	1884
1885	ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎԵՀԱՊԵՏԵԱՆ ԵԳԻՊՏԱՑԻ		1888
1888	ԽՈՐԷՆ ԱՇԸԳԵԱՆ ՔԵՐԵՄԷԹՑԻ		1894
1894	ՄԱՏԹԷՈՍ ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ Կ. ՊՈԼՍԵՆՑԻ		1896
1896	ՄԱՂԱՔԻԱ ՕՐՄԱՆԵԱՆ Կ. ՊՈԼՍԵՆՑԻ		—

ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

S. S. Մ Կ Ր Տ Ի Չ Ա.

Ծ Ա Յ Ր Ա Գ Ո Յ Ն Պ Ա Տ Ր Ի Ա Ր Ք

Ե Ի

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱԹՆ ՀԱՅՈՑ

Ծնեալ ի վան 4 Ապրիլ 1820. Ձեռնադրեալ Եպիսկոպոս
18 Հոկտեմբեր 1868. Ընտրեալ Կաթողիկոս 5 Մայիս
1892. Օծեալ 26 Սեպտեմբեր 1893 :

Յ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ, Պատրիարք Ս. Երուսա-
ղէմի : Ծնեալ Նոյեմբեր 1819 : Ձեռնադրեալ Եպիս-
կոպոս 1860 : Պատրիարք 1888 :

Յ. ՄԱՂԱՔԻԱ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ, Պատրիարք Կ. Պոլսոյ :
Ծնեալ Կ. Պոլիս 1841 : Ձեռնադրեալ Եպիսկոպոս
1886 : Պատրիարք 1896 :

Յ. ՄԱՏԹԷՆՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ, նախորդ Պատրիարք, Ծնեալ
Կ. Պոլիս 1845 : Ձեռնադրեալ Եպիսկոպոս 1876 :
Պատրիարք 1894 : Հրաժարեալ 1896 :

Յ. ՍՏԵՓԱՆՆՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԱՆՏԱՆՔԱՆ, վանահայր Պելե-
կէսի : Ծնեալ Պրուսա 1837 : Ձեռնադրեալ 1868 :

Յ. ՄՆՍՐՈՊ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍՄՐԱՏԵԱՆ, Միաբան Էջմիածնի :
Ծնեալ Երևան 1837 : Ձեռնադրեալ 1872 :

Յ. ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, Ատենապետ
Կրօն. Ժողովոյ : Ծնեալ Ֆիլիպէ 1837 : Ձեռն. 1872 :

- Յ. ՍՈՒՔԻԱՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՊԱՐՁԵԱՆ, Միարան Էջմիածնի :
Ծն. Աստապատ 1838 : Չեռ. 1875 :
- Յ. ՎԱՀՐԱԾ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԱՆԿՈՒՆԻ, Դեր-Ատենապետ
Կրօն. Ժողովոյ : Ծնեալ Պրուսա 1846 : Չեռն. 1875 :
- Յ. ՏԻՄՈԹԷՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԱՓՐԻՉԵԱՆ, Նախկին Առաջնորդ
Պալքքէսէրի : Ծնեալ Կ. Պոլիս 1831 : Չեռն. 1878 :
- Յ. ՆԵՐՍԷՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԽՈՒԴԱՎԷՐՏԵԱՆ, Առաջնորդ Պե-
սարապիոյ : Ծն. Վաղարշապատ 1844 : Չեռն. 1879 :
- Յ. ԵՋՆԻԿ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՊԱՀՈՒՆԻ, Առաջնորդ Ատրպա-
տականի : Ծնեալ Կ. Պոլիս 1843 : Չեռն. 1879 :
- Յ. ՀՄԱՅԵԱԿ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԴԻՄԱՔՍԵԱՆ, Գարողիչ Բերայի :
Ծնեալ Կ. Պոլիս 1839 : Չեռնադրեալ 1880 :
- Յ. ԳԷՈՐԳ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ, Նախանդամ Սինողի
Էջմիածնի : Ծնեալ Տփլիս 1846 : Չեռն. 1882 :
- Յ. ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԴԱԽԹԵԱՆ, Սինողական Էջ-
միածնի : Ծնեալ Լոռի 1838 : Չեռն. 1886 :
- Յ. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ, Առաջնորդ Իզ-
միաի : Ծնեալ Իզմիա 1846 : Չեռնադրեալ 1886 :
- Յ. ԳՐԻԳՈՐ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԳԱՌՆԱԿՆԵՐԵԱՆ, Միարան Էջմի-
ածնի : Ծնեալ Էջմիածին 1856 : Չեռնադրեալ 1890 :
- Յ. ԱՆԱՆԻԱ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՀԱՄԱԶԱՍՊԵԱՆ, Առաջնորդ Շա-
մախու : Ծնեալ Տաթև 1838 : Չեռնադրեալ 1894 :
- Յ. ԳԷՈՐԳ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԵՐԷՅԵԱՆ, Նախ. Պատր. Փոխ. Ե-
րուսաղէմի : Ծնեալ Իամաիլ 1852 : Չեռն. 1898 :
- Յ. ՄԱՂԱՔԻԱ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՏԷՐՈՒՆԵԱՆ, ի վանա Երուսաղէմի :
Ծնեալ Տիարպէքիլ 1848 : Չեռնադրեալ 1898 :
- Յ. ՅՈՎՍԷՓ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԱՐԱՋԵԱՆ, Առաջնորդ Ամերի-
կայի : Ծնեալ Կ. Պոլիս 1849 : Չեռնադրեալ 1898 :
- Յ. ՍԱՀԱԿ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՅՎԱՏԵԱՆ, Առաջնորդ Ասպահա-
նու : Ծնեալ Կ. Պոլիս 1853 : Չեռնադրեալ 1898 :
- Յ. ԳԱՐԻԷՂ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱԷՎԱՀԻՐՋԵԱՆ, Պատր. Փոխ. Կ. Պոլ-
սոյ : Ծնեալ Կ. Պոլիս 1850 : Չեռնադրեալ 1898 :

- Յ. ՅԱԿՈՐՋԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՇՈՏՖԱՓԱԶԵԱՆ, Առաջնորդ Ճանիկի :
Թնեալ Կ. Պոլիս 1847 : Չեռնադրեալ 1898 :
- Յ. ԳԷՈՐԳ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԻԻԹԻՒՅԵԱՆ, Առաջնորդ Եւրոպայի :
Թնեալ Կ. Պոլիս 1852 : Չեռնադրեալ 1898 :
- Յ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՇԻՐԱԿՈՒՆԻ, Սինոդական Էջմի-
ածնի : Թնեալ Ախլպխա 1857 : Չեռնադրեալ 1898 :
- Յ. ԵՂԻՇԷ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ, Առաջնորդ Իզմիրի : Թնեալ
Կ. Պոլիս 1860 : Չեռնադրեալ 1898 :
- Յ. ԾՈՎՍԷՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԿԷՕՄՐԻՒՔՅԵԱՆ, Քարոզիչ Պէշիկթա-
շի : Թնեալ Կ. Պոլիս 1841 : Չեռն. 1899 :
- Յ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ, Առաջնորդ Պրուսա-
յի : Թնեալ Կ. Պոլիս 1854 : Չեռնադրեալ 1899 :
- Յ. ՏՐԴԱՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՊԱԼԵԱՆ, Առաջնորդ Գայսէրիի : Թնեալ
Թալաս 1850 : Չեռնադրեալ 1899 :
- Յ. ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԳԷՈՐԳԵԱՆ, Միաբան Էջմիած-
նի : Թնեալ Էջմիածին 1849 : Չեռնադրեալ 1901 :
- Յ. ՂԵՒՈՆԴ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ, Լուսարարապետ Էջ-
միածնի : Թնեալ Էջմիածին 1852 : Չեռն. 1901 :
- Յ. ՅՈՒՍԻԿ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԾՈՎՍԷՍԵԱՆ, Փոխ-Թեմակալ Երե-
ւանու : Թնեալ Մարզարա 1853 : Չեռն. 1901 :
- Յ. ԳԱՐԵԳԻՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԱԹՈՒՆԵԱՆ, Առաջնորդ Տփղի-
սի : Թնեալ Աշտարակ 1853 : Չեռնադրեալ 1901 :
- Յ. ՍԱՐԳԻՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՓԻՆՈՅԵԱՆ, Վանահայր Սեւանայ,
Թնեալ Նոր Պայազիտ 1844 : Չեռնադրեալ 1901 :
- Յ. ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՆՔԵԱՆ, Առաջ. Տեղապան Թէ-
քիրտապի : Թնեալ Պրուսա 1847 : Չեռն. 1902 :
- Յ. ԱՇՈՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՇԱԵՆԱՆ, Առաջնորդ Ղարապաղու :
Թնեալ Տփղիս 1864 : Չեռնադրեալ 1905 :

ԿԱԹՈՂՈՍՈՒԹՅԱՆ ԿԻՆՈՆՈՑ

Տ. ՍԱՀԱԿ Բ. ԿԱԹՈՂՈՍՈՍ ԽԱՊԱՑԵԱՆ. Ծնեալ 1849
Նդեգի (Խարբերդ) : Ձեռնադրեալ Նպիսկոպոս 1885
Մակար Ա. Կաթողիկոսէ : Ընտրեալ Կաթողիկոս 1902
Հոկտեմբեր 12 : Օծեալ 1903 Ապրիլ 20 :

Տ. ՄԿՐՏԻՋ ՆՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎՆՀԱՊՆՑԵԱՆ, Քարողիչ Սկիւտարու
Ս. Խաչի : Ծնեալ Էնկիւրիւ 1842 : Ձեռն. 1883 :

Տ. ՄՈՒՇԵՂ ՆՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԵՐՈՐԵԱՆ, Առաջնորդ Ատանայի :
Ծնեալ Արսլանպէկ 1869 : Ձեռնադրեալ 1906 :

ԿԱԹՈՂՈՍՈՒԹՅԱՆ ԱՂԹԱՄԱՐԱՑ

Տ. ՅՈՎՍԷՓ ՆՊԻՍԿՈՊՈՍ ԽՈՍՏԵՂԵԱՆ, Կաթողիկոսական Տեղապահ Աղթամարայ : Ծնեալ Նարիկ 1834 : Ձեռնադրեալ 1864 :

ՎԱՐԴԱՊԵՏՔ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

(ԱՅԲՈՒԲԵՆԱԿԱՆ ԿԱՐԳՈՎ)

- ԱՐՐԱՀԱՄ ՎՐԴ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ, Միաբան Աղթամարայ, Ծն. 1863, Ձեռն. 1888, ի վստա Նախավկայի :
- ԱՐՐԱՀԱՄ ՎՐԴ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ, Միաբան Ս. Առաքելոց, Ծն. 1840, Ձեռն. 1875, Անպ. ի Բաղդրվան :
- ԱՐՐԱՀԱՄ ՎՐԴ. ՌԵՏՈՒՆԻ, Միաբ. Ս Էջմիածնի, Ծն. 1868, Ձեռն. 1888, վնհ. Խնձկանից :
- ԱԴԱՄ ՎՐԴ. ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆ, Միաբ. Ս. Էջմիածնի, Ծն. 1861, Ձեռն. 1890, վնհ. Արկեազու :
- ԱԹԱՆԱՍ ՎՐԴ. ԱՍԼԱՆԵԱՆ, Միաբ. Երոսաղէմի, Ծն. 1862, Ձեռն. 1892, Տեսուչ Ս. Յարութեան :
- ԱՀԱՐՈՆ ՎՐԴ. ՍԱՀՐՈՅԵԱՆ, Միաբ. Լիմայ, Ծն. 1830, Ձեռն. 1871, Անպ. ի Գրեզնոյ :
- ԱՂԱՆ. Ծ. ՎՐԴ. ՀԱՄԱՄՃԵԱՆ, Միաբ. Գարեվանուց, Ծն. 1871, Ձեռն. 1895, Անպ. ի Կ. Պոլիս :
- ԱՄՐԱԿՈՒՄ ՎՐԴ. ՀԱՄՐԱՐՁՈՒՄԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, (Հրժ.) : Ծն. 1845, Ձեռն. 1871, Անպ. ի Գուրտպելէն :
- ԱՆԱՆԻԱ ՎՐԴ. ՀԱՋՈՐԱՊԵՏԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1864, Ձեռն. 1892, Առաջնորդ Եղեւիոյ :
- ԱՆՑՈՆ ՎՐԴ. ՎԱՐԴԱՋԱՐԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1845, Ձեռն. 1876, վնհ. Երնջակայ :
- ԱՌԱՔՅԼ ՎՐԴ. ՄՈՒՐԱՅԵԱՆ, Միաբ. Եղրդուտայ, Ծն. 1854, Ձեռն. 1882, Փ. վնհ. Ս. Յովհաննու :
- ԱՐԻՍԵԱԿԷՍ ՎՐԴ. ՋՈՒԼՈՅԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1872, Ձեռն. 1899, վնհ. Հառիճոյ :

- ԱՐԻՍՏՂԿԷՍ ՎՐԴ. ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1852, Չեռն. 1879, Տեսուչ Դամասկոսի :
- ԱՐԻՍՏԱԳԷՍ ՎՐԴ. ԿԱՏԷԿՃԵԱՆ, Միաբ. Վարադայ, Ծն. 1858, Չեռն. 1902, ի վանա Վարադայ :
- ԱՐՍԷՆ ՎՐԴ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի (Հրժ.), Ծն. 1865, Չեռն. 1889, Անպ. ի Կ. Պոլիս :
- ԱՐՍԷՆ ՎՐԴ. ԵՂԻԿԵԱՆ, Միաբ. Արմաշու, Ծն. 1853, Չեռն. 1886, Քարողիչ Սասկայի :
- ԱՐՍԷՆ ՎՐԴ. ՎԵՀՈՒՆԻ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1865, Չեռն. 1895, Քարողիչ Սուչովայի :
- ԱՐՏԱԿ ՎՐԴ. ՍՄՐԱՏԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1874, Չեռն. 1902, Գործ. Կոր Բայազիտի :
- ԱՐՏԱԻԱՋԴ ՎՐԴ. ԳԱԼԵՆՏԷՐԵԱՆ, Միաբ. Դայրեվանուց, Ծն. 1876, Չեռն. 1901, Տեղապահ Թօքատի :
- ԱՌԵՏԻՍ ՎՐԴ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1842, Չեռն. 1870, ի վանա Երուսաղէմի :
- ԱՌԵՏԻՍ ՎՐԴ. ՍՆԴՐԱԳԵԱՆ, Միաբ. Լիմայ, Ծն. 1857, Չեռն. 1895, վնհ. Սորփայ :
- ԲԱՐԳԷՆ ՎՐԴ. ԱՂԱՒԷԼԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1868, Չեռն. 1897, Սինողական Էջմիածնի :
- ԲԱՐԳԷՆ Ծ ՎՐԴ. ԿԻԼԵՍԵՐԵԱՆ, Միաբ. Դայրեվանուց, Ծն. 1868, Չեռն. 1895, Քարողիչ Ղալաթիոյ :
- ԲԱԳԱՐԱՏ ՎՐԴ. ՎԱՐԴԱՋԱՐԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1869, Չեռն. 1896, Առաջն. Փ. Սպահանի :
- ԲԱՌՆԱՐԱՍ ՎՐԴ. ՅԷՐ ՄԵՌԹԱՐԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1858, Չեռն. 1904, վնհ. Մողնու :
- ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍ ՎՐԴ. ԹՈՒԱՃԵԱՆ, Միաբ. Կիլիկիոյ, Ծն. 1856, Չեռն. 1886, Անպ. յԱղեքսանդրիա :
- ԲԱՐՍԵՂ Ծ ՎՐԴ. ՄԱՆԿԵԱՆ, Միաբ. Կիլիկիոյ, Ծն. 1850, Չեռն. 1885, ի վանա Սսոյ :
- ԲԵՆԻԿ ՎՐԴ. ԵՂԻԱՋԱՐԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1867, Չեռն. 1894, Տեսուչ կաշուածոց ի Քիչնեւ :

- ԳԱՐԻԷԼ Ծ. ՎՐԻ. ԳՈՒԼՕՂԼԵԱՆ, Միաբ. Լիմայ, Ծն. 1833,
Չեռն. 1858, ի վանս Լիմայ :
- ԳԱԼՈՒՍԵ ՎՐԻ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ, Միաբ. Սեւանայ, Ծն. 1850,
Չեռն. 1876, ի վանս Սեւանայ :
- ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԻ. ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ, Միաբ. Դպրեվ., Ծն. 1880,
Չեռն. 1901, Տեսուչ Կեդր. Վրժ. Մարաշու :
- ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԻ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1867,
Չեռն. 1897, Տնօրէն Պաշտ. Հանդէսի Էջմիածնի :
- ԳԱՐԵԳԻՆ ՎՐԻ. ՍԱԳԱՅԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1843,
Չեռն. 1877, Տեսուչ Ելեւմտից Երուսաղէմի :
- ԳԵՂԱՄ ՎՐԻ. ԲԱՐԱԶԱՆԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1851,
Չեռն. 1875, Վնհ. Հաղբասայ :
- ԳԷՈՐԳ ՎՐԻ. ԱՍԷԱՆԵԱՆ, Միաբ. Սերաստիոյ, Ծն. 1869,
Չեռն. 1900, Առաջն. Մալաթիոյ :
- ԳԷՈՐԳ ՎՐԻ. ԻՐԱՆՈՍԵԱՆ, Միաբ. Մարտուանի, Ծն. 1870,
Չեռն. 1898, Տեղ. Բարերդու :
- ԳԷՈՐԳ ՎՐԻ. ՃԱՆՍՈՒԶԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1870,
Չեռն. 1902, Տեսուչ Պէյրութի :
- ԳԷՈՐԳ ՎՐԻ. ԾԱՏԹԷՈՍԵԱՆ, Միաբ. Լիմայ, Ծն. 1836,
Չեռն. 1870, ի վանս Լիմայ :
- ԳԷՈՐԳ ԱՐ. ՅՈՎԷԱՆՆԷՍԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն.
1855, Չեռն. 1902, ի վանս Երուսաղէմի :
- ԳԷՈՐԳ ՎՐԻ. ՆԱԼՊԱՆՅԵԱՆ, Միաբ. Աղթամարայ, Ծն.
1857, Չեռն. 1887, Վնհ. Մակուայ :
- ԳԷՈՐԳ ՎՐԻ. ՊՅՅԱՃԵԱՆ, Միաբ. Թամարզայ, Ծն. 1840,
Չեռն. 1885, Անպ. ի Գոնիա :
- ԳԷՈՐԳ ՎՐԻ. ՌԵՏՈՒՆԻ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1856,
Չեռն. 1887, Ժամօրհնող Էջմիածնի :
- ԳԷՈՐԳ ՎՐԻ. ՍԵՒԱՆՅԻ, Միաբ. Սեւանայ, Ծն. 1835,
Չեռն. 1866, Վնհ. Հինմերլուայ :
- ԳԻՒՑ ԱՐ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ, Միաբ. Կիլիկիայ, Ծն. 1876, Չեռն.
1905, Բարտուղար Կթղկ. Կիլիկիոյ :

- ԳՆԵԼ Ծ. ՎՐԴ. ԳԱԼԵՄԲԵԱՐԵԱՆ, Միաբ. Դպրեւ. , Ծն. 1871, Չեռն. 1897, Նախ. Պատ. Փոխ. Մշոյ :
- ԳՐԻԳՈՐ Ծ. ՎՐԴ ԱՐԱՐԻԵԱՆ, Միաբ. Կիլիկիոյ, Ծն. 1835, Չեռն. 1861, Քարողիչ օգն. Բերայի :
- ԳՐԻԳՈՐ ՎՐԴ ԽԵՐԱՆԵԱՆ, Միաբ. Լիմայ, Ծն. 1838, Չեռն. 1869, Վնհ. Գուրուպաշու :
- ԳՐԻԳՈՐ ՎՐԴ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ, Միաբ. Կեսարիոյ, Ծն. 1835, Չեռն. 1855, Անպ. ի Պելեկէս :
- ԳՐԻԳՈՐ ՎՐԴ. ԽԱՂԿԱՆՁՈՂԵԱՆ, Միաբ. Կտուցայ, Ծն. 1840, Չեռն. 1867, ի վանս Կտուցայ :
- ԳՐԻԳՈՐ ՎՐԴ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1838, Չեռն. 1872, ի վանս Երուսաղէմի :
- ԳՐԻԳՈՐ ԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1870, Չեռն. 1902, ի վանս Երուսաղէմի :
- ԳՐԻԳՈՐԻՍ ՎՐԴ. ՊԱԼԱԳԵԱՆ, Միաբ. Դպրեւ. , Ծն. 1875, Չեռն. 1901, Քարողիչ Պալաթու :
- ԳՐԻԳՈՐԻՍ ՎՐԴ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1851, Չեռն. 1881, Ժամօրհնող Երուսաղէմի :
- ԳՐԻԳՈՐԻՍ ՎՐԴ. ՅԷՐ ՅԱԿՈՐԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1843, Չեռն. 1867, Վնհ. Գայիանէի :
- ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ. ԱՇԸԳԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի (հրժ.), Ծն. 1848, Չեռն. 1871, Անպ. յԱղեքսանդրիա :
- ԴԱՆԻԷԼ ԱՐ ՐԱՋՈՒՄԵԱՆ, Միաբ. Կեսարիոյ, Ծն. 1856, Չեռն. 1885, ի վանս Կեսարիոյ :
- ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ. ՋԱՏՈՅԵԱՆ, Միաբ. Աղթամարայ, Ծն. 1868, Չեռն. 1893, ի վանս Աղթամարայ :
- ԴԱՆԻԷԼ ԱՐ. ԽԱՐԻԹԵԱՆ, Միաբ. Լիմայ, Ծն. 1865, Չեռն. 1900, ի վանս Լիմայ :
- ԴԱՆԻԷԼ Ծ. ՎՐԴ. ՅԱԿՈՐԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1865, Չեռն. 1889, Առաջն. Էտիրնէի :
- ԴԱՒԻԹ ՎՐԴ. ՍԱՂՊԱՋԱՐԵԱՆ, Միաբ. Կիլիկիոյ, Ծն. 1822, Չեռն. 1868, Անպ. ի Տենէք Մատէն :

- ԴԱԽԻԹ ՎՐԴ. ՏԵՐՏԷՐՅԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1872,
Զեռն. 1898, Լուսարարապետ Երուսաղէմի :
- ԴԻՈՆԵՍԻՈՍ ՎՐԴ. ՂԱՄԱՋԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն.
1840, Զեռն. 1895, ի վանս Շաւնարաթի :
- ԵՋԵԿԻԷԼ Ծ. ՎՐԴ. ԱՐՇԱԿՈՒՆԻ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն.
1864, Զեռն. 1892, Առաջն. Տիարպէքիլի :
- ԵՋՆԻԿ Ծ. ՎՐԴ. ԳԱԼՔԱԳՃԵԱՆ, Միաբ. Արմաշու, Ծն. 1860,
Զեռն. 1886, Քարողիչ Եէնի-Մահալլէի Իւսկ. :
- ԵՋՆԻԿ ՎՐԴ. ԵՐԿԱՐԱԿՅՏԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1869,
Զեռն. 1899, Փոխ. Վնհ. Նոր Զուղայի :
- ԵՋՆԻԿ ՎՐԴ. ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ, Միաբ. Աղթամարի, Ծն.
1870, Զեռն. 1888, ի վանս Աղթամարայ :
- ԵՋՆԻԿ ՎՐԴ. ՊԱՊԱԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1862,
Զեռն. 1889, Անպաշտօն Կ. Պոլիս :
- ԵՋՐԱՍ ՎՐԴ. ՍԱԶԼԵԱՆ, Միաբ. Սեբաստիոյ, Ծն. 1864,
Զեռն. 1885, Ժամօրհնող Մայր Եկեղեցւոյ :
- ԵՂԻԱ ՎՐԴ. ԴԵՐՋԱԿԵԱՆ, Միաբ. Թումարզայ, Ծն. 1845,
Զեռն. 1872, Քարողիչ յէվէրէկ :
- ԵՂԻԱ ՎՐԴ. ՀԱՍԱՆՋԱԼԱԼԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն.
1836, Զեռն. 1868, Վնհ. Ծիրանաւորի :
- ԵՂԻԱ ՎՐԴ. ՂԱՋԱՆՃԵԱՆ, Միաբ. Սեբաստիոյ, Ծն. 1844,
Զեռն. 1888, Անպ. ի Տերիք :
- ԵՂԻԱ ՎՐԴ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն.
1826, Զեռն. 1868, Պատր. Փոխ. Երուսաղէմի :
- ԵՂԻԱՋԱՐ. Ծ. ՎՐԴ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ, Միաբ. Կտուցայ, Ծն. 1832,
Զեռն. 1863, Լուս. Կտուցայ :
- ԵՂԻՏԷ ՎՐԴ. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1867,
Զեռն. 1898, Փոխ. Նուխլոյ :
- ԵՂԻՏԷ Ծ. ՎՐԴ. ԳԱԼՅԱՅԵԱՆ, Միաբ. Կիլիկիոյ, Ծն. 1851,
Զեռն. 1886, Առաջն. Գաղատիոյ :
- ԵՂԻՏԷ ՎՐԴ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ, Միաբ. Գլակայ, Ծն. 1848,
Զեռն. 1881, ի վանս Ս. Կարապետի :

- ԵՂԻՇԷ Ծ. ՎՐԴ. ԾՈՒՐԱՏԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1864,
Չեռն. 1893, վնհ. Խրիմու :
- ԵՂԻՇԷ ՎՐԴ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, Միաբ. Կառուցայ, Ծն. 1875,
Չեռն. 1905, վնհ. Հոգևաց :
- ԵՂԻՇԷ ԱՐ. ՇԱՀՈՒԾԵԱՆ, Միաբ. Սեւանայ, Ծն. 1872,
Չեռն. 1903, ի վանս Սեւանայ :
- ԵՂԻՇԷ Ծ. ՎՐԴ. ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ, Մբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1861,
Չեռն. 1886, Պատ. Փոխ. Երուսաղէմի ի Կ. Պոլիս :
- ԵՂԻՇԷ Ծ. ՎՐԴ. ՊԱԼՈՒՆԻ, Միաբ. Գլակայ, Ծն. 1840,
Չեռն. 1865, ի վանս Ս. Կարապետի :
- ԵՍԱՅԻ ՎՐԴ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1862,
Չեռն. 1886, Անպ. ի Սվաղ :
- ԵՍԱՅԻ ՎՐԴ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1833,
Չեռն. 1862, ի վանս Էջմիածնի :
- ԵՐԵՄԻԱ ԱՐ. ԼԻՃՈՐԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1875,
Չեռն. 1902, Անպ. ի Կիպրոս :
- ԵՐԵՄԻԱ ՎՐԴ. ԽԱՋԱՏՈՒՐԵԱՆ, Միաբ. Աղթամարի, Ծն.
1872, Չեռն. 1893, ի վանս Նարեկայ :
- ԵՐԵՄԻԱ ԱՐ. ՍՅՆՓԱՆԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1860,
Չեռն. 1905, ի վանս Էջմիածնի :
- ԵՐՈՒԱՆԴ ՎՐԴ. ԲԵՐՏԱՀԱՆԱՆ, Միաբ. Դպրեվ. : Ծն. 1874,
Չեռն. 1901 : Առաջ. Տեղ. Կուտինայի :
- ԵՐՈՒԱՆԴ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ, Միաբան Էջմիածնի : Ծն.
1880 : Չեռն. 1904, Տպարանապետ Էջմիածնի :
- ԵՓՐԵՄ ՎՐԴ. ԱՂԱՅԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի : Ծն. 1834,
Չեռն. 1895, ի վանս Էջմիածնի :
- ԵՓՐԵՄ ՎՐԴ. ՊՅՁԻՐՃԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի. Ծն. 1858,
Չեռն. 1892, ի վանս Երուսաղէմի :
- ԵՓՐԵՄ ՎՐԴ. ՍՈՒՊԻԱՍԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1854,
Չեռն. 1887, Նախանդամ Տփղիսու :
- ԶԵՔԱՐԻԱ ՎՐԴ. ԱՅՅԱԼԵԱՆ, Միաբ. Աղբերիկի, Ծն. 1855,
Չեռն. 1882, վնհ. Կոպիայ :

- ՋԱԳԱՐԻԱ ԱՌՂ. ԼԱԼԱՅԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1863,
Չեռն. 1889, ի վանս Սանահնի:
- ՋԱԻԷՆ Ծ. ՎՐԴ. ՏԷՐ ԵՂԻԱՅԵԱՆ, Միաբ. Դպրեվ., Ծն. 1869,
Չեռն. 1895, Քարոզիչ Մաքրիքէօյի:
- ՋԱԻԷՆ ՎՐԴ. ՊԱՊԱՅԱՆ, Միաբան Էջմիածնի, Ծն. 1876,
Չեռն. 1902, Գործակալ Բագուայ:
- ԷՄՄԱՆՈՒԷԼ ՎՐԴ. ՊԱԼՅԱՆ, Անորոշ Միաբան, Ծն. 1863,
Չեռն. 1890, Առաջնորդ Տրապիզոնի:
- ԸՆԶԱԿ ՎՐԴ. ԵԱՂՃԵԱՆ, Միաբան Էջմիածնի, Ծն. 1876,
Չեռն. 1901, վնհ. Տաթևու:
- ԹԱԴԷՈՍ Ծ. ՎՐԴ. ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐՅԱՆ, Միաբան Լիմայ, Ծն.
1817, Չեռն. 1851, ի վանս Լիմայ:
- ԹԱԴԷՈՍ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՆԻԿՈՂԱՏՈՍՅԱՆ, Միաբան Էջմիածնի,
Ծն. 1856, Չեռն. 1886, վնհ. Ջալեթու:
- ԹԱԹՈՒԼ Ծ. ՎՐԴ. ԴՈՒՐՅԱՆ, Միաբան Դպրեվ., Ծն. 1871,
Չեռն. 1896, Առաջ. Պիլէճիկի:
- ԹԷՌԴՈՐՈՍ ՎՐԴ. ՇԻՐԱԿՈՒՆԻ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1825,
Չեռն. 1864, վնհ. Խողակապի:
- ԹՈՐԳՈՄ Ծ. ՎՐԴ. ՊԻՒԻՃԵԱՆ, Միաբան Դպրեվանուց, Ծն.
1874, Չեռն. 1896, Առաջ. Սերասախոյ:
- ԹՈՎՄԱՍ ՎՐԴ. ՐԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն.
1870, Չեռն. 1894, Փոխ. Ղզլարու:
- ԹՈՎՄԱՍ ՎՐԴ. ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1854,
Չեռն. 1886, Տեսուչ Ռէմլէի:
- ԻԳՆԱՏԻՈՍ ՎՐԴ. ԶԱԼԵԴԵԱՆ, Միաբան Երուսաղէմի, Ծն.
1853, Չեռն. 1889, ի վանս Երուսաղէմի:
- ԻՍԱՀԱԿ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՄԻՔԱՅԷԼՅԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն.
1867, Չեռն. 1897, ի վանս Էջմիածնի:
- ԼԵՒՈՆ ՎՐԴ. ՓՍԵՐՅԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1876,
Չեռն. 1904, Փոխ. Հին Նախիջևանու:
- ԽԱԶԱՏՈՒՐ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՂԱԶԱՐՅԱՆ, Միաբ. Կիլիկիոյ, Ծն. 1854,
Չեռն. 1868, Կաթ. Փոխ. Կիւրիւնի:

- ԽԱՅԻԿ ՎՐԴ. ԴԱՏԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1864,
Չեռն. 1894, Վնհ. Զուարթնոց :
- ԽՈՍՐՈՎ Ե. ՎՐԴ. ՊԵՂՐԻԿԵԱՆ, Միաբ. Դպրեվ., Ծն. 1869,
Չեռն. 1895, Առաջնորդ Խարբերողի :
- ԽՈՍՐՈՎ ՎՐԴ. ՓԻԼԹՈՒԿԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1845,
Չեռն. 1876, Վնհ. Շաւնարաթի :
- ԽՈՐԷՆ Ե. ՎՐԴ. ԴԻՄԱՔՍԵԱՆ, Միաբան Կիլիկիոյ, Ծն. 1864,
Չեռն. 1892, Առաջնորդ Եոզղատու :
- ԽՈՐԷՆ ԱՐՂ. ԼԱԶԱՐԵԱՆ, Միաբան Էջմիածնի, Ծն. 1870,
Չեռն. 1901, ի վանս Էջմիածնի :
- ԽՈՐԷՆ ԱՐՂ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ, Միաբ. Սեւանայ, Ծն. 1856,
Չեռն. 1899, ի վանս Սեւանայ :
- ԽՈՐԷՆ ՎՐԴ. ՄՈՒՐԱՏՔԻԳԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1867,
Չեռն. 1902, Գործակալ Նոր Բայազիտի :
- ԽՈՐԷՆ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1872,
Չեռն. 1899, Քար. Համատանու :
- ԿԱՐԱՊԵՏ ՎՐԴ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ, Միաբան Երուսաղէմի, Ծն.
1870, Չեռն. 1902, ի վանս Երուսաղէմի :
- ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՐՂ. ԼՈՒՍԱՐԱՐԵԱՆ, Միաբ. Գլակայ, Ծն. 1863,
Չեռն. 1902, ի վանս Ս. Կարապետի :
- ԿԱՐԱՊԵՏ ՎՐԴ. ՀԱԶԱՐԵԱՆ, Միաբ. Կեսարիոյ, Ծն. 1869,
Չեռն. 1899, ի վանս Թումարզայ :
- ԿԱՐԱՊԵՏ Ե. ՎՐԴ. ՄԱԶԼԵՄԵԱՆ, Առանց որոշ Միաբ., Ծն.
1866, Չեռն. 1894, Տեղ. Պանարմա-Պալըքէսէրի :
- ԿԱՐԱՊԵՏ ՎՐԴ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ, Միաբ. Կիւմիւ շխանէի, Ծն.
1848, Չեռն. 1898, Քարուլիչ Ալթըմէրմէրի :
- ԿԱՐԱՊԵՏ Ե. ՎՐԴ. ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի,
Ծն. 1866, Չեռն. 1889, Առջն. Հալէպի և Այնթապի :
- ԿԱՐԱՊԵՏ ՎՐԴ. ՏԷՐ-ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն.
1866, Չեռն. 1894, Ապետ. Ուս. Խորհ. Էջմիածնի :
- ԿԻՐԵՆՂ ՎՐԴ. ԿԻՐԵՆՂԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1859,
Չեռն. 1890, ի վանս Էջմիածնի :

- ԿՈՄԻՏԱՍ ՎՐԴ. ԱՐՄԲՈՒՆԻ, Միաբան Ս. Կարապետի, Ծն. 1842, Չեռն. 1902, ի վանս Ս. Կարապետի :
- ԿՈՄԻՏԱՍ ՎՐԴ. ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1867, Չեռն. 1894, ի վանս Էջմիածնի :
- ԿՈՐԻԻՆ ՎՐԴ. ԵՍԱՑԵԱՆ, Միաբ. Դպրեվանուց, Ծն. 1877, Չեռն. 1901, Առաջնորդ Մարաշի :
- ԿՈՐԻԻՆ ՎՐԴ. ԷԼԼԻՑՐԱՄԵԱՆ, Միաբ. Կարնոյ, Ծն. 1848, Չեռն. 1892, Պատր. Փոխ. Մշոյ :
- ԿՈՐԻԻՆ ՎՐԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ, Միաբան Էջմիածնի, Ծն. 1867, Չեռն. 1896, Յաջորդ Գանձակայ :
- ԿՈՐԻԻՆ ՎՐԴ. ՍՐԱՊԵԱՆ, Միաբան Գլակայ, Ծն. 1847, Չեռն. 1902, Տեղ. Սղերդի :
- ՀԱՄԱԶԱՍՊ ՎՐԴ. ՀԱՄԱԶԱՍՊԵԱՆ, Միաբան Էջմիածնի, Ծն. 1842, Չեռն. 1864, Գանձապետ Էջմիածնի :
- ՀԱՄԱԶԱՍՊ ՎՐԴ. ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1866, Չեռն. 1892, ի վանս Երուսաղէմի :
- ՀԱՄԱԶԱՍՊ ՎՐԴ. ԵՌԻՄԵԱՅԻ, Առանց որոշ Միաբ., Ծն. 1821, Չեռն. 1865, Անպ. ի Շուճնու :
- ՀԱՄԱԶԱՍՊ ՎՐԴ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, Միաբ. Կտուցայ, Ծն. 1868, Չեռն. 1898, Փոխ. Սպերու :
- ՀՄԱՑԵԱԿ ՎՐԴ. ԱՐՇԱՐՈՒՆԻ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1830, Չեռն. 1868, ի վանս Էջմիածնի :
- ՀՄԱՑԵԱԿ ՎՐԴ. ՆՐԷՏԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1862, Չեռն. 1889, ի վանս Երուսաղէմի :
- ՀՄԱՑԵԱԿ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՍԱՐԴՍԵԱՆ, Միաբան Էջմիածնի, Ծն. 1851, Չեռն. 1870, Նախանդամ Շամախու :
- ՀՐԱՆՑ ՎՐԴ. ԿԱՐՈՑԵԱՆ, Միաբան Կիլիկիոյ, Ծն. 1870, Չեռն. 1899, ի վանս Ստոյ :
- ՋՆԻՈՆԵՒ ՎՐԴ. ԲԱՐՍԵՂՆԱՆ, Միաբ. Կտուցայ, Ծն. 1863, Չեռն. 1897, վնհ. Նախավկայի :
- ՋՆԻՈՆԵՒ ՎՐԴ. ԴՈՒՐԵԱՆ, Միաբ. Դպրեվանուց, Ծն. 1881, Չեռն. 1901, Բար. Գատըքէոյի :

- ՂԵՒՈՆԻ Ծ. ՎՐԴ. ԹՈՒՐՍԱՐԳՍԵԱՆ, Միաբան Կիլիկիոյ, Ծն. 1867, Չեռն. 1892, ի վանս Ստոյ :
- ՂԵՒՈՆԻ ՎՐԴ. ԾԱՔՍՈՒՏԵԱՆ, Միաբան Երուսաղէմի, Ծն. 1852, Չեռն. 1877, ի Կոստանդնուպոլիս :
- ՂԵՒՈՆԻ ՎՐԴ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, Միաբ. Աղթամարի, Ծն. 1874, Չեռն. 1900, ի վանս Խիզանու :
- ՂԵՒՈՆԻ ՎՐԴ. ՊԷՔԵԱՐԵԱՆ, Միաբան Երուսաղէմի, Ծն. 1879, Չեռն. 1905, ի վանս Երուսաղէմի :
- ՂՈՒԿԱՍ ՎՐԴ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1830, Չեռն. 1887, վնհ. Խորվիրապի :
- ՄԱԿԱՐ ՎՐԴ. ՏԷՐ-ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, Միաբան Լիմայ, Ծն. 1857, Չեռն. 1895, վնհ. Ալճավաղու :
- ՄԱՄԱՐԷ ՎՐԴ. ՄԵԼԻՔԱԴԱՄԵԱՆ, Միաբան Էջմիածնի, Ծն. 1869, Չեռն. 1896, Փոխ. Կարսի :
- ՄԱՄԱՐԷ Ծ. ՎՐԴ. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ, Միաբ. Արմաշու, Ծն. 1852, Չեռն. 1872, Անպ. յԱրմաշ :
- ՄԱՄԱՐԷ ՎՐԴ. ՌԵՏՈՒՆԻ, Միաբ. Սեւանայ, Ծն. 1855, Չեռն. 1890, վնհ. Գնդեւաղու :
- ՄԱՏԹԷՈՍ ԱՐՂ. ԱԼՈՅԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1865, Չեռն. 1896, վնհ. Կարմիր վանուց :
- ՄԱՏԹԷՈՍ ՎՐԴ. ԳԱՅԵՂՃԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1861, Չեռն. 1886, ի վանս Երուսաղէմի :
- ՄԱՏԹԷՈՍ Ծ. ՎՐԴ. ԿԱՏԱՆԵԱՆ, Միաբ. Աղթամարայ, Ծն. 1850, Չեռն. 1885, վնհ. Ուրանից :
- ՄԱՏԹԷՈՍ ՎՐԴ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1865, Չեռն. 1897, վնհ. Շողակաթի :
- ՄԱՐԿՈՍ ՎՐԴ. ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1864, Չեռն. 1892, Փոխ. Ա. Ա. Սլիվանի :
- ՄԵՀՐՈՒԺԱՆ ՎՐԴ. ԱՇԽԱՐՈՒՆԻ, Միաբ. Իպրեւանուց, Ծն. 1873, Չեռն. 1901, Տեղ. Արաբկիրի :
- ՄԵՍՐՈՊ ԱՐՂ. ԵՐԷՏԵԱՆ, Միաբ. Կիլիկիոյ, Ծն. 1852, Չեռն. 1901, Քար. Ֆէքէի :

- ՄԵՍՐՈՊ ԱՐԷ. ՂԱՀՐԱՄԱՆԵԱՆ, Միաբ. Սեւանայ, Ծն. 1860,
Չեռն. 1903, ի վանս Հաղարծնի :
- ՄԵՍՐՈՊ ՎՐԴ. ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1877,
Չեռն. 1902, վնհ. Ագուլեաց :
- ՄԵՍՐՈՊ ՎՐԴ. ՆԱՐՈՑԵԱՆ, Միաբ. Իպրեւիւանուց, Ծն. 1875,
Չեռն. 1901, Տեսուչ Ուսումն. Իպրեւիւանուց :
- ՄԵՍՐՈՊ ՎՐԴ. ՆՇԱՆԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1872,
Չեռն. 1898, Թանգարանապետ Երուսաղէմի :
- ՄԵՍՐՈՊ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1865,
Չեռն. 1893, ի վանս Էջմիածնի :
- ՄԻՆԱՍ Մ. ՎՐԴ. ԱՄՐԻԿՆԱՆ, Միաբ. Սերաստիոյ, Ծն. 1828,
Չեռն. 1856, ի վանս Երուսաղէմի :
- ՄԻՔԱՏԷԼ ՎՐԴ. ԱԶԱՊԱՀԵԱՆ, Միաբ. Կիլիկիոյ, Ծն. 1877,
Չեռն. 1901, ի վանս Ստոյ :
- ՄԻՔԱՏԷԼ ՎՐԴ. ԴԱՌԹԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1860,
Չեռն. 1889, ի վանս Էջմիածնի :
- ՄԻՔԱՏԷԼ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1851,
Չեռն. 1889, վնհ. Անուոյ :
- ՄԽԻԹԱՐ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՄԿՐՏԵՆԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1864,
Չեռն. 1893, ի վանս Նոր Նախիջևանի :
- ՄԽԻԹԱՐ Մ. ՎՐԴ. ՊԱՏԱՆԵԱՆ, Միաբ. Աղթամարայ, Ծն. 1828,
Չեռն. 1860, վնհ. Խէկայ :
- ՄԿՐՏԻՋ Մ. ՎՐԴ. ԱՂԱԽՆՈՒՆԻ, Միաբ. Այրմաչու, Ծն. 1863,
Չեռն. 1890, Առաջն. Եզիպտոսի :
- ՄԵՐՏԻՋ ՎՐԴ. ԴԱՍՊԱՐԵԱՆ, Միաբ. Եղրդուտայ, Ծն. 1845,
Չեռն. 1884, ի վանս Ս. Յովհաննու :
- ՄԿՐՏԻՋ ՎՐԴ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1829,
Չեռն. 1862, վնհ. Կեչառիսու :
- ՄԿՐՏԻՋ ՎՐԴ. ԹԱՊԱԿԵԱՆ, Միաբ. Կիլիկիոյ, Ծն. 1867,
Չեռն. 1895, Տեղ. Անտիոքայ :
- ՄԿՐՏԻՋ ՎՐԴ. ՋԼՂԱՏԵԱՆ, Միաբ. Իպրեւիւանուց, Ծն. 1871,
Չեռն. 1898, Առ. Տեղ. Պայազիտի :

- ՄՈՎՍԷՍ Ծ. ՎՐԴ. ՄԱՅՈՅԵԱՆ, Միաբ. Լիմայ, Ծն. 1834,
Չեռն. 1868, Վնհ. Չարայի :
- ՄՈՎՍԷՍ ՎՐԴ. ՈՍԿԵՐԵՅԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1866,
Չեռն. 1892, ի վանս Երուսաղէմի :
- ՄՈՒՇԷ ՎՐԴ. ԵՋԱՅԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1863,
Չեռն. 1896, Յաջորդ Նոր Նախիջեւանի :
- ՅԱԿՈՒ ՎՐԴ. ԱՐԲԱԼԱՄԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1830,
Չեռն. 1868, ի վանս Խնձկոնից :
- ՅԱԿՈՒ ՎՐԴ. ԿԷՕՆԻԻԼԵԱՆ, Միաբ. Կիլիկիոյ, Ծն. 1826,
Չեռն. 1852, Լուսարարապետ Ստոյ :
- ՅԱԿՈՒ Ծ. ՎՐԴ. ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ, Միաբ. Խարբերդի, Ծն. 1830,
Չեռն. 1865, ի վանս Արղնու :
- ՅԱԿՈՒ ՎՐԴ. ՄՈՒՐԱՅԵԱՆ, Միաբ. Աղթամարի, Ծն. 1831,
Չեռն. 1855, ի վանս Խնձկոնից :
- ՅԱԿՈՒ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ, Միաբ. Կտուցի, Ծն. 1825,
Չեռն. 1860, ի վանս Լիմայ :
- ՅԱԿՈՒ ՎՐԴ. ՋԱԼԱԼԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1825,
Չեռն. 1883, Անպաշտօն ի Կովկաս :
- ՅԱԿՈՒ Ծ. ՎՐԴ. ՏԱԷՊԱՂԼԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն.
1840, Չեռն. 1868, Քարոզիչ Նարլը-գարուի :
- ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎՐԴ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն.
1838, Չեռն. 1864, ի վանս Խնձկոնից :
- ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎՐԴ. ՏԱԷԻՆԵԱՆ, Միաբ. Կտուցի, Ծն. 1825,
Չեռն. 1863, ի վանս Խնձկոնից :
- ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎՐԴ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն.
1862, Չեռն. 1892, ի վանս Երուսաղէմի :
- ՅՈՎԷԼ ՎՐԴ. ԽԱՐԱՅԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1840,
Չեռն. 1896, Վնհ. Հոռոմոսի :
- ՅՈՎԷԱՆ ՎՐԴ. ՓԵՏԵՒՄԱԼԱՅԵԱՆ, Միաբ. Սեբաստիոյ, Ծն.
1858, Չեռն. 1893, ի վանս Եւդոկիոյ :
- ՅՈՎԷԱՆՆԷՍ ՎՐԴ. ԻՐԷՐԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն.
1832, Չեռն. 1871, ի վանս Երուսաղէմի :

- ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎՐԴ. ԾԱԽՅԱՆ, Միաբ. Արմաշու, Ծն. 1858,
Զեռն. 1892, ի վանս Արմաշու:
- ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ծ. ՎՐԴ. ԾՈՒՐԱՏԵԱՆ, Միաբ. Առաքելոց, Ծն.
1833, Զեռ. 1857, վնհ. Ս. Առաքելոց:
- ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎՐԴ. ՎԱՀՐԱՏԵԱՆ, Միաբ. Կեսարիոյ, Ծն. 1844,
Զեռն. 1880, Փոխ. Թումարզայ:
- ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎՐԴ. ՅԱԿՈՐԵԱՆ, Միաբ. Աղթամարայ, Ծն.
1850, Զեռն. 1885, ի վանս Աղթամարայ:
- ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՅԱԿՈՐԵԱՆ, Միաբ. Աղթամարայ,
Ծն. 1851, Զեռն. 1883, Տեղ. Զարսանճագի:
- ՅՈՎՍԷՓ ՎՐԴ. ԹՈՎԾԱՍԵԱՆ, Միաբ. Աղթամարայ, Ծն.
1861, Զեռն. 1888, ի վանս Աղթամարայ:
- ՅՈՎՍԷՓ ՎՐԴ. ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն.
1860, Զեռն. 1886, ի վանս Երուսաղէմի:
- ՅՈՒՍԵԿ ՎՐԴ. ԶՈՀՐԱՐՅԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1869,
Զեռն. 1894, Դիւանապետ Կաթողիկոսարանի:
- ՅՈՒՍԵԿ Ծ. ՎՐԴ. ԷՍՄԷՐԵԱՆ, Միաբ. Արմաշու, Ծն. 1853,
Զեռն. 1872, Քար. Կէյվէի:
- ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ՈՋՆՈՒՆԻ, Միաբ. Վարազայ, Ծն. 1839,
Զեռն. 1863, Անպ. ի Քղի:
- ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ԴԷՈՐԳԵԱՆ, Միաբ. Կառուցի, Ծն. 1862,
Զեռն. 1899, Փ. վնհ. Սալնապատու:
- ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ԴԱՆՈՒԼԵԱՆ, Միաբ. Կիլիկիոյ, Ծն. 1867,
Զեռն. 1890, ի վանս Սսոյ:
- ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ԽԱՊԱՏԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն.
1870, Զեռն. 1898, Տեղ. Վանայ:
- ՆԵՐՍԷՍ Ի. ՎՐԴ. ԽԱՐԱԽԱՆԵԱՆ, Միաբ. Ս. Կարապետի,
Ծն. 1847, Զեռն. 1874, Անպ. Երուսաղէմ:
- ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ԿԱՔԱԻՅԱՆ, Միաբ. Աղթամարի, Ծն. 1852,
Զեռն. 1876, ի վանս Աղթամարայ:
- ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ՄԵԼԻՔՅԱՆԳԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն.
1864, Զեռն. 1901, Նախանդամ Աստրախանի:

- ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ԾԿՐՏՁԵԱՆ, Միաբ. Ս. Յովակիմ Աննա վանուց
Եւդոկիոյ, Ծն. 1864, Ձեռն. 1895, Փոխ. Եւդոկիոյ :
- ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ, Միաբ. Կիլիկիոյ, Ծն. 1851,
Ձեռն. 1883, Լուս. Գուրուչէշմէի :
- ՆԵՐՍԷՍ Ծ. ՎՐԴ. ՏԷՐ ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍԵԱՆ, Միաբ. Արմաշու,
Ծն. 1845, Ձեռն. 1870, Անպ. ի Մեծիաիյէ :
- ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՄԻՔԱՏԷԼԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն.
1880, Ձեռն. 1904, ի վանա Էջմիածնի :
- ՆԵՐՍԷՍ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՍԱՐԳՍԵԱՆ, Միաբ. Կարնոյ, Ծն. 1837,
Ձեռն. 1868, վնհ. Կարմիր վանուց :
- ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՎՐԴ. ՅԷՐ ԱԻՅՏԻՔԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն.
1859, Ձեռն. 1897, ի վանա Ամարասու :
- ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՎՐԴ. ՃՐԱՆԿԻՒԼԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն.
1860, Ձեռն. 1892, Տեսուչ Ս. Փրկչի :
- ՇԱԻԱՐԵ ՎՐԴ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ, Միաբ. Դպրեվանուց, Ծն. 1881,
Ձեռն. 1905, Փոխ-Տեսուչ Արմաշու :
- ՇԱՀԷ ՎՐԴ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ, Միաբ. Դպրեվանուց, Ծն. 1882,
Ձեռն. 1905, Քարոզիչ Մէրսինու. :
- ՈՒԽՏԱՆԷՍ ՎՐԴ. ՏԷՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն.
1875, Ձեռն. 1904, ի վանա Էջմիածնի :
- ՊԱՂՏԱՍԱՐ ՎՐԴ. ԲԱՅՐԱԽՏԱՐԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն.
1834, Ձեռն. 1881, վնհ. Ջանգեղուց :
- ՊԱՂՏԱՍԱՐ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Միաբ. Աղբերիկի, Ծն.
1822, Ձեռն. 1875, ի վանա Աղբերիկի :
- ՊԱՐԳՆԻ ՎՐԴ. ԴԱՆԻԷԼԵԱՆ, Միաբ. Դպրեվանուց, Ծն.
1881, Ձեռն. 1905, Քարոզիչ յԻզմիա :
- ՔԱՏՐՈՍ ԱՐ. ԱԼՈՏԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1855,
Ձեռն. 1876, ի վանա Երնջակայ :
- ՊԱՏՐՈՍ ՎՐԴ. ԱՂԵՔԵԱՆ, Միաբ. Կոփայ, Ծն. 1843, Ձեռն.
1883, Անպաշտօն :
- ՊԱՏՐՈՍ ՎՐԴ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ, Միաբ. Աղթամարայ Ծն. 1865,
Ձեռն. 1888, վնհ. Խիզանու. :

- ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԴ. ՇԱՀԻՆԵԱՆ, Միաբ. Կտուղի, Ծն. 1849, Չեռնո
1876, Վնհ. Պաշգալէի :
- ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԴ. ՍԱՐԱՃԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1869,
Չեռն. 1898, Տեսուչ Վարժ. Երուսաղէմի :
- ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԴ. ՍՈՎԻԿԵԱՆ, Միաբ. Լիմայ, Ծն. 1849, Չեռն.
1883, ի վանս Լիմայ :
- ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԴ. ՏԷՐ ԿԻՐԱԿՈՍԵԱՆ, Միաբ. Մատին, Ծն. 1835,
Չեռն. 1868, Փ. Վնհ. Մատին Առաք :
- ՊԵՏՐՈՍ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Միաբ. Աղբերիկի, Ծն. 1815,
Չեռն. 1844, Փ. Վնհ. Աղբերիկի :
- ՊՍԱԿ ՎՐԴ. ՏԷՐ ԽՈՐԷՆԵԱՆ, Միաբ. Դպրեվանուց, Ծն.
1882, Չեռն. 1905, Առջ. Փոխ. Քղիի :
- ՊՕՂՈՍ ՎՐԴ. ԳԱՅԹԱՆԵԱՆ, Անորոշ Միաբ. Ծն. 1863,
Չեռն. 1885, Քար. Ուսարրի :
- ՊՕՂՈՍ ՎՐԴ. ԽՕՒՏԱՄԵԱՆ, Միաբ. Արմաշու, Ծն. 1840,
Չեռն. 1863, Անպ. ի Կիւրլէ :
- ՊՕՂՈՍ ՎՐԴ. ԿԱՐԱՊԵՏԻԱՆ, Միաբ. Աղթամարայ, Ծն. 1848,
Չեռն. 1859, ի վանս Աղթամարայ :
- ՊՕՂՈՍ ՎՐԴ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ, Միաբ. Լիմայ, Ծն. 1825,
Չեռն. 1894, Անպ. ի Սոխորդ :
- ՊՕՂՈՍ ՎՐԴ. ԵԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն.
1866, Չեռն. 1892, ի վանս Երուսաղէմի :
- ՍԱՀԱԿ ԱՌ. ԱՏՈՄԵԱՆ, Միաբ. Կտուղի, Ծն. 1874, Չեռն.
1903, ի վանս Կտուղայ :
- ՍԱՀԱԿ ՎՐԴ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1856,
Չեռն. 1887, Մատենադարանապետ Էջմիածնի :
- ՍԱՀԱԿ ՎՐԴ. ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն.
1869, Չեռն. 1903, ի վանս Հռիփսիմէի :
- ՍԱՀԱԿ ՎՐԴ. ԲԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1840,
Չեռն. 1872, ի վանս Էջմիածնի :
- ՍԱՀԱԿ ԱՌ. ՎԱՆՅԵՐԻ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1870,
Չեռն. 1805, ի վանս Երուսաղէմի :

- ՍԱՀԱԿ ՎՐԴ. ՕՏԱԳԱՇԵՆԱՆ, Միաբ. Դպրեւի., Ծն. 1875,
Զեռն. 1901, Տեղապահ Ամասիոյ :
- ՍԱՄՈՒԷԼ ՎՐԴ. ԿԻՐԱԿՈՍԵՆԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1852,
Զեռն. 1884, Տեսուչ Ս. Աստուածածնի :
- ՍԱՐԳԻՍ ՎՐԴ. ԱՃԷՄԵՆԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1857,
Զեռն. 1898, Թարգման Երուսաղէմի :
- ՍԱՐԳԻՍ ՎՐԴ. ԵՂԻԱԶԱՐԵՆԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1830,
Զեռն. 1895, Վնհ. Արկեաղու :
- ՍԱՐԳԻՍ ՎՐԴ. ՄԻՔԱՏԷԼԵՆԱՆ, Միաբ. Կեսարիոյ, Ծն. 1858,
Զեռն. 1885, Փոխ. Տերեւիլէնքի :
- ՍԱՐԳԻՍ ՎՐԴ. ՏԷՄԻՐՃԵՆԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1831,
Զեռն. 1871, ի վանս Երուսաղէմի :
- ՍԱՐԳԻՍ ԱՐ. ՏԷՐ ՍԱՐԳՍԵՆԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1872,
Զեռն. 1902, ի վանս Երուսաղէմի :
- ՍԵՐՈՎՐԷ ՎՐԴ. ՍԱՄՈՒԷԼԵՆԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1871,
Զեռն. 1898, Պատր. Փոխ. Պաղտատի :
- ՍԻՄԷՈՆ ՎՐԴ. ԹԷԼԵՆԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1870,
Զեռն. 1899, Տեսուչ Նաֆայի :
- ՍԻՄԷՈՆ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՍԱՐԳՍԵՆԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1825,
Զեռն. 1896, ի վանս Տաթևու :
- ՍԻՈՆ ՎՐԴ. ՏԷՐ ՄԱՆՈՒԷԼԵՆԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1851,
Զեռն. 1886, Փ. Առաջն. Ախլցիսայի :
- ՍՄՐԱՏ ՎՐԴ. ԳԱԶԱԶՆԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1873,
Զեռն. 1902, Օգն. Թարգմանիչ Երուսաղէմի :
- ՍՄՐԱՏ Ծ. ՎՐԴ. ՍԱՍԷԹԵՆԱՆ, Միաբ. Դպրեւի., Ծն. 1871,
Զեռն. 1895, Առաջն. Շապին Գարահիսարի :
- ՍՄՐԱՏ ԱՐ. ՏԻՐԱՅՈՒՆԵՆԱՆ, Միաբ. Կեսարիոյ, Ծն. 1874,
Զեռն. 1900, ի վանս Կեսարիոյ :
- ՍՏԵՓԱՆ Ծ. ՎՐԴ. ԱՂԱԶԱՏԵՆԱՆ, Միաբ. Լիմայ, Ծն. 1852,
Զեռն. 1876, Վնհ. Կտուցայ և Լիմայ :
- ՍՏԵՓԱՆ Ծ. ՎՐԴ. ԲԶՆՈՒՆԻ, Միաբ. Լիմայ, Ծն. 1845,
Զեռն. 1885, Վնհ. Ախլաթու :

- ՍՏԵՓԱՆ ՎՐԴ. ԳՕԼԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1850,
Զեռն. 1883, ի վանս Տաթևուլ :
- ՍՏԵՓԱՆ ՎՐԴ. ԵՌԵԱԿՈՒՆԻ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1841,
Զեռն. 1876, Անպ. ի Շէորէկէլ :
- ՍՏԵՓԱՆ ՎՐԴ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ, Միաբ. Ս. Կարապետի, Ծն.
1852, Զեռն. 1885, ի վանս Ս. Կարապետի :
- ՎԱՀԱՆ ՎՐԴ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ, Միաբ. Սեւանայ, Ծն. 1855,
Զեռն. 1884, ի վանս Սեւանայ :
- ՎԱՀԱՆ ՎՐԴ. ԵՐԵՏԵԱՆ, Միաբ. Ս. Կարապետի, Ծն. 1860,
Զեռն. 1899, Փոխ. վնհ. Մատնավանուց :
- ՎԱՀԱՆ Ծ. ՎՐԴ. ՅԱԿՈՐԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն.
1849, Զեռն. 1877, Այցելու Ռոմանիոյ :
- ՎԱՀԱՆ ՎՐԴ. ՍԼԿՈՒՆԻ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն. 1850,
Զեռն. 1887, վնհ. Սյրեվանուց :
- ՎԱՀԱՆ ՎՐԴ. ՏԷՐ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ, Միաբ. Էջմիածնի, Ծն.
1845, Զեռն. 1887, ի վանս Էջմիածնի :
- ՎԱՀԱՆ Ծ. ՎՐԴ. ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ, Միաբ. Ս. Կարապետի,
Ծն. 1850, Զեռն. 1874, Բար. Գումգարուի :
- ՎԱՀԱՆ ՎՐԴ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1863,
Զեռն. 1889, ի վանս Երուսաղէմի :
- ՎԱՀՐԱՄ ՎՐԴ. ԱԶԱՐԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն. 1855,
Զեռն. 1879, ի վանս Երուսաղէմի :
- ՎԱՀՐԱՄ ԱՐ. ԿԱՆԱՋԵԱՆ, Միաբ. Կառուցայ, Ծն. 1870,
Զեռն. 1903, վնհ. Կարճկանի :
- ՎԱՀՐԻՃ Ծ. ՎՐԴ. ԵԱՀԼԱՄԵԱՆ, Միաբ. Դպրեվ., Ծն. 1874,
Զեռն. 1896, Անպաշտօն ի Կ. Պոլիս :
- ՎԱՀՐԵԱԿ ՎՐԴ. ԹՈՐԻԿԵԱՆ, Միաբ. Սեբաստիոյ, Ծն. 1870,
Զեռն. 1901, վնհ. Ածպտերի :
- ՎԱՀԱՐԵԱԿ ՎՐԴ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Միաբ. Երուսաղէմի, Ծն.
1877, Զեռն. 1902, Կաթ. Փոխ. Զէյթունի :
- ՎԱՐԴԱՆ Ծ. ՎՐԴ. ԲՐՈՆՈՐՈՆԵԱՆ, Միաբ. Կամախուլ, Ծն.
1826, Զեռն. 1853, Պաշտ. Հիւանդանոցի :

- ՎԱՐԴԱՆ ՎՐԴ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ, Միարան Երուսաղէմի, Ծն. 1871, Զեռն. 1898, Առաջ. Փոխ. Պրուսայի :
- ՎԱՐԴԱՆ ՎՐԴ. ՅԱԿՈՐԵԱՆ, Միարան Ս. Կարապետի, Ծն. 1846, Զեռն. 1880, Փոխ. Վնհ. Ս. Կարապետի :
- ՎՐԴԱՆԷՍ ԱՐ. ԳԱՍԱՊԵԱՆ, Միար. Երուսաղէմի, Ծն. 1869, Զեռն. 1898, ի վանս Երուսաղէմի :
- ՎՐԴԱՆԷՍ ՎՐԴ. ԳԱԼՇՊՅԱՆ, Միար. Երուսաղէմի, Ծն. 1859, Զեռն. 1885, Պաշտ. Համազգ. Անկեղանոցի :
- ՎՐԴԱՆԷՍ ԱՐ. ՅԱԿՈՐԵԱՆ, Միարան Սեւանայ, Ծն. 1835, Զեռն. 1898, ի վանս Հաղարծնի :
- ՎՐԴԱՆԷՍ Ծ. ՎՐԴ. ՏԷՎԿԱՆՑ, Միարան Վարազայ, Ծն. 1835, Զեռն. 1862, Փ. Վնհ. Վարազայ :
- ՏԱՃԱՏ ՎՐԴ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ, Միար. Էջմիածնի, Ծն. 1880, Զեռն. 1904, Անպաշտօն ի վանս :
- ՏԱՃԱՏ Ծ. ՎՐԴ. ՈՍԿԱՆԵԱՆ, Միարան Արմաշու, Ծն. 1854, Զեռն. 1872, Անպաշտօն ի Կ. Պոլիս :
- ՏԻՄՈԹԷՈՍ ՎՐԴ. ՀԼՂԱԴԵԱՆ, Միարան Վարազայ, Ծն. 1834, Զեռն. 1868, Փ. Վնհ. Հոգևոց :
- ՏԻՐԱՅԸ Ծ. ՎՐԴ. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Միարան Դպրեվ., Ծն. 1875, Զեռն. 1897, Քար. Ֆէրիքէօյի :
- ՏԻՐԱՅԸ ՎՐԴ. ՏԷՐ-ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, Միար. Էջմիածնի, Ծն. 1867, Զեռն. 1894, ի վանս Էջմիածնի :
- ՏՐԴԱՏ ՎՐԴ. ԶԱՐԻԱՐԵԱՆ, Միարան Կեսարիոյ, Ծն. 1874, Զեռն. 1900, ի վանս Կեսարիոյ :
- ՏՐԻՓՈՆ ՎՐԴ. ՊՄԵԿԵԱՆ, Միարան Սեբաստիոյ, Ծն. 1867, Զեռն. 1885, Անպաշտօն յԱմերիկա :
- ՓԱՌԷՆ ՎՐԴ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ, Միարան Դպրեվ., Ծն. 1873, Զեռն. 1896, Տեղապահ Ուրֆայի :

Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ

Ս Ի Ն Ո Ռ

- Ն. Ս. ՕԾՈՒԹԻԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ՝ Նախագահ
 Տ. Գէորգ Արքեպիսկ. Սուրէնեան՝ Նախանգամ
 Տ. Արիստակէս Արքեպիսկ. Դաւթեան
 Տ. Յովհաննէս Եպիսկ. Շիրակունի
 Տ. Յուսիկ Վրդ. Զօհրաբեան
 Տ. Բարգէն Վրդ. Աղաւելեան

- Լուսարարապետ՝ Տ. Ղեւոնդ Եպիսկ. Յովակիմեան
 Ժամօրհնող՝ Տ. Գէորգ Վրդ. Ռշտունի
 Տեսուչ ձեմարանի՝ Պ. Մինաս Բերբերեան
 Մատենադարանապետ՝ Տ. Սահակ Վրդ. Ամատունի
 Գանձապետ՝ Տ. Համազասպ Վրդ. Համազասպեան
 Դիւանապետ՝ Տ. Յուսիկ Վրդ. Զօհրաբեան
 Խմբագրապետ՝ Տ. Գարեգին Վրդ. Յովսէփեան
 Տպարանապետ՝ Տ. Երուանդ Վրդ. Տէր Մինասեան
 Նախանգամ Ուսումն. Խորհրդոյ՝ Տ. Կարապետ Վրդ.
 Տէր Մկրտիչեան :

ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ

1. Երեւան

- Ա. Երեւան. Փ. Թեմակալ՝ Տ. Յուսիկ Արքեպիսկ. Մովսէսեան :
 Բ. Հին Նախիջեւան. Յաջորդ՝ Տ. Լեւոն Վրդ. Փսերեան :
 Գ. Ալեքսանդրապոլ. Յաջորդ՝

- Գ. Կարս. Յաջորդ՝ Տ. Մամբրէ վրդ. Մելիքադամեան :
Ե. Տաթև. Յաջորդ՝ Տ. Ընձակ վրդ. Եաղճեան :
-

Ջ. Վիրի ու Իմերէդ

- Ա. Տփղիս. Առաջնորդ՝ Տ. Գարեգին Արքեպիսկ. Սաթուհեան :
Բ. Գորի. Յաջորդ՝
Գ. Ախլցիսա. Յաջորդ՝ Տ. Սիոն վրդ. Տ. Մանուէլեան :
Դ. Գանձակ. Յաջորդ՝ Տ. Կորիւն վրդ. Սահակեան :
-

Ջ. Ղարապաղ

- Ա. Շուքի. Առաջնորդ՝ Տ. Աշոտ Եպսկ. Շախեան :
Բ. Նուխի. Յաջորդ՝ Տ. Եղիշէ վրդ. Ահարոնեան :
-

Կ. Շամախի

- Ա. Շամախի. Առաջնորդ՝ Տ. Անանիա Արքեպիսկ. Համազասպեան :
Բ. Բագու. Գործակալ՝ Տ. Զաւէն վրդ. Բարայեան :
-

Ե. Աստրախան

- Ա. Աստրախան. Նախանդամ՝ Տ. Ներսէս վրդ. Մելիքթանգեան :
Բ. Արզլար. Փոխանորդ՝ Տ. Թովմաս վրդ. Բաղդասարեան :
-

Ե. Պետաւրապիա

- Ա. Պետաւրապիա. Առաջնորդ՝ Տ. Ներսէս Արքեպիսկ. Խուզավէրդեան :
- Բ. Նոր Նախիջեւան. Յաջորդ՝ Տ. Մուշէ Վրդ. Եզաչեան :
- Գ. Պետրբուրգ. Նախասնդամ՝ Տ. Գրիգոր Ա. Քհնյ. Տէր Գրիգորեան
- Դ. Մոսկուա. Նախասնդամ՝ Տ. Յարութիւն Ա. Քհնյ. Գոպովեան :

ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ

Ա. Սպահան

- Ա. Սպահան. Առաջնորդ՝ Տ. Սահակ Արքեպիսկ. Այվատեան :
- Բ. Թեհրան. Փոխանորդ՝ Տ. Բագարատ Վրդ. Վարդազարեան :
- Գ. Կալկաթա. Վիճակաւոր՝ Տ. Պսակ Քհնյ. : Եկեղեցի Ս. Նազարէթ :
- Դ. Մասրաւ. Վիճակաւոր՝ Տ. Մաշթոց Քհնյ. Իսրայէլեան : Եկեղեցի Ս. Աստուածածին :
- Ե. Պոմպէյ. Վիճակաւոր՝ Տ. Մարգար Քհնյ. Դաւթեան : Եկեղեցի Ս. Պետրոս :
- Զ. Պաքաւիա. Վիճակաւոր՝ Տ. Անդրէաս Քհնյ. Աբգարեան : Եկեղեցի Ս. Յովհաննէս :
- Է. Ռանգուն. Վիճակաւոր՝ Տ. Համբարձում Քհնյ. Վարդանեան : Եկեղեցի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ :
- Ը. Սինկաբուր. Եկեղեցի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ :
- Թ. Մանսալի. Եկեղեցի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ :
- Ճ. Եւս Եկեղեցիք Զեչրա, Տաֆա, Սուրաբ, Սեյսապաս :

Ջ. ԱՏՐԱՅԱՏԱԿԱՆ

- Ա. ԱՏՐԱՅԱՏԱԿԱՆ. ԱՌԱՅՆ. ՓՈՒՍ.՝ Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ ՔՆՆՅ.:
 - Բ. ՍԱՂՄԱՍ. ՓՈՒՍԱՆՈՐԴ՝
 - Գ. ՀԱՄԱՏԱՆ. ՓՈՒՍԱՆՈՐԴ՝ Տ. ԽՈՐԷՆ ՎՐԴ. Տ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ:
-

ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԵՒՐՈՊԻՈՅ

- Ա. ԵՐՈՍՅԱ՝ ԱՌԱՅՆՈՐԴ՝ Տ. ԳԷՈՐԳ ԵՍԻՍԿ. ԻԼԹԻԸԵԱՆ:
 - Բ. ԲԱՐԻԳ. ՀՈՎԻՆ՝ Տ. ՎԱՄԻՀԱՍՊՈՒՆ Ա. ՔՆՆՅ. ՔԻԱԿԱՐԵԱՆ:
 - Գ. ՄԱՐՍԻԼԻԱ. ՀՈՎԻՆ՝ Տ. ՅՈՒՀԱՆՆԷՍ ՔՆՆՅ. ՄԱՆՂԱԿՈՒՆԻ:
 - Դ. ՄԱՆԿԱԴՐ. ՀՈՎԻՆ՝ Տ. ՄԿՐԱԽԻՀ ՔՆՆՅ. ՄՐՇՆԻԿԵԱՆ:
 - Ե. ՍՈՆՆՈՎԱ. ՔԱՐՈՂԻՅ՝ Տ. ԱՐԱԷՆ ՎՐԴ. ՎԵՆՈՒՆԻ: —
ՀՈՎԻՆ՝ Տ. ԿԱՐԱՍԵՍ ՔՆՆՅ. ԿԱՅՆՈՒՆ:
-

ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ

- ԱՌԱՅՆՈՐԴ՝ Տ. ՅՈՒՍԷՓ ԱՐՔԵՍԻՍԿ. ՍԱՐԱՃԵԱՆ. ՓՈՒՍԱՆՈՐԴ՝ Տ. ՊՕՂՈՍ ՎՐԴ. ԳԱՖԹԱՆ:
 - Ա. ՈՒՍՐՐՐ. ԵԿԵՂԵՑԻ Ս. ՓՐԿԻՀ:
 - Բ. ՆԻԸ ՍՈՐԲ. ԵԿԵՂԵՑԻ Ս. ՅՈՒՀԱՆՆԷՍ:
 - Գ. ՊՈՍՐՐՆ. ՄԱՍՈՒՆ:
 - Դ. ԲՐՈՎԻՏԵՆԱ. ՄԱՍՈՒՆ:
 - Ե. ԶԻՖԱԿՈՅ. ՄԱՍՈՒՆ:
 - Զ. ՏՐԵԳՆՈՅ. ԵԿԵՂԵՑԻ Ս. ԵՐՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆ:
 - Է. ԼՈՐԿՆԱ. ՄԱՍՈՒՆ:
 - Ը. ՈՒԿՍ ՀՕՍՓՐՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ Ս. ԽԱՅ:
-

ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Տ. ՄԱՂԱՔԻԱ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՕՐՄԱՆԵԱՆ, Պատ-
րիարք Կոստանդնուպոլսոյ, Մնեալ Կոստանդնուպոլիս,
Բերա, 1841 Փետրուար 11, ձեռնադրեալ Եպիսկոպոս
1886 Յունիս 8, Մակար Ա. Կաթողիկոսէ, և ընտրեալ
Պատրիարք 1896 Նոյեմբեր 6:

Գաբրիէլ Եպիսկոպոս ձեվահիրենեան, Պատրիար-
քական Փոխանորդ:

ԿԵՂԵՆԱԿԱՆ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Ամեն.	Պատրիարք	Սրբազան	Նախագահ
1.	Գրիգորիս Արքեպիսկոպոս	Յովհաննէսեան	Ա. Ասեճապէս
2.	Վահրամ	Մանկունի	Բ. Ասեճապէս
3.	Գաբրիէլ Եպիսկոպոս	ձեվահիրենեան	
4.	Մովսէս	Կէօմրիւքենեան	
5.	Ղեւոնդ Վարդապետ	Դուրեան	Ա. Ասեճաղպիւր
6.	Գրիգորիս	Պալարեան	
7.	Յովհաննէս Աւագ Քահանայ	Մկրեան	
8.	Սահակ	Տէր Սարգսեան	
9.	Կարապետ	Սանտալենեան	
10.	Միքայէլ Քահանայ	Աշենեան	
11.	Հմայեակ	Էքսէրենեան	Բ. Ասեճաղպիւր
12.	Գրիգոր	ձեպէճենեան	
13.	Մեսրոպ Արքեպիսկոպոս	Սուրիասեան	(վախճանեալ)
14.	Կարապետ Աւագ Քահանայ	Սէճեան	

ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Ամեն.	Պատրիարք	Սրբազան	Նախագահ
1.	Գարրիէլ էֆէնտի	Նորատունկեան	Ա. Ասեմապէս
2.	Հմայեակ »	Սէֆէրեան	
3.	Սեպուհ պէյ	Մարտուտ	
4.	Տիրան էֆէնտի	Աշնան	Բ. Ասեմապէս
5.	Գէորգ »	Ասլանեան	
6.	Յարուժիւն »	Ասլանեան	
7.	Վահան պէյ	Սուրէնեան	
8.	Տիգրան »	Անէմեան	
9.	Մկրտիչ էֆէնտի	Ասասեան	Ա. Ասեմադպիր
10.	Միհրան »	Սէթեան	
11.	Տիգրան »	Մանուկեան	
12.	Տիգրան »	Թօքաթեան	
13.	Արշակ »	Գարակէօզեան	Բ. Ասեմադպիր
14.	Նազար »	Երամեան	(վախճանեալ)

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Գեր.	Պատրիարքական	Փոխանորդ	Նախագահ
1.	Ներսէս Քահանայ	Նազիկեան	
2.	Սարգիս »	Զօհրապեան	
3.	Արիստակէս »	Հիսարլեան	
4.	Տաճատ »	Փաշաեան	Ասեմադպիր
5.	Տորթ. Տիգրան էֆէնտի	Ալլահվերտեան	Ասեմապէս
6.	Բիւզանդ »	Թերզեան	
7.	Մինաս »	Քէչէնեան	
8.	Կարապետ »	Այնեան	

ՌԻՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

1.	Յակոբ էֆէնտի	Գուրգէն	Ասեմապէս
2.	Պետրոս »	Կարապետեան	Ասեմադպիր
3.	Հրանտ »	Ասատուր	
4.	Մելքոն »	Նազիկեան	
5.	Յակոբ »	Թօփնեան	
6.	Յարուժիւն »	Յովհաննէսեան	
7.	Ստեփան »	Կուրտիկեան	

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

1.	Միհրան	էֆէնտի	Շիրինեան	Ասեմապէս
2.	Զգօն	»	Խօրասանեան	Ասեմադպիր
3.	Արմենակ	»	Խնճեան	
4.	Գալուստ	»	Գուլումեան	
5.	Սիսակ	Ֆէրիտ պէյ	Պօյանեան	
6.	Բարսեղ	էֆէնտի	Աւետիսեան	
7.

ՆՊԱՍՏԻՑ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

	Ամեն.	Պատրիարք	Սրբազան	Նախագահ
1.	Բարձող	էֆէնտի	Թէլեան	
2.	Եղուարդ	»	Մուրատեան	
3.	Լեւոն	»	Վ. Սէմէրեան	
4.	Մկրտիչ	»	Մանուկեան	
5.	Յովհաննէս	»	Ալպէմեան	

ԿԵՒՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

1.	Յակոբ	էֆէնտի	Էսաբեան	Ասեմապէս
2.	Հրանտ	»	Ասատուր	Ասեմադպիր
3.	Մաքսուտ	»	Նարլեան	Գանձապէս
4.	Եղուարդ	»	Գարակէօզեան	
5.	Լեւոն	»	Յովհաննէսեան	
6.	Մկրտիչ	»	Ասասեան	
7.	Յակոբ	»	Յակոբեան	
8.	Յովհաննէս	»	Մուրատեան	
9.
10.

ՅՈՎԱԷՓ ԻԶՄԻՐԵԱՆՑ ԳՐԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

	Ամեն.	Պատրիարք	Սրբազան	Նախագահ
1.	Գարբիէլ	էֆէնտի	Նորատունկեան	Ասեմապէս
2.	Յովհաննէս Ա. Գհնյ.		Մկրեան	Ասեմադպիր
3.	Վահան	էֆէնտի	Էսաբեան	Գանձապէս
4.	Գէորգ	Արքեպիսկ.	Երէցեան	
5.	Եղիշէ	»	Դուրեան	
6.	Տորթ.	Վահրամ էֆ.	Թորգոմեան	

ԴՊՐԵՎԱՆՈՒՑ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Ամեն.	Պատրիարք	Սրբազան	Նախագահ
1.	Տիգրան էֆէնտի	ԵՈՒՍՈՒՖԵԱՆ	ԱՏԵՆԱՅԵՏ
2.	Գաբրիէլ »	ԳՐԱՐԻԷԼԵԱՆ	ԱՏԵՆԱՊԱԽԻՐ
3.	Գէորգ Արքեպիսկ.	ԵՐԷՅԵԱՆ	
4.	Մաթուէ էֆէնտի	ՈՆՆՆԵԱՆ	
5.	Տիգրան »	ԲԱՐՍԱՊԱՆԵԱՆ	

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Ամեն.	Պատրիարք	Սրբազան	Նախագահ
1.	Գաբրիէլ էֆէնտի	ՆՈՐԱՏՈՒՆԻԿԵԱՆ	ՆԱԽԱՆՈՂԱՄ
2.	Արշակ »	ԳԱՐԱՍԿԷՕՂԵԱՆ	ԳԱՆՃԱՅԵՏ
3.	Գէորգ »	ԱՍԿԱՆԵԱՆ	
4.	Գրիգոր »	ԿԻԼՃԻ ՉԿԷՐՏԱՆ	
5.	Միհրան »	ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ	
6.	Վահան »	ԷՍԱՆԵԱՆ	
7.	Տիրան »	ԿԻԼՃԻ ՉԿԷՐՏԱՆ	ՕԺԱՆՈՂԱԿ
8.	Հրանտ »	ԱՍԱՏՈՒՐ	»

ԳԱԼՏԱՅԵԱՆ ՈՐՐԱՆՈՑԻ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Ամեն.	Պատրիարք	Սրբազան	Նախագահ
1.	Տիկին Սրբուհի	Կ. ԳԱՐԱՍԿԷՕՂԵԱՆ	ԱՏԵՆԱՅԵՏ
2.	» Իսկուհի	ՓԱԽԱՂԵԱՆ	ԱՏԵՆԱՊԱԽԻՐ
3.	» Վասիլուհի	ԳԱՐԱՍԿԷՕՂԵԱՆ	ԳԱՆՃԱՅԵՏ
4.	» Էլիզա	ՏԷՐ ՅԱՐՈՒԹԻՆԵԱՆ	
5.	» Սրբուհի	ԱՍԿԱՆԵԱՆ	
6.	» Սօֆի	ԵՄԱՂՐՆԵԱՆ	
7.	Մայրապետ Քրիստինէ	ՓԱԽԱՂԵԱՆ	ՏԵՍՈՒՆՉ ՄԱՅՐ

ԱՐՉԵՍՏԻՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԵՒ ԳԱՐԱԿԷՕՂԵԱՆ ԿՏԱԿԻ ՑԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Ամեն.	Պատրիարք	Սրբազան	Նախագահ
1.	Գաբրիէլ էֆէնտի	ՆՈՐԱՏՈՒՆԻԿԵԱՆ	ԱՏԵՆԱՅԵՏ
2.	Մկրտիչ »	ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ	ԱՏԵՆԱՊԱԽԻՐ
3.	Եղուարդ »	ԳԱՐԱՍԿԷՕՂԵԱՆ	ԳԱՆՃԱՅԵՏ
4.	Մաթուս »	ՈՆՆՆԵԱՆ	
5.	Մկրտիչ »	ԱՍՍԱՆԵԱՆ	
6.	Յարուժիւն »	ԱՍԿԱՆԵԱՆ	

ԽՈՒՊԵՍԵՐԵԱՆ ԿՏԱԿԻ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Ամեն.	Պատրիարք	Սրբազան	Նախագահ
1.	Գառնիկ	էֆէնտի	Կիւլպէնկեան
2.	Մկրտիչ	»	Մանուկեան
3.	Պատրիկ	»	Կիւլպէնկեան

ԿԻՒՄՇԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Ամեն.	Պատրիարք	Սրբազան	Նախագահ
1.	Բարսեղ	էֆէնտի	Ստամպոլլեան
2.	Մանուկ	»	Արզրեան
3.	Վահան	»	Էսսեան

ԱԻԱԳԵՐԷՑՆԵՐՈՒ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

1.	Սահակ	Ա. Քհնյ.	Տ. Սարգսեան	Ասեճապետ
2.	Միքայէլ	Քահանայ	Աշենան	Ասեճաղպիր
3.	Յովհաննէս	Ա. Քհնյ.	Մկրեան	
4.	Կարապետ	»	»	Սանտալճեան
5.	Խորէն	»	»	Փախազեան
6.	Տրդատ	Քահանայ	Պոյաճեան	Քարտուղար

ՈՒՍՈՒՅԶԱՑ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՍՆՏՈՒԿԻ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

1.	Արամ	էֆէնտի	Գարամանեան	Ասեճաղպիր
2.	Սարգիս	»	Դընտեան	Քանձապետ
3.	Կարապետ	»	Խօրատնճեան	
4.	Տոբթ. Միհրան	»	Վարդազարեան	
5.				

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ՊԱՇՏՕՆԵԱՅՔ

Անձնական Դիւան. — Աւուրճ Վրդ. Գուրեան, Գրիգորիս Վրդ. Պալատեան՝ Բարսուղարք:

Կործանկասարք Բ. Դրան. — Արիս էժ. Ֆէսնեան՝ Առաջին գործակատար: Գամեր էժ. Շիրինեան, Շահին էժ. Գասպարեան՝ Օգնականք:

Կրօնական Դիւան. — Տիրայր Վրդ. Մարգարեան՝ Տեսուչ: Տրդատ Բինյ. Պոյանեան՝ Ամուսնութեանց ղիւանադպիր: Եփրեմ էժ. Փափազեան՝ Փոխանորդարանի ղիւանադպիր:

Վարչական Դիւան. — Բարբող էժ. Թէլեան՝ Դիւանապետ: Նեան էժ. Փափազեան, Գառնիկ էժ. Հայկեան, Միհրան էժ. Չուխանեան, Հրանտ էժ. Մարգարեան՝ Դիւանադպիրք: Յակոբ էժ. Կորհասեան, Խուրով էժ. Պապայեան՝ Գրագիրք:

Յարաբերական Դիւան. — Կարապետ էժ. Խաչատուրեան՝ Դիւանապետ: Միւռոն էժ. Զաֆարեան՝ Դիւանադպիր: Գեորգ էժ. Իւրիւնեան՝ Գրագիրք:

Արձանագրութեանց Դիւան. — Մկրտիչ էժ. Մելիքեան՝ Տեսուչ: Արմենակ էժ. Թէլլայեան՝ Գրագիրք:

Ազգահամարի Դիւան. — Սեպուհ էժ. Բլասեան՝ Տեսուչ: Տիգրան էժ. Նասսանեան՝ Դիւանադպիր: Գասպար էժ. Համամնեան՝ Գրագիրք:

Սլեւմօթից Դիւան. — Միհրան էժ. Զօլյանեան՝ Տեսուչ տրոյց նիւղին: Նեան էժ. Կիւրնեան՝ Արկղակալ: Աւուրճ էժ. Քիւրբնեան՝ Դիւանադպիր: Յարիք էժ. Հայրապետեան՝ Համարակալ: Խաչիկ էժ. Մարգարեան՝ Արկղակալ ի հանգստեան:

Բարապանք. — Մարտիրոս աղա Խաչատուրեան, Կարապետ աղա Մրապեան՝ Բարապանապետք: Մելիքոն աղա Օսապաւեան, Թադէոս աղա Երզնումիեան, Պօղոս աղա Մրապեան, Մանուկ աղա Մարտիրոսեան, Մանուկ աղա Մրապեան՝ Բարապանք:

Սենեկապանք. — Ասով աղա Ասովեան՝ Դռնապան: Սևրաֆ աղա Օսապաւեան, Մելիքոն աղա Պլէնեան, Սարգիս աղա Օսապաւեան, Յովհաննէս աղա Հիւսեան, Գեղամ աղա Բագրեւանդեան՝ Սենեկապանք:

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԷՈՒԹԻՒՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԳՈՂՍՈՑ

- Տ. ՄԱՂԱՔԻԱ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՕՐՄԱՆԵԱՆ, Պատրիարք,
և Քարողիչ Մայր Եկեղեցւոյ :
- Ց. ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ, Քարողիչ Գու-
րուչէշմէի :
- Ց. ՎԱՀՐԱՄ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԱՆԿՈՒՆԻ, Քարո իչ Օրթա-
քէօյի :
- Ց. ՏԻՄՈԹԷՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԱՓՐԻՑԵԱՆ, Անպաշտօն ի հան-
գըստեան :
- Ց. ՀՄԱՅՆԱԿ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԴԻՄԱՔՍԵԱՆ, Քարողիչ Եկեղեցեաց
Բերայի :
- Ց. ՄԿՐՏԻՑ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԵՀԱՊԵՏԵԱՆ, Քարողիչ Սկիւտար-
Սեյամիէի :
- Ց. ԳԷՈՐԳ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԵՐԷՅԵԱՆ, Անպաշտօն ի Կ.
Պոլիս :
- Ց. ԳԱՐԻԷՂ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՃԷՎԱՃԻՐՃԱՆ, Քարողիչ Սամա-
թիոյ :
- Ց. ՄՈՎՍԷՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԿԷՕՄՐԻԻՔՂԵԱՆ, Քարողիչ Պէշիք-
թայի :
- Ց. ԵՂԻՇԷ Մ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՑԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ, Պատր. Փոխանորդ
Ս. Երուսաղէմի :
- Ց. ՎԱՐԴԱՆ Մ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԲՐՈՆՈՐՈՆԵԱՆ, Հոգևոր պաշ-
տօնեայ Ս. Փ. Հիւանդանոցի :
- Ց. ԳՐԻԳՈՐ Մ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԱՐԱՐԴԵԱՆ, Օգնական Քարողիչ
Բերայի :
- Ց. ՅԱԿՈՐՈՍ Մ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՇԱՀՊԱՂԼԵԱՆ, Քարողիչ Նարը-
Գափուի :

- Յ. ՏԱՃԱՏ Ծ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՈՍԿԱՆԵԱՆ, Անպաշտօն ի Կ. Պոլիս:
- Յ. ՎԱՀԱՆ Ծ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ, Քարոզիչ Գուժաբուհի:
- Յ. ՂԵՒՈՆԴ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ, Անպաշտօն ի Կ. Պոլիս:
- Յ. ՎԱՀԱՆ Ծ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՅԱԿՈԲԵԱՆ, Քարոզիչ Կէտիկ Փաշայի:
- Յ. ԵՋՆԻԿ Ծ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԳԱԼՓԱՔՃԵԱՆ, Քարոզիչ Սկիւտար Եէնի Մահալլէի:
- Յ. ԵՋՆԻԿ Ծ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՊԱՊԱՏԵԱՆ, Անպաշտօն ի Կ. Պոլիս:
- Յ. ՆԵՐՍԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ, Լուսարարապետ Գուրուչէշմէի:
- Յ. ԵՋՐԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՍԱՋԼԵԱՆ, Ժամօրհնող Մայր Եկեղեցւոյ:
- Յ. ՎՐԴԱՆԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԳԱԼՇՊՃԵԱՆ, Հոգեւոր պաշտօնեայ Համազգային Անկեղանոցի:
- Յ. ԲԱՐԳԷՆ Ծ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԿԻԼԷՍԷՐԵԱՆ, Քարոզիչ Ղալաթիոյ:
- Յ. ԶԱՒԷՆ Ծ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԵՂԻԱՆԵԱՆ, Քարոզիչ Մաքրիքէօյի:
- Յ. ՎԱՀՐԻՃ Ծ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԵԱՀԼԱՄԵԱՆ, Անպաշտօն ի Կ. Պոլիս:
- Յ. ԳՆԷԼ Ծ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԳԱԼԷՄՔԵԱՐԵԱՆ, Անպաշտօն ի Կ. Պոլիս:
- Յ. ՏԻՐԱՅՐ Ծ. ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ, Քարոզիչ Ֆերիքէօյի:
- Յ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՄԿՐՏԻՋԵԱՆ, Քարոզիչ Ալթըմէրմէրի:
- Յ. ՂԵՒՈՆԴ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԴՈՒՐԵԱՆ, Քարոզիչ Գատըքէօյի:
- Յ. ԳՐԻԳՈՐԻՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՊԱԼԱՔԵԱՆ, Քարոզիչ Պալաթու:

- Յ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ա. ՔԱՀԱՆԱՅ ՄԿՐԵԱՆ, Ծն. 1831, Չեռն. 1866, (Նխ. Պար. Փոխ.) Աւագերէց Բերայի. խ. փ. :
- Յ. ՍԱՀԱԿ Ա. ՔԱՀԱՆԱՅ ՏԷՐ ՍԱՐԳՍԵԱՆ, Ծն. 1831, Չեռն. 1854, Աւագերէց Օրթաքէօյի. խ. փ. :
- Յ. ԴԻՈՆԷՍԻՈՍ Ա. ՔԱՀԱՆԱՅ ՃԻՋՄԷՃԵԱՆ, Ծն. 1823, Չեռն. 1857, Աւագերէց Գրնալլի :
- Յ. ԵՂԻՇԷ Ա. ՔԱՀԱՆԱՅ ՍԷՐԷՆԵԱՆ, Ծն. 1826, Չեռն. 1859, Աւագերէց Մայր Եկեղեցւոյ. փ. :
- Յ. ՄԻՔԱՅԷԼ Ա. ՔԱՀԱՆԱՅ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ, Ծն. 1827, Չեռն. 1859, Աւագերէց Պալատու. փ. :
- Յ. ՄԻՆԱՍ Ա. ՔԱՀԱՆԱՅ ՊԷՋԱՋԵԱՆ, Ծն. 1820, Չեռն. 1863, Աւագերէց Խասքէօյի :
- Յ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ա. ՔԱՀԱՆԱՅ ԱՐՍԷՆԵԱՆ, Ծն. 1826, Չեռն. 1866, Աւագերէց Պէշիքթաշի. խ. փ. :
- Յ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ա. ՔԱՀԱՆԱՅ ԵԱՀՊԱՋԵԱՆ, Ծն. 1831, Չեռն. 1867, Աւագերէց Սամաթիոյ. խ. փ. :
- Յ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ա. ՔԱՀԱՆԱՅ ՍԱՆՏԱԼՃԵԱՆ, Ծն. 1822, Չեռն. 1872, Աւագերէց Գաարքէօյի. խ. փ. :
- Յ. ԽՈՐԷՆ Ա. ՔԱՀԱՆԱՅ ՓԱՓԱՋԵԱՆ, Ծն. 1829, Չեռն. 1873, Աւագերէց Սկիւտար-Սելամիէի :
- Յ. ԹԱԴԷՈՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ԹԱԹԱՐԵԱՆ, Ծն. 1827, Չեռն. 1857, Փոխ-Աւագերէց Բերայի. փ. :
- Յ. ՎՐԹԱՆԷՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ՊԱԼԵԱՆ, Ծն. 1832, Չեռն. 1863, Փոխ-Աւագերէց Օրթաքէօյի. փ. :
- Յ. ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ԶԻՋՄԷՃԵԱՆ, Ծն. 1833, Չեռն. 1866, Երէց Մայր Եկեղեցւոյ. խ. :
- Յ. ԴԱԻԻԹ ՔԱՀԱՆԱՅ ՃԱՆԻԿԵԱՆ, Ծն. 1839, Չեռն. 1869, Փոխ-Աւագերէց Ազատլլի. փ. :
- Յ. ՆԵՐՍԷՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ՏԷՐ ԵՂԻՇԷԱՆ, Ծն. 1836, Չեռն. 1869, Փոխ-Աւագերէց Սամաթիոյ :
- Յ. ՍԱՀԱԿ ՔԱՀԱՆԱՅ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ, Ծն. 1842, Չեռն. 1870, Փոխ-Աւագերէց Պէշիքթաշի :

- 8. ԳԱՐԵԳԻՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ, Ծն. 1830, Չեռն. 1873, Երէց Մայր Եկեղեցւոյ :
- 8. ՈՍԿԻ ՔԱՀԱՆԱՅ ՅՀԱՆԵԱՆ, Ծն. 1841, Չեռն. 1873: Երէց անպաշտօն :
- 8. ՅԱԿՈՐ ՔԱՀԱՆԱՅ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, Ծն. 1827, Չեռն. 1874, Երէց Կէտիք բաշայի :
- 8. ՎԱՀԱՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ, Ծն. 1826, Չեռն. 1876, Փոխ-Աւագերէց Պալատու. խ. փ. :
- 8. ԳՐԻԳՈՐ ՔԱՀԱՆԱՅ ԹԷՎԷՔԷԼԵԱՆ, Ծն. 1836, Չեռն. 1877, Փոխ-Աւագերէց Էյուպ-Տէֆթէրտարի :
- 8. ՄԻՔԱՅԷԼ ՔԱՀԱՆԱՅ ՈՍԿԵՐՅԵԱՆ, Ծն. 1847, Չեռն. 1878, Երէց Մագրիքէօյի :
- 8. ԱՐՐԱՀԱՄ ՔԱՀԱՆԱՅ ՏԷՐ ԿԻՐՍՂԵԱՆ, Ծն. 1838, Չեռն. 1878, Փոխ Աւագերէց Խասքէօյի :
- 8. ԿԱՐԱՊԵՏ ՔԱՀԱՆԱՅ ՅԱԿՈՐԵԱՆ, Ծն. 1845, Չեռն. 1878, Երէց Սամաթիոյ :
- 8. ԽԱԶԱՏՈՒՐ ՔԱՀԱՆԱՅ ԴԵՐՁԱԿԵԱՆ, Ծն. 1840, Չեռն. 1879, Երէց Այսթէֆանոյի. խ. :
- 8. ՄԿՐՏԻՁ ՔԱՀԱՆԱՅ ՆԱԽԻՒՔԵԱՆ, Ծն. 1850, Չեռն. 1882, Երէց Ռումէլի Հիսարի :
- 8. ՄԻՔԱՅԷԼ ՔԱՀԱՆԱՅ ԱՇՃԵԱՆ, Ծն. 1850, Չեռն. 1882, Փոխ-Աւագերէց Մայր Եկեղեցւոյ. փ. :
- 8. ՊՕՂՈՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ՊԷՏԱԶԵԱՆ, Ծն. 1849, Չեռն. 1882, Երէց Մայր Եկեղեցւոյ :
- 8. ՊԵՏՐՈՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ՅԱԿՈՐԵԱՆ, Ծն. 1848, Չեռն. 1882, Երէց Պոյաճը քէօյի :
- 8. ՎԱՀԱՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ԽՈՏԵԱՆ, Ծն. 1856, Չեռն. 1882, Երէց Գընալլի :
- 8. ԱՐԳԱՐ ՔԱՀԱՆԱՅ ԱՐԱՊԵԱՆ, Ծն. 1847, Չեռն. 1883, Երէց Սամաթիոյ :
- 8. ՀԱՄՐԱՐՁՈՒՄ ՔԱՀԱՆԱՅ ԴԵՐՁԱԿԵԱՆ, Ծն. 1840, Չեռն. 1884, Երէց Խասքէօյի :

8. ԳԱՐԵԳԻՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ՅՈՎԱԿԻՄՅԱՆ, Ծն. 1857, Ձեռն. 1884, Երէց Ղալաթիոյ :
8. ԳԱՐԵԳԻՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ՏԷՐ ԳԷՈՐԳԵԱՆ, Ծն. 1850, Ձեռն. 1884, Երէց Գուճաղարու զրաթի :
8. ՆԵՐՍԷՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ՆԱԶԻԿԵԱՆ, Ծն. 1846, Ձեռն. 1885, Երէց Բերայի :
8. ԳՐԻԳՈՐ ՔԱՀԱՆԱՅ ԵՐԷՅԵԱՆ, Ծն. 1851, Ձեռն. 1886, Փոխ-Աւագերէց Պէօյլիւքտէրէի. խ. :
8. ԱՐԷԼ ՔԱՀԱՆԱՅ ԵՐԷՅԵԱՆ, Ծն. 1850, Ձեռն. 1886, Երէց Պալաթու :
8. ՀԱՄԱԶԱՍՊ ՔԱՀԱՆԱՅ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ, Ծն. 1853, Ձեռն. 1886, Երէց Գասըմ-Բաշայի :
8. ԲԱՐՍԵՂ ՔԱՀԱՆԱՅ ԿԱՐՄԵՐՈՒԿԵԱՆ, Ծն. 1840, Ձեռն. 1886, Երէց Եէնիքէօյի :
8. ՅՈՒՍԻԿ ՔԱՀԱՆԱՅ ԲԱՋՈՒՆԻ, Ծն. 1850, Ձեռն. 1886, Երէց Եէնի գարուի :
8. ԱՆԱՆԻԱ ՔԱՀԱՆԱՅ ՅԱԿՈՐՅԱՆ, Ծն. 1859, Ձեռն. 1887, Երէց Սամաթիոյ :
8. ԵՂԻԱ ՔԱՀԱՆԱՅ ԿԱՐԱՊԵՅԵԱՆ, Ծն. 1851, Ձեռն. 1888, Երէց Կէտիք փաշայի :
8. ՍԱՐԳԻՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ԶՈՀՐԱՊԵԱՆ, Ծն. 1861, Ձեռն. 1888, Աւագերէց Մաքրիքէօյի :
8. ԿԱՐԱՊԵՅ ՔԱՀԱՆԱՅ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ, Ծն. 1852, Ձեռն. 1888, Երէց Մայր Եկեղեցւոյ :
8. ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ԹԱՂԷՈՍԵԱՆ, Ծն. 1857, Ձեռն. 1888, Փոխ-Աւագերէց Սկիւտար Ենի մահալլէի :
8. ԽՈՐԷՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ, Ծն. 1851, Ձեռն. 1889, Երէց Բերայի :
8. ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ՎԱՐԹԱՅԵՅԵԱՆ, Ծն. 1848, Ձեռն. 1889, Երէց Ֆէրիքէօյի :
8. ՎԱՐԴԱՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ՊԱՂՏԱՅԼԵԱՆ, Ծն. 1849, Ձեռն. 1890, Երէց Սկիւտար Ենի Մահալլէի :

- Յ. ՄԵՍՐՈՊ ՔԱՀԱՆԱՅ ՏԷՐ ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ, Ծն. 1847, Չեռն. 1892, Երէց Բերայի:
- Յ. ՍՈՒՔԻԱՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ՊԱԼԵՔՅԱՆ, Ծն. 1857, Չեռն. 1892, Երէց Գուրուչէշմէի:
- Յ. ՅԱԿՈՐՈՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ՏԷԼԷՔԷԿԵԱՆ, Ծն. 1857, Չեռն. 1893, Երէց Բերայի. խ.:
- Յ. ՀՄԱՅԵԱԿ ՔԱՀԱՆԱՅ ԷՔՍԷՐՅԱՆ, Ծն. 1861, Չեռն. 1893, Երէց Սկիւտար-Սելամիէի:
- Յ. ՎԱՀՐԱՄ ՔԱՀԱՆԱՅ ՅԱԿՈՐԵԱՆ, Ծն. 1869, Չեռն. 1893, Հուսարարայեա Սկիւտար-Սելամիէի:
- Յ. ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ԹԱՇՅԱՆ, Ծն. 1864, Չեռն. 1893, Երէց Բերայի:
- Յ. ՎԱՐԴԱՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ԴՆՐՋԱԿԵԱՆ, Ծն. 1857, Չեռն. 1894, Երէց Գատրքէօյի:
- Յ. ԽՈՐԷՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, Ծն. 1852, Չեռն. 1894, Երէց Գատրքէօյի:
- Յ. ՂԵՒՈՆԴ ՔԱՀԱՆԱՅ ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ, Ծն. 1852, Չեռն. 1894, Երէց Գանտիլլիի:
- Յ. ՊԵՏՐՈՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ, Ծն. 1867, Չեռն. 1894, Երէց Մագրիքէօյի:
- Յ. ԳՐԻԳՈՐ ՔԱՀԱՆԱՅ ԴՐԻԳՈՐԵԱՆ, Ծն. 1849, Չեռն. 1894, Երէց Պալաթու:
- Յ. ԳԷՈՐԳ ՔԱՀԱՆԱՅ ԱՆԱՆԵԱՆ, Ծն. 1860, Չեռն. 1894, Փոխ-Աւագերէց Ֆէրիքէօյի:
- Յ. ԳԷՈՐԳ ՔԱՀԱՆԱՅ ՊԱԳԱԼԵԱՆ, Ծն. 1858, Չեռն. 1895, Երէց Մայր Եկեղեցւոյ:
- Յ. ՍՈՒՔԻԱՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ԱՐԻՍՏԱԿԷՍԵԱՆ, Ծն. 1847, Չեռն. 1895, Փոխ-Աւագերէց Գուլ գարուի դրսի:
- Յ. ԵՂԻԱՋԱՐ ՔԱՀԱՆԱՅ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, Ծն. 1856, Չեռն. 1895, Երէց Մայր Եկեղեցւոյ:
- Յ. ՏՐԴԱՏ ՔԱՀԱՆԱՅ ՊՈՅԱՅԵԱՆ, Ծն. 1868, Չեռն. 1895, Երէց Մայր Եկեղեցւոյ:

- Ֆ. ՊԵՏՐՈՍ ՔԱՀԱՆԱՑ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ, Ծն. 1857, Չեռն. 1895,
Հոլաարարապետ Մայր Եկեղեցւոյ :
- Ֆ. ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ՔԱՀԱՆԱՑ ՀԻՍԱՐԼԵԱՆ, Ծն. 1856, Չեռն.,
1896, Երէց Սամաթիոյ :
- Ֆ. ՄՈՒՇԵՂ ՔԱՀԱՆԱՑ ՆԱԻԱԿԱՐԵԱՆ, Ծն. 1855, Չեռն.,
1896, Երէց Գարթալի :
- Ֆ. ՂՆԻՈՆԴ ՔԱՀԱՆԱՑ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ, Ծն. 1861, Չեռն.,
1898, Երէց Օրթաքէօյի :
- Ֆ. ՊԱՐԳԵՒ ՔԱՀԱՆԱՑ ԽՈՒՆԿԻԿԵԱՆ, Ծն. 1857, Չեռն. 1898,
Երէց Էյուլպի :
- Ֆ. ԱՒՇՏԻՍ ՔԱՀԱՆԱՑ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ, Ծն. 1849, Չեռն.,
1898, Երէց Պէյքօզի :
- Ֆ. ԳՐԻԳՈՐ ՔԱՀԱՆԱՑ ՃԵՊԷՃԵԱՆ, Ծն. 1844, Չեռն. 1898,
Երէց Բերայի :
- Ֆ. ՍԱՀԱԿ ՔԱՀԱՆԱՑ ՓԱՓԱՋԵԱՆ, Ծն. 1863, Չեռն. 1898,
Երէց Բերայի :
- Ֆ. ՄՈՒՇԵՂ ՔԱՀԱՆԱՑ ԱԵՃԵԱՆ, Ծն. 1862, Չեռն. 1898,
Երէց Ալէմտաղի :
- Ֆ. ՅԱՃԱՑ ՔԱՀԱՆԱՑ ՓԱՇԱՆԵԱՆ, Ծն. 1863, Չեռն. 1898,
Երէց Սկիւտար-Սելամիէի :
- Ֆ. ԱՏՈՄ ՔԱՀԱՆԱՑ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ, Ծն. 1867, Չեռն. 1899,
Երէց Թօրպարուի :
- Ֆ. ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՔԱՀԱՆԱՑ ԳԱԼՖԱՏԵԱՆ, Ծն. 1846, Չեռն.,
1899, Երէց Կէտիկփաշայի :
- Ֆ. ԳՐԻԳՈՐ ՔԱՀԱՆԱՑ ՍԱԿՈՐԵԱՆ, Ծն. 1874, Չեռն. 1899,
Երէց Գուղկունճուղի :
- Ֆ. ԵՂԻՇԷ ՔԱՀԱՆԱՑ ԳԱՍԵՐՆԵԱՆ, Ծն. 1874, Չեռն. 1899,
Երէց Սկիւտար Եէնի Մահալլէի :
- Ֆ. ԵՂԻՇԷ ՔԱՀԱՆԱՑ ՄԱՆԱԻՏԵԱՆ, Ծն. 1867, Չեռն. 1899,
Երէց Սամաթիոյ :
- Ֆ. ԽԱԴԼՈՍ ՔԱՀԱՆԱՑ ՏԷՐ ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ, Ծն. 1854, Չեռն.,
1900, Երէց Ղալաթիոյ :

- Յ. ԱՐԲԱՀԱՄ ՔԱՀԱՆԱՅ ԷՊԷՆԱՆ, Ծն. 1869, Չեռն. 1900,
Երէց Սկիւտար-Սելամիէի :
- Յ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՔԱՀԱՆԱՅ ՏԷՐ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ, Ծն. 1857, Չեռն.
1900, Երէց Ազատլըի :
- Յ. ՎԱՇՏԱԿ ՔԱՀԱՆԱՅ ԳԱԼԱԳՃԵԱՆ, Ծն. 1870, Չեռն.
1903, Երէց Գուճգարուի դուրսի :
- Յ. ԱԴԴԷ ՔԱՀԱՆԱՅ ՊԱՅԻԿԵԱՆ, Ծն. 1873, Չեռն. 1904,
Երէց Թօրգարուի :
- Յ. ՅՈՒՍԻԿ ՔԱՀԱՆԱՅ ՔԵՐԵՍՏԷՃԵԱՆ, Ծն. 1871, Չեռն.
1905, Երէց Մազրիքէօյի :
- Յ. ՄԱՂԱՔԻԱ ՔԱՀԱՆԱՅ ԲԱՐԹԱՄԵԱՆ, Ծն. 1858, Չեռն.
1906, Երէց Բերայի :
- Յ. ՀՄԱՅՆԱԿ ՔԱՀԱՆԱՅ ԱՐԱՊԱՃԵԱՆ, Ծն. 1871, Չեռն.
1906, Երէց Բերայի :
- Յ. ԶԱՔԱՐԻԱ ՔԱՀԱՆԱՅ ՏԷՐ ՎՐԹԱՆԷՍԵԱՆ, Ծն. 1864, Չեռն.
1906, Երէց Բերայի :
- Յ. ԶԱՐԾԱՅԵՐ ՔԱՀԱՆԱՅ ԿԼՕՋԻՐԵԱՆ, Ծն. 1865, Չեռն.
1907, Երէց Պէշիքթաշի :
- Յ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ՆՐԷՑԵԱՆ, Ծն. 1874, Չեռն. 1907,
Երէց Սամաթիոյ :
- Յ. ԽԱԶԱՏՈՒՐ ՔԱՀԱՆԱՅ ՅԱԿՈՐԵԱՆ, Ծն. 1867, Չեռն. 1907,
Երէց Նէնիգարուի :
- Յ. ԳԱԼՈՒՍՅ ՔԱՀԱՆԱՅ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ, Ծն. 1869, Չեռն.
1907, Երէց Կէտիկ փաշայի :
- Յ. ՎԱՐԳԱՆ ՔԱՀԱՆԱՅ ԳԱՐԱԿԼՕՋԵԱՆ, Ծն. 1875, Չեռն.
1907, Երէց Ֆէրիքէօյի :
- Յ. ԳԱՐՐԻԷԼ ՔԱՀԱՆԱՅ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, Ծն. 1866, Չեռն.
1907, Երէց Պալաթու :
-

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՔԱՂԵՐԸ

(Այբուբենական կարգով)

ԱԶԱՏԼԸ. Ս. Աստուածածին. — Թաղ. Խորհուրդ. Տրդատ Տառեան՝ Գանձապետ:

ԱԼԷՄ ՏԱՂԻ. Ս. Նշան. — Թաղ. Խորհուրդ. Օննիկ Թահմիզեան, Օննիկ Տիգրանեան, Յարութիւն Մանուկեան՝ Ասեկապետ, Պետրոս Կամացուկեան, Նշան Մանուկեան, Յարութիւն Թաշճեան՝ Ասեկաղապիր:

ԱՅ-ՍԹԵՖԱՆՈՅ. Ս. Սեփանոս. — Թաղ. Խորհուրդ. Գէորգ Ասլանեան՝ Ասեկապետ:

ԲԵՐԱ. Ս. Երբորդուքիւն, Ս. Յարութիւն, Ս. Լուսաւորիչ. — Թաղ. Խորհուրդ. Ռոպեր Նազրճեան՝ Ասեկապետ, Արամ Գարամանեան՝ Ասեկաղապիր, Տիրան Կիւմիւշկերտան՝ Գանձապետ, Միքայէլ Կիւլլապեան, Տոքթ. Աղեքսանդր պէյ Արապեան, Սաչիկ Ղազարոսեան, Միհրան Տէք-Ներսէսեան, Տոքթ. Յակոբ Պէկեան, Յովսէփ Եռսուֆեան, Վահան Էսաեան, Լեւոն Յովհաննէսեան, — Պարտուց Բարձմաւն եւ Կաշուածոց Յանձնաժողով. Տիգրան Թոգաթեան՝ Ասեկապետ, Արտաշէս Մկրեան՝ Ասեկաղապիր, Միհրան Մուրադեան՝ Գանձապետ, Վահան Էսաեան, Միհրան Թնկրեան, Կարապետ Սորասանճեան, — Եիշիի Գերեզմանասան Յանձնաժողով. Տ. Յովհաննէս Ա. Բհնյ. Մկրեան՝ Նախագահ, Տիգրան Թոգաթեան՝ Ասեկապետ, Տ. Խորէն Բհնյ. Յարութիւնեան՝

Ա.սեևադպիր, Խաչիկ Ղազարոսեան՝ Գանձապէս, Տոքթ. Մաքսուտ Շէրպէթեան, Միհրան Մուրատեան, Օրնիկ Տէրունեան: — Աղբասախնամ. Տոքթ. Տիգրան պէյ Ա. ճէմեան՝ Ա.սեևապէս, Տոքթ. Տիրան Գաբամաճեան՝ Փ. Ա.սեևապէս, Տիկին Զարուհի Խաչերեան՝ Ա.սեևադպիր, Մաքսուտ Նարկիշէճեան՝ Գանձապէս, Տիկին Տիրուհի Մամիկոնեան, Տիկին Զարուհի Գալէմքեարեան:

Գ.Ա.ՆՏԻՒԼԻ. Ա. Երկոսասան Առաքեալք. — Թաղ. Խորհուրդ. Առաքել Արիկեան՝ Ա.սեևապէս, Արմենակ Այվազեան՝ Ա.սեևադպիր, Միհրան Միրիճանեան՝ Գանձապէս, Մանուկ Թաշճեան, Միսաք Միհրանեան:

Գ.Ա.ՍԸՄ ԲԱՇԱ. Ա. Յակոբ Մձբնայ. — Թաղ. Խորհուրդ. Յարութիւն Սարաֆեան՝ Ա.սեևապէս, Միհրան Պէյքօղլեան՝ Ա.սեևադպիր, Կարապետ Մինասեան՝ Գանձապէս, Աւետիս Պօյաճեան, Նաղարէթ Եէմէնիճեան:

Գ.Ա.ՏԸ ՔԷՕՅ. Ա. Թաղաւոր. — Թաղ. Խորհուրդ. Զաւմ պր Ճշմարտախօսեան՝ Ա.սեևապէս, Տիգրան Ճիլաճեան՝ Փոխ-Ա.սեևապէս, Գառնիկ Սարգիսօֆ՝ Ա.սեևադպիր, Յետու Շամտանճեան՝ Գանձապէս, Աստուածատուր Հարենց, Բարսեղ Մանուկեան, Արմենակ Մանուկեան: — Հոգաբարձուքիւն. Տիկին Կ. Շամտանճեան, Օր. Արաքսի Արապեան, Աստուածատուր Հարենց, Սարգիս Էսմէրեան, Մելքոն Նազիկեան, Երուանդ Լաթիֆեան, Տոքթ. Գառնիկ Կիւլպէնկեան, Լեւոն Սէմէրճեան: — Աղբասախնամ. Լեւոն Սէմէրճեան, Մաղաք Մաղաքեան, Երուանդ Շնորհքեան: — Դպրաց դաս. Ստեփան Ստեփանեան՝ Ա.սեևապէս, Մկրտիչ Սեպուհեան՝ Ա.սեևադպիր, Սարգիս Ստեփանեան՝ Գանձապէս, Հրանտ Սիմոնեան՝ Համարակալ:

ԳԱՐԹԱԼ. Ս. Նշան. — Թաղ. Խորհուրդ. Վարդե-
բևս Նշանեան՝ Ասեկապէս, Մելքոն Փիտեան՝ Ասեկա-
դպիր, Յակոբ Եալօւլալեան, Գառնիկ Մառքալաճեան,
Ղալարոս Յուլիանեան՝ Գանձապէս:

ԳԸՆԱԼԸ ԿՂԶԻ. Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ. — Թաղ.
Խորհուրդ. Երուանոյ Ոսկան՝ Ասեկապէս, Արամ Չընտրգ-
լեան՝ Ասեկադպիր, Տիգրան Գաղաղեան՝ Գանձապէս,
Աքրահամ Կիւրճեան, Յարութիւն Մանուկեան:

ԳՈՒԶԿՈՒՆՃՈՒԳ ԵՒ ԻՃԱՏԻԻ. Ս. Լուսաւորիչ. —
Թաղ. Խորհուրդ. Տէր Սկիւտար:

ԳՈՒՄ-ԳԱՅՈՒ. Մայր Եկեղեցի Ս. Ասուածածին.
— Թաղ. Խորհուրդ. Մկրտիչ Մելիքեան՝ Ասեկապէս, Մի-
սաք Բօչունեան՝ Ասեկադպիր, Արմենակ Փափաղեան՝
Գանձապէս, Տոքթ. Գրիգոր Ատիլեան, Յակոբ Թորոսեան,
Պետրոս Մանիկեան, Գալուստ Եէկէնեան. — Իւրաց Իսա.
Միհրան Տէր Ահարոնեան՝ Իւրապէս, Խաչիկ Պանճեան՝
Փոխ-իւրապէս, Ստեփան Սիմքէշեան՝ Ասեկապէս, Մկր-
տիչ Ճիլմէճեան՝ Ասեկադպիր, Իսարչամ Պէրպէրեան՝ Գան-
ձապէս, Գրիգոր Մեհակեան՝ Իսապէս-նշտրցիչ: —
Չորս քաղերու Աղխասաց խնամակալութիւն. Եղիազար
Քհնդ. Պօղոսեան՝ Ասեկապէս, Վահրամ Աստատրեան՝
Ասեկադպիր, Սիմոն Գաղանճեան՝ Գանձապէս, Երուանոյ
Սարափեան, Գրիգոր Քէմանճեան, Արիս Մոսիկեան:

ԳՈՒՄ-ԳԱՅՈՒԻ ԳՈՒՐՍ. Ս. Յարութիւն. — Թաղ.
Խորհուրդ. Յովհաննէս Աղնաւորեան՝ Ասեկապէս, Պե-
րոս Թաղօրեան՝ Ասեկադպիր, Անդրանիկ Կարապետեան՝
Գանձապէս, Իէորդ Յովակիմեան. — Իւրաց Իսա.
Գրիգոր Չուհաեան՝ Իւրապէս, Արայիկ Համամճեան՝
Ասեկապէս, Լեւոն Աւաղեան՝ Ասեկադպիր, Կարապետ
Պոնճաղեան՝ Գանձապէս:

ԳՈՒՐՈՒ ՋԵՅՄԷ. Ս. Խաչ. — Թաղ. Խորհուրդ. Երեւում Փափազեան՝ Ասեկապետ, Ռուզէր Սամիկեան՝ Ասեկադպիր, Մանասէ Րէիզեան՝ Գանձապետ, Լեւոն Միշէճեան, Տիգրան Օհանեան :

ԵԷՆԻ ԳԱՐՈՒ. Ս. Թաղեոս եւ Ս. Բարթուղիմէոս Առաքեալք. — Թաղ. Խորհուրդ. Մարուզէ Ֆրէնկեան՝ Ասեկապետ, Նշան Աղարեան՝ Ասեկադպիր, Սարգիս Յովհաննէսեան, Ստեփան Աղղարեան, Պետրոս Անդրանիկեան, Յարութիւն Ճիւնպիւշեան, Բիւզանդ Շիշմանեան :

ԵԷՆԻ ՄԱՀԱԼԼԷ (ՍԿԻՒՏԱՐ). Ս. Կարապետ. — Թաղ. Խորհուրդ. Թումիկ Սուրէնեան՝ Ասեկապետ, Ճիւզան Արխանեան, Տիգրան Գլրճեան, Գրիգոր Մելիստոսեան, Աթանիկ Իւթիւճեան, Խոսրով Քէհեաեան, Գարսրիէլ Մազլումեան :

ԵԷՆԻ ՔԷՕՅ. Ս. Աստուածածին. — Թաղ. Խորհուրդ. Տիգրան Եռսուֆեան՝ Ասեկապետ, Պետրոս Պէրպէրեան՝ Ասեկադպիր, Յակոբ Իւթիւճեան, Հեթում Թովմայեան, Մաքսում Մալաքեան :

ԵԷՏԻ ԳՈՒԼԷ. Ս. Փրկիչ, Ս. Յակոբ. — Հոգաբարձուքիւն Ս. Փ. Հիւանդանոցի :

ԷՅՈՒՊ. Ս. Աստուածածին. — Թաղ. Խորհուրդ :

ԷՅՈՒՊ ՏԷՖԹԷՐՏԱՐ. Ս. Նիա. — Թաղ. Խորհուրդ :

ԹՕՐ ԳԱՐՈՒ. Ս. Նիկողայոս. — Թաղ. Խորհուրդ. Յարութիւն Արդիկեան՝ Ասեկապետ, Երուանդ Հաչէմեան՝ Ասեկադպիր, Փիլիպպոս Անատնեան՝ Գանձապետ, Լեւոն Մխիթարեան, Թաղէոս Քիւրքճեան, Երուանդ Պաղտատչեան, Կարապետ Զարֆճեան :

ԽԱՍՔԷՕՅ. Ս. Ստեփաննոս . — Թաղ. Խորհուրդ, Եղիա Շահպազ՝ Ասեճապետ, Գառնիկ Հայկեան՝ Ասեճադպիր, Գրիգոր Աղամեան, Յակոբ Գլըճեան, Մինրան Ճիզմէճեան, Տոքթ. Յակոբ Քէմնաճեան, Յովսէփ Մէրտինեան, Հայկազն Սէմէրճեան, Մկրտիչ Սարեան, Գրիգոր Գալլաքեան : — Իպրաց դաս. Հմայեակ Շիշմանեան՝ Իպրապետ, Տիգրան Քերեստէճեան՝ Իսապետ-ռւտուցիչ :

ԿԷՏԻԿ-ԲԱՇԱ. Ս. Յովհաննէս Աւետարանիչ . — Թաղ. Խորհուրդ. Մինրան Գայրգճեան՝ Ասեճապետ, Տիգրան Ապաճեան, Կարապետ Պէյլէրեան՝ Ասեճադպիր, Կարապետ Քիւրքճեան :

ՂԱԼԱԹԻԱ. Ս. Լուսաւորիչ . — Տե՛ս Կեդր. Վարժարանի Խնամակալութիւնը : — Իպրաց դաս. Եղուարդ Գարակէօզեան՝ Իպրապետ, Ստեփան Ակաեան՝ Ասեճապետ, Հրանտ Պօշնակեան՝ Ասեճադպիր, Գառնիկ Բարունակեան՝ Գանձապետ, Սմբատ Քէսէճեան՝ Կառուածապետ, Տիրան Հօգմաճեան՝ Համարակալ : Լեւոն Չիլինկիրեան՝ Իսապետ-ռւտուցիչ :

ՄԱԳՐԻՔԷՕՅ. Ս. Աստուածածին . — Թաղ. Խորհուրդ. Թագուոր Արեւեան՝ Ասեճապետ, Հայկ Անատունեան՝ Ասեճադպիր, Սեդրաք Տիլսիզեան՝ Գանձապետ, Մկրտիչ Փափազեան, Արսէն Արսէնեան, Մինրան Իւսլիքճեան, Արրահամ Սահաթճեան : — Իպրաց դաս. Գրիգոր Մեհաէրեան՝ Իպրապետ, Արմենակ Թելլալեան՝ Ասեճապետ :

ՊԱԼԱԹ. Ս. Հրեշտակապետ . — Թաղ. Խորհուրդ. Ստեփան Թելլեան՝ Ասեճապետ, Աղաճան Աւետիսեան՝ Ասեճադպիր, Խաչիկ Չընտանճեան՝ Գանձապետ, Սահակ Գլըճեան, Հայկասէր Աբիկեան, Մինրան Մարտիրոսեան,

Միսաք Յովհանեան, Տիրան Զրաճեան : — Դպրաց դաս .
Մանուկ Յակոբեան՝ Դպրապետ :

ՊԷՇԻՔԹԱՇ . Ս. Ասուածաձին . — Թաղ . Խորհուրդ .
Տրդատ Տատեան՝ Ասեճապետ , Յովհաննէս Ալայրժեան՝
Ասեճադպիր , Յակոբ Սարաֆեան , Յակոբ Այճեան , Յա-
կոբ Կիւլիեան , Պետրոս Հիսարղեան , Երուանդ Կարապետեան :

ՊԷՅԳՈՉ . Ս. Նիկողայոս . — Թաղ . Խորհուրդ .
Ալիքսանդր Սուճեան՝ Ասեճապետ , Գրիգոր Մլեհէնոսիս-
եան , Սահակ Երամեան՝ Ասեճադպիր , Հայկ Թիրեաք-
եան , Մինրդատ Պարոնեան , Գրիգոր Մանուէլեան :

ՊԷՕՅԻԻՔ-ՏԷՐԷ . Ս. Հռիփսիմե . — Թաղ . Խորհուրդ .
Գրիգոր Գառնաղիբեան՝ Ասեճապետ , Աւետիս Միրա-
եէտեան , Կարապետ Փափաղեան՝ Գանձապետ , Համբար-
ձում Թնկրեան՝ Ասեճադպիր , Մկրտիչ Կիւմիւշեան :

ՊՕՅԱՃԸՔԷՕՅ . Ս. Երեմ Մանկուճի . — Թաղ . Խոր-
հուրդ . Մաքսատ Յակոբեան՝ Ասեճապետ , Լեւոն Արմա-
ղանեան՝ Ասեճադպիր , Մկրտիչ Ասատուրեան՝ Գանձա-
պետ , Կոտանդ Գալչընեան , Հայկազն Կիւլպէնիեան :

ՍԱՄԱԹԻԱ . Ս. Գեորգ (Սուրբ Մանասրը) , Ս.
Յակոբ (Այրք մերկեր) , Ս. Յովհաննէս (Նառը գարն) .
— Միացեալ Թաղ . Խորհուրդ . **Զաւէն Մ . Կրդ . Տէր**
Եղիսեան՝ Նախագահ , Յովհաննէս Կրճիկեան՝ Ասեճա-
պետ , Դէորդ Ճիլանեան՝ Ասեճադպիր , Թագլոր Աւա-
քիլեան՝ Գանձապետ , Գառնիկ Արշաւիր , Կարապետ Փա-
փաղեան , Մարտիրոս Յակոբեան , Յովհաննէս Գալֆայեան ,
Լեւոն Ֆէսճեան , Լեւոն Կարդանեան , Ստեփան Մինա-
սեան , Աթանիկ Գալֆայեան . — Աղխատախնամ . Երուանդ

Պէրպէրեան՝ Ասեկապէս, Եղիշէ Փափազեան՝ Ասեկաղպիր, Միսաք Գալաֆեան՝ Գանձապէս, Միհրան Չանանեան՝ Մասակարար, Յովհաննէս Անտոնեան, Լեւոն Վարդանեան, Լեւոն Ռէսնեան, Մկրտիչ Չարմայրեան, Արսէն Սիւնկիւճեան, Միհրան Գալուզճեան, Համբարձում Քիւրքճեան: — Դպրաց դաս. Կարապետ Տէր Ստեփանեան՝ Դպրապէս, Լեւոն Սենիքիւրիճեան՝ Ասեկապէս, Յարութիւն Սասիճեան՝ Ասեկաղպիր, Տիրան Լոքոմանեան՝ Գանձապէս, Հրաչեայ Քիւրքճեան՝ Համարակալ, Կոպլունիկ Պապիկեան՝ Կաշուածապէս:

ՄԹԵՆԻԱ. Ա. Յովհաննէս Կարապէս.— Թաղ. Խորհուրդ. Քերովքէ Մարգարեան՝ Ասեկապէս. Ստեփան Գարրիէլեան՝ Ասեկաղպիր, Ալիքսան Յարութիւնեան՝ Գանձապէս, Պապիկ Պապիկեան, Յովհաննէս Գէորգեան, Մկրտիչ Սարգսեան:

ՍԿԻԻՏԱՐ. (Սեղանիկ-Գուղիունճուզ-Իճասիկ). Ա. Խաչ (Սեղանիկ), Ա. Գրիգոր Լուսաւորիչ (Գուղիունճուզ). — Թաղ. Խորհուրդ. Տիգրան Տէր Ներսէսեան՝ Ասեկապէս, Բարսեղ Աւետիսեան՝ Ասեկաղպիր, Մաքսուտ Նարլեան՝ Գանձապէս, Կարապետ Պատմաճեան, Պետրոս Քիւրքճիսանլեան, Միհրան Գարագաշեան, Միհրան Պէզապեան, Յարութիւն Ալիթըրարմազեան, Նշան Վալիտէեան, Յովհաննէս Տէր Յակոբեան, Գրիգոր Էրմէնեան, Բեռնի Մարգարեան, Համբարձում Գալազեան, Տիգրան Սպէշէրեան: — Աղխասախնաւ. Արամ Քիթապճեան, Գալուստ Մանուէլեան, Գէորգ Փափազեան, Թուֆիկ Սուրէնեան, Մաքսուտ Նարլըեան, Յարէթ Հայրապետեան, Յովհաննէս Տ. Յակոբեան, Սեդրոս Նշանեան, Սմբատ Երամեան, Տիգրան Սպէշէրեան, Տիգրան Գրլըճեան, Հրաչեայ Տէր Ներսէսեան,

Հեպտակ Մքքրլեան, Արմենակ Խիտապէրեան, Եղիա
Պաւեպրճեան :

ԲՈՒՄԷԼԻ ՀԻՍԱՐ. Ս. Կանդուխտ. — Թաղ. Խորհուրդ.
Միւսա Տ. Ստեփանեան՝ Ասեկապետ, Պողոս
Եւսէնեան, Կարապետ Ալիքսանեան՝ Գանձապետ, Հայր
ապետ Զուռնաճեան :

ՕՏԹԱՅԷՅՅ. Ս. Ասուածաձիւն. — Թաղ. Խորհուրդ.
Խորէն Սարգսեան՝ Ասեկապետ, Արամ Աղուորիկեան՝ Ասեկ
ապետ, Խաչիկ Սարգսեան՝ Գանձապետ, Երուանդ Եու
սուֆեան, Միհրան Խանճեան, Յովհաննէս Պէրպէրեան :
— Աղբաճախեան. Սամուէլ Վարդանեան, Յակոբ Արլա
ճեան, Միհրան Երկանեան, Կարապետ Գազանճեան,
Մուքաթ Մուքաթեան, Նազարէթ Պաղտիկեան, Արշակ
Սարաֆեան :

ՖԷՐԻՒՅԷՅՅ. Ս. Վարդան. — Թաղ. Խորհուրդ. Զե
նոր Մերամէթեան՝ Ասեկապետ, Յակոբ Պահրի՝ Փ. Ա.
Յեկապետ, Լեւոն Նշաստաճեան՝ Գանձապետ, Արշակ Ուն
ճեան՝ Ասեկապետ, Լեւոն Ասլանեան, Տոքթ. Կարա
պետ Մուխաֆեան, Մարկոս Նաթանեան :

ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑ ԹԱՂ. ՎՐԺՐՆՑ. Կ. ՊՈԼՍՈՑ 1907 ՅՈՒՆՈՒԱՐ I

Վ Ա Ր Ժ Ա Ր Ա Ն	Ց Ա Ղ	Մ Փ Յ Ն	Ա Ղ Ք Ի Կ	Ո Ւ Պ Յ Մ	Ո Ւ Վ Յ Ի Բ	Ո Ւ Մ Ս. Թ ա ի Բ Լ Ր Ե
Պէգն.- Լուսաւորչեան	Գոլմ-Գարու	364	303	16	7	6000
Ս. Մեւրոպեան	Կէտիր-Բաշա	113	113	6	4	1918
Պօղոս. Վառվառեան	Գոլմ-Գ. Ի Գոլրս	128	126	6	3	1900
Ս. Առկց.- Հայկնեան	Եէնի-Գարու	116	107	8	4	2310
Ս Սահ. Նուն. Վրդի.	Սամաթիա	212	145	11	7	4600
Ներսէսեան	Ալթը-Մէրմէր	18	9	1	—	200
Խորէն.- Վառվառեան	Նալլը-Գարու	48	34	2	2	840
Ազգ. Ս. Փրկչ. Որբանոց	Գազլը-Չէշմէ	222	70	14	5	6112
Տաւեան	Մարթիբէօյ	147	125	10	5	4576
Գարամանեան	Այ-Սթեֆանոյ	16	10	1	—	300
Լեւոն. Վարդանեան	Թօբ-Գարու	39	33	2	1	850
Ս. Թարգ. Բարթեան	Սալմա-Թօմարուզ	42	53	1	2	650
Պէգնեան	Էյուլայ-Տէֆթէրո.	31	10	1	—	450
Խորէնեան	Պալան	86	50	5	2	2074
Ս. Ներսէսեան	Խարթէօյ	122	104	6	7	2245
Գալճայեան Որբանոց	Խարթէօյ	—	65	5	2	1494
Ս. Մեւրոպեան	Գաւրմ-Բաշա	3	13	—	1	120
Էսաեան	Բերս Թագսիմ	147	143	14	12	10370
Նարեկեան	» Կալ.-Սէրայ	96	110	—	5	1784
Ս. Լուսաւորչեան	» Բանկալթի	36	20	—	2	510
Արեւիկունեան	» Տօլապ-Տէրէ	71	45	—	3	1080
Ս. Մեւրոպեան	Տէրիբէօյ	20	25	1	2	496
Ս. Լուսաւորչեան	Ղալանթիա	109	13	10	1	3414
Մա՛րուհեան	Պէշիբաշ	69	72	4	3	2500
Ս. Թարգ. Հոխիսիմ.	Օլթարթէօյ	53	72	2	4	1400
Ս. Թարգմանչաց	Գոլրու-Չէշմէ	38	18	6	1	1090
Ս. Թաղէոսեան	Բուճէլի-Հիւար	16	11	—	1	270
Ս. Երից Մանկանց	Պօյանըրթէօյ	11	25	—	1	440
Մամիկոնեան	Եէնիբէօյ	18	13	—	1	270
Ս. Հոխիսիմեանց	Պէօյիւքտէրէ	14	6	1	—	400
Ս. Մեւրոպեան	Սար -Եէնիմահ.	—	—	—	—	—
Ս. Նիկողայոսեան	Պէյրօզ	15	—	1	—	120
Ս. Առանկից	Գանտիլլի	—	—	—	—	—
Ներսէս.- Երմունեան	Սկիւտ. Ինատիլէ	117	130	5	8	11200
Ս. Խայ	» Սէլաթիլէ	172	178	11	10	
Ճեմարան. Վարժարան	» Եէնիմահալ.	50	38	3	4	
Լուսաւորչեան	Գուզկունճուզ	12	8	—	1	6650
Արամեան	Գաւրթէօյ	131	115	10	6	
Պէգնեան	Գարթալ	53	49	2	1	1082
Ս. Ներսէսեան	Գընալը	24	24	2	1	850
Ս. Նեան	Ալէմ-Տաղի	15	16	1	—	300
Մաղանեան	Էթ-Մէյտան	9	13	—	1	230
	Գոլմար	3003	2514	168	120	81695

ԲԱՆԴԱՏԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԱՑՈՑՑ								
	1900	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907
Աւակերս	1984	2127	2018	1857	1949	1866	1774	1756
Աւակերսու հի	1207	1262	1223	1261	1314	1267	1234	1341
Մահուկ (Մահացող)	1162	1189	1170	1206	1170	1309	1447	1247
Աղջ.	998	1035	965	1095	1147	1190	1196	1173
ԻոՒմար	5351	5613	5376	5419	5580	5632	5651	5517
Ուսուցիչ	179	189	188	194	183	186	192	163
Ուսուցչուհի	103	111	110	111	121	114	124	120
ԻոՒմար	282	300	298	305	304	300	316	283
Սմակ ծախս '1.թ.	83556	82915	83486	82865	86447	83913	85653	81695

Ծ Ա Ն Օ Թ Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ք

1. Մայր Վարժարանի Տարրական Դասընթացքի Ա. և Բ. Տարիներու աշակերտները թիւի բազմութեան պատճառաւ՝ զոյգ դասարանի բաժնուած են :

2. Ղալաթիոյ Կեդրոնական Վարժարանը կը յաճախեն 106 ուսանողներ, հինգ դասարաններու բաժնուած, և կը պաշտօնավարեն 25 ուսուցիչներ : Ամսական ծախսքն է 10159 դրուշ :

3. Բերայի Էստեան Վարժարանը միայն Լրացուցիչ Դասընթացքի Ա. տարին ունի՝ 9 ուսանող ուսուցիչներով : Բերայի վարժարանի մանկապարտէզի տղաք և աղջկուք նարեկեան մանկապարտէզը փոխադրուած են : Էստեան վարժարանը նախապատրաստական դասարան մըն ալ ունի 115 երկսեռ աշակերտներով, որոնք զոյգ սեռական-

ներու բաժնուած են աշակերտաց ընդհանրական պատ-
ճառաւ, և որոնց թիւն ալ աւելցած է աշակերտաց հա-
մագումարին վրայ:

4. Այս վիճակացոյցէն դուրս կը մնան Մայրաքա-
ղաքիս Պետական և զանազան հայ ու օտար վարժա-
րաններ յաճախող ուսանողներն ու ուսանողուհիները,
որոնց թիւն է իբր 1500:

5. Մայրաքաղաքիս մէջ 1898ին կային ութը,
1899ին վեց, 1900—1905 կային երեք թաղային փակ
վարժարաններ, որք են. 1. Էյուլպի Ս. Սատուածածին,
2. Սթէնիայի Ս. Կարապետ և 3. Գուզկունճուզի Ս.
Հուսաւորչեան դպրոցներն: Այս վերջինը նախորդ սա-
րեշրջանի սկիզբը վերարացուած է. իսկ Գարակէօմրիւք
թաղի Ս. Ոսկեանց վարժարանը հրդեհէն այրած ըլլա-
լով, աշակերտք փոխադրուած են Սալմա-Թօմրուքի
վարժարանը: Այս սարեշրջանին եւս առժամաբար փակ
կը մնան, տակաւին Գանտիլլիի և Սարըեարի նախակրթ-
թարանները:

6. Դպրոցական 1904—1905 սարեշրջանի սկիզբէն
ի վեր Ազգ. Ս. Փրկչեան կրկին Որսանոցները վերած-
ուած են հիմնապէս Նախակրթարան-Արհեստարանի.
մանչերու համար ուսանելի արհեստներն են Կահագոր-
ծութիւն, Դերձակութիւն, Կօշկապութիւն և Թի-
թեղագործութիւն: Աղջիկներն ունին Կար, Ձեւագիծու-
թիւն և Ասեղնագործութիւն: Նախակրթարան-Արհես-
տանոցի ուսման ծրագիրն է Ազգ. վարժարանաց կրթա-
կան ծրագիրը. աշակերտք նախապատրաստական դա-
սարաններու մէջ ձեռական աշխատութիւններ կ'ընեն.
Իսկ արհեստական գործնական աշխատութեանց շրջանի
սկիզբն է Միջին Դասընթացքի Ա. Տարին, յորմէ սկսեալ
աշակերտք կէս օր ուսման կը պարապին և կէս օր ար-
արհեստից կը հետեւին, և այսպէս կէս օրուան մէջ չորս

անգամ դուս կ'առնեն երեք քառորդ ժամ տեւողութեամբ, որով ամբողջ չորս տարուան մէջ կը յաջողին շրջանաւարտ ըլլալ թէ՛ նախակրթական ուսմանց և թէ՛ արհեստից մէջ միանգամայն : Այս տարեշրջանին սկիզբն՝ Ազն. Մարթէն էֆ. Յակոբեան ձայնագրութեան դասընթացք մը հաստատած է, իր անձնականէն հագալով ուսուցիչին թոշակը :

7. Գալֆայեան Որբանոցի մէջ պատասպարուող որբուհիներու թիւը 70 է, որոնցմէ հինգը կը պարապին զանազան արուեստական ճիւղերու . իսկ մնացեալ 65 որբուհիները մինչև կէս օր ուսմանց կը հետեւին, վարժարանաց կրթական ծրագրին համաձայն, և յետ այնուրիկ կը պարապին կար ու ձեւի և ձեռարուեստի զանազան ճիւղերուն, Որբանոցի Տեսուչ Մօր և երեք անձնուէր Քոյրերուն առաջնորդութեամբ : Կէս օրէ կտքն Որբուհիները գործնականապէս կը մարզուին առտնին աշխատութեանց մէջ, փոփոխակի մասնակցելով Որբանոցին տնական գործոց : Այս վիճակացոյցին մէջ նշանակուած է միմիայն Որբանոցին պաշտօնէութեան վճարուած թոշակն, իսկ ամբողջ մատակարարութեան տարեկան ծախքն է իբր 1000 Օամ. Լիրա :

8. Գում-Գարուի դրսի դպրոցին 833 դրուշ և Գարթալի դպրոցին 333 դրուշ ամսական կը վճարուի Մայր Եկեղեցւոյ անտուկէն, Պէզճեան կտակի զօրութեամբ :

9. Պատրիարքարանի անտուկը կուտայ Լէվ-Մէյտանիի դպրոցին համար ամսական 100 դրուշ, որուն 70 դրուշը կը վճարուի դպրոցի շէնքի վարձքին, և Մայր Եկեղեցւոյ անտուկն ալ կուտայ 50 դրուշ :

10. Իւսկիւտար Ս. Խաչ վարժարանի դպրոցական առարկաները և աղքատ տղոց գրական պէտքերը կը մատակարարուին Բարեսիրական Մասնախումբի կողմէ :

11. Ամսական ծախուց գլխոյն մէջ լոկ պաշտօնէից

Թոշակները նշանակուած են : Իսկ վարժարանաց ուրիշ զանազան ծախքերը կը հոգացուին առանձինն Եկեղեցեաց անտուկներէն :

12. Վարչական տնօրէնութեամբ Իւսկիւտարի Սեւլամիէ և Եէնի Մահալլէի, և Գուզկուսնուզ-Իճատիյէի եկեղեցեաց, և վարժարանաց մատակարարութիւնը միացուած ըլլալով, նոյն երեք Եկեղեցեաց կողմէ կը վճարուի չորս վարժարանաց մատակարարութենէն մնացորդ ծախուց գումարը :

13. Թէեւ Մայրաքաղաքիս նախակրթարանաց մէջ պաշտօնավարող երկսեռ կրթական պաշտօնէից համագումարը 288 կը ներկայացուի, սակայն ասոնցմէ 25 հայազգի ուսուցիչք և ուսուցչուհիք մէկէ աւելի վարժարաններ այցելարար կը դասախօսեն, որով կրթական պաշտօնէից բուն թիւը կ'ըլլայ 263. ասոնց մէջ կը գրտնուին նաև եկեղեցական դասէն 1 եպիսկոպոս, 6 վարդապետ, 4 քահանայ, և 4 օտարազգի ուսուցիչք և ուսուցչուհիք, որոնք նոյնպէս այցելարար կը դասախօսեն :

14. (—) կը նշանակէ չուկի :

ԱՌԱԶՆՈՐԴԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿՆԵՐ

(Այբուբենական կարգով)

Ա.ՄԱՍԻԱ.-ՄԱՐՍՈՒԱՆ. Ավագ վիլայեթի Ամասիա սաննագր. — Առաջն. Տեղապահ. Տ. Սահակ Վրդ. Օտապաշեան, — Փոխանորդ. Տ. Մամբրէ Քհնյ. Ծախիրեան, — Կրօն. Ժողով. Տ. Յովհաննէս Քհնյ. Սարաճեան, Ղեւոնդ Քհնյ. Տիլիկեան, Այսչն Քհնյ. Ֆէրհատեան, Մամբրէ Քհնյ. Ծախիրեան, Կարապետ Քհնյ. Մուղալեան, — Քաղաք. Ժողով. Սարգիս Իփեկեան, Յակոբ Խաչիկեան, Մարգիս Դաւիթեան, Յարութիւն Գալեան, Միքայէլ Նիկողոսեան :

ԱՐԱՔԿԻՐ. Մամուլեթ-իւլ-Լեզիզի Արաքիւր եւ Էկին գազաներու մասեր. — Առաջն. Տեղ. Մեհրուժան Վրդ. Աշխարուշի. — Փոխ. Տ. Կորիւն Քհնյ. Երամեան, — Կրօն. Ժողով. Տ. Վաղարշակ Քհնյ. Եկոսեան, Տ. Թունիկ Քհնյ. Պաղատիկեան, Տ. Կորիւն Քհնյ. Երամեան, Տ. Պաղատատար Քհնյ. Պարասաթեան, — Քաղաք. Ժողով. Գրիգոր Մայրմեան, Մհի. Թովմաս Զուրիկեան, Կարապետ Գաղանճեան, Մամաս Բաւլցեան, Մհ. Պողոս Թէրզիպաշեան, Պողոս Տէր Յակոբեան, Սարգիս Երամեան :

ԱՐՂՆԻ-ՉՆՔՈՒՇ, Յարակից Տիարպեֆիւրի. Արղնի սաննագրի Արղնի եւ այլ գազաներ. — Փոխ Առաջն. Տ. Յակոբ Վրդ. Մովսէսեան :

ԲԱԼՈՒ՝ Յարակից Տիարպեֆի. Արդնի սանճագի Բալու գազան.—Առաջն. Տեղ. :—Կրօն. Ժողով. :—Քաղաք. Ժողով. Պօղոս Պօղեան՝ Ա.Տեևապետ, Մկրտիչ Խոշմաթլեան՝ Ա.Տեևադպիր, Կարապետ Թախախճեան, Կարապետ Գոլոեան, Մինաս Վարժապետեան, Տօնապետ Զիթճեան, Լազար Մանուէլեան :

ԲԱՍԷՆ՝ Յարակից Էրզրումի. Էրզրում սանճագին Բասեցի գազան. — Փոխ. Առաջն. Տ. Յուսիկ Քհնյ. Աշճեան :

ԳԱՅՍԵՐԻ՝ Էնկիւրի կուսակալութեան Գայսերի սանճագր. —Առաջնորդ. Տ. Տրդատ Եպիսկ Պալեան :—Կրօն. Ժողով. Տ. Մարտիրոս Քհնյ. Զարդարեան, Տ. Բենիամին Քհնյ. Էլիպէօյիւքեան, Տ. Պետրոս Քհնյ. Մամբրէեան, Տ. Աւետիս Քհնյ. Կէմիճեան, Տ. Պետրոս Քհնյ. Իզմիրլեան :—Քաղաք. Ժողով. Յակոբ Իզմիրլեան, Մհա. Թադէոս Մնտիկեան, Մհա. Սեդրաք Ճամճեան, Խոսրով Ռեհնկեան, Յակոբ Քեահեանեան, Գրիգոր Քեահեանեան, Կարապետ Զամպաքճեան :

ԳԱՍԹԵՄՈՒՆԻ՝ Դասթեմուլի կուսակալութիւնը. —Պատր. Փոխ. :

ԳՈՆԻԱ՝ Գոնիա կուսակալութիւնը.—Առաջն. Փոխանորդ. Տ. Յովհաննէս Քհնյ. Գուլումճեան :

ԴԵՐՁԱՆ՝ Յարակից Էրզրումի. Էրզրում սանճագին Դերզան գազան.—Առաջն. Փոխ. Տ. Վահան Քհնյ. Տէր Սարգսեան :

ԵԳԻՊՏՈՍ՝ — Առաջնորդ. Տ. Մկրտիչ Մ. Վ. Աղաւնուհի :—Փոխանորդ. Տ. Յարութիւն Քհնյ. Յակոբեան : — Կրօն. Ժողով. Տ. Յարութիւն Քհնյ. Յակոբեան :

եան, Տ. Սահակ Քհնյ. Արրահամեան, Տ. Աւետիս Քհնյ. Եաղոեան: — Քաղաք. Ժողով. Օննիկ Տիրատուր, Հապիպ Եուսուֆ, Հայկ Ինայէթեան, Սեդրաք Դաւիթեան, Միհրան Ղազարոսեան, Վաւանչապուհ Գալփաքճեան, Արմենակ Աստուածատուրեան:

ԷԿԻՆ. Մամուրէթ-իւլ-Ազիզի էկին գազան ուրիօ մասերով. — Առաջն. Տեղ. Տ. Խոսրով Ծ. Վ. Պէհրիկեան (Խարթերդի յանձնեալ). — Փոխանորդ. Տ. Մուշեղ Քհնյ. Տէր Պօղոսեան: — Կրօն. Ժողով. Տ. Գրիգորիս Քհնյ. Գալայճեան, Տ. Եւագր Քհնյ. Գալայճեան, Տ. Պետրոս Քհնյ. Գասապեան, Տ. Արտաշէս Քհնյ. Փափազեան, Տ. Մուշեղ Քհնյ. Տէր Պօղոսեան: — Քաղաք. Ժողով. Գրիգոր Տիրատուր, Մարկոս Կարլըեան, Մելքոն Խասկիւլեան, Յարութիւն Կէտիւրեան, Պետրոս Սալլախեան:

ԷՆԿԻԻՐԻԻ. էնկիւրիւ կուսակալութեան էնգարե, Գրեքնիր եւ Չորում սաննազները. — Առաջնորդ. Տ. Եղիշէ Ծ. Վ. Գալփաեան: — Կրօն. Ժողով: — Առժամեալ Քաղաք. Ժողով. Կարապետ Եահինեան՝ Ա.Տեհապէտ, Կարապետ Չէրշէեան՝ Ա.Տեհապետ, Արմենակ Կնովքեան, Աւետիս Ապանեան, Սամուէլ Թօփապեան, Տիգրան Աճէմեան, Օննիկ Միսքճեան:

ԷՏԻՐՆԷ. էտրեն վիլայեթի էտրեն, Կիւմիւլնիքե, Տիմոզեֆա ու Տեհե-Աղան սաննազները. — Առաջնորդ. Տ. Դանիէլ Ծ. Վրդ. Յակոբեան: — Առաջն. Փոխանորդ. Տ. Արսէն Ա. Քհնյ. Դերձակեան: — Կրօն. Ժողով. Տ. Արսէն Ա. Քհնյ. Դերձակեան, Տ. Խորէն Քհնյ. Սարկաւազեան, Տ. Մարկոս Քհնյ. Թօլաեան: — Քաղաք. Ժողով. Յակոբոս Մէնդիլճեան, Ստեփան Թաղէոսեան, Յակոբ Բիլճեան, Միքայէլ Թուրչուճեան, Ռուբէն Փափազեան, Ստեփան Եաղրճեան, Գրիգոր Ալթունեան:

ԷՐՁԻՆԿԵԱՆ ԵՒ ՔԵՄԱԽ. Էրզրում կուսակալութեան Էրզինկեան սաննագր. — Առաջն. Փոխ. Տ. Վարդան Քհնյ. Չաքարեան : — Կրօն. Ժողով. Տ. Գնէլ Քհնյ. Տէր Նազարեան, Տ. Եղիշէ Քհնյ. Արամեան, Տ. Ղևոնդ Քհնյ. Տ. Աւետիսեան, Տ. Վահան Քհնյ. Սիւրմէնեան, Տ. Վարդան Քհնյ. Չաքարեան : — Քաղ. Ժողով. Գարրիէլ Նազգաշեան, Յարութիւն Լեփեան, Տիգրան Բարազեան, Մկրտիչ Դանիէլեան, Նշան Քաջեան :

ԷՐՁՐՈՒՄ. Էրզրում կուսակալութեան Էրզրում սաննագին Օվա, Թորդում, Նարման, Կիսկիմ գաղաները. — Առաջն. Փոխ. Տ. Ներսէս Քհնյ. Վահանեան : — Կրօն. Ժողով. Տ. Ներսէս Վրդ. Տ. Սարգսեան՝ Ասենապէս, Տ. Չարեհ Քհնյ. Շիշէեան՝ Ասենապիտ, Տ. Աշոտ Քհնյ. Աւետեան, Տ. Գարրիէլ Քհնյ. Չմոյեան, Տ. Եզնիկ Քհնյ. Տ. Գէորգեան, Տ. Հմայեակ Քհնյ. Մուրատխանեան, Տ. Յուսիկ Քհնյ. Գալաֆեան : — Քաղ. Ժողով. Մարտիրոս Գալաֆեան՝ Ասենապէս, Անդրանիկ Տիգրանեան, Բարսեղ Տէր-Աղարեան, Գէորգ Բամպուքճեան, Յովհաննէս Գուլումճեան, Յովհաննէս Հանէսեան, Առաքել Աւետիսեան :

ԹԵՔԻՐՏԱՂ. Էսիրնէ վիլայեթի Թեփրսաղ ու Կեփպոլուի սաննագները, եւ Չանագ-գալի ու Չաքալնա ուրոյն սաննագները. — Առաջն. Տեղ. Տ. Արիստակէս Եպիսկ. Վանքեան : — Կրօն. Ժողով. Տ. Գարեգին Քհնյ. Երամեան՝ Ասենապէս, Տ. Մամբրէ Քհնյ. Քիրաղեան, Տ. Եղիշէ Քհնյ. Աթթարեան, Տ. Ներսէս Քհնյ. Ղազարոսեան, Տ. Վրթանէս Քհնյ. Արիկեան : — Քաղաք. Ժողով. Պետրոս Շուշանեան, Ասատուր Փափազեան, Գրիգոր Աճէմեան, Մանուկ Ճամճեան, Կարապետ Տէմիրեան, Ասատուր Գազանճեան, Սեդրաք Փափազեան :

ԹՈԳԱԹ. Ավագ վիլայեթին Թոգաթ սաննագր . —
Առաջն. Տեղ. Տ. Արտաւազդ Վրդ. Գալէնտէրեան : —
Առաջն. Փոխ. Տ. Ներսէս Վրդ. Մկրտիչեան : — Կրօն .
Ժողով. Ներսէս Վրդ. Մկրտիչեան , Գաբրիէլ Քհնյ .
Տէրտէրեան , Ղևոնդ Քհնյ . Փոլիճեան , Յովսէփ Քհնյ .
Ժամակոչեան , Արտաշէս Քհնյ . Օտապաշեան : — Քաղ .
Ժողով . Աւետիս Զրասուհեան , Գէորգ Տ . Պօղոսեան ,
Յովհաննէս Ապտաշեան , Սուքիաս Սուքիասեան , Նա-
զարէթ Յովակիմեան , Մինրան Բարսեղեան , Մինրան
Նազարեան :

ԹՐԱՊՈՒԶԱՆ . Թրապուզան կուսակալութեան
Թրապուզան , Լազիսեան եւ Կիւմիլեթիանե սաննագ-
րեր . — Առաջնորդ . Տ . Էմմանուէլ Վրդ . Պալեան : —
Կրօն . Ժողով . — Քաղաք . Ժողով . Սահակ Էթմէքճեան՝
Ասենապէս , Խաչիկ Զօլաքեան՝ Ասենապիտ , Յովհաննէս
Խոյատուրեան , Երուանդ Ֆէթվաճեան , Խաչիկ Էլ-
մասեան :

ԻՂՄԻՏ . Իզմիտ ուրոյն սաննագր՝ Արմաշ Նահիէէն
Վաս . — Առաջնորդ . Տ . Ստեփաննոս Արքեպիսկ . Յովա-
կիմեան : — Փոխանորդ . Տ . Վահան Քհնյ . Նաւասարդ-
եան : — Կրօն . Ժողով . Տ . Ներսէս Ա . Քհնյ . Տոպրաշ-
եան , Տ . Կարապետ Ա . Քհնյ . Մխալեան , Տ . Վահան
Քհնյ . Նաւասարդեան , Տ . Ոսկի Քհնյ . Պիպիեան , Տ .
Մկրտիչ Քհնյ . Ազարեան , Տ . Միքայէլ Քհնյ . Երամ-
եան : — Քաղ . Ժողով .

ԻԶՄԻՐ . — Այսրնի կուսակալութիւն . — Առաջնորդ .
Տ . Եղիշէ Եպիսկ . Դուրեան : — Առաջն . Փոխ . Տ . Յով-
հաննէս Ա . Քհնյ . Մինասեան : — Կրօն Ժողով . Տ . Յով-
հաննէս Ա . Քհնյ . Մինասեան , Տ . Մկրտիչ Քհնյ . Գրի-
գորեան , Տ . Յակոբ Քհնյ . Տ . Յակոբեան , Տ . Գաբրիէլ

Քհնյ. Խաչատուրեան, Տ. Ղևոնդ Քհնյ. Ծաղիկեան : —
Քաղ. Ժողով. Յարութիւն Իփլիքեան՝ Ասեկապէտ, Յա-
րութիւն Հարոնեան՝ Ասեկադպիր, Երուանդ Խորասան,
Խոսրով Եփրեմ, Կարապետ Ազնաւորեան, Յակոբ Հա-
րենց, Յակոբ Վէմեան : — Հիւանդանոցի Հոգաբարձու-
թիւն. Յարութիւն Պահարեան՝ Ասեկապէտ, Գրիգոր
Բարսեղեան՝ Գանձապէտ, Տոքթ. Տիգրան Սպարթա-
լեան, Տոքթ. Մինաս Թիւլպէնաճեան, Յարութիւն Մա-
հուէլեան :

ԽԱՐԲՈՒՐԴ. Մամուրէթ-իւլ-Ազիզ կուսակալու-
թեան Խարբուրդ սաննագր, բաց ի Արաբկիրէն եւ
Ակնէն. — Առաջնորդ. Տ. Խոսրով Ծ. Վրդ. Պէհրիկ-
եան : — Կրօն. Ժողով. Տ. Արիատակէտ Քհնյ. Ռուբին-
եան, Տ. Գարեգին Քհնյ. Վարդանեան, Տ. Ղևոնդ
Քհնյ. Ստեփանեան, Տ. Արիատակէտ Քհնյ. Գաբրիէլ-
եան, Տ. Վահան Քհնյ. Պիւլպիւլեան. — Քաղ. Ժողով.
Պետրոս Եաղճեան, Սողոմոն Տ. Ստեփանեան, Աստուա-
ծասուր Ժամկոչեան, Խաչիկ Թէրլիզեան, Յակոբ Տէ-
միրճեան, Յարութիւն Մուրատեան, Մինրան Միսաքեան :

ՃԱՆԻԿ. Թրապուզան կուսակալութեան Սամսոն
սաննագր. — Առաջնորդ. Տ. Յակոբ Եպիսկ. Աշոտ Փա-
փապեան : — Կրօն. Ժողով. — Քաղ. Ժողով. Կարապետ
Արրահամեան, Կարապետ Մարրեան, Մկրտիչ Պաղչէկիւլ-
եան, Մուրատ Խէրեան, Յակոբ Եղեկիէլեան, Յովսէփ
Պազրճեան, Հարիկ Տօնիկեան :

ՄՈՒՇ. Պիթիսի կուսակալութեան Մուշ եւ Կիճն
սաննագրներ. — Առաջն. Տեղ. Տ. Կորիւն Վրդ. Էլլիարէմ-
եան : — Փոխանորդ. Տ. Յարութիւն Քհնյ. Մինասեան : —
Կրօն. Ժողով. Տ. Մուշեղ Քհնյ. Բարթուղիմէոսեան, Տ.
Մկրտիչ Քհնյ. Յովհաննէսեան, Տ. Մեսրոպ Քհնյ. Տ.

Յովհաննեան, Տ. Յարութիւն Քհնյ. Մինասեան, Տ. Ատով
Քհնյ. Բարսեղեան, Տ. Չաքար Քհնյ. Տ. Չաքարեան,
Տ. Ղեւոնդ Քհնյ. Ղեւոնդեան: — Քաղ. Ժողով. Մկր-
տիչ Ղիրգաղանձեան, Աստուածատուր Յովհաննէսեան,
Յովհաննէս Նազարեան, Պօղոս Սահակեան, Կարապետ
Տէր-Յակոբեան, Յովհաննէս Քէտէրեան, Յովհաննէս
Խաչիկեան:

ՇԱՊԻՆ-ԳԱՐԱ ՀԻՍԱՐ. Սվազ կուսակալութեան
Շապին-Գարա-Հիսար սանճագր. — Առաջնորդ. Տ.
Սմբատ Մ. Վրդ. Սաստէթեան: — Փոխանորդ. Տ. Վա-
ղինակ Վրդ. Թորիկեան: — Կրօն. Ժողով. Տ. Մկրտիչ
Քհնյ. Գալեօնձեան՝ Ասեճապետ, Տ. Վարդան Քհնյ.
Տէրտէրեան՝ Ասեճաղպիր, Տ. Նաթան Քհնյ. Տատեան,
Տ. Շմաւոն Քհնյ. Կիւրեղեան, Տ. Սոփոնիա Քհնյ. Կտ-
րինեան: — Քաղաք. Ժողով. Յովհաննէս Պարոնվարդ-
եան՝ Ասեճապետ, Խաչիկ Այնաձեան՝ Ասեճաղպիր, Մի-
նաս Արզումանեան, Աւետիս Վեցիկեան, Գրիգոր Պա-
րոնվարդեան, Մկրտիչ Թիւթիւնձեան, Ռաֆայէլ Օտա-
պաշեան:

ՈՒՐՁԱ. Հալեպի կուսակալութեան Ուրճա սան-
ճագր. — Առաջն. Տեղ. Տ. Փառէն Վրդ. Մելգոնեան: —
Կրօն. Ժողով.

ՉԱՐՍԱՆՆՆԻՒՄ՝ Միացեալ վիճակ. Տերսիս սանճագրի
Չարսանճագ, Խոզար ու Մազկերօ գաղաւերք. Առաջն.
Տեղապահ. Տ. Յովհ. Վրդ. Տէր Յակոբեան: — Փոխա-
նորդ. Տ. Պօղոս Քհնյ. Տէր Կարապետեան: — Կրօն.
Ժողով. Տ. Կարապետ Քհնյ. Մարզումեան, Տ. Պօղոս
Քհնյ. Տ. Կարապետեան, Տ. Ներսէս Քհնյ. Չիթձեան:
— Քաղ. Ժողով. Գէորգ Ուրֆալեան, Գրիգոր Տաքէս-
եան, Թորոս Մուրատեան, Աւետիս Հոլորիկեան, Աբ-
գար Պլուտեան:

ՉՄՇԿԱԾԱԳ՝ Միացեալ վիճակ. Տերսիմի սանճագի
Չմեկածագ գազան. — Առաջն. Տեղ. Տ. Յովհաննէս Վրդ.
Տ. Յակոբեան: — Կրօն. Ժողով. Տ. Արիստակէս Քհնյ,
Գարրիէլեան, Տ. Կարապետ Քհնյ. Պապիկեան, Տ. Յով-
հաննէս Քհնյ. Ճէլալեան, Տ. Սուքիաս Քհնյ. Մանուկ-
եան, Տ. Սամուէլ Քհնյ. Աճէմեան: — Քաղաք. Ժողով.
Մանուկ Չոլագեան, Օհան Կոսիտեան, Սահակ Նալպանտ-
եան, Յովհ. Էմիրխանեան, Համբարձում Մելիքեան,
Սարգիս Հաղարապետեան, Մանուկ Տօնապետեան:

ՊԱՆՏՐՄԱ ԵՒ ՊԱԼԸՔԷՍԻՐ՝ Միացեալ վիճակ.
Խիւսավեցիկեաւ կուսակալութեան Գարասի սանճա-
գը. — Առաջն. Տեղապահ. Տ. Կարապետ Մ. Վ. Մազ-
լումեան: — Փոխանորդ. Պաղլիկախ՝ Տ. Նշան Քհնյ. Բա-
րուռակեան, Պանսրմա՝ Տ. Պետրոս Քհնյ. Վարդանեան:
— Կրօն. Ժողով. (Առժամ.) Մուշեղ Քհնյ. Տապանեան,
Նշան Քհնյ. Բարուռակեան, Դևոնդ Քհնյ. Աշճեան: —
Քաղ. Ժողով. (Առժամ.) Յակոբ Արապեան, Մկրտիչ Վէ-
րանեան, Պետրոս Պատաճեան, Դաւիթ Ասատուրեան,
Մհա. Արապիոն Չաքրեան, Սարգիս Մանուկեան, Գրի-
գոր Շէր՝ մէթեան:

ՊԱՂՏԱՏ. Պաղտաս, Պատրա եւ Մուսուլ կուսա-
կալութիւնները. — Պատր. Փոխանորդ. Տ. Սերովբէ Վրդ.
Սամուէլեան: — Փոխանորդ. Տ. Աւետիս Քհնյ. Տ. Ե-
ղիանեան: — Քաղ. Ժողով. Սերովբէ Աղեքսանդրեան,
Խաչիկ Պետրոսեան, Ստեփան Մինասեան, Յովհաննէս
Աւետիսեան, Կարապետ Գուլումճեան:

ՊԱՅՈՒՉՐԻՏ. Էրզրումի կուսակալութեան Պայագիս
սանճագը. — Առաջն. Տեղապահ. Տ. Մկրտիչ Վրդ. Չըլ-
ղատեան: Կրօն. Ժողով. Տ. Ներսէս Քհնյ. Քաջբերու-

նի, Ղուկաս Քհնյ. Տ. Բարսեղեան, Արսէն Քհնյ. Տ. Խաչատուրեան, Յովհաննէս Քհնյ. Տ. Արրահամեան, — Բաղ. Ժողով. Աւետիս Մանուկեան, Պաղտասար Քրիստեան, Բաղարատ Աստեան, Կարապետ Գաղանձեան, Թաղէոս Շէկոեան, Աստուածատուր Թըրսոեան, Յակոբ Ասլանեան, Պօղոս Գղօեան :

ՊԱՅՊՈՒՐԴ. Էրզրում կուսակալութեան Էրզրում սանճագիւն Պայպուրդ գազան . — Առաջն. Տեղապահ. Տ. Գէորգ Ծ. Վրդ. Իրրանոսեան : — Կրօն. Ժողով. Տ. Վահրիճ Քհնյ. Տ. Բենիամինեան, Վրդանէս Քհնյ. Տ. Խաչատուրեան, Յուսիկ Քհնյ. Եղիաեան, Աշոտ Քհնյ. Մարտիրոսեան, Տաճատ Քհնյ. Եսայեան : — Բաղ. Ժողով. Եփրեմ Ներսէսեան, Համբարձում Ղազարեան, Յակոբ Աղապապեան, Մանուկ Սիմոնեան, Անդրանիկ Պօյաճեան, Միհրան Սաղըրեան, Կիւրղի Տ. Յովհաննէսեան :

ՊԻԹԼԻՍ. Պիքլիս կուսակալութեան Պիքլիս սանճագր. — Առաջն. Փոխասնորդ. Տ. Բարսեղ Քհնյ. Տէր Սարգսեան : — Կրօն. Ժողով. Բարսեղ Քհնյ. Տ. Սարգսեան, Գէորգ Քհնյ. Տ. Գէորգեան, Գէորգ Քհնյ. Տուրնեան, Մեսրոպ Քհնյ. Տ. Սարգիսեան, Ղազարոս Քհնյ. Յովհաննէսեան : — Բաղ. Ժողով. Կարապետ Խաչմանուկեան՝ Ասկնապետ, Սարգիս Բենասիրեան՝ Ասկնապար, Ճերճիգ Գրգոեան, Յակոբ Բենասիրեան, Աղաճան Պաղպաղեան, Սերովբէ Շողիկեան, Մկրտիչ Գասապեան :

ՊԻԼԷՃԻԿ. Խիւսավեցիկեար կուսակալութեան Էրզրում սանճագր. — Առաջնորդ. Տ. Թաթուլ Ծ. Վրդ. Դուրեան : — Կրօն. Ժողով. Տ. Եղիշէ Քհնյ. Տօնիկեան, Տ. Յովհաննէս Քհնյ. Աւետեան, Տ. Անդրէաս Քհնյ. Պարոնեան, Տ. Սիմոն Քհնյ. Մատթէոսեան : — Բաղ. Ժողով.

Թորոս Համբարձումեան, Գէորգ Բէքմէզեան, Սարգիս Ապպազեան, Սարգիս Ալթըբարմազեան, Մինաս Միմոնեան, Պօղոս Պէրպէրեան, Փանոս Օղտաեան, Օննիկ Պասմաճեան :

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ. — Պատր. Փոխանորդ: — Եկեղեցիք. Սոֆիա, Ֆիլիպէ, Թաթար-Բազարճըգ, Վառնա, Պուրկազ, Սիլիսարէ, Շուճու, Բուսճուգ, Իսլիմիէ, Տոպրիչ :

ՊՐՈՒՍԱ. Խիւսավեցնիկեաւ վիլայեթի Պրուսա սանճագր. — Առաջնորդ. Տ. Յովհաննէս Եպիսկ. Արշարունի: — Փոխանորդ. Տ. Վարդան Վրդ. Գասպարեան: — Կրօն. Ժողով: — Քաղաք. Ժողով. Գրիգոր Մկրտիչեան՝ Ա.Տեկուպէս, Պետրոս Քէհեաեան՝ Ա.Տեկուպիւր, Ստեփան Սաատէթեան, Մաքսուտ Թէոնեան, Մարտիրոս Ֆէրմանեան, Նասիպ Եավրուեան :

ՌՈՒՄԱՆԻԱ. — Աւագերեցներ՝ իւրաքանչիւր եկեղեցւոյ: — Եկեղեցիք. Պուքրէշ, Զոքչան, Պոթուշան, Եաշ, Թրկուօքնա, Կալայ, Պրայլա, Պաքով, Ռուման, Քէօսատէնճէ, Սուլինա, Թուլշա, Պապատաղ, Բիթեշդ :

ՍՂՆՐԴ. Պիրլիս կուսակալութեան Սղերդ սանճագր. — Առաջնորդ Տեղապահ. Տ. Կորիւն Վրդ. Սրապեան: Կրօն. Ժողով. — Տ. Եղիշէ Քհնյ. Մուրատեան, Տ. Զաքարիա Քհնյ. Յովհաննէսեան, Տ. Յարութիւն Քհնյ. Մալխասեան: — Քաղ. Ժողով. Յակոբ Պասմաճեան, Ղազար Պասմաճեան, Մհա. Յակոբ Մ. Պաշիրտեան, Խոճա Աղոյ, Խոճա Մուսայ, Վաղարշ Արշարունի, Յովսէփ Ղարիպճանեան :

ՍՎԱԶ. — Սվազ կուսակալութեան Սվազ սանճագրի վեց գազաները բաց ի Կիւրին, Տիվրիկ, Տարեհեկ ու

Ղանդալ գազաներէն . — Առաջնորդ . Տ . Թորգոմ Ծ .
Վրդ . Գուշակեան : — Փոխանորդ . Տ . Թէոփիլէ Քհն . Օտա-
պաշեան : — Կրօն . Ժողով . Տ . Թաթուլ Քհնյ . Մազմանեան ,
Տ . Թէոփիլէ Քհնյ . Օտապաշեան , Տ . Կրօնիդէս Քհնյ .
Նալպանտեան , Տ . Իրաւափառ Քհնյ . Այվազեան , Տ .
Մարտիրոս Քհնյ Տիւրկէրեան : — Քաղ . Ժողով . Աւետիս
Շահինեան , Յակոբ Մեսիկեան , Նշան Անդրէասեան ,
Մատթէոս Քիւրքճեան , Սրապիոն Պազգալեան , Մհտ .
Յովհաննէս Զառացեան , Կարապետ Շահինեան :

ՎԱՆ . Վան կուսակալութիւն . — Առաջն . Տեղ . Տ .
Ներսէս Ծ . Վրդ . Կապայեան : — Կրօն . Ժողով . Տ . Ա-
ւետիս Քհնյ . Քիրիշճեան , Տ . Խորէն Քհնյ . Յարութիւն-
եան , Տ . Յուսիկ Քհնյ . Բեհրիզեան , Տ . Պետրոս Քհնյ .
Բեհրիզեան , Տ . Սահակ Քհնյ . Խիզանեան : — Քաղ . Ժո-
ղով . Աւետիս Թէրզիպաշեան , Աւետիս Միրզախանեան ,
Փաշուստ Զիթաղեան , Գրիգոր Շաղօյեան , Մանուէլ
Անանեան , Մկրտիչ Հիւսեան , Վարդան Յովակիմեան :

ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ . Տիարպէփր սաննագ . — Առաջնորդ .
Տ . Եղեկիէլ Ծ . Վրդ . Արշակունի : — Փոխանորդ . Տ .
Յովհ . Քհնյ . Շահինեան : — Կրօն . Ժողով : — Քաղ . Ժողով :

ՔԷՕԹԱՀԻԱ ԵՒ ԱՅԻՕՆ ԳԱՐԱ-ՀԻՍԱՐ՝ Միացեալ
Վիճակներ . — Խիւսալկնիկեարի Քեօրահեա ու Ափիօն-
Գարա-Հիսար սաննագները . — Առաջն . Տեղապահ .
Տ . Երուանդ Վրդ . Փերասճեան : — Կրօն . Ժողով . Տ .
Խաչատուր Քհնյ . Տօնէլեան , Տ . Առաքել Քհնյ . Իյնէ-
ճեան , Տ . Գէորգ Քհնյ . Յակոբեան , Տ . Ադամ Քհնյ .
Քիւրքճեան , Տ . Մամրէ Քհնյ . Աւագեան : — Քաղ . Ժո-
ղով . — Ստեփան Եավչաեան , Յակոբճան Մելամնեան ,
Սեդրաք Զիւրիւքտիլեան , Յակոբճան Պոյաճեան , Յա-
րութիւն Սալլապաշեան , Մկրտիչ Ուշաքլեան :

ՔՂԻ՝ Թարակից Էրզրումի. Էրզրում սանճագին Քղի գազան. — Առաջն. Տեղապահ. Տ. Պսակ Վրդ. Տէր Խորէնեան : — Կրօն. Ժողով : — Քաղ. Ժողով. Ծովհաննէս Ամերիկեան, Մեսրոպ Խօջմաթեան, Մարտիրոս Ալէմեան, Յակոբ Սամուէլեան, Նազարէթ Սրապեան, Թորոս Տ. Խաչատուրեան, Յակոբ Ալէմեան :

Մ Ա Ս Ն Ա Ի Ո Ր Թ Ե Մ Ե Ր

ԱՐՄԱՇ՝ Վանական թեմ. — Իզմիշի սանճագին Արմառ Եանիյէն. Փոխ-Վանահայր եւ Վերահետուչ Դպրեփանուց : Խնամակալութիւն Տեա էջ 216 :

ԿԻՊՐՈՍ. Տեառչ. Տ. Ծովհաննէս Քհնյ.

ԿՐԵՏԷ. Տեառչ. Տ. Սահակ Քհնյ. Մինասեան :

ՍԵԼՍՆԻԿ. Տեառչ. Տ. Սերովբէ Քհնյ. Ներշապուհ :

ԱԹԷՆՔ. Տեառչ.

ԼԻՄ-ԿՏՈՒՑ՝ Վանական թեմ առ այժմ միացեալ, յարակից Վանայ. — Վանահայր. Տ. Ստեփան Ծ. Վ. Աղազատեան :

ՀԷՔՔԵԼԼԻՐԻ՝ Թարակից Վանայ. — Առաջն. Փոխ. Տ. Ներսէս Քհնյ. Տէր Գալուստեան :

ԽՆՈՒՍ՝ Թարակից Էրզրումի. Առաջն. փոխանորդ. Տ. Վահան Քհնյ. Տէր Ներսէսեան :

ՍՊԵՐ՝ Թարակից Էրզրումի. Առաջն. փոխանորդ. Տ. Համազասպ Վրդ. Վարդանեան :

ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆ Ս. ԵՐՈՒՍԱՂԷՍԻ

Տ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԵՀԱՊԵՏԵԱՆ , Ծնեալ
Եգիպտոս 1819, Չեռնադրեալ Եպիսկոպոս 1860 Յու-
նիս 2, Մասթեոս Կաթողիկոսե, կ'ընտրուի Պատրիարք
1885 Նոյեմբեր 15, կը մեցնէ պատճօնի 1888 Յունիսից :

Տնօրէն ժողով . — Ամեն . Ս . Պատրիարք՝ Նախագահ ,
Տ . Գրիգորիս Ծ . Վրդ . Պօյաճեան , Տ . Հմայեակ Վրդ .
Երէցեան , Տ . Վահան Վրդ . Քէշիշեան , Տ . Սարգիս
Վրդ . Աճէմեան , Տ . Մովսէս Վրդ . Ոսկերիշեան ,
Տ . Մեսրոպ Վրդ . Նշանեան :

Պատր . Փոխանորդ . — Տ . Եղիա Ծ . Վրդ . Յովհաննէսեան :
Լուսարարապետ . — Տ . Դաւիթ Վրդ . Տէրաէրեան :

Պատր . Փոխ . Կ . Պոլսոյ . — Տ . Եղիշէ Ծ . Վրդ . Չիլիմկիրեան :
Աւագ քարգման . — Տ . Սարգիս Վրդ . Աճէմեան :

Տեսուչ դպրոցներու . — Տ . Պետրոս Վրդ . Սարաճեան :

Տեսուչ ելեւմտից . — Տ . Գրիգոր Ծ . Վրդ . Պօյաճեան :

Մասակարար . — Տ . Վրթանէս Վրդ . Գասպարեան :

Տ Ե Ս ՈՒ Չ Ն Ե Ր

Ս . Յարութիւն . — Տ . Աթանաս Վրդ . Աղանեան :

Ս . Ասուածածիկ . — Տ . Նիկողայոս Վրդ . Ռբանեկիշեան :

Ս . Հրեօսակապետ . — Տ . Իզնասիոս Վրդ . Չալրդեան :

Բեթղեհիկ . — Տ . Յովսէփ Վրդ . Սողոմոնեան :

Ռամիկ . — Տ . Թովմաս Վրդ . Պետրոսեան :

Շամ . — Տ . Արիատակէս Վրդ . Խաչատուրեան :

Նաճա . — Տ . Սիմէոն Վրդ . Թիւլեան :

Պէյրուք . — Տ . Գէորգ Վրդ . Ճանաուղեան :

Լաթափա . — Տ . Գրիգոր Վրդ . Յովհաննէսեան :

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆ ԿԻԼԿԻՈՅ

Տ. ՍԱՀԱԿ Բ. ԽԱՊԱՑԵԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ, Ծնեալ 1849, Եղեգի (Խարբերդ), Ձեռնադրեալ Եպիսկոպոս 1885 Նոյեմբեր 24, Մակար Կաթողիկոս, Ընտրեալ Կաթողիկոս 1902 Հոկտեմբեր 12, Օծեալ 1903 Ապրիլ 20:

Կաթ. Փոխանորդ. — Տ. Յակոբ Ծ. Վրդ. Կէօնիւլեան: Կալուածապետ. — Տ. Ղեւոնդ Ծ. Վրդ. Թուրսարգսեան: Մեկր. եւ Շինուածապետ. — Տ. Հրանտ Ծ. Վրդ. Կարօեան: Տեսուչ Դպրանոցի. — Դիւանապետ. — Տ. Գրուս Վրդ. Մխիթարեան: Դիւանադպիւ թրքերէնի. — Յարութիւն էֆ. Քէտէրեան:

Վ Ի Ճ Ա Կ Ն Ե Ր

ՍԻՍ. Ասանայի Գօզան սանճագին՝ Սիս, Զեֆֆե եւ Գարս-Չիւշֆասերիկ գազաները սեպհական վիճակ Կաթողիկոսին:

ԱՏԱՆԱ.-ՊԷՐԷՒԹԷԹ. Ասանայի կուսակաշուքեան. Մերսին, Իշիլ եւ Ճեպեղ-Պերեֆեթ սանճագները. — Առաջնորդ. Տ. Մուշեղ Նաթ. Սերոբեան: — Փոխանորդ. Տ. Գրիգոր Քհնյ. Ներկարարեան: — Կրօն. ժողով. Տ. Գրիգոր Քհնյ. Ներկարարեան, Տ. Յակոբ Քհնյ. Վայվայեան, Տ. Արրահամ Քհնյ. Երեւանեան, Տ. Արսէն Քհնյ. Սէմէնիճեան, Տ. Կարապետ Քհնյ. Երեւանեան: — Քաղ. ժողով. Կարապետ Գաղանճեան, Գալուստ Կիւլպէնկեան, Հուրթֆիկ Խուպէսէրեան, Յարութիւն Շատարճեան, Յարութիւն Ներսէսեան, Յովհաննէս Թէրզեան, Սամուէլ Աւետիսեան:

ՀԱՃԸՆ. Գօզանի սանճագի Հանըն գազան. — Առաջն. Փոխ.Տ. Վահան Քհնյ. Մանուկեան: — Կրօն. ժողով. — Քաղ. ժողով:

ՀԱԼԷՊ-ԻՍԹԷՆՏԷՐՈՒՆ-ՔԻԼԻՍ. Հաշկալի կուսակաշուքեան Իսկենսերուն, Քիչիս եւ Պեշրան գազաները. — Առաջնորդ. Տ. Կարապետ Մ. Վրդ. Տէր Կարապետեան : — Կրօն. ժողով. Տ. Ղեւոնդ Ա. Քհնյ. Տ. Կարապետեան, Տ. Յարութիւն Քհնյ. Եսայեան, Տ. Արսէն Քհնյ. Յարութիւնեան : — Քաղ. ժողով. Ազնաւոր Ֆարուշեան, Արգար Միրադեան, Իսկէնտէր Գ. Գարսաճեան, Յովհաննէս Լուչուեան, Սէլիմ Ֆէթալեան, Բըզդուլան Տ. Մարկոսեան, Ֆահրէս Սապադեան :

ԱՅՆԹԱՊ. Հաշկալի կուսակաշուքեան Այնքապ գազան. — Առաջնորդ. Տ. Կարապետ Մ. Վրդ. Տէր Կարապետեան : — Փոխանորդ. Տ. Կարապետ Քհնյ. Կիւլիւզեան : — Կրօն. ժողով. Տ. Կարապետ Քհնյ. Կիւլիւզեան, Տ. Մովսէս Քհնյ. Ժամկոչեան, Տ. Յարութիւն Քհնյ. Տ. Մելքոնեան, Տ. Եղիշէ Քհնյ. Քիլիսլեան : — Քաղ. ժողով. Գալուստ Ղազարեան, Յակոբ Գարսաճեան, Մհտ. Գէորդ Լէյլէկեան, Կարուճ Թէրզիպաշեան, Յովսէփ Առաքելեան, Գրիգոր Քիթիլիքեան, Կարապետ Ճէպէճեան :

ԱՆԹԱՔԻԱ. Հաշկալի կուսակաշուքեան Անքախեա Ճիարըճուղուր եւ Էջիպ գազաները. — Կար. Փոխ. Տ. Մկրտիչ Վրդ. Թապաքեան : — Կրօն. ժողով. — Քաղ. ժողով :

ՄԱՐԱՇ. Մարաշի ասնճագիւն Մարաշ, Պազարճըզ եւ Անսերիւն գազաները. — Առաջնորդ. Տ. Կորիւն Վրդ. Եսայեան : — Կրօն. ժողով. Տ. Վարդան Քհնյ. Տ. Մինասեան, Տ. Սահակ Քհնյ. Պետրոսեան, Տ. Պետրոս Քհնյ. Տարագճեան, Տ. Տիգրան Քհնյ. Մէրճանեան, Տ. Յարութիւն Քհնյ. Թապաքեան, Տ. Արսէն Քհնյ. Տ. Յովհաննէսեան, Տ. Հմայեակ Քհնյ. Վարժապետեան : — Քաղ. ժողով. Կոստան Վարժապետեան, Թորոս Մահիկեան, Յարութիւն Զօրպաճեան, Նշան Բարթամեան, Ա-

ւետիք Աւագեան, Կարապետ Հիւսիւքիւթեան, Յակոբ-
ճան Գալբաքեան :

ԶԷՅԹՈՒՆ . Մարաշի սանճագիւն Զեյթուն եւ Էրպիւ-
սան գազաները . — Կաթ. Փոխ. Տ. Վաղարշակ Վրդ. Պո-
ղոսեան : — Կրօն. Ժողով. Տ. Կարապետ Քհնյ. Երկա-
նեան, Տ. Նշան Քհնյ. Երէցեան :

ՄԱԼԱԹԻԱ . Մանուրեք-իւշ-Ագիգի կուսակաշուքեան
Մարաթիա սանճագը . — Առաջնորդ. Տ. Գէորգ Վրդ. Աս-
լանեան : — Կրօն. Ժողով. Տ. Եղիշէ Քհնյ. Խաչատուրեան,
Տ. Կարապետ Քհն. Պէննէեան, Տ. Եղիա Քհնյ. Տ. Կարա-
պետեան, Տ. Մուշեղ Քհնյ. Տ. Մուշեղեան, Տ. Սերովրէ
Քհնյ. Տէլլալեան : — Քաղ. Ժողով. Նաղարէթ Դաւիթ-
եան, Յարութիւն Ոսկերիչեան, Ստեփան Փախսարեան,
Մարտիրոս Քէշիշեան, Յարութիւն Պէննէեան, Մանուկ
Խանձեան, Պետրոս Ընարիկեան, Յովհաննէս Կիւրեղեան,
Յակոբ Թէրիսանեան :

ԵՕԶԴԱՏ . Էնկիւրիւի՝ Եօզդաս սանճագը . — Առաջ-
նորդ. Տ. Խորէն Մ. Վրդ. Դիմաքսեան : — Կրօն. Ժո-
ղով. Տ. Յովհաննէս Քհնյ. Սահակեան, Տ. Մկրտիչ
Քհնյ. Սարըեան, Տ. Խաչատուր Քհնյ. Մինասեան, Տ.
Ստեփաննոս Քհնյ. Միաբանեան, Տ. Ղևոնդ Քհնյ. Պա-
րիկեան : — Քաղ. Ժողով. Մհա. Աղամ Աղամեան, Գէ-
որգ Փիրանեան, Կարապետ Արրահամեան, Կարապետ
Ղաղարեան, Կղեմէս Ասլանեան, Մհա. Մանուկ Գու-
յումճեան, Մատթէոս Եսայեան, Յակոբճան Փափաղ-
եան, Յակոբ Ինճէյակորեան :

ԿԻԻՐԻՆ-ՄԱՆՃԸԼԸԳ . Սըվազի կեդրոն սանճագիւն
Կիւրիւն եւ Ղանդաշ գազաները . — Կաթ. Փոխ. Տ. Խաչատուր
Մ. Վրդ. Տ. Ղաղարեան : — Առաջն. փոխանորդ. Տ. Մեա-
րոպ Քհնյ. Ա. Քարեան : — Կրօն. Ժողով. Տ. Յեսու Քհն.
Վարդապետեան, Տ. Մկրտիչ Քհնյ. Թօփալեան, Տ. Սահակ

Քհնյ. Եաղուպեան, Տ. Ռնեսիմոս Քհնյ. : — Քաղ. Ժողով. — Աբգար Թահմազեան, Մկրտիչ Չիլինկիրեան, Սարգիս Չուլճեան, Մանուկ Խնճեան, Նահապետ Նահապետեան, Յարութիւն Քիւրքճեան, Ենովք Գօշուհեան :

ՏԻՎՐԻԿ. Սըվազի սանճագին Տիվրիկ գազան. — Առաջն. Փոխ. Տ. Գրիգոր Քհնյ. Չարդարեան : — Կրօն. Ժողով. Տ. Վարդան Քհնյ. Ասլանեան, Տ. Մամբրէ Քհնյ. Տ. Յովհաննէսեան, Տ. Բակոր Քհնյ. Պարթայեան, Տ. Մովսէս Քհնյ. Ծոցիկեան, Տ. Խոսրով Քհնյ. Գրիգորեան : — Քաղ. Ժողով. Սենեքերիմ Քիւրքճեան, Յովհաննէս Գօգանեան, Յակոր Հայրանեան, Պօղոս Փլթճեան, Գէորգ Տէճնայէլէկեան, Մանուկ Լուսիկեան, Յովհաննէս Չախվեան :

ՏԱՐԷՆՏԷ. Սըվազի սանճագին Տարենտ գազան (յանճնեալ Կիւրիմի). — Առաջն. Փոխ. Տ. Ղեւոնդ Քհնյ. Մուրատեան :

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆ ԱՂԹԱՄԱՐԱՅ

Տ. ՅՈՎԱԷՍ ԵՊԻՍԿ. ԽՈՍՏԵՂԵԱՆ. Կարող. Տեղապահ Տնօրէն Ժողով. — Տ. Դանիէլ Վրդ. Չատոյեան՝ Ա.Տեղապետ, Տ. Եղնիկ Վրդ. Ներկարարեան, Տ. Երեմիա Վրդ. Խաչատուրեան, Տ. Յովհաննէս Վրդ. Յակորեան, Տ. Պօղոս Վրդ. Կաքաւեան :

Քաղ. Ժողով. — Տիգրան Մելիքեան, Գրիգոր Նաւոեան, Սանասար Փոխանեան, Մուրատ Թովմասեան, Մուրատ Բեկչեան, Պետրոս Շաղոյեան :

Վ Ի Ճ Ա Կ Ն Ն Ր

ԱՂԹԱՄԱՐ. Վանայ կուսակաշուքեան Շասախ եւ Կալիաշ գազաները. Կարողիկոսական սեպհական վիճակ :

ԽԻՉԱՆ. Պիթլիսի սանճագին Խիզան գազան. — Առաջն. Փոխ. Տ. Պետրոս Վրդ. Գրիգորեան :

ՀԱՅ ԿԱՅՈՒԼԻԿ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԱՌՐԱՀԱՄ ՊԵՏՐՈՍ Ա. ԱՐՇԻՒՆԱՆ, 1740—1749,
ՅԱԿՈՐ ՊԵՏՐՈՍ Բ. ՅՈՒՆՍԷՓԵԱՆ, 1749—1753,
ՄԻՔԱՅԷԼ ՊԵՏՐՈՍ Գ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ, 1753—1780,
ԲԱՐՍԵՂ ՊԵՏՐՈՍ Դ. ԱՎԻԱՏԵԱՆ, 1780—1788,
ԳՐԻԳՈՐ ՊԵՏՐՈՍ Ե. 1788—1812,
ԳՐԻԳՈՐ ՊԵՏՐՈՍ Զ. ՃՈՒԱՍՍՅԱՆ, 1812—1841,
ՅԱԿՈՐ ՊԵՏՐՈՍ Է. ՀՈՒԱՍԵԱՆ, 1841—1843,
ԳՐԻԳՈՐ ՊԵՏՐՈՍ Ը. ՏԷՐ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐԵԱՆ, 1843—1866,
ԱՆՏՈՆ ՊԵՏՐՈՍ Թ. ՀԱՍՈՒՆԵԱՆ, 1866—1880,
ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՊԵՏՐՈՍ Ժ. ԱԶԱՐԵԱՆ, 1881—1899,
ՊՕՂՈՍ ՊԵՏՐՈՍ ԺԱ. ԷՄՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ, 1899—1904:

ՊՕՂՈՍ ՊԵՏՐՈՍ Ժ.Ա. ՍԱՊՊԱՂԵԱՆ. Կաթողիկոս-
Պատրիարք, Ծն. 2 Փետրուար 1836, ընտրեալ 22 Յուլիս 1904:

Կրօնական Ժողով

ԳԱՀԱՐԷՑ, Կաթողիկոս-Պատրիարք:

Սահակ Ծ. Վրդ. Ճիզմէնեան, Պօղոս Գեղ. Գազրիկեան, Հ. Եղիշէ
Ծ. Վրդ. Դաֆթանեան, Յովսէփ Ծ. Վրդ. Աբիկեան, Նիկողայոս Ծ. Վրդ.
Պազշեան, Յովսէփ Ծ. Վրդ. Ռոզոսեան, Ներսէս Ծ. Վրդ. Աճէմեան,
Գէորգ Ծ. Վրդ. Թէրզիսպաշեան, Հ. Եղիս Ծ. Վրդ. Քիլնեան, Հ. Գրիգորիս
Ծ. Վրդ. Դալէմքեարեան, Հ. Յովսէփ Վրդ. Արապեան:

Ասեճաղպիւր, Ներսէս Ծ. Վրդ. Աճէմեան:

Վարչական Ժողով

ԳԱՀԵՐԷՑ. Կարողիկոս-Պատրիարք:

Յովսէփ Ծ. Վրդ. Արիկեան, Հ. Եղիա Ծ. Վրդ. Քիլենեան, Յովհաննէս էֆ. Գարտաշեան, Վիշէն էֆ. Գասապեան, Միհրան էֆ. Երազեան, Գրիգոր էֆ. Սինապեան, Միշէլ էֆ. Մըսըլը, Վիշէն էֆ. Հէքիմեան, Յովակիմ էֆ. Երամեան, Արմենակ էֆ. Սազըզ, Յովսէփ էֆ. Ազարեան, Մանուկ էֆ. Շաշեան, Արտաշէս էֆ. Հիւրմիւզ:

Ասեմաղախի, Յովսէփ Վրդ. Ճամնեան:

Կարողիկոսական Դիւան

Դիւանապետ՝ Գէորգ Ծ. Վրդ. Թէրզոյաշեան, Համարակալ՝ Յովսէփ Վրդ. Ճամնեան, Քարտուղար՝ Յովսէփ Սրկ. Միւթէվէլեան, Գործակատար՝ Յովսէփ էֆ. Շէհրեան:

Պատրիարքական Դիւան Ղալաթիոյ

Դիւանապետ՝ Գեր. Սահակ Ծ. Վրդ. Ճիզմէնեան, Տեսուչ Քարտուղար՝ Գրիգոր էֆ. Փարլաթի, Քարտուղար Օսմանեւրէնի եւ Ազգահամարիպատօնեայ՝ Սերովրէ էֆ. Ֆէրիատեան, Իսնձապան՝ Անտոն էֆ. Քիլենեան, Գործառնութեան արձանագրիչ՝ Վիշէն էֆ. Բէմպէնեան, Քարտուղար՝ Գրիգոր էֆ. Բէմպէնեան:

Իստանբուլական Խորհուրդ

Ասեմապետ՝ Սահակ Ծ. Վրդ. Ճիզմէնեան, Հ. Գրիգորիս Ծ. Վրդ. Գալէմքեարեան, Յովհաննէս պէյ Ալիբաանեան, Դէորգ էֆ. Մարաիրոսեան, Յարուժիւն էֆ. Թօփմաշ:

Հասոյթից եւ Ծախուց Խորհուրդ

Ասեմապետ՝ Գրիգոր էֆ. Հանիպիար, Հ. Ռարսեղ Ծ. Վրդ. Զոտոյեան, Պօղոս էֆ. Արապեան, Մկրտիչ էֆ. Թընկըրեան, Արմենակ էֆ. Հիւրմիւզ:

Հոգաբարձուքիւն Ս. Յակոբայ Անկեղանոցիմ

Ասեմապետ՝ Անտոն էֆ. Քէօսէեան, Հ. Եղիա Ծ. Վրդ. Քիլենեան, Գրիգոր էֆ. Ոսկեան, Զարեհ էֆ. Բէքմէզեան, Վիշէն էֆ. Գըլնի, Պատուա-

Կալ անդամ՝ Տորթ. Միբայել էֆ. Հէքիմեան, Էտուար էֆ. Մանաս,
Արամ էֆ. Գարագաշ, Բժեկապէս՝ Տորթ. Գէորգ էֆ. Զօհրապ, Վիրարոյժ՝
Տորթ. Տը Լազօմպ, Մասնագէտ բժիշկ ջղային և մտային հիւանդութեանց՝
Տորթ. Պ. էֆ. Յովհաննէսեան, Մասնագէտ բժիշկ ականջի, աչքի և
կոկորդի հիւանդութեանց՝ Տորթ. Անտոն էֆ. Միմիտեան, Բժիշկ ներքին
հիւանդութեանց՝ Տորթ. Գէորգ էֆ. Ֆինճանճեան, Օգնական վիրարոյժ՝
Տորթ. Կարապետ էֆ. Խանճեան, Օգնական բժիշկ՝ Տորթ. Վիշէն էֆ.
Գասապեան:

Գեղեզմանաւան Խորհուրդ

Ասեմապէս՝ Միհրան էֆ. Մարաշեան, Պօղոս Վրդ. Մկրտիչեան,
Անտոն էֆ. Անանեան, Վիշէն էֆ. Մուրատեան, Ներսէս էֆ. Նարլեան:

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ ԵՒ ՄԵԾԱԻՈՐՆԵՐ

Բերա՝ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ, Ալիբսան Վրդ. Սիրուհեան:
Ղալաթիա՝ Ս. ՓԲԿԻՋ, Ռափայել Վրդ. Էքմէքեան:
Բերա՝ Ս. ՅՈՎ. ՈՍԿԵՐԵՐԱՆ, Նիկողայոս Ծ. Վրդ. Պազշեան:
Բերա՝ Ս. ԵՐՈՐԴՈՒԹԻՒՆ, Պօղոս Ծ. Վրդ. Գազրիկեան:
Բանկալի՝ ԱՆԱՐԱՑ ՅՂՈՒԹԻՒՆ, Հ. Գր. Ծ. Վ. Գալէմքեարեան:
Բանկալի՝ Ս. ՅԱԿՈՅ, Հ. Մատթէոս Վրդ. Գարակէօզեան:
Օրբալէոյ՝ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱԻՈՐԻՋ, Հ. Բարսեղ Ծ. Վրդ. Զոտոյեան:
Սամաթիա՝ ԱՆԱՐԱՑ ՅՂՈՒԹԻՒՆ, Յովսէփ Վրդ. Ռոքոսեան:
Նէնիֆէոյ՝ Ս. ՅՈՎ. Ծ. ՄԿՐՏԻՋ, Հ. Եփրեմ Ծ. Վրդ. Զազըճեան:
Պէոյիւֆէրէ՝ Ս. ՊԵՏՐՈՍ ԵՒ ՊՕՂՈՍ, Յովհ. Ծ. Վրդ. Միսքեան:
Մեծ Կղզի՝ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ, Ներսէս Ծ. Վրդ. Աճէմեան:
Թարապիա՝ Ս. ԱՆՏՈՆ, Անտոն Վրդ. Մէրնիմէքեան:
Գամօիլի՝ Ս. ՅՈՎ. ՍԷՓ, Յովսէփ Ծ. Վրդ. Արիկեան:
Գաթրէոյ՝ Ս. ԼԵՒՈՆ, Անտոն Վրդ. Իսրէնտէրեան:

ՎԻՃԱԿՆԵՐ ԵՒ ԱՌԱՋՆՈՐԴՆԵՐ

ՄԷՐՏԻՆ, Յուսիկ Արքեպիսկ. Կիւլեան:
ՀԱԼԷՊ, Օգոստինոս Արքեպիսկ. Սայեղեան:
ԱՏԱՆԱ, Պօղոս Եպիսկ. Թէրզեան:
ԼՐՋՐՈՒԾ, Կարապետ Եպիսկ. Քչուրեան:
ԽԱՐՔԵՐԴ, Ստեփան Եպիսկ. Իսրայէլեան:

ՄԱԼԱԹԻԱ, Միքայէլ Եպիսկ. Խաչատուրեան	
ՄՈՒՇ, Ներսէս Եպիսկ. Ճնտոյեան:	
ՊՐՈՒՍԱ, Յարութիւն Եպիսկ. Ճամբեան:	
ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ, Անդրէաս Եպիսկ. Զէլէպեան:	
ԳԱՅՍԷՐԻ, Մատթէոս Եպիսկ. Սիսլեան:	
ԷՆԿԻՐԻՒՒ, Կղեմէս Եպիսկ. Ղազարոսեան:	
ՏՐԱՊԻՉՈՆ, Ստեփան Եպիսկ. Արիկեան:	
ԵԳԻՊՏՈՍ, Պետրոս Եպիսկ. Գոյունեան:	
ՍԸՎԱԶ ԵՒ ՄԱՐԱՇ, Փոխանորդով կը կառավարուին	
ՋՄՄԱՐ, Վանահայրուքիւն	
ՊԷՏՐՈՒԹ,	Փոխ Առաջնորդ
ԻՋՄԻՏ, Հ. Մեսրոպ Վրդ. Սահակեան	»
ԻՋՄԻՐ, Յովսէփ Վրդ. Պալիկեան	»
ՊԱՂՏԱՏ, Փիլիպպոս Վրդ. Մաղարեան	»
ՊԱՆՏՐՄԱ,	»

ՏԻՏՂՈՍԱԻՈՐ ԵՊԻՍԿՈՊՍՍՆԵՐ

Սահակ Հանեան Արքեպիսկ. Անարզարայ
Աւետիս Արփիարեան Արքեպիսկ. Պեսինուճտեայ
Յարութիւն Ռուպեան Արքեպիսկ. Ամասիոյ
Յովհաննէս Մուրատեան Եպիսկ. Կիսամիոյ

Մ Ի Ա Ր Ա Ն Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ք

1. Վեցնեկոյ Մխիթարեանց Արքաեպիսկ. Հ. ԻԳՆԱՔՈՍ ԿԻՐԵՆՂՆԱՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿ. ՏՐԱՍԻԱՆՈՒՊՈՒՍՈՅՈՒ Ա.ՈՃ. ՄԵԾԱԼՈՐ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ, Հ. ՅՈՒՍԻՍ ՎՐԴ. ՄԷՀՐԱՐՆԱՆՈՒ

2. Վիլննայի Մխիթարեանց Արքայական Փոխանորդ, Հ. ԹԱԴԷՈՍ ԵՒ ՎՐԴ. ԹՈՌՆԵԱՆՈՒ ՄԵԾԱԼՈՐ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ, Հ. ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՒ ՎՐԴ. ԳԱԼԷՄՔՆԱՐՆԱՆՈՒ

3. Անտոնեանց Արքաեպիսկ. Հ. ՌԱՓԱՅԷԼ ԳԵՐ. ՄԻԱՍԷՐՆԱՆՈՒ ՓՈԽԱՆՈՐԴ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ, Հ. ՆՂԻԱ ԵՒ ՎՐԴ. ԳԻԼՃՆԱՆՈՒ

ՀԱՅ ԲՈՂՈՒԲԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՍՏԵՓԱՆ ՍԵՐՈՎԱԲԵԱՆ 1850—1865:

ՂԱԶԱՐՈՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆ 1865—1868:

ՅԱԿՈՒ ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ 1868—1884:

ՅԱԿՈՒ ԷՅ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ, Ազգապէս, ընտրեալ 1889:

Իրաւագէտ խորհրդական՝ Արշակ Շմաւոնեան:

Քարտուղար՝ Կարապետ Սենեքերիմեան:

Ա. Գործակաջար՝ Առաքել Կէօզլուպէօյիւքեան:

Վարչական Ժողով

Բրոք. Յակոբոս Ճէճիզեան, Դէորդ Խարրուղեան, Միհրան Յովհաննէսեան, Յովհաննէս Մինասեան, Արշակ Շմաւոնեան, Կարապետ Սենեքերիմեան, Պետրոս Տոնճեան, Յարութիւն Կոստիկեան, Յովհաննէս Թէլֆեան, Պատ. Յովհաննէս Դրիգորեան:

Նկեղնցական Միութիւնք

ԲԻԻԹԱՆԻԱ, Պատ. Փառնակ Խոկէնտէրեան Նախագահ

ԿՆԴՐՈՆԱԿԱՆ, Պատ. Յակոբ Գ. Պիւլպիւլեան »

ԽԱՐԱՆԲԻ, Պատ. Կիրակոս Խաչատուրեան »

ԿԻԼԻԿԻԱ, Պատ. Մանուկ Կ. Փափուզեան »

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ո Յ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

Հ Ո Ք Ե Ի Ո Ր Գ Լ Ո Ւ Խ Ն Ե Ր Ը

Յ Ո Յ Ն Ք

1. ԱԹՈՒ Կ. ՊՈԼՍՈՑ

Յ. ՅՈՎԱԿԻՄ Գ., Արքեպիսկոպոս և Տիեզերական Պատրիարք Յու-
նաց Կոստանդնուպոլսոյ ԱԹՈՒՐ Կ. Պոլիս:

Վիճակներ. — Եւրոպական Թուրքիոյ մէջ 49, Ասիական Թուրքիոյ
մէջ՝ 23, Ընդամէնը 72 մեղրապոլտական վիճակներ:

2. ԱԹՈՒ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՑ

Յ. ՓՈՏԻՈՍ, Պատրիարք և Պապ Յունաց Աղեքսանդրիոյ ԱԹՈՒՐ
Աղեքսանդրիա:

Վիճակներ. — Եգիպտոսի մէջ 3 մեղրապոլտական վիճակներ:

3. ԱԹՈՒ ԱՆՏԻՈՒՔԱՑ

Յ. ԳՐԳՈՐԻԱ, Պատրիարք Յունաց Անտիոքայ ԱԹՈՒՐ Շամ:

Վիճակներ. — Սուրիոյ և Կիլիկիոյ և մերձաւոր նահանգներուն մէջ՝
Ընդամէնը 16 մեղրապոլտական վիճակներ:

4. ԱԹՈՒ ԵՐՈՒՍԱԿՆԵՄԻ

Յ. ԴԱՄԻԱՆՈՍ, Պատրիարք Յունաց Երուսաղէմի ԱԹՈՒՐ Երու-
սաղէմ:

Վիճակներ. — Պաղեստինի մէջ՝ 12 վիճակներ:

Պ Ո Ւ Լ Կ Ա Ր Ք

Յ. ՅՈՎՍԷՓ, Էկզարք Պուլկարաց ԱԹՈՒՐ Կ. Պոլիս:

Վիճակներ. — Եւրոպական Թուրքիոյ և Պուլկարիոյ մէջ՝ 20 վի-
ճակներ:

Ա Ս Ո Ր Ի Ք

Տ. ԻԳՆԱՏԻՈՍ ԱՐԴՈՒԼԼԱՀ, Պատրիարք Ասորեոց Անտիոքայ: Ա-
թողը Տէյլ էլ Զաֆրան, Մէրտինի մօտ:
Փոխանորդ Կ. Պոլսոյ՝ Տ. Պօղոս Արքեպիսկոպոս
Վիճակներ. — Ասիական Թուրքիոյ հարաւային նահանգներուն
մէջ՝ 16 վիճակներ:

Ռ Ա Ղ Դ Է Ա Ց Ի Ք

Տ. ՇՄԱԻՈՆ (ՄԱՐ ՇԻՄՈՆ), Պատրիարք Կասառերի Քաղղէացւոց
Աթողը Շեմտինան, Հէքքեարի մէջ, ուր է իր ժողովրդեան մեծագոյն մասը:
Վիճակներ. — Պաղտատի ու Մուսուլի կուսակալութեանց մէջ:

Ղ Պ Ց Ի Ք

Տ. ԱՄՊԱ ԿԻՐՂՈՍ, Պատրիարք Լպտեաց Աղեքսանդրիոյ Աթողը
Քահիրէ:
Վիճակներ. — Եգիպտոսի ու Նուպիոյ մէջ:

ԿԱԹՈՒԼԻԿ ՄԱՐՈՆԻՔ

Տ. ԵՂԻԱ ՊՍԵՐՈՍ ՀՈՅԷՔ, Պատրիարք Հռովմէական Մարոնեաց
Անտիոքայ Աթողը Քեսրուան, Լիբանանու մէջ:
Վիճակներ. — Սուրիոյ և Կիպրոսի մէջ՝ 8 վիճակներ:

ԿԱԹՈՒԼԻԿ ՄՆԼՔԻԹՔ

Տ. ԿԻՐՈՆ ԺԵՀԱ, Պատրիարք Հռովմէական Մելքիթաց Անտիոքայ
և Աղեքսանդրիոյ և Երուսաղէմի Աթողը Շամ:
Փոխանորդ Կ. Պոլսոյ՝ Միքայէլ քորեպիսկոպոս Շէրէիմ:
Վիճակներ. — Սուրիոյ և Պարսոյի կուսակալութեանց մէջ՝ 12 վի-
ճակներ:

ԿԱԹՈՂԻԿ ԱՍՈՐԻՔ

Տ. ԵՓՐԵՄ ԲԱԶՄԱՆԻ, Պատրիարք Հռոմէական Ատրուոց Անտիոքայ: ԱԹՈՒՐ ՄԵՐՄԻՆ:

Փոխանորդ Կ. Պոլսոյ՝ Դարբիէլ վարդապետ Ֆազիր: Վիճակներ. — Ասիական Թուրքիոյ հարաւային նահանգներուն մէջ՝ 9 վիճակներ:

ԿԱԹՈՂԻԿ ԻՍՂԱԳԻՆՍԻՔ

Տ. ՅՈՎՍԷՓ ԷՄՄԱՆՈՒԷԼ ԹՈՎՄԱՍ, Պատրիարք Հռոմէական Քաղղէացոց Բաբելոնի: ԱԹՈՒՐ ՄՈՒՍՈՒԼ:

Փոխանորդ Կ. Պոլսոյ՝ Յովսէփ վարդապետ Ղարիպ: Վիճակներ. — Ասիական Թուրքիոյ արեւելեան նահանգներու և Ատրպատականի մէջ՝ 11 վիճակներ:

ԿԱԹՈՂԻԿ ԴՊՅՈՒՔ

Տ. ԿԻՐՂՈՍ ՄԱԿԱՐ, Պատրիարք Հռոմէական Ղպտեաց Աղեքսանդրիոյ: ԱԹՈՒՐ ԴԱՆԻՐԷ:

Վիճակներ. — Եգիպտոսի մէջ 2:

Հ Ր Ե Ա Յ Ք

ՄՈՇԷ ԼԷՎԻ ԷՖԷՆՏԻ, Ըսղհանուր Խախամապետի տեղակալ: Կ. Պոլիս:

Մեծ Խախամներ Ասիական ու Աւրոպական Թուրքիոյ մէջ՝ Եգիպտոս, Երուսաղէմ, Իզմիր, Շամ, Ղարպ-Դարապղուս, Պէյրուժ, Մուսուլ, Եաննա, Թոզան, Պրուսա, Ռատոս, Մանասղր, Սելանիկ, Էտիրնէ, Աղեքսանդրիա, Կրետէ, Պենկագի, Հալէպ, Շամ-Դարապղուս, Խալիլ-իւլ-Րահման, Չանաք-Գալէ, Կելիպօլու, Սայտա, Պաշգալէ, Տիրերիա, Եաֆա:

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿՆԵՐ

ԹԵՄԱԳՐԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՁ ՄԸ

ԿԱՅՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութիւնը բարձրագոյն իշխանութիւնն է Հայ Եկեղեցւոյ նուիրապետութեան մէջ :

Իր հոգեւորական իշխանութիւնը կը տարածուի ամբողջ ազգին վրայ, որմէ կ'առնէ իր Կաթողիկոսական, այսինքն՝ Ընդհանրական հանդամանքը և Ամենայն Հայոց անուըր : Նախնական դարերէ մինչև ժ. դար իր այս հանդամանքով և անընդհատաբար շարունակեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութիւնը, երբ արտաքին պարագաներու ազդեցութեամբ մասնաւոր Կաթողիկոսութիւններ ալ կազմուեցան, որոնցմէ Սիւս և Աղթամար տակաւին կը շարունակեն, առանց Ընդհանրական Կաթողիկոսութեան հոգեւոր բարձրագոյն հեղինակութեան ընդդիմանալու : Թէպէտ Հայ ուղղափառ եկեղեցւոյ բոլոր անդամները իր իրաւասութեան ներքեւ են, սակայն Ռուսաստանի, Պարսկաստանի և Հնդկաստանի վրայ ուղղակի իրաւասութիւն ալ կը գործածէ : Վերջերս Եւրոպա և Ամերիկա ալ այս շրջանակին կցուեցան : Երբ Ընդհանրական Կաթողիկոսութիւնը միակ հոգեւոր բարձրագոյն իշխանութիւնն էր, այս իրաւասութեան բաժանումները չկային, թէ՛ վիճակներ թէ՛ եղիակոպոսներ ուղղակի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսէն կախում ունէին և նոյն իսկ հեռաւոր սահ-

մաններու մէջ գտնուող Հայոց հողերը պէտքերը հողա-
լու պարտքը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսներուն վրայ էր
ուղղակի : Այս տեսակ առաջին տնօրէնութիւնը եղաւ
Յաչիկ Ա. Կաթողիկոսի օրով (972—992) երբ հաստատուեցան Կիլիկիոյ կողմերը գտնուող Հայոց քանի մը եպիս-
կոպոսական աթոռներ, որոնց ամենէն նշանակելին էր
Տարսոնի արքեպիսկոպոսութիւնը :

Այդ անուանումէն հազիւ երկու հարիւր տարի յետոյ
Արեւմտեան Փոքր Ասիոյ զանազան մասերը հաստատուած
վիճակներուն թիւը 20էն աւելի էր, ինչ որ կը հաստատէ
Կաթողիկոսներու իրաւասութեան սահմանին ընդարձա-
կութիւնը : Այդ անուամբ մասնաւորապէս աւելի քաջալեր-
ուած է Աթոռին Հռոմկլայ և Սիս փոխադրուելովը :

Դաւիթ Թոռնիկեանի 1114ին Աղթամարի մէջ Կա-
թողիկոս հռչակուիլը առաջին անգամ ըլլալով Հնդհան-
րական Կաթողիկոսութեան ուղղակի և անմիջական իրա-
ւասութիւնը բաժնեց, արեւելեան կարգ մը թեմերը Աղ-
թամարայ Կաթողիկոսին իրաւասութեան ենթարկելով,
ինչպէս կը հետեւի ժամանակագիրներու վկայութենէն :

Մայր Աթոռին 1441ի Եկեղեցական Ժողովով վերստին
Ս. Էջմիածին փոխադրութենէն յետոյ, երկրորդ պա-
ռակտում մը եւս տեղի ունեցաւ և Քրիզոր Մուսարէզ-
եանի մահէն հինգ տարի յետոյ 1447ին Կարապետ Եւդո-
կիացի օգտուելով արտաքին պարտք սնուրէն Սիսի մէջ նոր
Կաթողիկոսութիւն մը հռչակեց իր անմիջական իրաւա-
սութեանը ենթարկելով բոլոր Սուրիան և Կիլիկիան, ինչ-
պէս նաև Փոքր Ասիոյ մէկ մասը :

Այդ թուականէն սկսեալ երեք Կաթողիկոսութեանց
անմիջական իրաւասութեան սահմանը շիտթ է և միշտ ու-
շարունակաբար փոփոխուած : Մասնաւորապէս Մայր Ա-
թոռի ենթարկուած վիճակը և նիւթական մատակարար-
ութեան ձախող դրութիւնը, աթոռը ծանր դժուարու-

Թեանց ենթարկած են, ասով հանդերձ Ամենայն Հայոց
Կաթողիկոսները միշտ ջանացած են դարձան տանիչ կա-
ցութեան, և այդ առիթով յաճախ հեռաւոր սահմաննե-
րու մէջ գտնուողներուն դիմում ըրած են անձամբ ճամ-
բորդելով Կ. Պոլիս, Երուսաղէմ, Լեհաստան և այլն, և
ասով նաեւ պահած են իրենց բարձրագոյն հոգեւոր իրա-
ւասութիւնը և կրցած են զայն հաստատուն կերպով պաշտ-
պանել: Մասնաւորապէս Ընդհանրական Կաթողիկոսու-
թեան և հոգեւոր հօտին միջեւ եղած առնչութիւններու
մշակումը կը կատարուէր Նուիրակներու ձեռքով, որոնք
Մայր Աթոռէն կը ղրկուէին, միւռոնաբաշխութեան և
Նուիրահաւաքութեան համար:

Նուիրակը հովուական պաշտօն, այսինքն Առաջնոր-
դի հանգամանք չունէր, ընդհակառակը անոր պաշտօնը
առժամայ և ժամանակաւոր էր և Առաջնորդին իշխա-
նութեան վրայ իբր քննիչ կը ներկայանար: Սակայն եղաւ
ժամանակ որ նոյն իսկ այդ նուիրակներուն առաջումը
կանոնաւոր վիճակի մէջ կարելի չեղաւ կատարել և Ս.
Էջմիածնի Ռուսաց տիրապետութեան ենթարկուելովը
1822 Հոկտ. 1ին նոր կարգադրութիւններ եղան:

Հին շրջանէն գրեթէ որ և է յիշատակարան չէ մնա-
ցած, Ս. Էջմիածնայ Ընդհանրական Կաթողիկոսին ան-
միջական իրաւասութիւնը ճշդող, բայց ի Սիմէոն Կաթո-
ղիկոսի (1763–1780) մէկ կարգադրութենէն որով ԺԸ.
դարուն մէջ ուղղակի Էջմիածնայ Աթոռին կապուած և
անոր վերին իրաւասութեան ներքեւ գտնուող թեմերը կը
ճշդուին որոշապէս:

Ուղղակի Կաթողիկոսական իրաւասութեան ներքեւ
գտնուող թեմերը կը կոչուէին Տերունի և էին հետևեալք.

Ա. Էջմիածնայ անմիջական մերձաւոր շրջանակը և
Երեւանի գիւղերուն մեծամասնութիւնը:

Բ. Թիւրք իր շրջակայ գիւղերով և աւաններով:

Գ. Ասորիսան՝ իր իրաւասութեան ներքեւ ունենալով համօրէն Ռուսաց երկիրը մինչեւ Պետրբուրգ, ինչպէս նաեւ Խրիմի թերակղզին :

Գ. Գիլան՝ այսինքն Պարսկաստանի մայրաքաղաքին շրջակայքը և կասպից ծովու եզերքը :

Ս. Զմիւռնիոս շրջակայ քաղաքներովը և մերձաւոր կղզիներովը :

Զ. Հնդկաստան, Պաղօսոս եւ Պատրա՝ մինչև Քանդոն և Մաքանօ, Ճավա կղզին և Փիլիպեանց մայրաքաղաքը Մանիլա այդ շրջանակի մէջ գտնուելու պայմանաւ :

Իսկ նուիրակութիւնները, որոնք կը հաստատեն կաթողիկոսական վերին իրաւասութիւնը, կը զրկուէին այն թեմերուն, որոնք թէեւ հաստատուն Առաջնորդ ունին, սակայն վարչական մատակարարութեամբ կամ ուղղակի էջմիածնայ չէին կապուած կամ Առաջնորդ ունենալու վիճակին մէջ չէին :

Պարսկաստանի սահմաններու մէջ գտնուող Հայոց ուղղակի էջմիածնայ Աթոռին կապուած ըլլալը բացայայտ է, ինչպէս նաեւ Ռուսաստանի Հայոց, ասով հանդերձ տեղ տեղ Առաջնորդ զրկելու տեղ նուիրակ զրկուելը յարմարագոյն դատուած է երբեմն այդ թեմերուն նոր գաղթականներէ կազմուած ըլլալուն, կամ տակաւին Առաջնորդ մը պահելու վիճակին մէջ չըլլալուն համար :

Այսպէս առաջնակարգ նուիրակութեան շրջանակներու կեդրոններ կը համարուէին Պարսից սահմաններու մէջ՝

Ա. Մոհլան

Բ. Նախիչեւան

Գ. Գաւրէժ

Դ. Իսպահան

Իսկ Օսմանեան սահմաններու մէջ գտնուող Հայոց համար 1461/ին յատուկ Պատրիարքութիւն մը հաստատուած ըլլալով, վարչական գործերու կեդրոնը և հետեւա-

բար Առաջնորդներ անուանելու իրաւունքը Պատրիարքութեան իրաւասութեան կը պատկանէր :

Միայն Իզմիր և Պատոս Էջմիածինէն կը ստանային իրենց Առաջնորդները : Իսկ Կիլիկիոյ և Աղթամարայ Կաթողիկոսութեանց շրջանակները դուրս կը մնային Ընդհանրական Կաթողիկոսութեան ուղղակի իրաւասութեան շրջանակէն : Ընդարձակածաւալ Կայսրութեան մնացեալ մասերուն մէջ Մայր-Աթոռին պատկանող հասոյթները գանձելու և միւռոն բաշխելու համար Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսները կը զրկէին նուիրակներ , որոնք իրենց համար սահմանուած շրջանակը այցելելէ յետոյ Ս. Աթոռ կը դառնային :

Օսմանեան երկիրներու մեծ նուիրակութեանց կեդրոններն էին .

Ա. Կասաբլանկա իր մերձաւոր շրջանակովը :

Բ. Էջմիածին՝ որուն շրջանակին մէջ կը գտնուէին յայսկոյս Պալգան լեռանց գանուող Օսմանեան երկիրները Եւրոպիոյ կողմէն , ինչպէս նաև Իզմիրմիտի , Պրուսայի և Քէօթահեայի շրջակայքը :

Գ. Առւելի՝ որուն սահմաններուն մէջ էին Պալգանեան լեռներէն անդին գտնուած երկիրները մինչև Զրիմութերակղզին , մէջը ըլլալով Լիւմանիան , Պուքովինան և Գեսարապիան :

Դ. Խօֆա՝ բաւական ընդարձակ սահմանով մը , որուն մէջ էին Արապկիր , Ակն , Սերաստիա , Կեսարիա , Եոզղաս , Ամասիա , Մարզուան և Ճանիկ :

Ե. Էնկիւրի՝ յարակից ունենալով այսօրուան Գասթէմունի կուսակալութեան Հայ գանուող քաղաքները , ինչպէս նաև Էսկի-Շէհիլ , Աֆիոն-Գարա-Հիսար , Գոնիա , Ղարաման , Ուշագ և Ատալիա՝ Միջերկրականի եզերքը :

Զ. Էրզրում որուն ստորադաս էին Երզնկա , Տրապիզոն , Կիրասոն , Շապին-Գարա-Հիսար , Օրտու , Կիւ-

միւշխանէ, Բարերդ, Դերձան, Կամախ, Բղի, Սպեր, Բասեն և Պուլանըք :

Է. Կարս՝ իր և Արդուլինի մօտաւոր շրջանակներովը :

Ը. Պայագիս՝ Ալաշկերտի հետ միասին :

Թ. Վան՝ որուն ներքեւ էին Բաղէշ, Մուշ (Ս. Կարապետի թեմերը) Արճէշ, Արծկէ, Խլաթ, Բերկրի և Նորսուզ :

Ճ. Տիարպէֆի՝ որուն յարակից էին նաև Բալու, Չարսանճագ, Մուշի Ս. Առաքելոց վանքի թեմերը, Սղերդ, Չմշկածագ, Արդն, Եդեսիա, Խարբերդ, Հիւսէյնիկ, Մերտին, Ջերմուկ և այլն :

Սակայն 1828էն յետոյ այլևս կարելի չըլլալով էջմիածնայ Կաթողիկոսներուն Օսմանեան սահմաններու մէջ գտնուող Տերունի վիճակներուն Առաջնորդներ զրկել և յատուկ նուիրակներու ձեռամբ միւռոն բաշխել ու նույնստ ստանալ, Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանը իր իրաւասութեան ներքեւ առաւ Իզմիրի և Պաղսասի Տերունի վիճակները, իր կողմանէ այդ երկու վիճակներուն համար Առաջնորդներ նշանակելով :

1844 Սեպտ. 14ին Մատթէոս Չուխաճեան Պատրիարքի նախագահութեամբ դումարուած 16 ամիրաներէ և 14 արհեստապետներէ բաղկացեալ ժողովի մը մէջ իբր վերջնական կարգադրութիւն որոշուեցաւ յիշատակել Ներսէս Ե. Աշտարակեցի Կաթողիկոսին անունը և ճշդել Ս. Էջմիածնայ Ընդհանրական Կաթողիկոսութեան և Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան յարաբերութիւնները հետեւեալ հիմին վրայ.

Ա. Դադրեցնել նուիրակներու առաքումը Մայր Աթոռի կողմէն :

Բ. Կ. Պոլսոյ Պատրիարքին յանձնել ի նպաստ էջմիածնայ Աթոռին եղած նուէրները հաւաքելու և Կաթողիկոսին զրկելու պաշտօնը :

Գ. Ճանչնալ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքը Ընդհանրական Կաթողիկոսի փոխանորդ և մշտնջենական նուիրակ և անոր միջոցաւ բաժնել միւռոնը Թուրքիոյ եկեղեցիներուն :

Այս դրութիւնը երկուստեք հաւանութեան արժանանալով գործադրութեան դրուեցաւ և Թուրքիոյ Հայոց յարաբերութիւնները մինչեւ հիմա նոյն դրութեամբ կը շարունակուին Մայր Աթոռի հետ :

Էջմիածնայ ուղղակի իրաւասութիւնը կը սահմանափակուէր հետեւաբար Ռուսաստանի, Պարսկաստանի և Հնդկաստանի մէջ :

1827ին Ս. Էջմիածին Ռուսաց իշխանութեան ենթարկուելով, Ռուս կառավարութիւնը 1836ի կանոնադրութեամբ իր սահմաններուն մէջ դանուող Հայոց վարչութեան համար յատուկ ձեւ մը որոշեց :

Այդ կարգադրութիւնը որ Պաշաժեկնիա անուամբ ծանօթ է, Ռուսաստանի Հայոց առաջնորդութիւնները վեց հատի կը վերածէր : Ասոնք էին .

- Ա. Նախիջեւան և Պեսարապիա
- Բ. Ասորախան
- Գ. Երեւան
- Դ. Արասան
- Ե. Արապաղ
- Զ. Շամախի

Այս կարգադրութեան համաձայն ,

Ա. ՆԱԽԻՋԵԿԵՆԻ ԵՒ ՊԵՍԱՐԱՊԻՈՅ Առաջնորդը իր իրաւասութեան ներքեւ ունի Նոր Նախիջեւանի և Քիչնեի շրջակայ քաղաքները , ինչպէս նաեւ Ղրիմի թերակղզին և Պետրբուրգի և Մոսկուայի եկեղեցիները :

Այս առաջնորդութիւնը Պաշաժեկնիայով կազմուած է և պատմական անցեալ չունի :

Պեսարապիա մինչեւ անցեալ դարուն սկիզբները Ու-

չան-Պուղտանի մասը կը կանգնէր, հետեւաբար հողեւո-
րապէս ալ Ուլան-Պուղտանի հովուութեան մասն էր :

ԺԲ. դարուն վերջերը և աւելի ԺԳ. դարուն սկիզբ-
ները Արիւնի մէջ Հայեր կը հաստատուին, իսկ ԺԴ. դա-
րուն սկիզբէն մինչև Պաշաժենիայի հաստատութիւնը շա-
րունակաբար Քէֆէլի մէջ գտնուած է եպիսկոպոս մը Ար-
րիւնի հովուութեան համար, Նուիրակ կամ Կարողիկոսական
փոխանորդ կամ Այցելու անուններով, ինչպէս կը վկայեն
յիշատակարաններ : ԺԸ. դարուն վերջերը Ռուսաց տիրա-
պետութեան ներքեւ, Արիւն կցուեցաւ Ասորախանի առաջ-
նորդութեան, որ — ինչպէս յիշեցինք — համարէն Ռուսիոյ
Առաջնորդութիւնն էր, և իրեն կցուած ունէր նաև Պե-
արրուրդի և Մակուայի հովուութիւնները : Այդ երկու
հովուութիւնները յետոյ 1836ին նոր կարգադրութեան
համաձայն Ասորախանէն անջատուելով միացան Պեսա-
րապիոյ և կազմեցին նոր Առաջնորդութիւն մը, որուն
վարչական կեդրոնն է Քիշնև, և զոր վերջերս կը խորհին
փոխադրել նոր Նախիջևան :

Թէև Պաշաժենիայի մէջ նշանակուած չէ, սակայն Պե-
սարապիոյ Առաջնորդը ունի միայն մէկ յաջորդութիւն կամ
մեր բառովը՝ Փոխ-առաջնորդութիւն (Նոր Նախիջևան)
և երկու յատուկ Հոգաբարձութեանը մատակարարեալ և
կեղեցիներ (Պեսրուրդ և Մակուա) :

Բ. ԱՍՏՐԱԽԱՆԻ առաջնորդութիւնը կը տարածուի
բոլոր Անդրկովկասեան նահանգներու և համարէն Ռու-
սիոյ վրայ բացի Պեսարապիոյ համար գծուած սահմանէն :

Քանի մը տարի առաջ, Ամենայն Հայոց արդի կաթո-
ղիկոսին կարգադրութեամբ, այս առաջնորդութեան կրց-
ուեցաւ նաև Սիպերիոյ, Թուրքաստանի և Անդրկասպեան
երկիրներու մէջ բնակող Հայոց հովուութիւնը : Այս առաջ-
նորդութեան կազմութիւնն ալ շատ հին չէ, թէև ԺԳ.
դարէն սկսեալ այդ կողմերը Հայեր բնակիլ սկսած ըլլան :

ԺԸ. դարուն էջմիածնայ կաթողիկոսները նուիրակ ղրկելու սկսած են Աստրախանի կողմերը : 1749էն մինչեւ 1766 միջոց մը Աստրախան Աղուանից մասնաւոր կաթողիկոսութեան իրաւասութեան ենթարկուած է, սակայն յետոյ դարձեալ Ռուս կառավարութեան հրամանով ուղղակի էջմիածնայ թեմ դարձած է : ԺԸ. դարու վերջին տարիներուն երբ Ռուսները առաջանալ սկսան դէպի Կովկաս, շատեր Կովկասի բնակիչներէն գաղթեցին Ռուսիոյ զանազան մասերը, մասնաւորապէս Կատարինէ Բ. կայսրուհին հրաւերովը : Այդ գաղթականները պատճառեղան որ էջմիածնայ կաթողիկոսները յարաբերութեան մասան Ռուսական պետութեան հետ :

Այդ միջնորդի դերը կատարելու պաշտօնով 1800ին Եփրեմ եպ. Զորագեղցի նուիրակ և առաջնորդ կը կարգուի համօրէն Ռուսիոյ, ջնջուելով Աստրախանի կամ Աժտերխանի կամ Հայտարխանի նուիրակութիւնը, որուն կեդրոն քաղաքը դարձեալ եղաւ այս նոր առաջնորդութեան կեդրոնը :

Եփրեմ եպիսկոպոս (յետոյ կաթողիկոս 1809—1831) որչափ ատեն որ Աժտերխան մնաց (1800—1809) Ռուսիոյ հպատակ Հայոց ներկայացուցիչի պաշտօնը վարեց, վասնզի տակաւին էջմիածին Պարսից ձեռքը կը մնար :

Եփրեմ եպիսկոպոսի պաշտօնավարութեան միջոցին, 1808ին՝ Սուչովա և Մոլտո-Վալաքիա պահ մը Ռուսական տիրապետութեան ենթարկուած ըլլալով, կցուեցան համայն Ռուսիոյ առաջնորդութեան, սակայն 1836ին կարգադրութեամբ Պետարապիոյ առաջնորդութիւնը անջատուեցաւ, Աժտերխանի առաջնորդութիւնը սահմանափակուեցաւ արդի վիճակին մէջ, կորսնցնելով նաև համայն Ռուսիոյ առաջնորդութեան դիրքը որ էջմիածնայ կաթողիկոսին անցած էր այլեւս :

Այսօր միայն մէկ յաջորդութիւն կամ փոխանորդութիւն (Ղըզար) ունի իրեն ստորադաս :

Գ. ԵՐԵՒԱՆԻ վիճակը կը գրաւէ Կովկասի կեդրոնական մասը և ըստ 1836ի կարգադրութեան իրեն իրաւասութեան ենթարկուած են Երեւանի և Նախիջեւանի նահանգները, և Տաթեւի արքեպիսկոպոսութեան թեմերը՝ ամբողջութեամբ: Պաշտօնիայի խմբագրութենէն բաւական տարիներ յետոյ այս վիճակին վրայ աւելցաւ նաև Կարսի առաջնորդութիւնը:

Երեւանի առաջնորդը նոյն ինքն էջմիածնայ Կաթողիկոսն է, որ զայն կը վարէ իր կողմանէ կարգուած Առաջնորդով մը որ փոխանորդ քեւակաշի անունը կը կրէ:

Այս վիճակին յարակից են այսօր չորս յաջորդութիւններ.

1. Երեւան քեմագլուխ
2. Հին Նախիջեւան յաջորդութիւն
3. Ալեքսանդրապօլ »
4. Տարեւ »
5. Կարս »

ամենքն ալ հնօրեայ թեմեր և նշանաւոր առաջնորդութիւններ:

1. Երեւան քեմագլուխ՝ Հայ եկեղեցական վիճակներու հնագոյններէն մէկը: Գ. դարէն սկսեալ իր յատուկ առաջնորդները ունեցած է: 1836էն յետոյ էջմիածնայ Կաթողիկոսին յատուկ թեմը նկատուած է: իրեն ստորադասուելով ուրիշ թեմեր՝ որոնք նախապէս անջատ առաջնորդութիւններ էին:

2. Հին Նախիջեւան՝ հնօրեայ թեմ մը որուն յատուկ եպիսկոպոս մը կը յիշուի Վ. դարուն մէջ: 1829էն առաջ Ագուլիսի հետ Ատրպատականի առաջնորդութեան մասը կը կազմէր, սակայն յետոյ Ռուսիոյ անցնելով ուղղակի էջմիածնայ Կաթողիկոսին իրաւասութեան ենթարկուեցաւ: Հին Գողթան եպիսկոպոսութեանը կը հա-

մապատասխանէ այսօրուան Հին Նախիջեւանի յաջորդութիւնը :

3. Ալեքսանդրապօլ Հին Գեղարդայ վանքին առաջնորդութեան թեմերէն և մասամբ դրացի հին առաջնորդութիւններէն կազմուած թեմ մըն է , որ կրնայ այդ վանքեմի վիճակներուն յաջորդութիւնը համարուիլ : Մասնաւորապէս այս թեմը կարեւորութիւն ստացած է 1827ին այդ կողմերը հաստատուած նոր դաղթականներով :

4. Տաթեւ կը ներկայացնէ հռչակաւոր Սիւնեաց արքեպիսկոպոսութեան աթոռը որուն հաստատութիւնը մինչեւ Ա. դար կը բարձրանայ : Այս գաւառին մէջ առաջին անգամ քարոզուած է Քրիստոնէութիւնը Ա. դարուն և այդ առթիւ հաստատուած է հոն եպիսկոպոսական աթոռ մը :

Լուսաւորիչ զայն վերահաստատեց Դ. դարուն և անկէ մինչեւ այսօր անխափան կը շարունակուի անիկա :

Քրիստոնէութեան հաստատութենէն անմիջապէս յետոյ այս աթոռին Մայր-Նկեղեցին և եպիսկոպոսարանը եղած է Շողատոյ , իսկ Տաթեւու վանքը Թ. դարուն հաստատուեցաւ Դաւիթ եպիսկոպոսի ձեռքով , որ աթոռն ալ հոն փոխադրեց : Տաթեւի մէջն է Ս. Եւստաթէոս առաքելոյն գերեզմանը և անունն ալ անկէց առած կը կարծուի :

Տաթեւու վանքը նշանաւոր եղաւ իբր Սիւնեաց դպրոցին կայան : 1836ին էջմիածնայ Սինօդին տնօրինութեամբ՝ որ Պալատէնիայով նուիրագործուեցաւ , ջրնջուեցաւ Սիւնեաց արքեպիսկոպոսութիւնը և անոր հոգեւոր իրաւասութեան ներքեւ գտնուող գաւառը վերը նշանակեալ գաւառներուն հետ ինկաւ ընդ անմիջական տնտեսութեամբ էջմիածնայ կաթողիկոսին որուն Տեղակալ արքեպիսկոպոսը կը նստի ինչպէս ըսինք Երեւան :

5. Կարս՝ հնագոյն թեմերէն մէկը որուն առաջ-

նորդութիւնը Դ. դարէն սկսեալ մինչեւ հիմա գրեթէ անխափան շարունակուած է : Հիներու վանանդայ կամ Կարող կախկոպոսութիւն է :

Կ. Պոլսոյ պատրիարքութեան իրաւասութեան ենթարկուած է ժէ. դարուն վերջերը կամ ժ.Ը.ի սկիզբները : 1764ին կրկին էջմիածնայ աթոռին իրաւասութեանը կ'անցնի և անկէ կ'անուանուին քաղաքին առաջնորդները մինչեւ 1828 . երբ Մասիթէոս Պատրիարքի կարգադրութեան համաձայն Կարսի առաջնորդները Կ. Պոլիսէ կը դրկուին : 1878էն յետոյ կցուած է Երևանայ առաջնորդութեան :

Դ. ՎՐԱՍՏԱՆԻ կամ աւելի յաճախ յիշուած ձեւովը Վրաստանի եւ Իււերեթի առաջնորդութիւնը—որ թեմամագլուխ քաղաքին անուամբ թիֆլիսի առաջնորդութիւն ալ կոչուած է—1836ի Պալատէնիայի գծած սահմանովը կը գրաւէ Վրաստանի, Գանձակի, Շամշատի, Տայոյ, Ախալցխայի, Իմէրէդի և Գուրիոյ գաւառները : Այս սահմանը մինչև այսօր փոփոխուած չէ և միայն 1878է յետոյ աւելցան Պաթումի կողմերը :

Ամբողջ առաջնորդութիւնը չորս բաժանում ունի :

1. Թիֆլիս՝ թեմագլուխ :
2. Գորի՝ յաջնորդութիւն
3. Ախալցխա՝ »
4. Գանձակ՝ »

Ասոնք ալ հնօրեայ առաջնորդութեանց շարունակութիւններն են :

1. Թիֆլիզ կամ Տիֆլիս իր գրաւած կարեւորութեամբը նշանաւոր եղած է : Երբեմն Վրաստանի և այսօր Կովկասի մայրաքաղաքը ըլլալով, վաղուց Հայ գաղթականներ հաստատուած են հոն և կարևոր թիւի մը հասած են : ԺԲ. դարէն սկսեալ Թիֆլիզի առաջնորդ-

ները կը յիշուին զանազան առիթներով, թէև անոնց անխափան շարունակութիւնը հաստատուած չըլլայ:

ԺԸ. դարէն ասդին այդ շարքը հաստատուն է, ԺԹ. դարուն սկիզբը միայն Գանձակի թեմին Թիֆլիզի Առաջնորդութեան կցուած ըլլալը յիշուած ըլլալով, դիւրին է մակարեւել թէ Թիֆլիզի Առաջնորդութիւնը արդէն Պալատենիայէն առաջ ընդարձակ Վիճակ մըն էր որ այս նոր կարգադրութեամբ ա՛լ աւելի ընդարձակուեցաւ:

2. Գորի նորակազմ Վիճակ մըն է. նախապէս ուրիշ Վիճակի մը մասը կը կազմէր, սակայն Թիֆլիզի միացուած է: Երկրին կեդրոնն է Մցխէթա՝ Վրաստանի հին մայրաքաղաքը, այլ Առաջնորդարանը Գորիի մէջ հաստատուած է:

3. Ախլցխա՝ հին Վիճակ մը, որուն եպիսկոպոսները Ե. դարէն սկսեալ կը յիշուին: Հին ասին Տայոց եպիսկոպոսութեան տիտղոս կը կրէր:

Իր նախնական փայլը և կարեւորութիւնը յետոյ կորուսած է, այնպէս որ ԺՅ. դարէն յետոյ այլ ևս յատուկ Վիճակ ըլլալէ դադրած է, և ևնթարկուած է Կարնոյ առաջնորդութեան իրաւասութեանը, յատուկ փոխառաջնորդով մը, որ Կարնոյ Կարմիր վանքը կը նստէր:

1828ին Թիֆլիզի վիճակին ասորադասուեցաւ. և 1836ին անոր մէկ յաջորդութիւնը կազմեց:

4. Գանձակ՝ Աղուանից Կաթողիկոսութեան հոգևոր իրաւասութեան սահմանը կազմող այս գաւառը, անոր ջնջուելէն առաջ ԺԹ. դարուն սկիզբը Թիֆլիզի առաջնորդութեան ևնթարկուած է և ապա առանձին յաջորդութիւն կազմած է: Այժմ Եղիսաբեթուպոլիս ալ կը կոչուի:

5. ՎԱՐԱՊԱՎԻ կամ ԱՐՅԱԽԻ վիճակը Կասպից ծովուն եզերքը կը գրաւէ Ղարապաղի նահանգը ամբողջ, Տաթևու Արքեպիսկոպոսութիւնը միայն դուրս ձգելով: Միայն մէկ յաջորդութիւն ունի, որ է՝ Նուխի կամ Շաֆի:

1. Ղարապաղ թեմագլուխ՝ կեդրոն ունի Շուշի քաղաքը, ուր կը նստի Առաջնորդը: Այս Աթոռը յիշատակութեան արժանի է մասնաւորապէս իբր Կաթողիկոսական Աթոռի մը շարունակութիւն, վասն զի Աղուանից Կաթողիկոսութեան ուղղակի շարունակութիւնն է: Աթոռը հաստատուած կը համարուի աւանդօրէն Եղիշէ Առաքեալէն Ա. դարուն մէջ: Դ. դարուն Կաթողիկոսութեան վերածուած է և այսպէս անընդհատաբար շարունակուած է մինչև 1797, երբ Էջմիածնի Կաթողիկոսները ջնջելու ձեռնարկած են այս Կաթողիկոսութիւնը որ 1815ին վերջնականապէս դադրած է գոյութիւն ունենալէ:

Այդ թուականէն յետոյ Էջմիածնայ Կաթողիկոսներու իրաւասութեան ներքև պարզ առաջնորդութեան վերածուած է:

2. Նուխի՝ Պաշաժեկնիայով յաջորդութիւն կողած է Ղարապաղի Առաջնորդին իրաւասութեան ներքև: Նախապէս Աղուանից Կաթողիկոսութեան ենթակայ թեմ մըն էր:

Ձ. ՇԱՄԱԽԻԻ առաջնորդութիւնը կը տարածուի Շամախիի, Բազուի, Դարբանդի և Ղուբայի շրջակայքը, և ըստ Պաշաժեկնիայի շունի յաջորդութիւն (փոխառաջնորդութիւն): Սակայն այսօր Շամախի քաղաքը գրէթէ աւերեալ և Բազու մեծ կարեւորութիւն ստացած ըլլալով, կը մտածուի առաջնորդութեան կեդրոնը Բազու փոխադրել:

Առ այժմ նկատի առնելով Բազուի կարեւորութիւնը, միայն Գործակալ վարդապետ մը կը պահուի հոն:

Նախապէս այս վիճակը՝ որ ժէ. դարէն սկսեալ կը յիշուի, Աղուանից Կաթողիկոսութեան ենթակայ առաջնորդութիւն մըն էր:

Աղուանից Կաթողիկոսութեան ջնջուելովը Էջմիած-

նայ կաթողիկոսութեան ենթարկուեցաւ և պահեց իր
առանձին առաջնորդ պահելու իրաւունքը :

* * *

Այս վեց առաջնորդութեանց մէջ կը պարփակուին
այսօր Ռուսիոյ հայերը՝ որոնց եկեղեցական վարչութեան
պետն է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իրեն խորհրդա-
կան ունենալով չորս եպիսկոպոսէ և չորս վարդապետէ
բաղկացեալ Սինոդ մը որ կազմուած է Պաշտօնէսէն
քիչ առաջ :

Նախապէս ընդհանրական Կաթողիկոսները կարեւոր
գործերու անօրէնութիւնը վիճակաւոր եպիսկոպոսներէ
կազմուած ժողովներով կ'ընէին : Հիմա Սինոդէն կախում
ունի Ռուսահայոց վերաբերեալ որոշումները , այնպէս որ
այսօր Ռուսահայոց հոգեւոր գործոց տեսչութեան մէջ
Կաթողիկոս և Սինոդ համահաւասար դեր ունին , մինչ
արտաքոյ Ռուսիոյ գանուող հայոց հոգեւոր վերին գոր-
ծոց մէջ Կաթողիկոսը միայն ձեռնհաս է որոշում տալու
և Սինոդը ու է հեղինակութիւն չունի :

Պաշտօնէսիսով սահմանուած վեց առաջնորդները
Կայսերական Հրովարտակով կը կարգուին Ամենայն Հա-
յոց Կաթողիկոսին առաջարկութեամբ , որ պէտք է երկու
հոգի ցոյց տայ իւրաքանչիւր պաշտօնի համար , բայց
ընդհանրապէս իր առաջին առաջարկածը կ'ընդունուի :

Իսկ առաջնորդներուն ստորագաս յաջորդները կամ
փոխանորդները ու գործակաշները ուղղակի կ'անուան-
ուին Ս . Էջմիածինէն :

Իւրաքանչիւր առաջնորդ իր կարգին վիճակային հո-
գեւոր գործերը կարգադրելու համար իր քովը ունի իբր
խորհրդական հոգեւոր անձան մը (Կոնսիստորիա) բաղ-
կացեալ չորս եկեղեցականներէ՝ ամենքն ալ քահանայ .
այլ յաճախ նախանդամը վարդապետ մը , ընտրութիւնը

առաջնորդը ինք կ'ընէ և միայն ի գիտութիւն կը ծանուցանէ Էջմիածնայ Սինոդին :

Իսկ Հոգեւոր կառավարութիւն անունը կ'առնեն ատեանները այն տեղերու մէջ՝ ուր յաջորդութիւն մը կայ : Այն ատեն երեք եկեղեցականէ կը բաղկանան և ինչպէս որ Հոգեւոր ասեանները Սինոդին ստորադասուած են, ասոնք ալ վիճակային կենսիստորիային կը ստորադասուին :

1906 ի ընթացքին Հայրապետական կարգադրութեամբ և սկզբամբ որոշուեցաւ Առաջնորդները ու Յաջորդները տեղւոյն վրայ կազմուելիք ընտրողական ժողովներու միջոցաւ ընտրել և Հայրապետական հաստատութեան ենթարկելէ յետոյ մատուցանել Պետական հաստատութեան, այլ դեռ պատշաճ կանոնադրութեամբ չհաստատուեցաւ և օրինաց կարգ չանցաւ :

* * *

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ուղղակի իրաւասութեան ենթակայ չորս ուրիշ առաջնորդներ եւս կան որոնք Խուսիոյ սահմաններէն դուրս կը գտնուին :

Այդ առաջնորդութիւնները կը վարուին իրենց յատուկ կանոններովը և կը բաժնակցին տեղական կառավարութեանց հետ իրենց առաջնորդներու միջոցաւ որոնք Հայրապետէն ուղղակի կ'անուանուէին մինչև հիմա : Վերջերս եղած կարգադրութեան մը համաձայն ընտրութիւնը վիճակին տրուեցաւ և վաւերացումը միայն Կաթողիկոսին վերապահուեցաւ, այլ տակաւին որոշ կանոնադրութեամբ չհաստատուեցաւ :

Այս ուղղութեամբ մատակարարեալ չորս առաջնորդութիւններն են .

Ա. Առապասական

Բ. Պարսկա-Հնդկաստան

Գ. Եւրոպա

Գ. Ամերիկա

Ա. ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆ՝ Կովկասի անմիջական մերձաւոր սահմանը և դրացի շրջանակն է պարսկական պետութեան մէջ: Այս վիճակը հնագոյն առաջնորդութիւններէն մէկն է և ժամանակին ընթացքին մէջ շատ մը կերպարանափոխութիւններ կրած է:

Նախապէս երկու վիճակ կը պարունակէր՝ Հերայ և Չարեանդայ եպիսկոպոսութիւնները, ինչպէս ցոյց կուտան ժ.Բ. դարէն մնացած յիշատակարաններ: Երբեմն կրած է նաև «Սալմաստայ և Իրանն Պարսից» եպիսկոպոսութեան տիտղոսը, և յաճախ Սալմաստի առաջնորդութիւն անուամբ կը յիշուի:

Ժ.Բ. դարուն Գիլանի նահանգը ևս այս առաջնորդութեան մասը կը համարուի, սակայն նոյն դարուն մէջ 1765ին Ատրպատականի շրջանակը Թաւրէզ կեդրոնով նուիրակութեան կը վերածուի և Գիլան անջատ Տէրունի վիճակ կը դառնայ: Ատրպատականի վիճակը՝ երբ էջմիածին Պարսկաց իշխանութեան ներքե էր, շատ աւելի ընդարձակ սահման մը ունէր: Առաջնորդը կը նրստէր Մակուի Ս. Թադէոս Առաքեալ Վանքը: Նախիջեւան և Ագուլիս Ռուսիոյ անցնելով և Աղբակ Օսմանեան Կառավարութեան, առաջինները Ռուսիոյ վիճակներուն կցուեցան և վերջինը՝ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան թեմերուն: Հիմա այս թեմին կեդրոնն է Թէվրիզ կամ Իաւրէժ ուր կը նստի առաջնորդը, իսկ Սալմաստի և Հաւնասանի մէջ կը պահուին երկու փոխանորդներ՝ ստորադաս առաջնորդին՝ որմէ կ'անուանուին:

Համատան՝ աշխարհագրական սահմանով Ատրպատականէ դուրս կը մնայ, սակայն շատ հին ատենէն ի վեր հոգեւոր հովուութիւն մը եղած է: Երբեմն աւելի հեռու այսինքն Սագսսսան կամ աւելի հիներու՝ Վրկանի

ըստուածը այս շրջանակին մէջ կ'իյնար : Եւ ինչպէս Քերթող Սեբէոս կը վկայէ , Չ. դարուն վերջերը հոն հաստատուած էին Հայ գաղթականներ , որոնց վրայ եպիսկոպոս մը կը ձեռնադրուի Արէլ անուն : Ժամանակին ընթացքին մէջ Պարսիկները Դ. դարէն մինչև Է. դար միշտ Հայերը փոխադրած են Սագաստան , Խուժաստան , Մագանդարան , Խորասան , Մարաց աշխարհ և նոյն իսկ յայտնապէս Համաստան քաղաքը : Այդ կողմերը Հայեր գրտնուած ըլլալը Ժ. դարուն կը հասաատէ կրկին Ասողիկ :

Բ. ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ-ՀՆԻԿԱՍՏԱՆԻ առաջնորդութիւնը կը տարածուի՝ բաց ի Ատրպատականէ՝ բոլոր Պարսկաստանի , Հնդկաստանի , Աֆղանստանի , Պիրմանիոյ և Ովկիանիոյ Հայոց վրայ , կամ մէկ խօսքով բոլոր Ասիոյ առաջնորդութիւնն է , բաց ի Օսմանեան և Ռուսական տիրապետութեան երկիրներէն :

Վաղընջական ժամանակներէ սկսեալ Հայեր հաստատուած են Պարսկաստանի զանազան կողմերը զանազան առիթներով , սակայն յատուկ առաջնորդութիւն մը կազմուած ըլլալը չէ յիշուած բնաւ :

Շահ Աբասի ձեռքով կատարուած գաղթականութենէն յետոյ , Ժ. դարուն սկիզբը կը հիմնուի Նոր-Ջուղան և իր յատուկ առաջնորդութիւնը , որ մինչև հիմա կը տեսէ : Երբեմն այս առաջնորդութեան մասը կը կազմէր նաև Պաղտատի վիճակը , որմէ կ'անցնէին սովորաբար Հնդկաստան գացող նուիրակները :

Պաղտատ 1765ին Տէրունի վիճակի վերածուեցաւ , սակայն միշտ Նոր-Ջուղայի առաջնորդները բարոյական հեղինակութիւն մը ունէին Պաղտատի Հայոց վրայ , որոնք միշտ յարաբերութեան մէջ էին Սպահանի Հայոց հետ , որոնց մէկ ճիւղն էին : 1828ին Պաղտատի Տէրունի վիճակը կցուեցաւ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան , որով անջատուեցաւ Նոր-Ջուղայի վիճակէն :

Նոր-Ջուղայի Հայերէն մաս մը Հնդկաստան, Աֆղանիստան, Պիրմանիա, Ճավա կղզին, Փիլիպեանց մայրաքաղաքը Մանիլա և մինչև Չին գաղթած և կարևոր դիրքերու հասած ըլլալով, Սպահանի առաջնորդները հոգեւորապէս զանոնք հովուելու համար միշտ քահանաներ զրկած են, որով այդ կողմերու Հայերը Նոր-Ջուղայի առաջնորդութեան ենթարկուած են: Սակայն, միւս կողմէն Հնդկաստանի Հայոց հարստութեան համբաւը և էջմիածնայ Աթուլին կարօտութիւնները պատճառ եղած են որ միշտ կաթողիկոսները նուիրակներ զրկեն Հնդկաստան և մերձակայ գաղութներուն՝ անոնց նուէրները ստանալու համար: Եւ իրաւամբ Ժ.Ը. դարէն սկսեալ միշտ նուիրակներ զրկած են Հնդկաստան:

1808ին նոյն իսկ մտածուած է Հնդկաստանի Հայերը Տէրուհի վիճակի վերածել, սակայն վիճակայինները նախամեծար համարած են կապուած մնալ Նոր-Ջուղայի առաջնորդութեան: Նոյնպէս այս վիճակին կապուած էին Աֆղանստանի Հայերը, որոնք այսօր շատ ջնջին թիւ մը կը ներկայացնեն, սակայն միջոց մը բաւական ստուարաթիւ պէտք է եղած ըլլան, վասն զի 1766ին Ղանտահարի, Քեապուլի և Պուխարայի Հայոց Առաջնորդ ու նուիրակ կը կարգուի ուղղակի էջմիածինէ վարդապետ մը, սակայն այս անջատ առաջնորդութիւնը չէ կրցած շարունակել: Ղանտահար և Քեապուլ այսօր Պարսկաստանի առաջնորդութեան և Պուխարա (Թրքաստան) կցուած է Աթաէրխանի առաջնորդութեան, թէև առաջիններուն մէջ Հայ այլ ևս գոյութիւն չունի:

Այսօր այս առաջնորդութիւնը ունի Պարսկաստանի մէջ երկու թեմ,

1. Սպահան, ուր կը նստի Առաջնորդը:

2. Թեհրան, ուր կայ Փոխ-Առաջնորդ մը՝ անուանուած Առաջնորդէն:

Իսկ Հնդկաստանի մէջ իւրաքանչիւր եկեղեցի կը ներկայացնէ մէկ թեմ, որոնց համար վիճակաւոր անունով քահանաներ կը ղրկուին Նոր-Ջուղայէն, եռամեայ պայմանաժամով, ի հարկին պայմանաժամը կրկնելով:

Այսպէս 1. Կալկաթա, 2. Մասրա, 3. Պոմպայ, 4. Չեզրա, 5. Տաֆա, 6. Սուրաթ, 7. Անյսապաս, Հնդկաստանի այն քաղաքներն են ուր Հայ եկեղեցիներ գոյութիւն ունին:

Հնդկաչինու մէջ երեք թեմեր կան որոնք են՝ 1. Ռանգուն, 2. Մանսալէ, 3. Սինկաբուր: Իսկ Ուլկիանիոյ մէջ այսօր միայն 1. Պարալիա, 2. Սուրաբայա (Ճաւա կղզիին մէջ) ունին Հայ բնակչութիւն և եկեղեցի: Մնացեալ տեղերէն Հայերը դուրս կամ օտարացած են:

Գ. ԵՒՐՈՊԻՈՑ Առաջնորդութիւնը իր հոգեւոր իրաւասութեան շրջանակին մէջ ունի Եւրոպական Ռուսիայէն և Պալքանեան թերակղզիէն դուրս հաստատուած Հայերը:

Եւրոպիոյ մէջ Հայոց հաստատութեան թուականը հնագոյն ժամանակներէ կը սկսի: Ժ.Յ. դարէն սկսեալ Եւրոպիոյ զանազան մասերուն մէջ Հայ գաղութներ հաստատուած կը զանկենք: Մասնաւորապէս Անդրկովկասի եւ Ռուսիոյ ճամբով Լեհաստան անցնող գաղթականները կը ներկայացնէին ստուարաթիւ հաստուած մը, որ իր յատուկ առաջնորդութիւնը և կազմութիւնը ունէր: Առաջնորդը ուղղակի էջմիածինէն կ'անուանուէր և կը կրէր «Արեւալիսկոպոս Ընուզաց եւ Օրախաց աշխարհի եւ հոգևոր Առաջնորդ Լեոպոշոյ» (1398 թուականին) տիտղոսը, որմէ դիւրին է հետևցնել թէ ո՞ր աստիճան ընդարձակ էր իր իրաւասութեան սահմանը: Սակայն յետոյ այս ամէն մասերը իրարմէ անջատուեցան և Ռուսիոյ մէջ Աժտէրխանը և Մոլտո-Վալաքիոյ (Ռուլան) մէջ համանուն առաջնորդութիւնները կազմուեցան:

Լեհաստանի գաղութին Հռովմէականութեան անց-
նելովը այս առաջնորդութիւնն ալ Լէոպոլտոյ հռովմէական
արքեպիսկոպոսութիւնն եղած է և մինչև այսօր կը տեւէ :
Գրեթէ այս գաղութին հետ միաժամանակ կը յիշուին նաև
Ճենովայի, Անգլիոյ, Պելճիգայի և մանաւանդ Վենետիկի,
Ամսթերամի, Լիվոռնոյի, Անքոնայի, Հռոմի մէջ Հայ
գաղթականութիւններ, յատուկ եկեղեցիներով, որոնք
իրենց հոգեւոր գործոց մատակարարութեան համար եր-
բեմն ունեցած են հովիւներ և երէցներ, սակայն բնաւ հա-
մախումբ ամբողջութիւն մը չեն ներկայացուցած և ոչ ալ
տեւական միճակ : Ասոնցմէ միայն Վենետիկ և Լիվոռնո
Հայ Կաթողիկ եկեղեցիներ մնացած են :

1898ին Ամենայն Հայոց հայրապետը Եւրոպիոյ գա-
նազան մասերու մէջ զրիւ գտնուած գաղութները հոգեւոր
առաջնորդութեան մը ստորադասեց, կազմակերպելով Եւ-
րոպիոյ Հայոց առաջնորդութիւնը :

Պուլկարիա և Ռումանիա, որոնք Կ. Պոլսոյ Պատրիար-
քութեան ներքեւ միճակներ էին, ըստ հին սովորութեան
Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանի վերին տեսչութեան տակ մը-
նացին, ինչպէս նաև Աթէնք, Կիպրոս և Կրետէ :

Այսօր Եւրոպիոյ առաջնորդութիւնը իրեն ստորադաս
ունի չորս կազմակերպեալ թեմ, այսինքն յատուկ եկե-
ղեցիով և հովիւով թեմեր, իսկ ունի բազմաթիւ փոք-
րաթիւ Հայ գաղութներով քաղաքներ, որոնք եկեղեցի
կամ աղօթարան չունին, սակայն այցելութեամբ հոգեւո-
րապէս զանոնք միախմբելու պարտքը կը ծանրանայ Եւ-
րոպիոյ Առաջնորդին վրայ :

Չորս կազմակերպեալ թեմերն են .

1. Բարիգ որուն առաջին հովիւը եղած է Տ. Յով-
հաննէս քհն. Հիւնքեարպէյէնտիեան : 1865ին Կ. Պոլսոյ
Պատրիարքարանը նկատելով այդ քաղաքին համաշխար-
հային կարեւորութիւնը, այդ քահանան զրկած է :

Այդ օրէն մինչեւ այսօր Կ. Պոլիսէ դրկուած են միշտ Բարիզի հոգեւոր հովիւները : Նախապէս միայն մատուռ մը գոյութիւն ունէր, սակայն այսօր այս գաղութը ունի հոյակապ եկեղեցի մը յանուն Ս. Յովհաննու Մկրտչի :

2. Մարսիլիա ունի յատուկ մատուռ և հովիւ : Անցեալ դարուն վերջին քաւորդին մէջ հաստատուած է այս հովուութիւնը, թէեւ նախապէս ժէ. դարուն մէջ ալ հոս պզտիկ գաղութ մը երբեմն գոյութիւն ունեցած ըլլայ :

3. Մանչեսթըր ունի յատուկ հովուութիւն հաստատուած 1865ին Կարապետ Վ. Շահապարեանի այցելութեամբ : Մինչեւ 1895 իր յատուկ եկեղեցիովը կը ներկայացնէր առանձին հովուութիւն մը : Մանչեսթրի հովիւը կը լրայնէր նաեւ Լոնտոնի Հայոց հոգեւոր պէտքերը տարեկան այցելութիւններով : 1889ին միջոց մը Լոնտոնի մէջ զատ հովուութիւն մը կազմուեցաւ, սակայն շատ կարճ եղաւ իր կեանքը :

4. Սուչովա կը ներկայացնէ Եւրոպիոյ առաջնորդութեան ամէնէն հին հատուածը : Ա. սարիոյ Պուքովինա նահանգին մասը կը կազմէ այս քաղաքը :

Նախապէս իրր Լեհահայոց գաղթականութեան մասնոյն գաղթականութեան առաջնորդութեան կապուած էր, վասնզի—ինչպէս ըսինք—Լեհաստանի եպիսկոպոսին իրաւասութիւնը ժ. դարուն վերջերր Ռուսաց և Ռուսաց աշխարհին և Լէոպոլսոյ վրայ կը տարածուէր միանգամայն :

Ժն. դարուն վերջերր Սուչովա կ'ունենայ իր յատուկ եպիսկոպոսը, սակայն քիչ յետոյ (1629) կը տեսնենք Մուտա-Վալաքիոյ առաջնորդութեան կցուած : Ասոր պատճառը պարզ էր : Այդ թուականին Սուչովա (Պուքովինա), Պեսարապիա, Մուտոյ-Վալաքիա, ամէնքն ալ մի և նոյն քաղաքական հեղինակութեան ներքեւ կը գտնուէին, որով անկարելի էր կապուած մնալ ուրիշ պետութեան մը մէջ գտնուող առաջնորդի մը հեղինակութեան ներքեւ :

Մի և նոյն պատճառներով 1786ին Պուքովինա՝ Մուտո-Վալաքիոյ առաջնորդութենէն կ'անջատուի : Յովսէփ Եպիսկոպոս Արղութեանց այն ատեն առաջնորդ Պեսարապիոյ՝ նկատելով թէ Աւստրիոյ իշխանութեան ներքեւ գտնուող Սուչովայի Հայերը կարելի չպիտի ըլլայ հովուել Քիչնեւէն, կը խնդրէ Աւստրիոյ կառավարութենէն որ արտօնէ Պուքովինայի Հայոց Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան իրաւասութեան ենթարկուիլը, ինչ որ կը թոյլատրուի :

1808ին համայն Ռուսիոյ (Աժտէրխանի) առաջնորդ Եփրեմ Եպիսկոպոս օգտուելով պետական սահմաններու փոփոխութիւններէն առաջնորդ ճանչցուեցաւ նաև Սուչովայի և Մուտո-Վալաքիոյ, սակայն այս միացումը շուտով ջնջուեցաւ և Սուչովա՝ Աւստրիոյ իշխանութեան տակ առանձին հովուութիւն մը կազմեց :

Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանի կողմանէ Ռուսմանիա զըրկուած այցելու հովիւները սովորաբար կ'այցելէին նաև Սուչովա, որով Պուքովինայի Հայերը, որոնք Լեհաստանի գաղթականութեան վերջին մնացորդը կը ներկայացնեն, անուանապէս Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանին իրատասութեան ներքեւ կը գտնուէին :

1898ին կարգադրութեամբ Երուսաղիոյ առաջնորդութեան ենթարկուցաւ :

Ունի երկու հնօրեայ եկեղեցի և երկու վանք :

Բ. ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ առաջնորդութիւնը նորակազմ վիճակ մըն է : 1829ին Ամերիկացի միախօսարներուն մեր մէջ երեւնալէն յետոյ, գէպի Ամերիկա՝ չահու սկնկալութեամբ գաղթողներ գտնուեցան :

Առաջին անգամ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանը նկատի առնելով հետզհետէ գաղթողներուն հոգեւոր պէտքերը՝ 1889ին վարդապետ մը զրկեց իբր հովիւ : 1889էն մինչեւ 1898 Պատրիարքարանը տնտեսած է Ամերիկայի գաղութին հոգեւոր պէտքերը ամէն անգամ որ իրեն դիմում եղած է :

Հայերը այսպէս հետզհետէ Միացեալ-Նահանգաց մէջ կրցան պահպանել հոգեւոր կազմակերպութեան առաջին նշանակը եղող աղօթարաններ եօթը քաղաքներու մէջ առանձին երէցներով, և ուրիշ շատ մը տեղերու մէջ ցըրուած և անկարող հոգեւոր պէտքերը անտեսելու միջոցներէն :

Հետեւարար այդ ցրուած խումբերը մէկ կեդրոնի մը մէջ միացնելու և վարչական գործերը դիւրացնելու համար արդի Հայրապետը Ամերիկայի Հայոց հովուութիւնները միացուց և յատուկ կոնդակով հաստատեց Ամերիկայի Հայոց Առաջնորդութիւնը եպիսկոպոսի մը հսկողութեան տակ և յատուկ կանոնադրով, որ յետոյ թեմականք կազմեցին :

Այդ առաջնորդութեան կեդրոնն եղաւ 1. Ուսըրը՝ ամէնէն հայաշատ քաղաքը Ամերիկայի՝ ուր առաջին անգամ եկեղեցի մը շինուեցաւ. Ս. Փրկիչ անուանով :

2. Նիւ-Յորք ուր ունինք եկեղեցի մը վարձքով գործածուած :

3. Պոսթրն

4. Բրովիքնս

5. Չիքակոյ

6. Լորէնս, այս չորսը միայն մաստուաներ ունին :

7. Ֆրեզնոյ

8. Ուեսթ Հոլոֆրն, որոնք նորակերտ եկեղեցիներ ունին Ս. Երրորդութիւն և Ս. Խաչ անուանով :

ՕՍՏԱՆԵԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Վ. Ե. Ն. ՍՈՒՂԹԱՆԻՆ

ԿՍ. ՅՍԵՐԱԿԱՆ ՖԷՐՄԱՆՈՎ ՀԻՄՆՈՒԱԾ

20 Սեփեռ 1310, 2/14 Օգոստոս 1892 ին

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ՓՈՒԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎՏԱՆԳՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

ԿՍՏԱՆԵՆ ԿՐԿ

ՆՆՕՐԵՆ

Ս Ս Ա Լ Թ Ա Ս

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ

(Կ. Պոլս, Վալարիա, Կարապետյան)

ՔՐԷՏԻ ԼԻՅՆԷ

CRÉDIT LYONNAIS

ԱՆԱՆՈՒՆ (ANONYME) ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 250,000,000 ՖՐԱՆՔ

ԱՄԲՈՂՋԱՊԷՍ ՎՃԱՐԵԱԼ

ՊԱԶԵՍ 125,000,000 ՖՐԱՆՔ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՃԻՒՂ

Կալաթա, Քարաֆեոյ, Նենի խան

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ Ք

Սթամպուլ. Սուլթան Համամ, Ալլահվերսի խան
Բերա. Մեծ փողոց, թիւ 333

ՔՐԷՏԻ ԼԻՅՆԷԻ Քարաֆեոյի նիւղն ինչպէս
նաեւ Բերայի յուր Սթամպուլի մասնաճիւղերը
դրամական ամէն տեսակ գործողութիւններ կը
կատարեն: Նոյնպէս փոխառութիւններ կ'ընեն
արժեթուղթերու վրայ:

Արժեթուղթերու փոխարէն ընթացիկ հաշիւ-
ներ կը բանան:

Ֆրանսայի եւ օտար երկիրներու զանազան
հրապարակներու վրայ փոխանակագիրներ կը
բաւեն:

Վարկի թուղթեր (Lettres de Crédit) կուտան:

Սահարանի գործողութիւններ (Ordre de Bourse) կը կատարեն Պոլսոյ եւ օտար հրապարակներու վրայ :

Կտրօններ անսիջապէս կը վճարեն :

Ի պահ կ'ընդունին արժեթուղթեր եւ բաժնեթուղթեր ինչպէս նաեւ դրամ չէֆերու փոխարէն վճարելի տոկոսաւոր կամ անտոկոս հաշուարկացով :

Որոշելի պայմաններով տոկոսաբեր եւ պայմանաւոր մուրհակներ կուտան : Ներկայիս մէկ տարուան համար 3% տոկոս :

Վարկի թուղթեր ներկայացնողներու դիրութեան եւ հանգստութեան համար յատուկ սրահ ունին :

Մասնաւոր դրամարկղներ վարձու կուտան :

Առեւտրական մուրհակներ, փոխանակագիրներ կը գանձեն եւ կը գեղչեն, ինչպէս նաեւ բեռնագրերու (Connaissement) փոխարէն գանձումներ կ'ընեն եւ կը գեղչեն :

Եւ անսիջապէս յանձնելու պայմանաւ կը գնեն եւ կը ծախեն տեղական եւ օտար զանազան վիճակահանութեանց արժեթուղթեր :

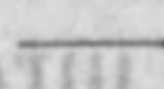
Սքանկոյի մասնաճիւղը վերոգրեալ բոլոր գործառնութիւններէն զայն ապրանքի վրայ փոխատուութիւններ կ'ընէ :

Վանառներ կ'ընդունի թէ՛ իբր ազատաւանդ (Dépôt libre) մթերանոցի վարձի (արժե) վճարմամբ եւ թէ՛ իբր վանառելի ապրանք Կ. Պոլսոյ եւ օտար երկիրներու մէջ ծախուելու համար :

WIENER BANK-VEREIN

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ ՖԵՌԱՅՆ

Հ. Ա. Ս Ս Ս. Տ ՈՒ Ա. Ծ 1869 Ի Ն

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԻ 130,000,000 ԳՈՒՐՈՆ

ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ՎՃԱՐՈՒԱԾ

ՊԱՇԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 36,000,000 ԳՈՒՐՈՆ

ԿԵՂԵՐՈՆԱՏԵՂՐ. Վ.Ի.Է.Ն.Ն.Ա. 12 գրամենեակներ ունի այդ ֆազակին զանազան արջանակներուն մէջ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ. — Բրախայի, Կրացի, Պրուսի, Օսիկի, Բեթրայի, Լեմպեկի, Չերնովիչի, Բլախենեուրդի, Պիլից-Պիպրայի, Բարլապասի, Բիլգենի, Բրոզնիցի, Ս. Բայրէնի, Թեքլիի, Վիլպախի և Վիներ Նեոքրասի մէջ:

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐԸ

ԿԵՂԵՐՈՆԱՏԵՂՐ. ՂԱԼԱԹԻԱ. Քամանսո իսան Աւստրիական նամակատան վրայ

ԳՈՐԾԱՎԱԼՈՒԹԻՒՆ ՊՈԼՍՈՅ. Քիւչիւֆ Աւեր ԷՖ. փողոց Կսֆի Զապրիյէ

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ ՖԵՐԱՅՆ կը գրողի սեղանաւորական ամէն տեսակ գործողութիւններով, մասնաւորապէս կը բանայ ընթացիկ հաշիւներ, իբրև աւանդ կ'ընդունի պարտավճուղիներ, փոխառուութիւններ կ'ընէ ընթացիկ հաշիւներով, պարտավճուղիներ կամ արժեթուղիներ գրաւ ընդգրկելով կը հանէ չէքեր, վարկագրեր, փոխգրեր և վճարումներ կ'ընէ հեռագիրներով, կը գնէ և կը ծախէ ամէն տեսակ պարտավճուղիներ թէ մեր և թէ բոլոր ասար հրապարակներուն վրայ, կը զեղչէ և կը գանձէ կտրոններ և արժեթուղիներ, կը գնէ և կը ծախէ փոխգրեր բոլոր հրապարակներուն վրայ, կ'ընդունի տեսողի և պայմանաւճարով վճարելի պարտավճուղիներ, կը կտարէ սահարանական ամէն տեսակ գործողութիւններ:

Իրամատուներ բաց է առտուան ժամը 9¹/₂էն իրիկուան 4¹/₂ Ուրբաթ օրերը 9¹/₂էն 4:

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ ՖԷՌԱՅՆԻ

Պոլսոյ մէջ նոր հաստատուած գրամատուէններ առեւտրական գործառնութիւններու գիւրութիւններ կուտան, սակայն ասոնց մէջ ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ ՖԷՌԱՅՆ միակն է որ բացի վաճառականական զարգացման համար նորանոր միջոցներ հայթայթելէ, ժողովրդեան, եսնաճ գասակարգին գիւրութիւն կուտայ իրենց գրամը խնայելու և խնայողական սնտուկ մըն ալ հաստատած է այս նպատակաւ որ 50 դրուշէն սկսելով կ'ընդունի որ և է գումարս

Ամէն մարդ փոխանակ իր խնայած գումարը, անհաստատ թուղթերու և անապահով միջոցներու յատկացնելու, թող յանձնէ այս խնայողական սնտուկին, որուն գրամագլուխը 130,000,000 գուրօն, ամբողջովին վճարուած է:

1000 սկիւէն վար ս և է գումարի համար 100ին 3 1/2 տակոս պիտի վճարուի նոյն սնտուկէն. իսկ ասկէ վեր գումարներու համար 100ին 3, պայմանաւ որ գրամատուէր պէտք տեսած ատեն զեղշէ կամ աւելցնէ անկոսի սակը 15 օր առաջ ծանուցանելով տեղական թերթերու մէջ:

Սնտուկը յանձնուած գումարները եթէ 100 Օամ. սկիւէն վար են, կրնան ետ առնուիլ որ և է ատեն, իսկ 100 սկիւէն մինչև 1000 սկիւ և աւելի գումարներու համար 3էն մինչև 30 օր առաջ տեղեկութիւն պէտք է տալ գումարին քանակութեան համեմատ:

Գրամատուէր իրեն կը վերապահէ փակել ս և է աւանդատուի հաշիւը, ու զուտած ատեն վճարելով անոր մնացորդ պահանջը:

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ ՖԷՌԱՅՆ կրնայ նաև տեսրակ մը յանձնել անչափահաս տղու մը անունով, բայց այդ պարագային նախապէս սրոշուած խնամակալը միայն (վկչի կամ վասի) կրնայ գանձումներ կատարել: Ահաւասիկ գիւրութիւններ ժողովրդեան խնայած գրամը անկորուստ պահելու համար:

Երբ նկատուի թէ շարաշար աշխատութեան արդիւնք եղող որքան խնայուած գումարներ, անապահով միջոցներով կորսուած են, պիտի հասկցուի խկոյն թէ ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ ՖԷՌԱՅՆԻ հաստատած այս սնտուկը, որքան բարերար և օգտակար դեր մը կատարելու կոչուած է: Աւրիմն պարտք մըն է մեզի համար յորդորել ժողովուրդը որ ՕԳՏՈՒԻՆ ԱՅՍ ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿԻՆ ԱՌԱԽԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ ԵՒ ԸՆԾԱՅԱԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ:

ՆՈՐԹՅ ՊՐԻՔԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԵՆՔԱՅԼ

ԵՒ

ՆՈՐԹՅ ԸՐԵ

ՍԱՊԱՏՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԸՆԴԵՏԻ ՊԵՏԵՅԻ

Ապաստուածքուն առ հասարակ օգտակարութիւնն և կարեւորութիւնն հարիւրաւոր ընկերութեանց ըրած գործաւորութեանց մեծութեանն յայտնի է: Հրդեհի դէմ ապաստուածքութիւնն իւր գաւաակարգին մէջ ամենակարեւոր ճիւղն է: Այս գրութեամբ ընկերութիւնք կը ստանձնեն տուժել հրդեհէ յառաջ եկած վնասներն ի փոխարէն կանխավճար սակագնայ մը զոր ապաստուածքայ կը վճարէ:

Հրդեհի դէմ կ'ապաստուածքուն Եկեք, Կարասիք, Ապրանք և Տան վարձք ըստ հետեւեալ պայմանաց:

Ա. Այլ որ կ'ապաստուածքէ՝ պարտի տէր լինիլ ապաստուածքելի ստացուածոց մասամբ կամ ամբողջովն:

Բ. Այլ որ կրնայ ստացուածքն իւր արժէքէն աւելի ապաստուածքել և այլեղէն վերջ ստացուածոց իրական արժէքէն աւելի բան մը պահանջել:

Գ. Եկեքի մը շինութեան տեսակն և շրջապատող շինութեանց նկատմամբ ունեցած դիրքը պարտին ճշգրիտ նկարագրուիլ ապաստուածքին մէջ: Հարկ չէ ըսել թէ սխալ նկարագրութեամբ մը ինչ վէճերու առիթ կը տրուի ապագային:

Հետեւեալ պարագայները պարտի ապաստուածքելուն լինաց տուր ընկերութեան:

1. Եթէ իւր մօտ աւրիշ շէնքի մը շինութեամբ կամ գործարանի մը հաստատութեամբ վտանգն աւելնայ:
2. Եթէ կարասիք կամ ապրանք փոխադրուիլ շէնքէ մը միւր:
3. Եթէ իւր ստացուածքն աւրիշի ծախէ:
4. Եթէ իւր բնակած տանը վարձու առ կամ վարձակային տեղ ինք բնակի:
5. Եթէ հրդեհն յառաջ եկած է ապաստուածքելուն սեղանի կամ անուղղակի մասնակցութեամբ ընկերութիւնը կը մերժէ որ և է հաստատուի վնասուել:

6. Ընկերութիւնն ըստ իւր կամաց կրնայ այրեալ ստացուածքն իւր նախկին վիճակին մէջ վերահաստատել կամ փասուց արժէքը վճարել :

7. Եթէ ոք իւր ստացուածքն ապահովագրած է ընկերութեան մը և նոյն ստացուածոց վրայ սրիշ գումար մըն ալ այլ ընկերութեան կ'ապահովագրէ՝ պարտի երկու կողմանց ծանուցանել զայդ հակառակ պարագային մէջ երկու ընկերութեանց ապահովագիրք չեղեալ կը համարուին :

8. Ապահովագրեալը պարտական է հրդեհի ժամանակ, եթէ ներկայ է, ձեռքէն եկածն ընել իւր ստացուածքն ազատելու համար, այս անթիւ յառաջ եկած ծախքերն ու փասներն ընկերութիւնը կը տուժէ ապահովագրուած գումարի համեմատութեամբ :

9. Տան մը վարձքն, ինչպէս յիշուեցաւ, կարելի է ապահովագրել եթէ վարձակալը գոնէ եռամսեայն կանխիկ վճարած է, ի դէպ հրդեհի ընկերութիւնը պարտի վճարել մինչև վճարման պայմանաժամը լրանալի աւուրց համեմատութիւնը միայն :

Ապահովագրեալը պարտի մեծ խնամով ընել ընկերութեան մը ընտրութիւնը. երբ մէկն իւր ստացուածքը կ'ապահովագրէ՝ պէտք է ապահով ըլլալ թէ իւր կրած փասը պիտի ստանայ. քանի՞ գումար է յուսախալ լինելը : Տնտեսագիտութեան սխալ առմամբ է որ, շատեր կը թողուն շնչին տարրերութեան մը համար հաստատուն փորձառու և հարուստ ընկերութիւններն և կը գիտեն փոքր ընկերութեանց որք ինքնաբերաբար կ'ընեն այդ զեղչ գնոց վրայ՝ տեսնելով որ եթէ գործեն նոյն հիման վրայ որպէս մեծ ընկերութիւնք, յաւերժական անգործութեան պիտի դատապարտուին : Ապահովագրութեան ասպարէզին վրայ ՆՈՐԹՉ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹՈՒՅԼ և ՆՈՐԹՉԸՐՆ ընկերութիւնք առաջնակարգ գիրք մը գրուած են իրենց գրամական բարգաւաճ վիճակաւ, և իբր արդարացի նոցա գործոց ընդարձակութեան և մեծահաշակ առատաձեռնութեան զանազան հրդեհներու միջոցին իւրաքանչիւրը 180,000էն մինչև 350,000 Անգլիական սկի վճարած են հրդեհի փասուց համար և ցարգ հրդեհի դէմ միայն իրենց տուժած փասը 48,500,000 Անգլիական սկին կ'անցնի :

ԱՊԱՀՈՎ ԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐԹՅ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔՆԹԱՅԼ

ՀԻՄՆԵԱԼ

1809 ին

Դրամագլուխ	Անգղ. ոսկի	3,000,000
Պահեստի դրամ	" "	17,808,538
Հասոյթ 1906 տարւոյ	" "	4,001,810

ԾՈՎ ԱՅԻՆ ԱՊԱ

ՄԱՐԻԹ ԱՅՄ

Դրամագլուխ Անգղ. ոսկի 500,000

Ընդհանուր Գործակալք Կ. Պոլսոյ

Կաշարա, Մեհրէտ Աշի Փաշա

ՀՐԴԵՂԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ

ՆՈՐԹՅԸՆ ԷՇՈՒՐԸՍ

ՀԻՄՆԵԱԼ

1836 իԳ

Դրամագլուխ	Ա.նգդ. ոսկի	3,000,000
Պահեստի դրամ	" "	6,782,000
Հասոյթ 1906 տարւոյ	" "	1,761,000

ՀՈՎԱԳԻՌՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՎԸՐԲՈՒԼԻ

Պահեստի դրամ	Ա.նգդ. ոսկի	559,172
--------------	-------------	---------

ԳՍՈՒՆԻԿ ՍԵՐՈՒԵԱՆ 1/2 ՈՐԴԻ

Խաւս, Թիւ 22 եւ 22 կրկին

ՏԵԱՐՔ ԳԱՌՆԻԿ ՍԵՐՈՒԲԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ ընդհանուր
գործակալք նորթ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐԲԸՆԹԱՅԻ, ՆՈՐԹ-
ՀԸՐՆ ԵՒ ՄԱՐԻԹԱՅՄ ընկերութեանց, կը ծանուցա-
նեն արգոյ հասարակութեան թէ սոյն *սոսաջին եր-*
կոչ ընկերութեանց հաւաքաբար ընծայած բացար-
ձակ ապահովութեան՝ հսկայ դրամագլխի ու
ահագին պահեստի գումարաց տեսակէտով՝ կ'ըն-
դունին հրդեհի դէմ ապահովագրութիւն մայրա-
քաղաքիս, գիւղօրէից եւ գաւառաց մէջ *խիս*
դիւրամասշտի գնով եւ պայմաններով իսկ որեւէ
այլ ընկերութիւն. Նաեւ ի հաշիւ վերջնոյն կ'ա-
պահովագրեն շոգեմաւուց եւ առագաստամաւուց
մէջ բեռնուած ապրանքներն ու դրամածրար-
ներն, ինչպէս նաեւ ամենուրեք թղթատարով ու-
ղարկուած ինչքերը *խիս շահաւէտ եւ օգտակար*
պայմաններով :

Վնասուց վճարմունցն անմիջական,
առաստձեռնօրէն եւ կասարեալ
արդարութեամբ կը կասարուի:

ՍԻԿԱՌԻ ԹՈՒՂԹ

Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի

Ծանօթ է արդէն Պատ. Հասարակութեան թէ տարիներէ ի վեր ի նպաստ Ս. Փրկչի Հաստատութեան սիկառի թղթեր շրջաբերութեան հանուած են, որոյ հասոյթէն կ'օգտուին անխտիր սոյն յարկի բոլոր պատասպարներն, և ուրախ եմք յայտնելու թէ այս հասոյթը բաւական կարեւոր գումար մը արտադրած է մինչև ցարդ, ինչպէս յետագայ ցուցակէն կ'երեւի:

Հոգարարձութիւնս փափաքելով որ սոյն ձեռնարկութիւնն աւելի արդիւնաւոր ըլլայ, զանազան միջոցներ ձեռք առած է սիկառի թղթին սպառումը ընդհանրացնելու և ամէն կարգի ծխողաց ճաշակը դահացնելու համար, ինչպէս նաև վերջերս շրջաբերութեան հանած է նոր կողքերով ընտիր թղթեր՝ զորս գործածողներ ջերմապէս գնահատած են:

Հոգարարձութիւնս այս առթիւ իրաւամբ կը սպասէ թէ Պարոյ և թէ գաւառաց պատուարժան մերայնոց քաջալերութեան, զի Հիւանդանոցիս սիկառի թղթերէն գործածողներն ոչ միայն կարգ մը ստորին թղթերէն ազատելով սոյն առող-

Չապահիկ թղթերէն պիտի օգտուին, այլ և պիտի նպաստեն բազմակարօտ Հաստատութեան մը նիւթական ամենօրեայ պիտոյից: Ահա այս պատճառաւ իսկ և վստահութեամբ ի նորոյ հրաւէր կը կարդացուի ընդհանուր ծխողներուն՝ անպատճառ սոյն սիկառի թղթերէն գործածել:

Գնողք պարտին ուշադրութիւն ընել Հիւանդանոցի կնքոյն՝ որով իւրաքանչիւր կողքերն ու տուփերը կնքուած են: Մեծաքանակ և փոքրաքանակ գնողք պարտին դիմել կամ յանձնարարել առ Մարտիկ էֆ. Շիրինեան, Եէնի ճամի, Բօսթահանէ փողոց, Շիրին խան: Գիները խիստ չափաւոր և գոհացուցիչ են:

ՑՈՒՑԱԿ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՍՈՒԹԻՑ

1894 տարւոյ զուա	Հասոյթը	• •	43,971 ¹ / ₂
1895	" "	" "	53,779 ³ / ₄
1896	" "	" "	57,239 ¹ / ₂
1897	" "	" "	51,352
1898	" "	" "	44,227
1899	" "	" "	23,553 ¹ / ₄
1900	" "	" "	26,399
1901	" "	" "	16,024
1902	" "	" "	27,605
1903	" "	" "	28,940
1904	" "	" "	37,123 ¹ / ₂
1905	" "	" "	38,925
1906	" "	" "	43,755
			<hr/>
			492,891 ¹ / ₂

Ս. ՅԱԿՈԲԱՅ ՈՐԲԱՆՈՑԻ ԱՐՅԵՍՏԱՐԱՆՆԵՐԸ

Երևանի Ս. Յակոբյանի տպարանում

ԿՕՇԻԿԻ ԱՐՅԵՍՏԱՐԱՆ

1899 ԻՆ ՇԱՍՏԱՏՈՒԱԾ

Այս Արհեստարանը Հիւանդանոցի բոլոր պատասպա-
րելոց կօշիկ հայթայթելով հանդերձ, արդէն իսկ կ'ըն-
դունի ամէն տեսակ յանձնարարութիւններ, զորս կը կա-
տարէ ամենայն խնամով մաքուր, կոկիկ, դիմացկուն
ու խիստ ճաշակաւոր ու աժան:

ԴԵՐՁԱԿԻ ԱՐՅԵՍՏԱՐԱՆ

1900 ԻՆ ՇԱՍՏԱՏՈՒԱԾ

Նորաձեւութեանց համաձայն՝ մեծ խնամով նոյն
Արհեստարանին մէջ կը պատրաստուին խիստ ձեւաւոր
զգեստներ, յանձնարարութիւններ կ'ընդունուին և ամե-
նայն յաջողութեամբ կը կատարուին, և ջանք չի խնայ-
ուիր յաճախորդները գոհ թողելու:

ԿԱՀԱԳՈՐԾԻ ԱՐՅԵՍՏԱՐԱՆ

1901 ԻՆ ՇԱՍՏԱՏՈՒԱԾ

Այս Արհեստարանը կրնայ ամենայն ճշգրտապահու-
թեամբ և անմրցելի զիններով ու մեծ խնամով պատրաս-
տել ամեն, գրասենեկի և այլ աշխատանոցներու վերա-
բերեալ ամէն կարգի փայտեղէն կան կարասիներ ու
լրեղէններ:

ՏՈՔԹ. ՍԻՆԵՍՍՈՂԼՈՒ

Մասնագէտ Մորթային հիւանդութեանց

Տոքթոր Սինեսուզու, որ նախապէս Պերլինի համալսարանին մէջ մորթային հիւանդութեանց ուսուցչի օգնական եղած է, մորթային և գաղղիական հիւանդութեանց մասնագէտն է, և վերջերս Պերլինէն Կ. Պոլիս գալով, Բերա, Մեծ-Փողոց, Պազար Ալմանի դէմք, 407 թիւ Սթամբուլի արարթըմանին մէջ բացած է իր աշխատանոցը: Ամէն օր ժամը 5էն մինչև 9, իր աշխատանոցին մէջ կ'ընդունի վերայիշեալ հիւանդութեանց ենթարկուած անձերը, զորս կը դարմանէ զիտական վերջին դիւտերու միջոցաւ:

Վ Ա Ճ Ա Ռ Ա Տ ՈՒ Ն

ԱՍԵՂՆԱԴՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՕԺԻՏԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԶԱՆԱԶԱՆ ՆԻԻԹՈՑ

ՇԱՒԺԵԱՆ ԵՒ ԹԱՎՇԱՆԵԱՆ

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊՍԼԱՏԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ, Էսֆի Զապրիյէ հասէսիւ, թիւ 63

Ազգրանաց տեսակներու նոխութեամբ ու չափաւոր գիներով ծախող հանրածանօթ այս հին վանառւարանը եւրպական առաջնակարգ զոյժարանաց հետ միշտ ունեցած յարաբերութեանց շնորհիւ կը գտնուի պատրաստ հաւարածոյ մը ասեղնագործութեան և օժիտի վերաբերեալ նոր ու ընտիր նիւթերու, ինչպէս մետաքսեայ կերպամներ, անլազ, Թաւիշ, Թաւթա, ոսկեզօծ ու արծաթեայ զուտ ու անզուտ թելեր (խամ և կամ օրրմա), ներմակեղէնի համար ընտիր պոտոկներ, վալանսիէն ու մետաքսէ Թանթէլաներ, ներմակ բրձան, գաղղիական ընտիր շապիկի կերպամներ, բիքէներ, գունաւոր պամիսմներ, և այլն և այլն:

Չեռագործ բանուած ու սկսուած զանազան նոխ նիւթոց հաւարածոյ մը պատրաստ կը գտնուի:

Կ. Պոլսոյ և գաւառաց դպրոցական հարստատուութեանց համար մատուար գեղջ կ'ըլլայ:

Վանառւարան մէջ կը գտնուի միշտ պատրաստ ասեղնագործի զծագրիչ մը:

Ի Ի Ն Ի Օ Ն

ՀՐԴԵՅԻ ԵՒ ԿԵՆԱՅ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

ՀԻՄՆԵԱՆ Ի ԲԱՐԻՉ 1828 - 1829

ՀՐԴԵՅԻ ՃԻՒՂ

Գրամագլուխ եւ պահեստ	Ֆր. 142,500,000
1906ին գանձուած ապահովագրին	27,000,000
Մինչեւ 1906ի վերջը հասուցեալ վնասք	333,000,000
Ապահովագրեալ դրամագլուխ	23,500,000.000

ԿԵՆԱՅ ՃԻՒՂ

Ընթացիկ ապահովագրութիւնք	302,000,000
1906ին գանձուած ապահովագրին	12,500,000
Մինչեւ 1906ի վերջը հասուցեալ վնասք	157,000,000
Գրամագլուխ եւ պահեստ	174,500,000

որ ընթացիկ ապահովագրութեանց գումարին հետ կը համեմատի 60% ինչ

որ **Ի Ի Ն Ի Օ Ն**ի ապահովագրելոց կ'ընծայէ հսկայ երաշխաւորութիւն մը որուն նմանը կարելի չէ գտնել Արեւելքի մէջ գործող ուրիշ ոեւէ բնկերութեան հոյ:

Արեւելքի համար մասնաւոր սակացոյց զեղ-

չեալ զիներով: Նպաստաւոր պայմաններ անհամեմատ կերպով աւելի զերազանց քան ուրիշ ո ե է ընկերութեան պայմանները: Եահարածիներու տարուէ տարի անմիջական վճարում, որով **Ի Ի Ն Ի Օ Ն**ի ապահովագրողք զերծ են այն վնասներէն ե յուսախաբութիւններէն, որոնց կ'ենթարկուին միշտ այն անձինք որ շահարածիներու բարդման (accumulation des bénéfices) յուր ա վնասակար դրութեամբ գործող բնկերութեանց կ'ապահովագրուին:

Ընկերութեան դրամաւորներն է

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

Կենաց նիւղին Տեսուչ Թուրքիոյ եւ Արեւելքի Տնօրէն
ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ ՍԻՄՈՆ ՔԱՅՍԷՐԼԵԱՆ

Կ. Պոլիս, Սուլթան Համամ, Բասամ Գաբրիել օղլու

Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր բաղանջ մէջ:

Արքայական Գազարախոսք

ՖԷՆԻՔՍ ՕԹՐԻՇԻԷՆ

ՀԻՄՆԵԱԿ 1860 ԻՆ Ի ՎԻԷՆԱ

ԿԱՅՍ. ԹԱԳ. ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐՀԵԱԿ ԱՊԱՀՈՎԱԳԻ. ԸՆԿ.

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻԻՂ

20,000,000 ՖՐ.

Վճարներու անմիջական վճարում

Ընկերութեան դրամասունք ԲՐԷՏԻ ԼԻՕՆԷ

ԿԵԱՆՔԻ ՃԻԻՂ

Դրամագլուխ եւ երաշխաւորութեան գումար

50,000,000 ՖՐ.

Կեանքի Ապահովագրութեան շահուէս պայմաններ :
Սակացոյցի անմրցելի առաւելութիւններ : 3⁰/₀ տակոս
Երաշխաւորուած Ապահովագրական մուրհակներ : Է.այլն :

Վերսիլեալ Ընկերութեանց Լիազօր Ներկայացուցիչ

ԻՆԵԱՍ Ս. ՏԱՆՏՐԻԱ

Տեղիւնեալ խան, Թիւ 8, 9, 10, 11, 12, Կանտարն

ՅՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութիւնը իր իրաւասութեան շրջանակովը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսէն յետոյ երկրորդ տեղը կը գրաւէ :

Եկեղեցական նուիրապետութենէն աւելի ներկայացուցիչի հանդամանքով կը ներկայանայ անիկա և ծնունդն է արտաքին պարագաներու՝ որոնք անհրաժեշտ կը դարձնէին այսպիսի աստուծոյ մը հիմնարկութիւնը :

Արդէն բոլոր աստուծոնք ծնունդ են արտաքին պարագաներու, և ի սկզբան Քրիստոնէական նախնական դարու մէջ անոնք եկեղեցիներու գաւառական կազմութեան կը հետեւէին/և անոնց կեդրոն կը հանդիսանային : Հետեւաբար եպիսկոպոսական աստուծոնք իբր երէցներու պետքազաքներու մէջ և արքեպիսկոպոսները՝ իբր պետ եպիսկոպոսներու նշանաւոր քաղաքներու և մայրաքաղաքներու մէջ կը նստէին, որով եպիսկոպոսութիւնները ուղղակի ժողովուրդին կապուած պաշտօններ էին :

Միջին դարու մէջ երբ վանքերը կազմակերպուեցան, վանքերու հասոյթներ ապահովելու համար եպիսկոպոսական թեմերը վանքերու վիճակ նկատուեցան : Այնպէս որ գլխաւոր վանքերը իրենց շրջակայ թեմերուն կեդրոն եղան :

Ժամանակին ընթացքին մէջ հետզհետէ կարգ մը վիճակներ վանական շրջանակներէ անջատուեցան :

Փոքր Ասիոյ շրջանակին մէջ Գաղատիոյ Ս. Աստուածածին վանքը առաջին առաջնորդական կայանն է, որուն յաջորդած է յետոյ Արմաշու վանքը :

Վանական այս վիճակներու հետ միասին կազմուած է քաղաքի արքեպիսկոպոսութիւն մը՝ այսինքն Կ. Պոլսոյ

Պատրիարքութիւնը, որուն հիմնադրութիւնը 1461ին եղած է Յաթի՛ն Սուլթան Մէհէմէտ Բ.ի հրովարտակով, սակայն իր ծագումը աւելի հին է :

Պետրոս Գետադարձ Կաթողիկոսի (+1056) ժամանակ Յունաց կրօնական հալածանքները Հայերը օտար երկիրներ մղած էին, մասնաւորապէս Սելճուգեանց իշխանութեան երկիրները, ուր բազմաթիւ քրիստոնեաներ ապատանեցան ԺԱ. դարէն մինչեւ ԺԴ. դար :

Այդ ժամանակամիջոցին մասնաւորապէս Կուտինայի և Իկոնիոյ շրջակայքը բաւական Հայ բնակչութիւն գոյութիւն կ'առնէ :

Եւ երբ Օսմանեան պետութիւնը հիմնուեցաւ Սուլթան Օսմանի ձեռքով 1299ին, Հայերը բնակութեան տեղեր ստացան, և Օսմանեան Սուլթաններու մեծագործ շինութեանց մէջ իբր բանւոր աշխատեցան :

1324ին պետութեան մայրաքաղաքը երբ Պրուսա փոխադրուեցաւ, Կուտինայի, Իկոնիայի և Գարամանցի Հայեր հոն հաստատուեցան :

Նախապէս սակաւաթիւ էին և որովհետեւ Գարամանէն կուգային կամ աւելի Քէօթահեայէն, անոնց հոգեւոր հովիւները միանգամայն կը հովուէին Պրուսայի Հայերը :

Յովակիմ եպիսկոպոսի Քէօթահեայի մէջ յիշատակներ ունենալը ցոյց կուտայ թէ ինքը լոկ Պրուսայի եպիսոմը չէր, այլ Օսմանեան կայսրութեան սահմանին մէջ գըտնուող Հայերու հոգեւոր հովիւ մը : Այդ հոգեւոր շրջանակին կեդրոնը բնական է թէ Պրուսա չէր, սակայն պարագաներն յետոյ այնպէս բերին որ յարաբերական գործոց համար Յովակիմ եպիսկոպոս ստիպուեցաւ Պրուսա նստիլ :

Ինքը հաւանօրէն Բերիոյ եպիսկոպոս էր կանխապէս (Բիւզանդիոն թիւ 3118) և յետոյ Կաթողիկոսական Աթոռին փոխադրութեան օգնող Կիլիկեցի եպիսկոպոսներէն մէկը ըլլալով, 1442ին Կուտինա և 1445ին Պրուսա անցած է :

Ասոր համար 1441ին Վաղարշապատի եկեղեցական ժողովին թելադրողներէն և անոր եզրակացութեան առաջին համակերպողներէն մէկը եղած է Յովակիմ :

Պրուսա պաշտօնավարած ատեն իր բնաւորութեամբը հաճելի հանդիսանալով Օսմանեան Սւազանիին, երբ Կ. Պոլսոյ գրաւումէն յետոյ Պրուսայէն Հայ գաղթականներ Կ. Պոլիս բերուած են, Յովակիմ եպիսկոպոսն ալ իբր հոգեւոր գլուխ նոյն գաղթականութեան և իբր ներկայացուցիչ Օսմանեան սահմաններու մէջ գտնուող Հայոց Պրուսայէն տեղափոխուած է Կ. Պոլիս, արքունի հրովարտակով հռչակուելով Թուրքիոյ բոլոր Հայոց Պատրիարք :

Այն ատեն Օսմանեան պետութեան սահմանները կը տարածուէին Ասիոյ կողմէն այսօրուան Պրուսայի, Այսրնի, Գասթիւնուցիի, Էնկիւրիի և Սըվազի կուսակալութեանց վրայ, իսկ Եւրոպիոյ կողմէն՝ մինչև Պալգան լեռները :

Նախ քան Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան հաստատութիւնը, այդ սահմաններուն մէջ կազմակերպեալ թեմեր էին :

Ա. Սըվազ որուն կեդրոնն էր Ս. Նշանի վանքը :

Բ. Էնկիւրի որուն առաջնորդանիստ կայան էր Ս. Աստուածածնայ վանքը :

Գ. Պրուսա-Քոթահեա-Գարաման, որոնցմէ վերջինը Պատրիարքին սեպհական վիճակը մնաց, իսկ միւս երկուքը կցուեցան Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան՝ Տաթիհ Սուլթան Մէհմէտի շնորհած հրովարտակի զօրութեամբ :

Սուլթան Մէհմէտ Բ. Տաթիհի օրով գրաւուեցաւ նաեւ Տրապիզոն (1461ին) և Ղրիմ (1479), որով երկու առաջնորդութիւններ եւս միացան Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան :

Այսպէս նոյն և յաջորդ դարերուն մէջ Օսմանեան

պետութեան սահմանները հետզհետէ աւելի կ'ընդարձակուին, այսպէս Սուլթան Սէլիմ Բ. (1512–1520) կը տիրապետէ Կիլիկիոյ, Սուրիոյ, Միջագետքի, Բաղէշի, Մալաթիոյ, Պաղեստինի, Եգիպտոսի և նոյն իսկ Ատրպատականի :

Այս յաղթութիւններով Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան բարոյական հեղինակութիւնը կ'աճի հանդէպ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան և Երուսաղէմի Պատրիարքութեան, որոնք իրենց ամբողջութեամբը, իբր նոյն ազգութեան մաս, Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան վերադարձ կը նկատուին Տաթիհի հրովարտակին զօրութեամբը, թէեւ մինչեւ այս դրութեան նուիրագործումը երկար ատեն անցած ըլլայ :

Նոյնը պատահած է նաեւ արեւելեան թեմերու համար, որոնք հնօրեայ աւանդութիւններով առաջնորդներու անուանումը էջմիածնայ Աթոռին սեպհական իրաւունքը ճանչցած ըլլալով, բաւական ժամանակ անցնելէ յետոյ վերջնականապէս Կ. Պոլսոյ Աթոռին իրաւասութեան ենթարկուած են :

Եւ այսպէս ԺԶ. դարուն ընթացքին մէջ միայն երկու թեմ

Ա. Մուս՝ իր յարակից վիճակներով, որոնք յետոյ քանի մը վիճակի վերածուած են :

Բ. Տիարպեփի նոյնպէս իր շրջակայքովը Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանի իրաւասութեան անցած են, և ասով եօթի բարձրացած է ստորադաս առաջնորդութեանց թիւը :

ԺԷ. դարուն սկիզբը կարեւոր փոփոխութիւն մը կը նշմարուի Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան ենթակայ առաջնորդութեանց շրջանակին մէջ :

Փոքր Ասիոյ առաջակողման մասին մէջ և Ռուսելի հարաւային կողմերը 1590էն մինչեւ 1606 ստուարաթիւ Դերջանցի, Երզնկացի, Կամախցի, Ակնցի և

Տիվրիկցի գաղթականներ կու գան և կը հաստատուին :

Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանին շրջանակին մէջ հաստատուած այս գաղթականներուն հոգեւոր պէտքերը տընտեսելու համար, կամ ինքնին կամ Պատրիարքարանի հոգածութեամբ՝ թեմական և վիճակային կաղմակերպութիւններ կը ստեղծուին :

Այսպէս Նիկումիոյիոյ շրջակայից մէջ հաստատուող Հայ գաղթականներուն հոգեւոր կեդրոնը կը դառնայ Արմաշու վանքը, որ 1611ին կը հիմնուի նուիրակ Թադէոսեպիսկոպոսի ձեռքով, Ռոսոսքոյի Հայերը իրենց հետ ունենալով Գրիգոր վարդապետ Բարանաղցին՝ անպաշտօն կերպով գոյութիւն կ'առնէ հոն ալ առաջնորդութիւն մը եւայլն :

1612ին և 1613ին Կ. Պոլսոյ Պատրիարքին սեպհական վիճակին ստորաբաժանումը կը նուիրագործուի, (Գրիգոր Վ. Դարսնաղցիի վկայութեամբ. ձեռագիրը Երուսաղէմի վանքը պահուած, և որուն ամփոփումը կը պարտինք Մեսրոպ Վ. Նշանեանի) կրկնակ կարգադրութիւններով որոնց հետեւանքը կ'ըլլայ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան սահմաններուն մէջ կաղմակերպութիւնը բոլորովին նորքանի մը վիճակներու որոնք էին .

Ա. Էսիբնի

Բ. Ռոսոսքո

Գ. Պրուսա որուն կեդրոնն էր հաւանօրէն Արմաշու վանքը, որմէ անջատուեցաւ նոյն դարուն :

Իսկ աւելի ուշ ժամանակներու մէջ՝ դէպի նոյն դարուն վերջերը

Ա. Ամասիա-Մարզուան

Բ. Ուրճա

Գ. Կեսարիա

Կ'ենթարկուին Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանին իրաւասութեան :

Իսկ ԺԸ. դարու ընթացքին մէջ Կ. Պոլսոյ իրաւասութեան ենթարկուած վիճակներն են

- Ա. Արաբկիր
- Բ. Էրզինկեան
- Գ. Էկին
- Դ. Թոֆաս
- Ե. Խարբերդ
- Զ. Կարս
- Է. Ախրլցիսա

Իսկ նոյն դարու ընթացքին մէջ ուրիշ թեմերէ անջատուելով առանձին առաջնորդութիւններ կազմած են :

Ա. Արմաշ	} որոնք հաւանօրէն Պրուսայէն զատուած են ԺԸ. դարուն առաջին քառորդին մէջ :
Բ. Կուսիկա	

Գ. Շապին-Գարա-Հիսար

Դ. Պանսրմա-Պալրֆեսիր որ նոյնպէս 1780ին Արմաշէն բաժնուելով կազմուած է :

Այնպէս որ ԺԸ. դարուն վերջերը Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան իրաւասութեան ներքեւ գտնուող թեմերը բաւական նշանակելի հանգամանք մը կ'առնեն :

Այդ թուականէն մնացած յիշատակարան մը (Սարգիս դպիր Յովհաննէսեանի ձեռագիր), որ հնագոյն վաւերագիրն է Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան թեմագրութեան վրայ խօսող, 20 առաջնորդութիւն կը հաշուէ, որոնք են (իր ուղղագրութեամբ)

1. Էսրէնէ
2. Թեֆրսաղ
3. Էնկիւրիւ
4. Ղայսերի
5. Ամասիա
6. Պրուսա
7. Թոֆաս

8. Սրվազ
9. Էկիճ
10. Շապին-Գարա-Հիսար
11. Թումարզա
12. Տրապիզոն
13. Էրզինկեան
14. Տիարպեփր
15. Ուռճա
16. Էրզրում (Մուշի Ս. Կարապետ և այլ շրջակայք
յարակից են այս թեմին)
17. Ղարս
18. Ախրլցղա
19. Ուռումելու մուխաթայն (Ղրիմ, Պեսարապիա ևն)
20. Արմաշու մուխաթայն (Նիկոմիդիա ևն.)

Այս յիշատակարանը որ հաւանօրէն 1780էն առջի վիճակը կը ներկայացնէ, բաւական զգալի փոփոխութեան մը կ'ենթարկուի յաջորդ դարուն սկիզբը, մասնաւորապէս Էջմիածնայ կաթողիկոսներուն կողմանէ նուիրակներու առաքման անկարելիութեան բերմամբ :

Այնպէս որ 1828ի կարգադրութեամբ

Ա. Իզմիր

Բ. Պաղսաս և այլ մեծ և փոքր Օսմանեան տէրութեան մէջ գտնուող Տերունի վիճակներ միացան Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան և անոր ստորադասեալ առաջնորդութիւններ կազմեցին :

Նոյնպէս կարգ մը վիճակներ կը ստորաբաժնուին տեղական պէտքերը և պահանջքները նկատի առնելով :

Այնպէս որ 1834 թուականով արձանագրութեան մը մէջ (Պատրիարքարան) կը տեսնենք որ վիճակներու թիւը բարձրացած է 36ի :

1. Էսիրնէ

2. Թեփրսաղ

3. Վառնա } Ռուսիի մուխաթային ստորարա-
4. Շուվնու } ժանումները :
5. Նիկոմիդիա
6. Պրուսա
7. Իզմիր (1828ին միացած)
8. Պանսրմա
9. Կուսինա (ժ.Ը. դարուն առաջին քառորդին մէջ
կազմուած է հաւանօրէն, սակայն Սարգիս դպիր
չէ յիշած զայն գուցէ մոռացմամբ) :
10. Մարզուան-Ամասիա
11. Եւդոկիա (Թոֆաս)
12. Թամգարա
13. Գաղասիա
14. Կեսարիա
15. Սեբասիա
16. Չնֆուս եւ Ասիս (ժ.Թ. դարուն կազմուած)
17. Շապին-Գարա-Հիսար
18. Երզնկա
19. Ակն
20. Արաբկիր (1828էն առաջ Տէրունի վիճակ էր)
21. Սդեսիա
22. Չարեամպա (ձանիկ որ նոր կազմուած է 1820-
1830ին)
23. Տրապիզոն
24. Կարին
25. Արղըն (որ Սարգիս դպիրի Տիարպէթիլին կը վո-
խանակէ, վանքը այս ըլլալուն համար այսպէս
յիշուած) :
26. Բաբերդ (Ս. դպիր չունի) } ուրիշ վի-
27. Բալու » » » } ճակներու
28. Դապեմ (Խարբերդ) » » » } յարակից
29. Վան » » » } էիննախապէս

30. Ածպրսեր (Ս. դպիր չունի) Շապին Գարա-
Հիսարէն անջատուած :
31. Մուռ Կարինէն անջատուած անցեալ դարուն
սկիզբը՝ անոր համար կը պակսի Սարգիս դպիրի
ցանկին մէջ :
32. Պուլանրիս (նոյնպէս)
33. Խնուս (նոյնպէս)
34. Կեօֆուս (?)
35. Մասնավանից թեմ (հաւանօրէն Մշոյ մասը կը
համարուէր Սարգիս դպիրէ) :
36. Ս. Դանիէլ Կեսարիոյ բաժնուած Կեսարիոյ
առաջնորդութենէն :

Ասոնցմէ այսօր անջատ վիճակ կազմելէ դադրած են .

1. Վառնա	}	Երկուքը միանալով Պուլկարիոյ
թեմը կազմած են :
2. Շուսնու		
3. Չնֆուս	}	Իրարու միացած են :
4. Արդրն		
5. Ածպրսեր		
6. Թաւգարա	}	Շապին-Գարա-Հիսարի միացած
7. Պուլանրգ=Մշոյ		
8. Խնուս=Կարնոյ		»
9. Կեսարիոյ Ս. Դանիէլ=Կեսարիոյ		միացած
10. Կեօֆուս=	(?)	»
11. Մասնավանից թեմ = Մշոյ		»

Որով այս թեմերուն թիւը (36-11) 25ի իջած է :

Սակայն միւս կողմէն անոնց վրայ աւելցած են փոխ-
առաջնորդութիւններ՝ որոնք վերստին կազմակերպուելով
այսօր յարակից վիճակներ կը կազմեն : Որոնք են .

26. Բասեն (Կարնոյ յարակից)
27. Իերզան » »
28. Քեմախ Երզնկայի »
29. Հեֆեարի Վանայ »

- 30. Չարսաննագ
 - 31. Չմեկածագ
 - 32. Սղերդ
 - 33. Քղի (Կարնոյ յարակից)
- } Իրարու միացեալ

Նոյնպէս նոյն դարուն մէջ բոլորովին նոր կազմակերպուած կամ նոր ստացուած վիճակներ կը ներկայացնեն :

- 34. Պաղտաս
- 35. Պայագիս-Ալաւկերս
- 36. Արմաւ որ 1866ին Նիկոմիդիոյ վիճակէն բաժնուած և Կ. Պոլսոյ յարակից վիճակ մը կազմած է
- 37. Լիւ-Կսուց
- 38. Գասթեմուլի (1898ին նոր կազմակերպուեցաւ)
- 39. Գոնիա (նոյնպէս)
- 40. Պուլկարիա (Վառնա-Շումնուի միացմամբ կազմուած)
- 41. Ռումանիա (Ռումելի մուխաթային մէկ մասը որ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանի իրաւասութեան ներքեւ է)
- 42. Եգիպտոս (Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնէն Կ. Պոլսոյ անցած՝ անցեալ դարուն կէսերը)
- 43. Չնուււ-Արդրն երկու վիճակներու միացումովը կազմուած է
- 44. Պիլենիկ որ 1876ին կազմուած թեմ մըն է :

Ասով կը լրանայ Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքութեան ուղղակի իրաւասութեան ենթակայ վիճակներու կազմակերպութիւնը, որուն փոփոխութիւնները պիտի պարզենք ի ստորեւ իւրաքանչիւր թեմի վրայ խօսած ատեննիս :

Այս առաջնորդութիւններէն զատ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան մասը կը կազմեն քանի մը հովուութիւններ, որոնք վիճակային կազմակերպութենէ զուրկ կը մնան տակաւին : Ասոնք են .

1. Սեւանիկ
2. Կրեթե
3. Աթենք
4. Տրիպոլիս (Ափրիկեան)
5. Կիպրոս

* * *

1. Կոստանդնուպոլիս՝ Պատրիարքի սեպհական վիճակ : 1453էն առաջ իր յատուկ եպիսկոպոսները ունեցած է ժ. դարէն սկսեալ : 1461ին Պատրիարքական տիտղոս ստացած է և առաջնութիւն Օսմանեան պետութեան սահմաններու մէջ գտնուող առաջնորդութեանց վրայ :

Պրուսա, Ադրիանուպոլիս, Իզմիր մինչև Քէօթահիա նախապէս այս թեմին մասերն եղած են և յետոյ հետզհետէ անջատուած և նոր առաջնորդութիւններ կազմուած են : Այսօր այս վիճակը ունի 43 եկեղեցի և 1 վանք, Կ. Պոլսոյ կուսակալութեան մէջ :

2. Էպիրնէ, Է. դարէն սկսեալ պարբերաբար Հայաքնակ եղած : Թ. դարուն առանձին եպիսկոպոս ունեցած է, սակայն շուտով դադրած : 1612ին վերստին առանձին վիճակ կը կազմէ : Իր իրաւասութեան շրջանակը հին ատեն շատ ընդարձակ էր : Մէկ կողմէն մինչև Պալքանեան լեռները և միւս կողմէն մինչև Պելկրատ այս թեմին մասերը կը կազմէին :

Այսօր սահմանափակուած է Էպիրնէի կուսակալութեան Էպիրնէ, Կիւմիւլճինա և Տէսէ Աղաճ սանճագներու միջև :

3. Էմիւրուսող կամ Առոսսո 1605—1606 թուականներուն Կամախեցի գաղթականներուն հաստատութենէն անմիջապէս յետոյ կազմուած վիճակ մը : Ժ. դարուն մէջ այս թեմին իրաւասութեան տակ կը գրտնուէին նաև Սերէզ, Տրամա, Աելանիկ և Հելլադա, ինչպէս նաև Միջերկրականի կղզիներէն ոմանք :

Հիմա Էտիրնէի վիլայէթին Թէքիրտաղ և Կէլիպօլու սանճագներուն և Չանագ-Գալէ և Չաթալճա ուրոյն սանճագներու մէջ գանուող եօթը քաղաքներ այս թեմին մասը կը կազմեն :

4. Ա. — Իզմիթ կամ Նիկոմիդիա՝ Ժէ. դարուն սկիզբը Հայ գաղթականներ կը հաստատուին մերձակայ շրջանակին մէջ : 1611ին կը հիմնուի Արմաշու վանքը , որ հոգեւոր կեդրոն մը կ'ըլլայ նոյն կողմերը գանուող Հայ գաղթականներուն համար :

1613ի կարգադրութեամբ , Իզմիտի , Պալըքէսէրի և ուրիշ մերձակայ տեղերու Հայ բնակած գիւղերը և քաղաքները Պրուսայի առաջնորդութեան մասը կը կազմեն : Հաւանօրէն Ժէ. դարուն վերջերը կամ ԺԸ.ի սկիզբները Իզմիտի վիճակը Արմաշ կեդրոնով կ'անջատուի Պրուսայէն և կը կազմէ առանձին վիճակ :

Իր իրաւասութեան ներքեւ ունէր այս օրուան Իզմիտի սանճագէն զատ նաև Գասթէմունի կուսակալութենէն Տիւղճէ և Պօլու , ինչպէս նաև Բաղարու գիւղերը Խիւտավէնտիկեարէն : 1866ին , վարչական որոշումով , Արմաշու վանքը անջատուեցաւ վիճակէն :

4. Բ. — Արմաօ 1866 — 1889 լոկ վանահայրութիւն մը եղած է , իսկ 1889էն մինչև հիմա Փոխ-վանահայրութիւն մըն է կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան յարակից : Հոն կը պահուի Իպրեվանք մը՝ ուսումնական վարդապետներ հասցնելու համար :

Թեմական կազմակերպութիւն չունի սակայն նոյն նահիյէին պատկանող երեք գիւղերու՝ Արմաշի , Սասկալի և Մէճիտիյէի հովուութիւնը Արմաշու Փոխ-վանահայրերու իրաւասութեան ներքեւ է :

5. Պրուսա՝ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան կազմութենէն առաջ կազմուած , սակայն յետոյ անոր միանալով առանձին առաջնորդներ չէ ունեցած :

Ժէ. դարուն սկիզբը դարձեալ առանձին առաջնորդութիւն մը կը կազմէ, իրեն յարակից և ենթակայ ունենալով առաջակողման Փոքր-Ասիոյ հայաբնակ քաղաքներէն մէկ մեծ մասը:

Հետզհետէ իրմէն բաժնուած են Իզմիտի, Պալքէսիր-Պանտրմայի և Քէօթահիոյ վիճակները: Հիմա Խիւտաւէնտիկեարի կուսակալութեան Պրուսա սանճագը կը կազմէ նոյն վիճակը:

6. 'Պալքէսիր-Պանտրմա' ինչպէս ըսինք բաժնուած է Պրուսայի թեմէն ԺԸ. դարուն վերջերը (1784): Խիւտաւէնտիկեարի կուսակալութեան Գարասի սանճագը և Պիղա՝ Չանագ-Գալէի ուրոյն սանճագէն այս վիճակին մասը կը ներկայացնէին: Հիմա Պիղա Ռոտոսթոյի յանձնուած է:

7. 'Քէօթահիա-Աֆիօն-Գարահիսար' այսօր Խիւտաւէնտիկեարի Քէօթահիա և Աֆիօն-Գարահիսար սանճագներովը կը կազմուի այս թեմը, որ բազմաթիւ կերպարանափոխութիւններ կրած է հինէն ի վեր:

Կ. Պոլսոյ առաջին Պատրիարքին՝ Յովակիմ Եպիսկոպի առաջին կայանը եղած է, յետոյ Պրուսայի թեմին մասը:

1613էն յետոյ հաւանօրէն Պրուսայի նորակազմ վիճակին մասը կը կազմէր, որմէ անջատուած է նոյն դարուն կամ աւելի յաջորդին սկիզբները:

Այն ատեն Պիլէճիկի առաջնորդութիւնը նաև մասը կը կազմէր Քէօթահիայի առաջնորդութեան, մինչ Աֆիօն-Գարահիսար և Ուշագ Էնկիւրիի առաջնորդութեան կը պատկանէին: 1844ին այս վերջին երկու քաղաքները Էնկիւրիի առաջնորդութենէն Քէօթահիայի թեմին անջան: Յետոյ կրկին Աֆիօն-Գարահիսար Էնկիւրիի յանձնուած է, որմէ 1872ին վարչական որոշումով անջատուած է, սակայն 1875ին Ուշագի հետ միասին դարձեալ Էնկիւրիի յանձնել պատշաճ դատուած է, ինչպէս նաև

Պիլէճիկ իր շրջականերովը առանձին առանձին առաջնորդութիւն մը կազմած է : Այնպէս որ Քէօթահիա բոլորովին առանձին թեմ մը կը ներկայացնէր : 1880ին Աֆիօն-Գարահիսարի թեմականները ևս անջատ թեմ մը կազմելու ձեռնարկ ըրին , սակայն Պատրիարքարանը միացեալ թեմի հանգամանքով միայն գոհացում տուաւ իրենց փափաքին : Իսկ Էսկիշէհիի նորակազմ գաղութը , որ Պիլէճիկէն կը ստանար իր հոգեւոր գործոց մատակարարութիւնը , 1889ին Քէօթահիայի առաջնորդութեան ենթարկուեցաւ , որով լրացաւ Քէօթահիայի վիճակային կազմակերպութիւնը :

Երկու միացեալ վիճակները ունին իրենց անջատ վիճակային կազմակերպութիւնը և Գաւառական Ժողովները :

Յ. Պիլէճիկ. 1875ին Պիլէճիկ Քէօթահիայէն անջատուելովը կը կազմէ առանձին վիճակ մը , իրեն ստորադաս ունենալով Չալկարա , Մուրատչայ , Ասարլըզ , Եէնի-Քէօյ , Թիւրքուման և Կէօլ Տաղ գիւղերը :

Ինչպէս ըսինք , պահ մը անոնց վրայ աւելցած է նաեւ Էսկիշէհի :

Ծ. Էնկիւրի կամ Գաղատիա . Արևմտեան Փոքր Ասիոյ մէջ յիշուած հնագոյն առաջնորդութիւններէն մէկը : ԺԴ. դարուն սկիզբէն յաջորդաբար կը յիշատակուին իր եպիսկոպոսները :

ԺԵ. դարուն մէջ հիմնուած է Գաղատիոյ Ս. Աստուածածնայ վանքը , որ Հայոց հնագոյն վանքն է Փոքր Ասիոյ մէջ : Եւ որովհետեւ երբեմն վանքերն էին առաջնորդութեանց կեդրոնները , դիւրին է մակարեւել թէ Գաղատիոյ վիճակն ալ հնագոյն է Փոքր Ասիոյ մէջ հաստատուած առաջնորդութեանց : Էնկիւրի հին ատեն էր նաև ընդարձակ և կարեւոր նուիրակութեան մը կեդրոնը , որուն սահմանները կը պատշաճէին հին առաջ-

նորդութեան սահմաններուն, որուն ստորադաս էին Չանդրը, Թոսիա, Պարթըն, Զաֆրանպօլու, Էսկիշէհիր, Աֆիօն-Գարահիսար, Գոնիա, Ղարաման, Ուշագ և Ատալիա: Այս թեմերէն Էսկիշէհիր, Աֆիօն-Գարահիսար և Ուշագ բացառեցինք թէ ինչպէս բաժնուեցան իրմէ:

1904ին, վիճակային վերակազմութեան առիթով, Չանդրրի սանձագը՝ Գասթէմունիի, և Գոնիա, Ատալիա և Պուրսուր սանձագները Գոնիայի նորակազմ առաջնորդութեանց յանձնուեցան:

Միւս կողմէն Գրը-Շէհիր սանձագը յանձնուեցաւ Էնկիւրիի առաջնորդութեան, որով նոյն կուսակալութիւնը բաց ի Եօզղատ և Կեսարիա սանձագներէն, նոյն առաջնորդութեան մասը կազմեց:

10 Իզմիր Ժէ. դարէն մինչև 1828ը Տերունի վիճակ՝ իրեն շրջանակին մէջ ունենալով նաև Արշիպեղագոսի կղզիները: Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանի իրաւասութեան անցնելէն յետոյ սահմանափակուեցաւ Այսրնի կուսակալութեան մէջ, միայն Գոնիայէն՝ Ագ-Շէհիրը ունենալով իրեն ենթակայ:

1904ի կարգադրութեամբ, Այսրնի և Ճէզայիրի Պահրը-Սէֆիաի կուսակալութիւնները կազմեցին Իզմիրի առաջնորդութիւնը, իսկ Ագ-Շէհիր անցաւ Գոնիայի նորակազմ վիճակին:

11. Գոնիա՝ որուն անուամբը եպիսկոպոսներ կը յիշուին ԺԴ. և ԺԶ. դարուն մէջ, Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան իրաւասութեան ենթարկուելէն յետոյ Էնկիւրիի առաջնորդութեան մասը կը կազմէր, 1904ին Կեդրոնական Վարչութեան որոշումով նոր վիճակի մը կեդրոնը եղաւ, իրեն թեմ ունենալով Գոնիա կուսակալութիւնը ամբողջութեամբ: Այսպէս՝

Ա. Իզմիրի առաջնորդութենէն Ագ-Շէհիր:

Բ. Էնկիւրիէն՝ Գոնիա, Պուրսուր, Ատալիա:

Գ. Կեսարիայէն՝ Նիյսե առնուելով կազմուեցաւ այս թեմը, որուն վիճակային կազմակերպութիւնը տակաւին չէ լրացած :

12. Գաւառեացի՝ միւսնոյն ձեւով և միւսնոյն թուականին կազմուած վիճակ մը :

Ա. Նիկոմիդիոյ առաջնորդութենէն Տիւզնէ և Պոլոս :
Բ. Էնկիւրիէն Չանդրըր, ևն. :

Գ. Ամասիա-Մարդուանէն՝ Գաւառեացի և Պոյապատ առնուելով կազմուած է այս թեմը, որուն կեդրոնը՝ Գասթէմունի, Պոյապատի հետ արդէն 1880 թուականին փոխ-առաջնորդութեան վերածուած էր Պատրիարքարանի կարգադրութեամբ : Առաջին անգամ տեղացի քահանայ մը վարած է գործերը : 1902ին վարչութիւնը վարդապետ մը դրկեց և 1904ին վիճակը ընդարձակելով զայն առաջնորդութեան վերածեց :

Վիճակային կազմակերպութիւնը տակաւին վերջնական երևոյթ չէ առած :

13. Կեսարիա . Ժ.Բ. դարուն մէջ կազմուած վիճակ մը որ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան Աթոռին էջմիածին փոխադրուելէն յետոյ բաւական ատեն կիլիկիոյ վիճակ եղած է, ժ.է. դարուն վերջերը Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան իրաւասութեան ենթարկուած է հաւանօրէն : Այս վիճակէն 1798ին կ'անջատուի Ս. Գանիէլ վանքը, իրեն թեմ ունենայով Մուսնուսուն, Կէրմիր և Պէլէկէսի գիւղերը :

1904ին որոշումովը Ս. Գանիէլի վանքը այլ ևս յատուկ վիճակ մը կազմելէ դադրեցաւ և Կեսարիոյ առաջնորդութեան իրաւասութեան ենթարկուեցաւ :

Գըր-Շէհիր (Էնկիւրի), Նիյսէ (Գոնիա) սանճագնեքու հայաբնակ վայրերու հոգեւոր մատակարարութիւնը որ Կեսարիոյ առաջնորդութեան իրաւասութեան տակ էր, յանձնուեցան Էնկիւրիի և Գոնիայի առաջնորդութեանց :

14. Սերասիա՝ իբր վանքի մը վիճակ՝ Փոքր Ասիոյ հնագոյն թեմերէն մէկն է։ Ժ. դարէն սկսեալ անընդմիջաբար շարունակուած է այս առաջնորդութիւնը, որ երբեմն կաթողիկոսական Աթոռ ալ եղած է։ Սերասիա կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան իրաւասութեան ենթարկեալ հնագոյն թեմերէն մէկը եղած է հակառակ մերձակայ քաղաքներէն ոմանց կիլիկիոյ վիճակ ըլլալուն։

Իր հին սահմանները անձանօթ կը մնան։ Այսօր իր իրաւասութեան տակ ունի Սերասիոյ կուսակալութեան կեդրոնական Սըվազ սանճագը, բաց ի Տիվրիկ, Տարէնտէ, Ղանդալ և կիւրին դազաներէն։

15. Թոգաս՝ քաղաքին յատուկ եպիսկոպոսներու յիշատակութիւնը ԺԶ. դարէն սկսեալ կը յիշուի։ Սակայն նկատելով թէ Թոգաս կեդրոնն էր նուիրակութեան մը որուն շրջանակին մէջն էին նաև Արապկիրի, Ակնայ, Սերասիոյ, Կեսարիոյ, Եոզղատի, Ամասիոյ, Մարզուանի և Սամսոնի պէս քաղաքներ, հաւանական է կարծել թէ թեմական կազմակերպութեամբ աւելի հին ըլլայ, սակայն իր կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան իրաւասութեան ենթարկուած յապաղած ըլլայ։

ԺԸ. դարուն մէջ որոշապէս այլ ևս կ. Պոլսէն կ'անուանուին Թոգատի Առաջնորդները։

Թոգատի վիճակը կը տարածուի Սվազի կուսակալութեան Թոգատ սանճագին վրայ։

1841էն մինչև 1848 Թոգատի հովուութիւնը կը յանձնուի Ամասիոյ Առաջնորդ Յակոբ Եպիսկ. Սերոբեանի լոկ անձի վրայ միացմամբ։

1898ին ալ յանձնուեցաւ Սերասիոյ Առաջնորդ Պետրոս Եպիսկ. Թահմիզեանի միևնոյն սկզբունքով։

Վարչութիւնը այս պարի Պետրոս եպիսկ.ի վախճանումէն յետոյ դարձեալ անջատեց Թոգատի առաջնորդութիւնը։

16. Ամասիա-Մարզուան՝ ԺԴ. դարէն սկսեալ իր յատուկ եպիսկոպոսները ունեցած է այս վիճակը : Այս վիճակին մասը կը կազմէին նախապէս նաև Ճանիկ և Գասթէմուռնի, որոնցմէ առաջինը անցեալ դարուն առաջին քառորդին մէջ անջատ առաջնորդութիւն կազմեց, իսկ երկրորդը՝ վերջին քառորդին (Տէս Ճանիկ և Գասթէմուռնի) : Այսօր իր իրաւաստութեան շրջանակին մէջ է միայն Ամասիոյ սանճագը Սվազի կուսակալութենէն :

17. Շապին-Գարա-Հիսար Սվազի կուսակալութեան համանուն սանճագը կը կազմէ այս առաջնորդութեան սահմանը : Սակայն այս սահմանը անցեալին մէջ անշուշտ նոյնը չէր : Թեմը հին է, սակայն իր կազմութիւնը նոր : Ներկայ վիճակը կը ներկայացնէ երեք վիճակներու միացում մը, որոնք են՝

Ա. Շապին-Գարա-Հիսար

Բ. Աճաքեր

Գ. Թամզարա

Ա. Շապին-Գարա-Հիսար կամ Նիկոպոլիս կը գրտնուի հիներուն կողոնիս կոչած գաւառին մէջ :

ԺԴ. դարուն մէջ յիշուած ըլլալով կողոնիոյ եպիսկոպոս մը, հաւանական է ենթադրել թէ նոյն թեմը նոյն ասեմները կազմուած է, սակայն յիշատակարաններ կը պակսին այս իրողութիւնը հաստատող : Անրևոյ միջաբար առաջնորդներու յիշատակութիւնը ԺԹ. դարուն կը սկսի : 1840ին Թամզարայի առաջնորդութեան կը կցուի, սակայն շուտով կ'անջատուի. 1854-55 միամեայ շրջան մըն ալ Տրապիզոնի և Ճանիկի առաջնորդութեանց հետ միացեալ վիճակ մը կը կազմէ :

1864ին Շապին-Գարա-Հիսարի Առաջնորդ կարգուելով Աբրահամ Վրդայ. Սարկաւազեան, մականուանեալ Պիւլպիւլ, որ երկու տարիէ ի վեր արդէն Թամ-

զարայի և Ածպտերու միացեալ վիճակը կը վարէր, երեք վիճակները կազմեցին միակ վիճակ մը :

Բ. Ածպտեր՝ հաւանօրէն ԺԹ. դարուն սկիզբները կուսակցական վէճերու բերմամբ Շապին-Գարա-Հիսարէն անջատուած վիճակ մըն է : Նոյն հանգամանքները ունեցող Թամզարայի վիճակին հետ քանիցս միացած և բաժնուած է : 1862ին վերջապէս միացաւ Թամզարայի :

Գ. Թամզարա՝ գրէթէ նոյն պայմաններուն մէջ կազմուած և Ածպտերի հետ յաճախ յարակից :

1862ին Թամզարա-Ածպտեր և 1864ին այս երկուքը Շապին-Գարա-Հիսարի կը միանան և կը կազմեն մէկ թեմ :

18. Ճանիկ՝ Տրապիզոնի և Ամասիոյ առաջնորդութեան մասերէն կազմուած առաջնորդութիւն մը, համանուն սանճագին մէջ :

1759ին Նալեան Յակոբ Պատրիարք կը փորձէ վիճակային կազմակերպութիւն տալ, սակայն իրականապէս վիճակին առաջնորդութիւնը կը կազմուի 1825-30ի միջոյններուն : 1854-56, 1866-70, 1880-84 և 1885-90 չորս անգամներ պարբերաբար Տրապիզոնի վիճակին կը միանայ : Ճանիկ նախապէս Չարչամպայի գաղայով կը լրանար, և Սամսուն Ամասիայի հետ կցուած էր, և միայն 1897ին ամբողջ Ճանիկի սանճագով կազմուեցաւ :

19. Տրապիզոն, նախնեաց Պոնտոսը, որուն Հայ բնակչութեան վրայ ԺԱ. դարէն սկսեալ տեղեկութիւններ կան, սակայն քաղաքին անուամբ եպիսկոպոսներու գոյութիւնը ԺԳ. դարէն կը սկսի : Ինչպէս վերը ըստուեցաւ, մերձակայ Ճանիկի առաջնորդութեան հետ քանիցս միացած էին :

Նոյնպէս անցեալ դարուն սկիզբը կամ ԺԸ. դարուն վերջերը այս առաջնորդութեան մշտնջենապէս կցուած է Կիւմիւշխանի առաջնորդութիւնը, որուն գոյութիւնը

նը կ'երաշխաւորեն յիշատակարաններ (Տե՛ս Տ. Գիւտ Քհոյ. Աղանեանի Դիւան Գ. էջ 18, Դ. էջ 168, 178) :

Այսօր Տրապիզոնի առաջնորդութեան իրաւասութեան ներքեւ են նոյն կուսակալութեան երեք սանճագները՝ Տրապիզոն, Լազիստան և Կիւմիւշխանէ :

ՁՕ. Էրզրում կամ Կարին հնագոյն առաջնորդական վիճակներէն մէկը, որուն հաստատութիւնը և հին սահմանները մեծ մասամբ անժանօթ կը մնան :

ԺԱ. դարէն սկսեալ Կարնոյ եպիսկոպոսները կը յիշուին : Այս թեմը հին ասեն աւելի ստորաբաժանուած էր և իր շուրջը կային ուրիշ առաջնորդական Աթոռներ ալ : Որոշապէս շղիտցուիթ թէ երբ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքներու իրաւասութեան անցած է, միայն ԺԷ. դարուն վերջերը առաջնորդները տակաւին էջմիածինէն կ'անուանուէին, ինչպէս կ'երևի յիշատակարաններէ :

Յետոյ Մշոյ Ա. Կարապետի վանքին թեմերէն մէկը եղած է : 1847ին վերջնականապէս բաժնուած են երկու վիճակները : Այսօր Էրզրումի կուսակալութեան Էրզրում սանճագին Օվա, Թորղում, Նարման, Կիսկիմ, Սպեր և Խնուս գաղաները ուղղակի Կարնոյ Առաջնորդարանին իրաւասութեան ներքեւ կը գտնուին : Որով այս օրուան սահմանին մէջ կ'իյնան Կարնոյ եպիսկոպոսութենէն զատ նաև երկու ուրիշ հին վիճակներ :

Ա. Սպեր, որուն յատուկ առաջնորդները մինչև ԺԸ. դար գոյութիւն ունեցած են :

Բ. Խնուս, որ մեզի ծանօթ եպիսկոպոսական հին Աթոռներէն մէկն է :

ԺԸ. դարուն Խնուս Մշոյ վիճակին թեմը կը համարուէր և կը կազմէր փոխ-առաջնորդութիւն մը : 1880ին Մշոյ վիճակէն չբաժնուելով կցուեցաւ Կարնոյ առաջնորդութեան : Այսօր ալ Կարին Խնուսի և Սպերի մէջ փոխանորդներ կը պահէ :

Ձ1. Դերձան՝ հնագոյն թեմերէն մէկը, որուն կեդրոնը եղաւ 934ին հիմնուած Խլաձորի վանքը: ԺԴ. և ԺԵ. դարերուն մէջ Դերձան Բաբերդի առաջնորդութեան կցուած է. ԺԸ. դարուն մէջ Դերձան առանձին առաջնորդութիւն կը կազմէ: 1861ին Երզնկա-Դերձան միացեալ վիճակ մը կը կազմեն: 1880ին կրկին Երզնկայի կը միանայ և քանի մը տարի յետոյ Կարնոյ Առաջնորդին իրաւասութեան ներքեւ յարակից վիճակ մը կը կազմէ, իրեն սահման ունենալով Էրզրումի սանճագին Դերձան գաղան:

Ձ2. Բասեն՝ նոյնպէս հնագոյն թեմ. Բասենի եպիսկոպոսները կը յիշուին Լուսաւորչի օրերէն սկսեալ մինչև 1848 շարունակաբար. նոյն թուականին այս վիճակը կը կը միանայ Կարսի առաջնորդութեան և 1853-62 շրջանին կրկին անջատ թեմ մը կազմելէ յետոյ վերջնականապէս 1881ին Կարնոյ վիճակին առաջնորդներու վերին հսկողութեան կը յանձնուի Բասենի առաջնորդութեան հոգեւոր գործերը: Այդ թուականէն ի վեր յարակից վիճակ մը կը կազմէ Հասան-Գալէ կեդրոնով և շրջագիծ ունենալով Էրզրումի սանճագին Բասենէր գաղան:

Ձ3. Քղի կամ Կեղի եպիսկոպոսութիւնը, որուն եպիսկոպոսները ԺԴ. դարէն յիշուիլ կ'սկսին: Յետոյ երբ վանքերը կը դառնան թեմերու կեդրոն Քղի ալ Մշոյ Ս. Կարապետի վանքին թեմերուն կը կցուի: 1767ին Հայրապետական կարգադրութեամբ անջատ առաջնորդութիւն մը կը կազմուի որ իր գոյութիւնը կը պահէ մինչև ԺԹ. դարու կէսերը: 1863ին Քղի և Երզնկա միացեալ վիճակ մը կը կազմեն, սակայն կարճատև կեանք կ'ունենայ այս միութիւնը, 1868ին Բաղէշ-Քղի կը միանան, սակայն կրկին կը բաժնուին:

1880ին Կարնոյ վիճակին յարակից փոխ-առաջնորդութեան մը կը վերածուի: Սակայն վերջին անգամ նո-

րէն իբր յատուկ վիճակ սեպհական տեղապահը ունեցաւ :

Ձ4. Պայպուրդ ժԴ. դարուն սկիզբէն սկսեալ կը յիշուին Պայպուրդի յատուկ եպիսկոպոսներ : ժԶ. դարուն մէջ Դերջանի և Բաբերդի առաջնորդութիւնները իրարու կցուած են : Յաջորդ դարուն մէջ վանական թեմի մը կը վերածուի : ժԸ. դարուն մէջ ալ Կիւմիւշխանէի եւ Պայպուրդի առաջնորդութիւնները միեւնոյն անձին վրայ կը տեսնենք : Նոյն դարուն կէսէն յետոյ Պայպուրդ անջատ առաջնորդութիւն մը կը կազմէ , եւ յաջորդ դարուն սկիզբը Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան իրաւասութեան կ'ենթարկուի :

1840ի միջոցներուն Կարնոյ հետ կը միանայ պտհ մը . 1858ին Երզնկայի և 1861ին Դերջանի , 1870ին դարձեալ Երզնկայի՝ յարակից վիճակ կ'ըլլայ : 1873ին կ'անջատուի և առանձին վիճակ մը կը կազմէ , սակայն երեք տարի յետոյ կրկին Երզնկայի կը կցուի : 1881էն մինչև այսօր անջատ առաջնորդութիւն մը կը կազմէ այս վիճակը , որ գրեթէ միշտ շրջակայ առաջնորդութեանց յարակից եղած է : Այսօր Էրզրումի սանճագին Պայպուրդ գաղան իր հողեւոր իրաւասութեան շրջանակին մէջ է :

Ձ5. Երզնկա և Քեմախ . Անցեալին մէջ անջատ այս վիճակները , որոնք Էրզրումի կուսակալութեան Էրզինկեան սանճագր կը ներկայացնեն . այսօր միացած են և կը ներկայացնեն մէկ վիճակ :

Հնագոյն անցեալին մէջ ալ այս երկու առաջնորդութիւնները շատ շիտի կերպով մը կը ներկայանան և գրեթէ իրարու խառնուած գաւաղանագիրք մը ունին :

Ա. Երզնկայի եպիսկոպոսները Ե. դարէն սկսեալ ծանօթ են : Ինչպէս վերը ըսուեցաւ , այս թեմը քահիցս անդամ կցուած է Պայպուրդի , Դերջանի և Քղիի առաջնորդութեանց (Տես նոյն վիճակներ) :

1904ի վիճակային նոր բաշխման մէջ էրզրումի կուսակալութեան Երզնիկեան սանձագը միակ առաջնորդութեան մը վերածել պատշաճ դատուեցաւ : 1906ին կարելի եղաւ այս ծրագիրը իրականացնել :

Բ. Քեմալի եպիսկոպոսները ԺԴ. դարէն սկսեալ ծանօթ են : ԺԶ. դարուն մէջ կարնոյ վիճակին հետ միացեալ ըլլալը կ'երևի յիշատակարանէ մը : Յետոյ երկար միջոց մը մթութեան մէջ կը մնայ այս թեմին վիճակը : ԺԺ. դարուն կիսուն անջատ վիճակ մը կը կազմէ . 1884էն սկսեալ կը յանձնուի Երզնիկայի իբր փոխ-առաջնորդութիւն , և թէև 1889—1890 շրջանին պահ մը կ'անջատուի , սակայն 1898ին առաջնորդին անձին վրայ կը միանան կրկին երկու վիճակները : 1906էն սկսեալ մէկ առաջնորդութիւն կը կազմեն :

ՋԵ. Պայագիս՝ կ. Պոլսոյ իրաւասութեան 1828էն յետոյ ենթարկուած վիճակ մը , որուն հետ թիւնը մինչև Դ. դար կը բարձրանայ :

Այսօր էրզրումի կուսակալութեան Պայագիսի սանձագը այս առաջնորդութեան հոգեւոր իրաւասութեան սահմանը կը կազմէ : Անցեալին մէջ աւելի ընդարձակ էր այս վիճակը , որ բազկացած է երկու նշանաւոր վիճակներու միացումովը :

Ա. Աշաշկերս՝ որուն կեդրոնն է Ա. Յովհաննէս վանքը : Դ. դարէն սկսեալ նշանաւոր վիճակ մը որ իր առանձնական դոյութիւնը պահած է մինչև 1850 :

Բ. Պայագիս՝ եկեղեցական տարեգրութեանց կողմէն , որուն սեփական առաջնորդները է. դարէն սկսեալ ծանօթ են , թէև յաջորդ դարերուն մէջ շատ հազուադէպ կերպով յիշուած ըլլան : Երբ վիճակներու կեդրոնները , վանքերը տեղափոխուած է , Պայագիս ալ Իւջ ֆիլիսի վանքին թեմերէն մին կազմած է : 1780ին Արտազու Ա. Թադէոս Առաքեալ վանքին սեփական վի-

ճակ մը կը կազմէ Խոյ գաւառին հետ : Արտազ Պարսկաստանի սահմանին մէջ կը մնայ 1828ին և Պայազիս վերստին Իւչ Քիլիսէի վանքին կը կցուի : 1850էն սկսեալ միացեալ թեմ մը կը կազմեն :

ՁԴ. Վան՝ Ժ. դարէն յետոյ Վարազայ վանուց իբր սեփական թեմ կը յիշուի : Նոյն վանքին վանահայրութիւնը և Վիճակին առաջնորդութիւնը գրէթէ անբաժան եղած են վաղուց ի վեր : Այս Վիճակը էջմիածնայ և Աղթամարայ Կաթողիկոսներու հոգեւոր իրաւասութեան յաջորդարար ենթարկուած է պարբերաբար : ԺԸ. դարէն սկսեալ էջմիածնայ իրաւասութիւնը վերջնական հանգամանք ստացած է . 1828էն յետոյ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանին իրաւասութեան կ'ենթարկուի : Առաջնորդութեան հոգեւոր շրջանակը կանոնաւորապէս ճշդուած չէ : Այսօր Վանայ կուսակալութիւնը ամբողջութեամբ Վանայ Առաջնորդարանին իրաւասութեան ներքե կը համարուի , իրեն յարակից Վիճակ համարուելով նոյն կուսակալութեան մէջ գտնուող երկու ուրիշ Վիճակներ , որոնք են՝ Լիմ-Կտուց և Հէքքեարի :

ՁԵ. Լիմ-Կտուց երկու վանքեր , երկուքն ալ Վանայ ծովուն մէջ գտնուած կղզեակներու վրայ շինուած : Երկու վանքերը ցամաքին վրայ ունին իրենց յատուկ թեմերը , որոնց հասոյթներովը կը մատակարարուին : Աւելի վանական Վիճակներ կը ներկայայնեն քան թէ առաջնորդութիւններ : Վիճակային կազմակերպութիւն չունին : Ասոր համար երկու Վիճակները իրարու միացնելէ յետոյ կեդր. Վարչութիւնը 1904ին պատշաճ դատեց Վանայ յարակից Վիճակ համարել այդ Վանահայրութիւնները :

Ա. Լիմ՝ ԺԴ. դարէն սկսեալ ծանօթ է . 1622ին վերանորոգուած է և մինչև 1898 անջատ վանահայրութիւն մը կը կազմէր , երբեմն Աղթամարայ Կաթողիկոսին

իրաւասութեան ներքեւ : 1898ին կցուեցաւ Կտուցի վա-
նահայրութեան :

Բ. Կտուց՝ ԺԵ. դարէն սկսեալ ծանօթ է (Տե՛ս Նո-
տարք Ղևոնդ Վ. Փիրղալէմեանի, էջ 66, 68, 207), թէ և
ոմանք անոր հիմնարկութիւնը մինչև ժէ. կը մօտեցնեն :
Աւանդաբար Կտուց՝ Լիմէն անջատուած միաբաններով
կազմուած է :

Երբեմն վանայ առաջնորդութեան յանձնուած է
անցեալ դարուն սկիզբները : Լիմ-Կտուցի միացումէն յե-
տոյ դարձեալ յանձնուեցան վանայ :

29. Հէֆեսի՝ վանայ կուսակալութեան համա-
նուն սանճագին քանի մը գիւղերը և վանքերը այս ա-
ռաջնորդութեան մասը կը կազմեն : Աղբակի Ս. Բար-
թողիմէոս Առաքեալ վանքը այս թեմին կեդրոնն է :
Հնագոյն վիճակներէն մէկն է որուն թեմական շրջա-
նակը մինչև Ատրպատական կը տարածուէր նախապէս :
Օսմանեան Կայսրութեան միանալէն (1829) յետոյ Կ. Պոլ-
սոյ Պատրիարքութեան իրաւասութեան ենթարկուեցաւ,
և որովհետև թեմական շրջանակը սահմանափակուած էր,
միջոց մը միայն առանձին վիճակ կազմելէ յետոյ փոխ-
առաջնորդութիւն մը կազմեց՝ վանայ յարակից :

30. Պիրիս հին եպիսկոպոսական Աթոռի մը շա-
րունակութիւնն է, որուն առաջին կեդրոնն էր Ախշաք և
գլխաւոր թեմերը՝ Արժկե, Խիզան, Դասուան և Պիրշիս : Ե.
դարուն մէջ իրարու կը յաջորդեն հետզհետէ բազմաթիւ
եպիսկոպոսներ որոնք Ախլաթ կը նստէին : ԺԵ. դարուն մէջ
Պիթլիս աւելի կարեւորութիւն ստացած ըլլալով, 1437-
40ին Աթոռը փոխադրուեցաւ Բաղէշ : ԺԵ. դարուն մէջ
Մշոյ Ս. Առաքելոց վանքին վանահայրութիւնը կը միանայ
Պիթլիսի առաջնորդութեան հետ, սակայն յետոյ կրկին
բաժնուած կը տեսնենք երկու վիճակները : 1860ին
Մշոյ վիճակին կը միանայ առաջնորդին անձին վրայ

միացմամբ, ինչպէս նաև 1868ին Քղիի վիճակին : 1872էն ի վեր առանձին առաջնորդութիւն մը կը ներկայացնէ՝ Պիթլիս կուսակալութեան կեդրոնական սանճագին մէջ :

ՅԱ. Առևճճ՝ Գլակայ Ս. Կարապետի վանքին վիճակը մեր թեմագրական տարեգրութեանց մէջ յիշատակեալ հնազոյն եպիսկոպոսութիւններէն և ամէնէն նշանաւորագոյններէն մէկն է : Չենոր Գլակէն մինչև այսօր անխափան կը շարունակուի այս առաջնորդութիւնը, թէև իր թեմական շրջանակը դարերու շրջանին բազմաթիւ փոփոխութիւններ կրած ըլլայ :

Ս. Առաքելոց և Ս. Կարապետի վանքերու վանահայրութիւնները իրենց յատուկ իրաւասութեան շրջանակները ունեցած են երբեմն, ինչպէս նաև արդի Մշոյ առաջնորդութեան զանազան մասերու մէջ անջատ առաջնորդութիւններ կազմուած են երբեմն : Նոյնպէս նշանակելի է որ ԺԸ. դարուն վերջերը Մշոյ Ս. Կարապետի առաջնորդներու իրաւասութեան շրջանակը մինչև Կարին ընդարձակուած է : ԺԹ. դարուն մէջ հետզհետէ այդ ընդարձակ վիճակը ստորաբաժնուած է, ինչպէս շրջակայ թեմերու մէջ տեսնուեցաւ և պիտի տեսնուի յաջորդարար : 1880ի Խնուսի բաժանումէն յետոյ Մուշի Առաջնորդին հոգեւոր իրաւասութեան ներքև կը գլուխուէր Պիթլիսի կուսակալութեան Մուշ սանճագը : Վերջէն աւելցաւ Կիճն սանճագը ևս :

ՅԵ. Աղերդ՝ նորակազմ վիճակ մը կրնայ համարուիլ արդի կազմակերպութեամբ, սակայն հնազոյն վիճակներու շարունակութիւնն է իրականապէս : Մշոյ Ս. Առաքելոց հնօրեայ վանքին թեմերուն մէջ էր հին ատեն Սղերդ իր այսօրուան թեմերով : Նոյնպէս իր այսօրուան սահմաններուն մէջ կ'իյնայ նաև Սասնոյ եպիսկոպոսութիւնը, որ Ը. դարէն մինչև ԺԸ. դար յա-

Չորդարար իր եպիսկոպոսները ունեցած է: Հաւանօրէն
երբ սանճագին կեդրոնը փոխադրուեցաւ Սղերդ, 1805ին
պետական նոր բաժանումներու համաձայն՝ Հայոց Առաջ-
նորդներն ալ տեղափոխուեցան Սղերդ՝ առօրեայ գոր-
ծառնութեանց դիւրացման համար, մինչ նախապէս Մշոյ
Ս. Կարապետի վանքին թեմը կը կազմէր Սղերդ իրեն
մերձակայ թեմերովը, որոնք մինչև Հազրօ, Լճէ և այլն
կը տարածուէին: Այնպէս որ ժժ դարուն երկրորդ
քառորդէն սկսեալ Սասնոյ առաջնորդութիւնը կ'առնէ
Սղերդի առաջնորդութիւն անունը, իր թեմական շրջա-
նակին մէջ ունենալով Պիթլիսի կուսակալութեան՝ Սղերդ
սանճագին Սղերդ, Շիրվան և Ղարզան գաղաները,
դարձեալ նոյն կուսակալութեան կ'ինճ սանճագը, ինչ-
պէս նաև Մշոյ սանճագին Սասուն գաղան և Տիարպէ-
քիւրի կուսակալութեան Լրճէ, Ալիվան, Տիրիկ, Պէշիւրի,
Հազրօ գաղաները, որով բաւական ընդարձակ թեմ մը
կը ներկայացնէին:

Հազրօ 1845ին Բալուի կցուեցաւ և յետոյ անջատ
առաջնորդութիւն մը կազմեց մինչև 1865 երբ նոր բաշխ-
մամբ Սասուն՝ Մշոյ առաջնորդութեան, և Տիարպէքիւրի
կուսակալութեան ենթակայ Հազրօ և մերձակայ քա-
ղաքները նոյն առաջնորդութեան ձգուեցան և Պուլանըզ
Կորայ Ս. Իանիէլ վանքը կեդրոն ունենալով, ինչպէս
երբեմն էր, սուսնճին վիճակ մը կազմեց (յետոյ կցուած
Մշոյ), որով Սղերդի վիճակը սահմանափակուեցաւ Պիթ-
լիսի կուսակալութեան Սղերդ սանճագին մէջ: 1889—
94 շրջանի Սղերդի առաջնորդութիւնը յանձնուեցաւ Բա-
ղէշի, սակայն յետոյ վերստին անջատուեցաւ:

ՅՅ. Տիարպէքիւր. Այս թեմին եպիսկոպոսները Ը.
դարէն սկսեալ ծանօթ են: Ժ.Զ. կամ Ժ.Է. դարուն
Կ. Պուլսոյ իրաւասութեան ենթարկուած է: Նախապէս
գրէթէ քաղաքին մէջ կը սահմանափակուէր, շրջակայ

Թեմերը—ինչպէս տեսանք—կապուած ըլլալով մօտաւոր առաջնորդութեանց :

1849—54 Արղընի վիճակը, 1856—60 Ակնայ վիճակը Տիարպէքիւրի առաջնորդութեան կցուեցան : 1865ին Սղերդի առաջնորդութեան այն մասերը որոնք Տիարպէքիւրի կուսակալութեան մէջ կը գտնուէին, այս առաջնորդութեան մասը կազմեցին : 1904ի նոր բաշխման հետեանօք բովանդակ Տիարպէքիւրի կուսակալութիւնը Տիարպէքիւրի առաջնորդութեան մաս կազմած է, սակայն երեք առաջնորդութիւններ՝ Բաշու, Արղնի և Չընֆուշ յարակից վիճակներ են որոնք կը պահեն իրենց առանձին կազմակերպութիւնը : Հետեւաբար Տիարպէքիւրի Առաջնորդին ուղղակի իրաւասութեան տակ կը գտնուին Տիարպէքիւրի և Մարտինի սանձագները :

ՅԳ. Բաշու նորակազմ վիճակ մը կրնայ նկատուիլ, վասն զի շրջակայ թեմերուն բազմաամամբ նոր է, առաջին անգամ ԺՁ. դարուն յիշուած ըլլալով իր անուամբ յատուկ եպիսկոպոս մը : Իր կազմութիւնէն յետոյ յաճախ մերձակայ թեմերու միացած է : Մասնաւորապէս Արղնի և Չնֆուշ վիճակները զանազան շրջաններու միացած են այս վիճակին :

1860ին միջոց մըն ալ Սղերդի հետ միացած է, որուն թեմերուն մէկ մասը այսօր Բաշուի առաջնորդութեան անցած են : 1898ին Պատրիարքարանը Բաշու, Չնֆուշ, Արղըն երեք թեմերը, որոնք միևնոյն սանձագին (Արղըն-Մատէն) մէջ կը գտնուէին, միացուց եւ կազմեց մէկ առաջնորդութիւն : 1901ին այս միացումը կարելի չըլլալով պահպանուի ձեռնհաս առաջնորդի շգոյութեան պատճառով, Արղընի-Մատէն սանձագին Բաշու գազան և նոյն սանձագին Արղընի և Չերմիկ գազաները զատ զատ առաջնորդութիւններ կազմեցին :

1904ի բաշխման սկզբունքովը այդ երկու վիճակ-

ները յարակից նկատուեցան Տիարպէքիւրի առաջնորդութեան : Բալուի առաջնորդութեան կեդրոնն է Քաղցրահայեաց Ս. Աստուածածին վանքը :

ՅԵ. Արդևի-Չնփուօ. Իրենց ծագումը չփոթ է , և հարկ է ըսել թէ զանազան առիթներով կազմուած թեմեր են , փոքր ու անհամապատասխան առաջնորդութեան մը կեդրոն ըլլալու :

Ա. Արդևի՝ որուն կեդրոնն է Բարձրահայեաց Ս. Աստուածածին վանքը , հաւանօրէն 1444ին կազմուած վանական թեմ մըն է , վասն զի վանքը շինուած է նոյն թուականին Մկրտիչ Նազաչ Եպոս . ի ձեռքով , որ այդ միջոցին առաջնորդ էր Տիարպէքիւրի :

Ժէ . դարէն սկսեալ Արդընի առաջնորդները կը յիշուին , որով անշատ առաջնորդութիւն մը կազմուած ըլլալը կը յայտնուի : 1794ին և 1849ին երկիցս Տիարպէքիւրի առաջնորդութեան ենթարկուեցաւ , իսկ 1898ին Բալուի և 1904ին Տիարպէքիւրի : Այս Վիճակին թեմերը կը համարուին Արդընի-Մատէն սանճագին , Արդընի գաղան ամբողջութեամբ և Ջէրմիկ գաղան , բաց ի Չնքուչ նահիյէէն :

Բ. Չնփուչ՝ որուն կեդրոնն է Սիրահայեաց Ս. Աստուածածին վանքը , կը գտնուի Տիարպէքիւրի կուսակալութեան այն մասին մէջ որ ամէնէն աւելի մօտ է Խարբերդի : Այս Վիճակին կը պատկանին Ջէրմիկ գաղային Չնքուչ նահիյէէն : ԺԹ . դարուն մէջ կազմուած թեմ մըն է , վասն զի որչափ կը կարծուի նախապէս մասը կը կազմէր այն չորս Վիճակներուն որոնք Խարբերդի չորս վանքերը իրենց կեդրոն ունէին : 1880ին զատ Վիճակ կազմած է Խարբերդէն անջատուելով :

ՅԶ. Խարբերդ՝ ԺԵ . դարուն մէջ առաջին անգամ կը յիշուի Խարբերդի առաջնորդութիւնը , որ յետոյ բաժան բաժան եղած է և բազմաթիւ վանքերու մէջ բաժնուած : Ամէն վանք իր սեփական թեմական շրջանակը

ունէր և առանձին առաջնորդութիւն մը կը կազմէր : Իրաւասութեան խնդիրներ և վէճեր անպակաս էին այս թեմին մէջ , որ ԺԹ. դարուն սկիզբը չորս թեմերու բաժնուած էր : Այս թեմերու կեդրոններն էին մէկմէկ վանք :

Ա. Գաղէմի Ս. Աստուածածին :

Բ. Ապտիւլ Մեսիհի վանքը (Զարդարիչի Ս. Աբղլմսէն) :

Գ. Սորսորի (Ս. Գէորգ վանքը) :

Դ. Գուլէ (Ս. Գէորգ վանքը) :

Այս չորս վանքերուն թեմերը կը հերկայայնէին մերձաւորապէս այս օրուան Խարբերդի և Զմշկաձագի առաջնորդութիւնները ամբողջութեամբ :

1845ին Պատրիարքարանը նկատելով այս չորս իրարու մերձակայ և շփոթ սահմանով առաջնորդութեանց անտեղութիւնը , թեմական գործոց կանոնաւորութեան համար միացուց չորս վիճակները և կազմեց միակ առաջնորդութիւն մը Խարբերդ կեդրոնով : Երկու տարուան տեսողութենէ մը յետոյ այս միութիւնը քակուեցաւ : 1856ին երկրորդ անգամ Պատրիարքարանը միացուց այդ վիճակները և այս անգամ յաջողեցաւ : 1858ին այս միութենէն անջատուեցան միայն Զմշկաձագ-Կապան-Մասկն , Գուլէ վանքին թեմերէն և կազմեցին անջատ առաջնորդութիւն մը : 1880ին ալ Զնքուչ անջատուեցաւ : Այսօր Մամուրէթ-իւլ-Ալիզ կուսակալութեան Խարբերդ սանճագին Մեզլիւրէ , Խարբերդ , Բիւղիւրկէ գաղաները այս առաջնորդութեան մաս կը կազմեն :

ՅԷ. Զմօկաձագ. Հին ատեն կը կոչուէր Երապոյիս կամ Յերապոյիս , որուն եպիսկոպոսները ԺԹ. դարէն սկսեալ յաճախ կը յիշուին : ԺԸ. դարուն վերջերը կամ ԺԹ.ի սկիզբները այս թեմը Կապան-Մատենի հետ միասին Խարբերդի Գուլէ վանքին սեփական վիճակ կը

դառնայ : Կրկնակ միացման փորձերու ատեն (Տե՛ս Խարբերդ) այս Վիճակն ալ կը միանայ Խարբերդի թեմին , սակայն 1858ին կ'անջատուին Գուլէ վանք կեդրոնով և զատ թեմ մը կը կազմեն : 1865ին Գուլէ վանքը Խարբերդի առաջնորդութեան կը ձգուի , սակայն Չմշկածագի առաջնորդութիւնը իր գոյութիւնը կը պահէ : Քանիցս անգամ անցեալին՝ ինչպէս նաև ներկային մէջ , Չարսանձագի հետ միացեալ Վիճակ մը կազմած է : Իր սեփական թեմերն են Մամուրէթ-Խուլ-Ալիզ կուսակալութեան Խարբերդ սանձագին Գրղըլ-Քիլիսէ , Օվաճրգ գաղաները և Տերսիմի սանձագին Չմշկածագ գաղան :

ՅՑ. Չարսանձագ՝ որ և է աւանդական յիշատակ գոյութիւն չունի անցեալէն : Հաւանօրէն նախապէս Խարբերդի չորս վանքերէն միոյն սեփական թեմերէն մէկը կը ներկայացնէր : Աւելի հաւանական է կարծել թէ Չմշկածագի բաժանման պահուն նաև բաժնուած է այս թեմը կամ տարի մը յետոյ (1859) անկէ բաժնուած է : Ինչպէս ըսուեցաւ , յաճախ միացեալ առաջնորդութիւն մը կը կազմէ Չմշկածագի հետ , ինչպէս է և այսօր :

Տէրսիմ սանձագին Չարսանձագ , Խօզաթ և Մաղկերտ գաղաները այս թեմին հողերոր իրաւասութեան շրջանակին մէջ են :

ՅԾ. Ակն կամ Էկին քաղաքը և մերձակայ Նարեկայ վանքը ԺԱ. դարուն սկիզբները շինուած ըլլալով , հաւանական է կարծել թէ նոյն թուականներուն կազմուած է այս թեմը , որուն առաջնորդները ԺԶ. դարէն յետոյ միայն ծանօթ են մեզի : 1855—1861 Տիարպէքիւրի և 1898—1900 Արաբկիւրի վիճակին միացած է : 1904ի վիճակային նոր բաշխման ատեն Արաբկիւր և Ակն միացեալ Վիճակ կազմեցին , իրենց ուրոյն վիճակային կազմակերպութիւնը պահելով : Սակայն գործադրելի չեղաւ , և այսօր Խարբերդի առաջնորդին յանձնուած է : Խարբերդի

սանճագին էկին գազան այս վիճակին ստորադասուած է :

40. Արարկիր՝ նոյնպէս ժԱ. դարուն կազմուած է : Երկար ատեն Տերունի վիճակ էր : 1759ին կամ քիչ առաջ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան իրաւասութեան ենթարկուեցաւ : Իր իրաւասութեան ներքեւ են Սարբերդի սանճագին Արարկիր գազան :

41. Ուրճա կամ Եղեսիա՝ երբեմն Կիլիկեան և երբեմն էջմիածնական վիճակ եղած է այս թեմը, որուն անուամբ եպիսկոպոսի մը միայն ժԲ. դարուն մէկ անձի կը հանդիպինք : Այդ թուականէն յետոյ երկար միջոց մը որ և է եպիսկոպոսի անուն չէ տեսնուած սարեգրութեանոյ մէջ : ԺԵ. դարուն վերստին կը յիշուի Ուրճայի թեմը իբր յարակից Տիարպէքիլի առաջնորդութեան : ԺԸ. դարուն անջատ առաջնորդութիւն մը կը կազմէ, որուն իրաւասութեան շրջանակին մէջ էին Մալաթիա, Հիւանի-Մանսուր և Պեհեմնի, որով հաւանական է կարծել թէ Ուրճա նոյն իսկ երբեմն մասը կազմած է Եփրատացւոց առաջնորդութեան : 1848ին Մալաթիա, Պեհեմնի, Հիւանի-Մանսուր բաժնուեցան և դատ առաջնորդութիւն մը կազմեցին :

Նիզիս, Էհնէշ, Ճիպին, Պիր, Կիլիկեան վիճակներէն անցած են Եղեսիոյ թեմին, որ ճշդիւ կը համապատասխանէ Հալէպի կուսակալութեան Ուրճա սանճագին :

42. Պաղօսա՝ Տէրունի վիճակ մինչև 1828 թուական և մաս Պարսկաստան Հնդկաստանի առաջնորդութեան : Երեք թեմ միայն ունի՝ Պաղսաս, Պասրա և Մուսուլ՝ երեք կուսակալութեանց կեդրոններ : Թրքահայ վիճակներուն ամէնէն ընդարձակն է :

43. Եզիպօսա՝ նախապէս Երուսաղէմի Պատրիարքութեան իրաւասութեան ներքեւ կը գտնուէր այս թեմը, ուր ժԱ. դարէն սկսեալ Հայ գաղութ մը գտնուիլը կը յիշատակուի :

1852ին առաջին անգամ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանին իրաւասութեան ներքեւ մտաւ Վիճակը, սակայն անոր վերջնականապէս Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանին իրաւասութեան ենթարկուիլը 1872 թուականէն կը սկսի : Մասնաւորապէս երկու քաղաքի մէջ կ'ամփոփուի այս վիճակը, Գահիրէ և Աղեքսանդրիա, որոնք 1907ին վարչական որոշումով անջատ կազմակերպութեամբ եւ Գաւառական ժողովով միացեալ Վիճակներ ընել որոշուեցաւ : Տակաւին դործադրութեան չէ դրուած այս որոշումը :

44. Պուլկարիա՝ Բոււնդիի նուիրակութիւնը՝ որ իր մէջ կը պարունակէր Պետարապիան, Ռոււմանիան և Պուլկարիան, ԺԺ. դարուն սկզբնաւորութեանը կարեւոր կերպարանափոխութեան մը ենթարկուեցաւ :

Պետարապիա՝ Ռուսիոյ անցնելով զատ թեմ մը կազմած էր, մինչ նուիրակներու առաքումը դադրած : Հետեւաբար Պատրիարքարանը ստիպուեցաւ այդ շրջանակին հոգեւոր պէտքերը հոգալու դործը իր վրայ առնուլ : Այս պատճառով Վ.Ս.Ն.Ս. թեմագլուխով առաջնորդութիւն մը կազմուեցաւ 1828ի միջոցներուն, որուն իրաւասութեան ներքեւ էին Պուլկարիոյ եւ Տոպրուճայի Հայերը : Նոյնպէս Վ.առնայի առաջնորդներուն վրայ պարտք դրուեցաւ նաեւ իրր այցելու՝ երկու տարին անգամ մը Ռոււմանիոյ քաղաքները շրջագայիլ հովուական պաշտօնով եւ հոգալ այդ տեղերու Հայոց կրօնական պէտքերը :

Պահ մը թեմագլուխը ՌՈՒՍՃՈՒԳ կ'ըլլայ եւ առաջնորդութիւնն ալ նոյն անուամբ յիշուիլ կը սկսի : 1878էն յետոյ Տոպրուճա (Պասլա-Տաղ) Ռոււմանիոյ վիճակին կ'անցնի, իսկ 1884էն յետոյ Էտիրնէի վիճակէն քանի մը քաղաքներ Պուլկարիոյ առաջնորդութեան կը կցուին :

1890ին Ռոււմանիա-Պուլկարիա միացեալ Վիճակ մը

կը կազմեն : 1893-94 շրջանին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան ուղղակի իրաւասութեան ձգուեցաւ , սակայն դարձեալ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանին վերադարձուեցաւ այս թեմերուն մատակարարութիւնը : 1903ին առաջին անգամ ըլլալով Պատրիարքարանը կրցաւ առաջնորդական կանոնաւոր կազմակերպութիւն եւ առաջնորդի ընտրութիւն կատարել տալ :

45. Ռուսանիա. Հին Ռուսիաց երկիրը Հայ գաղթականներ հիւրընկալած է ԺԱ. դարէն սկսեալ : Այդ գաղթականներուն հոգեւոր տեսչութիւնը կը կատարէին ի սկզբան լեհաստանի արքեպիսկոպոստները , որոնց իրաւասութեան շրջանակին մէջ էին նաեւ Պեսարապիա , Պուքովինա , Մոլտաւիա (Տես Եւրոպա եւ Պեսարապիա) :

ԺԶ. եւ մանաւանդ յաջորդ ԺԷ. դարուն «Ռուսիաց աշխարհ»ի յատուկ եպիսկոպոստներու գոյութիւնը կրնայ ապացոյց համարուիլ նոր առաջնորդութեան մը կազմութեան , որուն կեդրոնն էր Եաչ քաղաքը : Այն աստե՛ն այդ առաջնորդութեան իրաւասութեան ներքեւ էին նաեւ Պեսարապիա եւ Պուքովինա : Սուչովայի Ս. Օքսինտ վանքը Եաչէն յետոյ կեդրոն իսկ եղած է այս առաջնորդութեան :

1786ին Պուքովինան անջատուելով Ռուսանիոյ թեմէն , Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանին իրաւասութեան կ'անցնի :

1808ին Սուչովա , ինչպէ՛ս նաեւ Մոլտո-Վալաքիա-Պեսարապիա կցուեցան համայն Ռուսիոյ առաջնորդութեան , սակայն կարճ միջոց մը յետոյ բաժնուեցան :

Պեսարապիա , 1836ի կարգադրութեամբ , ուղղակի էջմիածնայ իրաւասութեան ներքեւ նոր Վիճակ մը կազմեց : Իսկ Ռուսանիա անցաւ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանին իրաւասութեան ներքեւ : Սովորութիւն եղաւ այցելուներ ղրկել երկու տարին անգամ մը , փոխանակ

հաստատուն առաջնորդ մը պահելու : Այս սովորութիւնը մինչև հիմա կը պահուի :

* * *

Իսկ գալով չորս մասնաւոր թեմերուն , ասոնք ուղղակի կ' Պոլսոյ Պատրիարքին իրաւասութեան ներքեւ կը գտնուին և առաջնորդական հանգամանք չունին :

1. Սելանիկ՝ 1885էն ի վեր հաստատուած հոգեւոր տեսչութիւն մըն է , որ ունի Սելանիկի մէջ եկեղեցի մը և դպրոց մը և յատուկ Հոգաբարձութեամբ մը կը մատակարարուին :

2. Կրէտէ՝ Ժէ . դարէն ի վեր Հայերը կղզիին Գանճիա քաղաքին մէջ ունին եկեղեցի մը : Ի սկզբան իզմիրի Տերունի վիճակին մասը կը կազմէր այս կղզին , որով 1828էն ի վեր Պատրիարքարանի իրաւասութեան ենթարկուած է : Քահանայ մը կը պահուի հոն , եկեղեցւոյ հսկողութեան և փոքրաթիւ Հայերուն հոգեւոր մատակարարութեան համար , և Հոգաբարձութիւն մըն ալ կալուածոց համար :

3. Արէնք՝ հազիւ տասը տարիներէ ի վեր հաստատուած հոգեւոր տեսչութիւն մը փոքրաթիւ Հայերու համար որ մատուււ մը կը պահեն :

4. Յրիպոլիս Ափրիկեան կամ Դարապուսը Ղարա՛նոր կազմուած գաղութի մը հոգեւոր պէտքերը տնտեսելու մտադրութեամբ եւ իրենց խնդրանքով քահանայ մը ղրկուեցաւ 1904 թուականին : Քահանան պաշտօնը լքելով մեկնած է , այնպէս որ առայժմ այս պաշտօնը գոյութենէ դադրած կրնայ համարուիլ :

ԿԻՆԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆ

Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը՝ Հայ Եկեղեցւոյ նուիրապետութեան մէջ կը գրաւէ մասնաւոր տեղ մը :

Եպիսկոպոսապետութիւնը մէկ է : Եկեղեցին միայն մէկ գլուխ կրնայ ունենալ , որ է Էջմիածնայ Լուսաւորչաշէն աթոռին օրինաւոր յաջորդը : Սակայն պարագաները այնպէս մը բերած են որ հակառակ տեսականին մէջ եկեղեցւոյ միութիւնը անվրէպ ընդունուած ըլլալուն , գործնականին մէջ այդ միութեան մէջ մասնաւոր կեդրոններ ալ եղած են :

Ասիլա եկեղեցւոյ վարդապետութեան թէև չէ մնասած , սակայն մնասած է անոր բարոյական շէնքին՝ թիրամացութեանց և զանազան դժուարութեանց տեղի տալով : Սակայն աւանդութիւններ , նախապաշարումներ , ինչպէս նաև քանի մը նկատումներ՝ արտաքին պարագաներէն ծնունդ առած , պահպանած են Էջմիածնայ Կաթողիկոսութեան հետ միասին երկու ուրիշ աթոռներ ևս՝ Սսոյ և Աղթամարայ մէջ՝ մասնաւոր Կարողիկոսութեան հանգամանքով և թեմական սահմանափակ շրջանակով : Իրենց դիրքը հանդէպ Ընդհանրական Կաթողիկոսութեան կրնայ համեմատուիլ վիճակաւոր եպիսկոպոսին դիրքին՝ Մետրապոլիտ-Արքեպիսկոպոսին հանդէպ :

Կիլիկիոյ մասնաւոր Կաթողիկոսութեան հաստատութիւնը և շարունակութիւնը մանաւանդ՝ կարեւոր աւանդութիւններու վրայ հիմնուած է :

Սիս՝ այսօրուան Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Աթոռը՝ երբեմն եղած է նաև Աթոռ Ընդհանրական Կաթողիկոսութեան , որուն իր բնավայրը վերադարձէն յե-

տոյ՝ Կաթողիկոսի հանգամանքը պահել փորձած և յաջողած են ոմանք օգտուելով պարագաներէն :

Հին ատեններէն սկսեալ սակայն , մանաւանդ Ը. դարուն մէջ , Հայ վաճառականներ կը հաստատուին Ճիհանի հովիտին զանազան քաղաքներուն մէջ , մասնաւորապէս Տարսոն՝ որ աշխարհի ամենէն վաճառաչան քաղաքներէն մէկն էր : Այսպէս այսօրուան Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Աթոռ եղող Ստոյ մէջ՝ Հայերը կը հաստատուին առաջին անգամ 809ին և Ժ. դարուն վերջերը Կիլիկիոյ մէջ բնակող Հայոց համար Արգինա նստող Սաչիկ Ա. Կաթողիկոս 972ին կը ձեռնադրէ երեք եպիսկոպոսներ Տարսոնի , Անտիոքի և Սէլինոնի վրայ , բայց այս առաջին երեք վիճակները հետզհետէ կը ստորաբաժնուին զանազան առաջնորդութեանց , քաղաքներու և շրջակայից մէջ վիճակներ ձեռացնելու շափ հօտեր կազմուելով :

Կիլիկիոյ շէն ու արգաւանդ երկիրը օրէ օր վաճառականներով կը լեցուի և կը հասնի այնպիսի վիճակի մը , որ արդէն էջմիածնայ Աթոռէն հեռացած Կաթողիկոսական Աթոռը , որ այլևայլ տեղեր շրջած էր , կամայ կամայ կը փոխադրուի դէպի Կիլիկիա , և իրեն առաջին կայանը կ'ըլլայ Մաշկեօորի վանքը՝ որ հիմնուած էր 1105ին՝ այն տեղն ուր այսօր Ճէպէլ-Պէրէքէթ (Արասուս) կը յորջորջուի , և որ նոյն թուականին իսկ փոխադրուած էր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութիւնը :

Հոս մինչեւ 1166 կը մնայ Հայրապետական Աթոռը և անկէ կը փոխադրուի Հռոմկլայ , ուր երկար դադար մը կ'առնէ մինչեւ 1293 , ուրկէ կրկին տեղափոխմամբ կուգայ կը հաստատուի Սիս՝ ուր կը մնայ մինչեւ 1441 :

Բնական է թէ Հայրապետներու Կիլիկիոյ այսքան մօտ ապրիլը՝ անոնց նոյն վիճակին վրայ մասնաւոր հոգածութիւն մը ունենալուն թելադիր պիտի ըլլար , և պատճառ՝ հաստատուելու նորանոր առաջնորդութիւններ ,

իրենց հոգեւոր հօտին կանոնաւոր տնտեսութեանը համար :

Այսպէս Հնդհանրական Կաթողիկոսութեան Աթոռը Մաշկեւորի վանքին մէջ եղած ատեն կը սկսին յիշուիլ 1113էն սկսեալ Սոյ արքեպիսկոպոսներու շարք մը , որոնք մինչեւ 1292 , Աթոռին Սիս փոխադրութեան թուականը սոսկական թեմակալ արքեպիսկոպոսներ էին :

Երբ Հայրապետական Աթոռը Սիս եկաւ , անոնք իբր Դրան եպիսկոպոս իրենց պաշտօնը պահեցին մինչեւ Ժ.Դ. դար , ուրկէ յետոյ Սիս և շրջակայքը Կաթողիկոսին սեպհական վիճակն համարուեցան :

Իսկ Աթոռն Հռոմկլայ գտնուած միջոցին Կիլիկիոյ և շրջակայից մէջ գտնուող եպիսկոպոսական աթոռներուն թիւը բաւական աճում կը գտնայ : Գրիգոր Դ. Տղայ Կաթողիկոսին (1773–1193) ի Հռոմկլայ գումարած եկեղեցական ժողովին (1179) մասնակցող 32 վիճակաւոր եպիսկոպոսներուն մէջ կը յիշուին հետեւեալ եպիսկոպոսներն , որոնք Կիլիկիոյ և շրջակայից մէջ հաստատուած են Թ. և Ժ. դարերուն մէջ :

1. Տարսոն	} Արդէն նախապէս յիշուած են
2. Անտիոք	
3. Սիս (Խոզան)	
4. Գայսերի	
5. Մալաթիա	
6. Անաւարզա	
7. Սեյիֆե	
8. Մամեսիա	
9. Սամսաթ	
10. Կիպրոս (Նիկոսիա)	
11. Կոֆսուն	
12. Համա կամ Համուս	
13. Լաթաֆիա	

Նոյն միջոցներուն կը հաստատուին կամ յիշուիլ կը սկսին նաեւ Լամբրոնի արքեպիսկոպոսութիւնը—որ շատ վաղանցիկ փայլ մը ունեցած է Ներսէս Լամբրոնացիի շնորհիւ, և ի վերջոյ հաւանօրէն կցուած է ուրիշ մերձակայ առաջնորդարանի մը—և Կապանի եպիսկոպոսութիւնը (հիմա նոյն անուամբ քաղաք Փուսնուզի մօտ) — որ երկար ատեն պահած է իր գոյութիւնը :

1197ին հոպեւոր համախմբումի մը մէջ քանի մը ուրիշ եպիսկոպոսներ ալ կը յիշուին որոնք մինչև այն թուականը անձանօթ են, և ընդհանրապէս վանքերու անուններ են, որոնց տեղերը ճշդեւ դժուար է, այսպէս են,

1. Մեծփար
2. Սանվիլանց
3. Անդրիասանց
4. Յովնանց
5. Փիլիպպոսեանց
6. Բերդուս

1307ին Սիւսի մէջ կաթողիկոսական ընտրութեան համար դուժարուած 41 եպիսկոպոսներու շարքին մէջ արդէն կը տեսնենք թէ յիշուած չեն այս վիճակները և աւելի կանոնաւորութիւն և չափաւորութիւն կայ թեմերու կազմութեան մէջ :

Կիլիկեան վիճակներէն կը մասնակցին այդ ժողովին •
Եպիսկոպոսունք

1. Կեսարիոյ
2. Սսոյ
3. Տարսոնի
4. Բարձրբերդի
5. Անարզաբայի
6. Աճանայի

7. Այասի
8. Նիկսեի (Պօռ և շրջակայքն ալ միասին)
9. Կապանի
10. Շամանքը
11. Մարաշի
12. Պիրեճիփի (Եփրատայ վրայ)
13. Մաշկեւորի
14. Կիպրոսի
15. Չմեկաձագի
16. Մաղարդի (? անձանօթ)
17. Կոպիսառի (Տարսոնի մօտերը)
18. Հարգանի (Հանրն)

1316ին Աստանա գումարուած 17 եպիսկոպոսաները գրեթէ միեւնոյն վիճակին մէկ կրկնութիւնը կը հաստատեն, իսկ 1342ին Սիս գումարուած 29 եպիսկոպոսաներու շարքին մէջ Կիլիկիոյ և շրջակայից մէջ գանուող նախապէս ծանօթ առաջնորդութեանց վրայ կ'աւելնայ նաեւ Իկոնիոյ (Իոնիա) եպիսկոպոսութիւնը, որով դարձեալ կը պահպանուէր ուրեմն նախորդ կացութիւնը վիճակային բաժանման տեսակէտով :

Այդ թուականներէն յետոյ այլևս Սսոյ Կաթողիկոսական Աթոռը անշքանալ կը սկսի : Նոյն իսկ դար մը յետոյ այնքան խեղճ վիճակի մը հասած և զեղծումները շատցած են որ ժողովուրդին ընդհանրութեան կողմէ Աթոռին Սիս պահպանուիլը անօգուտ նկատուելով, 1441ին Ընդհանրական Կաթողիկոսութիւնն իր նախնական որոշումնր՝ Լուսաւորչաշէն Ս. Էջմիածին փոխադրուիլ որոշուած է : Այդ փոխադրութեան որոշումը տուող եկեղեցական ժողովին մասնակցողներու ստուար շարքին մէջ Կիլիկեան թեմերէն եպիսկոպոս չկայ, միայն Սսոյ չորս եպիսկոպոսներուն գործակցութիւնը հաստատուած է :

Բոլոր արեւելեան կղերին միաձայն որոշման հակառակ երբ Գրիգոր Մուսարէզեան Կաթողիկոս (1439 կաթողիկոսացած) կը նախընտրէ չտեղափոխուիլ, ժողովականք միաձայն կ'ընտրեն Կիրակոս Վիրապեցին (1441-1443) որուն առաջին գործը կ'ըլլայ Ընդհանրական մը հանել իր Կաթողիկոսական պաշտօն ստանձնելը ծանուցանող և բանադրանքի կապանքէն ազատելով Աղթամարայ և այլ թեմօրէից կղերն ու աշխարհականները : Այս քրիստոնէական գաղափարով գործն համակրութեամբ կ'ողջունուի ամէն կողմէ եւ նոյն իսկ Կիլիկիոյ մերձաւոր վիճակներն իր հոգեւոր իրաւասութեան կ'անցնին, ինչպէս նաև Երուսաղէմի, Անատոլուի (Փոքր Ասիոյ), Կ. Պոլսոյ, Պանտոսի, Ղրիմի, Պարսկաստանի, Վրաստանի և այլ տեղերու թեմականներն որոնք մասնակցած չէին Վիրապեցի Կաթողիկոսին ընտրութեան գործին : Այնպէս որ Գրիգոր Մուսարէզեանի մահէն յետոյ (1442) իրեն անմիջապէս յաջորդ մը չընտրուիլը արդէն ապացոյց մըն է թէ Կիլիկեան վիճակայինք ալ համակիրպած էին Աթոռին Ս. Էջմիածնայ մէջ վերահաստատման և կը ճանչնային անոր հեղինակութիւնը :

Կարապետ եպիսկ. Նւղոկիացի որ եպիսկոպոսական աստիճանն ի Մայր Աթոռ Կիրակոս Վիրապեցիէն ստացած էր, թէ արեւելեան կղերին մէջ ծնած պառակտումը և թէ արտաքին պարսղաները ի նպաստ իրեն գործածելով յաջողեցաւ կաթողիկոսանալ և իր հոգեւոր իրաւասութեան ներքեւ առնել կարգ մը առաջնորդական թեմեր, Մուսարէզեանի մահէն հինգ տարի յետոյ :

Կարապետ եպիսկ. Նւղոկիացի՝ Սևբաստիոյ, Կեսարիոյ, Մալաթիոյ, Տիարպէքիի և ամբողջ Կիլիկեան շրջանակին, Սուրիոյ, Պաղեստինի և Միջագետքի Հայ եպիսկոպոսներու պետ ճանչցուեցաւ :

Մերձաւորապէս 40 տարի յետոյ երբ Փաթիհ Սուլ-

Թան Մէհմէտ Բ. Գարամանի տիրապետեց (1482) և Սուլթան Սէլիմ Ա. Եափուզ յաջողեցաւ (1512–1519) եօթը տարուան մէջ բոլոր Կիլիկիան, Սուրիան և Միջագետքը, ինչպէս նաև Եգիպտոսը նուաճել՝ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը իր գոյութիւնը պահեց, սակայն Թուրքիոյ Հայոց ներկայացուցիչ–պատրիարքութեան ստորադաս համարուեցաւ, և Կիլիկիոյ բնական սահմաններէն դուրս՝ ակամայ Կիլիկիոյ միացած թեմերը վերստին էջմիածնայ Աթոռին իրաւասութեան անցան :

ԺՁ. դարուն Ունիթու ժամանակագիր մը և ԺԷ. դարուն սկիզբները Սիւս այցելելող և Աղարիա Կաթողիկոսին (1584–1602) հետ տեսնուող Լէոնարտոյ նուիրակ եպիսկոպոսը միահամուռ կը հաստատեն թէ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին իրաւասութեան ներքեւ կը գտնուէին 24 եպիսկոպոսական վիճակներ : Աոռոց մէջ յանուանէ յիշուածները միայն Երուսաղէմի, Տիւրիկի և Չէյթուռի վիճակներն են :

Նոյնպէս էջմիածնայ Փիլիպպոս Աղբակեցի Կաթողիկոսին ուղղուած թուղթին մէջ (Գրուած 1632ին) Կիլիկիոյ Սիմէոն Կաթողիկոսը (1626–1636) յայտնապէս և պարծանօք կը յիշատակէ Երուսաղէմի իր հոգեւոր իրաւասութեան ներքեւ գտնուիլը :

Նոյն թուղթին մէջ իբր էջմիածնայ Վիճակ կը յիշուին Եդեսիա, Կեսարիա, Սերաստիա, Նաֆա, Գոնիա և Մերտին՝ որմէ դիւրին է հետեւեցնել թէ մինչև 1632 անոնք արդէն դադրած էին Կիլիկեան Վիճակ ըլլալէ :

Իսկ երբ Կիլիկիոյ մաս յիշուած են Անտիոք, Հալէպ, Գամիրք և Մալաթիա, ստով մասամբ կրնայ ճշգուիլ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսներուն հոգեւոր իրաւասութեան շրջանակը :

Այսօր Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան հոգեւոր իրաւասութենէն կախում ունին հետեւեալ շրջանակին Հայ եկեղեցիները .

Ատանայի կուսակալութիւնը ամբողջութեամբ, Հալէպի կուսակալութեան Հալէպ և Մարաշ սանճագները, Սըվազի կուսակալութենէն Տիվրիկ, Կիւրին, Տարէնտէ, Թէնոս, Ազիզիյէ, Ղանղալ, Պիւնեանի-Համիտ գաղաները և Մանճըլըզ և Կէմէրէկ նահիյէները, Էնկիւրիի կուսակալութենէն՝ Եօզկատի գաւառը: Մամուրէթիւլ Ազիզի կուսակալութենէն Մալաթիա սանճադը:

Այդ հոգեւոր վարչութեան կեդրոն է Սսոյ Մայրավանքը ուր կը նստի Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը:

1447էն մինչև ԺԸ. դարուն առաջին քառորդը շատ անկանոն կերպով մը շարունակուած է այդ կաթողիկոսութիւնը որ միշտ քանի մը աթոռներու բաժնուած և իրարու հակառակորդ աթոռակալներով տխուր վիճակ մը ներկայացուցած է:

ԺԸ. դարուն առաջին քառորդէն յետոյ Աջապահեանները իրենց ընտանիքին սեպհականած են Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը մինչև 1866 յաջորդաբար իրենց սերունդէն Կաթողիկոսների առանց օրինաւոր ընտրութեան և եկեղեցական կանոնաց բողոքովին անհամաձայն կերպով մը Աթոռը իւրացնելով:

Ասոնք ինքնակամ կերպով մը վարած են իրենց թեմական ներքին գործերը, միայն յարաբերական գործոց մէջ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանին աջակցութեանը դիմելով:

Մինչև սոյսօր Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան վարչական կազմակերպութիւնը տակաւին վերջնապէս որոշուած չէ: Կաթողիկոսը՝ անձնապէս կը տնօրինէ թէ՛ վանական, թէ՛ միաբանական և թէ՛ վարչական գործերը առանց որ և է հակակշռող կամ ստորադաս մարմինի: Գոնէ միաբանական ժողով կամ վիճակային համագումար ժողովներէն ընտրուած կրօնական ժողովի մը գոյութիւնը կարեւոր է:

Պատրիարքարանի օրինաց համաձայն Գաւառական

վարչութիւնք պարտին ունենալ յատուկ ժողովներ ,որոնցմէ
գուրկ է Ստոյ կաթողիկոսարանը , որ միանգամայն առաջ-
նորդարանն է Ստոյ վիճակին որ կաթողիկոսին յատուկ
թեմն է :

Իսկ Ստոյ կաթողիկոսական աթոռին իրաւասութեան
ներքեւ գտնուած թեմերը , կը կառավարուին հոգեւորա-
պէս առաջնորդներով որոնք կ'ընտրուին օրէնքին սահմա-
նած եղանակովը Թուրքիոյ բոլոր առաջնորդներու պէս
Գաւառական ժողովներէ : Հաստատութիւնը կիլիկիոյ կա-
թողիկոսի և վաւերացումը և Պէրաթներու ստացումը
Պատրիարքարանին կը պատկանի :

Առաջնորդները վիճակային գործերը կը վարեն Գա-
ւառական ժողովներէ ընտրուած կրօնական և Քաղաքա-
կան ժողովներու հսկողութեան տակ , և հոգեւոր վերին
գործոց համար կիլիկիոյ կաթողիկոսին իշխանութեան
կը դիմեն :

Այսօր կիլիկիոյ վիճակները սասնելիքի կը բաժնուին
հետեւեայ կերպով ,

- Ա. Սիս
- Բ. Ասանա-Պերեք
- Գ. Հանրն
- Դ. Հալեպ-Իսքենդերուլ-Քիլիս
- Ն. Այնթապ
- Զ. Անթաքիա
- Է. Մարաշ
- Ը. Չիքուլ
- Թ. Մալաթիա
- Ժ. Սօզյաթ
- ԺԱ. Կիւրիս-Մաներլըզ
- ԺԲ. Տիվրիկ
- ԺԳ. Տարեցե

Ա. Սիս. — Աթոռ կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան , Նա-

խապէս աթոռ Արքեպիսկոպոսութեան : 1105ին կը շինուի Դրազարկու վանքն և անկէ կը սկսի Սիսի Եպիսկոպոսութիւնը : 1293ին Կաթողիկոսութիւնը կուգայ հաստատուիլ ի Սիս, բայց Եպիսկոպոսութիւնը մերձաւորաբար դար մը ևս կը շարունակէ : ԺԵ դարէն սկսեալ Սիս իր շրջականերովը Կաթողիկոսին սեպհական Վիճակը կը դառնայ : Այսօր այս Վիճակին մաս կը կազմեն Ատանայի կուսակալութեան Գողանի սանձազին Սիս, Ֆէքքէ և Գարս-Չիւլքասէրի, գաղաները : Այսօր Սսոյ թեմը կը պարունակէ հին երկու կարեւոր Վիճակներ, Սսոյ և Անարզաբայի Արքեպիսկոպոսական Վիճակները, որոնցմէ վերջինը միայն մինչեւ ԺԴ. դար գոյութիւն ունեցած է :

Բ. Առանա-Պէրէէթ . — Ամէնէն ընդարձակ և ամէնէն կարեւոր Վիճակը Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան : ԺԴ. դարուն սկիզբէն սկսեալ կը յիշուի Ատանայի առաջնորդութիւնը որուն կարեւորութիւնը աւելի ուշ ժամանակներու մէջ կը սկսի : Նախապէս կարեւորութեան կարգով այսօրու ան Ատանայի առաջնորդութեան թեմերէն Տարսոն կը գրաւէր այն տեղը՝ որ այսօր Ատանա ունի Կիլիկիոյ մէջ : Տարսոնի եպիսկոպոսութիւնը հաստատուած էր 972ին Խաչիկ կաթողիկոսէն : Իբր նախապատիւ թեմ արքեպիսկոպոսական տիտղոս կրած են Տարսոնի եպիսկոպոսները, որոնք իրենց իրաւասութեան ներքեւ ունեցած են քանի մը եպիսկոպոսութիւններ :

Տարսոնի եպիսկոպոսները կը նստէին Մլիճոյ վանքը մինչև ԺԵ. դարուն սկիզբը, որմէ յետոյ կորուսած ըլլալով իր կարեւորութիւնը, կցուած է Ատանայի թեմին, թէև երբեմն իր յատուկ հոգեւոր հովիւները ունեցած ըլլայ : 1886ին ուղղակի Սսոյ վանքին ալ կապուած է պահ մը, սակայն յետոյ դարձեալ Ատանայի կցուած է :

Գալով Պէրէքէթի, անիկա այսօր յարակից Վիճակ

մըն է Ատանայի առաջնորդութեան իրաւասութեան ներքեւ և ոչ թէ Ատանայի թեմերէն մէկը :

Մաշկեւորի վանքը այս թեմին մէջ կ'իյնայ : Անիկա շինուած է 1105ին և առաջին անգամ բնակարանը եղած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսներուն 1105էն մինչև 1166, որմէ յետոյ Հռոմկլայ փոխադրուած է :

Մաշկեւորի վանքը իր յատուկ եպիսկոպոսութիւնը պահած է մինչև ԺԴ. դարուն վերջերը, երբ արդէն Ատանայի եպիսկոպոսութիւնը հաստատուած էր : Հաւանորէն քիչ յետոյ Ատանայի առաջնորդութեան կցուած է : Սակայն յետոյ անջատ առաջնորդութեան մը կրկին վերածուած ըլլալ կը թուի : 1885ին Հաճընի առաջնորդութեան կապուած է և յետոյ անջատ առաջնորդութիւն ընել խորհուած է, սակայն տակաւին այսօր Ատանայի կցուած կը մնայ :

Պէրէքէթ հիներուն Սեւ Լեռն է կամ Թրքաց Կեաւոր Տաղը :

Պէրէքէթ յարակից վիճակին կեդրոնն է Չորհ-Մարգուան : Տ. Սահակ Կաթողիկոս Ռապտեան 1904ին Ատանայի առաջնորդական ընտրութեան ատեն փոփոխութիւն մտցուց անոր կազմութեան մէջ. Ճէպէլ-Պէրէքէթի սանճագն իր հինգ գաղաներովը Ատանայի վիճակէն զատելով և որոշելով որ յարմար պարագայի մը զայն նոր ի նորոյ կազմակերպէ և իբր յարակից վիճակ ուղղակի կապէ Սոյ մայրավանքին իրաւասութեան : Բայց առ այժմ այս որոշումը գործադրուած չըլլալով, հին ձեւը պահեցինք մենք, այնպէս որ այսօր Ատանայի առաջնորդները իրենց իրաւասութեան ներքեւ ունին համանուն կուսակալութեան Ատանա, Մերսին, Իշիլ եւ Ճէպէլ-Պէրէքէթ սանճագները :

Գ. Հաճըն.—ԺՁ. դարէն սկսեալ կը յիշուի : Ատանայի կուսակալութեան Գոզան սանճագին Հաճըն գա-

զան ամբողջութեամբ այս առաջնորդութեան մասը կը կազմէ : Առաջնորդարանը վարչական կանոնաւոր կազմակերպութիւն տակաւին նոր ստացած է : Ոմանց կարծիքովը տեղւոյն եպիսկոպոսութեան հաստատութիւնը մինչեւ ժ.Գ. դարուն սկիզբը կ'առաջանայ :

Գ. Հալէպ-Իսկէնսերուճ-Քիլիս. — Հալէպի կուսակալութեան կեդրոնական սանձագիննոյնանուն գաղաները անցեալին մէջ կը ներկայացնէին առանձին առաջնորդութիւններ : Հալէպ կուսակալութեան կեդրոնը, այսօր անոնցմէ ամէնէն կարեւորն է յարաբերական գործոց համար առաջնորդին ներկայութիւնը կարեւոր ըլլալով :

Հալէպի մէջ Հայերը հաստատուած են ժ.Գ. դարուն մէջ : Իսկ առաջնորդութիւնը հաւանօրէն ժ.Ե. դարէն սկսեալ հաստատուած է, վասն զի 1438 թուականէն սկսեալ մինչև հիմա անխափան կը յիշուին Հալէպի առաջնորդներ : Ժ.Բ. դարուն մէջ (1781-85) միջոց մը Հալէպ անջատուելով Կիլիկիոյ Աթուէն, էջմիածնայ թեմ եղած է, սակայն յետոյ կրկին Կիլիկիոյ միացած : 1866ին Մկրտիչ Վրդ. Տիգրանեանի Առաջնորդ ընտրուելէն յետոյ այս թեմին կցուած են Ա.յնթապի, Մարաշի և Զէյթունի թեմերը, իսկ իր յաջորդին՝ Մկրտիչ Եպիսկ. Քէֆսիղեանի պաշտօնավարութեան միջոցին (1870) այս ընդարձակ Վիճակին կը կցուին Կաթմաս և Անթաքիա : Ասով վեց Վիճակներ կը միանան և ամբողջ Հալէպի կուսակալութիւնը մէկ առաջնորդութեան կը վերածուի : Քէֆսիղեան իր Կաթողիկոսանալէն յետոյ այդ միացեալ Վիճակները իրարմէ կ'անջատէ : Արդի Կաթողիկոսը այս Վիճակը վերակազմեց Իսկէնսերուճի նորակազմ թեմը և Քիլիսի առաջնորդութիւնը Հալէպի հետ միակ առաջնորդութեան մը վերածելով :

Իսկէնսերուճ հոգեւոր տեսչութիւն մըն էր որ նոր կարեւորութիւն մը գրաւել սկսած էր, քաղաքը առեւ-

տրական տեսակէտով մեծ զարգացում գտած ըլլալով վերջին դարուն մէջ : Նախապէս նոյն դիրքը ունէր մերձակայ Այսա քաղաքը՝ որ երբեմն իր յատուկ առաջնորդութիւնը ունեցած է (ԺԴ.—ԺՁ. դար), յետոյ իր կարեւորութիւնը կորսնցնելով, Վիճակն ալ դադրած է գոյութիւն ունենալէ :

Անցեալ դարուն մէջ Իսկէնտէրունի ծոցին շրջակայքը, Փայսա, Պեշեհ, Իսկէնտէրուն և այլք միասին հաւաքարար մասը կը կազմէին Անտիոքի առաջնորդութեան, որմէ անջատելով զատ թեմ մը ըրած է Մկրտիչ Կաթ. Քէֆսիզեան : Իսկ Քիլիսի առաջնորդութիւնը նոյնպէս ԺԹ. դարուն կէսերէն ասդին յիշուիլ սկսած է եւ յաճախ Այնթապի վիճակին միացեալ թեմ մը եղած է :

Ե. Այնթապ. — Հալէպի կուսակալութեան մէջ նոյնանուն գազան կը ներկայացնէ անջատ առաջնորդութիւն մը, թէև անձի վրայ միացմամբ Հալէպի վիճակին միացուած ըլլայ : Ունի Գաւառական անջատ կազմակերպութիւն և ինքնուրոյն մատակարարութիւն :

Այս առաջնորդութիւնը հաղիւ ժէ. դարէն սկսեալ յիշուիլ կը սկսի, սակայն իր ծագումը շատ աւելի հին է : Այնթապ կ'իյնայ այն գաւառին մէջ որ հիներէն կը կոչուէր Եփրատացիք :

Արդ, այդ գաւառին մէջ գտնուող Հռոմկլայ քաղաքին մէջ երկար ատեն (1166—1293) հաստատուած է Ընդհանրական Կաթողիկոսութեան Աթոռը, որ նոյն թուականէն յետոյ Հռոմկլայի աւերման հետևանօք փոխադրուեցաւ Սիս : Սակայն այդ կողմերու թեմականներու հովուութիւնը յանձնուած կը տեսնենք եպիսկոպոսի մը, որուն Աթոռն էր նոյն Եփրատացոց շրջանակին մէջ գտնուող Պիր կամ Պիրէճիկ քաղաքը, որուն եպիսկոպոսները ԺԴ. դարէն սկսեալ կը յիշուին :

Այնթապի Հայերը ուշ ժամանակներու մէջ գաղթած են Ազուլիսի շրջակայքէն և Կեալուր-Տաղի վրայով եկած հաստատուած են այս քաղաքին մէջ : Իրենց թիւը շրջակայ քաղաքներու մէջ գտնուողներէն աւելի շատ ըլլալով, կ'երևի թէ առաջնորդութեան կեդրոնն ալ հոն փոխադրուած է ժէ. դարուն մէջ : Հռոմկլայ, Պիրէճիկ, Նիզիպ, Էհնէշ և այլն՝ այդ թուականին Այնթապի առաջնորդութեան իրաւասութեան ներքև էին իբր Եփրատացւոց մաս, սակայն յետոյ անցան Եդեսիոց առաջնորդութեան՝ Պետական բաժանումով Ուրֆայի գաւառին ենթարկուած ըլլալով :

Ինչպէս վերը յիշատակեցինք, Այնթապ 1866-1871 շրջանին Հալէպի վիճակին միացած է և յաճախ Քիլիս իր իրաւասութեան ենթարկուած :

Զ. Անքաւիա, համբաւաւոր Անտիոքը, որ բազմաթիւ եպիսկոպոսութեանց ալ կայան եղած է և նախնական դարերու պատմութեան մէջ երեւելի : Այս առաջնորդութիւնը Կիլիկիան շրջանակին մէջ հաստատուած առաջին առաջնորդութիւններէն մէկն է : Տարսոն և Անտիոք այն քաղաքներն են որոնց համար մէկ մէկ եպիսկոպոս ձեռնադրեց Խաչիկ Ա. Կաթողիկոս Արգինայի մէջ : Անկէ ի վեր անխափան շարունակուած է այս առաջնորդութիւնը վանազան կերպարանափոխութիւններով : Առաջնորդութեան կեդրոնին մէջ Հայերը բազմաթիւ չեն, սակայն շրջակայ գիւղերու մէջ՝ բազմաթիւ հայաբնակ գիւղեր կան, որոնց հոգեւոր հովութիւնը Անթաքիոյ առաջնորդին վրայ կը ծանրանայ :

Անտիոքի վիճակը ինքնին առաջնորդ մը պահելու անկարող ըլլալով, երբեմն Փայաս և Պէլէն այս վիճակին թեմագլուխ եղած են, կամ միացեալ առաջնորդութիւն մը կազմած են :

Վերջերս՝ Իսկէնճերուն իր անմիջական մերձաւոր շրջ-

Չանակովը յանձնուած ըլլալով Հալէպի, Անտիոքի շրջակայ գիւղերը, Սուրիոյ կուսակալութեան մէջ գտնուող Լաթաքիոյ վանքին—որ Երուսաղէմի Պատրիարքին իրաւասութեան ներքե կը գտնուի—Երուսաղէմի կողմանէ կարգեալ Տեսչին յանձնել սովորութիւն եղած է: Երուսաղէմի Պատրիարքութեան շրջանակէն դուրս են նաև Լաթաքիոյ շրջակայ գիւղերը, որոնք Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան իրաւասութեան ներքե կը գտնուին: Հետևաբար Լաթաքիոյ տեսուչները միանգամայն Անթաքիոյ առաջնորդներ կը ճանչցուէին: Տ. Սահակ Կաթողիկոս սակայն վերջերս նոր փոխանորդ մը կարգելով անջատեց այս պաշտօնը:

Է. Մարաշ.— Մարաշի առաջնորդութիւնը նոյն շրջանակի մէջ հաստատուած առաջնորդութեանց կարգին մէջ հին վիճակներէն մէկը կրնայ համարուիլ:

Առաջին անգամ 1085 թուականին Պօղոս Եպ. վահայր Վարազայ վանքին՝ Մարաշի մէջ հակաթու Կաթողիկոս կը նստի: Այս հակաթու Կաթողիկոսութիւնը հազիւ քանի մը ամիս կը տևէ, սակայն քիչ յետոյ 1192ին Ստեփաննոս Մանուկ կը ձեռնադրուի եպիսկոպոս Մարաշի, Քեսունի և շրջակայից վրայ, կեդրոն ունենալով Կարմիր վանքը: Հետևաբար ԺՍ. դարէն սկսեալ հաստատուած է Մարաշի առաջնորդութիւնը և անխափան շարունակուած է մինչև հիմա: 1866ին, ինչպէս յիշելու առիթ ունեցանք, կցուած է Հալէպի, սակայն յետոյ վերստին զատուած է:

Այսօր Հալէպի կուսակալութեան Մարաշ սանձագին Մարաշ, Պաղարծրց և Անտիքին զաղաները այս առաջնորդութեան իրաւասութեան ներքե կը գտնուին: Այս առաջնորդութեան իրաւասութեան ներքե չի գտնուիր այսօր Փռնուզի վանահայրութիւնը, որ կրնար առաջնորդութիւն նկատուիլ իրեն սեպհական յատուկ վիճակ և թեմ ունենալով, բայց այժմ Զէյթունի յարակից է:

Ը. Ջէյքոն. — Մարաշի սանճագին Չէյթուն եւ Էլպիստան գազաները կը կազմեն այս թեմը: Վիճակային կազմակերպութիւն չունի: Ինչպէս վերն յիշուեցաւ, կարճ միջոց մը Հալէպի և Մարաշի վիճակներուն կըցուած է: Իր հնութիւնը հազիւ ժ.Ն. դար կը հասնի: Այդ թուականէն մինչև հիմա սակայն կանոնաւորապէս շարունակուած է այս թեմին առաջնորդութիւնը, որուն կեդրոնն է Ս. Կարապետի անունով կառուցուած վանքը:

Ֆունուզի վանքն ալ՝ որ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան նշանաւոր վանքերէն մէկն է, իր այս նոր անուամբը հազիւ ժ.Չ. դարուն մէջ յիշատակուիլ կը սկսի, սակայն նորագոյն ուսումնասիրութիւններ հաստատած ըլլալով թէ Արեգնի վանքը կեդրոնն էր Կապանի արքեպիսկոպոսութեան—որ այնքան մօտ է Ֆունուզի,—հաւանական է ենթադրել թէ Ֆունուզի վանքը եթէ նոյն իսկ Արեգնի վանքը չէ իսկ և իսկ, գէթ Ֆունուզի վանահայրութիւնը յաջորդութիւնն է Կապանի արքեպիսկոպոսութեան և և Արեգնի վանահայրութեան. իրաւամբ ալ ժ.Բ. դարէն մինչև ժ.Ն. դար Կապնոյ եպիսկոպոսութեան յիշատակութեան կը հանդիպինք, իսկ անկէ յետոյ ժ.Չ. դարէն սկսեալ Ֆունուզի եպիսկոպոսներու, որով անգամ մը ևս կը հաստատուի մէկուն միւսին շարունակութիւնը ըլլալը:

Թ. Մալաթիա. — Կիլիկիոյ բնական սահմաններէն դուրս գտնուող այս ընդարձակ թեմը կը կազմէ Կիլիկիոյ ամէնէն կարեւոր վիճակներէն մէկը, տարածուելով Մամուրէթ-իւլ-Ալիզ կուսակալութեան Մալաթիա սանճագին վրայ որ բաժնուած է 5 գազաներու (Մալաթիա, Հիւանի Մանսուր, Պէհեանի, Քեախթէ և Հէքիմխան) և կը բովանդակէ ընդամէնը 15 եկեղեցի: Այս վիճակին գոյութիւնը ծանօթ է ժ.Բ. դարէն սկսեալ: 1447ին Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան ենթարկուած է: 1841-1848 իր յարակից գաւառներովը Եդեսիոյ առաջ-

նորդութեան կցուած է, և էջմիածնայ Աթոռին իրաւասութիւնը անցած է, սակայն յետոյ կրկին կիլիկիոյ յանձնուած է: Վիճակին այսօրուան սահմանը պետական սահմաններու պատշաճեցնելով կազմուած է, մինչ առաջ Մալաթիոյ երկու կարեւոր թեմերը՝ Պեհեանի և Հիւսնի-Մանսուր երբեմն ուրիշ առաջնորդութեանց մասը և երբեմն անջատ առաջնորդութիւններ կազմած են: Պեհեանի կամ Պեհեսիսիէ մօտ էր հին Քեսուն կամ Քեսուն քաղաքին՝ որուն մօտերը շինուած էր Կարսիւր վանքը: Այս վանքը ԺԱ. դարուն մէջ յանկարծ փայլ առաւ և իր վահահայրերը իբր առաջնորդ իրենց հոգեւոր իրաւասութեան ներքեւ ունեցան Մարաշ, Քեսուն, և շրջակայ տեղերը, որով կը հաստատուի թէ Պեհեանի երբեմն Մարաշի հետ առաջնորդութիւն մը կազմած է, անջատ բուրովին Մալաթիաէն: Յետոյ միջոց մըն ալ կը կարծուի թէ մասը կազմած է Եփրատացոց թեմին (Պիր, Հռոմկլայ, և այլն), որուն մասը կրնայ համարուիլ աշխարհագրական դիրքով և մերձաւորութեամբ: Իսկ 1867ին Պեհեանի և Հիւսնի-Մանսուր Պատրիարքարանի կարգադրութեամբ միջոց մը Մանճըլըզի վանահօր իրաւասութեան ենթարկուած են:

Իսկ անջատ առաջնորդութեան մը խորհուրդը յղացած է Մկրտիչ Կաթողիկոս 1883ին, սակայն քանի մը տարի յետոյ կրկին Մալաթիոյ յանձնուած է այդ Վիճակը:

Գալով Հիւսնի-Մանսուրի, ոմանք կը կարծեն թէ այս քաղաքին կը վերաբերի ԺԲ. դարուն մէջ յիշատակուած Հարդունի կամ Հարքանի եպիսկոպոսութիւնը, որ ոմանք Հարգան ալ կը կարդան: Բանասէրները երկու կարծիքի բաժնուած են սակայն, վասն զի ոմանք կը պնդեն թէ այդ քաղաքը հին Հաճըն է, ինչ որ աւելի հաւանական կը թուի մեզի, մանաւանդ որ Հիւսնի-Մանսուր իր աշխարհագրական դիրքովը կամ Մա-

լաթիոյ կամ Եփրատացւոց յարակից հարկ է որ ըլլար : 1887ին պահ մը անջատ վիճակ ճանչցուած է, սակայն յետոյ դարձեալ կցուած է Մալաթիոյ առաջնորդութեան, որուն վիճակային կազմակերպութիւնը գրէթէ առաջին անգամ տուաւ Սահակ Կաթողիկոս՝ պաշտօնի ձեռնարկելէն քիչ յետոյ :

Ժ. Եոզկաս. Այս առաջնորդութեան հաստատութիւնը հազիւ թէ 90-100 տարուան հնութիւն մը ունի :

Մինչեւ ԺԸ. դարուն վերջերը՝ տակաւին աննշան գիւղ մըն էր Եոզկաս : Զափան-Օզլու՝ երեւելի թիւրքմէն Աշիրէթին պետը և իր յաջորդները՝ որոնք Եոզկասի շրջակայքը հաստատուած էին Օսմանեան կառավարութեան թոյլտուութեամբ, Եոզկասը իր առողջարար և օգասուն դիրքին համար, իրենց բնակավայր և կեդրոն որոշեցին և զայն շէնցնելու ձեռնարկեցին : Այս առթիւ Կիւրիինի և Ուզուն Եայլայի (Աղիզիյէի գաւառակին մէջ ընդարձակ լեռնադաշտ մը՝ սահմանակից Կիւրիինի, Մանճըլըգի և Կէմէրէկի) բնակիչներէն, արհեստաւոր, երկրագործ և վաճառական Հայեր Եոզկաս հաստատուեցան :

ԺԹ. դարուն սկիզբները գաղթականութիւնը բաւական ստուարացած էր, հետեւաբար այն ժամանակուան Կիլիկիոյ Կիրակոս Ա. Աջապահեան Կաթողիկոսը (1796-1825) այդ գաղթականները որոնք մեծ մասամբ իր թեմականներէն կը բաղկանային, հողեւորապէս անխնամ ու անհովիւ չձգելու համար՝ անոնց առաջնորդ և հովիւ կը կարգէ (1810) Ստոյ միարաններէն Կ. Պոլսեցի Մատթէոս վրդ.ը որ երկար ատեն այդ պաշտօնը կը վարէ, այդ թուականէն յետոյ օրէ օր աւելի կը բազմանան Եոզկասի և մերձաւոր շրջանակի մէջ հաստատուած Հայերը և երբ Օսմ. կառավարութիւնը Եոզկասը Էնկիւրիի կուսակալութեան կը կցէ առաջնորդական պէրաթով կը նուիրագործէ այդ առաջնորդութեան հաստատութիւնը : Այսօր Եոզկա-

տի առաջնորդութենէն կախում ունին 35 եկեղեցիներ
ցրուած էնկիւրիի կուսակալութեան Եօզկատ սանճագին
մէջ՝ որուն Չօրում գազան միայն խնդրոյ առարկայ է
էնկիւրիի և Եօզկատի առաջնորդութեանց միջեւ :

Այս որոշ սահմանը գծուեցաւ՝ երբ Կիւրիև-Մաննըրըզ
Վիճակը իրր ուրոյն առաջնորդութիւն անջատուեցաւ վերջ-
նապէս Եօզկատէն որ ի սկզբան Կիւրիևի մասը կը հա-
մարուէր : Միւս կողմէն Կեւեռեկ՝ որ այսօր Կիւրիևի մասը
կը կազմէ իր 20 գիւղերովը Եօզկատի առաջնորդութեան
մասը կը կազմէր անցեալ դարուն կէսէն առաջ : Քէֆ-
սիզեան կաթողիկոս զանոնք Կիւրիևի առաջնորդութեան
կցեց, սակայն յետոյ ստիպուեցաւ վերադարձնել Եօզկատի
առաջնորդութեան որմէ 1890ին կրկին առնուելով Կիւ-
րիևի կցուեցաւ :

Եօզկատի առաջնորդութիւնը պահ մըն ալ էնկիւրիի
առաջնորդութեան կցուած է անձի վրայ միացմամբ (1854-
1858) վասն զի Եօզկատի առաջնորդ Մասթէոս վրդ-
միանգամայն էնկիւրիի առաջնորդութեան կոչուած է :
Միեւնոյն ձեւով 1859-1862 շրջանին Կիւրիև և Եօզկատ
միացուած են : 1870-1872ին Դերձակեան Եպ.ի պաշտօ-
նավարութեան միջոցին էնկիւրի-Եօզկատ-Աֆիոն Գարա-
Հիսար միացեալ Վիճակ մը կազմած են, և այդ թուականէն
ի վեր Եօզկատ կը ներկայացնէ անջատ վիճակ մը՝ որ տա-
կաւին նոր վիճակային կազմակերպութիւն ստացած է :

Վ.Ա. Կիւրիև-Մաննըրըզ, և Ժ.Ն. Յարեւոյտ. Այս վի-
ճակները թէև անջատ նկատուած են, սակայն անցեալին
մէջ շարունակ իրարու յարակից և միացեալ գտնուած են,
երբեմն ալ անջատ կամ ուրիշ վիճակներու ստորադաս-
ուած : Իրենց սահմանները և բաժանումներն իսկ այնքան
խառն ու շփոթ են՝ որ յարմար կը դատենք զանոնք հա-
ւաքարար ներկայացնել, վասն զի արդէն ամէնքն ալ
միեւնոյն անցեալը ունին և միեւնոյն վիճակը :

Այս շրջանակին մէջ Հայ գաղութի մը հաստատութեան թուականը մինչեւ ժ. դար կը բարձրանայ : Ջահանգաւառին թաւրջուր աւանը, Տարէնտէի մօտերը և Կոկիսոնի շրջակայքը պղտիկ գաղութ մը հաստատուած ըլլալը կը յիշուի : Նոյնպէս 1192 թուականին Ջահանի եպիսկոպոս մը, ինչ որ կը հաստատէ առաջնորդութեան մը գոյութիւնն նոյն թուականներուն :

Իսկ Կոկիսոնի եպիսկոպոսներ ժԱ. և ժԳ. դարուն մէջ կը յիշուին : Իսկ 1586 թուականին (ժԶ. դարուն) կը յիշուի Աշոցայ եպիսկոպոս մը որ հաւանօրէն պէտք է ըլլայ Աշոտիյէի առաջնորդ մը : Մանճրլըզի Ս. Թորոս վանքն ալ հաւանօրէն շինուած ըլլալով ժԶ. դարուն վերջին կէսին, հաւանական է ենթադրել թէ այս թեմերուն առաջնորդական աստուր ժամանակին հետ տեղափոխուած է : Այս շրջանակը Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան ենթարկուած է ճիշդ այն պատճառներով որոնցմով Մալաթիա և այլ թեմեր Կիլիկիայէն դուրս ըլլալով նոյն աստուին ենթարկուած են :

Այսօր այս երեք վիճակներն կը պարունակեն հաւաքաբար ընդամէնը 25 գիւղեր : Նախապէս այդ գիւղերէն միայն հինգը կախում ունէին Կիւրինի առաջնորդարանէն, իսկ մնացեալ 20ը (որոնցմէ ամէնէն կարեւորն Կէմէրէկն է) բաւական հին ժամանակէ ի վեր Եոզկատի առաջնորդարանին հոգեւոր իրաւասութեան ենթարկուած էին :

Սակայն Չաքարիա եպիս. Բանջարեան Կէմէրէկցին 1857ին Կիւրին-Տարէնտէ վիճակին առաջնորդ և Մանճրլըզի Ս. Թորոս վանքին վանահայր ընտրուելով Կէմէրէկ իր շրջակայ 18 գիւղերովը յանձնուեցաւ Մանճրլըզի վանահօր հոգեւոր իրաւասութեան :

Այդ թուականէն յետոյ միացումներով և բաժանումներով բազմաթիւ փոփոխութիւններ կրած են այս թեմերը, որոնք նոյն իսկ երբեմն Սերաստիոյ առաջնորդին

իրաւասութեանը և հսկողութեանը ենթարկուած են :

1904ին բանաւոր կարգադրութեամբ մը այս Վիճակները միացան Տ. Սահակ կաթողիկոսի որոշումով և կազմեցին միակ առաջնորդութիւն մը որ տակաւին չվերակազմուած դարձեալ բաժնուած է՝ Տարէնտէն անջատ առաջնորդութիւն նկատուելով , թէ և այս վիճակն ալ չկըրնար հաստատուն ձեւ մը նկատուիլ , զուրկ ըլլալով Վիճակային կազմակերպութենէ :

Այսօր այս երեք վիճակները կը գրաւեն Սըվազի կուսակալութեան հետեւեալ մասերը :

Ա. Կիւրինի գաղան ուր կը գտնուին 5 եկեղեցիներ :
Բ. Մանճըլըզի նահիյէն (1 եկեղեցի , 1 վանք) որ Սըվազի կեդրոնական գաղաէն կախում ունի :

Գ. Թէնոսի գաղան (18 եկեղեցի) որուն միայն Կէմէրէկ նահիյէին մէջ խտացած են Հայերը :

Դ. Ազիզիէ
Ե. Զանգալի
Զ. Պիւնեան-Համիտ

գաղաները ամբողջութեամբ եկեղեցականապէս Կէմէրէկի մասը կը համարուին Պիւնեան-Համիտ 1903ին Սըվազի տրուած է կեսարիայէն անջատուելով

է. Տարէնտէ գաղան
Ը. Աշոտիյէ նահիյէն

որոնք հաւաքաբար ունին 6 եկեղեցի

ԺԳ. Յիւրիկ Սերաստիոյ կուսակալութեան կեդրոնական սանճազին համանուն գաղան , կը ներկայացնէ անջատ առաջնորդութիւն մը որ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան իրաւասութեան ներքեւ կը գտնուի :

Այս քաղաքին եպիսկոպոսները ԺԳ. դարէն սկսեալ կը յիշատակուին : Վիճակային կազմակերպութենէ զուրկ է հիմա և համեմատապէս անկեալ վիճակի մէջ կը գտնուի :

ԱՂԹԱՄԱՐԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆ

Այս մասնաւոր Կաթողիկոսութիւնը մեծ նշանակութիւն մը չէ ունեցած : Աթոռը 14 տարիներէ ի վեր դատարկ է սակայն տակաւին կը պահէ իր Կաթողիկոսական տիտղոսը և միայն տեղապահներով կը կառավարուի :

Այս աթոռին հաստատութեան պարագաները շփոթ են : Եկեղեցական տարեգրութեանց մէջ անոր հաստատութիւնը 1114ին Դաւիթ եպիս. Թոռնիկեանի կը վերագրուի, մինչդեռ վանքին մէջ պահուած «Հաւաքարան» մը կը հաստատէ թէ անոր հաստատութիւնը 921 թուականին եղած է :

Ստոյգ է այս իրողութիւնը որ Աղթամար պահ մը եղած է Աթոռ Ընդհանրական Կաթողիկոսութեան (930-950) և անոր հեռանալէն ետք Աղթամարայ աթոռակալները առաւելութեան ձգտումներ ունեցած են, մինչև որ Դաւիթ Թոռնիկեան բացարձակապէս Կաթողիկոս հռչակուելու յաւակնած է, ընդդէմ Գրիգոր Գ. Պահլաւունիի (1113-1166) որուն կաթողիկոսացումը փնհածոյ թուած էր արեւելեան կղերին :

Այդ թուականէն մինչեւ հիմա կը շարունակուի Աղթամարայ Կաթողիկոսութիւնը միշտ երկրորդական կարեւորութեամբ մը և նեղ հոգեւոր իրաւասութեան շրջանակի մը մէջ սահմանափակուած :

1114էն մինչեւ 1441 երբ Ընդհանրական Կաթողիկոսութեան Աթոռը Կիլիկիա էր, Աղթամարայ Կաթողիկոսները աւելի ընդարձակ թեմական շրջանակ հաւանական է որ ունեցած ըլլան արեւելեան գաւառներու մէջ, սակայն երբ աթոռը դարձեալ Ս. Էջմիածին վերադարձաւ քնական է թէ այլեւս ալ աւելի սահմանափակուե-

ցաւ Աղթամարայ Կաթողիկոսութեան շրջանակը : Ասոր համար է որ Ընդհանրական Հայրապետութեան Ս. Էջմիածին փոխադրուելուն օգնած են Աղթամարցիները և Զաքարիա Գ. ուղած է իրեն անցնել Էջմիածնի Կաթողիկոսութիւնը, սակայն չէ յաջողած : Անկէ յետոյ հետզհետէ կը սահմանափակուի իր հոգեւոր շրջանակը և այսօր գրեթէ իր իրաւասութեան շրջանակին մէջ ունի գիւղախումբեր, և Կեալաշի և Շատախի գաւառները որոնց կեդրոնն է Վանայ ծովուն մէջ գտնուած Աղթամար կղզին՝ ուր է Կաթողիկոսական Աթոռանիստ եկեղեցին՝ Ս. Խաչ :

Այսօր Աղթամար Կաթողիկոսութիւնը ունի երկու վիճակ՝ երկուքն ալ Վանայ ծովու հարաւային եզերքը տաքածուած :

Ա. Աղթամար՝ որ ուղղակի Կաթողիկոսին (հիմա Տեղապահին) սեպհական թեմն է : Վանայ կուսակալութենէն եօթը գիւղախումբեր այս թեմին շրջանակին մէջ են : Այս եօթը գիւղախումբերուն մէջ ընդ իրաւասութեամբ Աղթամարայ Կաթողիկոսին կան 193 եկեղեցիներ և 41 վանքեր, որոնց հասոյթներով կը մատակարարուի Աղթամարայ վանքը ու Կաթողիկոսարանը :

Բ. Խիզան՝ որ իրր անջատ առաջնորդութիւն մը կը յիշուի ժ.Գ. դարէն սկսեալ, և մինչև հիմա կը պահէ նոյն հանգամանքը : Իր առաջնորդը կամ առաջնորդական փոխանորդը կ'անուանուի Աղթամարայ Կաթողիկոսներէն կամ անոր տեղապահներէն :

Վիճակային կանոնաւոր կազմակերպութենէ զուրկ է :

Իր հոգեւոր շրջանակին մէջ են Ստորին Կարկառ, Շինիձորս, Ապարկերտ, Մամրտանի, Նգար, Խորորս գիւղախումբերը, որոնց մէջ սփռուած են 109 եկեղեցիներ և 17 վանքեր՝ որոնք Աղթամարայ Կաթողիկոսութեան ենթակայ են :

Խիզան այժմ Պիթլիսի կուսակալութեան կը պատկանի :

Մասնաւոր աթոռներուն մէջ Աղթամարայ Կաթողիկոսները ամենէն աւելի էջմիածնայ նախամեծար աթոռին հետ բարւոք յարաբերութիւններ մշակած և անոր գերագահութիւնը և նախապատուութիւնը ընդունած են, մասնաւորապէս 1441էն յետոյ երբ Կիրակոս Վիրապեցի բանադրանաց կապանքէն լուծեց Աղթամարայ Կաթողիկոսները և թեմականները :

Հիմա այս աթոռին մատակարարութիւնը այնքան փայլուն երեւոյթ մը չունի : Վանական Տնօրէն խորհուրդ մը և նոր կազմած քաղաքական առժամեայ ժողով մը տեղապահի մը նախագահութեամբ կը վարեն գործերը Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանին վերին հսկողութեան ներքեւ :

Օրինական տեսակէտով իր դիրքը Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին դիրքը ունի, և միեւնոյն յարաբերութեանց եղանակը :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆ

Կրօնական նուիրապետութեան տեսակէտով Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնը կրօնական-եկեղեցական յիշատակներու կապուած և հնութեան իրաւամբ իբր Հայրապետական Աթոռ նախապատիւ հանգամանք ունի :

Երուսաղէմի Աթոռին հիմնադրութիւնը Առաքելական է, վասն զի անիկա կը սկսի Տեառն-Նղրայր Յակոբոս «Արդար» Առաքեալէն որ երկոտասանից կողմէ հաստատուեցաւ : Աթոռին առաջին հիմնադիրին բնակած տան տեղւոյն վրայ 14 դարէ ի վեր բարձրացած է Հայոց Ս. Յակոբեանց վանքը, որուն աթոռակալները իրապէս կրնան յաջորդները համարուիլ ուղղակի գծով Առաքելահաստատ

այս Աթոռին : Հայոց վանքին Աւագ սեղանին ներքեւ ,
—ինչպէս կը վկայեն միւս քրիստոնեայ ազգերն ալ—ամ-
փոփուած է Ս. Առաքեալին մարմինը , որով անգամ մը
եւս կը շեշտուի Հայոց վանքին կարեւորութիւնը և պատ-
մական ու եկեղեցական արժէքը :

Ինչպէս յայտնի է քրիստոնէութեան առաջին դարե-
րուն մէջ եկեղեցին մէկ էր և աթոռները ընդհանրական
ու համազգային : Յետոյ անոնք զանազան պատճառնե-
րով զանազան ցեղերու մէջ բաժնուեցան :

Նոյնը պատահեցաւ նաեւ Երուսաղէմի Աթոռին հա-
մար , որուն բաժանումը է. դարէն կը սկսի : 637ին Երու-
սաղէմ կը մտնէ Էօմէր-Հաթթապ ամիրան Կոչեալն՝ «Ամիր-
էլ-Մուխամին» , և կը կանգնէ Հարեւր-Շէրիֆ անուն հոյա-
կապ մզկիթը Սողոմոնեան տաճարին տեղւոյն վրայ :

Էօմէր Ամիրապետին հրովարտակով Հայերը կուռե-
նան Երուսաղէմի մէջ Պատրիարք ունենալու իրաւունք ,
և Աբրահամ եպիս. կ'ըլլայ առաջին Պատրիարքը :

Արարական տարեգրութիւնք ալ կը հաստատեն թէ
վիայն Հայերուն տրուեցաւ այն աստիճան Երուսաղէմի մէջ
պատրիարքական իշխանութեամբ եպիսկոպոս մը ունե-
նալու իրաւունք իրիւ անմիջական յաջորդ և Տէր Ս.
Յակոբեան Առաքելական աթոռին :

637 թուականէն մինչև հիմա այս աթոռը անընդ-
հատաբար շարունակուած է :

Սուլթան Սէլիմ Ա. Եալուզ 1517ին Երուսաղէմի
տիրելէն յետոյ Հայոց Երուսաղէմի Պատրիարքներուն
տրուած իրաւունքները իր կողմանէ ալ հաստատեց , միայն
հոգեւորապէս իր առանձնական նշանակու թիւնը պահելով
հանդերձ Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնը ենթարկուեցաւ
Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան վերին հսկողութեանը : Նոյն
խակ միջոց մը երկու աթոռներ միացան (1694-1715) սա-
կայն յետոյ անջատուեցան , աւանց սակայն Կ. Պոլսոյ

կեդրոնական վարչութեան հսկողութենէն բաժնուելու :

Այսօր Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնը գրեթէ ունի Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան հանդէպ այն դիրքը որ ունին Կիլիկիոյ և Աղթամարայ Կաթողիկոսները, միայն թէ իր կապերը և յարաբերութիւնները աւելի ճշդուած են և կեդրոնին իրաւասութիւնները աւելի լայն և աւելի ընդարձակ :

Այսպէս Երուսաղէմի Պատրիարքութեան ընտրութեան գործին մէջ թեմականները — որոնք արդէն շատ աննշան թիւ մը կը ներկայացնեն — ձայն չունին :

Միայն վանքին միաբանութիւնը ընտրելիներ կը ներկայացնէ և կեդրոնը այսինքն Կ. Պոլիս, այդ ընտրելիներէն մին պաշտօնի կը կոչէ, որով գրեթէ Կ. Պոլիս կ'ընտրէ Երուսաղէմի Պատրիարքը հինուց ի վեր :

Աթոռին ներքին մատակարարութեան գալով, Երուսաղէմի առաքելական աթոռին յաջորդը Վանահայր-Պատրիարք մըն է, որուն պաշտօնն է պաշտպանութիւն և պահպանութիւն Ա. տեղեաց մէջ Հայոց սեպհական իրաւանց, օժանդակութեամբ միաբանից :

Պատրիարքը՝ այդ մատակարարութեան գործադիր պաշտօնեան և պետն է :

Վանական վարչութիւնը կը կատարէ ուղղակի միաբանութիւնը կամ անկէ բղխած գործադիր վարչութիւնը որ է Տնօրէն Խորհուրդը :

Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնը ունի նաեւ պաշտօն հովուելու Պաղեստինի և Սուրիոյ մէջ բնակող Հայերը որոնք այնքան մեծ թիւ մը չեն ներկայացներ :

1447ին երբ կարապետ եպ. Եւդոկիացի Սիսի մէջ կաթողիկոսացաւ. Գահիրէի էմիրին հրամանովը, և անոր իշխանութեան ներքեւ գտնուող Հայոց հոգեւոր պետ ճանչցուեցաւ, Երուսաղէմի Պատրիարքները որ այդ սահմաններուն մէջ կը գտնուէին, ենթարկուեցան կամ աւելի

ճիշդ ըսելով կապուեցան Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան : Այս վիճակը տեւեց մինչեւ Սուլթան Սէլիմ Ա.ի Երուսաղէմի տիրելը , անկէ յետոյ Երուսաղէմի Պատրիարքները շարունակ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան հետ յարաբերութեան մտնելու պարտաւորուելով , քիչ քիչ խզուեցան Միսի և Երուսաղէմի աթոռներուն կապերը :

Երուսաղէմի Պատրիարքները իբր Արքեպիսկոպոս վիճակաւորներ են և իրենց իրաւասութեան ներքեւ ունին թեմեր որոնք ուղղակի իրենց կողմանէ կարգեալ վարդապետներով կը կառավարեն :

Այսօր Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնը իր իրաւասութեան ներքեւ ունի Երուսաղէմի ու յոյն սանձագը , Պէյրութի և Սուրիոյ կուսակալութիւնները և կը բաժնուի միայն հինգ վիճակներու :

1. Երուսաղէմ որ ուղղակի Պատրիարքին իրաւասութեան ներքեւ կը գտնուի և ունի բաւական թուով Հայ բնակչութիւն որոնց հոգևոր գործոց մատակարարութիւնը կը կատարեն Երուսաղէմի վանքին միարանները : 9 եկեղեցիներէ և 8 վանքերէն զատ Աթուր կը պահէ նաև երկսեռ վարժարան մը յոյնովին անջատ վանքին ժառանգաւորաց վարժարանէն՝ լոկ քաղաքացւոց համար :

2. 'Իամասկոս' ունի սակաւաթիւ Հայ գաղութ մը և մէկ եկեղեցի , որոնք Երուսաղէմի Պատրիարքութեան իրաւասութեան ներքեւ են : Երուսաղէմէն կարգեալ Տեսուչը թէ՛ հոգեւորապէս կը հովուէ այդ գաղութը և թէ՛ կը կատարէ վանքապատկան կալուածներու հսկողութիւնը :

3. Եւֆրատ նաւահանգիստ Երուսաղէմի : Միայն քանի մը տունուոր Հայ բնակչութիւն ունի , որոնց հովուութիւնը յանձնուած է Տեսուչի մը որ կը մատակարարէ եկեղեցի մը և վանք մը , ինչպէս նաև վարժարան մը :

Մասնաւորապէս կարեւորութիւն ունի Եաֆայի տեսչութիւնը, վասնզի ուխտաւորներու երթ ու դարձի միջոցին հարկ եղած հիւրընկալութիւնն ընելու պաշտօնը Եաֆայի տեսուչներուն վրայ կը ծանրանայ :

1730ին շինուած է Եաֆայի Ս. Նիկողայոս վանքը և անկէ յետոյ ուղղակի Երուսաղէմի իրաւասութեան ենթարկուած : Սակայն նոյն թուականէն առաջ հաւանական է որ Եաֆա անջատ թեմ մը եղած ըլլայ, վասն զի Ժ.Չ., Ժ.Է. և Ժ.Ը. դարուն սկիզբը կը յիշուին Յոպպէի եպիսկոպոսներ, որոնցմէ Ժ.Չ. և Ժ.Է. դարերուն պատկանողները հաւաստեալ գիտենք թէ Ստոյ կաթողիկոսներէն առած են իրենց եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւնը, ինչ որ կը հաստատէ կրկին նոյն շրջանակներու միջև այն աստիճանները կիլիկիոյ Աթուին հետ ունեցած յարաբերութիւնները :

4. Պէյրուք՝ Սուրիոյ այս բանուկ նաւահանգիստը հետզհետէ կարեւորութիւն ստացած ըլլալով, զանազան կողմերէ 40-50 տն.որ Հայեր հաստատուած են հոն առեւտրական գործերով :

Ունի եկեղեցի մը որ անցեալ դարուն սկիզբները շինուած է հաւանօրէն : Երուսաղէմի Պատրիարքները Պէյրութի մէջ կը պահեն Տեսուչ մը որ այդ գաղութին հոգեւոր պէտքերը կը հոգայ, և իր իրաւասութիւնը Լիբանանի վրայ ալ կը տարածուի :

Վարժարան մը եւս ունի :

5. Կիպրոս՝ այս կղզին մէջ Հայ բնակչութիւն հին ժամանակներէ ի վեր հաստատուած է, այնպէս որ Ժ.Բ. դարուն մէջ անոնց մեծ բազմութեան հասած ըլլալը օտար պատմիչներ կը հաստատեն :

Կղզին բոլոր գլխաւոր քաղաքներուն մէջ Հայոց վանքեր և եկեղեցիներ կային և երկու եպիսկոպոսական թեմեր, որոնց մին Նիկոսիա և միւսը Փամագուստա իրեն կեդրոն ունէր :

1403 և 1421 թուականներուն նոր գաղթականներով Հայոց թիւը աւելի կը բազմապատկուի :

Այսօր այդ ծաղկեալ գաղթականութենէն աննշան բեկոր մը և Նիկոսիոյ մօտ Ս. Մակարի վանքը և քաղաքին մէջ 1310ին շինուած եկեղեցի մը և գերեզմանատան մէջ նորաչէն մատուռ մը կայ : Այս երեք եկեղեցական հաստատութիւնները սակաւաթիւ Հայ բնակչութեան մը հետ յանձնուած էին Երուսաղէմէն կարգեալ Տեսուչի մը հսկողութեան :

Կիպրոսի թեմը նախապէս առաջնորդութիւն մըն էր և ուղղակի Կաթողիկոսական Աթոռին իրաւասութեան կապուած էր :

ԺՁ. դարէն յետոյ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան իրաւասութեան կ'ենթարկուի, իսկ 1775ին յատուկ կարգադրութեամբ Երուսաղէմի Պատրիարքութեան կը ձգուի նոյն թեմին հովուութիւնը :

Սակայն 1799ին Դանիէլ Կաթողիկոսի կոնդակով և Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանին հաւանութեամբ առաջնորդ մը Կիպրոս եկած ըլլալով կ'երեւի թէ կամ այս որոշումը չէ գործադրուած կամ զանցառութեան ենթարկուած : 1815ին կրկին Կիպրոսի թեմը Երուսաղէմի Պատրիարքութեան հոգևոր վերին տեսչութեանը կը յանձնուի 1775ին կարգադրութեան հիման վրայ, որ Օսմ. կառավարութենէն ալ նուիրազորուած էր հրովարտակով :

Այս որոշումն ալ քսաներկու տարի միայն կեանք կ'ունենայ, վասն զի 1837ին Կիլիկիոյ Միքայէլ Աջապահեան Կաթողիկոսը Յովհաննէս անուն եպիսկոպոս մը Կիպրոս ղրկելով, սպահ մը Կիպրոսի առաջնորդութիւնը Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան կը կցուի, սակայն քիչ յետոյ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանը վերստին կը յաջողի իր իրաւասութեան ներքեւ առնել Կիպրոսի թեմը (1844), որ երկու տարի յետոյ կրկին Սիսէն ղրկուած եպիսկոպոս մը

Կ'իւրացնէ : 1848ին Երուսաղէմէն Առաջնորդ մը կը դըրկուի և վերստին Կիպրոս՝ Երուսաղէմի Պատրիարքի իրաւասութեան կ'ենթարկուի, թէև յաջորդ տարիներուն մէջ քանի մը անգամ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանը կը ստիպուի միջամտել առաջնորդարանի գործոց, մանաւանդ երբ ժողովուրդը դժգոհութիւն ունեցած է Երուսաղէմէն ղրկուած առաջնորդներէն : Այդ գանգատները այնքան կը մեծնան որ 1878ին Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանը Կիպրոսի թեմին պէտքերը հոգալու գործը իր վրայ կ'առնէ եւ Կ. Պոլիսէն կը ղրկէ յաջորդաբար մինչեւ 1883 երեք առաջնորդական փոխանորդներ և 1883էն 1889 չրջանին տեղական քահանաներով կը վարէ թեմական գործերը :

1889էն մինչև 1899 Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանը յարմար ընտրելի չգտնելով, վերստին հարկ կը դատէ Կիպրոսի հովուութիւնը յանձնել Երուսաղէմի Պատրիարքութեան, այլ սա ալ հեռաւոր վիճակ մը հովուելու ղիւրութիւն չունենալուն, կը հրաժարի և հիմա Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութիւնն ինքը կը յանձանձէ կղզիին գաղթական Հայոց Հոգևոր պէտքերը՝ տեսուչներ ղրկելով հոն :

Երուսաղէմայ Պատրիարքութեան իրաւասութեան ներքեւ գտնուող այս հինգ վիճակաւոր տեսչութիւններէն զատ նաև Երուսաղէմի Պատրիարքական Աթոռին ստորադաս են վեց ուրիշ տեսչութիւններ, երեքը Երուսաղէմ քաղաքին մէջ և երեքը քաղաքէն դուրս, որոնց պաշտօնը լոկ վանական է և ոչ առաջնորդ-հովուական :

Այսպէս Ս. Յարութիւն, Ս. Աստուածածին և Ս. Հրեշտակապետ (երկուքին մէջ միւս քրիստոնեայ ազգաց հետ իրաւակից ենք և երրորդը լոկ անջատ վանք մըն է) ունին իրենց յատուկ տեսուչները, որոնք չունին որ և է

հովուական իրաւասութիւն կամ ծխականներ, այլ լոկ եկեղեցական իրաւանց պահապաններ են .

Իսկ Բեթղեհեմ, Ռաւիէ և Լաթաֆիա կը կազմեն առանձին տեսչութիւններ, որոնց տեսուչները միայն մէկ մէկ վանք ունին հողալիք :

1. Բեթղեհեմ, ուր է Ծննդեան այրը, Երուսաղէմէն քիչ հեռու գիւղ մըն է, որուն տեսուչը ուրիշ պաշտօն չունի եթէ ոչ անխափան կատարել այն պարտքերը եւ յարգել տալ այն իրաւունքները որոնք Հայոց տրուած են Բեթղեհեմի այրին մէջ :

2. Ռաւիէ՝ ուր Հայերը ունին վանք մը : Գիւղը կը գտնուի Երուսաղէմէն Եաֆա երթալու ճանապարհին կիսուն վրայ : Այս վանքը Եաֆա-Երուսաղէմ երկաթուղիին շինութենէն առաջ իբր օթեան նշանակութիւն մը ունէր, ինչ որ այսօր կորսուած է :

Միայն վանքին պահպանութեան և յարակից կաշուածներու հսկողութեան համար տեսուչ մը կը պահուի հոն :

3. Լաթաֆիա՝ Սիւրիոյ կուսակալութեան հիւսիսային կողմը ծովեզերեայ քաղաք մը՝ համբաւաւոր Լաւտիկէն : Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնը հոն ունի միակ վանք մը և քանի մը կաշուածներ : Երջակայ գիւղերը, ինչպէս նաև Անտիոք իր շրջականերովը Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Աթոռին իրաւասութեան ներքեւ գտնուելով, սովորութիւն եղած էր վերջերս Լաթաֆիոյ համար Երուսաղէմէն կարգեալ Տեսուչները՝ որոնք որ և է հովուական պաշտօն չունին, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսներուն կողմանէ ճանչնալ իբր Անտիոքի առաջնորդութեան տեղապահ, շրջակայ գիւղերու հովուութիւնը յանձնելով առնոց, ինչ որ այսօր դադրեցաւ յատուկ Անտիոքի առաջնորդութեան տեղապահ մը անուանուելով :

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ ԲԱԺԻՆ

ՆՇԱՆԱԿԵԼԻ ՅՈՒԱԿԱՆՆԵՐ

- 1832 Հիմնարկութիւն Ս. Փրկչեան Ազգ. Հիւանդանոցի
- 1834 Յունւար 3 — Մահ Հիւանդանոցի հիմնադիր բարերար Պէզճեան Յարութիւն ամիրայի
- 1834 Աւարտում շինութեան Ազգ. Հիւանդանոցի և բացում Տ. Ստեփաննոս Աղաւնի Պատրիարքի ձեռքով:
- 1834 Մարտ 19 — Կ'ընարտին տասն երեւելիներ Ազգ. Հիւանդանոցին մատակարարութեան համար:
- 1835 Մայիս 25 — Հինգ ամիրաներ Ս. Խաչ եկեղեցւոյն վրայ իրենց ունեցած 50.000 զրշ.ի պահանջքն կը նուիրեն Ազգ. Հիւանդանոցին:
- 1836 Յունիս 26 — կը հաստատուի մամուրանը նախաձեռնութեամբ Փիշիշեան Միքայէլ ամիրայի
- 1844 Տասեան Պողոս պէյ միւթեվէլլի կը կարգուի Ազգ. Հիւանդանոցին — Հինգ անգամէ բաղկացեալ Հոգարար-ձուլութիւն մը կը կազմուի Ազգ. Հիւանդանոցին համար — Պողոս պէյ իրեն և ընտանիքին յատկացեալ օրական 10 օխա միւր մշտնջենապէս կը թողու Հիւանդանոցին:
- 1845 Տասեան Յովհաննէս պէյի խնդրանօք Վ.Է.Տ. Սուլթան Ապտիւլ Մէճիտ Կայսր օրական 15 օխա միւ և 37½ օխա հաց կը յատկացնէ Ազգ. Հիւանդանոցին:
- 1845 Մայիս — Սամութիտ պատահած մեծ հրդեհի մը հետեւանօք, ուր այրեցան 600 տուներ և 160 խանութներ, հրկիզեալները կը պատասխարուին Հիւանդանոցի մէջ:
- 1847 Պատրիարքարանի նշանաւութեան հասոյթին կէսը կը յատկացուի Ազգ. Հիւանդանոցին:
- 1848 Ամուսնական հրամանի հասոյթն ալ կը յատկացուի Ազգ. Հիւանդանոցին:
- 1848 Տասեան Պողոս պէյի հրաժարման վրայ Գերագոյն ժողովը կ'ընարէ Հիւանդանոցի աւաջին Հոգարար-ձուլութիւնը, միշտ միւթեվէլլի պահելով Պողոս պէյը:

- 1849 Հոգաբարձութիւնը կը պատրաստէ Հիւանդանոցին համար կասնազիր մը, որ կը վաւերանայ Գերագոյն ժողովէն:
- 1850 Գերագոյն ժողովը կը կարգէ յանձնաժողով մը հիւանդանոցի ելեմտական կանոնաւորութեան համար և այս առթիւ կարգադրութիւններ կ'ըլլան Պատրիարքարանի մէջ:
- 1851 Յիմարաց համար կը շինուի Եէնի Տարիէ կոչուած շէնքը 600 ոսկի ծախքով:
- 1851 Մարտ — Հիւանդանոցի մէջ կը հաստատուի կօշիկի և դերձակի արհեստարան մը, ուր կ'աշակերտին ուսման փոփոք չունեցող տղայք:
- 1851 Սկիտարի Ճեմարանը Աղգ. Հիւանդանոց կը փոխադրուի և Ուրանոցի մատակարարութեան կը միանայ:
- 1851 Հիւանդանոցի Ուրանոցին մէջ կը սկսի կրօնային դասախօսութիւն յատկապէս վարդապետ հասցնելու համար:
- 1852 Ապր. — Գերագոյն ժողովը կ'ընտրէ երկրորդ Հոգաբարձութիւնը
- 1851 Նոր Հոգաբարձութիւն մը կ'ընտրուի Գերագոյն ժողովէն:
- 1854 Աղգ. Հիւանդանոցի մէջ կը բացուի Արկրագործական վարժարանը:
- 1856 Գերագոյն ժողովը կը կազմէ Տնտեսական ժողով մը, որուն կը յանձնէ Հիւանդանոցի մատակարարութիւնը:
- 1858 Նորընտիր Հայրապետ Տ. Մատթէոս Կաթողիկոս կ'այցելէ հիւանդանոցի որբանոցը:
- 1858 Անպատ. 28 — Կրթական նախարար Խայրուլլահ էֆ. այցելելով որբանոց քահ կը մնայ ուսումնական առաջադիմութեան:
- 1859 Հիւանդանոցի յարակից Ա. Յակոբայ վանքին մէջ կը բացուի Ժառանգաւորաց վարժարան մը:
- 1859 Արապեան տպարանի մամուլը աւտաւերը 50,317 դշ.ի գնուելով կը փոխադրուին Աղգ. Հիւանդանոց, ուր հաղիւ երկու տարի մնալէ վերջ վարձու կը տրուին:
- 1860 Կը կարգուի Խորեգործութեան յանձնաժողով մը որ Գեորգ Պարրք.ի հետ կը յաջողի գարմանել կարգ մը ղեղձուժներ:
- 1860 Նոյեմ. — Հիւանդանոցի օրինական առաջին Հոգաբարձութիւնը կը կազմուի ատենապետութեամբ Ասպետ Աստուածատուր Զուճգի:
- 1860 Առաջին անգամ կը կազմուի Տիկնանց Խնամակալութիւն մը 20 անդամէ բաղկացեալ:
- 1861 Առաջին անգամ ըլլալով կը հրատարակուի հաստատութեան տեղեկագիրը Ասպետ Զուճգի խմբագրութեամբ:

- 1862 Հիւանդանոցի համար կազմուեցաւ Օգնական ընկերութիւն մը, որուն իւրաքանչիւր անդամը պիտի վճարէր գոնէ մէկ բաժին ամսական 40 դրուշ:
- 1863 Կազմուեցաւ երկրորդ օրինական Հոգարարձութիւնը:
- 1863 Եղիպտոսի Խըտիվ Իսմայիլ բաշա՝ Պալիս այցելելուն առթիւ 40,000 դշ. կը նուիրէ հիւանդանոցին:
- 1864 Վ.Ե.Տ. Մայր Թագուհին 20,000 դրշ. չափ շնորհ մը կ'ընէ, հիւանդանոցի այգիին և պարտէզին ինթիզայի ծախքը շառնելով և դրամադէս ալ նպաստելով:
- 1865 Հիւանդանոցի շէնքը կը նորոգուի, Նորիկեան Նշան աղայի նախաձեռնութեամբ հայթայթուած 2000 սակի գումարով:
- 1866 Խառն Ժողովի ատենապետ Գրիգոր Էֆ. Մարկոսեան կը հրատարակէ պաշտօնական ծանուցում մը, հիւանդանոցի կանոնադիր մը, և վարչային հրահանգ մը ուղղեալ հիւանդանոցի Հոգարարձութեան:
- 1867 Հիւանդանոցի մատակարարութիւնը կը խանդարուի և պատասպարեալները գիշեր մը անօթի կը մնան:
- 1867 Հիւանդանոցը կը յանձնուի Կ. Փանոսեանի իրբեւ ընդհանուր անօրէն և Տօքթ. Գալուստեանի իրբեւ ներքին տեսուչ և բժիշկ: — Պողոս Պատրիարքի թագրերով, պետական առօրեայ նպաստը 15 օխայ միսը 30 օխայի և հացն ալ 37 1/2 օխայէն 75 օխայի կը բարձրանայ:
- 1868 Փանոսեան—Գալուստեան մատակարարութիւնը կը դադրի և Բարուսակ պէյ առժամանակեայ վերատեսուչ նշանակուելով, բոլոր պատասպարեալները գիշերանց կ'արձակէ:
- 1868 Նոր Հոգարարձութիւն մը կը կազմուի երեք անդամներէ, Սեւեքերիմ Էֆ. Մանուկեանի ատենապետութեամբ, որ կը տեսէ մինչեւ 1872, և կարգ մը բարեկարգութիւններ կ'ընէ:
- 1869 Մեծ Եղիպտոս Ալի փաշա լսելով Հիւանդանոցի նիւթական խեղճութիւնը 500 սակի նպատակ մը կ'ընէ: Այս միջոցին հային քանակութիւնն ալ օրական 75 օխայէն կը բարձրանայ 200 օխայի:
- 1872 Զարգարեան Գեորգ Էֆ.ի ատենապետութեամբ նոր Հոգարարձութիւն մը կը կազմուի — կը վերարացուի մամաբանը, որ դադրած էր 1860էն ի վեր:
- 1873 Կը հաստատուի ամսական 40 փարայի բաժանորդագրութիւնը, որ բաւական ատեն տեւեց:

- 1874 Աւաջին Պարահանդէսը կը տրուի ի նպաստ Հիւանդանոցի, հովանաւորութեամբ Տասեան Յարութիւն էֆ.ի և 300 ոսկի շահ կ'արտադրէ:
- 1874 Անեքերիմ էֆ. Մանուկեան վերասին կը կոչուի ատենապետեր նորընտիր Հոգարարձութեան: Այս Հոգարարձութեան օրով հաստատուեցաւ այն դրութիւնը՝ որուն համեմատ Մնեդեան և Զատիկի այցելութիւններէ ազատ մնալ ուղղներ մէկ մէկ մէճիւս կը նուիրեն հիւանդանոցին:
- 1878 Նոյեմ.— Ներսէս Պարթիարքի օրով կը կազմուի Միքայէլ էֆ. Յակոբեանի ատենապետութեան ներքեւ Հոգարարձութիւն մը:
- 1879 Օգոստ.— Օրացոյցի հրատարակութեան հասոյթը թողուեցաւ հիւանդանոցին, Բարոյի համար նոր յարկ մը շինուեցաւ, և բժշկական ու մատակարարական բարեկարգութիւններ եղան:
- 1880 Աւժամեայ դադարում պետական հացի և մսի պարէնին:
- 1882 Վերահաստատում հացի և մսի պարէնին:
- 1888 Հոգարարձութիւնը երրորդ անգամ վերահաստատուելով պաշտօնին մէջ ձեռնարկեց հիւանդանոցի վերաշինութեան:
- 1892 Օգոստ.— Վ.ե.հ. կայսեր հրամանաւ օրական 200 օխոյ հացը 400ի և 30 օխոյ միսը 60 օխոյի բարձրացաւ:
- 1894 Սարգիս էֆ. Թաշճեան Գ ամիս աւանձին կը վարէ Հոգարարձութիւնը: Այս միջոցին կը հաստատուի սիկաուի թուղթը և փոխան ծաղկեպսակի նաւիրատուութիւնը, որ կարեւոր շահ մը կ'արտադրեն հաստատութեան:
- 1894 կազմուեցաւ Տիկնանց նոր Խնամակալութիւն մը:
- 1895 Մանուկ էֆ. Արզրեանի ատենապետութեամբ նոր Հոգարարձութիւն մը կը կազմուի:
- 1895 Հիւանդապահ մայրապետներ կը դրուին հիւանդանոցի մէջ: Արամոյցի աղայք Ս. Յակոբայ վանքը կը փոխադրուին:
- 1897 Աւանին գանձանակներ կը հաստատուին ատներու մէջ:
- 1897 Մարտ 1.— Պետական բնդհանուր կարգադրութեամբ բնդհանուր ծախսից վրայ 100ին 15 գեղջով մը՝ 100 օխոյ հացը 340ի և 60 օխոյ միսը 51ի իջաւ:
- 1897 Նոյեմ.— Հիւանդանոցի մատակարարութիւնը յանձնուեցաւ Զայեան Էլիաս էֆ.ի ատենապետութեամբ: Վարչական յանձնաժողովին:
- 1898 Օգոստ.— կազմութիւն նոր Հոգարարձութեան Պարթիկ էֆ. կիւլպէնկեանի ատենապետութեամբ: — Վ.ե.հ. կայսրը

Տ. Մաղաքիա Պատրիարքի խնդրանք օրական 340 օխա
հացը 600ի և 51 օխայ միսը 450ի բարձրացուց:

1898 Կազմուեցաւ Տիկնանց Խնամակալութիւն մը, որուն նախա-
ձեռնութեամբ առաջին նուագահանդէսը տրուեցաւ ի նը-
պատտ հիւանդանոցին և 625 սակի հասոյթ արատգրեց:

1899 Շինուեցան Ս. Յակոբայ Որբանոցի զանազան մասերը և ար-
հեստանոցի յարկերն, Հիւանդանոցի ջուրի ճամբաներն
ու ծորակներ, ինչպէս նաեւ ներքին թէլէֆոն հաստատ-
ուեցաւ:

1899 Տնօրինութեան և պաշտօնէից յատուկ շէնքին շինութեան կը
ձեռնարկուի:

1906 Փետր. 10— Հիմնարկութիւն Ս. Փրկիչ եկեղեցւոյն և հաստատու-
թեան երրորդ թե. ինչ Շինութիւն դեղատանի, որուն հա-
մար Տոբթ. Խորատան ճեան Լ.Ք.ի նուիրած 300 սակին 500
սակի բարձրացուցին իւր այրին և զաւակունք:

1906 Դեկտ. 3— Օծումն Ս. Փրկիչ եկեղեցւոյ ի ձեռն Տ. Մաղաքիա
Պատրիարքի և բացումն Յովհաննէս Յակոբեան նորաշէն
բաժնի:

1907 Մարտ— Հիւանդանոցի շնորհուած հացին և միսին վրայ 15 առ
հարիւր նոր զեղչ մը եղաւ:

1907 Օգոստոս— Կազմութիւն արդի Հոգաբարձութեան:

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ ՇԷՆՔԵՐՈՒՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Բարեգործական հաստատութեանց գոյութիւնը Հա-
յոց մէջ շատ հին մամանակներէ սկսեալ նշանակուած է:
Կ. Պոլսոյ Հայ դպրութիւնը այսքան կարեւոր կեդրոնի մը
մէջ մարդասիրական զգացումներէն անմասն չմնաց, և
ազգը ունեցաւ իր հիւանդանոցը, ժ.Ը. դարուն առաջին
կէսէն սկսեալ:

Նկատի առնելով վերջին երկու սարիներու միջոցին
Ազգ. Հիւանդանոցին իբր շինութիւն կրած կերպարանա-
փոխութիւնը նորաշէն յարկերու յաւելմամբ, կ'ուզենք հա-
մառօտ պատմութիւնը բնել Կ. Պոլսոյ հիւանդանոցնե-
րուն՝ զանոնք լոկ իբր շինութիւն նկատի առնելով:

Կ. Պոլսոյ մէջ երեք սարքեր տեղերու վրայ հիւան-

դանոցներ ունեցած ենք, որոնք են Նարլը Գարու, Բերա
և Եէտի-Գուլէ: Հետեւաբար երեք հատուածներով պիտի
ներկայացնենք իւրաքանչիւրին իբր շէնք կրած կերպա-
րանափոխութիւնը:

Ա. ՆԱՐԼԸ-ԳԱՐՈՒԻ ՀԻՒԱՆԳԱՆՈՑ

1743ին Նարլը-Գարուի ծովեզերքը արտաքոյ պա-
րիսպին հիւանդանոց մը կառուցանելու ֆէրմանը կը շը-
նորնէ երջանակայիշատակ Սուլթան Մահմուտ Ա. կայսրը՝
Նալեան Յակոբ Պատրիարքի խնդրանօք: Հաւանօրէն անոր
շինութիւնը կը յապաղի մինչեւ 1751՝ երբ ժամտախտի
համաճարակի մը հետեւանօք Գէորգ Ղափանցի Պատրի-
արքի օրով կը հաստատուի Նարլը-Գարուի հիւանդանոցը
արդի Ս. Յովհաննէս եկեղեցւոյն տեղը: Սուլթան Օսման
Գ. կը հաստատէ 1755ին 1743ին արուած հրովարտակը և
ասով կ'ապահովուի Նարլը-Գարուի հիւանդանոցին յարա-
տեւութիւնը:

Այդ հիւանդանոցը ինչ տեսակ շէնք մը եղած ըլլալը
յայտնի չէ, սակայն շատ դիւրին է ենթադրել թէ շատ
խեղճ ու փոքր շէնք մը եղած է ան, ուր տարեկան հա-
զիւ 24 հիւանդներ կը դարմանուէին (1), և ասով հան-
դերձ դարձեալ նեղ կուգար: Շէնքն այ կատարելութիւն
ունենալէ դուրի էր, և դանաղան յիշատակարաններէ կը
հաստատուի թէ հետզհետէ նոր մասերով ձօխացած և ըն-
դարձակուած է:

Այսպէս 1777ին շէնքը նորոգութիւն մը կը կրէ եւ
ջրամբարով մը կ'օժտուի: 1781ին ծովին տեղում-
ներուն դէմ շէնքը պաշտպանելու համար քարափ մը
կը շինուի, և վերջապէս 1789 թուականին Ապուշեխցի
հանգուցեալ Խանրմի որդին Մահտեսի Յովհաննէս ամիրա
հիւանդանոցին կից ունեցած իր քերէստէճի խանութը—

(1) Տես Արեւելք Թիւ 6518 Տ. Միբայէլ քհ. Աշենան:

որուն գետինը 600 կանգուն ընդարձակութիւն ունէր— հիւանդանոցին կը նուիրէ, որպէսզի խանութին վրայի սենեակները հիւանդանոցին ընդարձակման ծառայեն և եկամուտն ալ հոն ապաստանողներու մաքրութեան ու աննդեան յատկացուի (1) :

Ասով բաւական ընդարձակութիւն կը գտնէ շէնքը, սակայն 1751ին կառուցուած շէնքը եւ 1789ին նուիրուած յաւելեալ մասը՝ արդէն հինէն կառուցուած՝ կ'երեւի թէ հինցած էին, վասն զի աւելի յարմար կը դատուի որ 1794ին «Ի հիւնակե մեծ եւ ընդարձակ ըստ արեւելայն պիտոյից» նոր մը կը կառուցուի :

Այս շէնքը մասամբ կը մնայ մինչեւ հիմա և քիչ ու շատ գաղափար մը կրնայ տալ այդ հիւանդանոցին վրայ(2) : Միայն կը բաւէ ըսել թէ շէնքը համեմատաբար այնքան ընդարձակուած էր որ 100—120 պատասպարեալներ կըրնար բովանդակել :

1807ին այս շէնքին վրայ կ'աւելցուի նաև եկեղեցի մը «Ս. Յովհաննէս Աւետարանիչ» անունով, որով հիւանդանոցը կ'օժտուի նաև եկեղեցիով մը :

Այդ շէնքը իբր հիւանդանոց կը գործածուի մինչև 1834—35 թուականները, երբ արդէն շինուած ըլլալով Սէտիգուլէի հիւանդանոցը, հիւանդները հոն կը փոխադրուին : Այդ առթիւ 1835ին եկեղեցին աւելի ընդարձակօրէն կը վերաշինուի և նոյն տարուոյ 'Ինկաւմբեր 28ին կ'օժտուի :

Հիւանդանոցի շէնքը այդ առթիւ մասամբ կը քանդուի : Նոյն տեղւոյն վրայ յետոյ կը բարձրանան թաղային երկսեռ վարժարանները (1847) :

(1) Տես Արեւելիք Թիւ 6527 Տօքթ. Թորգոմեան :

(2) Թաղ. Խորհրդարանի բարաշէն սենեակը այդ շինութենէն մնացած է հաւանօրէն, ինչպէս կ'երևի վրայի արձանագրութենէն, ինչպէս նաև շրամբարը որ եկեղեցւոյն փակին մէջ է :

Բ. ԲՆՐԱՅԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բերայի հիւանդանոցը կառուցուած էր այսօրուան
Էսաեան վարժարանին տեղւոյն վրայ, գրէթէ Նարլը-
Փարուի հիւանդանոցին շինութեան ժամանակները: Իր
առաջին հիմնարկութիւնը մութի մէջ կը մնայ:

Կալուածագիրներ անոր սեպհականութեան իրա-
ւունքը բաւական հին ժամանակներ կը բարձրացնեն:

1738 Հոկտեմբեր 3 (1151 Րէճէպ 1) թուակիր կալ-
ուածագիր մը 315 կանգուն գետինի մը գնումը ցոյց
կուտայ նոյն տեղւոյն վրայ, սակայն հողին այդ պզտիկ
կտորին վրայ հիւանդանոցի մը կառուցումը հաւանա-
կան չէ:

1744 Նոյեմբեր 30ին (1157 Զիլգաստէ 5) կը գնուի
արդի Էսաեան վարժարանին և Ս. Յարութիւն եկեղեց-
ւոյն ընդարձակ գետինը որուն վրայ՝ վերաշինութենէն
քիչ առաջ՝ 1793 Օգոստոս 17ին (1208 Մուհարրէմ 22)
աւելցած է նաև 406 կանգուն գետին մը ևս:

1744էն քիչ յետոյ, հաւանօրէն 1751ին, պէտք է կա-
ռուցուած ըլլայ Բերայի հիւանդանոցը Նարլը-Փարուի
հիւանդանոցին պէս, ժանտախտի պատճառով:

Տ. Միքայէլ քհ. Աշճեան 1722 թուականով հոգե-
տան մը դոյութիւնը կը հաստատէ թագսիմի մէջ⁽¹⁾, ինչ
որ կը ստիպէ զմեզ Բերայի հիւանդանոցի հնութիւնը ա-
ւելի առաջ տանիլ, վասն զի որքան որ ումանք հոգե-
տունը և հիւանդանոցը իրարմէ բոլորովին տարբեր հաս-
տատութիւններ կը ճանչնան, սակայն այդպիսի բնակ-
չութենէ հետո անդ մը աղօթարանի դոյութիւնը տա-
րակուակի է, երբ հիւանդանոցի մը համար կառուցուած

(1) Տե՛ս Մանգուսէ Թ. 1834:

չէ : Սակայն աւելի բանաւոր է ընդունիլ թէ «հոգետուն» բացատրութիւնը եկեղեցիներու և մատուռներու յատկացած բացատրութիւն մը չէ , այլ ինչպէս սովորութիւնն ալ կը հաստատէ , իբր պատապարան ծառայող տեղերու , ինչպէս նաև հիւանդանոցի : Այս մասին շահագրգռական լուսաբանութիւն մը կուտայ Նարլըգարուի Ս . Յովհաննէս եկեղեցւոյ 1807ի շինութեան արձանագրութիւնը ⁽¹⁾ ուր — այնպիսի թուականի մը մէջ ուր այլ ևս տարակոյս չկայ թէ Նարլը-Գարու հիւանդանոց մըկայ — փոխանակ հիւանդանոցի հոգեւորն բառով կը բացատրուի այդ միտքը , ինչ որ կը հաստատէ , ինչպէս յիշեցինք , թէ հիւանդանոցները , անկերանոցները և ամէն կարգի պատապարանները նախնիք սովորութիւն ունէին կոչելու նաև հոգեւորն ⁽²⁾ :

Այս պայմաններու մէջ 1722ին յիշուած հոգետունը և յաջորդ տարիներուն պետական արձանագրութեանց մէջ յիշատակեալ էրսկենի թեֆիսին՝ Բերայի հիւանդանոցին առաջին ծիւրն են : Այս առաջին շէնքին վրայ գաղափար մը կազմել կարելի չէ :

1794ին Նարլը-Գարուի հիւանդանոցը ի հիմանէ վերաշինուած տանն , Բերայի հիւանդանոցն ալ վերաշինուած է բարերարութեամբ նոյն դարուն ամէնէն նշանակելի անձնաւորութիւններէն Շնորհք Մկրտիչ Ամիրա Միրիճանեանի :

Այդ փայտաշէն շինուածը մինչև 1834 իբր հիւանդանոց ծառայելէ յետոյ լքուած է , հիւանդները Յէտի-Գուլէի հիւանդանոցը փոխադրուած ըլլալով :

1850ին քանի մը փլփլած սենեակներ և մատուռը միայն մնացած էին : Հիւանդանոց անունը միայն մնացած էր , վասն զի այդ սենեակներուն մէջ աղքատ ընտանիքներ կը պատապարուէին : Հիւանդանոցը գոյու-

(1) Տես Ընդ. Օրացոյց 1900 էջ 159-60 :

(2) Տես Բիւզանդիոն Թ. 3369 :

Թիւն ունեցած ատեն ալ այս հաստատութիւնը շատ ընդարձակ շէնք մը ըլլալու չէր, վասն զի հազիւ 30—50 հիւանդ կրնար պարուհակել :

Շրջակայ ընդարձակ տարածութեամբ գետիններու վրայ յետոյ Յակոբ աղա Մուպահեաճեանի ջանքով կառուցուած են հաստութարեր կալուածներ և շէնքն ալ նորոգուելով բաւական երկար ատեն իբր դպրոց ծառայելէ յետոյ՝ 1895ին վար առնուած և կառուցուած է էսասեան վարժարանը, և փակին մէջ Ս. Յարութիւն եկեղեցին :

Գ. ԵՃՑԻ-ԳՈՒԼԷԻ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Բերայի և Նաուր-Գարուի հիւանդանոցները ինչպէս տեսնուեցաւ փոքրիկ շէնքեր էին, որոնք հետզհետէ տուներով կը շրջապատուէին Կ. Պոլսոյ մէջ բնակչութեան խտանալուն համեմատութեամբ : Հետեւաբար 1833ին մտածուեցաւ միակ և ընդարձակ հաստատութիւն մը ունենալ թէ՛ մատակարարութեան և թէ հսկողութեան տեսակէտով ալ դիւրացնելու համար գործերը :

Այս տեսակէտով Սարաֆներու էսնաֆին արդեամբը և մամուտը նպատակով Պէզճեան Յարութիւն Ամիրայի և Հոգարարձութեամբ Միքայէլ Ամիրա Փիչմիչեանի և Յարութիւն Ամիրա Երկանեանի՝ արտաքոյ Եէափ-Գուլէի պարիսպին շինուեցաւ միեւնոյն գեանին վրայ երկու հատ իրարմէ բաւական հեռաւորութիւնով դատ դատ յարկեր, մին սովորական հիւանդներու համար Ս. Փրկիչ անունով և միւր ժանտախտաւորներու համար Ս. Յակոբ անունով :

1. Ս. ՓՐԿՉԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

Ս. Փրկչեան հաստատութիւնը 1833ին ստացին հիմնարկութեան ատեն կառուցուած էր 4000 կանգուն գետնի մը վրայ 20,000 ոսկի (այժմեան դրամով) ծախքով

մը : Շէնքը փայտաշէն էր և այնպէս մը շինուած էր որ շուրջը ճական կանգուն տեղ բաց ձգուած էր , որպէս զի եթէ առաջիկային շրջակայքը տուներ շինուի , դուրսէն հիւանդանոցին մէջ չկարենայ դիտուիլ :

Այս շէնքին ամէնէն վերջին մնացորդներն էին այժմեայ հիւրանոցին տեղը գտնուած փայտաշէն մասը և մասուռը , որոնք վերջին շինութեանց ատեն վար առնուեցան :

Պէզճեանի բարերարութեամբ կառուցեալ այդ շէնքը 1833ին հրատարակեալ յայտարարութեան մէջ սապէս կը նկարագրուի . «Տնօւարձակ , կրկնայարկ , բազմասենեակ , որոշեալ բնակարանօք յաղագս իւրաքանչիւր ախտաժէտաց . . . Եկեղեցի փոքրիկ Ս . Փրկիչ անուամբ վայելուչ : Եւս խանութ դեղավաճառի . . . , բաղնիք . . . , նոյնպէս առ ի պէտս այլեւայլ կահուց և կարասեաց . . . տեղիք յարմարաւորք » :

Սակայն պէտքերը յարաճուն ըլլալով Պէզճեանի մահէն յետոյ Փիշմիշեան Միքայէլ ամիրա կարգ մը շինութիւններ ևս կ'ընէ , և այդ առթիւ , Հիւանդանոցի մերձակայ հողերը գնելով անոր շրջափակին մէջ կ'առնէ :

Այնպէս որ 1833ին կառուցուած Հիւանդանոցին շրջափակը հապիւ 18,333 քառ . կանգուն էր մինչ հիմա 34,800 քառ . կանգունը կ'անցնի :

Այդ նախնական շէնքին շուրջը յաւելեալ հաստատութիւններէն մէկն է մոմարանը որ կառուցուած է 1836ին :

1851ին Հիւանդանոցի մէջ կարեւոր փոփոխութիւններ կը մտնեն , վասն զի հոն կը հաստատուին նաև երկու հաստատութիւններ , Ա . Արհեստանոց և Բ . Վարդապետանոց , որոնք կը պատրաստուին Հիւանդանոցին հին շէնքին մէջ քանի մը անհրաժեշտ նորոգութիւններ և բաժանումներ գործադրուելով : Եւ որովհետեւ տեղ կը

պակսէր, միւս կողմէ կը կառուցուի նոր շէնք մը որ ապուշանոցի կը յատկանայ (Եհնի քարեհ կը կոչուէր) :

1856ին դարձեալ զանազան նորոգութիւններ եղած են հին շէնքին վրայ՝ ձեռնտուութեամբ հոգարարձու Մհ. Մաղաք աղայի, որ կարապետ ամիրա Պալեանի գրագիրն էր :

Երկու տարուան ընթացքին մէջ Հիւանդանոցին երկու երրորդ մասը նորոգուած և շէնքին վրայ յաւելումներ եղած են : Այս շինութեան գործին մեծապէս նպաստած է Ճարտարապետ Ամիրան մեծ քանակութեամբ շինուածանիւթ հայթայթելով :

Այս առթիւ սկսուած քարուկիր շէնք մը Ասպետ Զուհդի Հոգարարձութեան օրով 1861ին աւարտեցաւ, և խառնուեցաւ շէնքին միւս մասերուն հետ, 15,000 դրուշ ծախքով : Այդ քարուկիր շէնքին վերի լուսաւոր սենեակը ապաքինեալներու յատկացուեցաւ և դուռով մը հաղորդակցութեան դրուեցաւ ընդարձակ սրահի մը հետ, որ 50 անկողին կրնար պարունակել : Այս եղաւ բուն հիւանդարանը : Յատուկ սենեակներ յատկացան նաեւ տարափոխիկ հիւանդութիւններէ վարակեալներու և հիւանդ տղայոց :

Կանայք ալ յատուկ հիւանդարան ունեցան, որով շէնքը ալ աւելի ընդարձակուեցաւ :

Այս Հոգարարձութիւնը Հաստատութեան վրայ աւելցուց նաեւ փուռ մը՝ ուր կը պատրաստուէր Հիւանդանոցին պէտք եղած հացը :

1863ին Ասպետ Զուհդ իր երկրորդ Հոգարարձութեան միջոցին 9000 դրշ. կը նուիրէ և Տոքթ. Ռափայէլեանի վերակացութեամբ նոր յարկ մը կը շինուի կին խելագարներու համար :

Սակայն ասոնք ամէնը մասնաւոր և առօրեայ պէտքերը միայն կը լրացնէին, մինչ բուն շէնքը երեսնամեայ

չարաչար գործածութեամբ խիստ հինցած և խարխուլ կերպարանք մը առած էր և նորոգութեան մը պէտքը կը ներկայանար, սակայն ոչ Հոգաբարձութիւնը և ոչ ալ Պատրիարքարանը ի վիճակի չէին այդպիսի բազմածախ գործի մը ձեռնարկելու: Նշան Նորիկեան՝ Տնտեսական Խորհուրդի ատենապետը, անհատաբար յանդգնութիւն ունեցաւ այս դժուարին գործը իր վրայ առնելու և 1864-65 տարուան ընթացքին մէջ Ս. Փրկչեան հաստատութեան հնացեալ մասերը նորոգեց 223,600 դրշով, որուն մեծագոյն մասը նուիրած էին Եգիպտոսի բարձր. Խալիվին Մայրը, Երամեան Գէորգ պէյ, Աբրահամ փաշա, Էպրու հանրմ և Նուպար փաշա և այլք: Նորոգութենէն յետոյ Հոգաբարձութիւնը իր տեղեկագրին մէջ կատարուած կերպարանափոխութիւնը սապէս կը նկարագրէ:

«Նորիկեան Նշան էֆէնտին յաջողեցաւ... յանձնել գրեթէ նոր կառուցուած հաստատուն շէնք մը, ըստ որում այսօր Հիւանդանոցը լողորովին կերպարանափոխ եղած է, ներսով և դրսով նորոգուած ներկուած, պատուհաններն ամբողջապէս նորէն շինուած, շէնքին բաժանումներն ու սանդուխները աւելի կանոնաւորուած, բակերն ու պարտէզները երկաթէ վանդակներով շրջապատեալ՝ մաքուր ու զարդարուն, մէկ խօսքով տխուր ու քայքայուած շէնքի մը տեղ, ուր ամէն կողմէ հովն ու արեւը ներս կը թափանցէր՝ ձիւնը և անձրեւը ներս կը տեղար, հաստատուն, վայելուչ և զուարթատեսիլ շէնք մը յաջորդած է, աւելի համաձայն ողջպահիկ կանոնաց:» Ասկէ պարզ է հետեւցնել թէ նախորդ շէնքը իբր Հիւանդանոց՝ որ աստիճան խեղճ յարկ մըն էր, և 1865ին հիացում գրաւող յարկը ներկայ շէնքին քով որքան ողորմելի հաստատութիւն մը:

Այս հիմնական համարուած նորոգութենէն հազիւ 2-3 տարի յետոյ Փանոսեան մատակարարութեան միջո-

ցին Հիւանդանոցի վարժարանին աշակերտները հիւանդարանի շէնքէն դուրս հանելու համար, քարուկիր շէնք մը կառուցուեցաւ, իբրեւ յաւելուած որբանոցին, և յիմարներու համար նոր սենեակներ շինուեցան: Նոյնպէս անգործածելի դարձած երկու բաղնիքները նորոգեց Փանոսեան և զանոնք գործածելի վիճակի մէջ դրաւ:

Սենեքերիմ Մանուկեանի ատենապետութեան ներքեւ կազմուած յաջորդ Հոգաբարձութիւնը (1868-72) Փանոսեանի շինած որբանոցին թերի մասերը լրացուց, և 10,000 դրուշ ծախսելով 1851ին շինուած ապուշանոցը (Նէնի-Տայրէն) նորոգեց: Նոյնպէս յարդարեց լողարանի սենեակ մը և նորոգեց մեծ բաղնիքը և ըրաւ զանազան ուրիշ նորոգութիւններ:

1878ին Միքայէլ էՖ. Յակոբեանի ատենապետութեան ներքեւ կազմուած Հոգաբարձութիւնը իր պաշտօնավարութեան միջոցին Մասեհեան ժառանգային խընդիրին կարգադրութեամբը ձեռք անցուցած 550 ոսկի դրամով դպրոցի համար նոր շէնք մը կառուցց, վասն զի Փանոսեանի շինել տուած որբանոցը անյարմար էր:

Այդ նոր Որբանոցը ունէր չորս դասարան, ընտելարան, ծաղկոց, նաև թանգարան և հիւրանոց, իսկ միւս հին շէնքը գործածուեցաւ իբր ննջարան և անոր տակն ալ սեղանատուն:

Սակայն այս ամէն նորոգութիւնները և յաւելուածները որոնք հին ու փտտած արմատի մը վրայ կը կատարուէին, միայն 'առօրեայ բարոքութիւնը կրնային մտցնել հաստատութեան ընդհանուր վիճակին վրայ:

Բժշկական նոր ծանօթութիւններու համաձայն այդ հնացեալ և փայտաշէն շէնքը ամէն կերպով անյարմար էր հիւանդանոցի մը համար: Անիկա տգեղ համադրութիւն մը դարձած էր խարխուլ ու հնացեալ, մասամբ նոր՝ մասամբ քայքայուած կամ բոլորովին նոր՝ սակայն ոչ նպաստաւոր:

տակայարմար կարգ մը շէնքերու որոնք միշտ նորոգութեան և փոփոխութեան կը կարօտէին :

Իրարու յաջորդող բոլոր հողաբարձութիւններ առօրեայ պէտքերը հազիւ կրնային լրացնել և ասոր համար միշտ կը գանգատէին թէ այդ յարաճուն ծախքերուն հետ պարտաւորուած են նաև շէնքին նորոգութեան համար ալ բաւական կարեւոր դրամներ յատկացնելու :

1887ին հիւանդանոցի հողաբարձութիւնը իր պաշտօնավարութեան քառամեայ տեղեկագրին մէջ դիտել կուտար թէ իր ութամեայ պաշտօնավարութեան միջոցին (1878էն սկսեալ պաշտօնի կոչուած ըլլալով), 500 ոսկիէն աւելի ծախք ըրած էր հիւանդանոցի շէնքին մասնակի նորոգութեանց համար, և ասով հանդերձ շէնքը այնքան խարխուլ և հին և անառողջապահիկ էր որ բոլորովին նորոգ շինութեան մը պէտքը կը ներկայանար : Այդ վերաշինութեան համար 25—30,000 ոսկիի ենթադրուած ծախքով քարուկիր շէնքի մը ծրագիրը պատրաստուած և ընդունուած էր Հողաբարձութեան կողմէ և կը խընդրուէր որ Աղգային Վարչութիւնը պարտ ու պատշաճը ի գործ դնէ :

Վարչութիւնը 1887ին վերահաստատելով երրորդ անգամ ըլլալով Միքայէլ էֆ. Յակոբեանի ատենապետութեան ներքև գտնուող այդ Հողաբարձութիւնը, անոր յանձնուց վերաշինութեան ծրագրի գործադրութիւնը :

1888 Օգոստոսին՝ կայսերական Իրատէին ստացումէն քիչ յետոյ սկսաւ հիւանդանոցի վերաշինութիւնը որուն հսկողութիւնը յանձնուեցաւ յատուկ շինութեան յանձնաժողովի մը որուն ատենապետն ու գանձապետն էր Միքայէլ էֆ. Յակոբեան, և ամէնէն գործօն անդամներն էին Արիկ էֆ. Ունճեան և Մկրտիչ էֆ. Ֆրէնկեան, որոնք մինչև վերջը չգործակցեցան իրենց պաշտօնակիցին :

Ծրագրեալ յատակագիծին համաձայն ամբողջ շինու-

Թիւնը երեք գլխաւոր թեւերով, հիւրանոցով և ուրիշ յարակից մասերով պիտի կառուցուէր 5257 քառակուսի մէթրի վրայ, սակայն գործադրութեան մէջ աւելի ընդարձակուեցաւ և աւելի լայն տեղ մը գրաւեց :

1889—1891 տարիներու ընթացքին ծրագրեալ շինութիւններէն հետեւեալներու բացումը կատարուեցաւ հետզհետէ .

1. Առաջին թեւ՝ այն որ կը գրաւէ մեծ փակին ճակատը, հիւսիւսէն հարաւ տարածուած շէնքը որ իբր յիմարանոց կառուցուած է, սակայն մինչև հիմա կարելի չէ եղած ամբողջաբար իբր այն գործածել : Այսպէս այսօր այդ շէնքէն վերի յարկը կը ծառայէ իբր արանոց հիւանդանոց և վարի յարկէն մաս մը իբր արանոց ծերանոց :

Այս յարկին գետնայարկը կը գտնուի նաև մումարանը :

2. Երկրորդ թեւ՝ որ կը գտնուի մեծ բակին հարաւային կողմը և կ'երկարի արեւելքէն դէպ ի արեւմուտք, և կառուցուած է իբր ծերանոց, սակայն այսօր վերի յարկին մէջ դրուած է կանանոց հիւանդարանը, և աղջկանոց որբանոցը, իսկ վարի յարկին մէջ արանոց և կանանոց ծերանոցը և կանանոց յիմարանոցը :

3. Լուսցարանը և բաղնիքը, որոնց վրայի յարկը հաստատուած է հանդերձարանը և ուր վերջերս զետեղուեցաւ Գարամանեան էֆէնտիի նուիրած հականեխիչ ջեռոցը (եթիւվ) :

4. Խոհանոցը՝ որ հաստատութեան ամէնէն կատարեալ մասերէն մէկը կը ներկայացնէ :

Այս շէնքերը հաստատութեան ամէնէն պարզ մասերը կը կազմէին, վասն զի ամէնէն կարեւոր, ամէնէն աւելի նուրբ և բազմածախս մասը հիւանդարանն էր որ ետքի ձգուած էր :

Եւ դժբաղդութիւնը հոն էր որ առաջին ոգեւորութեամբ ձեռք բերուած դրամներէն մեծագոյն մասը ծախ-

տուած էր, և դրամական անձկութիւնը կը ստիպէր շինութեան յանձնաժողովը գործը կիսաւարտ թողուլ:

Քիչ յետոյ երկրաշարժը եւս տեղի ունենալով, Միքայէլ էֆ. Յակոբեան կրցաւ միայն կարեւոր նկատուած նորոգութիւններն ընել և կառուցանել իբր յաւելուած կամ յարակից մասը առաջին թեւին, ապուշարանը:

1899ին Յակոբեան էֆ. յաջողեցաւ վերսկսիլ ընդհատուած աշխատութիւնը և ձեռնարկել պաշտօնատուն և հիւրանոց մասին շինութեան, որ 1900ին աւարտեցաւ:

Այդ շէնքը՝ որ հիւանդանոցի արտաքին դրան ամէմէն մերձակայ շէնքն է, կը պարունակէ իր մէջը Տնօրէնութեան սենեակը, դիւանատունը, բժիշկներու սենեակը և դահլիճը:

Այս շինութեան աւարտումէն յետոյ Միքայէլ էֆ. Յակոբեան շինութեան յանձնաժողովին տեղեկագիրը տուաւ և գործէ քաշուեցաւ, առանց հիւանդարանը, դեղարանը և մատուռը վերաշինելու:

Այդ առթիւ շինութեան յանձնաժողովին ձեռքով եղած վերանորոգութեանց համար, Ս. Փրկչեան հաստատութեան մուտքին հանդէպ, հիւրանոցին երկու կողմնակի պատերուն վրայ զետեղուեցաւ հետեւեալ արձանագրութիւնը՝ որուն կցուած է նաև նուիրատուներուն ցուցակը որ մինք զանց կ'առնենք:

« Ե .

«Սուրբ Փրկչեան Ազգային Հիւանդանոցս Հայոց, ռուս գրութեան եւ պատկարան ամենազան անկելոց, օհնեալ փայտակերտ ի տեղւոցս նպաստիւմ ազգայնոց եւ գլխաւոր արդեամբ բարեյիտասակ Յարութիւն ամիրայի Պեգնեան, եւ աւարտեալ զկնի վախճանի նորին յամին 1834, յանցանել ժամանակաց զսաւ խաթարեալ եւ անբաւական, որոյ վասն յամին 1888 ձեռն արկաւ ի օր-

նութիւն, որո՞ւմամբ ազգային Կեդրոնական Վարչու-
թեան եւ ջանիւք Հոգաբարձութեան, ըստ բարձր հրա-
մանաց Օգոստոսիան Ինֆնակային Սուլթան Ապսիւլ Հա-
միտ Խան վեհազօր Կայսեր, ի Հայրապետութեան Տ. Տ.
Մակարայ Ս. Կաթողիկոսի եւ ի Պատրիարքութեան Տ.
Յարութեան Արքեպիսկոպոսի, եւ յառաջացեալ շինու-
թեանց մասն առ մասն եւ համակ քարուկիր աւարտեցան
երեքին մեծ թելքն որք յարեւելս եւ ի հարաւ եւ յարեւ-
մուտս մեծի բակին, հանդերձ յարակից մասամբք ի պէս
պէսպիսիս եւ Երզրափակ որմովք, յամս երկոսասան ցվերջ
մայիսի 1900 տարւոյ, յաւուրս Հայրապետութեան Տ. Տ.
Մկրտչի Ս. Կաթողիկոսի եւ ի Պատրիարքութեան Տ. Մա-
ղափայ Արքեպիսկոպոսի : Միքայէլ Էֆէնտի Յակոբեան
ասեցնապէս Հոգաբարձութեան եւ յետոյ յանձնաժողովոյն
շինութեան ջանադիր եղել յարդիւնս գործոյն եւ հայ-
քայքման նպաստից : Մեծամեծք Ազգիս առաս նուիրօք
եւ բարեսերք բազումք ըստ ձեռին բաւականութեան
նպաստեցին ի յրուսն աւարտեալ մասանցն, որք հասա-
նեն ի տարածութիւն իբր ինն հազար նարտարապետա-
կան կանգնոց եւ ի գումար ծախուց երկերիւր բիւրուց
Օսմանեան ոսկի դահեկանաց գոթս նուիրեցին, եւ այլն :»

1898 օգոստոս 4ին Պատրիկ Էֆ. Կիւլպէնկեանի ա-
տենապետութեամբ կազմուած Հոգաբարձութիւնը՝ հաս-
տատութիւնը դժուարին պայմաններու մէջ վարելէ զատ
առօրեայ պէտքերու համաձայն դանազան շինութիւններ
ըրաւ իր աշխատութեամբը առանց ծանրանալու շինու-
թեան յանձնաժողովին վրայ :

Այսպէս նկատելով որ յիմարներու թիւը հետզհետէ
կ'աճի և յիմարանոցը հիւանդարանի չգոյութեան պատ-
ճառով հիւանդներով լեցուած է, որոշեց աշխատող յի-
մարներու համար 40 անկողիններ պարունակող ննջարանի

մը ու իրեն յարակից մասերով շէնքի մը շինութիւնը որ 600 ոսկիէն աւելի գումարով մը իրագործուեցաւ (1899) :

Նոյնպէս 1860ի ատեններէն կը մնար $1\frac{1}{2}$ մասուրա ջուր որմէ չէր կրցած օգտուիլ Ազգ. Հիւանդանոցը, որովհետեւ ճամբաներու շինութիւնը՝ թէեւ քանիցս ձեռնարկուած սակայն կարելի եղած չէր յաջողցնել :

Հոգարարձութիւնը աջակցութեամբ Յարութիւն էֆ. Ասլանեանի յաջողեցաւ աւարտել այս շինութիւնը, 1300 մէթր երկարութեամբ երկաթ խողովակներ հոգալ և զետեղել տալով : Ասկէ դաս Հոգարարձութիւնը հիւանդանոցի բոլոր յարկերուն մէջ թէ՛ տաք և թէ՛ պաղ ջուր վազցնելու համար ճամբաներ և ծորակներ, ինչպէս նաև այրերու և կիներու յատուկ ճուղի սենեակներ շինել տուաւ, և բոլոր յարկերը հեռաձայնով (թէլեֆօն) միացուց Տնօրէնութեան սենեակին հետ :

Այդ բոլոր շինութեանց ծախքը յանգեցաւ 1300 ոսկուոյ գումարի մը, որ ժապաւինեալ տաւարով մը հայթայթուեցաւ :

Յաջորդ 1900 տարուոյ ընթացքին մէջ կանանց յիմարանացի խճողեալ վիճակը նկատի առնուելով Հոգարարձութիւնը շինեց օժանդակ շէնք մը որ 18 անկողիննոց ննջարահի մը վերածուեցաւ :

Հիւրանոցի շինութենէն յետոյ երբ Միքայէլ էֆ. Յակոբեան շինութեան յանձնաժողովին տեղեկագիր տուաւ և գործէ քաշուեցաւ (1900), Հիւանդանոցի Հոգարարձութեան վրայ ծանրացաւ հիւանդանոցի մնացեալ հին մասերուն վերաշինութեան գործը, զոր ստանձնեց Հոգարարձութիւնը և կրցաւ գլուխ հանել բարեսէրներու օժանդակութեամբ :

1905ին Յարութիւն էֆ. Գարամանեան փափաք կը յայտնէ իր հանգուցեալ եղբորը Յակոբ էֆ.ի բաղձանաց համաձայն հիւանդանոցին նուիրելու հականեխական ջե-

րոց (էթիւվ) մը, որուն հաստատութեան լուացարանին մէջ զետեղուած — 1000 ոսկի գնման և զետեղման ծախքով — 1906ին հազիւ աւարտեցաւ : Գարամանեան էֆ. և հանգուցելոյն այրին Տիկին Թագուհի և դուստրը նուիրած էին միայն մեքենային արժէքը որ էր 650 ոսկի և միւս մասը Հոգաբարձութիւնը հոգացած էր : Սակայն ասով հաստատութեան ամէնէն կարեւոր մէկ պէտքը կը լրանար : Էթիւվը առայժմ շարաթը երկու անգամ կը վառուի, և ամէն վառելուն երկու կենդինար ածուխ կը սպառէ, բայց հազար կտորէ աւելի հագուստեղէն կամ անկողնի կազմածք կը մաքրէ մանրէներէ, լուէ և մլուկէ, խոնաւ շոգիէ և չոր ջերմութենէ անցնելով յաջորդաբար :

Միւս կողմանէ Թահթապրունեան Եղբարք պատրաստակամութիւն յայտնած ըլլալով եկեղեցին վերաշինելու, հին մատուռին տեղւոյն վրայ սիրուն եկեղեցի մը կառուցուեցաւ :

Եկեղեցւոյն հիմնարկութիւնը կատարուեցաւ 1906 փետրվար 10ին նախագահութեամբ Ա.մեն. Ս. Պատրիարք Հօր, որ շինութեան գործին ալ յաճախակի այցելութիւններով և անդադար հսկողութեամբ մեծ հոգ տարաւ :

Եկեղեցւոյն օծումը կատարուեցաւ 1906 Դեկտեմբեր 1—2—3 երեք օրերուն մէջ փառաւոր հանդիսաւորութեամբ, և տեառնագրուեցաւ նախկին անուամբ յանուն Ս. Փրկչի :

Եկեղեցւոյն ճակատը զետեղուած է հետեւեալ արձանադրութիւնը .

«Տանարս Ս. Փրկչին

Փայտակերտ կառուցաւ զառաջինն յամին 1833

Ի հոգելոյս Պեգնեան Յարութիւն ամիրայե.

«Զարդիս վերսին կառուցաւ ի հիմանց՝ տունս սքուրթեան ի տեղւոջս գրութեան՝ արդեամբ իւ ծախիւմ

բարեպաշտօնի տարց Ազաթանայ եւ Կարապետի հարազատաց Թահթապրունեան ի յիշատակ եւ ի հանգիստ հոգւոյ եղբօր իւրեանց Դիոգիւնեայ վաղածամ վախճանելոյ յամին 1898, եւ տառնագրեցաւ յանուն ամենասուրբ Փրկչին ի Կաթողիկոսութեան Տ. Տ. Մկրտչի եւ ի Պատրիարքութեան Տ. Մաղափայ: Յամին 1906 ՌՅԾԵ:»

Երբ այս շինութիւնը կը կատարուէր, Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը յաջողեցաւ երեք բարերարներու աջակցութեամբ Հաստատութեան ամէնէն կարեւոր մասը եղող երրորդ թէին, այսինքն հիւանդարանին շինութեան ձեռնարկել:

Եւ կառուցուեցաւ 1905—906 տարւոյ ընթացքին մէջ հոյակապ եւ սքանչելի շէնք մը երեք մասերէ կամ յարկաբաժիններէ բաղկացեալ — երեք բարերարներու անունով — . մեծ բակին հիւսիսային կողմը երկրորդ թէին ճակատը և անոր պէս արևելքէն արևմուտք ուղղութեան վրայ: Արտաքուստ դիտելով երեք յարկաբաժիններու կեդրոնը կը գրաւէ Կիւլպէնկեանց յարկաբաժինը, որ միւսներէն յարկ մը աւելի բարձր շինուած է: Իր ճակատը, բոլորաձև դէպ ի դուրս կը ցցուի վիրաբուժական մեծ գործողութեանց սրահը, ապակեպատ: Իսկ երկու քովի յարկերը՝ յար և համան իրարու՝ կցուած են կեդրոնական յարկին անցքերով:

Արևելեան կողմինը Ունձեանց և արևմտեանը Յակոբեան յարկաբաժինն է:

Այս երեք յարկերը թէ՛ իրենց արտաքին երևոյթովը և թէ՛ ներքին շինութեան ոճովը կը զանազանուին առաջին երկու թիւերէն. նոր շէնքերուն ոճը հիներու վրայ ունի անգնահատելի առաւելութիւնը դիւրաւ չաղտոտելու, շուտ մաքրուելու, որով և հիւանդարոյր մանրէներ չհիւրընկալելու և չքուծանելու: Սանդուխները արհեստա-

կան մարմարեայ, պատերն աւելի քան մարդու բարձրութեամբ ողորկ իւղաներկ, ձեռքի տակ գայիք ամէն ինչ հարթ, ողորկ, ոչ-ծակոտկէն, յղկուած մտաաղէ կամ վերնի ատաղձէ — թէև ատաղձ շատ քիչ կայ — յատակները ոչ անկիւնաւոր, այլ կլոր դարձած և ապակիի չափ փայլուն մոզայիք են :

Ներքին բաժանման գալով, իւրաքանչիւր յարկաբաժին կը բաղկանայ գլխաւորաբար երկու յարկերէ, որոնց վերին յարկը պիտի յատկացուի ներքին հիւանդութեանց և վարի յարկը արտաքին հիւանդութեանց, այսինքն անոնց որոնք վիրաբուժական գործողութեանց պիտի ենթարկուին :

Յովհաննէս Յակոբեան յարկաբաժինը ամբողջութեամբ կանանց և Ունճեան յարկաբաժինը՝ արանց յատկացած է, իսկ կիւլպէնկեանց բաժինին մէջ երկու սեռէ ալ հիւանդներ պիտի ընդունուին գործողութեան ենթարկեալ եղողներէն :

Իւրաքանչիւր յարկաբաժին ունի մէկ սրահ 12 անկողիննոց, չորս սենեակ երկերկու անկողիննոց՝ վճարեալ հիւանդներու համար, մէկ սենեակ մահաօմերձ հիւանդներու մեկուսացման համար, մէկ սենեակ լոգանքի համար, մէկ սենեակ ճերմակեղէններու յատուկ թուահամարեալ դարակներու մէջ պահպանութեան համար, որով իւրաքանչիւր մահիճ իրեն յատուկ ճերմակեղէնը պիտի ունենայ զոր այդ մահիճին մէջ պառկողը միայն պիտի կրնայ գործածել :

Ներքին հիւանդարաններու առջև՝ ոտքի ելլալու կարող հիւանդներու կազդուուման համար ճեմավայրեր կան, թէ՛ վրան գոց և թէ՛ բոլորովին բաց, օդին և իրենց վիճակին համեմատ լայն շունչ աւնելու և «Արևու լոգանք» ընդունելու համար :

Կայնաւ յատուկ սենեակ մը կերակուրները վերելակով վեր հանելու յատուկ, վճարող և ձրի հիւանդներու ճե-

միշներն ալ անջատ են իրարմէ: Այդ վերելակներն և ճե-
միշի կազմածները բոլորովին նոր դրութեամբ շինուած՝
յատկապէս Անգլիայէն բերուած են և օժտուած առող-
ջապահական և բժշկական վերջին կատարելութեամբ:

Յակորեան և Ունճեան յարկաբաժիններու կեդրոնը
բարձրացած կիւլպէնկեան յարկաբաժինին վարի յարկը
յատկացուած է վիրաբուժական գործողութեանց: Մեծ
բակին վրայ նայող լուսաւէտ վիրաբուժական մեծ սրա-
հին հանդիպակաց կողմը, եկեղեցւոյն շրջաբակին վրայ
նայող ուրիշ սրահ մը ևս կայ բազմաառարար աւելի փոքր,
յատկացած վարակիչ վէրքերու գործողութեանց:

Այդ սրահները որոնք միւս յարկաբաժիններու ալ
պիտի ծառայեն, միքրոպագերծ մնալու ամէն երաշխա-
ւորութիւն կը վայելեն: Որպէս զի վիրարոյժն անգամ
իր ձեռքով չաղտոտէ տաք ու պաղ ջուրին ծորակները,
իր ոտքին ծայրովը այս կամ այն զապանակին դպչելով
է որ կը բանայ ու կը գոցէ զանոնք կամ դուրս կը թո-
ղու աղտոտ ջուրը:

Այս սրահներուն ջերմութիւնը կարելի է բարձրացնել
38⁰ի, այսինքն մարդուն բնական ջերմութեան աստիճանին:

Վիրաբուժական գործողութեան ենթարկուելիք որ և
է հիւանդ ուղղակի չի տարուիր գործողութեան (օքե-
րասիօնի) սրահը, այլ յարակից քլօրօֆօրմի սենեակն՝ ուր
թմրեցու ելէ վերջ կը տարուի սրահ, որուն միւս կողմը կը
գտնուի ուրիշ սենեակ մը, ուր բժիշկն իր հագուստները
կը փոխէ:

Ուրիշ երկու սենեակներ կան վիրաբուժական գոր-
ծիքներու հականեխման յատուկ: Ատկէ զատ նոյն յար-
կաբաժինին մէջ կը գտնուի սենեակ մը վիրադարմանու-
թեան (բանալուման) համար և ուրիշ սենեակ մը Ռէօնիթ-
կէնեան Ք. ճառագայթներու, ուրիշ մը լուսանկարի, և
աւելի ևս ուրիշ մը մեկուսացման (իզօլումանի) այսինքն

վիրարութեան գործողութեան ենթարկուած այնպիսի հիւանդաց համար՝ զորս կարելի չէ շատ շարժել՝ իրենց յատուկ անկողինը փոխադրելու համար :

Հիւանդներու յատուկ երկու գլխաւոր յարկաբաժիններուն (Յակորեան և Ունճեան) գետնայարկերը յատկացած է ջերմաբաշխ գործիքներու (ֆաշօրիֆեր և քերմոսիֆոն) : Հոն կը գտնուի նաեւ ջրաբուժութեան յատուկ սենեակ մը մտից լոգանքի յատուկ որ մինչեւ 25⁰ տաքցուած պիտի ըլլայ ցրտառութեան դէմ ի նախապատշաճութիւն :

Հիւանդը այդտեղ պիտի ձգէ իր բոլոր հագուստները՝ որոնք ջերոց (եթիւլ) զրկուելէ յետոյ իր թիւը կրող դարակի մը մէջ կը կախեն, Հիւանդանոցէն ելած ատենը տալու համար : Իսկ հիւանդը լոգարանէն ելլելէ յետոյ կը հագնի Հիւանդանոցի յատուկ ճերմակեղէններն և հագուստը՝ իր անկողնին յատուկ թուահամարով : Նոյն յարկին վրայ կան նաև սենեակներ՝ հիւանդներու ճերմակեղէններն արդուկելու և ծրարելու, գործիքներն ու անօթներն լուալու, խոհանոցէն եկած կերակուրները տաքցընելու, բաշխելու, հիւանդներու տրուելիք ջուրը զտելու, թէյ պատրաստելու, դեղաջուրերն ևւապնելու և այլն, նաև սենեակներ պաշտօնեաներու համար :

Երեք յարկաբաժիններէն մէջտեղինին (Կիւլպէնկեանց) վրայ անջատաբար շինուած է շորրորդ յարկ մը՝ ուր կը բնակին Անգլիայէն բերուած մասնագէտ հիւանդապահուհիները : Այդ յարկն ունի իր մէջը ննջարան, լոգարան, մատենադարան, խօսարան և այլն :

Ասոնք ամէնը միանալով հնօրեայ խարխուլ շէնքին տեղ կը բարձրացնեն գիտական վերջին կատարելութեամբ օժտեալ հիւանդանոց մը, որուն շինութեան աւելի քան 10000 ռսկի ծախսուեցաւ և զորս հայթայթեցին Յովհաննէս Էֆ. Յակորեան, Սերովբէ և Սարգիս Կիւլպէնկեան որ-

դիք, և Մաթուս և Աբիկ էֆ. Ունճեանք: Երեք յարկաբա-
ժիններէն Յակոբեան յարկաբաժինը իր ամէն կահաւո-
րութիւններովը աւարտած ազգին յանձնուեցաւ մատուռին
օծման օրը (1906 Դեկտ. 3) և պաշտօնապէս բացուեցաւ
և կը գործածուի:

Միւս երկու մասերը աւարտած են, սակայն կահա-
ւորումը տակաւին լրացած չլլալով գործածութեան չեն
դրուած:

Իւրաքանչիւր յարկաբաժնին ճակատը զետեղուած են
ի յիշատակ հետեւեալ արձանագրութիւնները.

Յակոբեանց յարկաբաժին. — «Ձայս բաժին յարկիս
հիւանդաց յաւել շինել յիւրոց արդեանց Այրն
բարեսէր եւ բարեգործ Յովհաննէս Յակոբեան,
որ սասարեալն եր արդէն վերաւիճուածն միւս
մասանց, 1906»:

Կիւլպէնկեանց յարկաբաժին. — «Ձայս բաժին յար-
կիս հիւանդաց կառուցին որդիք երախտաւոր
հարազատաց Սերովբէի եւ Սարգսի Կիւլպէնկե-
անց, եւ նուիրեցին ի յիշատակ ննջեցելոց ազ-
գատոհմին, որք ընդ հովանեաւ եկեղեցւոյս կան
հանգուցեալ 1906»:

Ուննեանց յարկաբաժին. — «Ձայս բաժին յարկիս
հիւանդաց կառուցին եւ նուիրեցին ի յիշա-
տակ ծնողաց իւրեանց Կարապետի եւ Թագուհի-
ւոյ, որդիք նոցին բարեսէր եւ բարեգործ Մա-
թուս եւ Աբիկ Ուննեան, զոր եւ Մաթուս հան
ի գլուխ զկնի մահուան Սդբօրն 1906»:

Միեւնոյն ժամանակ նուիրատուութեամբ վսեմ.
Տոքթ. Միքայէլ էֆ. Խորասանճեանի, զոր իր ժառան-
գորդները ևս աւատացուցին, հին Հաստատութեան
վերջին մնացորդը, դեղարանը բոլորովին նոր կառուց-

ուեցաւ և Հաստատութեան վերաշինութեան գործը ամբողջովին լրացաւ :

Դեղարանին ճակատն ալ կը կարդացուի հետեւեալ արձանագրութիւնը .

«Ձոր ի յիշատակ իւր ծնողին
Բազմարդիւն Ամիրայից Պետրոսի Խորասանեան
Սահմանեաց կառուցանել բժշկապետն վսեմ
Միքայէլ Եֆէնի Խորասանեան,
Զդեղարան հիւանդանոցին
Շինեցին ժառանգորդն բարենախանձ
Այրին եւ դուստրն եւ ուստրք
Յամին 1906. ՌՅԾԵ»:

Այսօր հին շէնքէն բան մը մնացած չէ : Նախկին փայտակերտ շինուածին տեղ կը բարձրանան այսօր քարուկիր հոյակապ շէնքեր , որոնք կը բովանդակեն իրենց մէջ 1100էն աւելի պատասպարեալներ , մինչ հին շէնքին մէջ ամէնէն աւելի բեռնաւորուած ժամանակներուն պատասպարեալներուն թիւը 500—600ը չէ անցած :

2. Ս. ՅԱԿՈՐԱՅ ՎԱՆԻՔ

Ասիկա ալ Ս . Փրկչեան հաստատութեան յարակից մէկ մասը կրնայ համարուիլ , վասն զի իր շինութեան օրերէն մինչև այսօր անոր մատակարարութեանը մասը կազմած է :

Ս . Յակոբայ վանքին կայսերական Հրովարտակը Ս . Փրկչեան հաստատութեան հրովարտակէն հինգ ամիս վերջը տրուած ըլլալով՝ դիւրին է մակարեթիլ թէ այս հաստատութիւնը կարճ միջոց մը յետոյ կառուցուած է իբր ժանսախսանոց՝ ինչպէս որոշապէս կը յիշուի հրովարտակին մէջ :

Արդէն նոյն թուականին ժանտախտ գոյութիւն ունենալը Կ. Պոլսոյ մէջ ստոյգ և պատմական իրողութիւն մըն է : Այս հաստատութեան մեծագոյն բարերարն է Պօղոս պէյ Տատեան որ 10,000 կանգուն գետինը նուիրած է :

Այդ հաստատութիւնը որուն համար 1834ի յայտարարութիւնը կ'ըսէ թէ «Մերձ ի ծովն (Մարմարա) շինեալ կառուցաւ առանձին բնակարան վանս ժանտախտի հիւանդայ» . չգիտցուիր թէ որքան ընդարձակութիւն ունէր : Սակայն հաւանական է կարծել թէ հազիւ քանի մը սենեակներէ կը բաղկանար և ունէր նաև յարակից փոքրիկ մատուռ մը ըստ վաղեմի սովորութեան հոգեւորական հանգամանք տալու համար :

1848—52ի հոգաբարձութեան միջոցին Պօղոս պէյ Տատեան ընդարձակեց մատուռը, որ մերձակայ գործարանին մէջ աշխատող բանուորներու իւր աղօթարան կը ծառայէր, և միակ գործածելի մասն էր Ս. Յակոբայ ժանտախտանոցին, որ այդ հիւանդութեան դադրելէն յետոյ անգործածելի եղած էր :

Առաջին անգամ 1854ին Երկրագործական վարժարանին բացման առթիւ գործնական փորձերու համար յատուկ վայր սահմանուեցաւ, և այդ առթիւ երկու տարուոյ չափ (1854—56) իրական օգուտ մը ունեցաւ, սակայն շէնքը որ և է փոփոխութիւն չկրեց, վասն զի ուսանողները Ս. Փրկչեան հաստատութեան մէջ կը հիւրընկայուէին :

1858ին Ս. Յակոբայ վանքին մէջ կը բացուի Ժառանգաւորաց գիշերօթիկ վարժարան մը, որ այդ առթիւ կարեւոր նորոգութիւն մը կը կրէ :

Նախ Ս. Յակոբ եկեղեցին կը նորոգուի, գիշերօթիկ վարժարանի համար սրահ, դասարաններ, սենեակներ և սեղանատուն կը շինուի, որոնց մեծագոյն մա-

սին ծախքը կը հայթայթէ Պալեան կարապետ ամիրան :

Այս թուականին կառուցուած շէնքը իր հիմնական գիծերուն մէջ այսօր իր գոյութիւնը կը պահէ և նոյն հիմերուն վրայ է որ նորոգութիւններ եղած են այդ յարկին վրայ կամ անոր քովը նոր յաւելումներ :

Միայն թէ այս նորոգութիւնը իրաւամբ ցոյց կուտայ թէ հին ժանտախտանոցը հազիւ քանի մը սենեակէ բաղկացեալ հաստատութիւն մըն էր, որմէ ոչինչ կրցած են օգտուիլ այս շինութեանց առթիւ :

Երկու տարի միայն (1858-60) գոյութիւն ունեցաւ այս վարժարանը և փակուեցաւ : Ս. Յակոբ դարձեալ լքուած վիճակի մէջ մնաց, մինչեւ 1865 երբ Փառանգաւորաց համար յատկացեալ սրահները գործածուեցան քոլէրայի համաճարակէն վարակեալներու իբր հիւանդանոց, որով դարձեալ իբր տարափոխիկ հիւանդութեանց դարմանատուն ծառայել սկսաւ : Քոլէրան վերջանալէն յետոյ Ս. Յակոբայ վանքը վարձու բռնելու կամ այլ պատրուակով մը անհատներու ձեռքը կ'անցնի, որոնք հոն բնակութիւն կը հաստատեն և կերպով մը անոր կը տիրանան :

1871ին վերստին քոլէրայի համաճարակ կը պատահի և վարակեալներէն դիմողները Ս. Յակոբայ վանքին մէջ պատսպարելէ կ'արգիլուի Հոգաբարձութիւնը՝ այս ինքնակոչ տէրերուն կողմանէ : Հետեւաբար պահ մը վրաններու տակ առժամեայ տաղաւարներ կը կաղմուին մինչեւ որ Հոգաբարձութիւնը կը յաջողի վանքը ձեռք անցընել և փոքրիկ նորոգութենէ մը յետոյ դարձեալ քոլէրայէ վարակեալներու յատուկ հիւանդանոցի վերածել :

Յետոյ դարձեալ իր վիճակին մէջ պարապ կը ձգուի :

1878ին Պալեան Սարգիս պէյ կը նորոգէ իր գերդաստանին բարերարութեամբ հիմնուած Ս. Յակոբայ եկեղեցին, որ իբր ուխտատեղի կը ծառայէր :

1895 տարւոյն մէջ Կիւլպէնկեան եղբայրները, իրենց վաղամեռիկ եղբօրը՝ Յովհաննէս Կիւլպէնկեանի յիշատակին՝ 500 Օսմ, ոսկի նուիրեցին և Ս. Յակոբայ վանքը նորոգուելով՝ Որբանոցի տղաքը հոն փոխադրուեցան, որովհետեւ Հիւանդանոցի շէնքը շատ անձուկ կուգար անոնց :

Այդ թուականէն սկսեալ Ս. Յակոբայ որբանոցը յարատեւ գործածութեան մէջ է և կը ներկայացնէ Հիւանդանոցին ամէնէն կարեւոր մասերէն մէկը, ուր 200ի չափ տղաքներ կը պատասպարուին, ուսում կ'առնեն, արհեստ կը սովորին :

Պէտքերը տեղի տուած են զանազան նորոգութեանց և այսօր կրկնապատիկ աւելի ընդարձակուած է Ժառանգաւորաց վարժարանի համար կառուցուած շէնքը, և ասով հանդերձ սոսկալի կերպով խճողուած են և բոլորովին անառողջապահիկ պայմաններու մէջ կ'ապրին պատասպարեալները :

Պատրիկ ԷՖ. Կիւլպէնկեանի ատենապետութեամբ 1898ին պաշտօնի ձեռնարկող Հոգաբարձութիւնը Որբանոցի մէջ զանազան փոփոխութիւններ և շինութիւններ ըրաւ, ինչպէս ննջարանի յաւելում, ճեմիչներու տեղափոխութիւն և այլն, և այլն : Որբանոցին պարտէզին մէջ կառուցուեցան քանի մը խանութներ՝ կօշիկի արհեստարանի և ուրիշ արհեստարաններու յատուկ, նոյնպէս Ս. Յակոբայ վանքին եկեղեցին՝ որ վնասուած էր երկրաշարժէն, նորոգուեցաւ :

Այս շինութեանց համար աւելի քան 250 Օսմ. ոսկի ծախք մը եղաւ որուն գրէթէ կէսը հոգացուեցաւ Աստուածատուր Զունդի կտակած գումարով :

Այսօր Ս. Յակոբայ վանքն՝ իբր յարակից մասը հիւանդանոցին միակ հնագոյն և փայտաշէն մասն է, որ ժամանակին պահանջներուն և պէտքին խիստ անհամապատասխան վիճակի մը մէջ կը գտնուի :

Յուսալի է որ այս հին մասն ալ իր գոյութեան իրաւունքը կորսնցնուի, ինչպէս հիւանդանոցին միւս մասերը՝ Գարակէօզեան կտակէն զանձուած մասով կառուցանելի որբանոցովը՝ որուն կայսերական բարեհաճ իրատէն շնորհուած և շինութեան նախնական ձեռնարկներն ալ եղած են :

Ա. Ա. Ա.

Ա. ՓՐԿԶԵԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ ՀԱՅՈՑ

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ. — Ա. Փրկչեան Հիւանդանոցի արդի Հոգաբարձութիւնը կազմուած է 1907 Օգոստոսին : Անդամներն են .

Ազանեան	Յարութիւն	էֆ.	Ասեճապետ
Գարակէօզեան	Արշակ	»	Ասեճաղպիր
Արսէնեան	Արսէն	»	Գանձապետ
Աճէմեան	Տրդ. Տիգրան	պէյ	
Էփրէնեան	Գրիգոր	էֆ.	
Կիւմիւշկերտեան	Տիրան	»	
Մանուկեան	Տիգրան	»	
Յակոբեան	Մա, Թէն	»	
Սեղբոսեան	Տրդ. Սիմոն	»	

ԽՆԱՄԱԿԱԼ ՈՒԹԻՒՆՔ . — Հոգաբարձութիւնը յատուկ Խնամակալութեան մը միջոցաւ կը վարէր թէև մանչերու Որբանոցի ուսումնական և արհեստական մասերը , սակայն այս Մարմնոյն հրաժարմամբը՝ Տնօրէն Յակոբ էֆ. Համամճեանի յանձնուեցաւ առժամապէս Որբանոցի և արհեստարաններու վարչութիւնը :

Իսկ աղջկանց Որբանոցի հոգաւորութիւնն ու հանդերձատան հսկողութիւնը ստանձնած է Տիկնանց Խնամակալութիւն մը , որուն անդամներն են .

Տիկին	Յուստինանէ	Զ.	Տիլպէր	Ա.ՏԵՆԱՅԵՏ
Օրիորդ	Մարիամ	Յ.	Միւհէնտիսեան	Ա.ՏԵՆԱՊԱԿԻՐ
Տիկին	Արեգ	Յ.	Գարամանեան	
»	Արուսեակ	Գ.	Դաւիթեան	
»	Բրլանթի	Ն.	Սէֆէրեան	
»	Գօնի	Պ.	Խօրասանեան	
»	Եւպրասէ	Մ.	Յակոբեան	
»	Մարիամ	Խ.	Շահպազեան	
»	Մարրուհի	Ի.	Իբրանոսեան	
»	Նեվրիկ	Ա.	Մանուկեան	

Հիւանդանոցի կալուածոց մատակարարութեան ու կարգաւորման համար ալ յատուկ յանձնաժողով մը կազմուած է հետևեալ անդամներով .

Նշան	էֆ.	Ղուկասեան	Ա.ՏԵՆԱՅԵՏ
Բարձող	»	Հիւնքեարայէ յէնտեան	Ա.ՏԵՆԱՊԱԿԻՐ
Խաչիկ	»	Խօրասանեան	Գանձապէտ
Գրիգոր	»	Դառնակերեան	
Հեթում	»	Սէթեան	
Ստեփանն	»	Համամեան	

ՊԱՇՏՕՆԵԱՅԻ. — Գրասենեակի պաշտօնեաներ. —

Նշան էֆ. Ղուկասեան՝ Ներկայացուցիչ Հոգաբարձութեան եւ վերահսկող, Մաքսուտ էֆ. Խիւտավէրտեան՝ Տեսուչ-ֆարսուդար, Յովակիմ էֆ. Մանուէլեան՝ Համարակալ, Միհրան էֆ. Գասարեան՝ Արկղակալ :

Հիւանդանոցի պաշտօնեայք. — Վարդան Վրդ. Բրոխորոսեան՝ Հոգևոր պաշտօնեայ, Յակոբ էֆ. Համամեան՝ Տնօրէն, Իսրայէլ էֆ. Հայկազն՝ Դեր-Տնօրէն, Գարեգին էֆ. Մերկերեան՝ Դիւանապետ, Տոքթ. Մաքսուտ էֆ. Շէրպէթեան՝ Ախտաբոյժ-բժիշկ, Տոքթ. Միհրան էֆ. Զարդարեան՝ Վիրաբոյժ-բժիշկ, Տոքթ. Խաչիկ էֆ. Պօղոսեան՝ Յիւսարաբոյժ-բժիշկ, Տոքթ. Արշակ էֆ. Գազազեան՝ Օժանդակ-Վիրաբոյժ, Տոքթ. Պենոն էֆ. Պեզազեան՝ Օժանդակ-Ախտաբոյժ, Տոքթ. Տելեմաք էֆ. Ճէզայիրլեան՝ Օժանդակ-յիւսարաբոյժ, Յարութիւն էֆ. Յէրհատեան՝ Դեղագործ :

Որքանոցի պատճենայք. — Նշան էՖ. Թորոսեան՝
Տեսուչ, Գէորգ էՖ. Պողոսեան՝ Աւագ ուսուցիչ մանչե-
րու Որքանոցին, Օր. Արուսեակ Իտարէճեան՝ Աւագ ու-
սուցչուհի Աղջկանց Որքանոցին, Տոքթ. Գաբրիէլ էՖ.
Նահապետեան՝ Այցելու բժիշկ :

Հիւանդանոցը ունի 3 Անգլիացի հիւանդապահուհի-
ներ նոր յարկաբաժիններուն մէջ, 3 հսկող մայրապետներ
(մէկը էրիկ մարդոց և 2ը կիներու կողմը), 3 վիրադարման
(2ը էրիկ մարդոց և միւսը կիներու կողմը), 25 հիւան-
դապահ (11ը էրիկ մարդոց և 14ը կիներու կողմը) և 13
ուրիշ պաշտօնեաներ, որոնք են՝ գիշերապահ, մատակա-
րար, անուղներու բաշխող, լոգանքի պաշտօնեայ, սափ-
րիչ, դռնապան, և այլն :

Յիմարանոցն ունի 21 յիմարապահ (13 արանց և 8
կիներու կողմը) :

Դեղարանը ունի մէկ գլխաւոր դեղագործ և մէկ
վկայեալ օգնական դեղագործ, և 3 աշակերտ :

Ծերանոցն ու Անկեղանոցն ունին 5 սպասաւորներ :

Որբանոցներն ունին 12 մնայուն և 4 այցելու ու-
սուցիչներ և 12 տնտես ու սպասուհի :

Հանդերձատունն ունի 2 պաշտօնեայ և լուսցարանը
9 լուսցարարուհիներ և 2 բաղնիքի ծառայողներ :

Մառանն ունի մէկ գլխաւոր և մէկ օգնական պաշ-
տօնեայ, և խոհանոցը մէկ վարուպետ և 4 օգնական :

Անասնոց համար 3 ծառայողներ և պարտէզին եր-
կու պարտիզպան :

Մատուռին ալ լուսարար մը :

Վերև յանուանէ յիշուած պաշտօնեաներուն հետ,
Հիւանդանոցի ամբողջ պաշտօնէութիւնը կը բովանդակէ
115 մնայուն, 21 այցելու և 4 ձրի պաշտօնեայ : Ասոնց-
մէ զատ ուրիշ 22 պաշտօնեաներ ևս կը պաշտօնավարեն
փոքրիկ ամսականներով :

Ա. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆԾ ԶԱՆԱԶԱՆ ՄԱՍԵՐԸ

Այս Հաստատութիւնը որ ընդհանրապէս Ս. ՓՐԿՉԵԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ անուամբ ծանօթ է հասարակութեան՝ զանազան անջատ ճիւղեր ունի, որոնք են Հիւանդարան, Յիմարանոց, Ծերանոց, Անկեղանոց, Որբանոց, հինգն ալ արանց և կանանց տարբեր բաժանումներով:

Ա. ՀԻՒԱՆԴԱՐԱՆ. — Հիւանդանոցը երկու ճիւղի բաժնուած է, Բժշկական և Վիրաբուժական. Առաջինը 140 (100ը այր և 40ը կին) և երկրորդը 85 (60 այր և 25ը կին) անկողին ունի: Ուռականութեամբ վարակուածները (Tuberculeux), յիմար հիւանդները, թարախաւորները, և տղայք՝ թէ՛ արանց և թէ՛ կանանց կողմը՝ յատուկ սրահներ ունին: Կան նաև մասնաւորներու համար մէկ երկու անկողիննոց սենեակներ:

Հիւանդանոցի երկու ճիւղերը ունին իրենց գլխաւոր բժիշկը, և իւրաքանչիւրը իր օժանդակ բժիշկը: Առաջինները շաբաթը երեք անգամ, իսկ վերջինները ամէն օր կ'այցելեն ու կարգաւ գիշերները կը մնան Հիւանդանոցին մէջ:

Հիւանդանոցը ունի Վիրաբուժական սրահ մը, Վիրադարմանի երկու խուցեր, Զրաբուժական կրկին լոգարաններ (մէկը արանց և միւսը կանանց կողմը), Բժշկական և հիւանդներու ընթերցանութեան կրկին մատենադարաններ, և երկու հիւրանոց՝ մէկը արանց և միւսը կանանց կողմը: Նորակառոյց կիւլպէնկեան յարկաբաժինը ունի վերջին կատարելութեամբ օժտուած գործողութեանց երկու սրահներ, որոնց մէջ դրուելու վրայ են Եւրոպայէն բերուած կարեւոր գործիքներ, սեղան, զտիչ, և այլն:

Նորակառոյց շէնքերէն Յակոբեան յարկարաժինը կ'ընդունուին միայն կին հիւանդներ որ կը պարունակէ 40 անկողին, 20ը բժշկական և 20ը վիրաբուժական: Իսկ կիւլպէնկեան և Ունճեան յարկարաժիններն ալ ի մօտոյ կահաւորուելով պիտի յատկանան Ունճեանը աւրանց, և կիւլպէնկեանը գործողութեանց:

Տարեկան գրէթէ 2000 հիւանդներ կը դարմանուին Հիւանդանոցին մէջ, որոնց $\frac{3}{4}$ ը այրեր և $\frac{1}{4}$ ը կիներ են: Այս հիւանդներուն 1300—1400ը ներքին հիւանդութեանց ճիւղին կը վերաբերին, 600—700ը վիրաբուժական բաժնին:

Ամէն կարգի հիւանդներ կ'ընդունուին: Ափրողիտեան հիւանդութեամբ վարակուածներ չէին ընդունուեր մինչև վերջին ատեններ. այժմ անոնցմէ անոնք միայն կ'ընդունուին՝ որոնց ոտքի վրայ դարմանումը հնար չէ:

Աչքի, ականջի և կոկորդի հիւանդութեանց ենթականեր երբ ընդունուին, քաղաքիս Հայ մասնագէտներու կը զրկուին դարմանուելու համար:

Ասոնցմէ զատ, ատամնաբոյժ Վռամչապուհ էֆէնտի Թաշճեան 1906 տարւոյ մէջ 15 օրը անգամ մը անձնուիրաբար այցելելով հարկ եղած դարմանները կատարած է:

Հիւանդաց ներքին և վիրաբուժական բաժնին՝ 1906 տարւոյն մէջ մտից ու ելից ցուցակն է.

	Գումար
Պատրաստ 1906 Յունուար 1ին	127
Մուտք	1497
	<hr/>
	1624
Ելք	
Արձակեալ, բարւոքեալ, բժշկեալ	1271
Մեռած	202
	<hr/>
Պատրաստ 1906 Դեկտեմբեր 31ին	151

Բաղդատութեան, գնելով այս տարուան մեռածներուն միջինը՝ նախորդ քանի մը տարիներու միջիններուն հետ կ'ունենանք.

1897	0/0	16,51	1902	0/0	13,42
1898	0/0	19,37	1903	0/0	12,53
1899	0/0	16,97	1904	0/0	13,—
1900	0/0	15,10	1905	0/0	12,43
1901	0/0	15,12	1906	0/0	12,44

Ասոնցմէ զատ դարմանուած են ծեր, որք և պաշտօնեաներէն 277 հոգի, որոնցմէ 31 ծեր և 1 պաշտօնեայ մեռած են:

Բ. ՅԻՄԱՐԱՆՈՑ. — Յիմարանոցը 308 մտային հիւանդներ ունի, որոնց 201ը այր և 107ը կիներ են: Ասոնց թիւը դժբախտաբար աւելնալու վրայ է, որով վերջին տարիներս Յիմարանոցի արանց և կանանց բաժիններուն յաւելուածական շէնքերն արդէն լեցուած են ու յիմարները սկսած են նեղուիլ:

Յիմարանոցը ունի յիմարարոյժ մը և օգնական բժիշկ մը. առաջինը շարաթը չորս անգամ կ'այցելէ, իսկ իր օժանդակը ամէն օր: Արանց և կանանց բաժինները ունին իրենց ընդհանուր հսկող պետերէն զատ 21 յիմարապահ (13ը արանց և 8ը կիներու բաժնին մէջ):

Յիմարներն երեք դասի բաժնուած են.

Ա. Հանդարտ յիմարներ որոնք աշխատաւոր կ'անուանուին և Հաստատութեանս աշխատութեանց կը գործածուին, իրր բժշկական դարման: Բ. Յուզման ենթականեր: Գ. Ապուշներ, միզարձակներ: Այս երեք կարգերն ալ արանց կողմը ունին իրենց յատուկ յարկերը. կանանց կողմը այս բաժանումները զատուած չեն տեղւոյ անձկութեան պատճառաւ:

Յուզեալ յիմարները երբեք չեն գանակոծուիր, այլ բժշկական միջոցներով կը դարմանուին և կ'արգիլուին իրենց և շուրջը գտնուողներուն վնասակար ըլլալէ:

Յուզակ Յիմարանցի 1906 թարւոյ

Պատրաստ 1906 Յունուար 1	299	
Մուտք	103	
	<u>402</u>	
Եւ	{ Բժշկեալ և բարւոքեալ Մեռած	55
		39
	<u>94</u>	
Պատրաստ 1906 Դեկտեմբեր 31	308	
	<u>402</u>	

Գ. և Դ. ԾԵՐԱՆՈՑ ԵՒ ԱՆԿԵԼԱՆՈՑ.— Ծերանոցը անոք և ծեր անձերու յատկացուած յարկ մըն է. իսկ Անկեղանոցը անկարող և անտէր անձերու, փորձանաւոր աղջիկներու եւ լքեալ կիներու յատուկ է :

Այս յարկերուն մէջ պատասխարեալներն առօրեայ 3 ժու՛մ սնունդէ զատ կ'ընդունին ծխախոտ, և սուրճ պատրաստելու համար աղացած սուրճ ու շաքար :

Ծերունիներն ու անկեալներն իրենց տրամադրութեան տակ ունին մատենադարան մը, և կրնան Հաստատութեան մատուռին ժամերգութիւններուն ներկայ գտնուիլ եւ պարտէզներու մէջ ժուռ գալ :

1906 Դեկտեմբեր 31ին կային 75 ծեր և անկեալ որոնց 38ը այր և 37ը կին կամ աղջիկ են :

Ե. ՈՐԲԱՆՈՑ.— Որբանոցը ընդ հսկողութեամբ ներքին տնօրէնութեան Տեսուչի մը ձեռքով կը կառավարուի : Հաստատութեան Որբանոցի սաներուն թիւն էր 1906 Դեկտեմբեր 31ին 291, որոնց 202ը մանչ և 89ը աղջիկ են : Աղջիկներուն հետ են 8 տարեկանէ պզտիկ մանչերը և Հաստատութեան մէկ յարկին մէջ կը գտնուին, իսկ 8 տարեկանէն վեր մանչերը մօտակայ Ս. Յակոբայ վանուց մէջ կ'անցնին :

Սանուց՝ շուրջ $\frac{3}{4}$ ը գաւառացի և $\frac{1}{4}$ ը Պոլսեցի են :
Որբանոցի ծրագիրը հիմնուած է Ուսումնական Խորհրդոյ կազմական Նախակրթարանի ծրագրին վրայ, Արհեստանոցի պահանջած փոփոխութիւններով :

Նախապատրաստական և տարրական շրջաններու աշակերտները օրը 4 ժամ դաս ունին :

Հինգ տարիէ ի վեր հաստատուած են կօշկակարութեան, դերձակութեան, կահագործութեան և թիթեղագործութեան արհեստանոցներ որոնց կը հետևին Միջին և Բարձրագոյն շրջաններու աշակերտները, օրուան կէսը ուսման և միւս կէսը արհեստի պարապելով :

Որբանոցը Տեսուչէն զատ ունի 12 մնայուն դաստիարակ և 4 այցելու ուսուցիչներ, վեց արհեստի ուսուցիչներ, մէկ ձեռագործի ուսուցչուհի և մէկ այցելու բժիշկ :

Որբանոցի պաշտօնէից և դպրոցական պիտոյից 1906 տարւոյն ծախուց գումարը եղած է 94,196 դրուշ :

Բ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՍ ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԱՍԵՐԸ

Ա. Դեղարան. — Հաստատութիւնս ունի դեղարան մը որ վերջին տարւոյն նորէն շինուեցաւ, և առատօրէն ճոխացաւ ու կազմակերպուեցաւ, և ուր կան 2 վկայուած վարպետ և 3 աշակերտներ :

Բ. Մումարան. — Հաստատութիւնս ի վաղուց անտի ունի իր մէջ Մումարան մը, ուր կը պատրաստուին Մայրաքաղաքիս եկեղեցիներուն և հարանիքներու մումերը : Հաստատութեանս Մումարանը Մայրաքաղաքիս նոյնատեսակ գործարաններու առաջինը կրնայ համարուիլ և ամէն կերպով կրնայ գերազանցել զանոնք : Մումարանը տարեկան գրէթէ 200 ոսկի շահ մը կուտայ Հաստատութեանս՝ 1906 տարւոյ մէջ հարսանեկան մումերէ գոյացած շահն է 8,676 դրուշ և պարզ մումերուն 15,488 դրուշ. իսկ ընդհ. ծախքերը զեղչելէ վերջ մնացած զուտ

շահը եղած է 18,365.75 դրուշ : Վերջին տարւոյս մէջ Հոգարարձութիւնը կարեւոր զեղչեր ըրաւ մոմերու գիներուն վրայ :

Գ. Հանդերձատուն. — Հաստատութիւնս ունի հանդերձատուն մը ուր կը պատրաստուին , կը պահուին ու կը նորոգուին Հաստատութեանս պատասպարեալներուն ճերմակեղէններն ու զգեստները , և ուր մասնաւոր քանակաւ ճերմակեղէն ու զգեստեղէն պատրաստ կը գըտնուին : Հանդերձատունը Խնամակալուհի Տիկնանց հսկողութեան ենթարկուած է և ունի մասնաւոր պաշտօնեայ մը : Հանդերձատան տարեկան սպառումն է իբր 1200 ոսկի :

Դ. Հականեխարան. — Սոյն յարկաբաժնին մէջ զետեղեալ հականեխիչ մեքենայով (Etuve) 15 օրն անգամ մը կը հականեխուին հիւանդաց ճերմակեղէններն , հագուստներն ու անկողինները : Մասնաւոր պաշտօնէի մը հսկողութեան տակ :

Ե. Լուացարան . — Գլխաւոր լուացարարուհւոյ մը յանձնուած է լուացարանը՝ ուր կ'աշխատին ամսակաւոր լուացարարուհիներէ զատ Անկեղանոցէն աշխատիչ կրցող կիներ : Ճերմակեղէնները մասնաւոր ջեռուցիչի մը միջոցաւ կ'եռացուին և հականեխիչ մեքենայով կը հականեխուին :

Զ. Բաղնիք. — Հաստատութիւնս Հիւանդանոցի յատուկ լոգարաններէն զատ ունի նաև արեւելեան բաղնիք մը , ուր կարգաւ կը լուացուին ծերերը , անկեալները , յիմարները , որբերն ու պաշտօնեաները :

է. Մառան եւ Մթերանոց. — Մասնաւոր պաշտօնեայի մը հսկողութեան յանձնուած են Հաստատութեանս մառանը , եւ փայտի , ածուխի ու քարիւղի մթերանոցները :

Մառանէն և մթերանոցէն որ և է պարէն կամ նիւթ դուրս չելլեր, առանց Տնօրէնութեան գրաւոր հրամանին:

Մննդեան համար տարեկան գրեթէ 5000 ոսկի կը ծախսուի: Լուսաւորութեան, ջեռուցման և մաքրութեան համար տարեկան սպառումն է գրեթէ 800 ոսկի:

Ը. Խոհանոց .— Խոհանոցը Հաստատութեանս ամէնէն աւելի վայելուչ, մաքուր ու լաւ կանոնաւորուած մասերէն մէկը կրնայ համարուիլ, ուր վերջին նոր կատարելագործութիւններ մուծուեցան: Խոհանոցը ունի վարպետ խոհարար մը և չորս օգնականներ:

Թ. Անասնաբան .— Անասնարանը երկու ուրոյն մասերէ կը բաղկանայ, 1. Գոմ՝ ուր կը գտնուին Հաստատութեանս կաթ մատակարարող կովերն ու իրենց հորթերը, 2. Ախոռ՝ ուր կը գտնուին Հաստատութեանս պիտոյից տեղափոխութեան յատկացուած ձիերը:

1906ի վերջը գոմը ունէր 10 կաթնատու կով, 5 յղի կով, 2 ցուլ, 9 արու և էգ հորթեր և 1 ոչխար. իսկ ախոռը՝ 3 ձի:

Վերջին տարւոյն մէջ 23,117 օխա կաթ առնուած է գոմէն և 4490 օխա ալ դուրսէն:

Ժ. Արհեստաբան .— Հաստատութեանս մէջ կը գտնուին արհեստաւորներ, — մեքենավար-թիթեղագործ, ատաղձագործ, դերձակ, մեքենավար, — որոնք միայն Հաստատութեանս ներքին պիտոյից և նորոգութեանց կը ծառային:

ԺԱ. Մասեցադարան .— Հաստատութիւնս ունի գլխաւոր մատենադարան մը և 4 մասնական մատենադարաններ, Բժշկական, Հիւանդանոցի, Ծերանոց-Անկեղանոցի և Որբանոցի, ընդամէնը գրեթէ 8300 կտոր գիրք պարունակող:

ԺԲ. Դիւան. — Հաստատութիւնս ունի դիւան մը ուր կը պահուին Հաստատութեանս տոմարներն ու թըղթեղէնները :

ԺԳ. Պարեկներ. — Արանց և կանանց կրկին Յիմարանոցները ունին մասնաւոր պարտէզներ, իսկ ապաքինած հիւանդները, ծերունիներն ու անկեալները կեդրոնական մեծ պարտէզին մէջ ժուռ կուգան : Վերջին տարւոյն մէջ մեծ պարտէզը որմնափակուեցաւ և կարգաւորուեցաւ, բանջարանոցներու յատուկ խնամ տարուեցաւ, արդէն գտնուած մեծ հոր մը մաքրուելով գործածելի վիճակի մէջ դրուեցաւ, և հասոյթները աւելցան :

ԺԴ. Եկեղեցի. — Հաստատութեանս շրջափակին մէջ կը գտնուի Ս. Փրկչի նորաշէն եւ գեղեցիկ եկեղեցին ուր ամէն օր ժամերգութիւն կ'ըլլայ ու Հոգաբարձութեան կողմէ ընդունուած Հոգեհանգստեան պատարագներ ու պաշտօններ կը կատարուին և որ ճոխացաւ Ս. Կենաց Փայտի մատուցով, եւ ամէն կիրակի խաչհանգիստ կը կատարուի : Եկեղեցին ունի մէկ եկեղեցական պաշտօնեայ և մէկ լուսարար : Ս. Յակոբայ Վանուց մէջ ալ կը գտնուի Ս. Յակոբայ մատուռը, և կը ծառայէ մանչերու Որբանոցին :

Գ. ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՍ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐԸ, ՎԱԳՖՆԵՐԸ ԵՒ ԳՈՅՔԸ

Հաստատութիւնս 178 կտոր վազֆէ զատ ունի նաև 100է աւելի մեծ ու փոքր կալուածներ, գրեթէ 14,000 ոսկի արժողութեամբ. ասոնց տարեկան եկամուտն է իբր 750 ոսկի :

Հաստատութիւնս կ'ընդունի տարեկան 16 հաստատուն կտակէ 4738 դրուշ. և 2 կտակներու տրամադրութեան համաձայն կը վճարէ 1650 դրուշ :

Հաստատութիւնս ունի 192 հատ երկաթուղւոյ ար-
ժեթուղթ, 7 հատ Ռուսական պարտատոմս, 27 Քրէտի
Ֆոնսիէ էժիրսիէն, 10 հատ Իւնիֆիէ էժիրսիէն, 1 Պուլ-
կարական պարտաթուղթ, 1 վիլ տը Լիօն, 7 վիլ տը
Պրիւքսէլ, 49,776 ղրշ. արժէքով էմվալի իթամ և 160
հատ Օսմ. Գոնսուլիտէ միացեալ 265,617¹/₄ ղրշ. արժէքով
և 2 հատ 1889ի Բարիզի Արուեստահանդէսի տոմսակ :

Մասակարգութիւն 1906 թաւոյ

Z U S N Թ

Կալուածոց վարձքերէ զուտ հասոյթ	53,804.75
Խտիվեալ Բալասի վարձքերէ առնուած	64,800
Կանկառանոցին զուտ հասոյթը	4,176.75

Ապահովեալ եկամուս

Կայս . կառավարութենէ յատկաց- եալ հաց	162,762.25
Կայս . կառավարութենէ յատկաց- եալ միս	139,612.50
	<u>302,374.75</u>
Մալիյէէ յատկացեալ թոշակ	19,908
Ծխախոտի Բէժիէն յատկացեալ նպաստ	4,737
Արհեստ . վրժրն .ի խնամակալութենէ յատ- կացեալ տարեկան	64,800

Շարժուն եկամուս

Զանազան կտակարածիւններէ	4,684
Փոքր Օրացոյցի հասոյթ 55,192.25	
— 21,826 ծախքը =	33,366.25
Ընդրձ. Օրացոյցի հասոյթ 31,479.50	
— 20,744.25 ծախքը =	10,735.25
	<u>44,101.50</u>
	563,386.75

	563,386.75
Սիկառի թուղթի հասոյթ	43,755
Լուցկիի հասոյթ	1,200
Մումատան զուտ շահը	18,365.75
Անցագրատան հասոյթ	6,233
Նշանտուռութ. »	8,870
ՎազՖի »	8,475.25
Արժ. կտրոն և իթամի տոկոս	10,254
Տոկոսներ	13,546

Այլեւայլք

Անասնարանէ գոյացեալ շահ	11,466.25
Դրամական շահ	3,544.50

Զանազան հաս

Դրամական նուէրք	113,620.75
Նիւթական նուէրք	76,157.50
Հանգանակութիւնք	20,423
Բաժանորդագրութիւն	320
Գանձանակի հասոյթ	18,052.50
Պնակաց հասոյթ	24,583.25
Նուէրք փոխան այցելութեանց	11,475
» » ծաղկէպսակի	59,602.50
» » ծաղկէփուռնջի	9,830
Նուագահանդէսի զուտ հասոյթը	100,610.50

Ներքին հասոյթք

Պէյթիւլմալի հասոյթ	3,840
Ս. Փ. բանկալի հասոյթ	648.50
Թաղման նուէրք	4,020.50
	<hr/>
	1,132,280.50

	1,132,280.50
Ննջեցելոց աւանդներէ	8,842
Պատասպարելոց թոշակներէ	136,671.50
Մտից տուրք	17,356
Յկեանս մտից տուրք	4,248
Զանազան հասոյթք	6,197
	<u>1,305,595</u>

Մ Ա Խ Ք

Ուտեստ		487,952
Հանդերձեղէնք		121,829.50
Կարասիք		11,608.75
Վառելանիւթի, լուսաւորութեան նիւթեր և մաքրութիւն		86,828.75
Դեղ և վիրաբուժ. պիտոյք		35,397
Որրանոցի ամսականք և դպրոցական պիտոյք		
87,220 + 6,976 =		94,196
Պաշտօնէից ընդհ. ամսականք		303,419
Նորոգութիւնք Հիւանդանոցի	27,837	
» Ս. Յակոբայ	<u>6,098.25</u>	33,935.25
Զանազան ծախք		52,495.50
Դիւանական ծախք		9,350.25
Ապահովադր. Հիւանդանոցին և կարասեաց		5,083.25
Յատկացեալ ամսականք		13,817.50
Տոկոսներ		6,105.75
Զէն և շահ		3,895.25
		<u>1,265,916.75</u>
Հասոյթից առաւելութիւն		39,678.25
		<u>1,305,595</u>

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՊԱՐՏԱԹՈՒՂԹԵՐ

Ե Ի

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹԵՐ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԻՆ ՄԷՁ

ԱՆՈՆՑ ԾԱԳՈՒՄԸ, ԱՐԺԷՔԸ ԵՒ ԱՐԴԻ ՎԻՃԱԿԸ

Օսմանեան պարտաթուղթերու և արժեթուղթերու ծագման և արդի վիճակին վրայ, լրագրական պարբերական հրատարակութիւններէն զատ, ամիտի տեսութիւն մը չէ գրուած, աչքի առջև պատկերացնելու համար անոնց արդի վիճակը, մանաւանդ իւրաքանչիւրին ինչ պայմաններու մէջ հրապարակ հանուած ըլլալը, որպէս զի իւրաքանչիւր ոք երբ որ և է արժեթուղթ կամ պարտաթուղթ կը գնէ, գիտակցութիւն ունենայ անոր իսկական արժէքին վրայ, եւ ոչ թէ հրապուրուի տարեկան տոկոսի մը շահով, որ կրնայ շատ վաղանցիկ բան մը ըլլալ և մեծ վնասներու պատճառ դառնալ: Անոնք որ ժամանակին պարտաթուղթերէ ու արժեթուղթերէ մեծ վնասներ կրած են, ճիշդ այդ ուղղութեամբ առաջնորդուած են: Իրենց ձեռքը գտնուած թուղթին ինչ կերպով ապահովուած ըլլալու պարագան առանց միտք բերելու, միայն տոկոսի շահէն խաբուած,

կալուածներ, արժէքաւոր ինչքեր ծախելով արժեթուղթ գնողները շուտով յուսախաբ կ'ըլլան: Ճիշդ այս նկատումով կը պատրաստենք հետեւեալ աշխատութիւնը տարեցոյցին համար, որ առօրեայ թերթէ կը տարբերի մանաւանդ անով որ սահմանուած է ամբողջ տարի մը աչքի առջեւ գտնուելու ու անկէ վերջն ալ թանգարաններու մէջ մնալու:

Ղալաթիոյ սակարանին մէջ ընդունուած Օսմանեան թուղթերու մէջ առաջին և կարեւոր տեղը կը գրաւէ Իիւնիֆիէն որ չորս տարի առաջ ծանօթ էր Գօնասօլիտ անուանով: Այս թուղթը որ 1903 սեպտեմբերի սկիզբը հրատարակուած ֆէրմանով, զանազան կարգերէ Գօնասօլիտներու միացմամբ մէկ արժեթուղթի վերածուելովը կազմուած է, եւրոպական սեղանաւորական հրապարակներու մէջ իսկ մեծ յարգ ունի իր ներշնչած ապահովութեամբ և այն շահաւէտ պայմաններուն համար, որոնք հրատարակուեցան Հանրային Պարտուց Վարչութեան մասնաւոր տեղեկագիրներով:

Եւրոպական մեծ պետութիւններ ալ գանձային այլ և այլ փոխառութիւններու համար պարտաթուղթեր հրապարակ հանած են: Օսմանեան պետութիւնն ալ զանազան առիթներու մէջ փոխառութիւններ կնքած էր, որոնք պետական այլ և այլ հասոյթներով երաշխաւորուած էին: Մասնաւորապէս 1862 թուականին երբ թղթադրամը դադրեցաւ շրջաբերութենէ, 100նոց թղթադրամին փոխարէն տրուեցաւ 40 դշ.ի հնչուն դրամ (ոսկին 100 դշ.էն) և 60 դշ.ի ջաւաւեկն ճեփե արժեթուղթ 100ին 6 տոկոսով: Օսմանեան Գօնասօլիտի սկզբնաւորութեան պատճառներէն մէկն ալ այս եղաւ: 1875 թուականին, Օսմանեան կառավարութիւնը ծանոյց թէ պետական պարտքի տոկոսը և գլխավճարը 100ին 50ի զեղչուած է և մնացեալ 50ը պիտի վճարուի 5% տոկոսաբեր նոր:

արժեթուղթերով : Այս թուականէն վերջ պետական տար-
քեր կարգադրութիւններ եղան այս արժեթուղթերու հա-
մար մինչեւ 1879 թուականը, երբ այս փոխառութեանց
փոխարինութիւն ցոյց տրուեցաւ վեց անուղղակի տուր-
քերը և այս ձեռնարկը որ հիմ կազմեց ապագայ Հան-
րային Պարտուց Վարչութեան, հաստատուն ձեւի մը ներ-
քեւ առնուեցաւ 1881ին, երբ Բ. Դուռը Օսմանեան պար-
տաթուղթ ունեցողներու հետ բանակցութեամբ կարգա-
դրութեան մը յանգեցաւ որ 1881 Դեկտեմբեր 8/20ի
կայսերական ֆէրմանով հաստատուեցաւ : Այդ թուակա-
նին Օսմանեան հանրային պարտքը (ի բաց առեալ Եգիպ-
տոսի տուրքով դիմաւորուած փոխառութիւնը) հետեւեալ
վիճակը կը ներկայացնէր .

Փոխառութիւն	Օսմանեան ոսկի
1858	4,053,225
1860	1,819,433
1862	5,499,615
1863-64	5,707,625
1865	4,508,350
1869	22,715,000
1872	5,302,220
1873	29,916,414
Հնդհանուր պարտք	95,917,096
Բում. Երկաթուղւոյ պարտաթուղթ	34,658,800
	<hr/>
	210,097,778
Յետեւալ տոկոսներ	67,984,395
	<hr/>
	278,082,073

Վերոյիշեալ 1881 դեկտեմբեր 8ի հրամանագիրը (Մու-
հարրէմի ֆէրման անունով ծանօթ) այս հանրային պարտ-
քը զեղչած էր 117,080.957 ոսկւոյ յետագայ չորս բա-
ժանումներով .

		<i>Օւրնանեան ոսկի</i>
Բաժանում A	1858ի փոխառութիւն	3,789,848
	1862ի »	4,112,411
		<u>7,902,259</u>
Բաժանում B	1860ի »	1,148,621
	1863-64ի »	4,371,050
	1872ի »	5,745,482
		<u>11,265,153</u>
Բաժանում C	1865ի »	3,212,784
	1869ի »	14,174,160
	1873ի »	16,528,818
		<u>33,915,762</u>
Բաժանում D	Ընդհանուր պարտք	48,365,235
	Բում. Երկաթուղի	15,632,548
		<u>63,997,783</u>

Այս չորս բաժանման ընդհանուր գումարն է 117 միլիոն 80,957 ոսկի, որմէ 945,894 ոսկի զեղչուեցաւ նոյն թուղթերուն մէկ մասին որոշեալ պայմանաժամու մէջ արձանագրուելու համար չներկայացուելուն պատճառաւ, հետեւապար վերոգրեալ գումարները ճշտուեցան հետեւեալ կերպով.

		<i>Օւրնանեան ոսկի</i>
Բաժանում A		7,831,869
» B		11,049,308
» C		33,604,176
» D		48,017,162
Բում. Երկաթուղի		15,632,548
		<u>116,135,063</u>

Օսմանեան կառավարութիւնը պարտքին տոկոսին և

գլխավճարին համար յատկացուց ընդհանուր կայսրութեան աղի և ծխախոտի մենաշնորհը, ոգելից ըմպելեաց տուրքը, մէկ քանի շրջանակներու ձկնորսութեան տուրքը, ինչպէս նաեւ մետաքսի տասանորդը, դրոշմաթուղթի հասոյթը, Պուլկարական իշխանապետութենէն ծխախոտի տասանորդէն գանձելի 100,000 ոսկի տարեկան գումարը, Կիպրոսի մաքսային հասոյթով երաշխաւորեալ կղզիին յաւելեալ հասոյթը, Արեւելեան Բուժելիի ամսավճարը, մաքսատան հասոյթէն վճարելի թէմպէքի տուրքը (մինչեւ 50,000 ոսկի), և կարգ մը ուրիշ այնպիսի փոխարինութիւններ, որոնցմէ ո և է գումար չէ իրականացած : Գոյացած հասոյթները կը մատակարարուին Օսմանեան Հանրային Պարտուց Վարչութեան միջոցով, որուն կը մասնակցին Ֆրանսացի, Անգլիացի, Գերման, Աւստրիացի, Իտալացի և Թուրք պատուիրակներ և Բրիտորիթէ արժեթուղթերու ներկայացուցիչ մը : Կայսերական կառավարութիւնը 1903 Սեպտեմբերի սկիզբը Օսմանեան արժեթուղթերու օտար պատուիրակներու հետ գոյացուցած համաձայնութեամբ, միացուց B, C և D սէրիները (A սէրին սպառած ըլլալով) և բարեփոխեց երկաթուղւոյ արժեթուղթին համար գործադրուած եղանակը : Հետեւաբար այս երեք սէրիներու միացմամբ 1,488,126 պարտաթուղթ հրապարակ հանուած է իւրաքանչիւրը 22 ոսկիի (կամ 500 ֆր. կամ 20 անգղ. ոսկիի) որ կը ներկայացընէ 32,738,772 Օսմ. ոսկիի գումար մը :

Նոր պարտաթուղթերը ունին 100ին 4 տարեկան տուկոս մը, վճարելի կէսը Մարտ 1/14ին և կէսը 1/14 Սեպտեմբերին և տարեկան 100ին 0.45 գլխավճար մը : Այս գլխավճարը պիտի հատուցուի, և Արժեթուղթ գնելով՝ եթէ անուանական գինէն աւելի վար է օրուան գինը : Բ. Վիճակահանութեամբ՝ եթէ օրուան գինը անուանական գինէն աւելի բարձր է : Հին պարտաթուղթերուն՝ նորերու

հետ փոխանակութիւնը հետեւեալ համեմատութեամբ տեղի ունեցած է :

Սերի	Հին պարսաքուղք	Իւնիֆիկ պարսաքուղք
B	100	70
C	100	42
D	100	37 $\frac{1}{2}$

Բուժելի երկաթուղւոյ արժեթուղթերուն գալով, տարեկան 270,000 Օսմ. ոսկի յատկացուած է որով 100ին 100 համեմատութեամբ պիտի վճարուին պարզեւ շահող թիւերը, իսկ 100ին 60 (այսինքն 240 Ֆր.) պիտի վճարուի աւօրթի ելլող թիւերուն : Այս գործողութեան համար յատկացուած տարեկան գումարին աւելորդը պիտի գործածուի նոր արժեթուղթ գնելու : Ասկէ զատ իւրաքանչիւր արժեթուղթի կցուած կտրոններու ամբողջութեան համար ալ 2 Ֆր. վճարուելով, վերջնականապէս տակոսները ջնջուած են :

Հանրային Պարտուց Վարչութեան թողեալ հասոյթներու ընդհ. գումարը հետեւեալ կերպով պիտի բաժնուի .

	Օսմ. ոսկի
Տարեվճար Բրիօրիթէ	430,500
» Իւնիֆիէ պարտաթուղթերու	1,456,875
» Երկաթուղւոյ	270,000
	<hr/>
	2,157,375

Այս ընդհանուր գումարին աւելորդը 75 $\frac{0}{10}$ կայս. կառավարութեան և 25 $\frac{0}{10}$ պարտաթուղթ ունեցողներուն պիտի յատկացուի (60 $\frac{0}{10}$ Իւնիֆիէի և 40 $\frac{0}{10}$ երկաթուղւոյ համար) և այս գումարը պիտի գործածուի Իւնիֆիէի գլխավճարին և Երկաթուղւոյ պարտաթուղթերուն գնման մինչեւ 240 Ֆր. : Այս գնէն վեր եղած ատեն միայն վիճակահանութեամբ պիտի ջնջուի :

Ահաւասիկ Իւնիֆիէ արժեթուղթին սկզբնական և

վերջնական վիճակը, որուն ներշնչած ապահովութիւնը առիթ եղած է որ բաւական կարեւոր բարձրացում մը ունենայ անուանական գինին մօտենալու չափ: Տարակոյս չկայ որ Օսմանեան այս արժեթուղիքը յաջորդական բարձրացումներով կարեւոր տեղ մը պիտի գրաւէ օտար պարտաթուղիներու մէջ:

Այսօրուան գինն է Պօլսոյ սակարանին մէջ 99 $\frac{1}{2}$:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ.— Երկաթուղին՝ Օսմանեան պետութեան մէկ արժեթուղիքն է առանց որ եւ է յարաբերութիւն ունենալու արեւելեան երկաթուղւոյ հետ, որուն շահագործման ընկերութիւնը առանձին մարմին մըն է և առանձին բաժնեթուղիքեր հանած է: Երկաթուղւոյ պարտաթուղիքերը հրապարակ հանուած են ժամանակին, պետական գանձաւն երկաթուղւոյ վրայ ունեցած մէկ գործողութեան հետեւանքով, և այդ պատճառաւ երկաթուղի յորջորջուած են այդ թուղիքերը, զանազանուելու համար ուրիշ պետական փոխառութեան թուղիքէն:

Այս պարտաթուղիքերուն փոխարինութեան և ջնջման մասին խօսեցանք քիչ մը վերը, քանի որ Հանր. Պարտուց Վարչութիւնը ստանձնած է պարգեւներուն և գըլխամասին վճարումը: Այս պարտաթուղիքը վերջին միացման կարգադրութեամբ 150 ֆր.էն աւելի կ'արժէ մինչ 1903էն առաջ՝ 120-125է աւելի չէր բարձրացած և հաշուելով այսօր պարգեւներու յատկացեալ գումարը, կը տեսնենք որ առանց 2 $\frac{1}{2}$ -3 տոկոսի մը, ինչ որ կը վճարեն 100-150 ֆր. արժէք ունեցող օտար պարգեւաւոր բաժնեթուղիքի նմանք, երկաթուղւոյ պարտաթուղիքերը դարձեալ ամէնէն նպաստաւոր պայմանները կը ներկայացնեն երկու ամիսը անգամ մը իրենց վիճակահանութիւններով, որոնք հետեւեալ կերպով տեղի կ'ունենան: Մինչեւ 1910 Ապրիլ, Օգոստոս և Իեկտեմբերի վիճակահա-

նութիւններէ 1 թիւ 600,000 Ֆր., 1 թիւ 60,000, 2 թիւ 20,000ական, 6 թիւ 6000ական, 12 թիւ 3000ական, 28 թիւ 1000ական, գումար 800,000 Ֆրգ. պիտի ստանան: Մինչեւ նոյն թուականը Փետրվար, Յունիս և Հոկտեմբերի վիճակահանութիւններուն 1 թիւ 300,000, 1 թիւ 25,000, 2 թիւ 10,000ական, 6 թիւ 2000ական, 12 թիւ 1250ական, 28 թիւ 1000ական, գումար 400,000 Ֆր., իսկ 1910էն մինչեւ 1974 այս պարգեւներու յատկացուած գումարները պիտի նուազին հետեւեալ համեմատութեամբ:

Ապրիլ, Օգոստոս և Դեկտեմբերի վիճակահանութիւններուն համար, 1 թիւ 400,000 Ֆր., 1 թիւ 30,000ական, 2 թիւ 10,000ական, 6 թիւ 2500ական, 12 թիւ 2000ական, 28 թիւ 1000ական, գումար 517,000 Ֆր.: Փետրվար, Յունիս և Հոկտեմբերի վիճակահանութիւններուն 1 թիւ 200,000 Ֆր., 2 թիւ 4000ական, 12 թիւ 1250ական, 35 թիւ 1000ական, գումար 258,000 Ֆր.: Միեւնոյն ատեն պիտի աւելնան սակայն անօրթի եղող թիւերը: Այս ամէն պայմաններուն մէջ իր գինին համեմատութեամբ երկաթուղւոյ պարսաթուղթը Օսմանեան հաստատուն թուղթերէն է և կարեւոր յարգ ունի օտար սակարաններու և սեղանաւորական հրապարակներու մէջ: Օրուան գինն է 158 Ֆր.:

Սակարանական այս երկու կարեւոր թուղթերու վրայ պէտք եղած անդեկուիւնը հաղորդելէ յետոյ, կարգը կուգայ դրամատուներու, երկաթուղւոյ արժեթուղթերու և ուրիշ գլխաւոր թուղթերու որոնք շրջաբերութեան մէջ կը գտնուին սակարանին մէջ:

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻ ԲԱԺՆԵԹՈՒՂԹԵՐԸ. — Այս սեղանաւորական հաստատութիւնը հիմնուած է վեհ. կայսեր 1863 Փետրվար 4ի Ֆէրմանին տրամադրութեան հա-

մաճայն, Անգլիացի և Ֆրանսացի սեղանաւորական խրմբակէ մը և իրաւունք ստացած է իր ունեցած պահեստի մետաղադրամին մէկ երրորդին համեմատութեամբ պանքսոմս շրջաբերութեան հանելու: Պետական ամէն կարգի փոխառութեան առթիւ ուրիշ օտար դրամատուներու վրայ առաջնութիւն ունի, և մասնաճիւղեր կրնայ ունենալ երկրին այլեւայլ կողմերը: Կայսերական կառավարութիւնը այս դրամատան արտօնութեան տեւողութեան միջոցին միեւնոյն իրաւունքը չպիտի տայ ուրիշ հաստատութիւններու: Օսմանեան Պանքան պետութեան հաշւոյն վճարումներ և գանձումներ ընելու իրաւունքն ալ ունի իբրեւ պետական դրամատուն և իր կատարած այս կարգի գործողութիւններէն զատ առեւտրական-դրամատան գործեր ալ կը կատարէ: Օսմանեան դրամատան կեդրոնն է Պոլիս և ունի երկու գլխաւոր մասնաճիւղեր մէկը Լոնտոն և միւսը Բարիզ: Օսմանեան Պանքայի արտօնութեան տեւողութիւնը որ 1863ի Փէրմանին արամադրութեան համեմատ 30 տարի էր, 1874ի Փէրմանին համեմատ 50 տարւոյ վերածուեցաւ և 1895 Հոկտեմբերին՝ 12 տարի եւս երկարեցաւ, այսինքն մինչև 1925: Օսմանեան Պանքայի դրամագլուխը ի սկզբան 67¹/₂ միլիոն ֆրանգ որոշեալ էր, որուն կէսը միայն ստացուած էր բաժնետէրերէ: 1865ին բաժնետէրերու խրատաքոյ կարգի ժողովի մը մէջ, դարձեալ կէսը ստանալու պայմանաւ այս գումարը վերածուեցաւ 101,250,000 ֆր.ի: 1875ին Օսմանեան Պանքայի, Աւստրիական-Օսմանեան դրամատան հետ միութենէն վերջ, դրամագլուխը վերածուեցաւ 10 միլիոն Անգլիական ոսկւոյ կամ 250 միլիոն ֆրանգի՝ բաժնուած 500,000 բաժնեթուղթի իւրաքանչիւրը 500 ֆր. որուն կէսը վճարուած է: Տարեկան զուտ շահէն՝ բաժնետէրերուն վճարած գումարին վրայ 100ին 5 շահարածին վճարելու համար հարկ եղած գումարը որոշելէ յետոյ,

իրրեւ պահեատի գումար 100ին 10 կամ որ և է գումար , որ կ'որոշէ բաժնետէրերու ընդհանուր ժողովը վարչական ժողովոյ առաջարկութեան համեմատ : Ասոնցմէ զատ մնացեալ գումարէն 100ին 90 բաժնետէրերու իրրեւ շահարաժին (dividende) կը ստուի 100ին 5 վարչական ժողովոյ և 100ին 5 հիմնադիրներու : Օսմանեան Պանքայի բաժնեթուղթերը իր հաստատութեան թուականէն ի վեր ունեցած է ելեւէջներ , այսօր կ'արժէ 682 Քր. :

Բէժի .— 1884 թուականին Օսմանեան Պանքայի և սեղանաւորական օտար խմբակներու միջոցաւ հաստատեալ Օսմանեան անանուէն ընկերութիւն մըն է , որ նպատակ ունի թուրքիոյ ծխախոտի արտօնութիւնը շահագործել : Այս արտօնութիւնը Մուհարրէմի Ֆէրմանով նախապէս Հանրային Պարտուց Վարչութեան տրուած ըլլալով , արտօնութեան Անանուն լ'նկերութեան փոխանցման համար Հանրային Պարտուց Վարչութիւնն ալ իր հաւանութիւնը տուած է : Արտօնութեան տեւողութիւնը 30 տարի է և կը լրանայ 1914ին : Լ'նկերութիւնը՝ Հանրային Պարտուց Վարչութեան կը ստանձնէ վճարել տարին 750,000 ոսկի , նոյն իսկ եթէ տարեկան հասոյթները նպաստաւոր չըլլան այս վճարման : Տարեկան ընդհանուր հասոյթին վրայ վերոյիշեալ տարեւորութիւնը և վարչութեան բոլոր ծախքերը վեղչուելէ յետոյ , եթէ դրամագլուխը 50 միլեօն Քր. է աւելի վար է 100ին 8 շահարաժին և այդ գումարը գերազանցած պարագային 100ին 7 կ'որոշուի : Մնացորդէն 100ին 5 հիմնադիրներու՝ մինչև 2 միլիոն ոսկի , 2էն 3 միլիոն ոսկի եղած ասուն՝ 100ին 3 և ասկէ վեր գումարի համար 100ին 2 : Այս գումարին մնացածը պիտի բաժնուի Բէժի , Հանրային Պարտուց Վարչութեան և Կայսերական կառավարութեան միջեւ հետեւեալ համեմատութեամբ .

Հասոյթ	Հանր. Պարտուց հատիւրին	Կառավարութեան հատիւրին	Րեժիի հատիւրին
1էն 500,000 սոկի	35	30	35
500,000էն 1 միլիոն սոկի	34	39	27
1 միլիոնէն 1½, միլիոն սոկի	30	52	18
1½ միլիոնէն 2 միլիոն սոկի	20	70	10
2 միլիոնէն աւելին համար	15	75	10

Եթէ մէկ տարւոյ հասոյթը անբաւական ըլլայ 100ին 8 վերոյիշեալ գումարը սահմանելու, պակասածը կը ստացուի յաջորդ տարւոյ արդիւնքէն շահակիցներու և հիմնադիրներու բաժինները որոշուելէ առաջ :

Րէժիի դրամագլուխը որոշուած է 100 միլիոն Ֆր. 200,000 բաժնեթուղթերով, իւրաքանչիւրը 500 Ֆրանգ որուն կէսը՝ 250 Ֆր.ը գանձուած է նախապէս : Առաջին երեք տարիները վնասով փակուած են : 1889 նոյեմբեր 28ին գումարուած արտաքոյ կարգի բաժնետէրերու ժողովը, այս բացը գոցելու համար որոշած է ստորագրուած դրամագլուխը 50էն 40 միլիոնի զեղչել, իւրաքանչիւր բաժնեթուղթի վրայ գանձելով 250ի տեղ 200 Ֆր. : Այս զեղչը կը ծառայէ միանգամայն կազմելու պահեստի գումար մը որ պիտի դիմաւորէ ընկերութեան հասոյթներու մէջ պատահելիք բացառիկ նուազութիւնը : Զուտ հասոյթէն կ'որոշուի պէտք եղած գումարը 100ին 6 վճարելու համար բաժնետէրերու վճարած գումարին վրայ իբրեւ մասնավճար շահաբաժնի : 100ին 5ը իբրեւ պահեստի գումար և կամ աւելի կարեւոր նպատակի մը համար որուն յատկացուցած է բաժնետէրերու ժողովը և ասոնց վճարումէն յետոյ մնացորդէն 100ին 5 վարչական խորհրդոյ և 100ին 95 բաժնետէրերու իբրեւ յաւելուածական շահաբաժին : Բաժնետէրերու ժողովը որ վարչական խորհուրդի առաջարկութեան վրայ, պահեստի գումարին կազմութեան համար պէտք եղած չափով կ'աւելցնէ ընդ-

հանուր հասոյթէն ստացուելիք գումարը, իրաւունք ունի միեւնոյն համեմատութեան պակսեցնելու կամ բոլորովին դադրեցնելու մինչեւ որ հաւաքուած գումարը հաւասարի վճարուած դրամագլուխին մէկ քառորդին : Վերջին 10 տարիներու միջոցին բաժնեթուղթերու գինը 480է (1895ին) մինչեւ 284ի (1898) միջեւ տարուբերած է, այժմ կ'արժէ 430 ֆրանգ :

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ.—Նիկոմիդիայէ մինչեւ Էնկիւրի (486 քիլօմէթր) երկաթուղւոյ մը գծին շինութեան համար 1889 Մարտ 4 թուականով անանուն ընկերութիւն մը կազմուեցաւ, 99 տարի պայմանաժամով : Պէրլինի Տէօյչպանքի անունով արտօնութիւնը տրուեցաւ Պ. Ալֆրէտ Գօլաի 4 Հոկտեմբեր 1888 թուակիր ֆէրմանով : Կառավարութիւնը նոյն ընկերութեան թողուց Հայտար-Բաշայէ Իզմիտ երկարող 92 քիլօմէթր գիծը, իր բոլոր կազմածներով և գործիքներով ի փոխարէն 6 միլիոն ֆր.ի գումարի մը : Կայսերական կառավարութիւնը ընկերութեան ապահոված է Հայտար-Բաշա-Իզմիտի գծին համար 10,300ֆր.ի քիլօմէթրական երաշխաւորութեան գումար մը, իսկ Նիկոմիդիոյ Էնկիւրիի գծին համար 15,000 ֆր. : Երաշխաւորութեան գումարը ապահովուած է Նիկոմիդիոյ, Էրթօղրուլի և Քէօթահիոյ կառավարչութեանց և Էնկիւրիի կուսակալութեան հասոյթներով : Հասոյթներուն գանձումը յանձնուած է Հանրային Պարտուց Վարչութեան : 1893 փետրվար 15ին Պ. Գոլա Կայսերական կառավարութենէն ստացաւ նաեւ արտօնութիւնը երկու կարեւոր գիծերու շինութեան՝ մէկը Էնկիւրիէն Կեսարիա և միւսը Էսկիշէհիրէ Գօնիա, որոնց առաջինը յետաձգուեցաւ և երկրորդին շինութիւնը գլուխու կաւ : 1898ին ընկերութիւնը արտօնութիւն ստացաւ նաեւ նոր գիծ մը շինելու Ատարազարի կայարանէն մինչեւ քաղաք 9 քի-

լօմէթր երկայնութեամբ: 1902 թուականին մինչեւ Պաղտատա նոր գիծի մը շինութեան արտօնութիւնը արուելուն առթիւ, ընկերութիւնը ստանձնեց մինչեւ Գօնիա իր ունեցած գծին վրայ կարգ մը բարեփոխութիւններ գործադրել, ճեպընթաց երթեւեկ հաստատել ևն., որոնց համար 8 միլիոն ֆր.ի ծախս մը կ'ենթադրուի: Ընկերութեան ենթարկուելիք այս ծախքերուն փոխարէն կայս. կառավարութիւնը պիտի վճարէ 1. — Տարեկան 350,000 ֆր. մինչև 30 տարի՝ 8 միլիոն ֆր.ի տոկոսին և գլխավճարին համար: Այս գումարը պիտի սկսի վճարուիլ, երբ բարեկարգական տնօրինութիւնները սկսին գործադրուիլ: 2. — Տարեկան 350,000 ֆր.ի գումար մը ևս ճեպընթաց կառախումբերու հաստատութեան համար, որ պիտի սկսի վճարուիլ երբ Պաղտատաի գիծը հասնի Հալէպ:

Էսկիշէհիր-Գօնիայի գիծին երաշխաւորութեան դումարը ապահովուած է Տրապիզոնի և Կիւմիւշխանէի տասանորդի հասոյթներով, որոնց գանձումը յանձնուած է Հանրային Պարտուց Վարչութեան: Ընկերութեան շահագործած գիծերը հետևեալներն է.

Հայտար-Բաշա-Իզմիտ	92	քիլօմէթր
Իզմիտ-Էնկիւրի	486	»
Էսկիշէհիր-Գօնեա	445	»
Համիտիյէ-Ատարազար	9	»
	1,032	»

Ընկերութեան դրամագլուխը կը կազմէ 60 միլիոն ֆր. 90,000 բաժնեկիւղթի բաժնուած 1 սէրիէն և 30,000 բաժնեկիւղթ 2 սէրիէն, իւրաքանչիւրը 500 ֆր.ի որուն 100ին 60ը՝ 300 ֆր. գանձուած է: Երկու սէրիներն ալ միեւնոյն իրաւունքը ունին: Բաժնետէրերը կրնան իրենց ունեցած բաժնեկիւղթին փոխարէնը ամբողջովին վճարել՝ 100ին 40 տարբերութեան հետ, հասուցանելով նաև

անցած ժամանակին համար 100ին 5 համեմատութեամբ տոկոս մը :

Ընկերութիւնը նոյնպէս շրջաբերութեան հանած է 1 սէրիէն 160,000 պարտաթուղթ , ինչպէս նաեւ 2 սէրիէն 160,000 պարտաթուղթ իւրաքանչիւրը 500 Ֆր. այսինքն ընդ ամէնը 160 միլիոն Ֆր. : Այս պարտաթուղթերու առաջին սէրին յատկացուած է Իզմիտ-Էնկիւրի գծին և Երկրորդ սէրին Էսկիշէհիր-Գօնեա գծին շինութեան : Պարտաթուղթերը տարեկան 100ին 5 տոկոս ունին և կը վճարուին Ապրիլի և Հոկտեմբերի սկիզբները կէս առ կէս : Այս պարտաթուղթերը 99 տարուան մէջ ամբողջովին պիտի հատուցուի վիճակահանութեամբ : Երկու սէրիներու մէջ որ և է տարբերութիւն չկայ :

Տարեկան զուտ հասոյթին 100ին 5ը պահեստի գումարին յատկացուելէ յետոյ , բաժնեթուղթերու ալ 100ին 5 տոկոս վճարուելու համար պէտք եղած գումարը կ'որոշուի և մնացորդէն 100ին 5 վարչական խորհրդոյ և 100ին 95 իբրև շահաբաժին՝ բաժնետէրերու կը տրուի : Բաժնետէրերու ժողովը կրնայ ամէն տարի , զուտ հասոյթին վրայէն զատել պէտք եղած գումարը , ջնջելու համար որոշեալ թուով բաժնեթուղթեր վիճակահանութեան միջոցով : Ջնջուած բաժնեթուղթերը շահաբաժին կրնան ըստանալ , սակայն տոկոսի իրաւունք չունին :

Անատոլոյի երկաթուղւոյ պարտաթուղթերու գիները վերջին 12 տարուան մէջ զգալի կերպով բարձրացած են ամէն տարի : 1895ին 85.60 (⁰/₀) 96ին 83.25 , իսկ 1897ին 94.25 ու հետզհետէ մինչև այս տարի 101 , իսկ բաժնեթուղթերը 1900էն ի վեր միեւնոյն համեմատութեամբ բարձրացած են : Նոյն տարին 9.32էն մինչև 8.15 Անգլոսկի անկում մը ունենալէ յետոյ աստիճանաբար բարձրացած է ամէն տարի : Այդի գինն է 16 անգլիական սակի :

ԻԶՄԻՐ-ԳԱՍԱՊԱ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ .—Այս երկաթուղւոց շինութեան արտօնութիւնը 1863 թուականին տրուած է 9. Էտուարտ Բրայսի, որ փոխանցեց անգլիական ընկերութեան մը: Գծին երկայնութիւնն է 93 քիլօմէթր և սկսած է շահագործման 1866ին: 1885ին ընկերութիւնը կայսերական կառավարութեան ըրած փոխատուութեան փոխարէն, իրաւունք ստացած է գիծը երկարաձգելու մինչև Ալաշէհիր և ընդհանուր հասոյթին 100ին 50ը յատկացնելու շահագործման ծախուց, իսկ միւս կէսը այդ փոխատուութեան վճարման և տոկոսին: Վերջապէս 1888ին, ընկերութիւնը ի հաշիւ կառավարութեան 125,000 Ֆրանգ ծախսելով իւրաքանչիւր քիլօմէթրին, շինած է Մաղնիսա-Սօմաի ճիւղը (92 քիլօմէթր) որ կը շահագործուի հասոյթին 100ին 50ը յատկացուելով շահագործման ծախքերուն, իսկ միւս 100ին 50ը յատկացուած է շինութեան դրամագլխին 100ին 6 տոկոսին և 1 գլխավճարին: 1893ին կայսերական կառավարութիւնը գործադրելով նոյն գիծը գնելու իրաւունքը, նոյն տարին հրատարակուած կայսերական ֆէրման մը, 99 տարի տեւողութեամբ Պ. Նակէլմաքէրսի կը շնորհէ Իզմիր-Գասապա-Ալաշէհիրի գծին շահագործումը, անոր ձգելով հասոյթին 100ին 50ը շահագործման ծախուց համար: Մնացեալ 100ին 50ը պիտի յատկանայ բաժնեթուղթերով կնքուելիք փոխատուութեան մը, որ պիտի յատկացուի վճարելու կառավարութեան ունեցած պարտքերը հին ընկերութեան, որուն միջերանոցները և գործիքները եւն. պիտի վերադնուին այս առթիւ: Անգլիական ընկերութեան վճարելի գումարն է 35,850,000 Ֆր. կամ 1,434,400 Անգլ. ոսկի, սակայն վերոյիշեալ արժեթուղթերը, որոնք պիտի ծառայեն այս գումարին վճարման, տարին կը յանգին 2,310,000 Ֆր.ի: Կառավարութիւնը կը ստանձնէ լրացնել այս գումարներու տարբերութիւնը, և ասոր պիտի յատկացուի հասոյթին

կէսը : Նոյն կայսերական ֆէրմանով Պ. Նակէլմաքէրս արտօնութիւն կը ստանայ 99 տարւոյ պայմանաժամով, Ալաշէհիրի գիծը մինչեւ Ա.Ֆիօն-Գարա-Հիսար երկարելու համար (251 քիլօմէթր) 830.76 ոսկի քիլօմէթրական երաշխաւորութեամբ : Այս երաշխաւորութեան գումարին փոխարէն յատկացուցած է կայսերական կառավարութիւնը, Այարնի, Իզմիրի և Սարուխանի սանձագներու տասանորդի հասոյթը, որուն գանձումը յանձնուած է Հանրային Պարտուց Վարչութեան :

Արտօնութեան տէրը իր բոլոր իրաւունքները փոխանցած է նորահաստատ Օսմանեան ընկերութեան, որ կազմուած է 1894ին ի Բարիզ, և կանոնագիրը ընդունուած է կայսերական կառավարութեան կողմէ : Երկարածրգման աշխատութիւնները սկսած են 1894ին և վերջացած են 1897ին :

Ընկերութեան դրամադրութիւնն է 16 միլիոն ֆրանգ, 32,000 բաժնեթուղթով, իւրաքանչիւրը 500 ֆր. ամբողջովին վճարուած : Ընկերութիւնը 1894ին 113,120 պարտաթուղթ հրապարակ հանած է 500 ֆր.էն որ կը ներկայայնէ 56,560,000 ֆրգ. 100ին 4 տոկոսով, որ պիտի վճարուի կէսը Փետրվար 1ին և կէսը Օգոստոս 1ին և 99 տարուան մէջ ամբողջովին վճարելի : Այս պարտաթուղթերու կէսին փոխարէնը ապահովուած է երկաթուղւոյ գիծերուն հասոյթին կէսովը : Այս կէսը եթէ 2,310,000 ֆր.ի շյանգի, տարբերութիւնը պիտի վճարէ կայսերական կառավարութիւնը, փոխարէն ցոյց տրուած տասանորդի հասոյթներով :

1895ին ալ 140,000 պարտաթուղթ հրապարակ հանուած է իւրաքանչիւրը 500 ֆր.էն, Ալաշէհիր-Ա.Ֆիօն-Գարա-Հիսարի գծին երկարածգման համար : Այս փոխառութիւնը տարեկան 100ին 4 տոկոս ունի, կէսը Փետրվարին և միւս կէսը Օգոստոսին վճարելի և 95 տարուան մէջ

գանձելի : Տոկոսին և գլխամասին վճարումը ապահովուած է քիլօմէթրական երաշխաւորութեամբ , որուն նկատմամբ խօսեցանք քիչ մը վերը :

Տարեկան գումար հասոյթին 100ին 5ը իբրեւ պահեստի գումար որոշուելէ զատ , ամէն մէկ բաժնետէրութի 100ին 4 տոկոս վճարելու համար պէտք եղած գումարն ալ պիտի զատուի : Մնացորդէն 100ին 15 վարչական խորհրդոյ անդամներուն և 100ին 85ը իբրեւ շահաբաժին բաժնետէրերու պիտի տրուի : Պարտաթուղթերու առաջինը 1895ին 424 և երկրորդը 371 Ֆր. կ'արժէր : Յաջորդ տարին առաջինը 393 և երկրորդը 334 Ֆր.ի իջած , բայց 1897էն ի վեր աստիճանաբար բարձրացած է : Այս պարտաթուղթերը Ղալաթիոյ Պորսային մէջ պաշտօնապէս վաւերացուած (cotées) չեն : Կան այս կարգի չվաւերացուած բաժնետէրութի և պարտաթուղթեր , որոնց մասին Պորսան որ և է պատասխանատուութիւն չստանձներ , երբ սեղանաւորական խնդիր մը ծագի : Վաւերացուելիք թուղթեր օրինական տուրքի մը փոխարէն կ'արձանագրուին Պորսայի տամարին մէջ :

ԻԶՄԻՐ-ԱՅՏԸՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ . — Կայսերական կառավարութիւնը 1856 թուականին 50 տարւոյ տեւողութեամբ Անգլիական ընկերութեան մը յանձնուած է Իզմիր-Այտըն երկաթուղւոյ գիծին մենաշնորհը : Այս գիծը 130 քիլօմէթր երկայնութիւն պիտի ունենար . ի սկզբան շինութեան ծախս որոշուած էր 1,200,000 Անգլիական ոսկի , բայց այս գումարը ապա անբաւական ըլլալով , կառավարութիւնը արտօնեց ընկերութիւնը 1 միլիոն 784,000 ոսկիի վերածել նոյն գումարը 100ին 6 տոկոսով , զոր կառավարութիւնը երաշխաւորած էր : Ապա ընկերութիւնը պէտք տեսնելով երկարաձգելու իր գիծը , դէպի նահանգին ներսերը , մենաշնորհին պայմանաժամը

մինչեւ 1910 երկարաձգուելով շինուեցան Այտըն-Գու-
յուճըզ գիծը (57 քիլոմէթր) և միւս կողմէն գիծը եր-
կարեցաւ մինչեւ Աէրայքէօյ (92 քիլոմէթր) : Վերջապէս
1888ին մենաշնորհը 25 տարի ալ երկարեցաւ և գիծը մին-
չեւ Տենաիր երկարաձգելու իրաւունք արուեցաւ (135
քիլոմէթր), ճիւղ մը դէպի Էշրգլը (40 քիլոմէթր) ճիւղ
մը ի Տէնիզլի (13 քիլոմէթր) երկարաձգելու և Թիրէ-Էօ-
տէմիշի (26 քիլոմէթր) գիծն ալ շինելու պայմանաւ : Ըն-
կերութիւնը իրաւունք ստացաւ նաեւ շինելու Պալաշիք
Սէօքէ գիծը (25 քիլոմէթր) : 1888ի պայմանագրութիւնը
ջնջեց երաշխաւորութեան տոկոսը, որ նախապէս շնոր-
հեալ էր Կայսերական կառավարութեան կողմէ : Պայմա-
նաժամին աւարտումէն վերջ (1935ին) Կայսերական կա-
ռավարութիւնը երեք միլիոն Անգլ. ոսկի վճարելով պի-
տի գնէ նոյն գիծը, և այս գումարին վրայ պիտի աւել-
ցուի 650,000 Անգլ. ոսկի, զոր կը պարտի Կայսերական
կառավարութիւնը երաշխաւորութեան գումարէն : Գիծին
ընդհանուր երկայնութիւնն է 515 քիլոմէթր : Ընկերու-
թեան դրամագլուխը կը կազմէ 44,600 թաժնիթուղթ,
իւրաքանչիւրը 20 Անգլ. ոսկիէն 892,000 ոսկի :

Ընկերութիւնը 1863էն սկսելով իւրաքանչիւրը 100
ոսկիէն 7 անգամ այլ և այլ քանակութեամբ պարտա-
թուղթ հրապարակ հանած է, որուն գումարը կը յանգի
30,170 և 100ական ոսկիէն կ'արժէ 3,017,000 Անգլ. ոսկի :
1898ին ընկերութիւնը հասոյթներու նուազութենէն չկըր-
ցաւ վճարել իր պարտաթուղթերու կտրոնները և պար-
տաթուղթ ունեցողները հրաւիրելով, այլ և այլ թուա-
կաններով հրապարակ հանած պարտաթուղթերը միացնե-
լու ծրագիր մը ներկայացուց, որ միաձայնութեամբ ըն-
դունուեցաւ և մէկը 100ին 4 և միւսը 100ին 5 տոկո-
սաբեր երկու տեսակ պարտաթուղթ հրապարակ հանելու
որոշում տրուեցաւ : Նոր պարտաթուղթերու տոկոսը

պիտի վճարուի կէսը Յունվար 1ին և կէսը Յունիս 1ին : Մինչեւ 1935, գլուխ գլխի գանձելի են, բայց ընկերութիւնը իրեն կը վերապահէ իրաւունքը գանձելու ուղած ատեն 110ի գնով 6 ամիս առաջ զեկոյց մը ընելով : Պարտաթուղթերու միացման առաջին տարին, առաջին կարգի պարտաթուղթերու ամէնէն բարձր գինը եղած է 96 Անգլ. օսկի և ամէնէն վարը 86, յաջորդ տարին 94¹/₂—96ի մէջ տատանած է, իսկ աւելի յետոյ 96էն 92 իջած և միւս տարիներն ալ նոյն նշանակատաւոր պայմաններու մէջ գտնուած է, իսկ երկրորդ կարգի պարտաթուղթերը առաջին տարին 90 Անգլ. օսկիէն 76 օսկիի չափ իջած և միւս տարիները 95¹/₂էն 86ի իջած, ու յաջորդ տարիներու մէջ պարտաթուղթին գինը բարձրացած է 98ի միւս տարին 95ի :

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ ՄԷՐՍԻՆ-ԹԱՐՍՈՒՍ-ԱՏԱՆԱ. — Սոյն երկաթուղւոյ գծին շինութեան, շահագործման և վարչութեան համար, 1883 Յունվար 8/20ին մենաշնորհ սլրուեցաւ Մէհմէտ Նահիտ պէյի և Գօսթաքի Թէօտրիտի էֆ.ի, և երկու տարի վերջ կազմուեցաւ անանուն Օսմանեան ընկերութիւն մը, որ 67 քիլօմէթր երկայնութիւն ունեցող այս գիծին շինութիւնը ի գլուխ հանեց 1886ին : Ընկերութեան դրամազլուխն է 165,000 Անգլ. օսկի, իւրաքանչիւրը 20 Անգլ. օսկինոց 8250 բաժնեթուղթերու բաժնուած : Ընկերութիւնը 185,000 Անգլ. օսկի արժողութեամբ 1850 հաս պարտաթուղթեր ալ հրապարակ հանած է իւրաքանչիւրը 100 Անգլ. օսկիի, 100ին 6 տոկոսով : Այս գումարէն 167,000 Անգլ. օսկիի չափ գումար մը ստորագրուած է : Երկաթուղւոյ հասոյթէն կարելի չըլլալով կանոնաւորապէս վճարել տոկոսները, ընկերութիւնը 1892 թուականին երկրորդ պարտաթուղթ մը հրապարակ հանեց 44,850 Անգլ. օսկիի հին

պարտաթուղթերու յետնեալ տոկոսները վճարելու համար : Այս նոր պարտաթուղթերու տոկոսն ալ , առաջինին նման 100ին 6 էր , բայց առաջին 5 տարիները 100ին 3էն աւելի կարելի չըլլալով վճարել , և այս կերպով մէկ կողմէ յետնեալ տոկոսներ դիպուկելով , ընկերութիւնը 1899ին հետեւեալ հիման վրայ որոշեց պարտաթուղթերը միացնել : 1.—Տոկոսները զեղչել 100ին 6էն 4ի : 2.—Յետեալ տոկոսները աւելցնել նոր միացեալ պարտաթուղթերու վրայ : 3.—Հաստատել առանձնաշնորհեալ բաժնեթուղթեր , փոխարինելու համար տոկոսի նկատմամբ եղած զոհողութիւնը բաժնետէրերու կողմէ : 4.—Զուտ հասոյթին բաժանման կերպը բարեփոխել : Այս միացման հետեւանքով ընկերութեան դրամագլուխը հետեւեալ փոփոխութեան ենթարկուեցաւ .

Հին պարտաթուղթեր	211,850 Անգլ. ոսկի
Նոր »	19,690 » »
	<hr/> 231,540 » »

Ընկերութիւնը նախկին պարտաթուղթերէն մնացած 18,000 Անգլ. ոսկեոյ արժողութեամբ թուղթ ունենալով այս գումարը զեղչուեցաւ 15,960 Անգլ. ոսկեոյ , կանոնադրին մէջ արամադրեալ 247,000 ոսկիի համագումարը չանցնելու համար : Նոր պարտաթուղթերու 100ին 4 տոկոսը կը վճարուի կէսը Յունվարին և կէսն ալ Յուլիս 1ին : Առանձնաշնորհեալ պարտաթուղթերուն գալով , ասոնք 11,577 հատ են , իւրաքանչիւրը 2 ոսկի և կը ներկայացնեն 23,154 ոսկիի գումար մը :

ԹՐԱՄՎԱՅ. — 1869 թուականին Պ. Գարաբանոսի արտօնութիւն շնորհուած է ձիաքարչ հանրակառք մը շինելու ճամբորդի և ապրանքի փոխադրութեան համար : Մենաշնորհի պայմանաժամ որոշուած է 40 տարի : 1881 թուականին ընկերութիւնը կայսերական կառավարութե-

նէն արտօնութիւն ստացաւ երեք նոր գիծերու շինութեան և շահագործման, որոնց մէջ կը գտնուի նաև կալաթա-Շիշլի կարեւորագոյն գիծը: Այս պատճառաւ մեծ նաշնորհի պայմանաժամը երկարաձգուեցաւ 1918ի սկիզբը: Ահաւասիկ շահագործման մէջ գտնուող գիծերը.

Կալաթա-Բերա-Շիշլի	քիլօմէթր	5.200
Կալաթա-Օրթաքէօյ	»	6.040
Ագսէրայ	»	3.730
Նէտիգուլէ	»	3.600
Թօրգարու	»	2.630

Ի սկզբան ընկերութեան դրամագլուխ որոշուած էր 400,000 ոսկի, իւրաքանչիւրը 20 ոսկի ըլլալու պայմանաւ 20,000 բաժնեթուղթով: Այս 20 ոսկիին վրայ միայն 8 ոսկին վճարուած էր: Ընկերութիւնը առանց երկաթեայ գիծի հանրակառքեր (օմնիպիւս) և փոքր կառքեր բանեցնելու համար 1873ին իր դրամագլուխը 800,000 ոսկիի բարձրացուց, իւրաքանչիւրը 20ական ոսկիէն նոր 20,000 բաժնեթուղթ հրապարակ հանելով: Այս բաժնեթուղթերէն իւրաքանչիւրին համար ալ 8 ոսկի միայն վճարուեցաւ:

Բայց օմնիպիւսի և կառքի գործածութիւնը բաւական կարևոր մնասններ յառաջ բերած ըլլալով, բաժնետէրերու ընդհանուր ժողով մը 1875 ապրիլ 10ին բացառիկ գումարում մը ընելով, դրամագլուխը 800,000 ոսկիէն 680,000ի զեղչել հարկ դատուց, և այս հիման վրայ իւրաքանչիւր բաժնեթուղթի անուանական արժէքը 17 ոսկի որոշուելով նախապէս վճարեալ 8 ոսկին 5 ոսկի հաշուել հարկ դատուեցաւ: Այս տարբերութեան մնացորդը 120,000 ոսկի յատկացուած է թրամվայի շահագործման բացը գոցելու: 40,000 բաժնեթուղթերէն ընկերութիւնը մինչեւ 1888 գնած և ջնջած է 7617 բաժնեթուղթ: Մընացեալ 32,383 բաժնեթուղթերէն, ընկերութիւնը իր կա-

նոնագրին համեմատ, — որ կը տրամադրէ արտօնութեան պայմանաժամը լրանալէն 5 տարի առաջ, կանոնաւոր վիճակահանութեամբ ջնջել և անոր տեղ հաստատել ժողովասանսի բաժնետիրութեանը — 14,414 բաժնետիրութ ջնջուած է և այս թիւն ալ զեղչելով վերի գումարէն կը մնայ 17,969 բաժնետիրութ 5ական ոսկիէն 89,845 ոսկի: Կալաթա-Շիշլիի գիծին շինութեան համար ընկերութիւնը 1892ին 6568 պարտատիրութ հրապարակ հանեց, իւրաքանչիւրը 500 Փր.ի, 100ին 5 տոկոսով, 30 տարուան մէջ ամբողջովին գանձելի, 100ին 1½ անօրօքիւնանով: Այս պարտատիրութերուն տոկոսը 1895 փետրվարին 100ին 4ի զեղչուած է, կէս առ կէս վճարելի Յունիսին և Իեկտեմբերին: Հիմա շրջաբերութեան մէջ գանձուող պարտատիրութերը 2334 են 51,348 ոսկի արժէքով: Ընկերութեան գումար հասոյթէն 100ին 5 ջնջուած բաժնետիրութերուն համար որոշուելէ յետոյ, 100ին 10 իբրև պահեստի գումար և 100ին 6 հիմնադիրներուն, իսկ մնացորդէն 100ին 4 վարիչներուն, ինչպէս նաև պէտք եղած գումարը՝ արտօնութեան լրանալէն 5 տարի առաջ ջնջելու բոլոր բաժնետիրութերը: Մնացորդը կը բաժնուի անօրօքի չեղած և ժողովասանսի բոլոր բաժնետիրութերուն տէրերուն: 1891ին 6.30 արժող բաժնետիրութերը մէկ երկու տարի անկուճակներ ունենալով 1896ին բարձրացած են մինչև իբր 10 Օսմ. ոսկի, բայց այդ թուականէն յետոյ դարձեալ աստիճանաբար անկուճակներ կրելէ յետոյ վերջերս դարձեալ բարձրացան, մինչ իբր 12 ոսկին. այսօր կ'արժեն 8 25 ոսկի:

Գալով պարտատիրութերուն, 1893 թուականին կ'արժէր 507 Փր., բայց աստիճանաբար ելեւէջներ ունենալով այսօր կ'արժէ 490 Փրանգ:

ՇԻՐՔԷԹԸ ԽԱՅՐԻՅԷ. — Վոսփորի եզերքները շոգենաւաներ բանեցնելու համար 1849 (1267 Րէպիլու Էվվէլ 11)

Թուականին արտօնութիւնն շնորհուած է Օսմանեան անա-
նուն ընկերութեան մը : Նոյն արտօնութեան համեմատ ,
մենաշնորհի պայմանաժամ որոշուած է 25 տարի , սա-
կայն 3 անգամ երկարաձգուած է , անգամ մը 10 , ու-
րիշ անգամ մը 30 և 1903ին 50 տարի , հետևաբար մե-
նաշնորհի պայմանաժամը պիտի լրանայ 1953ին : Ընկե-
րութեան դրամագլուխը նախապէս որոշուած էր 60,000
ոսկի բաժնուած 2000 բաժնեթուղթի , իւրաքանչիւր
բաժնեթուղթ 30 ոսկիէն : Ապա , առանց բաժնետէրերէն
որ և է դրամ պահանջելու , դրամագլուխը բարձրացաւ
200,000 ոսկիի՝ 2,000 բաժնեթուղթով , իւրաքանչիւրը 100
ոսկիէն : Ատեն մը վերջ 100 ոսկինոց բաժնեթուղթերը
5 մասի բաժնուեցան այս կերպով : Շիրքէթի արդի բաժ-
նեթուղթերու թիւն է 10,000 , իւրաքանչիւրը 20 ոսկի
ըլլալու պայմանով : Բաժնեթուղթերը անուանական են
և միայն Օսմանեան հպատակներու յատուկ : Առանց
նոր արտօնութեան փոխառութեան համար նոր պարտա-
թուղթ հրապարակ չի հանուիր :

Շահագործման զուտ հասոյթէն նախ կը զեղչուի
պէտք եղած գումարը շոգենաւերու յատուկ առարկա-
ներու շինութեան և նորոգութեան , ինչպէս նաև ապա-
հովազրութեան համար : Ապա դրամագլուխին վրայ
100ին 5 համեմատութեամբ տոկոս վճարելու համար
պէտք եղած գումարը կ'որոշուի և մնացորդը կը բաժ-
նուի հետևեեալ կերպով . — 100ին 6 պահեստի , 100ին
6 մասնաւոր ամօրթիւրմանի համար , 100ին 5 քաղա-
քապետութեան և մնացորդը իբրև շահաբաժին բաժ-
նետէրերու և իբրև մասնաւոր պահեստի գումար : Ըն-
կերութեան բաժնեթուղթերը տարուէ տարի զգալի բար-
ձրացում կ'ունենան , որովհետև նոյն համեմատութեամբ
կը բարձրանան նաև տարեկան հասոյթները : Այսօր կ'ար-
ժեն 44 ոսկի :

ՔԱՐԱՓ Կ. ՊՈԼՍՈՑ.— 1308 Րէպիւլ ախրը 4 թուա-
կիր Կայսերական Ֆէրմանով, 85 տարի տեւողութեամբ
Միշէլ փաշայի տրուած արտօնութիւնը շահագործելու
համար 1894 Յունիսին կազմուեցաւ ընկերութիւն մը,
նպատակ ունենալով 1.—Վոսիորի երկու կողմերը քա-
րափին շինել և շահագործել: 2. — Մաքսային մթե-
րանոցներ և ապրանք դնելու յատուկ տեղեր հաս-
տատել: 3. — Քարափներուն շինուելիք սահմանին մէջ
շոգենաւերով ապրանք փոխադրել: 4. — Քարափին
վրայ թրամուէյի գիծեր հաստատել: 5. — Ծովը լե-
ցնելով գոյացած գետինը որ հանրային երթեւեկութեան
յատկացեալ չէ ծախել և օգտուիլ:

Ընկերութիւնը շահագործման ընդհանուր հասոյթին
100ին 10 Կայսերական կառավարութեան պիտի թողու:
Կայսերական կառավարութիւնը իրաւունք պիտի ունենայ
շահագործման առաջին 40 տարիներէ վերջը գնելու
քարափները, մթերանոցները իրեն շուրջը գտնուած շէն-
քերով, գնման նախընթաց 5 տարիներու հասոյթին միջինը
եղող գումարին վրայ տարեկան 100ին 8 վճարելով: Այս
տարեվճարը տակաւին ամօրթի չեղած դրամագլուխին
տոկոսի և գլխամասի յատկացուած գումարէն աւելի վար
գումար մը չպիտի ըլլայ:

Ընկերութեան դրամագլուխը կը կազմէ մենաշնորհի տէրերուն յատկացուած 6000 սո- վորական բաժնեթուղթ իւրաքանչիւրը 500	Ֆրանգ
Ֆրանգէն ամբողջովին գանձուած	3,000,000
30,000 սովորական բաժնեթուղթ 500ա- կան ֆր.էն ամբողջովին գանձուած	15,000,000
11,750 բաժնեթուղթ մենաշնորհեալ՝ 500 ական ֆր.էն ամբողջովին վճարեալ	5,275,000
	<hr/>
	23,875,000

Առանձնաշնորհեալ բաժնեթուղթերը, գումար հասոյթին

բաժանման մէջ առաւելութեան իրաւունք մը ունին և ուրիշ մասերը որոշուելէ առաջ 100ին 5 տոկոս մը կը ստանան : Միւս կողմէ բաժնետէրերու ընդհանուր ժողովը 1895ին 24,000 պարտաթուղթ հրապարակ հանել որոշած է իւրաքանչիւրը 500 ֆր.էն որուն 10,000ը 485 ֆր.էն և մնացեալը հրապարակ հանուած է ի Փարիզ : Այս պարտաթուղթերը տարեկան 100ին 5 տոկոս մը ունին կէս առ կէս վճարելի Մայիսին և Նոյեմբերին և ամբողջովին գանձելի 60 տարուան մէջ տարեկան վիճակահանութեամբ, սկսեալ 1896 թուականէն : Անօրօքի ևզած պարտաթուղթերուն թիւն է 730 : Այս թիւէն 3000ը սահմանուած է իբրեւ հիմնադիրի իրաւունք, և տրուած է հանգուցեալ Միշէլ բաշայի որ մենաշնորհի տէրն էր : Այս մասը իրաւունք կու տայ մասնակցելու հասոյթին հետեւեալ կերպով : Չուտ հասոյթին 100ին 7 իբրեւ տոկոս և գըլխավճար, ընդհանուր գումարէն 100ին 5 իբրեւ պահեստի գումար, 100ին 5 վարիչներուն և մնացորդը պիտի բաժնուի հետեւեալ կերպով, իբրեւ շահարածին մէն մի բաժնեթուղթի 100ին 50, հիմնադիրներու սահմանեալ 3000 բաժնեթուղթի համար 100ին 50 : Ընկերութիւնը իւրաքանչիւր տարի գուտ հասոյթէն գումար մը պիտի որոշէ, ջնջելու համար որոշեալ թուով բաժնեթուղթեր : Անօրօքի ևզած բաժնեթուղթերը շահարածին ունին, բայց տոկոսի իրաւունք չունին : Ընկերութիւնը իր պարտաթուղթերուն վերաբերեալ վճարումները ընելէ յետոյ, առանձնաշնորհեալ բաժնեթուղթերու համար 100ին 5 տոկոս և սովորական բաժնեթուղթերուն համար $1\frac{1}{2}$ առ 100 համեմատութեամբ վճարում մը պիտի ընէ, վարչական ժողովը կազմուած է 5էն 11 անգամով, որոց իւրաքանչիւրը պէտք է ունենայ 50 բաժնեթուղթ : Բաժնեթուղթերը սակարանին մէջ չեն արձանագրուած : Վերջին տասը տարիներու մէջ ընկերութեան թուղթերը աստիճանաբար բարձ-

րացած են : Այս 4⁰/₁₀ով պարտաթուղթերը այժմ կ'արժեն 430 Ֆրանգ : Ընդհ. Ժողովոյ որոշմամբ, ընկերութիւնը 1906 Յունիսին այն 500 Ֆրանքնոց 5⁰/₁₀ տոկոսաբեր պարտաթուղթերուն տեղ 1600 հատ պարտաթուղթ հրապարակ հանեց Ֆր. 460 որոնց տոկոսները կէս առ կէս կը վճարուին Յունիս 1ին և Դեկտ. 1ին :

ՊՈԼՍՈՅ ԶՈՒՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ. — Տէրքասի լիճէն Բերա, Կալաթա և Վոսիորի Եւրոպական եղիքի գիւղերը ջուր բերելու համար 1874ին մենաշնորհ արուած էր Կայսերական Պալատան արարողապետ Ֆեաւիլ պէյի և երկրաչափ Թէրնօ պէյի, սակայն սուաջինին մահուամբ մենաշնորհին գործադրութիւնը յետաձգուած ըլլալով 1877ին երկրորդ Ֆէրմանով մը մենաշնորհ արուեցաւ Թէրնօ պէյի որ իր ծրագիրը գլուխ հանելու համար, կարգ մը կարեւոր դրամատուներու գործակցութեամբ անանուն ընկերութիւն մը կազմեց : Ընկերութեան կանոնագրութիւնը Կայսերական կառավարութեան կողմէ հաստատուելէ յետոյ, երրորդ Ֆէրմանով մը 40էն 75 տարիի բարձրացաւ մենաշնորհին պայմանաժամը, և ընկերութեան մենաշնորհը տարածուեցաւ ոչ միայն այն տեղերը, ուր ընկերութիւնը ջուր բաժնելու իրաւունք ունի, այլ և այն ամէն տեղերը ուր ապագային ջուր պիտի բերէ : Բոլոր բաժնեթուղթերը ազատ թողուեցան դրոշմի տուրքէ, պայման դրուելով որ Պոլսոյ կողմն ալ ջուր բերուի : Ընկերութեան պայմանաժամը սկսելով իր կանոնագրին հաստատութենէն կը լրանայ 1957ին :

Պոլսոյ ջուրի ընկերութեան դրամագլուխն է 20 միլիոն Ֆր. կամ 880,000 ոսկի, բաժնուած 40,000 բաժնեթուղթի իւրաքանչիւրը 500 Ֆր. կամ 22 ոսկի ամբողջովին վճարեալ : Ընկերութիւնը 1894ին 2000 պարտաթուղթ ալ հրապարակ հանեց 500 Ֆրանք անուանա-

կան արժէքով և 445—450 ֆրանքի իրական գնով, որոնք տարեկան 100ին 4 տոկոս ունին կէս առ կէս վճարելի Յուճիս և Դեկտեմբեր 1ին: Այս պարտաթուղթերը մինչև 1954 ամբողջովին պիտի վճարուին: Ասկէ զատ 2000 քաժին որոշուած է նաև հիմնադիրներուն, որոնք իրաւունք պիտի ունենան շահաբաժնի՝ հետեւեալ կերպով: Բաժնեթուղթերու համար 100ին 6 տոկոս, մնացորդէն իբրև պահեստի դրամագլուխ 100ին 5, վարչական խորհուրդին տրամադրութեան տակ մնալով ի հարկին գործածուելու համար 100ին 10, հիմնադիրներու համար 100ին 15, իբրև շահաբաժին քաժնեթուղթերու 100ին 70: Բաժնեթուղթերու գինը 1892էն սկսելով մինչև 1898 այսինքն 7 տարի, նուազագոյնը 300 և առաւելագոյնը 396 (1894) ֆր. եղած է, ելեւէջներ ունենալով, սակայն 1899էն մինչև 1901՝ 300 ֆր.է աւելի վար իջած է մինչև 246 ֆր. իսկ յետոյ դարձեալ բարձրացումներ ունեցած է մինչև 370 և այսօր կ'արժէ 307 ֆրանք:

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ.— 1892 թուակիր Կայսերական Ֆէրման մը իրաւունք տուած է հաստատելու այս ընկերութիւնը, որ թուրքիոյ և օտար երկիրներու մէջ իրաւունք պիտի ունենայ ապահովագրութիւններ ընելու ընդդէմ հրդեհի, մարդկային կեանքի և փոխադրութեանոյ: Պայմանաւանն է 30 տարի որ պիտի երկարաձգուի մինչև 99 տարի երբ ընկերութիւնը պահանջէ: Ընկերութեան դրամագլուխն է 440,000 ոսկի կամ 10 միլիոն ֆր. քաժնուած 40,000 քաժնեթուղթերու, իւրաքանչիւրը 11 ոսկի կամ 250 ֆր.ի որուն կէսը միայն գանձուած է. 1000 քաժին ալ հիմնադիրներու համար որոշուած է: Զուտ հասոյթը կը քաժնուի հետեւեալ կերպով: Դրամագլխին վճարուած մասին վրայ

100ին 5 , մնացորդէն՝ 100ին 25 պահեստի գումար , 100ին 15 հիմնադիրներու բաժին , 100ին 5 վարչական խորհուրդին , 100ին 50 վարչութեան և պաշտօնէութեան , 100ին 50 բաժնետէրերու իրրև շահաբաժին : Ընկերութեան արժեթուղթերը 1894ին 7,57 Օսմ. ոսկի կ'արժէին : Այդ թուականէն ի վեր 4,90ի և 3,90ի միջև տատանած է , այսօր կ'արժէ 4,08 Օսմ. ոսկի :

ԷՐԷՅԼԻԻ ՀԱՆՔԱԾՈՒԽՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ . —

1311 Ճէմաղի-իւլ-ախըր 11 թուականով Եանքօ պէյ Եռանիտէսի տրուած մենաշնորհին շահագործման համար 1896 թուականին Օսմանեան անանուն ընկերութիւն մը կազմուած է 50 սարուան պայմանաժամով , նպատակ ունենալով Զօնկուլտաքի մէջ նաւահանգիստ մը և քարափ մը շինել և շահագործել և մենաշնորհին Ֆէրմանով ցոյց տրուած սահմանին մէջ երեւան հանուած հանքերը շահագործել և հանածոյները փոխադրելու համար երկաթուղւոյ գծեր հաստատել : Ընկերութեան պայմանաժամը կը լրանայ 1946ին :

Ընկերութեան դրամագլուխն է 10 միլիոն Փր. բաժնուած 20,000 բաժնեթուղթերու իւրաքանչիւրը 500 Փր.՝ ամբողջովին վճարուալ : Ասկէ զատ իրրև հիմնադրի իրաւունք 2000 բաժին որոշուած է որ շահաբաժին պիտի ստանայ : Բաժնետէրերու ընդհանուր ժողովին խորհրդակցութեամբ , ընկերութիւնը արածնուած ըլլալով հրապարակ հանելու 25,000 պարտաթուղթ 500ական Փր.էն նոյն տարին 18,334 և մնացորդ 6666 պարտաթուղթն ալ 1901ին հրապարակ հանած է : Վերջապէս 1901 Յունիս 28ի բաժնետէրերու ընդհանուր ժողովին խորհրդակցութեամբ փոխառութիւնը որոշեալ 5 միլիոն Փր.ին համար՝ 12,500 նոր պարտաթուղթ հրապարակ հանել հարկ դատուեր է 500 Փր.ի թուղթերը 400 Փր.ի իրական գնով :

Այս կերպով հրապարակ հանուած պարտաթուղթերու գումարն է 37,500 և տակաւին հրապարակ հանուելիք կը մնայ 7721 պարտաթուղթ : Այս պարտաթուղթերը 100ին 5 տոկոս ունին , տարեկան 2 վճարքով և գանձելի մինչև 1939 : Ընկերութեան հասոյթը կը բաժնուի հետևեալ կերպով : 100ին 5 պահեստի գումար , 100ին 6 բաժնեթուղթերու տոկոս , 100ին 15 վարչական խորհուրդին : Իսկ մնացորդէն 100ին 50 բաժնետէրերու , 100ին 50 հիմնադիրներու բաժին , բաժնետէրերու ժողովը իրաւունք ունի ամէն տարի զուտ հասոյթին 100ին 10 պահել , ջնջելու համար որոշեալ թուով բաժնեթուղթ : Հրապարակէն վերցուած արժեթուղթեր շահաբաժնի իրաւունք ունին , բայց տոկոսի իրաւունք չունին :

Բաժնեթուղթերը զգալի բարձրացումներ և անկումներ ունեցած են : 1897ին 617 Քր. կ'արժէին , մինչ 1902ին 190 Քր. իջած են և այդ թուականէն ասդին աստիճանական բարձրացումներով , մինչ 460 Քր.ի բարձրացած և հետզհետէ մինչև 290ի իջած են , այժմ կ'արժեն 370 Քր. :

ՊԱԼԻԱ ԳԱՐԱ-ԱՅՏԸՆԻ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ.
— Խիւտալէնտիկեարի կուսակալութեան Գարասի սանճագին մէջ գտնուած հանքերու շահագործման և զարգացման համար 1892 Մայիս 25ին կազմուած է այս ընկերութիւնը : Այդ հանքերն են , Գօճա կիւմիլի արծաթախառն կապարի հանքերն , և Գարա-Այտընի և Մանճըլըզի կինիթի հանքը : Առաջին երկուքին մենաշնորհը ստացած է Լօրիումի ընկերութիւնը , իսկ երրորդինը «Պանդ տը Գօնսթանթինօրլ» : Այս ընկերութեան պայմանաւժամը կը լրանայ Մանճըլըզի հանքին մենաշնորհի թուականին հետ , այսինքն 1984ին : Ընկերութեան դրամագլուխն էր մինչև 1903՝ 4½ միլիոն Քր. բաժրածնուած 9000 բաժնեթուղթի իւրաքանչիւրը 500 Քր.

ամբողջովին ստորագրուած : Ընկերութիւնը 1892ին , իր կանոնագրին տրամադրութեան համեմատ հրապարակ հանած է արժեթուղթերը 4500 հատ իւրաքանչիւրը 500 Ֆր.էն 2,250,000 Ֆրանք տարեկան 100ին 5 տոկոսով և երկու անգամով վճարելի : Մինչեւ 1930ին ամբողջովին պիտի վճարուի պարտաթուղթերու փոխարէնը :

1904 Ապրիլ 17ին գումարուած բաժնետէրերու արտաքոյ կարգի ժողովը որոշեց 100ական Ֆր.ի նոր 15,000 բաժնեթուղթ հրապարակ հանել , այս կերպով շրջաբերութեան մէջ գտնուող պարտաթուղթերու փոխարէնը վճարելու համար : Այս բաժնեթուղթերը հրապարակ հանուեցան 115 Ֆր.ի այսինքն 100ին 15 աւելի բոլոր ընելով : Միւս կողմէ հին բաժնեթուղթերը կոտորակներու բաժնուեցան , իւրաքանչիւրը 100 Ֆր.ի , այնպէս որ ընկերութեան արդի դրամագլուխը եղաւ 6,000,000 Ֆր. 100ական Ֆր.էն 60,000 բաժնեթուղթի բաժնուած , ամբողջովին վճարուած ըլլալու պայմանով :

Տարեկան զուտ հասոյթէն՝ 100ին 10 պահեստի գումարի յատկացուելէ վերջ բաժնետէրերուն 100ին 5 համեմատութեամբ վճարում մը ընելու համար պէտք եղած գրամը կ'որոշուի և մնացորդէն 100ին 12 կը տրուի վարչական խորհուրդին և 100ին 88 բաժնետէրերու՝ իրրեւ շահարամին : Բաժնետէրերու ժողովը իրաւունք ունի , ամէն տարի գումար մը որոշելու , ջնջելու համար հրապարակէն պէտք եղած թուով արժեթուղթ և կամ հաստատելու համար մասնաւոր գումար մը իւրաքանչիւր բաժնեթուղթի համար վճարեալ գումարը զեղչելու : Ամօրթի եղած բաժնեթուղթերու սակոս չի տրուիր , բայց շահարամին կը տրուի : Իր կազմութենէն ի վեր , ընկերութիւնը իր հասոյթէն կարեւոր մաս մը սահմանած է իրրեւ փոխարժէք իր ստացուածքներուն և իրրեւ ծախսիր կազ-

մակերպութեան : Միւս կողմէ ընկերութիւնը 1314 տարուոյ հասոյթով , հարթած է իր կազմակերպութեան համար ըրած ծախքը որ կը յանգի 7135 ոսկիի : 1905 Յունվար 1ին ընկերութիւնը իբրեւ կանոնական պահեստ ունէր 42,386 ոսկիի գումար մը՝ այսինքն բաղդասամամբ դրամագլխին 100ին 16 :

Այս հանքային ընկերութեան բաժնեթուղթերը (5 մասի բաժնուելէ յետոյ) , մանաւանդ վերջին տարիներու մէջ , զգալի բարձրացումներ ունեցան : Այս մասին զառափար մը տալու համար , յարմար կը դատենք հրատարակել հետեւեալ ցուցակը .

	Ֆրանգ		Ֆրանգ		Ֆրանգ
1900	144.50	1903	125.75	1906	596—740
1901	73	1904	424	1907	675—725
1902	95	1905	651		

Այսօր կ'արժէ 435 ֆրանք :

ՔԱՍԱՆՏՐԱՅԻ ՀԱՆՔԵՐՈՒ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ . — 1893 Հոկտեմբեր 2/14ին կազմուած այս ընկերութիւնը ձեռնարկած է շահագործելու , մանկանէղի , արծաթախառն կապարի , անթիմուանի , եւ այլ խառն մետաղի այն հանքերը , որոնք կը գտնուին Սելանիկի կուսակալութեան Քասանարա գաւառակին մէջ : Այս հանքերու արտօնութիւնները 1891 և 1892 թուակիր կայսերական ֆէրմաններով արուած է զանազաններու , և 1888 թուակիր ֆէրմանով մըն ալ «Պանգ տը Գօնսթանթինօբլ»ի : Ասոնց պայմանաժամն էր 98 տարի : Այս այլ և այլ թուականներով արուած հանքային արտօնութիւնները միացնելով , կազմուած ընկերութեան դրամագլուխը ի սկզբան սահմանուեցաւ 3 միլիոն ֆր. իւրա-

քանչիւրը 500ական ֆր.էն 2000 առանձնաշնորհեալ բաժնեթուղթի և 4000 սովորական բաժնեթուղթի բաժնուած ամէնքն ալ հաւասարապէս 500 ֆր.էն : Այս երկու բաժնեթուղթոց փոխարէնը ամբողջովին գանձուած է : Ընկերութիւնը հանքային շահագործման մասին աւելի նոր դրութեանց հետեւելու համար, բաժնետէրերու արտաքոյ կարգի ժողովի մը մէջ, որ գումարուեցաւ 1898 Մարտ 30ին, որոշեց աւելցնել ընկերութեան դրամադուխը, 500 ֆր.նոց 2000 առանձնաշնորհեալ նոր արժեթուղթ աւելցնելով : Միեւնոյն ատեն ընկերութիւնը կայսերական կառավարութեանէն իրաւունք ստացաւ իր բաժնեթուղթերը 100 ֆր.ի վերածելու, և այս կերպով ընկերութեան արդի դրամագլուխը յանգեցաւ 4 միլիոն ֆր.ի, 20,000 բաժնեթուղթ առանձնաշնորհեալ 100ական ֆր.էն, 20,000 բաժնեթուղթ սովորական 100 ֆր.էն : Ընկերութիւնը միեւնոյն ատեն ջնջեց հրապարակէն 3025 բաժնեթուղթ առանձնաշնորհեալ (100ական ֆրգ.ի) որոց տեղ տրուեցան Ժուլիանսի բաժնեթուղթեր : Տարեկան զուտ հասոյթէն՝ առանձնաշնորհեալ բաժնեթուղթերու 100ին 6 համեմատութեամբ վճարում ըլլալու համար պէտք եղած գումարը որոշուելէ յետոյ առ նուազն 20 տարւոյ մէջ բաժնեթուղթերու փոխարժէքը վճարելու համար կարելոր դումարը և պահեստի գումարի մը համար անհրաժեշտ եղող հասոյթին հարիւրին 5 համեմատութեամբ գումար մը, ինչպէս նաեւ սովորական բաժնեթուղթերու վրայ 100ին 6 վճարման յատկացեալ բաժինը սահմանուելէ յետոյ, մնացորդէն կը տրուի 100ին 7 վարչական խորհուրդին, 100ին 5 հիմնադիրներուն, 100ին 3 պաշտօնէութեան և 100ին 85 բոլոր բաժնետէրերու իբրեւ շահաբաժին : Այս ընկերութեան երկու կարգի բաժնեթուղթերը յաճախակի ելեւէջներով, նշանակելի կարելոր յառաջացում մը չեն ունեցած : Այժմ կ'արժեն 102-110 ֆրանգ :

**ԳԱՐԱՍՈՒԻ ՀԱՆՔԵՐՈՒ ՈՍՄ. ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵ-
ՐՈՒԹԻՒՆ.**—Նիկոմիդիոյ սանճագին Գանտէրի գաւառա-
կին Գարասու քաղաքին մէջ գտնուած արծաթախառն
կապարի և զէնկի, ինչպէս նաեւ այս հանքերու հետ
խառնուելի հանքային բաղադրութեանց շահագործման
համար 1898 յունիս 12 թուակիր Ֆէրմանով 99 տարուան
մենաշնորհ տրուած և 1900 մայիս 28ին այս նպատակով
ընկերութիւն մը կազմուած է, որ նախապէս իր դրամա-
գլուխը որոշած է 3,200,000 Ֆր. 12,000 առանձնաշնոր-
հեալ և 20,000 սովորական բաժնեթուղթի բաժնուած իւ-
րաքանչիւրը 100 Ֆր.էն ամբողջովին վճարուած: Սովո-
րական բաժնեթուղթերէն 19,000 հասը յատկացուած է
ընկերութեան 5 հիմնադիրներուն: 1904 Օգոստոս 10ին
գումարուած բաժնետէրերու արտաքոյ կարգի ժողովի
խորհրդակցութեամբ դրամագլուխը 800,000 Ֆր. ալ ա-
ւելցաւ նոր 8000 բաժնեթուղթի յաւելմամբ: Միեւնոյն
ժողովը որոշեց նաեւ իւրաքանչիւրը 100 Ֆրգ.էն 100ին
5 տոկոսաբեր նոր 8000 պարտաթուղթ հրապարակ հա-
նել, որոնց տոկոսները կէս առ կէս կը վճարուին Յունիս
և Յունվար 1ին: Բաժնեթուղթերը մեծ ելուէջներ ու-
նեցան այնպէս որ առանձնաշնորհեալ բաժնեթուղթերը
1904ին մինչև 40 Ֆր. և սովորական բաժնեթուղթերը
նոյն թուականին մինչև 20 Ֆր.ի իջնելէ յետոյ 1905էն
սկսեալ հետզհետէ բարձրացան մինչև 189 և 179, և այ-
սոր կ'արժեն 36 և 31 Ֆր.: 5⁰/₁₀ նոց պարտաթուղթերն
ալ 92 Ֆր.էն մինչև 85 Ֆր.ի մէջ կը տարուբերին և այ-
սոր կ'արժեն 60 Ֆրանգ:

Վերջապէս 1906 Փետրվար 7ին գումարուած բաժ-
նետէրերու արտաքոյ կարգի ժողով մը 8000 առանձնաշնոր-
հեալ նոր բաժնեթուղթ աւելցուց դրամագլուխին վրայ:
Ընկերութեան դրամագլուխը հիմա 5,600,000 Ֆր. է հե-
տեւեալ կերպով բաժնուած:

	Ֆրանկ
20,000 բաժնեթուղթ առանձնաշնորհեալ	2,000,000
28,000 » սովորական	2,800,000
8,000 պարտաթուղթ 100ին 5	800,000
	5,600,000

Տարեկան զուտ հասոյթէն՝ առանձնաշնորհեալ բաժնեթուղթերու 100ին 6 համեմատութեամբ տոկոս վճարելու համար պէտք եղած գումարը որոշուելէ յետոյ, 20 տարուան մէջ առանձնաշնորհեալ բաժնեթուղթերը ջրնջելու համար ալ գումար մը կը սահմանուի և պահեստի գումարի մը կազմութեան համար շահէն 100ին 5 կը յատկացուի, նոյնպէս սովորական բաժնեթուղթերու 100ին 6 տոկոսին վճարման համար ալ գումար մը կը սահմանուի և մնացորդէն 100ին 12 վարչական խորհուրդին 100ին 3 պաշտօնէութեան և 100ին 85 ընդհանուր բաժնեթուղթերու համար կը տրուի անխտիր իբրև շահաբաժին: Ջնջուած պարտաթուղթերը շահաբաժին կը ստանան, բայց տոկոսի իրաւունք չունին: Սոյն հանքային բաժնեթուղթերը կ'արժէին

Առանձնաշնորհ.		Սովոր.	Առանձնաշնորհ.		Սովոր.
1902ին	55	20	1906ին	210	180
1903ին	40	20	1907ին	36	31
1904ին	89	21			
1905ին	110	106			

ՇԻՐՔԵԹԸ ԽԱՅՐՑԻԷՒ ՀԱՄԻՏԻՑԷ. — Սելանիկի և Քէսէնտէրէի ծովախորշերուն մէջ շոգենաւային երթևեկ մը հաստատելու և նոր նաւամատոյցներ և վաճառքներու մթերանոցներ հաստատելու համար, 1906 Յունիս 16

Թուակիր Կայսերական Իրատէի մը համեմատ կազմուած է Օսմանեան անանուէն ընկերութիւն մը, որուն դրամագլուխն է 75,000 Օսմ. ոսկի բաժնուած 15,000 արժեթուղթի իւրաքանչիւրը 5ական ոսկիէն 100ին 5ին (այսինքն 25 դշ.ը) տոկոսաբեր: Ասոնք տարւոյն վերջը գոյացած հասոյթին վրայ շահաբաժին պիտի ունենան: Կարելի պիտի ըլլայ դրամագլուխը բարձրացնել մինչև 150 հազար ոսկիի 250,000 բաժնեթուղթ հրապարակ հանելով ընդարձակելով գործունէութեան շրջանակը և սրընթաց շոգենաւաներ բանեցնելով մինչև Հելլէն սահմանագլուխի նաւահանդիսաները: Ընկերութեան պայմանաժամը 75տարի է: Առաջին 6 տարիներու մէջ գործերը պիտի վարէ Շիրքէթը Խայրիյէի վարչական Խորհուրդը ներքին կանոնադրին համաձայն: Ընկերութիւնը իւրաքանչիւր շահաբաժինի 100ին 5 տոկոսով, այսինքն 25 դր. ոսկեդրամ պիտի վճարէ ամէն Մարտ 1ին: Այս գումարը սովորական ծախքերուն մէջ պիտի արձանագրուի, իսկ ամէն հասոյթին յաւելեալ մասը պիտի պատկանի բաժնետէրերուն: Ուրիշ ընկերութեանց նման, Շիրքէթը Խայրիէ Համիտիէ ալ պիտի ունենայ պահեստի և ապահովութեան դրամագլուխ, գըլխավճարի հաշիւ, ևն.: Բաժնեթուղթերը պիտի ջնջուին վիճակահանութեամբ: Ջնջուած բաժիններուն փոխարէն պիտի տրուի լոկ շահու իրաւունք ունեցող բաժնեթուղթ (ժուխանա) զոր ունեցողները ընկերութեան մենաշնորհի միջոցին պիտի օգտուին շահաբաժնէն, և երբ ընկերութիւնը գործերը դադրեցնէ, պիտի օգտուին գոյքէն: Հանման դինն է 5 ոսկի: Շիրքէթը Խայրիյէի Համիտիյէի արժեթուղթերուն տոկոսը կը սկսի բանիլ 1323 Մարտի առաջին օրէն, և հետևարար առաջին կարոնը 1324 տարւոյ Մարտի առաջին օրը պիտի վճարուի: Շիրքէթը Խայրիյէի Համիտիյէի բաժնեթուղթերը Պոլսոյ Սակարանին մէջ ընդունուած է: Արդի գինն է 4.60:

ԴԵՐՁԱՆԻ ԵՒ ԿԵՐՊԱՍԻ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ. — 1886 թուակիր Կայսերական Ֆերմանով Պետական Խորհրդոյ անդամ Ահմէտ Բէֆիզ պէյի և առևտրական ընդհանուր Տնօրէն Բէֆիզ պէյի, ինչպէս նաև Բէշիտ պէյի 20 տարւոյ համար մենաշնորհ տրուած է, Պոլսոյ կամ շրջականերու մէջ կերպասի և Փանելայի, տուպլիւրի և ամէն տեսակ դերձանի, ֆէսի և բամբակի ու բուրդի այլ և այլ տեսակներուն պատրաստութեան յատուկ գործարանի մը հաստատութեան: Ընկերութեան պայմանեալ տեւողութեան միջոցին նամանօրինակ ուրիշ գործարանի մը հաստատութեան արտօնութիւն չպիտի տրուի:

Ընկերութեան դրամագլուխն է 45,000 անգլ. ոսկի իւրաքանչիւրը 5 անգլ. ոսկիէն 9,100 բաժնեթուղթի բաժնուած և ամբողջովին վճարեալ: Ընկերութիւնը 1892ին 24,000 օսմ. ոսկիի պարտաթուղթ հրապարակ հանեց 100ին 95 գնով, 100ին 6 տոկոս ունի կէս առ կէս Յունուարին և Յուլիսին վճարելի: Հրապարակի վրայ գանձուած պարտաթուղթերուն փոխարէնն է 8,000 Օսմ. ոսկի: Ասոնցմէ զատ իբրև հիմնադրի իրաւունք 100 բաժին որոշուած է: Անոնք իրաւունք ունին զուտ հասոյթէն, որ կը բաժնուի հետևեալ կերպով. — վճարուած դրամագլուխին վրայ 100ին 10 իբրև տոկոս, 100ին 5 պահեստի գումար և մնացորդէն 100ին 10 վարչական Խորհուրդին և 100ին 90 իբրև շահաբաժին: Այն պարագային երբ այդ 100ին 70ը դրամագլխէն 100ին 10 աւելի կը ներկայացնէ, աւելին կը բաժնուի հետևեալ կերպով. 100ին 25 հիմնադիրներուն, 100ին 75 բաժնետէրերուն, 1891ին ընկերութիւնը բաժնետէրերու ու է վճարում չէ ըրած, 92ին 100ին 6, ապա երեք տարի դարձեալ վճարում չէ եղած, 1896ին 100ին 2, 1897ին 100ին 4 և դարձեալ չորս տարի յաջորդաբար չէ վճարուած,

1902ին 100ին 3, յաջորդ տարին 100ին 4, իսկ 1904ին դարձեալ վճարում չէ եղած :

ՍԵԼԱՆԻԿԻ ՊԱՆՔԱՆ . — 1888ին կազմուեցաւ այս դրամատունը՝ Բարիզի Գօնթուար Տէսգօնթի, Աւստրիական պետական և առանձնաշնորհեալ թագաւորական պանքայի, հունգարական պանքայի, և Պ. Ֆրաթէլլի Ալաթինի մասնակցութեամբ և պատրաստուած կանոնագիրը հաստատուեցաւ 1305ին Կայսերական Իրատէով : Այս սեղանաւորական հաստատութիւնը կը ստանձնէ և կը կատարէ պանքաներու յատուկ ամէն տեսակ գործողութիւն, կը դնէ և կը վաճառէ առւտրական ապրանքները, կը մասնակցի առւտրական, ճարտարարուեստական և սեղանաւորական հաստատութեանց հիմնարկութեան, այլ և այլ տուրքերու ինչպէս տասանորդներու գանձման կը հետամտի և կը մասնակցի հանրային շինութեանց վերաբերեալ աշխատութիւններու : Ընկերութեան կեդրոնն է Սելանիկ : Մասնաճիւղեր ունի Պոլիս, Մանասդըր, Գաւալա և Զմիւռնիա :

Ընկերութեան դրամագլուխն է 2 միլիոն ֆր., բաժնուած 4,000 բաժնեթուղթի, իւրաքանչիւրը 500 ֆր. էն, որուն կէսը միայն վճարուած է : Ընկերութեան դրամագլուխը ի հարկին կրնայ բարձրացուիլ մինչև 16 միլիոնի : 1893ին գումարուած բաժնետէրերու բացառիկ նիստի մը մէջ որոշուեցաւ նախապէս հրապարակ հանուած 4000 բաժնեթուղթերու փոխարէնը եղող գումարին կէսը գանձել և միւսնոյն ատեն 4,000 նոր արժեթուղթ հրապարակ հանել իւրաքանչիւրը 500 ֆր. էն՝ ամբողջին վճարուած : Այս կերպով ընկերութեան արդի դրամագլուխը կը բարձրանայ 4 միլիոնի բաժնուած 8,000 բաժնեթուղթերու, իւրաքանչիւրը 500 ֆր. էն ամբողջովին վճարեալ : 1895ին 500ական ֆր. նոց բաժնեթուղթերը

100ական ֆրանքնոց մասերու բաժնուեցան, 1904 Նոյեմբերին գումարուած բաժնետէրերու բացառիկ ընդհանուր ժողովը, որոշեց դրամագլուխը 4է 5 միլիոն ֆր.ի բարձրացնել, հրապարակ հանելով նոր 10,000 բաժնեթուղթ իւրաքանչիւրը 100ական ֆր.էն: Այս բաժնեթուղթերը 35 ֆր. բրիւնով հրապարակ հանուեցան և այս գումարին 30 ֆր.ը պահեստի գումարին անցնիլ յարմար դատուեցաւ: 1905 Օգոստոս 3ին գումարուած բաժնետէրերու բացառիկ ընդհանուր ժողովի մը մէջ որոշուեցաւ 5էն 6 միլիոն ֆր.ի բարձրացնել դրամագլուխը, 100ական ֆր.էն 10,000 նոր բաժնեթուղթ հրապարակ հանելով: Այս բաժնեթուղթերը հրապարակ հանուեցան Վիեննայի Աւստրիական կայսերական պանքայի միջոցաւ 140 ֆր. գնով: Մէն մի բաժնեթուղթի վրայ առնուած 40 ֆր. տարբերութիւնը սովորական և արտաքոյ կարգի պահեստը աւելցնելու պիտի ծառայէ և ամէնուն գումարը պիտի յանգի 2,700,000 ֆր.ի: Աւելի վերջը գումարուած բաժնետէրերու ընդհանուր ժողովէն տրուած թոյլատուութեամբ Վարչական ժողովը ձեռնարկեց նոր յաւելում մը ընելու դրամագլխին վրայ, բարձրացնելով 6էն 8 միլիոն ֆրանքի 100ական ֆրանքնոց նոր 20,000 բաժնեթուղթ հրապարակ հանելով:

Տարեկան ընդհանուր շահէն, վճարուած դրամագլուխին վրայ 100ին 5 հաշուով սովորը որոշուելէ յետոյ մնացեալ հասոյթը կը բաժնուի հետեւեալ կերպով 100ին 10 պահեստի գումարի համար, 10ը վարչական խորհուրդին, 5 սնօրէնին և պաշտօնէութեան, 10 հիմնադիրներուն: Մնացորդը պիտի բաժնուի բաժնետէրերու: Առաջին տարին (1889) ընկերութեան շահաբաժինը 100ին 5 ըլլալով յաջորդաբար և աստիճանաբար բարձրացում ունենալով 1904ին 100ին 10 էր: Արժեթուղթերն ալ որոնք 1900ին կ'արժէին 160 ֆր. 1905ին բարձրացան 181 ֆր.ի

միեւնոյն աստիճանական բարձրացմամբ : Այսօր կ'արժեն 155-160 Ֆր. :

ՄԻՏԻԼԼԻԻ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ.— 1891 թուակիր կայսերական Ֆէրմանով հաստատուած սոյն դրամատան Օսմանեան անանուէն ընկերութիւնը, կը կատարէ պանգայի վերաբերեալ ամէն կարգի գործառնութիւններ, կը մասնակցի առեւտրական, սեղանաւորական և ամէն կարգի հանրագուտ ձեռնարկներու, հանքերու և գործարաններու շահագործման ևն. : Կը ստանձնէ նաեւ գանձումը ամէն կարգի ատուքերու ինչպէս տասանորդ ևն. : Ընկերութեան տեւողութիւնը 50 տարի է, կեդրոնը ըլլալով Միտիլլի, մասնաճիւղեր ունի Պոլիս, Իզմիր, Սէլանիկ, Աթէնք և Բիրէ :

Ընկերութեան դրամագլուխն էր մինչեւ 1904՝ 6 միլիոն Ֆր. կամ 264,000 Օսմ. ոսկի 24,000 բաժնեթուղթով իւրաքանչիւրը 11 ոսկի կամ 250 Ֆրանգ ամբողջովին վճարեալ :

Բայց շուկենաւային ձեռնարկութիւնները, նոյնպէս էրէյլի մէջ ընկերութեան հանքային շահագործութեան վերաբերեալ գործառնութիւնները՝ դրամագլխին կարեւոր մէկ մասը խորած ըլլալով 1905 Մայիս 19ին դուրմարուած բաժնետէրերու ընդհանուր ժողովը, որոշեց վարչական ժողովոյ առաջարկութեան վրայ դադրեցնել ուրիշ գործերը, պահելով միմիայն դրամատան վերաբերեալ գործառնութիւնները : Այս կարգադրութիւնը կարեւոր մնասմը պատճառելով նոյն ընդհանուր ժողովը քուէարկեց 264,000է 168,000ի իջեցնել դրամագլուխը, 11էն 7ի իջեցնելով նաեւ իւրաքանչիւր բաժնեթուղթի անուանական արժէքը : Ուրեմն Միտիլլիի դրամատան ներկայ դրամագլուխն է 168,000 ոսկի որ կը ներկայացնէ 24,000 բաժնեթուղթ իւրաքանչիւրը 7 ոսկիի : Բաժնետէրերու

ժողովը իրաւունք տուաւ միեւնոյն ատեն վարչական ժողովին, պէտք եղած ատեն իւրաքանչիւրը 7ական ոսկիէն 36,000 բաժնեթուղթ կամ միեւնոյն քանակութեամբ պարտաթուղթ հրապարակ հանել: Ասկէ զատ նաեւ հիմնադիրներու համար 100 բաժին որոշուելով, ընդունուած է նաեւ անոնց մասնակցութիւնը զուտ հասոյթին հետեւեալ կերպով: Վճարուած դրամագլուխին վրայ 100ին 5 տոկոս: Մնացորդը կը բաժնուի հետեւեալ կերպով: Պահեստի դրամագլուխին վրայ 100ին 10, վարչական խորհուրդին 100ին 10, տնօրէնին և պաշտօնէութեան 100ին 5, հիմնադիրներուն բաժին 100ին 10, բաժնետէրերու 100ին 65: Այս դրամատան բաժնեթուղթերը 1900ին կ'արժէին 8.50 ոսկի 1901ին 8.75, իսկ յաջորդ տարիները հետզհետէ եղած են 8.50, 6.75, 6.60, 6 ոսկի, այժմ կ'արժեն 5.20:

* * *

Սակարանի արժեթուղթերուն և պարտաթուղթերուն վրայ մեր տուած ծանօթութիւնը ահաւասիկ լրացաւ: Գործի կեանքին և մանաւանդ սակարանական գործառնութեանց հետամուտ անձեր, անտարակոյս պիտի հետաքրքրուին և օգտուին այս ծանօթութիւններէն որոնց նման կատարեալ տեղեկութիւններ չեն երեւցած մինչեւ հիմա, հակառակ մեր ամէն օր պատահելուն կարգ մը արժեթուղթերու և պարտաթուղթերու անուններուն, որոնց գոյութեան ու ծագման մասին շատ նուազ տեղեկութիւն ունինք:

ԱՐԻՒ ՄՈՒՊԱՀԵԱՃԵԱՆ

ՆՃԱՆԱԻՈՐ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼՆԵՐ

(1 Յուլիս 1905—1907 Օգոստոս 1)

1. ԱՔԻԿ ԷՖ. ՈՒՆՃԵԱՆ. — Ծնած է Կ. Պոլիս 1831ին, նախապէս մանրավաճառ և յետոյ վաճառական: Երկար ատեն Գասթէմունի բնակած է և հոն հետզհետէ ընդարձակելով իր առեւտրական գործերը կառավարական պաշտօնատանց հայթայթիչ եղած է: Յետոյ Էտիրնէ Բ. դօրաբանակին գլխաւոր հայթայթիչը եղած է իր եղբոր Մաթուս ԷՖ. Ունճեանի հետ: Հուսկ ուրեմն Կ. Պոլիս Սպարապետի դրան հետ մեծ գործառնութիւններ ունեցած է: Իր հաւատարմութիւնը և իրր վաճառական պատուաւոր գործառնութիւնները Կայսերական զնահատութեան արժանացած են, և պատուուած է աստիճաններով և պատուանշաններով, այսպէս բարձրացած էր Պալայի աստիճանին և ունէր Օսմանիյէ առաջին և Մէճիսիյէ երկրորդ պատուանշանները:

Որչափ պիտական շրջանակի նոյնքան ևս Պատրիարքարանի շրջանակին մէջ ծանօթ անուն մը եղած է ինքը: 1860էն սկսեալ յաճախ անդամակցած է Պատրիարքարանի ժողովներուն, ինչպէս նաև. նախ Բերայի և ապա Գատըղիւղի Թաղական Խորհուրդներուն, 1865ին Ելմտից Հոգաբարձութեան անդամ ընտրուած և հրատարած է: Իր ամէնէն արդիւնաշատ գործերը եղած են Սովելոց, ինչպէս նաև անոր յաջորդող Արհեստական վարժարանի Յանձնաժողովներու անդամակցութիւնները, և Արմաշի Դպրեվանուց — որ իր նախաձեռնութեամբը կազմակերպուած էր — և Սանասարեան վարժարանի Կ. Պոլսոյ Խնամակալութիւններուն: Ինչ-

պէս իր աշխատութիւնները նոյնպէս նաեւ իր նուէրները չէ զլացած իր պատկանած համայնքին կրթական եկեղեցական և բարեսիրական հաստատութեանց : Արմաշու Դպրեվանքին մեծագոյն բարերարը հանդիսացած է , իր կողմէն գոցելով նոյն հաստատութեան տարեկան բացը : Ասկէ զատ նշանակելի են Սկիւտար Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ վերաշինութիւնը 1888ին՝ նախորդ տարւոյ հրդեհէն յետոյ , և Ա.զ.գ. Հիւանդանոցի Գ. Թեւին Ունճեան յարկաբաժինին շինութիւնը և ուրիշ բազմաթիւ նպաստները զանազան հաստատութեանց՝ որոնց թիւը կրնայ շատ երկարիլ : Վախճանեցաւ 1905 Օգոստոս 13ին և թաղուեցաւ Շիշիի գերեզմանատունը :

2. ԳՐԻԳՈՐ ԷՖ. ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ ծնած է 1828ին Գուճգարու , և որդին է սրմաքէշ Յովհաննէս անուն պարզ արհեստաւորի մը : Նախապէս հօրը արհեստին հետեւեցաւ , յետոյ վաճառականութեան ձեռնարկեց : Ինքն ալ հայթայթիչ եղաւ Սպարապետի դրան և Մովային նախարարութեան , միւս կողմէն զբաղելով նաեւ սեղանաւորութեամբ : Օսմանեան կառավարութիւնը պատուած էր Միւթէմայիլի աստիճանով և Ա. Մէճիալիյէ և Գ. Օսմանիյէ պատուանշաններով :

Պատրիարքարանի շրջանակին մէջ ծանօթ է իբր վազեմի և փորձ ժողովական :

Բերայի թաղին կարեւոր ծառայութիւն մը մատուցած է 1877ին Ալգազարր գրաւումէ փրկելով : Իր հեղինակութիւնը կրնայ համարուիլ Կալուածոց Հոգարարձութիւնը որ խիստ օգտակար եղած է թաղին :

Պատրիարքարանի ժողովներու մէջ առաջին անգամ 1865ին Նլմալից Հոգարարձութեան անդամակցութեան կոչուած է , յետոյ 1865-67 , 1872-73 , 1874-76 , 1877 եռամսեայ , 1878-80 շրջաններու քաղաքական ժողովի

անդամակցութիւն վարած է : Երկար ատեն ազգային շրջանակէ քաշուելէն յետոյ, 1896ին առժամեայ Խառն Ժողովի և յետոյ 1896էն մինչեւ իր մահը կրկին Քաղաքական Ժողովի անդամակցած է :

Իր օժանդակութեամբը վերաշինուած է Գումգարուի Ս. Լուսաւորչեան աղջկանց վարժարանը, վերջին երկրաշարժէն յետոյ, ինչպէս նաեւ ինքը մատակարարած է իր եղբօրը Տիգրան Գարակէօզեանի կտակին հետեւանօք Որբանոցին սահմանեալ մասը :

Մեռաւ 1905 Սեպտեմբեր 2ին և թաղուեցաւ Շիշլիի գերեզմանատունը :

3. ՆԵՐՍԷՍ ԵՊԻՍ. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ ծնած է 1842ին Կ. Պոլիս Սամաթիա թաղը, ուր առած է իր նախնական կրթութիւնը, և յետոյ Մայր Վարժարանի մէջ աւարտած իր ուսման շրջանը 1860ին : Յետոյ Ամասիա գացած և հոն 1863ին սարկաւագ և 1865ին վարդապետ ձեռնադրուած է. 1867ին Կ. Պոլիս կուգայ և Սամաթիոյ (1867-73) և Բերայի (1873-1883 և 1885-88) քարոզչութիւնները կը վարէ : Այդ միջոցին կ'անդամակցի Կրօնական Ժողովին (1874-76, 1878-80, 1886-88 շրջաններու) և զանազան խորհուրդներու և յանձնաժողովներու :

Գաւառական առաջնորդութեանց ալ գացած է. այսպէս 1883-85՝ Թօգատի առաջնորդ, 1888-89՝ Տրապիզոնի Պատր. Փոխանորդ, 1890-1898՝ Իզմիրի առաջնորդ, 1899-1900՝ Վանայ Պատր. փոխանորդ, 1901-1903 Թոտոսթոյի և 1904-1905 Տրապիզոնի առաջնորդ եղաւ : 1889էն մինչև 1891 Կ. Պոլսոյ մէջ Պատրիարքական Փոխանորդի պաշտօն վարած է և միշտ լաւ անուն թողած է իր պաշտօնավարութեանց մէջ :

Վախճանեցաւ 1905 Նոյեմբեր 4ին Տրապիզոնի մէջ և թաղուեցաւ եկեղեցւոյ բակը :

4. ԳԱՅՐԻԷԼ ՓԱՇԱ ՍԵՒԵԱՆ ծնած է 1822 Յունվ. 6ին Բերա : 1835ին վիեննայի Մխիթարեանց վանքը կը դրկուի կրօնաւոր ըլլալու համար , սակայն 1843ին վանքը կը ձգէ և Կ. Պոլիս կայսերական բժշկական վարժարանը կը մտնէ , ուրկէ 1849ին վկայական կը ստանայ : 1851ին ծովային գինուորական բժիշկներու դասակարգը կ'անցնի և բազմաթիւ ճամբորդութիւններ կը կատարէ մարտանաւերու հետ : 1860ին անդամ կ'ընտրուի Կայսերական բժշկական ընկերութեան և 1862ին հիւանդանոցի բժիշկ կ'ըլլայ : 1871ին ծովային բժշկական նորակազմ խորհուրդին անդամ կ'անուանուի վիրաշայի աստիճանով և յաջորդ տարին դեր-նախագահ կ'ըլլայ նոյն մարմնոյն :

1876ին Կարմիր Մահիկին ընկերութեան հիմնադրաց ժողովին և 1892ին Բ. Գուռը գումարուած առողջապահական ժողովին կ'անդամակցի :

1892ին շիվա-փաշայութեան աստիճանին կը բարձրանայ և 1894ին Գ. Օսմանիյէ և 1896ին Բ. Մէճիտիյէ պատուանշանները կը ստանայ :

1897ին հանգստեան կը կոչուի :

Իսկ տոհմային-եկեղեցական շրջանակին մէջ 1878ին հոգաբարձու եղած է շէյ-հուովմէականաց Օրթագիւղի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ վարժարանին : 1879 Հոկտ. 28ին մայրենի եկեղեցւոյ գիրկը դարձած է և Օրթագիւղի թաղականութեան պաշտօնին կոչուած է միջոց մը :

Գրական աշխատութիւններ ալ ունեցած է որոնցմէ շատ քիչերը միայն հրատարակուած են : Ասոնցմէ աշխարհաբար ոտանաւորները և ոսկեգարու գրաբարով թարգմանուած Տեղեւնաբը և նախնեաց Հելլենարանութեան վրայ գիրի առած ուսումնասիրութիւնը ծանօթ են :

Մեռաւ 1905 Նոյեմբեր 27ին :

5. ԳԱՅՐԻԷԼ ԷՓ. ԷԼԻԿԻԻՋԷԼՍԱՆ.—Ծնած է 1844ին

Կ. Պոլիս Սամաթիա թաղը : Նախնական ուսումը Սահակեան վարժարանի մէջ ստանալէ յետոյ առեւտրական ասպարէզ մտած է : Հմուտ հայերէն և անգլիերէն լեզուաց, առեւտրական գործով Պարսկաստան ուղեւորած և պարսիկ լեզուին ալ հմտացած է : Թէեւ գրական երկեր չէ ընծայած սակայն ինքը մասնաւոր սէր մը տածած է Պարսիկ գրականութեան համար՝ որմէ ձեռագիր թարգմանութիւններ թողած է :

Հանրային պաշտօններ շատ հազուադիւարէն վարած է, իր մահէն յետոյ երեւան ելաւ իր մէկ կտակը որով 500 ռսկի կը թողուր իբր անձեռնմխելի դրամագլուխ, տոկոսովը Սամաթիոյ և Կեդրոնական վարժարաններու աղքատ ուսանողաց գրական պիտոյք հայթայթելու համար :

Մեռաւ 1905 Դեկտեմբեր 28ին և թաղուեցաւ Շիշլիի գերեզմանատունը :

6. ՆԵՐՍԷՍ ԱՐՔԵՊ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ. — Ծնած է 1828 Մարտ 22ին Ռօտոսթոյի մէջ : Աշխարհական անունն է Կարապետ : Կանուխ Երուսաղէմ կ'երթայ և 1854ին վարդապետ կը ձեռնադրուի և Պէրուժ տեսուչ կը զբոսնի : 1856–1863ի Աւագ թարգման, և 1863–65 Հնդկաստանի նուիրակ կ'ըլլայ : 1876ի Եպիսկոպոս կը ձեռնադրուի և 1877ին Ռօտոսթոյի առաջնորդ կ'ընտրուի և սամնեմէկ սարի արդիւնաւոր պաշտօնավարութիւն կ'ունենայ : 1888ին Երուսաղէմ կը դառնայ և Դարպասապետ կ'անուանուի : 1896ին Կ. Պոլիս և Թէքիրտաղ կ'ուղեւորի և դարձին կրկին Դարպասապետ և Պատ. Փոխանորդ կը կարգուի, և մինչև իր մահը կը վարէ այդ պաշտօնները :

1893ին Արքեպիսկոպոսութեան ախտողոս կը ստանայ : Վախճանեցաւ 1906 Յունվար 10ին Երուսաղէմի մէջ :

7. ՄԱԿԱՐ ԵՊ. ԲԱՐԵՈՒԴԱՐԵԱՆ.—Ծնած է 1836ին Շուշիի մէջ, և երիտասարդութեան միջոցին Երուսաղէմ գացած և Ս. Յակոբեանց վանքի միաբան եղած է: 1868ին վարդապետ կը ձեռնադրուի Մելիքսեդեկ Վրդ. Մուրատեանի հետ, յետոյ Արքեպիսկոպոս, որուն հետ թէ՛ երկրակից էր և թէ՛ մտերիմ բարեկամ:

1872ին այս երկու եկեղեցականները՝ Մովսէս Վ. Կէօմրիւքճեանի հետ, միաբանական անհամաձայնութեան մը պատճառաւ թողուցին Երուսաղէմի վանքը և Կ. Պոլիս եկան ուր մտադիր էին վարժարան մը հիմնելու: 1876ին Մելիքսեդեկ Վրդ. Իզմիրի առաջնորդ կ'ընտրուի և Մակար Վրդ.ը իրեն հետ Իզմիր կը տանի իրր Առաջնորդական փոխանորդ:

Մակար Վրդ. հոն երկար ատեն կը մնայ և օգտակար կ'ըլլայ Իզմիրի վիճակին իրր քարոզիչ, լուսարար և պահ մըն ալ հիւանդանոցին տեսուչ: Յետոյ իր ծննդավայրը Ղարապաղ կը դառնայ և ինքզինքը գրական աշխատութեանց կը նուիրէ: Իր ամէնէն նշանաւոր գործն է Աղուանից երկիր եւ դրացիք անուն երկհատոր գործը որ Իզմիրեանց մրցանակով ալ վարձատրուած է: Արդի Ս. Հայրապետը Մակար Վրդ.ը կոչեց Էջմիածին ուր վարեց լուսարարապետի և Սինոդի անդամակցութեան պաշտօնները: 1894ին եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ:

Իր հրատարակեալ երկերը տասնէն աւելի են:

Վախճանեցաւ 1906 Փետր. 7ին Էջմիածնայ մէջ:

8. ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍ ԱՐՔԵՊ. ՉԱՄԻՂԵԱՆ.—Ծնած է 1838 Մարտ 9ին Կ. Պոլիս Լսնիկա թաղը: Աշխարհական անուն է Ռուբէն: Նախնական ուսումը կ'առնէ Մայր-Վարժարանին մէջ: Յետոյ պահ մը ուսուցչութեան պաշտօնով էտիրնէ կ'երթայ: 1861ին կուսակրօն քահանայ կը ձեռնադրուի Գատը-Գիւղի մէջ: 1862ին գաւազանի

Իշխանութիւն և 1865ին ծայրագոյնութեան աստիճան կը ստանայ, երբ ինքը Պալատու քարոզչութեան պաշտօն կը վարէր: 1867ին Պրուսայի առաջնորդ կ'ընտրուի և յաջորդ տարին նոյն վիճակին վրայ եպիսկոպոս կը ձեռնադրուի: 1871ին Քէօթահիա կ'երթայ քննիչութեան պաշտօնով:

Քսանեհինգ տարի արդիւնաւորապէս Պրուսայի առաջնորդութիւնը վարելէ յետոյ 1891ին Կ. Պոլիս կուգայ և այլ ևս չի վերադառնար Պրուսա: 1895ին Կեդր. Վարչութիւնը իր հրատարականը կ'ընդունի: 1896 Յուլիս 27ին Կ. Պոլսոյ Պատրիարքական տեղապահ կ'ընտրուի և չորս ամիս կը պաշտօնավարէ:

Իր բարւոք ծառայութեանց համար Կայսերական կառավարութենէն կը ստանար ամսաթոշակ և պատուուած էր Ա. կարգի Մէճիտիէ և Բ. կարգի Օսմանիէ պատուանշաններով:

Վախճանեցաւ 1906 Ապրիլ 7ին և թաղուեցաւ Շիշլիի գերեզմանատունը:

9. ՅԱԿՈՒ ԷՖ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ. — Ծնած է 1833 Նոյեմ. 13ին և մկրտուած Մայր եկեղեցւոյ մէջ: Իր նախնական ուսումը կը ստանայ Լանկոյի Լուսաւորչեան վարժարանին մէջ: Քառասունական թուականներուն սկիզբը իր ծնողքը բողոքականութեան կը յարի և Յակոբ ԷՖ. այդ առթիւ կը փոխադրուի 1843ին Տքղ. Համլինի Պէպէքի մէջ բացած Աստուածարանական վարժարանը, ուրկէ շրջանաւարտ կ'ելլէ 1849ին և ուղղակի Ամերիկա կ'ուղեւորի եռամսեայ տաժանելի ճամբորդութեամբ մը: Չորս տարի կը մնայ կաղմարարութեան հետեւելով: 1854ին Վէզիր խանի մէջ կաղմարարութեան գործանոց մը կը հաստատէ և օրէ օր իր գործառնութիւնները կ'ընդարձակէ անվհատ աշխատութեամբ, և իր հասարակութեան

մէջ կարեւոր դիրք մը կը գրաւէ : 1868ին Բողոքականաց Ազգապետութեան պաշտօնին կը կոչուի և լայնամիտ ոգւով կը վարէ այդ պաշտօնը մինչև 1888 երբ կը հրաժարի այդ պաշտօնէն :

Ունի նաև գրական աշխատութիւններ , որոցմէ ծանօթ է Խորհուրդի հաշտացեղոց 'անուն երկասիրութիւնը և Բիւրակնի ու Աւեսաբերի մէջ գրած քանի մը յօդուածները :

Մեռաւ 1906 Մայիս 22ին և թաղուեցաւ Շիշիի Բողոքականաց գերեզմանատունը :

10. ՊԵՏՐՈՍ ԷՖ. ԱԶԱՐԵԱՆ.—Ծնած է 1851ին ի Կ. Պոլիս : Ստացած է բարձրագոյն կրթութիւն , պատկանելով ծանօթ և հարուստ ընտանիքի մը : Աւելի գործնական կեանքի մէջ փայլուն ձիրքեր ցոյց տուած է հօրենական վաճառականական գործառնութիւնները շարունակելով , և իր կարողութիւնը և ձեռներէցութիւնը ուշագրաւ հանգամանք ունենալով Կ. Պոլսոյ Առևտրական Սենեակի նախագահութեան կարեւոր պաշտօնին կոչուած է և երկար ատեն օգտակարապէս վարած է այդ պաշտօնը :

Իրր նախանձախնդիր անձնաւորութիւն իր պատկանած Հայ-հռոմէական համայնքին վարչական գործոց ալ նպաստած է : Մասնաւորապէս իր բարերարութիւնը վայելած են Հաճընի և Պիլէճիկի Հայ-հռոմէականաց վարժարանները , ինչպէս նաև Պէօյի-քտէրէի և Բէնտիքի կարօտ դասակարգը :

Մեռաւ 1906 Օգոստոս 21ին ի Ֆրանսէնպատ (Աւրստրիա) , ուր գացած էր իր անձը դարմանելու :

11. ՆՇԱՆ ԷՖ. ՍԷՖԷՐԵԱՆ . —Ծնած է 1848ին Կ. Պոլիս և խնամեալ դաստիարակութիւն մը ստացած

է : Արտակարգ ընդունակութիւն ունենալով, կարողութեամբ իւրացուցած է թուրքերէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն և յետոյ յունարէն ու գերմաներէն լեզուները : Կանուխէն Արտաքին գործոց նախարարութեան մէջ պաշտօնի մտած է եւ հետզհետէ, առաջանալով կարեւոր պաշտօններու կոչուած է : 1880ին Քաղաքական ճիւղի դիւանապետ և յետոյ Հիւպատոսարաններու ղեկավարին Տնօրէն եղաւ : Միջոց մը Արտաքին գործոց նախարարութեան ընդհանուր քարտուղար և Պետական Խորհրդոյ քաղաքային ճիւղին անդամակցութիւնը վարելէ յետոյ 1894ին անուանուեցաւ Բ. թարգման Կայսերական Պալատան և Տեսուչ օտար մամլոյ դիւանին :

Իր ուղղամիտ ծառայութեանց համար պատուուած էր Պալայի աստիճանով և ունէր Ա. կանակուռ Մէճիտիէ և Ա. կարգի Օսմանիէ պատուանշաները, ինչպէս նաև ոսկի և արծաթ Իմթիազ և ոսկի Լիազաթ շքադրամներ :

Մեռաւ 1906 Օգոստոս 24ին և թաղուեցաւ Շիշլիի գերեզմանատունը :

12. ՆՆՐԻՄԱՆ ԽԱՆ.— Ծնած է 1836ին Թէհրանի մէջ և սերունդն է Պարսկաստանի Հայ-հռովմէական նշանաւոր ընտանիքներէն մէկուն : Իր նախնական ուսումը ստացած է նախ Պարսկաստանի և ապա Բարիդի մէջ : Հմուտ էր թուրքերէն, Հայերէն, Պարսկերէն, Գրանսերէն և Գերմաներէն լեզուներուն : Բարիզէն Պարսկաստան դարձին պետական ծառայութեան մէջ մտած է, ուր իր ցոյց տուած կարողութիւնները զինքը արագ արագ առաջացուցին, մինչեւ որ 1878ին Վիեննայի դեսպան անուանուեցաւ : Մինչեւ 1904՝ այսինքն 26 տարի շարունակ նոյն պաշտօնը վտրեց կատարեալ արժանաւորութեամբ և միշտ գնահատուեցաւ Պարսից Շահին կողմէ, որ զինքը պատուած էր Առիւծ և Արեգակ պատուանշանին ադամանդակուռ

աստիճանովը, որ շատ հազուադէպ կերպով կը շնորհուի ։
Վիեննայի արքունեաց և բարձր շրջանակին մէջ ալ
մեծ համար մ' կը վայելէր ։ Քանիցս դիւանագիտական
պաշտօններով Եւրոպայի զանազան արքունիքները այցե-
լած է, ինչպէս նաեւ Կ. Պոլիս . հոս ամուսնացած է Տա-
տեան ընտանիքին փեսայանալով ։

Բանասէր ու ուսումնասէր ալ էր, և իր օժանդա-
կութիւնը չէր զլացած Պարսկաստանի Հայ վարժարան-
ներուն, 7 ձեռագրան նպաստներ ընելով ։

Երո ու 1906 Օգոստոսի մէջ յՕսպանտ (Պելճիզա) ։

13 . ՆԱՀԱՊԵՏ ԵՊՍ . ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ .— Ծնած է 1848ին
Ախլցխայի մէջ ։ Աշխարհական անունն էր Արչակ իր նախ-
նական կրթութիւնը առած է Թիֆլիսի Ներսէսեան վար-
ժարանին մէջ, և յետոյ աշակերտած է տեղւոյն պետա-
կան գիմնադիտնի երկրորդական կրթութիւն ստանալու
համար, իսկ բարձրագոյն և մասնագիտական ուսումը
ստացած է Մոսկուայի համալսարանին մէջ ։ Մեծ հմտու-
թիւն ունէր Ռուսերէնի և մանաւանդ մասնագէտ մըն էր
բնական և մաթէմատիքական գիտութեանց ։ Մոսկուա-
յէն դարձին Թիֆլիսի Ներսէսեան վարժարանին տեսուչ
կը կարգուի և կատարեալ ձեռնհասութեամբ կը վարէ այդ
պաշտօնը ։ Գէորգ Դ. Կաթողիկոս գնահատելով Նահա-
պետեանի կարողութիւնը 1881ին զինքը կը հրաւիրէ Էջ-
միածին Գէորգեան Ճեմարանի լիազօր տեսչութեան և
Ռուսահայոց դպրոցական և կրթական գործոց խորհրդա-
կանի կարեւոր պաշտօններով ։ Նահապետեան նշանակելի
ծառայութիւններ կը մատուցանէ Գէորգեան Ճեմարանին
բաւական երկարատեւ պաշտօնավարութեամբ մը և գնա-
հատելի անձնուիրութեամբ մը ։

Մակար Կաթողիկոսի փափաքով 1888ին կուսակրօն
քահանայ կը ձեռնադրուի Ներսէս եպս . Խուզավէրդեանէ

Ս. Գայիանէի վանքին մէջ : Որքան կարող առուցիչ նոյնքան նաեւ տիպար ու պարտաճանաչ եկեղեցական մը կը հանդիսանայ :

1891ին կը թողու Գէորգեան Ճեմարանի բնօրինակ պաշտօնը և կը ստանձնէ Կարսի փոխ-առաջնորդութեան պաշտօնը :

1894ին հանդուցեալ Ս. Հայրապետը Ս. Իջմիածին կոչեց զինքը : Նահապետ վրդ . Ն. Ս. Օծութեան ամենէն վատահելի խորհրդականը դարձաւ վարչական, կրօնական և դպրոցական գործերու մէջ : Կալուածական գործոց միջոցին ատեն մը հարկադրուեցաւ Մայր Աթոռը թողուլ և առանձնանալ Արիմու Ս. Խաչ վանքը : Եւր 1905 Օգոստոս 1/14ի կայսերական Ուրբազով եկեղեցական կալուածները վերադարձուեցան, Նահապետ վարդապետ դարձաւ Մայր Աթոռ և ի վարձ իր անձնուէր աշխատութեանց եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ (1905) և Սինոդի անդամ նշանակուեցաւ :

1906ի սկիզբները Թիֆլիս ղրկուեցաւ՝ Կովկասի կառավարիչին քով ներկայացնելու համար փոխանորդաբար Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, եկեղեցական կալուածներու վերադարձուելու գործը կարգադրելու համար :

Նահապետ եպիս . Նահապետեան՝ այնպիսի ատեն մը որ ամենէն աւելի իրեն նման եկեղեցականներու պէտքը զգալի էր ծերունի Կաթողիկոսին քով, կը վախճանի 1906 Հոկտեմբեր 1ի Նոր Նախիջեւանի մէջ :

14. ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԷՖ. ՊՕՅԱՃԵԼԵՆ Ժնած է Կ. Պոլիս Օրթոդոքս թաղը : Պետական ծառայութեան մէջ բարձրացած է մինչեւ Արքունի կալուածոց անօրէնութեան պաշտօնին, սակայն մեր մէջ աւելի ծանօթ եղած է Պատրիարքարանի շրջանակին մէջ իր մատուցած ծառայութիւններով : Իր տոհմային շրջանակին մէջ մուտքը կը սկսի

1867ին երբ առաջին անգամ իր բնակած Թաղին Օրթա-
գիւղի վարժարանին նպաստամատոյց մարմնոյն գանձա-
պետութեան կը կոչուի : Յետոյ 1870 Մարտ 6ին Տնտես.
Խորհուրդի անդամ կ'ընտրուի և 1871 Յունվար 8ին դար-
ձեալ կը վերընտրուի և նոյն պաշտօնը կը վարէ մինչեւ
1872 Ապրիլ 29 :

1872-73ին Քաղաք. Ժողովոյ Բ. Ատենադպիր կ'ըլլայ
և 1876-77ին Ա. Ատենադպիր և յատուկ պաշտօնով Եօզ-
կատի առաջնորդարանի գործոց համար վարչական
քննիչ կը զրկուի (1876) :

1877 Հոկտեմբեր 14ին անգամ կ'ընտրուի Ուսումն.
Խորհուրդին և Ատենապետութեան պաշտօն կը վարէ մին-
չեւ 1879 : Այդ Ուսումն. Խորհուրդը ամենէն արդիւնա-
ւոր մարմիններէն մէկը եղած է : 1879ին կրկին իբր քննիչ
Տիարպէքիր կը զրկուի ընկերակցութեամբ Գարեգին Վ.
Սրուանձտեանցի :

1885-87 , 1889-91 և 1894-96 երկամեայ տարեշէր-
ջաններուն երկուս վերստին կ'անդամակցի Ազգ. Կեդրո-
նական Վարչութեան Քաղաք. Ժողովին և Պանտրրմայի
առաջնորդական խնդրոյն համար 1886ին իբր լիազօր
քննիչ Պանտրմա-Պալըքէսիր կ'ուղեւորի և կը յաջողի վերջ
տալ առաջնորդական խնդրոյն :

1895ին Պատրիարքարանի կողմանէ Համազգային Ան-
կեղանոցի վարչութեան ներկայացուցիչ կը կարգուի :

Մեռաւ 1906 Նոյեմբեր 13ին :

15. ԱՐԻՍՏԱԿԷՍ ԱՐՔԵՊԻՍ. ՍԵՂՐԱՔԵԱՆ.—Ծնած է
1845ին Երեւանու նահանգին Սուրմալու գաւառին Խալ-
Ֆալու գիւղը : Հաղիւ 10 տարեկան էր երբ մտաւ Ս. Էջ-
միածնի Ժառանգաւորաց վարժարանը , և հոն ժամանակ
մը Եղիազար եպս.ի փոքրաւորութիւն ընելէ յետոյ 1863ին
սարկաւազ ձեռնադրուեցաւ Մոսկուայի մէջ : Երկու տարի

հոն իր ուսումը կատարելագործելէ յետոյ դարձաւ էջմիածին և անմիջապէս վարդապետ ձեռնադրուեցաւ (1865), և յետոյ անմիջապէս Կ. Պոլիս անցաւ ինքնազարգացման համար : Կ. Պոլսոյ մէջ մասնաւորապէս Ֆրանսերէնի հետեւեցաւ : Մէկ տարի Պալատի Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցւոյ քարոզչութիւնը վարելէ յետոյ, 1866ին անցաւ Պեսարապիա՝ որուն առաջնորդ կարգուած էր իր հոգեւոր հայրը Եղիազար Արքեպիսկոպոս : Այդ առիթով Մոսկուա և Բեդերսպուրկ եւս այցելեց : 1867ին Շուշիի փոխառաջնորդ և քանի մը ամիս յետոյ Տաթևու վանքին Վանահայր և Յաջորդ նշանակուեցաւ : 1869ին Երնջակու Ս. Կարապետի վանահայր եղաւ և չորս տարի պաշտօն վարեց : 1874ին Ճեմարանին ուսանողներ հաւաքելու պաշտօնով շրջագայեցաւ Երեւանի, Թիֆլիզի, Ղարապաղի և Շամախու վիճակներուն քաղաքներն ու կարեւոր գիւղերը : 1875-76 տարեշրջանի Թիֆլիսի Ներսէսեան վարժարանի հայերէնի դասախօս եղաւ և 1876-80ին վարեց Արցախի Թեմին փոխանորդութիւնը : 1880-82 ուսուցիչ է Գէորգեան Ճեմարանի մէջ : 1882 Մայիս 9ին եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ և նշանակուեցաւ առաջնորդ Վրաստանի և Իմէրէթի Թեմին : 1883 Փետրվար 20ին պաշտօնի ձեռնարկեց և 1889 Դեկտեմբերին թողուց, և Մակար Կաթողիկոսի մահէն յետոյ 1890ին Սինողի անդամ նշանակուեցաւ եւ 1894ին Աստրախանի առաջնորդ : 1906ին հրաժարեցաւ և էջմիածին դառնալու վրայ ճամբայ ելած էր երբ Թիֆլիսի մէջ վախճանեցաւ : Իր վարչական զբաղմանց հետ նաեւ գրական գործունէութիւն ալ ունեցած է թարգմանելով Տրէյբրի Բաղասիրթոքեան պատմութիւնը, Էրնէսդ Նաւելի Յաւիտենական կեանքը և Հակոսահատուզեան ճանապարհորդութիւնը : Իսկ իր ինքնագիր գործերն են Երնջակու գաւառի վրայ տեղեզրական աշխատութիւն մը (1872), Ամուսնական իւրև-

դիրներ (1891), Յովհաննէս եպիսկ. Շահխաթունէանցի կենսագրութիւնը (1898), Քահանայական խնդիրը (1900) և Պատկերաց պաշտօնը Հայ եկեղեցւոյ մէջ (1904) : Թողած է նաեւ ձեռագիր վիճակի մէջ ուրիշ աշխատասիրութիւններ : Այս արդիւնաւոր եկեղեցականը վախճանեցաւ 1906 Նոյեմբեր 13ին :

16. ՄԱՄԲՐԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ.—Ծնած է Արարկիրի Ջազ գիւղը 1835ին, աշխարհական անունն է Կարապետ, կանուխէն պանդխտած է Կ. Պոլիս ապրուստի համար, և երկու տարուան անօգուտ փորձերէ յետոյ Ս. Փրկչի Աղգ. Հիւանդանոցի որբանոցը մտած է 1850ին : Հոն կը ստանայ երկու տարուան մէջ նախնական ուսում մը : Իպրոցը ձգելէ յետոյ ջանքեր կ'ընէ պատկերահանութեան հետեւելու, սակայն միջոցներու պակասութեան պատճառով կը ստիպուի Երուսաղէմի Կ. Պոլսոյ փոխանորդ Կարապետ վարդապետի քով ծառայութեան մտնել : Քանի մը տարի յետոյ կարճ միջոց մը վիմագրութեան կը հետեւի և յետոյ Յոյն նկարիչի մը քով շարաթ մը կը ծառայէ : 1857ին Կարապետ վարդապետ պաշտօնէն կը հրաժարի և Երուսաղէմ կ'երթայ Կարապետն ալ միասին տանելով, որ հոն կ'աշխատի վիմագրութեան գործը առաջ տանիլ : 1864ին Եսայի Պատրիարքի հետ էջմիածին կ'երթայ և դարձին Կ. Պոլիս ալ կը մնայ վեց ամսուան շափ : 1865ին Երուսաղէմ կը դառնայ և հայերէնի և գծագրութեան ուսուցիչ կ'անուանուի, առանց ձգելու վիմագրութիւնը և պատկերահանութիւնը : 1868ին Արարկիր կը դառնայ և կ'ամուսնանայ : 1870ին Երուսաղէմ կը դառնայ ուր կը լսէ իր կնոջ և որդւոյն մահը : 1871ին վարդապետ կը ձեռնադրուի և նկարչութեան կը հետեւի : Քիչ յետոյ Կ. Պոլիս օղափոխութեան կուգայ և անկէ կ'անցնի Եգիպտոս վանքապատկան կալուածոց գործերու համար, և տարի

մը կը մնայ հոն : Մէկուկէս տարի ալ Դամասկոսի տեսչութիւնը կը վարէ : 1881ին իբր նուիրակ Ռուսաստան կը դրկուի և հինգ տարի մերձաւորապէս կը շրջագայի : 1885 Նոյեմբեր 24ին Մակար Կաթողիկոսէն եպիսկոպոսութիւն կը ստանայ և Երուսաղէմ դառնալով Դարպասապետ կ'անուանուի , միևնոյն ժամանակ հայերէնի և կրօնի ուսուցիչ ըլլալով ժառանգաւորաց վարժարանին մէջ : 1888ին Կ. Պոլիս կուգայ իբր հրաւիրակ Տ. Յարութիւն Պատրիարքը Երուսաղէմ առաջնորդելու և մերձաւորապէս տարի մը կը մնայ : Երուսաղէմի մէջ 1889ին դպրոցներու տեսուչ կ'անուանուի և երկու տարի նոյն պաշտօնը կը վարէ , իսկ իբր դասախօս՝ հայերէնի և կրօնքի դասերը մինչև 1903 միշտ ինքը ստանձնած էր : 1891էն ի վեր կ'անդամակցէր Տնօրէն Խորհրդոյ , թէև անուանական կերպով : Մինչև վերջը նկարչութեան հետեւած և գծած է բազմաթիւ պատկերներ :

Ունի նաև գրական աշխատութիւններ : Սիրն ամսաթերթի մէջ հրատարակած է տաղեր ու յօդուածներ : Ունի նաև 1. Անկն մարդու բարեկամը , 2. Երկու խօսք եկեղեցւոյ պաշտօնէից ուղղուած , 3. Աղօթագիրք Ս. Տեղեաց , 4. Իրական կեանքի սոցնուած բարոյական պատմութիւններ , 5. Երկու խօսք Ազգ. դաստիարակութեան վրայ , 6. Երուսաղէմի վանքին անցեալէն ու ներկայէն անուն տեսրակներ և զանազան յօդուածներ կարգ մը լրագրաց մէջ՝ յաճախ անստորագիր :

Չեռագիր վիճակի մէջ ձգած է քրիստոնէութեան , ճարտասանութեան և կրօնագիտութեան վերաբերեալ դասագիրքեր և ընդարձակ հաստր մը՝ Չորս Աւեստրաններու մեկնութիւնը : Լաւ բնմասացի անուն կը թողու : Վախճանեցաւ 1907 Յունվար 11ին :

17. ՅԱԿՈՒ ԷՖ. ՈՍԿԱՆ. — Կ. Պոլսեցի , արդիւնա-

ւոր ուսուցիչ և բազմամեայ աշխատաւոր: Իր ուսումը Վենետիկի մէջ առած է և յետոյ Կ. Պոլիս գալով (1852-53) ինքզինքը ուսուցչական ասպարէզի նուիրած է: Իր մասնագիտութիւնն էր ֆրանսերէն լեզուն:

Ասկէ զատ ծառայած է Հայ գրականութեան հրատարակելով բազմաթիւ տետրակներ, ոտանաւորներ եւ ճառեր, որոնք տաղանդով և զգացմամբ գրուած են: Միայն իր քով երկարաշունչ աշխատութեան մը համար անհրաժեշտ համբերատարութիւնը պակասած է և իր գործերը ցրիւ վիճակ մը ունին այսօր:

Պատրիարքարանի ժողովներու մէջ միշտ զանազան պաշտօններ վարած է, սակայն մասնաւորապէս Ուսումնական Խորհուրդներու յաճախ անդամակցած է:

Այսպէս 1861 Ապրիլ 18ին առաջին անգամ նոյն Խորհուրդին անդամ ընտրուած և մինչև Հոկտեմբեր անդամակցած է անոր:

1874 Յուլիս 9ին երկրորդ անգամ ընտրուած է և մինչև 1877 երեք տարի պաշտօն վարած է: 1884-85 և 1891-94 շրջաններու կրկին անդամակցած է նոյն Խորհուրդին, ի բաց թողլով Ուսումնական Խորհուրդներէն կարգուած ըստ յանձնաժողովները և օժանդակ մարմինները որոնց գրէթէ միշտ գործակցած է:

Մեռաւ 1907 Յունվար 13ին:

18. ԳՐԻԳՈՐ ԽԼԿՆ ՇԼՄՏԻՆՆՆԻՆ. - Ծնած է 1852ին Կ. Պոլիս Նէնի-Գարու թաղը և որդի է մուշտակագործ Աւետիս Շամտանճեանի:

Նախնական կրթութիւնը Կ. Պոլսոյ մէջ ստանալէ յետոյ իր ուսումը շարունակած է Բարիզի մէջ և տեղւոյն առեւտրական վարժարանի շրջանը աւարտած է:

1872ին Կ. Պոլսոյ մէջ ընկերակցութեամբ իր եղբոր և հօրեղբորորդւոյն կը հիմնէ վաճառատուն մը և հետզհետէ առաջանալով կը գրաւէ առաջնակարգ դիրք:

Իր վաճառատունը տիպար հաստատութեան մը և եւրոպական համբաւ կը վայելէ իր գործառնութեանց կանոնաւորութեան և պատուաւորութեան համար :

Իբր վաճառական իր ունեցած կարողութիւնները Պարսիկ կառավարութիւնը գնահատելով Կ. Պոլսոյ Պարսկական դեսպանատան առեւտրական խորհրդական, առողջապահական խորհրդոյ Պարսկաստանի ներկայացուցիչ և դեսպանատան երկրորդ թարգման կ'անուանէ, միանգամայն պատուելով զինքը պատուանշաններով և ժառանգական խանութեան տիտղոսով :

Տոհմային եկեղեցական շրջանակի մէջ առանց գործոն պաշտօն ստանձնելու Գրիգոր խան Շամտանձեան Ազգ. Հիւանդանոցի տարեկան նուագահանդէսներու նիւթական յաջողութեան գլխաւոր սատարողներէն՝ ինչպէս նաեւ զանազան նպաստամատոյց մարմնոց քաջաւերողներէն եղած է : Մասնաւորապէս իր անհատական բարերարութիւնները բարձրագոյն կրթութեան ցանկացող պատանիներու և զրական և լրագրական գործոց ամենուստ վկայեալ է : Յանկարծական և վաղահաս կերպով կը մեռնի 1907 փետր. 1ին :

19. ՄԻՔԱՅԷԼ ԼՅՈՒՍՏԱՆՍ.— Թրքահայ ամէնէն վարպետ կատակերգակը ծնած է 1848ին Պոլսոյ քրէշ : 1853ին Կ. Պոլիս կուգայ և 1854ին կը մտնէ Ս. Փրկչեան Ազգ. Որբանոցը ուր իր հայրը՝ Միաչեայ Գէորգ պատուելի հայերէնի դասախօս էր : 1864ին ատանկարոյժի քով աշկերտութեան կը մտնէ, ու յետոյ Ազգ. Հիւանդանոցի մէջ վիրաբուժական և դեղագործական օգնականի պաշտօն կը վարէ և միջոց մըն ալ կեղծամ շինելու արհեստին կը հետեւի : 1867էն սկսեալ Սամաթիոյ և այլ թաղային վարժարանաց պարի ուսուցչութեան կը կոչուի, և 1869ին պարի դասախօսութեան յատուկ սրահ մը

կը բանայ : 1870ին առաջին անգամ թատերաբեմ կ'ելլէ Վարդովեանի խումբին մէջ :

1871-77 Վարդովեանի վարչութեան տակ թատերաբեմին ծառայելէ յետոյ Սելանիկի մէջ անկէ կը բաժնուի և Ռօտոսթօ կ'անցնի : Յաջորդ տարին կրկին կը միանայ Վարդովեանի խումբին Կ. Պոլսոյ մէջ և դարձեալ անկէ բաժնուելով առանձին խումբ մը կը կազմէ և Ադրիանօպօլիս կ'ուղեւորի : Յետոյ Ատանա (երկու անգամ) և Իզմիր կ'ուղեւորի , երբեմն թատերական ձեռնարկներով և երբեմն պարի ուսուցչութեամբ զբաղելով :

1880ին Ատանաէն Կ. Պոլիս դարձաւ և դարձեալ Վարդովեանի միացաւ : 1885ին Ս. Պէնկլեանի հետ Եգիպտոս ուղեւորեցաւ և 1886էն յետոյ երբեմն Պէնկլեանի , երբեմն Մնակեանի խումբերուն գործակցեցաւ : 1892ին պահ մը առանձին զաւեշտախումբ մը կազմեց , սակայն չկրցաւ տեւական կեանք ունենալ :

Մեռաւ կարօտ ու խեղճ վիճակի մէջ 1907 Փետրվար 2ին և թաղուեցաւ Սկիւտարի գերեզմանատունը :

18. Պ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԵՕԱՆԷՍԻՍԻ . — Ծնած է 1836ին Քիչնեւի մէջ Ռումանահայ ծնողքէ : Իր նախնական կրթութիւնը իր ծննդավայրին մէջ ստանալէ յետոյ իրաւարանութեան հետեւած է , և փաստաբանութեան արհեստը ի գործ դնելով կալուածատէր և դրամատէր դարձած է :

Իր գլխաւոր զբաղումներէն մէկը եղած է հայերէն լեզուն լատիներէն տառերով գրելու գաղափարը տարածել , որուն համար շատ աշխատած է :

1862ին առաջին անգամ այս առաջարկը հրապարակ հանած է Հայ գրականութեան զարգացման համար կարեւոր տեղեկութիւն մը անուն տեսրակով մը :

Յետոյ իր երկիրը դառնալով այս գաղափարը հոն

մշակելու ծառայած է հրատարակութեան տալով լատին տառերով հայերէն քանի մը վէպեր և ուրիշ գրուածներ, ինչպէս նաև 1882ին պահ մը Յոյս անունով թերթ մը հրատարակած է նոյն դրութեամբ յատկապէս Ռուսմանահայոց, Հունգարահայոց և այլ գաղթականներու համար, սակայն չէ կրցած երկար շարունակել : 1883ին կրկին Կ. Պոլիս կուգայ և նոյն տարին նոյն դրութեան տարածմանը և օտարներու հայերէն լեզուն ուսուցանելու դիւրութիւն տալու համար՝ Առաջնորդ գաղղիերէն-հայերէն գրուցադրութեան անուն գիրք մը կը հրատարակէ (1883) :

Աշխատած է նաև լեզուաբանութեան : Իր կարծեօք ամէն լեզու միևնոյն արմատէ կը ծագի, միայն ձայնաւորներու արտասանութեան տեսակէտով իրարմէ բաժնուելով : Այս կարծիքը ապացուցանելու համար աշխատած է կազմել Բաղդասակյան բառարան մը :

Վերջերը առանձնացած էր Բարիզ և միևնոյն աշխատութեան նուիրած էր ինքզինքը :

Սակայն ինչ որ ամէնէն աւելի յարգելի կ'ընծայէ իր յիշատակը 1903 և 1904 թուականներուն՝ Նպաստից անտուկին իր 10,000ական Ֆրանքի նուիրատուութիւններն են, և յետ մահու ազգին թողած 600,000 Ֆրանքի նոր հարատուութիւնը՝ որուն մէկ ջնջին մասը պիտի յատկանայ իր բառարանին տպագրութեան :

Մեռաւ Բարիզ Յունվար ամսուան 29ին :

21. ՏՕԳԹ. ՀԱՄԲԱՐՉՈՒՄ ՊԷՅ ՆԱԳԱՇԵԱՆ. — Ծնեալ ի Կեսարիա 1859ին. 14 տարեկան եղած ատեն Կ. Պոլիս եկած է և Նուպար-Շահնազարեան վարժարանի մէջ իր ուսումը առնելէ յետոյ Կայսերական Լիսէի շրջանն ալ աւարտած է : Յետոյ Բարիզի բժշկական վարժարանին աշակերտած և եօթը տարուան շրջանին մէջ

բժշկական վկայական ստանալով Կ. Պոլիս դարձած է : Հոս հետզհետէ առաջանալով գնահատուեցաւ , փեսայացաւ Տատեան ազգատոհմին , և անուանուեցաւ խորհրդական բժիշկ կայսերական Պալատան և Կիւմիւշ-Սուլի հիւանդանոցին , ինչպէս նաեւ պատուեցաւ Ուլա Էվվէլի աստիճանով և Մէճիտիէյի Ա. և Օսմանիէյի Բ. կարգի պատուանշաններով և շքանշաններով :

Մեռաւ 1907 Փետրվար 13ին :

22. ՏԻԳՐԱՆ ԷՖ. ՃԻՎԷԼԷԿԵԱՆ. — Ծնած է Կեսարիա 1848ին Հայ-Հռոմէական ծնողքէ : Մանկութեան ատեն Կ. Պոլիս եկած և աշակերտած է վիեննայի Մխիթարեանց Բանկալթիի վարժարանը , որուն շրջանը աւարտելէն յետոյ սեղանաւորական գործոց մէջ մտած է : Միջոց մը տեղական Ծրանսերէն թերթի մը վարչական ճիւղին մէջ պաշտօն վարելէ յետոյ Վարդան փաշայի խմբագրապետութեամբ հրատարակուած Թերճեւանը Էփեսար լրագիրին վարչութեան մէջ մտաւ իբր հաշուակալ և քանի մը ամիս ետքը եղաւ Տնօրէն-մատակարար : 1877-1885 այս ձեւով նոյն լրագիրը հրատարակելէ յետոյ 1885ին իրեն կը շնորհուի ձերիսեի Շարգիյեի արտօնութիւնը :

1899ին նաեւ արտօնատէր եղաւ Սուրհանդակի և երկու թերթերն ալ միասին վարեց : Կայսերական կառավարութիւնը գնահատելով իր ծառայութիւնները ղինքը պատուած էր Միւթէմայիղի աստիճանով և Օսմանիէյի և Մէճիտիէյի Դ. կարգի պատուանշաններով :

Մեռաւ 1907 Փետրվար 13ին :

23. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԷՖ. ՍԱՐԱՑԵԱՆ. — Կ. Պոլսեցի , փորձ ուսումնական , քաջ տաճկագէտ և ֆրանսագէտ պետական պաշտօնատար , որ 19 տարեկան հասակին մէջ

պետական ծառայութեան մտած է, և նախ էտիրնէի կուսակալութեան թարգման եղած է:

Վաթսուհական թուականներուն սկիզբը Կրթական նախարարութեան մէջ քարտուղարութեան պաշտօնի կը կոչուի: 1889ին գրաքննիչ կը կարգուի և 1874ին Մէարիֆ Մէճլիսի անդամ: 1876ին Եոզղատ կը ղրկուի քրննիչութեան պաշտօնով և վերադարձին կը շարունակէ իր պաշտօնը մինչև 1879, երբ նոր կարգադրութեամբ մը Մէարիֆ Մէճլիսին կը ջնջուի և անոր տեղ կը կազմուի նոր վարչութիւն մը հինգ բաժանումներով իւրաքանչիւրը մէկ մէկ տեսուչի հսկողութեան ներքև: Այդ բաժանումներուն մէջ տպարանաց տեսչութեան պաշտօնին կը կոչուի ինքը:

Իր պաշտօնավարութեան միջոցին Կայս. Լիւէին մեծ ծառայութիւններ կը մատուցանէ, ինչպէս նաև օսմաներէն դասական ուսուցման համար պատրաստելով դասագիրքեր որոնք մինչև հիմա կը գործածուին Օսմանեան վարժարանաց մէջ: Կը պատուուի Ուլայի Բ. աստիճանով և Գ. կարգի Մէճիսիյէ պատուանշանով:

Տոհմային եկեղեցական շրջանակի մէջ ալ գործօն ծառայութիւններ մատուցած է՝ Խասգիւղի Թաղական Խորհուրդին անդամակցելով, ինչպէս նաև Բերայի Թաղային Խնամակալութեան: Խասգիւղի Գալֆաեան Որբանոցին և Բերայի Արհեստանոցին վրայ ալ նշանակելի խնամք ունեցած է:

Պատրիարքարանի Ժողովներուն անդամակցած է բազմիցս, Տեսուչ Խորհուրդներէն 1864 Մայիս 1ին՝ Ելեմտից Խորհուրդի առաջին անգամ անգամ ընտրուելով և սկզբնաւորութիւն ընելով:

1907 Մարտ 10ին մեռաւ եօթանասունէն աւելի տարիներով ծերացեալ և թաղուեցաւ Գնալը կղզի:

24. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԷՑ. ԱԼԱՃԱՃԵԱՆ. — Ծնած է Կ. Պոլիս 1835-36ի միջոցներուն : Իր նախնական կրթութիւնը առած է Ս. Փրկչեան Ազգ. Որբանոցին մէջ և առաջին անգամ հոն օգնական ուսուցչութեան պաշտօնի կը կոչուի : Պահ մը ևս Քէօթահիայի Ազգ. վարժարանին մէջ ուսուցչութիւն ընելէ յետոյ Կ. Պոլիս կը դառնայ եւ Տնանկաց մատակարարութեան քարտուղար կ'ըլլայ : 1860-63 շրջանին Բերայի եւ այլ թաղային վարժարանաց մէջ հայերէն լեզուի դասախօսի պաշտօն կը վարէ : 1863ին Տքղ. Մանուէլ Իւթիւճեանի կիշիկիա անուն առողջապահական թերթին խմբագրութիւնը եւ արտօնատիրոջ բացակայութեան նաեւ տնօրէնութիւն կը վարէ մինչեւ 1866 : Այդ թուականին Ալաճաճեան կը բաժնուի և ինքը իր հաշուոյն կը սկսի հրատարակել Փռնջը որ 44 տարի իր վարչութեան ներքեւ հրատարակուած է զանազան կերպարանափոխութիւններով : Գրած է նաեւ Նեկսարիճե կոչու անուն թատերական գործ մը (1861) և Տողիկի անուն ոտանաւորներու տետրակ մը (1874) :

Պահ մը մասնակցած է նաև Արեւելի խմբագրութեան :

Պատրիարքարանի շրջանակին մէջ իբր ժողովոյ ատեն նադպիր հանրածանօթ էր : Այսպէս 1865ին Ելեմաից Հոգարարձութեան և 1877ին Տնտեսական և 1891ին Ուսումնական Խորհուրդներու անդամակցած է, ինչպէս նաև բազում յանձնաժողովներու և մասնախումբերու :

Մեռաւ 1907 Մարտ 15ին և թաղուեցաւ Ակիւտար :

25. ԳՐԻԳՈՐ ԷՑ. ԶԱՔԱՐԵԱՆ. — Ծնեալ 1855 Ապրիլ 1ին Արարկիր : Կանուխէն Կ. Պոլիս եկած է և նախնական կրթութիւն առնելէն յետոյ Կայս. Լիսէի մէջ երկրորդական կրթութիւն ստացած է : Յետոյ յաջողապէս տուած էր նաև երկրաչափի քննութիւններ կալա-

Թա-Սէրայի երկրաչափական վարժարանին մէջ : Ուսուցչութեան ուսուցչութեամբ զբաղած էր բաւականատեան , մասնաւորապէս Պէրպէրեան վարժարանին մէջ նոյն ճիւղին ուսուցչութիւնը ընելով և Գատրգիւղի Արամեան վարժարանի տեսչութիւնը վարելով :

Յետոյ իրաւաբանական վարժարանի աշակերտած է կրկին և շրջանը աւարտելով փաստաբանութեամբ զբաղած է , մերթ ընդ մերթ դասախօսի պաշտօններ ալ ըստանձնելով զանազան դպրոցներու մէջ : Պէրպէրեան էֆ.ի բացակայութեան միջոցին Պէրպէրեան վարժարանին վարչութեան կ'անդամակցէր :

1906ին Սանասարեան իմամակալութեան կողմանէ իբր քննիչ կարին զրկուեցաւ և վերադառնալէն յետոյ տեսչական պաշտօնով վերստին կարին զրկուեցաւ , ուր կարճ պաշտօնավարութենէ մը յետոյ մեռաւ 1907 Մարտ 23ին :

26. ՏՕՔԹ. ՌՈՒԲԷՆ ԷՖ. ՃԷԼԱԼԵԱՆ. — Ծնած է 1844ին Խասգիւղի մէջ ուր ստացած է նաև իր նախնական ուսումը : Աշակերտած է նաև Աղզ . Որբանոցի և Սկիւտարի Ճեմարանին : Յետոյ փայլուն շրջան մը բողոքեց կայս. բժշկական համալսարանին մէջ և 1869ին Բարիզ գնաց ուր աշակերտեցաւ բժշկական համալսարանին :

1870-71ին Ֆրանք և Իերման պատերազմին պատճառաւ մեկնեցաւ Բարիզէն ու անցաւ Պրիս քաղ. և յաճախեց տեղւոյն բժշկական համալսարանը : 1873ին շատ յաջող քննութենէ մը յետոյ վկայական ստացաւ և կ. Պոլիս դառնալով պահ մը օգնական բժշկի պաշտօն վարեց Աղզ . Հիւանդանոցի մէջ և 1876ին բժշկապետ անուանուեցաւ : 1879էն յետոյ թողուց այդ պաշտօնը և սկսաւ ինքզինքը ամբողջական ամբողջութեան հետ զբաղել :

Գործունեայ , ընթերցասէր և արուեստին լուրջ հե-

տեւող անձ մը եղած է, և չէ սահմանափակուած միայն իր արուեստին մէջ, և ծառայած է նաեւ հանրութեան, երիտասարդութեան օրերուն պահ մը բեմական արուեստը մշակելով և ի վերջոյ բժշկութեան միջոցին կարգ մը վարժարաններու մէջ առողջապահութեան դասախօսութիւնները ստանձնելով:

Գրչով ալ ծառայած է աշխատակցելով զանազան թերթերու բժշկական քրոնիկներով և քննադատութիւններով: Գրած է նաեւ վէպ մը Խեչագար Հայուհին խորագրով: Մեռաւ 1907 Ապրիլ 3ին:

27. ԻԷԹԷՈՍ ԷՖ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ.— Ծնած է 1850 Հոկտեմբերի վերջերը Խասգիւղի մէջ: Իր նախնական կրթութիւնը կը ստանայ տեղւոյն Ներսէսեան վարժարանին մէջ, ուր փայլուն շրջան մը կը բոլորէ: 1866ին վարժարանին շրջանը աւարտելով օգնական ուսուցչութեան կոչուեցաւ նոյն վարժարանին: 1867 Մարտին էտիրնէ գնաց ուսուցչութեան պաշտօնով, և վեց ամիսէն դարձեալ Խասգիւղի վարժարանին մէջ դասախօսութեան կոչուեցաւ: 1869–75ին Գատրգիւղի, 1872–74ին Փանոսեան և Ագապեան, 1874–75ին Օրթագիւղի Թարգմանչաց և Ակիւտար Իճատիյէի և Գարակէօմրիւկի վարժարանաց մէջ դասախօսեց: Պահ մը Շահնազարեան վարժարանին հայերէնի մասնագէտը եղաւ և հուսկ ուրեմն 1876 Հոկտեմբեր 1ին բացաւ իր յատուկ վարժարանը Գատրգիւղի մէջ: 1878 Նոյեմբերին վարժարանը տեղափոխուեցաւ Ակիւտար Իճատիյէ և 1879ին հաստատուեցաւ վերջնապէս արդի շէնքին մէջ:

Նրեան և մէկ տարի կանոնաւորապէս շարունակուեցաւ այս վարժարանը և ընծայեց բազմաթիւ աշակերտներ: Քսան և հինգ ամեայ յորելեանը ալ տօնուեցաւ այդ հաստատութեան, և այդ առթիւ Ազգ. Ուսումն. Խոր-

հըրդոյ կողմանէ պաշտօնապէս իրեն տրուեցաւ ՌԻ-
ՍՈՒՑՉՍ.ՊԵՏ տիտղոսը :

Պէրպէրեան էՖ. իր ուսուցչական և կրթական գործու-
նէութեան հետ միանգամայն մշակած է գրական ճիւղը
և հանդիսացած մեր լաւագոյն գրագէտներէն մէկը :

19-20 տարեկան պատանի մըն էր երբ 1869ին Փա-
փազեան Ստեփանին ժամանակին խմբագրութեան մաս-
նակցեցաւ : Յետոյ աշխատակցած է նաեւ Մասիսի, Ման-
գուսի, Փողի : Թարգմանած է 1870ին Անիծեալը վէպին
Ա. հատորը, և 1871ին Լամբուէի Բանի հաւատարմոյ ու-
րոյն գործը, և 1883ին Հերման եւ Դորոթեան : Իր ինք-
նագիր գործերն են Առաջին տետր (1877) որ իր 1871-
77 զանազան լրագրաց մէջ հրատարակած յօդուածնե-
րուն հաւաքումն է : 1872ին կը հրատարակուի Դրանը և
1880ին իր Երկու քանախօսութիւնք և ժողովրդային
գրօսանի ճառերը՝ որոնք լսարաններու մէջ արտասանած
է : 1885ին Մարդիկ եւ իրքը՝ լոյս կը տեսնէ՝ ինչ որ վար-
ձեալ հրատարակութեանց հաւաքում մըն էր :

1901ին հրատարակեց հուսկ բանքերու և զանազան
գրութեանց հաւաքածոյ մը Դասխարակի մը խօսքերը
խորագրով, և 1903ին Խոնի եւ յուշքը, իսկ 1907ին Դրպ-
րոց եւ դպրութիւն ստուար հատորը :

Հրատարակած է նաեւ Առաջին գիրք Թրանսկրիկե
ի Հայ քարգնանութեան (1885) և Քաղաքական ճնշեա-
գիտութիւն (1883) անուն երկու դասագիրքերը :

Պէրպէրեան նոյնպէս անմասն չէ մնացած հանրային
գործունէութենէն մասնակցելով զանազան մարմիններու :

1870ին Խասգիւղի մէջ կը կազմուի Գործաւեր անուն
հրատարակչական մարմին մը որուն հիմնադիրներէն է
Պէրպէրեան : 1872էն 1885 զանազան լսարաններու մէջ
նշանակելի ատենարանութիւններ կ'արտասանէ որոնք իր
ճարտասանական կարողութիւնը կը շեշտեն :

1879ին առաջին անգամ Պատրիարքարանի վարչական գործոյ մէջ գործոն դեր ունենալու կը կոչուի և մինչեւ վերջը գրեթէ կը պահէ իր գործունէութիւնը : Իր ամէնէն նշանակելի պաշտօններն են 1882-84, 1884-85, 1891-94, և 1894-96, շրջաններու Ուսումնական խորհուրդներու անդամակցութիւնը, մանաւանդ վերջին երկու շրջաններուն՝ երբ իր ատենապետութեան ներքե կազմուեցան գրեթէ իր հեղինակութեամբը խմբագրուած կազմական կանոնագիրը և կրթական ծրագիրը որոնցմով կը վարին հիմա մեր վարժարանները :

1891-94ին նաև անդամակցած է քաղաքական ժողովոյ որուն ատենադպրութիւնը վարած է :

Ասոնցմէ զատ մասնակցած է բազմաթիւ յանձնաժողովներու : Մասնաւորապէս նշանակելի է իր գործունէութիւնը կրթական մարմնոց համար, և վարժապետական ժողովներու մէջ՝ որոնց գրեթէ հոգին հանդիսացած է :

Մեռաւ 1907 Ապրիլ 8ին :

28. Տ. ԿԱՐԱՊԵՏ Ա. ՔԸ. ՍԷԹԵԱՆ. — Մնած է 1830ին Սկիւտարի մէջ, և նախնական ուսումը հոն ստանալէ յետոյ նախ լուսարարութեան և ապա տարբեր արհեստներով զբաղած է : 1857 Մարտ 17ին քահանայ ձեռնադրուած է Գուգկունձուգ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյն վրայ, որուն սպասաւորեց մինչեւ իր վախճանումը, յիմնամեայ ժամանակամիջոց մը պաշտօնավարելով հոն : 1907 Մարտ 17ին պարզ հանդէսով մը տօնուեցաւ այդ Յորելեանը երբ արդէն ինքը հիւանդացեայ անկողնոյ կը ծառայէր :

Տ. Կարապետ Ա. Քհն. Սեթեան հմուտ ծիսագէտ մըն էր և եկեղեցական արարողութեանց ծայր աստիճան նախանձախնդիր :

Պատրիարքարանի ժողովներու ալ գործակցած է և իր

հմտութեամբը և անաչառ ուղղութեամբը միշտ օգտակար եղած է :

1879-81 և 1883-84 շրջաններուն Դատաստանական խորհուրդի, 1880ին կազմուած Ամուսնական սենեակի և 1884-86, 1888-90 և 1896-1906 շրջաններու Կրօնական ժողովի անդամ է : 1906 Յուլիս 25ին վերստին անդամ ընտրուած էր ներկայ Կեդր. վարչութեան որուն քանի մը նիստերուն հազիւ կրցաւ մասնակցիլ :

Վախճանեցաւ 1907 Ապրիլ 17ին և թաղուեցաւ Ակիւտարի գերեզմանատունը

29. ՍԱՐԳԻՍ ԷՖ. ԹԱՇՃՆԱՆ. — Ծնած է Կեսարիա 1847ին : Տղայ հասակի մէջ Կ. Պոլիս եկած և սեղանաւորութեամբ առաջանալով հասած է մինչև սեղանաւորներու արհեստապետութեան բարձր աստիճանին : Պետութենէն պատուած է Ուլայի Բ. աստիճանով և Մէծիտիյէ Գ. կարգի պատուանշանով :

Հանրային գործունէութեան տեսակէտով իր ամէնէն նշանակելի աշխատութիւնը եղած է Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը որ վեց ամսոյ շափ գրէթէ առանձին վարած է, երբ իր ընկերները գործէ քաշուած էին :

Իր նպաստներէն օգտուած է նաև Գընալըի եկեղեցին, որուն թաղական Խորհուրդին ատենապետութիւնը վարած է երկար ատեն :

1907 Ապրիլ 19ին մեռաւ և Գնալըի եկեղեցւոյն շրջափակին մէջ թաղուեցաւ :

30. Տ. ՊԵՏՐՈՍ ԱՐՔԵՊՈՍ. ԹԱՀՄԻՉՆԱՆ. — Ծնած է 1816ին Սերաստիա : Աշխարհական անունն է Բարսեղ : Այդ ատենները դպրոցներ տակաւին գոյութիւն չունէին, հետեւաբար Բարսեղ քիչ մը ուսում առնելու համար, Ս. Նշանի վանքը վարդապետներու կ'աշակերտի : Յետոյ լուսարարի, մատակարարի և այլ պաշտօններ կը վարէ

վանքին մէջ : 1851ին Կարապետ Եպսկ. Կեսարացիէ կը ստանայ կուսակրօն քահանայութեան կարգ Պետրոս առաջնով : Վանքին մէջ առաջնորդական փոխանորդի պաշտօն, եւ 1863ին ու 1868ին երբ Կարապետ Եպս. Կ. Պոլիս կուգայ, վիճակային գործեր կը վարէ : 1865ին վանական հաշուական խնդրոյ մը առթիւ անհամաձայնութիւն կը ծագի և ասոր հետեւանքով քիչ յետոյ Կարապետ Եպիսկ.ի և Պետրոս Վրդ.ի միջեւ ցրտութիւն առաջ կուգայ և ժողովուրդը երկու մասի կը բաժնուի :

1869ին Կարապետ Եպսկ. Կ. Պոլիս կը կոչուի և Երեմիա Եպսկ. Վանեցի իբր Պատր. Փոխանորդ Սերաստիա կը զրկուի, սակայն հաղիւ երեք ամսուան պաշտօնավարութենէ մը յետոյ 1870ին ապարդիւն ետ կը դառնայ : Անոր տեղ Յակոբ Եպսկ. Ճգնաւորեան՝ Թոքատի առաջնորդը Սերաստիա կ'երթայ և Պետրոս Վրդ.ի հրահանգ կը տրուի Շապին-Գարահիսար երթալու, սակայն Պետրոս Վրդ. հոն երթալ չուզելով, Կ. Պոլիս բերուեցաւ, և առանց երկու կողմերէն մէկուն ներկայութեանը առաջնորդական ընտրութիւն կատարուելով Պետրոս Վրդ. միաձայնութեամբ առաջնորդ ընտրուեցաւ և Սերաստիա դարձաւ : Իսկ Կարապետ Եպիսկ.ի վրայ կը մնայ Ս. Նշանի վանահայրութիւնը մինչև իր մահը (1877) :

1873ին Պետրոս Վրդ. Ամասիա կը զրկուի իբր քննիչ : 1879ին եպիսկոպոս կը ձեռնադրուի և յաջորդ տարին Կիւրին կ'ուղևորի իբր այցելու հովիւ և վիճակային գործոց կանոնաւորող : Այդ առթիւ Կիւրին պահ մը իր հովուութեան կը յանձնուի :

1881ին Կ. Պոլիս կուգայ Սերաստիոյ գերեզմանատան խնդրոյն համար կազմուած խառն յանձնաժողովին մասնակցելու համար :

Նոյնպէս 1897ին կրկին վիճակային խնդրոց համար Կ. Պոլիս եկաւ և հիւրընկալուեցաւ Ղալաթիոյ եկեղեցին :

1898ին Թոքատի առաջնորդութիւնն ալ իր անձին վրայ միացաւ :

Հայրական հոգածութեամբ և անշահախնդրաբար վարած է իր երկարատեւ առաջնորդութիւնը թէ՛ Կայսերական Կառավարութեան և թէ՛ իր հօտին գոհունակութեան արժանանալով :

Այսպէս Կայս. Կառավարութիւնը զինքը պատուած էր Բ. Կարգի Օսմանիյէ և Ա. Կարգի Մէճիտիյէ պատուանշաններով :

1897ին արդի Ս. Հայրապետէն Արքեպիսկոպոսութեան պատիւ ստացաւ արժանեօք :

Իր պաշտօնավարութեան օրով Սեբաստիոյ հիւանդանոցը և որբանոցը կանոնաւորած, Անապատի և Ս. Կարապետի եկեղեցիները և Ս. Թարգմանչաց և Արամեան վարժարանը, առաջնորդարանը և երկու պանդոկները նորոգած, և այլ շինարար ձեռնարկներով համակրութիւն շահած է :

Անրասիր և աւանդապահ եկեղեցականի մը անունը թողլով կը վախճանի 1907 Ապրիլ 22ին :

31. ՏԻԿԻՆ ԱՐՈՒՍԵԱԿ ՓԼՓԱԶԵԱՆ — ՊԵՂԻՐՃՅԱՆ. — Կ. Պոլսեցի դերասանուհի : Արեւելեան թատրոնի փայլուն օրերուն թատերաբեմի վրայ երևցած է : Իդական սեռէ դերասաններէն եթէ ոչ առաջինը գէթ հնագոյններուն մէջ ամէնէն ճաւելի գործօնը, որով իր անունին կցել սովորութիւն կըլած է «Անդրանիկ դերասանուհի» տիտղոսը : Իբր արուեստագէտ այնքան մեծ արժանիք մը ցոյց չէ տուած : Իր անունը և գեղը աւելի հմայք ազդած են քան թէ բուն արուեստագէտին զգացումը :

Երկար ատենէ ի վեր գործօն կեանքէ քաշուած էր : Մեռաւ 1907 Ապրիլ 28ին Ազգ. Հիւանդանոցի մէջ՝ ուր կը պատսպարուէր :

32. ՊԱՂՏԻԿ ԷՖ. ՍԱԳԱԵԱՆ. — Կ. Պոլսեցի աղփատասէր և ուսումնասէր ազգային մը որ ոսկերչութեամբ զբաղած է երկար տարիներ պատուաւորապէս :

Ինքնայորդոր կտակով մը իր հարատութեան մէկ երրորդը նուիրած է ազգին :

Իր մահէն յետոյ՝ որ տեղի ունեցաւ 1907 Ապրիլ 30ին, իր գոյքերը ի վաճառ հանուելով ազգին վիճակած բաժինը մերձաւորապէս 1500 ոսկի Ս. Պատրիարք Հօր տրամադրութեան տակ դրուեցաւ, որ կտակին պայմաններուն համաձայն այդ դրամագլուխը անձեռնմխելի պահելով հասոյթին 80⁰/₁₀₀ Ազգ. Հիւանդանոցի և Որբանոցին, և 20⁰/₁₀₀ Սկիւտարի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյն և դպրոցին պիտի յատկացնէ :

33. ԳԷՈՐԳ ԷՖ. ՀՈՒՍՍ. — Ծնած է 1859ին Բերայի մէջ Հայ-հռոմէական ծնողքէ : Իր նախնական կրթութիւնը առած է Ս. Յակոբայ վարժարանին մէջ, Յաճախած է նաև պահ մը Պետական վարժարան : Դպրոցէն ելլալէն յետոյ Տրապիզոնի և Սամսոնի Բէժիի վարչութեանց մէջ պաշտօն ստանձնած է : 1873ին Ֆասուլիաճեանի առաջնորդութեամբ ընդգրկած է դերասանական ասպարէզը և մասնակցած է թատերական խումբերու գաւառային ճամբորդութեանց : Իր անսեթեւեթ և բնական դիրքերով ու շարժուձեւերով և յստակ առողանութեամբ ուշագրաւ եղած է : Յաջողակ էր թէ՛ ողբերգական և թէ՛ կատակերգական դերերու մէջ :

Մեռաւ. 1907 Մայիս 9ին :

34. ՄԵԼՔՈՆ ԷՖ. ԳԱԼԷՆՏԷՐ. — Ծնած է 1855ին Ալեքսայ մէջ և հօրը հետ կանուխէն Ամասիա գաղթած է : Հին ստացած է իր նախնական ուսումը : 1867ին իր հօրը

հետ Կ. Պոլիս կուգայ և դերձակի մը քով կ'աշակերտի (1867-71) : 1871ին դերձակութեան խանութ կը բանայ և մինչև 1887 արուեստը գործնականապէս ի գործ դնելէ զատ, կը հետամտի արուեստը կատարելագործելու և 1876ին ձեւելու նոր դրութեան մը հիմը կը դնէ :

1880ին առաջին անգամ դասախօսութեան կը սկսի և մինչև իր մահը զանազան վարժարաններու մէջ կը դասախօսէ : Բերայի Աղջկանց Արուեստանոցի կազմակերպութեան մէջ կարեւոր դեր կը կատարէ՝ ծրագիրը ինքը կազմելով և առաջին ամիսներուն անօրէնութիւն ընելով (1886) :

1889ին և 1893ին Եւրոպա կ'ուղեւորի՝ ուր վարպետներ իր գործը կը գնահատեն :

Ինքը կը հանդիսանայ աղջկանց ձեռարուեստական դասախօսութեան կար ու ձեւի բաժնին գրէթէ հիմնադիրը և տարածիչը :

Գրականապէս ալ իր դրութիւնը մշտնջենաւորելու կ'աշխատի, 1881ին հրատարակելով Վայելք անուն հանդէս մը : 1886ին Եւա անունով կանանց հագուստներու ձե ու կարի դասախօսութեան համար դասագիրքի մը Ա. հատորը և 1891ին Բ. հատորը :

1892ին Տարրական ձեւագիտութիւն անուն համառօտ և 1900ին Աղաւ անուն՝ արանց հագուստներու ձեւելու դասագիրք մը կը տպէ :

1904ին Եւա հիմնական փոփոխութեամբ վերստին հրատարակուեցաւ :

Ունի նաև Ակնայ բարրատով գրուած [երգիծարանական գրութիւններ : Նաև իբր ճարտար մեքենագործ վկայուած էր Թրուայի հիւսուածեղէնի գործարաններէն :

Մեռաւ 1907 Յունիս 20ին և թաղուեցաւ Գնայը :

35. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԷՖ. ԹԱԻՇԱՆՃԵԱՆ. — Ծնած է 1864ին Կ. Պոլիս և որդին է Տ. Ստեփան Քհնյի: Իր նախնական կրթութիւնը ստացած է Գում-Գարու Հիսար Տիպի Մեղպուրեան մասնաւոր վարժարանին մէջ: Իրպրոցը աւարտելէն յետոյ առեւտրական ասպարէզ մտած է և 19 տարեկան հասակին մէջ Նիւ-Եորք (Ս.Մերիլա) գացած է (1883): Հոն գորգի գործով զբաղելով նշանաւոր դիրքի և հարստութեան հասած է: Իր գործառնութիւններու մէջ ցոյց տուած ուղղամտութիւնը իրեն ապահոված են համաշխարհային համբաւ գորգի առեւտուրին մէջ:

Հայ համայնքին մէջ ուշագրաւ տեղ գրաւեց նաև իր բարեգործութիւններովը և իր բացած քարոզներու մրցումով և ալքոլամոլութեան դէմ պայքարով:

Իր զանազան առիթներով և զանազան նպատակներով բաշխած նուիրատուութիւնները և նպաստները զինքը մեր բարեգործական և մարդասիրական հաստատութեանց բարերարներու շարքին մէջ կրնան դասել:

Մեռաւ 1907 Յուլիս 10ին Նիւ-Եորքի մէջ:

36. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԵՊ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ. — Ծնած է 1826ին Կ. Պոլիս Սամաթիա թաղը: Աշխարհական անուն է Յակոբ: Նախնական կրթութիւնը առած է Սամաթիոյ վարժարանին մէջ ուր ուսած է լաւ հայերէն, կրօնագիտութիւն և քիչ մըն ալ ֆրանսերէն: Կանուխէն եկեղեցականութեան կոչում զգացած է իր մէջը: 1860ին սարկաւազ և 1864ին վարդապետ ձեռնադրուած է Տ. Եղիշէ անունով:

1864-66 Կ. Պոլսոյ մէջ մնալէ յետոյ 1866 Փետրվարին Աղգ. Կեդր. վարչութեան որոշումովը Ուրֆա Առ. Տեղապահ զրկուած է և մէկ տարուան կարճ պաշտօնավարութենէ մը յետոյ Կ. Պոլիս դարձած է: Տ. Եղի-

չէ Վրդ. Գաղանձեան 1869ին Ռօտտսթօ զրկուած է Առ. Փոխանորդի պաշտօնով և մինչեւ 1870 հոն մնալէ յետոյ Մարաշ գացած է և Փոխ. Առաջնորդութեան պաշտօն վարած է Մկրտիչ եպ. Քէֆսիզեանի առաջնորդութեան ատեն, երբ Հալէպ, Այնթապ, Մարաշ և Ուրֆա միացեալ վիճակ մը կը կազմէին :

Երբ 1871ին Մկրտիչ եպ. Կիլիկիոյ կաթողիկոս, կ'ընտրուի Եղիշէ Վրդ. միասին վանք կ'երթայ և հոն զանազան պաշտօններու կը կոչուի, մասնաւորապէս ժառանգաւորաց վարժարանին տեսչութիւնը վարելով : 1881ին Կ. Պոլիս եկած էր երբ Տիարպէքիւրի առաջնորդ ընտրուեցաւ բայց չի գնաց :

1882ին կրկին Սիս դարձաւ և 'Ատանայի վիճակին Առաջնորդական Տեղապահ կարգուեցաւ :

1883ին նոյն վիճակին վրայ եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ և Յովհաննէս անուանով օծուեցաւ : 1887ին թողուց այդ պաշտօնը և Հաճըն տեղափոխուեցաւ նոյն պաշտօնով :

Մինչեւ իննսուներեան թուականներուն սկիւրները հոն պաշտօնավարելէ յետոյ 1895ին Կ. Պոլիս եկաւ, ուրկէ ընկերակցութեամբ Նիկողոս Դաւթեան և Արրահամ Մամիկոնեան եպիսկոպոսներու Սիս անցաւ :

Եկեղեցական ընկալեալ կանոններու և սովորական կարգաց և կանոնաց դէմ արարքներու մէջ գտնուած ըլլալնին յատուկ քննութեամբ ապացուցուած ըլլալով՝ շրջաբերականով եկեղեցական պաշտամունք կատարելութրաւունքէն զրկուեցան : Յովհաննէս եպ. Գաղանձեան փիլոնագուրկ վիճակի մէջ մնաց մինչեւ 1903, երբ Կիլիկիոյ այժմեան Ծնորհազարդ կաթողիկոսը իր օծումէն յետոյ, ներեց անոր և արտօնեց դառնալ Սսոյ վանքը իբր միարան մայրավանուց Սսոյ :

Իր կեանքի վերջին մասը անդ անցուց անպաշտօն կերպով : Մեռաւ 1907 Յուլիոս 12ին :

37. ՄԵՍՐՈՊ ԱՐՔԵՊ. ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆ . — Ծնած է Ադրիանուպոլիս 1834ին Յուլիս 29ին : Մկրտութեան անունն է Կարապետ : Իր նախնական ուսումը տեղւոյն վարժարանին մէջ առնելէ յետոյ փոքրաւորութեան կը մտնէ Էտիրնէի Առաջնորդ Սարգիս եպս . Գումմէականի քով : 1852ին Կ. Պոլիս կուգայ և Փոխանորդարանի քարտուղարի պաշտօն կը վարէ : 1854ին սարկաւազ և 1857 Յունվար 17ին վարդապետ կը ձեռնադրուի Ֆիլիպէի մէջ Մեսրոպ անունով : 1857-58ին իր Ռուսմանիոյ հայարնակ քաղաքներ շրջագայեցաւ : 1859ին հոգևոր հօրը հետ էջմիածին գնաց և 1860ին Պրուսա : 1860ին Սարգիս եպ . Պրուսայէն Պատրիարք կը բերուի և Տ. Մեսրոպ վրդ . միասին Կ. Պոլիս կուգայ և Պատրիարքարանի մէջ քարտուղարի պաշտօն կը վարէ : 1860-63ին Սկիւտար , Գումմաքարու և Եէնիգարու քարովիչ , 1863ին Կրօնական Ժողովոյ անդամ և 1864ին Նգիպտոս և Երուսաղէմ քրննիչ կ'ըլլայ : 1864ին Տրապիզոնի առաջնորդ կ'ըլլայ և եպիսկոպոս կը ձեռնադրուի : 1865ին Ամասիա քննիչ և 1866ին նաեւ առաջնորդ Ճանիկի :

1869ին Սուէզի ջրանցքին բացման հանդէսին ներկայացուցիչ և 1869-80 Նգիպտոսի առաջնորդ , 1881-83 Թօբզարուի քարովիչ և 1885ին Էտիրնէի Առաջ . Տեղապահ և 1886ին Առաջնորդ :

1895ին կը հրաժարի և պետական գանձէն 25 Օսմ . ոսկի ամսաթոշակի կ'արժանանայ :

1896 Յուլիս 27ին առժամեայ Խառն Ժողովին կ'անդամակցի և այդ առթիւ կը ստանայ Բ . կարգի Օսմանիյէ պատուանշան : Նգիպտոսի առաջնորդութեան միջոցին ալ աստացած էր արդէն Բ . կարգի Մէճիսիյէ :

1906 Յուլիս 25ին Կրօնական Ժողովոյ անդամ ընտրուեցաւ և Ատենապետութեան կոչուեցաւ :

Վախճանեցաւ 1907 Յուլիս 15ին :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՍԵՆԵԱԿՆԵՐ

Վաճառականութիւնը միշտ Օսմանեան երկիրներու մէջ քաջալերուած է կայս . կառավարութեան կողմանէ և անով զբաղողներուն համար ինչ ինչ առանձնաշնորհումներ տրուած են հին ատեններէ ի վեր :

Ասկէ քանի մը դարեր առաջ արդէն սովորութիւն եղած էր երեւելի վաճառականներուն տալ պէրաքներ , և ինչպէս որ կսնաճներ՝ անոնք ալ ունէին իրենց յատուկ շօնճան , որ պէրաթլը վաճառականաց վերաբերեալ գործերով կը զբաղէր , ինչպէս այսօրուան Առեւտրական Սենեակը :

Այս սենեակը հաստատուած էր Սուլթան Սէլիմ Գ-ի (1788—1808) հրովարտակով և կը գտնուէր Վայլտէ խանի մէջ : Յունաց Պատրիարքական ընտրութեանց ատեն այս պէրաթլը վաճառականաց սենեակին Յոյն անդամներն էին որ կ'ընտրէին սեղանաւորաց և վաճառականաց հինգ ներկայացուցիչները , ինչ որ կը հաստատէ թէ այդ սենեակը էսնաֆապետութեան մը դերը կը կատարէր :

Այս սենեակը 1867ին փակուեցաւ , սակայն տասնեւչորս տարի յետոյ 1881ին ՍՈՒԼՔԱՆ ԱՊՏԻԻԿ ՀԱՄԻՏ Բ. ԿԱՅՍԵՐ հրովարտակով հաստատուեցաւ արդի ձևով Առեւտրական Սենեակը՝ ուղղակի պետական հովանաւորութեան ներքեւ , ձեռք առնելու համար այն միջոցները որոնք վաճառականութեան զարգացումը կ'ապահովէին երկրին մէջ :

Անոր կազմութենէն յետոյ կազմուած են օտար գաղութներու առեւտրական սենեակները , որոնք սապէս կազմուած են :

Օ Ս Մ Ա Ն Ե Ա Ն

Ապուստոլատէ Մէհմէտ էֆ.	Նախագահ
Մուսթաֆա Շիւքրի պէյ	Դեր-Նախագահ
Սենսքերիմ էֆ. Մանուկեան	Ա. Խորհրդական
Հաճի Մէհմէտ Շէֆիզ պէյ	Բ. Խորհրդական
Պ. Արիստոտէմ Գոզմէթոյ	
Պ. Թէոտոր Գուրճի	
Պ. Սթեֆանոյ Տանտրիա	
Տիգրան էֆ. Մանուկեան	
Յարութիւն էֆ. Ասլանեան	
Զարմայր էֆ. Ճշմարտասօսեան	
Աթանաս Եորկիատի էֆ.	
Խուլուսիզատէ Օսման Նուրի էֆ.	
Պ. է. Հիւկնէն	
Արտաշէս էֆ. Հիւրմիւզ	
Մանիզատէ Հաճի Հիւսէյին Սապրի էֆ.	
Նէմիզատէ Հասան Թահսին փաշա	
Պ. Լէոն Բիրեւնոյ	
Պ. Մ. Սդաւրոյ	
Պ. Լէոնառ Վիթալիս	
Էրաշիզատէ Հաճի Հասան Շէրիֆ պէյ	
Պէն Ճուլարա Սայիտ պէյ	
Պ. Ծօսթէն Գութօ	
Սբիրաքի էֆ. Սիտէրիաիս	
Զարեհ էֆ. Սուսուֆեան	Ընդհ. ֆարճուղար
Նշան էֆ. Անդրէասեան	Արկղակաշ

Տ Ր Ա Ն Ս Ա Կ Ա Ն

Պ. Ա. Սէլիէն, Ընդհ. Հիւպատ.	Պատուակալ Նախագահ
Պ. Էռնէսթ Ժիրոյ	Նախագահ
Պ. Բասկալ Օզիէն	Ատենադպիր
Պ. Իւպէր Պլանչընէ	Գլխավոր
Գումանտան Լ. Պէրժէ	
Պ. Իփոլիթ Տեզուժիս	
Պ. Ֆելիքս Կրանէ	
Պ. Ժազ Ժոսթ	
Պ. Սէզար Ժոֆրըտի	
Պ. Է. Լանդսան	
Պ. Սէզար Լըպէ	
Պ. Թիմոթէ Րըպուլ	
Պ. Ալեքսիս Րէյ	
Պ. Լէոն Սէլիէ	
Պ. Օզթալ Ժիրոյ	
Պ. Ժ. Վէռտու.	

Հ Յ Լ Լ Ս Ն Ա Կ Ա Ն

Պ. Եօաննիս Կրիբարիս	Պատուակալ Նախագահ
Պ. Էպամիոնուսաս Տիլօն	Պատ. Դեր-Նախագահ
Պ. Է. Էլեէնիտիս	Նախագահ
Պ. Ն. Տօթիատիս	Դեր-Նախագահ
Պ. Ի. Իլիասզօ	Դեր-Նախագահ
Պ. Ա. Գ. Սֆէզոս	Ատենադպիր
Պ. Է. Սարիտաքիս	Գլխավոր
Պ. Ա. Բոզմէթոյ	
Պ. Տ. Ա. Մանկօ	

Ի Ց Ա Լ Ա Կ Ա Ն

- Պ. Է. Չիաբէլլի, Ընդհ. Հպտ. Պատուակաշ Նախագահ
- Պ. Ք. Մէլիա Պատուակաշ Խորհրդական
- Պ. Իզաքո Յէռնանտէզ Նախագահ
- Պ. Չեզարէ Պարպորոյ Դեր-Նախագահ
- Պ. Անթոնիոյ Բարմա Ա.Տեկադպիր
- Պ. Անճելոյ Կալեուինի Գանձապետ
- Պ. Բիէդրոյ Պոնտի
- Պ. Տառ Նաթան
- Պ. Ատուֆոյ Հէֆթէր
- Պ. Ռաֆայէլլոյ Ռիչչի
- Պ. Ճոնն Պոնտի
- Պ. Իզիտու Քուէզզի
- Պ. Իզիտու Կէուսոն
- Պ. Անճելոյ Մանէթթի

Թ Ղ Թ Ա Տ Ա Ր Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Ա. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ

Անցեալ տարուան ընթացքին Հռոմ գումարուած Միջազգային համաժողովի մը մէջ գոյացած համաձայնութեամբ միջազգային թղթատարութեան սակագինը կարեւոր կերպարանափոխութիւններ կրած է :

Ահաւասիկ թղթակցութեանց համար միջազգային թղթատարութեան նոր սակագինը .

ՏԵՍԱԿ	Փոխադրութեան դրում		Ամէն մէկ միութեան կամ անոր մասերուն կրամները	Առաւելագոյն	
	Ղր.՝	Փր.՝		Կեր.՝	Ծաւալ սանթիմէրով
ՆԱՄԱԿՆԵՐ	Առաջին միութեան համար 1 — Յաջորդ ամէն մէկ միութեան համար — 30		20	—	—
ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ՔԱՐԴԵՐ	—	20	—	—	14×9 (Նուագագոյն 10×7)
ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ՎՃԱՐՈՒԱԾ ԹՂԹ. ՔԱՐԴԵՐ	1	—	—	—	14×9 (Նուագագոյն 10×7 ամէն մէկ մասին համար)
ՑՊԱԳԻՐՆԵՐ	—	10	50	2 թիւ	45×45×45 (75×10 գլանաձև ոլորում)
ՎԱՃԱՌՔԻ ՆՄՈՅԵՆԵՐ	—	10		350 կրամ	30×20×10 (30×15 գլանաձև ոլորում)
ԳՈՐԾԻ ԹՈՒՂԹԵՐ	—	10		2 թիւ	45×45×45 (75×10 գլանաձև ոլորում)
<p>1. Յանձնարարեալ նամակներէ կը սացուի 1 դրուց աւելի:</p> <p>2. Սացման ծանուցագիր սանալու համար 1 դր. եւս աւելի:</p>					

Իբր ընդհանուր ծանօթութիւններ հարկ կը համարենք հոս աւելցնել թէ .

1. Պէտք է գրել հասցէները շատ յստակ և ընթեռնելի, նշանակելով ճշդիւ ստացողին բնակավայրը (փողոց և Թիւ), ինչպէս նաեւ երկիրը և գաւառը :

2. Պահարանին կռնակը գրել նաեւ խրկողին հասցէն, ստացողը չգտնուելու պարագային վերադարձուելու համար :

3. Պէտք չէ մոռնալ օրինական դրոշմաժողովը փակցնելու նամակին վրայ հասցէին կողմը . այն առարկաները որոնք դրոշմաժողով չեն կրեր կամ պակաս դրոշմուած են կը փոխադրուին, սակայն կրկին վճարումով կը յանձնուին ստացողին եթէ նամակ են : Նմոյշները, տպագիրները և գործի թուղթերը երբ դրոշմաժողով չեն կրեր չեն փոխադրուիր :

4. Արգիլուած է աւելցնել տպագիրներու մէջ անհատական Թղթակցութիւններ և խրկել իբր նմոյշ այնպիսի առարկաներ որոնք արժէքաւոր են :

Բ. ՆԵՐՔԻՆ

Օսմանեան թղթատարութիւնը ներքին հաղորդակցութեանց համար մասնաւոր տրամադրութիւններով կարգմը բացառիկ դիւրութիւններ ընծայած է հանրութեան :

Օսմանեան երկիրներու մէջ թղթատարական երեք սակադիւններ կը գործադրուին երեք որոշ բաժանումներով :

1. 4. ՊՈԼՍՈՅ ՏԵՂԱԿԱՆ ԲՂԹԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ (POSTE LOCAL)

Կ. Պոլսոյ թաղերուն և շրջակայ գիւղերուն և արուարձաններուն միջեւ կարելի է փոխանակել թղթատարական քարտեր (carte postale) միայն 10 փր. վճարելով :

Գոց նամակ չեն փոխադրուիր Կ. Պոլսոյ թաղերուն միջեւ : Բաց պահարանի մէջ դրուած այցետոմսերը թղթատարական քարտ կը համարուին և 10 փր.ով կը փոխադրուին :

Միեւնոյն ձեռով շնորհաւորութեան համար առանց գիրի լոկ առաքողին անունը կրող այցեւորմաներուն վրայ միայն 5 փր.ի դրոշմաթուղթ դնել բաւական է :

2. ԾՈՎԵՋԵՐԵԱՆ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Օսմանեան ծովեղերեան քաղաքներու միջև փոխանակուած նամակներու և ուրիշ տեսակ թուղթերու համար միջազգային թղթատարութեան սակագինին տրամադրութիւնները սա կերպով բարեփոխուած են ի նպաստ Օսմանցի վաճառականներուն .

1. Նամակներ . — Օսմանեան Պետութեան երկու ծովեղերեայ քաղաքներու միջև փոխանակուած նամակներէն մինչև 15 կրամ կ'առնուի միայն 20 փարա . և յաջորդ իւրաքանչիւր 15 կրամի կամ կոտորակին համար 20 ական փարա եւս :

2. Տպագիրներ եւ գործի թուղթեր . — Նոյնպէս բացառութիւն ըլլալով՝ փոխանակ իւրաքանչիւր 50 կրամը՝ մէկ միութիւնը համարուելու 75 կրամը մէկ միութիւն կը հաշուուի և իւրաքանչիւր միութեան համար ըստ սովորութեան 10 փարա կ'առնուի : Որով Միջազգային թղթատարական սակագինի համեմատութեամբ միայն $\frac{2}{3}$ ի դրոշմաթուղթով կը փոխադրուին այս տեսակ թուղթերը : Այս ընդհանուր սակագինէն դուրս մինչև 30 կրամ ծանրութեամբ տպագիրները և գործի թուղթերը բացառաբար 5 փարայով կը փոխադրուին :

3. Ապրանքի նմոյսներ . — Դարձեալ միեւնոյն կերպով կը տարբերի Միջազգային սակագինէն , վասն զի թէ 5 փարայով 30 կրամնոց նմոյսներ կը փոխանակուին և թէ 75 կրամը մէկ միութիւն կը հաշուուի : Աւելի ըլլալով Միջազգային թղթատարութեան առաւելագոյն կշիւը եղող 350 կրամի տեղ Օսմանեան թղթատարական

վարչութիւնը ծովեզերեայ քաղաքներու միջև կը փոխանակէ մինչեւ 3 քիլօ ծանրութեամբ ապրանքի նմոյշներ :

ԾԱՆ. — Մնացեալ տեսակներու համար պէտք է կէտ առ կէտ Միջազգային սակագինին տրամադրութիւնները գործադրել :

3. ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՑԱՄԱՔԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Օսմանեան երկու ցամաքային կամ մին ծովեզերեան և միւսը ցամաքային քաղաքներու միջև փոխանակուած թղթակցութիւններէն և ուրիշ տեսակ թուղթերէն հետեւեալները բացառիկ տրամադրութիւններ ունին .

1. Նամակներ . — Միջազգային թղթատարական միութեան հին սակագինին համաձայն իւրաքանչիւր 15 կրամի համար 1 զրուշ առնելու սովորութիւնը պահպանուած է :

2. Տպագիրներ (Imprimés). — Մինչեւ 30 կրամ ծանրութիւն ունեցող տպագիրները 5 փարայով կը փոխադրուին : Իսկ 50 կրամ և անկէ աւելին Միջազգային սակագինին գիներովը :

3. Վաճառքի նմոյշներ . — Ա. Նուաղագոյն գինը փոխանակ 20 փարայի 10 փարա է և 30 կրամնոց ծրարներու համար 5 փարա կ'առնուի : 100 կրամէն վեր Միջազգային սակագինը կը գործադրուի : — Բ. Փոխանակ 350 կրամ առաւելագոյն կշիռին՝ ներքին քաղաքներու համար կ'ընդունուի մինչեւ 2 քիլօ ծանրութեամբ վաճառքի նմոյշներ միշտ սովորական սակագինին տրամադրութեանց համաձայն իւրաքանչիւր 50 կրամի և անոր ստորաբաժանման համար 10ական փարա առնուելով :

3. Գործի թուղթեր (Papier d'affaires). — Օտար երկիրներու համար նուաղագոյն 1 զրուշի տեղ՝ բացառաբար մինչեւ 30 կրամ՝ 5 քարա, 50 կրամ՝ 10 քարա, 100

կրամ՝ 20 բարա և 150 կրամ՝ 30 բարա դրոշմի կ'ենթարկուին: Յաջորդ իւրաքանչիւր 50 կրամի համար ըստ միջազգային սակագնի կ'առնուի 10ական բարա:

Դրամի եւ արժէքաւոր նիւթերու փոխադրութիւն

Թղթատարական վարչութիւններ միջազգային համաձայնութեամբ կը կատարեն նաեւ դրամի եւ արժէքաւոր նիւթերու փոխադրութիւնը, որոշեալ սակագինով մը:

Այդ փոխադրութիւնը կը կատարուի զանազան ձեւերով:

Ա. Ա Ի Ա Ն Դ

Թուրքիոյ ներքին թղթատարութեան մէջ ընդունուած է դրամի եւ արժէքաւոր նիւթերու փոխադրութիւնը աւանդի (կրանկթ) ձեւին տակ:

Այս պարագային թղթատարական վարչութիւնը կը ստանայ քանկագին նիւթերու համար արժեքին համաձայն սակագին մը, հասարակ նիւթերու համար ծանրութեան չափով սակագին մը:

Այս սակագինը հինգ աստիճան է, հետաւորութեան հինգ շրջանակներու համաձայն:

Այս շրջանակները սա կերպով կը բաժնուին.

- Ա. Շրջանակ. կ'ընդլիս եւ շրջակաները:
- Բ. Շրջանակ. Պրուսա, Գաւթէմունի, Այտըն, Ատանա, Ճէպէլի-Լիպնան, Հալէպ, Գոնիա, Երուտա, Կարսի ծովեզերքները, Պէնկագլի, Պիլա, Արշիպեղագոսի կղզիները:
- Գ. Շրջանակ. Դամասկոս, Էրզրում, Հիճազ, Էնգարէ, Սըվազ, Գոսովա, Մանասճըր, Եէմէն, Տիարպէքի, Խարբերդ:
- Դ. Շրջանակ. Վան, Պիճլիս, Մուսուլ:
- Ե. Շրջանակ. Պաղտատ, Պասրա:

Ս Ա Կ Ա Ց Ո Յ Ց

ԱՐԺԷՔԱԻՈՐ ՆԻԹԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ	Ա. Շրջկ.	Բ. Շրջկ.	Գ. Շրջկ.	Դ. Շրջկ.	Ե. Շրջկ.
1— 250 դրս.	2 ¹ / ₂ դս.	2 ¹ / ₂ դս.	3 դս.	3 ¹ / ₂ դս.	4 դս.
251— 500 »	2 ¹ / ₂ »	3 »	4 »	5 »	6 »
501—1000 »	2 ¹ / ₂ »	7 »	6 »	8 »	10 »
Ցայտող ամէն մէկ } 1000 դրուցի համար }	2 ¹ / ₂ »	3 ¹ / ₂ »	5 »	6 ¹ / ₂ »	8 »
ԾԱՆՐՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ՆԻԹԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ					
1— 100 կրամ	2 ¹ / ₂ դս.	2 ¹ / ₂ դս.	3 դս.	3 դս.	4 դս.
101— 250 »	2 ¹ / ₂ »	3 »	4 »	5 »	6 »
251— 500 »	2 ¹ / ₂ »	4 »	6 »	8 »	10 »
501—1000 »	5 »	7 »	10 »	13 »	16 »
Ցայտող ամէն մէկ } 500 կրամի համար }	2 ¹ / ₂ »	3 ¹ / ₂ »	5 »	6 ¹ / ₂ »	8 »

Ընդհանուր քրամագրութիւն . — Մովեղերեայ քաղաքներու միջև փոխանակուած դրամի և արժէքաւոր նիւթերու իւրաքանչիւր 1000 դրուչի համար 2 դրուչ կ'առնուի, իսկ երկաթուղիի գիծին վրայ դտնուած քաղաքներու համար իւրաքանչիւր 1000 դրուչի համար 3 դրուչ անխափր : Ասոնց համար երբէք ՄԱՆՐՈՒԹԻՒՆԵՐ նկատողութեան չառնուիր :

Բ. ԹՂԹԱՍԱՐԱԿԱՆ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Թղթատարական փոխանակագիրի (mandat de poste) դրուժիւնը 1900 Օգոստոս 1էն սկսեալ կը կիրարկուի Օսմանեան երկիրներու ծովեզերեայ քաղաքներուն և երկաթուղւոյ գիծերու մտակայ ցամաքային քաղաքներու և այլ քանի մը որոշեալ կարեւոր նամակատուններու մէջ :

Այդ թուականէն յետոյ Օսմանեան պետութիւնը Թղթատարական միութեան (union postale=ի.թ.թ.ի.ն.ս.) մէջ դառնուող զանազան երկրներու հետ կնքուած համաձայնութիւններով Եւրոպայի համար ալ Թղթատարական փոխանակագիրներ ընդունիլ սկսաւ :

Ա Ա Կ Ա Դ Ի Ն

Ներքին.— Մինչեւ 100 դր. արժէք ունեցող Թղթատարական փոխանակագիրի մը համար 20 փարս կ'առնուի: Մինչեւ 500 դր. իւրաքանչիւր 100 դր.ի համար և 500 դր.էն մինչեւ 1900 դր., իւրաքանչիւր 200 դր.ի համար՝ 20ական փարս պիտի առնուի, որով 2000 դր.ի համար 6¹/₂ դր. առաւելագոյն սակը կը ներկայացնէ: 2000 դր.էն վեր գումարի համար Թղթատարական փոխանակագիր չընդունուիր:

Օտար երկիրներ.— Մինչեւ 200 դր. 1 դր. կ'առնուի իւրաքանչիւր Թղթատարական փոխանակագրէ, իսկ յաջորդ իւրաքանչիւր 200 դր.ի և ստորաբաժանուիներուն համար կ'առնուի մէկ մէկ դր. աւելի:

Առաւելագոյն քանակութիւնն է 2200 դր. ոսկեդրամ:

ԾԱՆ.— 1. Եգիպտոսի, Արեւելեան Բուսնիի, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ, Պէլնիգայի, Զուիցերիոյ, Բուրբուկայի, Լիւսնապուրկի համար 500 Քր ը' 2195 դր.ի, Գերմանիոյ համար 400 մարք եւ Անգլիոյ համար 400 Էիլիմը' 2174 դր.ի, Հոլանտայի համար՝ 240 Քիորիմը' 2211¹/₄ դր.ի եւ Շուէի եւ Ֆինլանտիոյ համար 260 Բոնը' 2270 դր.ի հաւասար կը հաշուուի:—2. Վերը յիշուած երկիրներ կը ներկայացնեն այն կառավարութիւններ որոնք Օսմանեան թղթատարական վարչութեան հետ թղթատարական փոխանակագիրի փոխանակութեան պայմանագիր ունին:

Գ. ԱՐԺԷՔԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒՄԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

1900 տարւոյ մէջ Օսմանեան թղթատարութիւնը, ծովեզերեայ քաղաքներու ինչպէս նաեւ երկաթուղւոյ գիծերու մօտակայ քաղաքներու նամակատուներու մէջ, սկսած է ընդունիլ արժեքը յայտարարուած նամակներ, (գրչվեթը մուգաստեղի վեքեաթիպ—(lettres avec valeurs déclarées) : Պանքոթներ, արժեթուղթեր, և այս կարգի թուղթեր, այս ձեւով կրնան տեղափոխուիլ տեղէ տեղ :

Այս տեսակ նամակներու պահարանին վրայ պէտք է թուանշանով և գրով գրել պարունակութեան արժէքը և կնքել 5 տեղէ առնուազն : 50,000 զրշ.էն աւելի արժէքով միեւնոյն պահարանին մէջ դրուած արժէքաւոր թուղթ չի փոխադրուիր, սակայն միեւնոյն թղթատարով միեւնոյն անձը կրնայ մէկէ աւելի նամակներ ղրկել : Այս նամակներուն համար նախ կը վճարուի սովորական սակագինի համաձայն նամակին փոխադրութեան օրինական վարձքը, ապա 1 զշր. ապահովագրութեան համար և յայտարարուած արժէքին իւրաքանչիւր 1000 զրշ.ին և կոտորակին համար 1 զրուշ :

Արբ արժէքը յայտարարուած պարունակութեամբ նամակ մը կորսուի, կամ վնասուի, կամ գողցուի, այդ արժէքին փոխարէնը Օսմանեան թղթատարութեան կողմէն պիտի վճարուի, անխուսափելի կերպով հարկեցուցիչ (cas de force majeure) պարագաներէ զատ :

Այս մասին ըլլալիք յայտարարութիւնները առնուազն մէկ տարուան մէջ պէտք է տեղի ունենան, որովհետեւ անկէ յետոյ նկատի չեն առնուիր :

Ն Ա Մ Ա Կ Ա Տ ՈՒ Ն Ն Ե Ր

1. ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՆՆԵՐ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

Կեղրոնական նամակատուն՝ ԵՂնի-Ճամիլի հրապարակը :

Գլխաւոր ճիւղերն են Ղալաթիա՝ Օսմ. Պանքային դէմ, Բերա՝ Թէրէ-Պաշի, Ստամպոլ՝ Սոսիզ Զէչմէ և Սիրքէճի : Ասանցմէ Սիրքէճիի կայարանին նամակատունը գործի մարդոց համար սա կարեւորութիւնը ունի որ բացառութիւն ըլլալով Եւրոպայի և Ամերիկայի համար իրիկուան Պայմանագրական կառախումբով ուղարկուելիք պարզ նամակներ կ'ընդունի մինչև ժամը 7.45 (Ը. Ն.) և յանձնարարեալ նամակներ մինչև ժամը 7¹/₂ (Ը. Ն.), մինչ մայրաքաղաքիս բոլոր նամակատուները փակուած կ'ըլլան ժամը 6-6¹/₂ ին (Ը. Ն.) :

Ասկէ զատ Օսմանեան նամակատան բաղմաթիւ երկրորդական մասնաճիւղեր կան Մահմուտ Բաշա, Այասոֆիա, Օղհրլար-Պաշը, Գումգարու, Տիրէքլէր Արասը, Ագսէրայ, Սուլթան Զաթիհ, Էյուսպ, Պայաթ, Խասքէօյ, Ղալաթիա՝ Կամուրջին գլուխը, Թօրխանէ, Բերա՝ Տէօրթ Եօլ-Աղլը, Թաղսիմ, Բանկայթի, Վոսփորի բոլոր գիւղերն ու Կղզիները, և այլ բաղմաթիւ կարեւոր թաղերու մէջ, ինչպէս նաև թղթատարական տուփեր մայրաքաղաքիս բոլոր կարեւոր փողոցներուն, շոգենաւի նաւահանգիստներուն և շոգեկառքի կայարաններուն մօտերը :

2. ՕՏԱՐ ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՆՆԵՐ

Ա. ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ ԹՂԹԱՏԱՐ

Հալաքիա, Վոյվոսա փողոց, Յակոբեան խան

Բաց է առաւօտեան 8¹/₂էն մինչեւ իրիկուան 6. կիրակիները 9¹/₂էն 10¹/₂ առտուն և 3էն 4, կէսօրէն ևաքը :

Թղթասարական փոխանակագիր կ'ընդունուի Մեծն Բրիտանիոյ, Մալթայի, Ճիպրալթարի, Կիպրոսի, Միացեալ-Նահանգաց, Բանամայի, Հնդկաստանի ու Բրիտանական գաղթականութեանց համար :

Թղթասարական փոփրիկ հակեր = Colis postaux կ'ընդունուին ամէն հինգշաբթի՝ Մեծն Բրիտանիոյ, Մալթայի ու Կիպրոսի համար :

Բ. ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ԹՂԹԱՏԱՐ

Կեդրոնասեղի, Հալաքիա, Եօրկանճչար փողոց, Գամանդոյ խան. —

Մասնահիշեր, Բերա, 438, Բասաժ-Օրիանքաշի մօտ,

Աճաւկոյ, Գամանքոյ խան

Նամակ, ստացադիր, և այլն կ'ընդունուին բովանդակ Յւրոպայի համար, նոյնպէս նաեւ Իսթէնաթուրուի, Էսիրնէի, Պէյրութի, Հայֆայի, Գանատիոյ, Գալապոսայի, Չէչմէի, Տարսանուլի, Տէտ, Աղաճի, Տիւրապոյի, Կէլլիպօլուի, Ինկպօլուի, Եաֆայի, Եանեայի, Երուսաղէմի, Կիրասոնի, Կրեսէի, Լակոսի, Մերսինի, Միաիլլիի, Բրէվէզայի, Ռէթիմոյի, Ռոտտի, Թէքիրապոյի, Սեյանիկի, Սամսոնի, Քիոսի, Շքոտրայի, Իզմիրի, Տրապիզոնի, Սուրիական Թրիպոլտոյ, Վալոնայի, Վաթիի (Սամոսի) մէջ :

Թղթատարական միջազգային սակագինի մէջ նշանակեալ ամէն տեսակ թուղթերու և յայտարարուած արժէքով նամակներու փոխադրութիւնը, և թղթատարական փոխանակագիրի դրութիւնը կը գործադրուի :

Գ. Գ Ե Ր Մ Ա Ն Ա Կ Ա Ն Թ Ղ Թ Ա Տ Ա Ր

Ղաչարիա, Վոյվոսա փողոց, թիւ 28.—Մասնաճիւղեր. Բերա,
և Սեսւնայոյ՝ Գաքըրճը-Օղլու խան

Բաց է առաւօտեան (Ը . Ե .) ժամը Յէն մինչև իրիկուան
ժամ 6 , կիրակիներն առտու 9էն 11 և կէս օրէն ետքը 2էն 4:

Կարելի է Գերմանական թղթատարին դրամ յանձնել
և թղթատարական փոխանակագիր մը ստանալով՝ ղրկել
Գերմանիա , Աւստրիա , Պելճիզա , Պուլկարիա , Եգիպտոս ,
Միացեալ-Նահանգներ , Յունաստան , Իտալիա , Ռուսա-
նիա , Չուիցերիա , Թունուզ , Էսպլն , Իբայ առեալ Անգ-
լիա , Ֆրանսա , Ռուսիա և Թուրքիա :

Թղթատարական փոքրիկ հակեր կ'ընդունուին և կը
ղրկուին Քէօսթէնճէի շոգենաւով , շարաթն երկու ան-
գամ , երեքշարթի և շարաթ (եւրոպական ժամը 9ին , կէս
օրէն առաջ) :

Դ. Յ Ր Ա Ն Ս Ա Կ Ա Ն Թ Ղ Թ Ա Տ Ա Ր

Կեդրոնատեղի, Ղաչարիա, Վոյվոսա փողոց.—Մասնաճիւղեր.
Բերա, 15, Բասսաժ Օրիանքալ և Սեսւնայոյ Գամալեղոյ խան

Միջազգային թղթատարութեան վերաբերեալ գոր-
ծառնութիւններ կը կատարէ Եւրոպայի և Թուրքիոյ ծո-
վեզերեայ քաղաքներու համար : Ֆրանսայի համար միայն
կ'ընդունի թղթատարական փոխանակագիր :

Ե. Ռ Ո Ւ Ս Ա Կ Ա Ն Թ Ղ Թ Ա Տ Ա Ր

Կեդրոնատեղի, Ղաչարիա, Քիրճն Գարու.—Մասնաճիւղեր.

Ղաչարիա՝ Վոյվոսա փողոց, Սեսւնայոյ՝ Պահճն Գարու
փողոց, Մասխին դիմացը

Իր գործառնութիւնները սահմանափակ են , վասնզի
մասնաւորապէս միջազգային թղթատարութեան սակագի-
նին համաձայն կը կատարէ գործառնութիւններ՝ ծովեզե-
րեայ քաղաքներուն և Ռուսիոյ միջև :

Թ Ղ Յ Ա Տ Ա Ր Շ Ո Գ Ե Ն Ա Ի Ն Ե Ր

ՄԵԿՆՈՒՄ Կ. ՊՈԼՍԷՆ

ՍԵՆ ԾՈՎ—ՀԻՍՏՈՍԱՅԻՆ ԵԳԵՐԲ

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ. — Գերմանական. առառուան ժամը 11ին (Ը. Ե.) 15 օրը անդամ մը Օտեսա : — Ճոն Մագսոփաղ. իրիկուան ժամը 3¹/₄ին (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Պուրկազ, Վառնա : — Ռուսական. իրիկուան ժամը 3¹/₄ին (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Պուրկազ, Վառնա, Օտեսա :

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ. — Ռուսական. առառուան ժամը 9¹/₄ին (Ը, Ե.) ամէն շաբթու Քէօսթէնճէ : — Ռուսական. իրիկուան ժամը 3¹/₄ին (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Օտեսա :

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ. — Պուրկարական. իրիկուան ժամը 3¹/₄ին (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Պուրկազ, Վառնա : — Ռուսական. առառուան ժամը 9¹/₄ին (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Սեւաստարոյ :

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ. — Իսաղական. իրիկուան ժամը 2¹/₄ին (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Օտեսա :

ՇԱՅԱԹ. — Ռուսական. առառուան ժամը 9ին (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Քէօսթէնճէ : — Ռուսական. առառուան ժամը 9ին (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Օտեսա : — Նոր Հեղեկական. իրիկուան ժամը 3¹/₄ին (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Պուրկազ, Վառնա :

ԿԻՐԱԿԻ. — Իսաղական. իրիկուան ժամը 2¹/₄ին (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Քէօսթէնճէ :

ԱԵՒ ԾՈՎ — Հարաւային եզերք

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ. — Բաֆե. Իրիկուան ժամը $3\frac{1}{4}$ (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Սամսոն, Տրապիզոն: — Մեամժրի. Իրիկուան ժամը $3\frac{1}{4}$ (Ը. Ե.) 15 օրը անգամ մը Սամսոն, Տրապիզոն, Պաթում: — Բանհեղեկի. Իրիկուան ժամը $3\frac{1}{4}$ (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Զունկուլտաք Սամսոն, Իրապիզոն, Ի դարձին Կիրասոն, Օրտու: — Գերմանական. Իրիկուան ժամը $3\frac{1}{4}$ (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Պաթում:

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ. — Ռուսական. առտուան ժամը $9\frac{1}{4}$ (Ը. Ե.) 15 օրը անգամ մը Ինէպօլու, Սինոպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Իրապիզոն: Բիզէ, Պաթում, Իսարեի Մախսուսե. Իրիկուան ժամը $9\frac{1}{4}$ (Ը. Թ.) ամէն շաբթու Էրէյլի, Ինէպօլու, Սինոպ, Սամսոն, Իւնիա, Ֆադաս, Օրտու, Կիրասոն, Դիրեպօլու, Իրապիզոն, Բիզէ: — Իսարեի Մախսուսե. Իրիկուան ժամը $9\frac{1}{4}$ (Ը. Թ.) ամէն շաբթու Շիզէ, Էրէյլի, Գոզլու, Զունկուլտաք, Պարթլն, Ամասրա, Ճիտաէ:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ. — Հեղեկական. Իրիկուան ժամ $3\frac{1}{4}$ (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Էրէյլի, Գոզլու, Զունկուլտաք, Պարթլն, Ինէպօլու, Սինոպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Իրապիզոն:

ՇԱԲԱԹ. — Աւստրիական. առտուան ժամը 11/ին (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Ինէպօլու, Սամսոն, Կիրասոն, Իրապիզոն, Բիզէ, Պաթում: — Պուղիարական. Իրիկուան ժամը $3\frac{1}{4}$ (Ը. Ե.) Պուրկազ, Վարնա:

Մարմարա — Արֆապեղագոս — Միջերկրական

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ. — Իսաշական. իրիկուան ժամը 3¹/₄ին (Ը. Ե.) 15 օրը անգամ մը Չանագ-Գալէ, Իզմիր, Տերնէ, Պենկազի, Դարապուլուս : — Ռուսական. իրիկուան ժամը 3¹/₄ին (Ը. Ե.) 15 օրը անգամ մը Չանագ-Գալէ, Այնուրոզ, Սելանիկ : — Ճիսթունի, իրիկուան ժամը 3ին (Ը. Ե.) Մուտանիա, Կէմլէյիկ :

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ. — Իսարեի Մախսուռե. առտուան ժամը 3ին (Ը. Թ.) ամէն շաբթու Մուտանիա և Կէմլէյիկ : — Ռուսական. առտուան ժամը 9¹/₄ին (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Բիրէա, Ալեքսանդրիա : — Ճիսթունի. իրիկուան ժամը 3¹/₄ (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Կելիպուլու, Չանագ-Գալէ, Մոլիւլա, Էտրէմիտ, Քէմէր, Այվալըզ, Պոհչա ատաար, Միտիլլի, Իերա, Բլումարի, Իզմիր, Սաքըզ, Չեչմէ : — Խսիւլիե. իրիկուան ժամը 2ին (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Միտիլլի, Իզմիր, Բիրէա, Ալեքսանդրիա, Բորդ-Սայիտ, Ճիտտէ, Հուտէյտա, Եաֆա, Պէյրութ, Շամ Թարապուս : — Ճիսթունի. առտուան ժամը 11¹/₄ին (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Պուրկազ, Վառնա :

ՉՈՐԷՔՇԱԲԹԻ. — Ճիսթունի. իրիկուան ժամը 3¹/₄ին (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Կելիպուլու, Չանագ-Գալէ, Այնուրոզ, Սելանիկ, Վոլոյ, Բիրէա : — Իսաշական. առտուան ժամը 9¹/₄ին (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Բիրէա, Ղարա Թարապուս, Պենկազի, Տերնէ, Աւլուռա, Սարանատոս, Տիւրացիօ, Շէնքին : — Բանքաշեռն. իրիկուան ժամը 3¹/₄ին (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Կելիպուլու, Չանագ-Գալէ, Միտիլլի, Իզմիր, Սաքըզ, Բատոս, Ատալիա, Ալայիա, Սելեֆքէ, Մերսին, Իսքենտերուռ : — Իսարեի Մախ-

սուսե . իրիկուան ժամը 9 ¼ին (Ը . Թ .) ամէն շաբթու
Թէքիրտաղ : — Իսարեի Մախսուսե . իրիկուան ժամը
9 ¼ (Ը . Թ .) ամէն շաբթու Պանտրմա , Բրամա : — Իսա-
րեի Մախսուսե . իրիկուան ժամը 9 ¼ին (Ը . Թ .) ամէն
շաբթու Թէքիրտաղ , Կանոզ , Նորա , Միւրեֆթէ , Շար-
քէօյ , Գարապիղա , Մարմարա , Բաշա Լիման , Էրտէք :

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ . — Մեաւժրի . իրիկուան ժամը 3 ¼ին
(Ը . Ե .) 15 օրը անգամ մը Իզմիր , Բիրէա , Նարուի ,
Մարսիլիա : — Մեաւժրի իրիկուան ժամը 3 ¼ին (Ը .
Ե .) 15 օրը անգամ մը Իզմիր , Բատոս , Պէյրուիթ , Լառ-
նաքա , Մերսին , Իսքենտէրուն , Լաթաքիա , Շամ Թա-
րապուս , (Պէրուիթէն ազսարմա) Եաֆա , Բորթ-Սայիա ,
Ալեքսանդրիա , Մարսիլիա : — Նոր Հեղեմական . իրիկ-
ուան ժամը 3 ¼ին (Ը . Ե .) ամէն շաբթու Չանազ-Գալէ
Բիրէա , Շիրա , Բարոյ , Կաքսոս , Սանդորին : — Ռուսա-
կան . իրիկուան ժամը 3 ¼ին (Ը . Ե .) 15 օրը անգամ մը
Չանազ-Գալէ , Իզմիր , Սաքրզ , Շամ Թարապուս , Պէ-
րուիթ , Եաֆա , Բորթ-Սայիա , Ալեքսանդրիա : — Ասիւլիյե .
իրիկուան ժամը 2ին (Ը . Ե .) ամէն շաբթու Կէլիպոլու ,
Չանազ-Գալէ , Միտիլլի , Իզմիր , Սաքրզ , Բատոս , Մեր-
սին , Իսկէնտէրուն , Շամ Թարապուս , Պէյրուիթ , Եա-
ֆա , Ալեքսանդրիա : — Ճիւքուսի . առտուան ժամը 3ին
(Ը . Թ .) Մուտանիա , Արմուտլը , Կէմլէյիկ : — Գերմա-
նական . առտուան ժամը 9 ¼ին , ամէն շաբթու Իզմիր :
— Հանի Տապուս . Ամէն շաբթու Կէլիպոլու Չանազ-
Գալէ , Պոհա-Ատա , Այվալըք , Էսրէմիա , Բէմեր , Մի-
տիլլի , Իզմիր , Սաքրզ :

ՈՒՐԲԱԹ . — Իսարեի Մախսուսե . առտուան ժամը
3ին (Ը . Թ .) ամէն շաբթու Մուտանիա : — Ռուսակա-
կան . իրիկուան ժամը 5ին (Ը . Ե .) ամէն շաբթու Իզ-

միր, Ալեքսանդրիա: — Բանքաշին. իրիկուան ժամը
3ին (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Կէլիպոլու, Չանազ-Գալէ,
Թենետոս, Մուխլա, Էարէմիա, Այվալըզ, Միտիլլի,
Քէմէր, Իզմիր:

ՇԱԲԱԹ.— Ճիւքունի ժամը 3¹/₄ին (Ը. Ե.) ամէն
շաբթու Պանարմա, Բրամա:— Ճոն Մագսոյաշ. իրիկուան
ժամը 3¹/₄ին (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Չանազգալէ, Բիրէ,
Բաթրաս, Գօրֆու, Այի-Սարանտա:— Պեղնիֆական. իրիկ-
ուան ժամը 3¹/₄ին (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Իզմիր, Սա-
գըզ, Բասոս, Լէրոս, Ալեքսանդրիա:— Ճիւքունի. իրիկ-
ուան ժամը 3¹/₄ին (Ը. Ե.) ամէն շաբթու Թէքիրասազ,
Միւրէֆթէ, Շարքէօյ, Գարապիղա, Բաշա-Լիման, Էր-
տէք, Մարմարա, Կանոս:

ԿԻՐԱԿԻ.— Իսարեի Մախսուսե. առտուան ժամը 3ին
(Ը. Թ.) ամէն շաբթու Մուտանիա, Կէմլէյիք:— Աւստրա-
կան. առտուան ժամը 9¹/₄ին (Ը. Ե.) 15 օրը անպամ մը
Կէլիպոլու, Չանազգալէ, Միտիլլի, Սագըզ, Վաթի,
Չէչմէ, Իզմիր:

ՄԱՆՈԹ. Կեանակեալ եւրոպական եւ քրեական
ժամերուն կը փակուին քրասարական պայուսակները
օղբեմաւներուն յանձնուելու համար: Շոգեմաւները ³/₄
ժամ յետոյ կը մեկնին նաւահանգիստէն:

Նամակները հարկ է պայուսակներու փակման հա-
մար որոշուած ժամանակներէն առնուազն ¹/₂ ժամ ա-
ռաջ հասցնելու աշխատիլ:

Հ Ե Ռ Ա Գ Ի Ր

Սակագիններ

Սակագին Կ. Պոլսոյ համար. — Կ. Պոլսոյ հեռագրատանց միջև փոխանակուած իւրաքանչիւր հեռագիրի համար կ'առնուի 100 բարա, երբ 20 բարա չանցնիր. 20 բարան վեր իւրաքանչիւր 10 բարի համար կ'առնուի 50 բարա:

Ներքին սակագին. — Միեւնոյն նահանգին և դրացի նահանգներուն հեռագրական կայաններուն միջև քաշուած իւրաքանչիւր հեռագիրի համար կ'առնուի 7½ դրչ. երբ 15 բարա չանցնիր. 16րդ բարան սկսեալ իւրաքանչիւր բարէ կ'առնուի 20 փարա:

Հեռաւոր նահանգներու հեռագրական կայաններուն միջև քաշուած իւրաքանչիւր հեռագիրի համար պէտք է վճարել 10 դրչ., պայմանով որ 10 բարան աւելի չըլլայ: Անկէ աւելին իւրաքանչիւր բարի համար պէտք է վճարել 1 դրոչ.:

Այս սակագինը այն հեռագիրներուն համար է որ չեն անցնիր Իսղըրն ընկերութեան ներքին ընդծովեայ պարաններէն: Գալով անոնց որ այդ պարաններէն կ'անցնին՝ այս սակագինն վրայ դարձեալ իւրաքանչիւր բարի 20 բարա և հեռագրին վրայ 100 բարա առաջ կ'առնուի:

Եւրոպական Թուրքիայէն և Ասիական Թուրքիայէն Արեւելեան Բուսիլի քաշուած հեռագիրներուն, Մուսթաֆա Բաշայի ուղիով ճամբով, կը վճարուի 60 բարա, առանց յաւելուածական առաջի:

Կիպրոսի հետ փոխանակուած հեռագիրները ներքին սակագինին ենթակայ են, երբ զրկուին Լաթաքիոյ ճամբով:

Հիւսիս, Ղարս-Բարապուտ և Ելմէն կու սակալութեանց միջև, և այդ կու սակալութեանց իւրաքանչիւրին ու յարակից կու սակալութեանց միջև փոխանակուած հեռագիրներն ենթարկուած են միջազգային սակագինին:

Միջազգային սակագին. — Եւր. և Ասիական Թուրքիոյ քաղաքներէն՝ հետեւեալ տեղերը զարնուելիք հեռագիրներէն՝ իւրաքանչիւր բարի համար կը գանձուի:

	Սովորական ճամբով		Թեւեռո Շրջով ընդունելով թելով		Օստայի ընդունելով թելով		Քտոսքեթի ընդունելով թելով	
	Ֆ	Ս.	Ֆ	Ս.	Ֆ.	Ս.	Ֆ.	Ս.
Ալճերիա	—	67	—	67	1	09	—	—
Ատէն { Եւրոպ. Թուրքիայէն	2	50	2	50	—	—	—	—
{ Ասիական Թուրքիայէն	3	—	3	—	—	—	—	—
Աւստրիա-Հունգարիա { Ե. Թ.	—	34	—	44	—	98	—	34
{ Ա. Թ.	—	46	—	46	1	—	—	—
Բորդուկալ	—	69	—	69	1	22	—	78
Գերմանիա	—	55	—	55	—	76	—	55
Եգիպտոս Սաուրին { Ե. Թ.	1	15	1	25	—	—	—	—
{ Ա. Թ.	—	90	1	75	—	—	—	—
» Միւս քաղաքներ { Ե. Թ.	1	30	1	40	—	—	—	—
{ Ա. Թ.	1	05	1	90	—	—	—	—
Եէմէն { Ե. Թ.	2	80	3	—	—	—	—	—
{ Ա. Թ.	2	55	3	50	—	—	—	—
Զուիցերիա	—	51	—	51	1	05	—	54
Թունուզ	—	67	—	67	1	19	—	—
Իտալիա	—	48	—	48	1	14	—	66
Հիւնադ { Ե. Թ.	2	55	2	55	3	68	—	—
{ Ա. Թ.	2	30	3	05	4	18	—	—
Հնդկաստան { Ե. Թ.	2	35	2	50	3	30	—	—
{ Ա. Թ.	2	10	3	—	3	80	—	—
Հոլանտա	—	60	—	60	—	81	—	60
Ղարալ Թարապուս	—	88	—	88	1	41	—	—
Ճարմն { Ե. Թ.	6	02	6	05	6	05	—	—
{ Ա. Թ.	6	52	6	55	6	55	—	—
Ճիպրապոլար	—	69	—	69	1	22	—	—
Մայթա	—	69	—	69	1	30	—	—
Մեծն Բրիտանիա	—	71	—	71	—	71	—	75
Յունաստան և Եւրէա { Ե. Թ.	—	28	—	38	1	34	—	86
{ Ա. Թ.	—	38	—	38	1	34	—	—
Յունաստանի կղզիք { Ե. Թ.	—	32	—	42	1	38	—	—
{ Ա. Թ.	—	42	—	42	1	38	—	—
Նորվեկիա	—	72	—	72	1	08	—	72
Շուէա	—	69	—	69	1	05	—	69

	Սովորական հարցը	Թեկեսս շիրալի ընթացակալ բնիկ	Օտեսի ընթացակալ բնիկ	Վերստեկ ընթացակալ բնիկ
	Ֆ. Ա.	Ֆ. Ա.	Ֆ. Ա.	Ֆ. Ա.
Լիւ քսեմպուրկ	—	—	—	— 60
Չեռնակորա { Ե. Թ.	— 27	— 51	1 05	— 57
{ Ա. Թ.	— 38	— 51	1 05	—
Չին { Ե. Թ.	5 50	5 50	5 50	—
{ Ա. Թ.	5 25	6 —	6 —	—
Պարսկաս. (Պուշիրէ զաս) { Ե Թ.	1 60	1 95	2 —	1 93
{ Ա. Թ.	1 35	2 45	2 50	—
Պելճիքա	— 60	— 60	— 81	— 60
Պոսնա-Հերսէք { Ե. Թ.	— 27	— 51	1 04	— 52
{ Ա. Թ.	— 38	— 51	1 04	—
Պուլկարիա { Ե. Թ.	— 21	— 54	— 99	— 47
{ Ա. Թ.	— 38	— 54	— 99	—
Ռուսանիա { Ե. Թ.	— 26	— 51	— 73	— 26
{ Ա. Թ.	— 43	— 51	— 73	—
Ռուսիա Եւրոպական	— 72	— 72	— 72	— 72
Կովկաս և Անդրկովկաս	— 72	— 72	— 72	— 72
Սերպիա { Ե. Թ.	— 27	— 51	1 —	— 48
{ Ա. Թ.	— 38	— 51	1 —	—
Սպանիա	— 65	— 65	1 17	— 73
Տանիմարքա	— 60	— 60	1 —	— 60
Փրանսա	— 56	— 56	1 08	— 62
Նիւ Եօրք { Ե. Թ.	1 77	1 77	2 53	—
{ Ա. Թ.	2 27	2 27	3 03	—
Հիւսիսային Ամերիկա	—	—	—	1 77

Եւրոպական ու Ասիական Թուրքիայէն Ամերիկայի զանազան կողմերը զրկուած հեռագիրներու սակագիւնները գտնելու համար՝ հարկ է աչքի առջև ունենալ լազմաթիւ ցուցակներ. կը բաւականանանք նշանակելով Եւրոպական Թուրքիայէ Նիւ Եօրք քաջուած հեռագրին սակագիւնը :

ԴՐՈՇՄԱՏՈՒՐՔԻ ՕՐԷՆՔ

Անցեալ տարւոյ ընթացքին մէջ գործադրուիլ սկսած է դրոշմատուրքի նոր կանոնագիր մը : Նկատի առնելով գործնական կեանքի մէջ անոր ունեցած առօրեայ պէտքը , հարկ համարեցինք նոյն կանոնագիրը ծանօթացնել իր գլխաւոր դիժերու մէջ , դուրս թողլով անկէ պատժական սրամադրութիւնները , որովհետեւ մեր նպատակը աւելի գործածութեան դիւրութիւն տալ է քան թէ անսաստողներու համար որոշուած պատժական սրամադրութիւնները ծանօթացնել :

ԸՆԳՂԱՆՈՒՐ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Դրոշմի տուրքը պետական հարկ մըն է , որ երկու մասէ կը բաղկանայ .

Ա. Հաստատուեալ տուրք (մագրու) , որ թուղթերու , մուրհակներու և ծանուցումներու տեսակին համաձայն կ'առնուի :

Բ. Համեմատական տուրք (նխապի) , որ թուղթերու և մուրհակներու մէջ նշանակուած գումարին համեմատութեամբ կը ստացուի :

Այս տուրքը կը գանձուի դրոշմաթուղթ փակցուելով թուղթերու վրայ կամ օրէնքով որոշուած պայմաններու մէջ արտասովոր դրոշմ (ճամդա) զարնուելով : Պետական պաշտօնատարներու և Հանրային Վարչութեանց կողմէ անհատներու յանձնուած և կամ անհատներու կողմէ պետական պաշտօնատարներու կամ Հանրային

վարչութիւններու մատուցուած բոլոր մուրհակներու և ուրիշ թուղթերու դրոշմատուրքը անհատները պարտին հատուցանել : Իսկ անհատներու միջև փոխանակուած թուղթերու համար՝ զանոնք ստորագրողը : Միայն ընկալագիրներու և խարտի մուրհակներու դրոշմին աուրքը՝ այդ թուղթերը ընդունողը պէտք է հատուցանէ , ինչպէս ապահովագրութեան բոլիսներու և անոնց յարակից թուղթերու դրոշմատուրքն ապահովագրութեան վարձքը հատուցանողը պիտի վճարէ :

Երկաթուղւոյ ընկերութեանց անհատներու հետ ըրած գործառնութիւններուն մէջ դրոշմատուրքը անհատներէն կը գանձուի , իսկ պետութեան հետ ըրած գործառնութեանց մէջ՝ ընկերութեանէն :

Ազդերու դրոշմատուրքը՝ զանոնք ցրուողներէն կամ փակցնողներէն կը գանձուի :

Իսկ օտար երկիրներու մէջ երբ մուրհակներ և թուղթեր գրի առնուին , դրոշմատուրքի պիտի ենթարկուին այն պարագային որ այդ թուղթերը գործածուին հոն՝ որ այս օրէնքը ի գործ կը դրուի : Այս աուրքը այդ թուղթերը և մուրհակները առաջին անգամ գործածողներու կողմէն պիտի հատուցուի :

Անհատներու կողմէ՝ օտար զեապանատուններու և հիւպատոսարաններու մէջ կնքուած և փոխանակուած թուղթերը ու մուրհակները՝ երբ պետական պաշտօնարաններու ներկայացուին , ցոյց տուողը պարտաւոր է հատուցանելու դրոշմի աուրքը : Թուղթերու , մուրհակներու և ծանուցումներու աակ դրուած ստորագրութիւններու շատութիւնը պատճառ մը չէ որ դրոշմի աուրքը կրկնուի : Սակայն հաստատուն աուրքի ենթակայ և մէկ քանի անձերու ստորագրութիւնը կրող ստացագիրները (վագպուզ) և խարտները՝ ստորագրութեանց թիւին համեմատ դրոշմատուրքի ենթակայ են , պայմանաւ որ այդ

ստորագրութիւնները հաւաքաբար յանուն պետական պաշտօնատան մը, կամ անձի մը և կամ ընկերութեան մը անունով դրուած չըլլայ, Այդ պարագային մէկ ստորագրութիւն կը համարուին :

Համեմատական տուրքի ենթակայ վանազաններու ստորագրութիւնը կրող ստացագիրներու և իւրաններու մէջ եթէ իւրաքանչիւր ստորագրողի բաժինը ճշդուած է տուրքը իւրաքանչիւրին բաժինին համեմատութեամբ կը գանձուի :

Պայմանագրութիւններու և մէկ քանի օրինակ պատրաստուած ուրիշ մուրհակներու և թուղթերու իւրաքանչիւր օրինակը առանձինն դրոշմատուրքի ենթակայ է :

Երբ յանձնառութիւն մը պարունակող մուրհակի մը մէջ միեւնոյն ծագմամբ այլ իրարու յարակից բազմաթիւ գործառնութիւններ նշանակուած են, դրոշմի տուրքը կ'առնուի ամէնէն բարձր տուրք առնուելիք գործողութեան վրայ : Միայն թէ բուն գործողութիւնը կատարող անձերէն ուրիշ անձի մը ստանձնած յանձնառութիւնը առանձին դրոշմատուրքի ենթակայ է :

Հաստատուն տուրք (Մահբու)

Հաստատուն տուրքի ենթակայ թուղթերը դրոշմի քանակութեան կարգով հետեւեալ կերպով կը դասակարգուին .

200 դրշ . տուրքի ենթակայ են հանքերու ֆէրմանները :

100 դրշ . ի առանց երաշխաւորութեան գումարի մեծաշնորհի ֆէրմանները, գործարաններու, տպարաններու և ուրիշ ճարտարագործական հաստատութեանց արտօնագիրները, կառավարական պաշտօնատուներու և մենա-

չնորհի տէրերուն միջեւ փոխանակուած պայմանագրութեանց և յանձնառութեանց տեսրակներուն իւրաքանչիւր օրինակը :

50 դրշ .ի Անանուն ընկերութեանց դրամագլխին ամբողջ կամ մասնակի վճարուած ըլլալուն մասին Եւմբտական հաստատութեանց կողմէն տրուած յայտագիրները , նոյնպէս անոնց կանոնագրին կառավարութեան կողմէ վաւերացուած ամէն մէկ օրինակը :

Նոյնպէս 10,000 դրշ .էն վեր գումար մը պարունակող որ և է պայմանագրութիւն՝ (ինչպէս վարձակալութիւն) որ ոչ փոխառութիւն է ոչ ալ պարաքի յայտարարութիւն : Նաեւ որոշ գումար չպարունակող կտակագիրները նոյն հաստատուն տուրքին ենթակայ են :

30 դրշ .ի՝ 100,000 դրշ .էն 150,000 դրշ . որոշ գումար մը պարունակող պայմանագրութիւններ :

25 դրշ .ի հանքերու շահագործման համար քեզֆեռեները , ինչպէս նաեւ 40,000 դրշ .էն աւելի գումար մը պարունակող երաշխաւորագիրները և դրոշմաթուղթի գնման արտօնագիրները :

20 դրշ .ի հնարիչի և հանքերու հետազօտութեան արտօնագիրները , 75,000էն մինչեւ 100,000 դրշ , որոշ գումար մը պարունակող պայմանագրութիւնները , ապահովագրութեանց համար փորձագէտներու և իրաւարարներու տեղեկագիրները՝ երբ 500 ոսկիէն վեր գումար մը կը ներկայացնեն , գրաւոր կամ բերանացի կարգուած ընդհանուր փոխանորդի արձանագրութիւնները , իրաւախոհութեան և հաշտարարութեան գիրերը , իրաւարարական տեղեկագիրներ , ֆոնֆոքսարօներ և դատարաններուն ներկայացուած հաշուեկշիռներ , պետական բարձրագոյն և այդ աստիճաններուն վրայ գտնուող ուրիշ վարժարաններու վկայագիրներ , լրագիրներու և պարբերականներու հրատարակել տրուած ծանուցումներուն բուն պատ-

ճէնէն՝ երբ յիսունէն աւելի անգամներ պիտի տպուի :

15 զրշ.ի՝ 60,000էն 75,000 զրշ. որոշ գումար պարունակող պայմանագրութիւնները :

10 զրշ.ի գործարանատէրերու և առեւտրական վաճառանիշերու իլմութեան պէրները, մենաշնորհի ստացման համար կառավարական պաշտօնարաններու մատուցուած և դրամական կարողութիւն հաստատող վկայագիրները, 25,000էն մինչեւ 50,000 զրշ. որոշ գումար մը պարունակող պայմանագրութիւնները, ինչպէս նաեւ որոշ գումար մը չպարունակող ամէն պայմանագրութիւններ և երաշխաւորագրեր, ապահովագրութեանց մասին վարձագէտներու և իրաւարարներու 100 Օսմ. ոսկիէն մինչև 500 ոսկի մլնա գնահատող տեղեկագիրներ, մասնաւոր փոխանորդագիրներու արձանագրութիւններ, պետական խորհուրդին և բոլոր դատարաններու, ատենաներու և պաշտօնական մարմիններու կողմէ տրուած մազպաթաներ, վճիռներ, հէօճէթներ և որոշմնագիրներ, որոնք որոշ գումար մը չեն պարունակեր և մասնաւորներու կը վերաբերին, ինչպէս նաեւ իրաւարարական վճիռներ՝ որոնք որոշ գումար մը չեն պարունակեր, հանգստեան և անպաշտօն վիճակի թոշակի անտուկներու կողմէ՝ բոլոր հանգստեան կոչուածներու, անպաշտօն վիճակի մէջ գլուխուղներու, որբերու և այրիներու 500 զրշ.էն աւելի ամսաթոշակ մը յատկացուելու վերջնական որոշումը պարունակող մազպաթաները, պետական Խոտաթիէ վարժարաններու և այս աստիճանին վրայ գտնուող ուրիշ վարժարաններու վկայագիրները, թոշակաւոր դատաւորներու կողմէ տրուած ամուսնութեանց արտօնագիրները, ոչ-Խուլամ հասարակութեանց ամուսնութեան յատուկ իլմութեան պէրները, գիրքի տեսրակի և լրագիրի հրատարակութեան արտօնագիրները :

5 զրշ.ի քարահանութեան շահագործման արտօնա-

գիրներ, 50,000 զրշ. էն վեր արժէքով շէնքերու և հողերու կալուածագիրները, 10,000էն 25,000 զրշ. որոշ գումար մը պարունակող պայմանագրութիւնները, ապահովագրութեանց մասին փորձագէտներու և իրաւարարներու մինչեւ 100 Օամ. ոսկի վնաս նշանակող տեղեկագիրները, ինչպէս նաեւ բոլոր ապահովագրական գործոց իրաւախոհութեան գիրերը. սեփականութեանց արժէքը, վարձագիրներ կամ տուրքը գնահատելու կամ փոփոխելու համար շահակիցներու կողմէ եղած դիմումին վրայ փորձագէտներու յանձնած տեղեկագիրներ, պաշտօնէ հեռանալու առթիւ տեսրակները փոխանցող պաշտօնէից հաշուետուութեան և վիրենք անպարտացնող մազպաթային օրինակը և հաշուակալութեանց ատեանի որոշմանց պատասխանատու հաշուակալներուն տրուելիք օրինակները, պետական Ռիւչտիյէ վարժարաններու և այն աստիճանին վրայ գտնուող ուրիշ վարժարաններու վկայագիրները, անհատներու կողմէ թուղթէ և խաւաքարտէ զատ տարբեր նիւթերով պատրաստուած և հանրային վայրերու մէջ կախուած, փակցուած և կամ որ և է կերպով ցոյց տրուած մէկ քառակուսի մէթր տարեկան, ինչպէս նաեւ 500 էջէն աւելի պարունակող հասցէներ նշանակող հաւաքածոները, քանրմէկ անդամէն մինչեւ յիսուն անդամ տպուելիք ծանուցումները, 5 զրշ. և կամ աւելի՝ հաստատուն կամ համեմատական տուրքի ենթակայ եղող թուղթերու՝ պետական պաշտօնատանց ցոյց տրուելիք համառօտութեանց և պատճէնի թարգմանութիւնները, նոյնպէս բոլոր պաշտօնական արձանագրութեանց և վճիռներու անհատներու տրուելիք համառօտութիւնը կամ պատճէնը, պաշտօնեաներու կենսագրական թուղթերը :

3 զրշ. ի՛ յոտս կայսերական պահոյից մատուցուած աղերսագիրները 10,000էն 50,000 զրշ. ի արժէքով, շէնք

քերու և հողերու կալուածագիրները, 1 դրշ. էն մինչեւ 10,000 դրշ. որոշ գումար մը պարուակող վարձակալութեան և այլ պայմանագրութիւնները, 1000 դրշ. էն աւելի գումար մը պարունակող աւանդի վկայագիրները, մաքսային վարչութեանց յանձնուած մանիֆէսթօներու օրինակները, ծովային արկածներու տեղեկագիրները, բողոքագիրները, ազդարարագիրները և ասոնց պատասխանները, ինչպէս նաեւ անոնց պատճէնները, դատարաններուն գիրերու և կնիքներու ամէն և վէճի ներքեւ կղած բաներու ստուգութեան մասին տրուած վճիռները, ժիւժքումիսէրներու տեղեկագիրները, ինչպէս նաեւ փորձագէտներու տեղեկագիրները և անոնց պատճէնները, ապրանքներու արտադրութեան և ժամանման տեղերու վկայագիրները, ինչպէս նաեւ 100 դրշ. էն աւելի երաշխաւորութեան գումար առնուած ապրանքներու վերաբերեալ տեղեկագիրները և թէզքէրէները՝ որոնք մաքսային վարչութեան կողմէ կը տրուին, 11 անգամէն մինչեւ 20 անգամ տպուելիք ծանուցումներու բուն պատճէնները, ամէն կարգի շինութեանց վերաբերող և անհատներու կողմէ պետական պաշտօնատանց և փոխադարձարար պետական պաշտօնատանց կողմէ հայթայթիչներու տրուելիք նկարներու, քարտէսներու, յատակագիծերու և շինուածադրոյցներու իւրաքանչիւրը, աճուրդի և նուազուրդի մասին տրուած վերջնական որոշումները երբ 100 դշ. էն աւելի գումար մը ցոյց կուտան :

2 դրշ. ի՞ որոշ գումար չպարունակող յանձնաւութեան գիրերը, 2000 էն մինչեւ 5000 դրշ. գումարով վարձակալութեան պայմանագրութիւնները, դրաւի դըրուած կամ արգելքի տակ ստնուած առարկայի մը աւանդապահին կողմէ յանձնուած մուրհակները և փոխադրութեան մուրհակները, նաևու բեռնագիրները, արգելքի տակ առնելու խնդրագիրները, անհատներու դիմումին վրայ

պաշտօնապէս տրուած իշխութեան պատկերները, ուրիշ վկայագիրները, վաւերագիրները և յայտագիրները, ինչպէս նաև անհատներու կողմէ՝ պետական պաշտօնատանց տրուած ամէն կարգի վկայագիրները և վաւերագիրները, 200էն մինչև 500 էջ հասցէներ պարունակող հաւաքածոները, 2 անգամէն մինչև 10 անգամ տպուելիք ծանուցումներու բուն պատճէնը, վարձակալներու (Վիւրթիգիւմ) յանձնուած զապրնաւեաները, օղի պատրաստելու համար ծախսու առնուած նախնական նիւթերու արձանագրութեան յատուկ տետրակին մէջ իւրաքանչիւր արձանագրուած քանակութեան համար, ինչպէս նաև պատրաստուած գինիի և օղիի քանակութեան չափով շէքի տետրակին արձանագրութիւնը, մետաքսի և խողակի աւուծախի պաշտօնական արձանագրութիւնները, թատրոնի, նուագահանդէսի և պարահանդէսի 40 դրշ.էն վեր կամ արժէքը վրան չգրուած տոմսերը :

1 դրշ.ի՝ ընկերութեանց կողմէ շրջաբերութեան հանուած բաժնեթուղթերու և պարտաթուղթերու վերաբերեալ ստորագրութեանց ցուցակները, 5000 դրշ.էն մինչև 10,000 դրշ. արժէք ունեցող շէնքերու և հողերու կալուածագիրները, մինչև 2000 դրշ. արժէքով վարձակալութեան պայմանագրութիւնները, պաշտօնական աճուրդներու և նուագուրդներու մասնակցողներէ առնուած աւժամուայ երաշխաւորագիրները, դրաւի համար պահանջատէրին կողմէ տրուած մուրհակները, սուանդի վկայագիրները և տես օրին վճարելի անտոկոս գանձային տոմսեր երբ 500էն 1000 դրշ.ի գումար մը կրնորկայացնեն, բեռնագիրներ (երկաթուղեացն ալ մէջը) և փոխադրութեան գիրեր, մաքսային միջնորդները չփոխադրուած ապրանքներու մասին վաճառքի աւերուէն յանձնուած ցուցակներ՝ գործակալներու կամ անոնց ներկայացուցիչներու կողմանէ, կառավարական պաշտօնա-

տուճաններու և հանրային վարչութեանց տրուած աղերսագիրներ, թագրիրներ, յիշատակագիրներ, միւզաքքէրէներ, յայտագիրներ և զեկուցագիրներ, կառավարական պաշտօնատուճաններու կողմէ տրուած արձակուրդի, պաշտօնի փոփոխութեան, պաշտօնի փոխանակութեան, հանգստեան կոչուելու և հրաժարագիրներու վերաբերեալ խնդրագիրներ, հուզուզի առեւտրական և շէրիի դատարաններու կոչնագիրներ, գիւղերու իխթիար վեճը յիսիններու կողմէ տրուած անհասաներու վերաբերեալ և որոշ գումար չպարունակող վնասները, անշարժ կալուածները չի հաշուելով՝ ժառանգութիւնը 2000 դր. էն վար եղող որբերու վերաբերեալ խնամակալութեան հէօճէթները, նաֆագայի հէօճէթները, երկրագործական պանքայէն փոխառութիւն ընողներուն՝ իրենց տեղերէն տրուած իլմուխապէրները, մասնաւոր գործերու համար պետական պաշտօնատուճաններու քաշուած հեռագիրներու կնքուած և կամ ստորագրուած օրինակը. Օսմանիէ թէզքէրէսին, անթոշակ դատաւորներու կողմէ տրուած ամուսնութեանց արտօնագիրները. $\frac{1}{2}$ քառակուսի մէթրէն մինչեւ 1 քառակուսի մէթր տարածութիւն ունեցող թուղթէ և խաւաքարտ; զատ՝ տարբեր նիւթերով պատրաստուած և հանրային վայրեր կախուած ծանուցումներէն տարին մէկ անգամ, մինչեւ 200 էջ ծաւալով հասցէներու հաւաքածոները, անհասաներու կողմէ մէկ անգամ տպուելիք ազդերու բուն պատճէնը, աճուրդի և նուաղուրդի մասին տրուած վերջնական որոշումներէն մինչեւ 1000 դր. ի համար, արտասովոր դրոշմի գործողութեան և դրոշմաթուղթ առնողներու գնման վերաբերեալ պօստօծները, ջուրի, կազի և այլ նմանօրինակ ընկերութեանց բաժանորդագրական պայմանագրութիւնները, 20 դր. էն մինչեւ 40 դր. թատրոնի, նուագահանդէսի և պարահանդէսի տոմսերը, ինչպէս նաեւ հաս-

տատուն տուրքի սակացոյցին մէջ և դրոշմատուրքէ զերծ գրութեանց գլուխին մէջ չգտնուող և համեմատական տուրքի ենթակայ չեղող՝ ամէն կարգի թուղթերը և ասոնց համառօտութիւնը, պատճէնը և թարգմանութիւնները երբ պետական պաշտօնատանց ցոյց արուին :

20 փր.ի՝ երաշխաւորութեան գումարով մենաշնորհի Ֆէրմաններուն իւրաքանչիւր 100 դրշ.ը, 2000էն մինչեւ 5000 դրշ. արժէքով շէնքերու և հողերու կայուածագիրները, մուվազաայի մուրհակները, տեսօրին վճարելի փոխանակագիրեր, ըրֆդէթներ և չէքեր, 50,000 դրշ.էն վեր գումար պարունակող վարկի նամակներ, 100էն մինչեւ 500 դրշ. աւանդի վկայագիրներ և տեսօրին վճարելի անտոկոս դանձային տոմսեր, ընթացիկ հաշիւներ և անոնց տեսրակները, փոխանակագիրներու և ամէն տեսակ արժեթուղթերու, բամբակեթուղթեր և պարտաթուղթերու գնման և վաճառման վերաբերեալ, ինչպէս նաև անոնց կտրոններուն թիւերը պարունակող՝ պորտօրօններ, փոխադրութեան ձեռնարկուներու (կառապան, էմանէթճի, սիւրիճի) կողմէ յանձնուած տոմսակները և մուրհակները, որոնց մէջ կը նշանակուի իրենց փոխադրած դրամներուն և առարկաներուն յանձնումը, ուղեւորներու և անոնց վերաբերեալ գոյքերու փոխադրութեան գիրները յայտնող տոմսակները և ցուցակներ երբ 100 դրշ.էն աւելի են, ապահովագրութեանց առժամեայ վկայագիրները, ապահովագրի մէջ փոփոխութիւններ, պետական պաշտօնատուներու կողմէ անհատներու ուղղուած թուղթերու ստացուած ըլլալը ցուցնող իլմուխապէրներ, որոչեալ գումար մը չպարունակող և 100 դրշ.է վեր որ և է գումար մը պարունակող ամէն ստացագիր կամ վճարում մը յայտնող թուղթի իճրա, ճիւղերու գանձումները, կատարուած աւերներու փոխարէն հատուցման ստացագիրները, հեվաշեկաններու ստացուիլը յայտնող

ընկալագիրները (լրագիրներու բաժանորդագիրներն ալ մէջը ըլլալով), $\frac{1}{2}$ քառակուսի մէթրէն պակաս ծաւալով՝ թուղթէ և խաւաքարտէ զարդարեալ նիւթերով պատրաստուած ծանուցումներէն տարեկան :

10 փր.ի՝ մինչեւ 2000 դրշ. արժէքով շէնքերու և հողերու կալուածագիրները, 10,000էն մինչեւ 50,000 դրշ. վարկի նամակները, մինչեւ 100 դրշ. աւանդի վկայագիրներ և տեսօրին վճարելի անտոկոս գանձային տոմսեր, բաժնետէրերու անունները և բաժնետէրերու փոխանցումները կրող տոմարներու իւրաքանչիւր էջը, առարկաներու առաքման ու յանձնումին վերաբերեալ օրախնօները, ուղեւորներու և անոնց վերաբերեալ գոյքերու փոխադրութեան գիւները յայտնող տոմսակներ և ցուցակներ երբ մինչեւ 100 դրշ. արժէք ցոյց կուտան, գործակալներու կամ անոնց ներկայացուցիչներուն կողմէ մաս առ մաս մաքսատուն հասած ապրանքներու ցուցակները, 100 դրշ.է պակաս երաշխաւորութեան առնուած ապրանքներու փոխադրութեան համար մաքսային վարչութեան կողմէ տրուած թէզքէրէները և վկայագիրները, ինչպէս նաև նոյն վարչութեան կողմէ տրուած գաբու բուստըշուսիները, ընտանի անասուններու վաճառման ատենի հարկին գնողին ինքնութիւնը ճշդելու համար իմամներու, մուխթարներու և ուրիշ պաշտօնականներու կողմէ տրուած թուղթերը, պետական պաշտօնատուներու կողմէ անհասներու ուղղուած ամէն կարգի ծանուցագիրները, 100 դրշ.էն վար գումար պարունակող ստացագիրները, թղթատարական և հեռագրական վարձքերու համար տրուած ստացագիրները, ջուրի, կազի, թրամուէյի և նմանօրինակ ընկերութեանց կողմէ ճամբաներու և խճուղիներու մէջ պեղումներ և նորոգութիւններ կատարելու համար թաղապետական պաշտօնատանց տրուելիք ծանուցագիրները :

5 փարա մինչեւ 10,000 ղրշ . պարունակող վարկի նամակները առեւտուրով , զբաղող մարդոց , ճարտարագործներու , սեղանաւորներու և լուծայափոխներու կողմէ տրուած և չվճարուած հաշուեցոյցները և ֆաթուրանները , պետական պաշտօնատանց կողմէ յօգուտ անհատներու կախուած ծանուցումները , ինչպէս նաև անհատներու կողմէ ներկայացուած թուղթէ և խաւաքարտէ ազդերը :

2 փարա՝ Սակարանի գործակալներու կողմէ պատրաստուած գիներու ցուցակները և անհատներու կողմէ թուղթի , լաթի և ուրիշ նիւթերու վրայ պատրաստուած և ցրուած տպեալ և ոչ-տպեալ ծանուցումները , յայտագիրները , բացատրողական ծանուցումները , ծանուցում պարունակող ֆաթաշղկները , շրջարտերականները :

Համեմատական տուրք (Նիւսպի)

Ա. ԱՌԵՒՑՐԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ

Հաստատուն տուրքի սակացոյցին , ինչպէս նաև դրոշմատուրքէ զերծ գրութեանց գլուխին մէջ չյիշուած և որոշեալ գումար մը պարունակող բոլոր թուղթերը , մուրհակները ու ծխախոտի և ուրիշ ապրանաւոր արտածման մուրհակները , համեմատական տուրքի ենթակալ են :

10 փարայի տուրքի ենթակալ են 100 ղշ . և անկէ նուազ գումարները

20 փարայի՝	100 ղշ .էն	մինչեւ	1,000 ղշ .
1 ղշ .ի՝	1,000	»	» 2,000
2	» 2,000	»	» 4,000
3	» 4,000	»	» 6,000
4	» 6,000	»	» 8,000
5	» 8,000	»	» 10,000
7 ¹ / ₂	» 10,000	»	» 15,000
10	» 15,000	»	» 20,000
12 ¹ / ₂	» 20,000	»	» 25,000

15	դշ .ի՝	25,000	դշ .էն մինչև	30,000	դշ .
17 ¹ / ₂	»	30,000	»	35,000	»
20	»	35,000	»	40,000	»
22 ¹ / ₂	»	40,000	»	45,000	»
25	»	45,000	»	50,000	»
27 ¹ / ₂	»	50,000	»	55,000	»
30	»	55,000	»	60,000	»
32 ¹ / ₂	»	60,000	»	65,000	»
35	»	65,000	»	70,000	»
37 ¹ / ₂	»	70,000	»	75,000	»
40	»	75,000	»	80,000	»
42 ¹ / ₂	»	80,000	»	85,000	»
45	»	85,000	»	90,000	»
47 ¹ / ₂	»	90,000	»	95,000	»
50	»	95,000	»	100,000	»

Յաջորդաբար սակէ աւելի գումարներու համար իւրաքանչիւր 10,000 դշ .ի կամ կոտորակներու համար 5ական դշ . պիտի թարգմտի :

ԾԱՆՈԹ. — Դրոշմաձուղձի կանոնադրիլին ընդհանուր տրամադրութիւնները նաև հոս գործադրելի են :

Բոլիցաներու միայն շրջաբերութեան հանուած օրինակները դրոշմին թակայ են, իսկ դրոշմաձուղձ չփակցուած կամ օրինական ձեւով չզըրուած և զնչուած առևտրական ձուղձերը փոխադարձ երաշխաւորութեան իրենց առանձնաշնորհէն կը զրկուին :

Բոլիցաներու յատուկ դրոշմաձուղձէն ստարբեր դրոշմաձուղձ փակցուելը յիշեալ առանձնաշնորհին չի վնասեր :

Մասնաւոր սակացոյցներ

Բ. Ա Պ Ա Հ Ո Վ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

Ա. Հրդեհի ապահովագրութիւններ. — Երեք ամիսէն աւելի ժամանակի համար կնքուած ապահովագրութիւններէ :

10 փարա՝ ապահովագրական գումարի իւրաքանչիւր 10,000 դրշ.ին և կոտորակին համար :

Երեք ամիս կամ անկէ պակաս ժամանակի համար կնքուածներէն՝

5 փարա դարձեալ իւրաքանչիւր 10,000 դրուշի և կոտորակի համար :

Բ. Կեանքի եւ անձնական արկածի ապահովագրութիւններ.—20 փարա վճարելի ընդհանրու իւրաքանչիւր 100 դրշ.ի համար :

Գ. Ցամաքային եւ ծովային փոխադրութեանց եւ այլ ապահովագրութիւններ.—10 փարա՝ վճարելի իւրաքանչիւր ապահովագրութեան վարձքի 50 դրշ.ին համար :

ԾԱՆՆ.—Ապահովագրական գումարին յաւելումները՝ յաւելեալ քանակութեան համեմատութեամբ տուրքի կ'ենթարկուին :

Ապահովագրեալ գումարը անորոշ թողուած ապահովագրութեանց վարձքին իւրաքանչիւր 5 փարայի դէմ 100 դրշ. ապահովագրուած պիտի նկատուի և պայմանաժամը անորոշ թողուած տանն ապահովագրութեան պայմանաժամը 1 փարի պիտի նկատուի :

Պայմանագրութեան միայն մէկ օրինակը տուրքի ենթակայ է :

**Բ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱԺՆԵՌՈՒՂԹԵՐ ԵՒ ՊԱՐՑԱԹՈՒՂԹԵՐ
ԵՒ ՕՏԱՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆՑ ԹՈՒՂԹԵՐ**

Կայսերական Ֆէրմանով հաստատուած ամէն տեսակ ընկերութիւններու առժամեայ կամ վերջնական բաժնեթուղթերը ենթակայ են տուրքի :

20 փարայի գրոշմատուրքի ենթակայ է, մէկ անգամի համար, ամէն բաժնեթուղթ իր անուանական արժէքին իւրաքանչիւր 100 դրշ.ին համար :

10 փարայի՝ մէկ անգամի համար, հրապարակ հանուած առժամեայ արժեթուղթերը և վերջնական պարտաթուղթերու անուանական արժէքին իւրաքանչիւր 100 դրուշը :

10 փարա դրոշմատուրքի ենթակայ են նաև թուրքիոյ մէջ առևտուրի առարկայ եղող բոլոր օտար կառավարութեանց արժէթուղթերը, բաժնեթուղթերը և պարտաթուղթերը իրենց անուանական արժէքին իւրաքանչիւր 100 դրշ.ին համար: (Առնող եւ ծախող կէս առ կէս կը հատուցանեն այս տուրքը:

Ծ.Ա.Ն.—Երբ ընկերութեան մը պայմանաժամը երկարաձգուի, մինչեւ երեք ամիս իր բաժնեթուղթերուն վրայ պէտք է օրինական դրոշմաթուղթը նորոգուի, իսկ դրամագլուխն աւելցուած պայագային յաւելեալ մասին վրայ պիտի գանձուի սովորական տուրքը: Առժամեայ պարտաթուղթերու և բաժնեթուղթերու վրայ գանձուած տուրքը վերջնականապէս կրկին չի գանձուիր, ինչպէս նաև հին թուղթերու կոտորակման պարագային:

Դրոշմաթուղթ: զերծ գրուքիւններ (Մուաճիէք)

Դրոշմատուրքէ զերծ են մասնաւորապէս պետական պաշտօնատանց միջև փոխանակուած բոլոր պաշտօնական թուղթերը և անոնց յարակից մասերը, եղեռնական եւ դրոշմատուրքի կանոնադիրին զանցառութենէն առաջ եկած դատերու վերաբերեալ թուղթերը բարեգործական և կրօնական հաստատութեանց վերաբերեալ ամէն կարգի թուղթերը, կարօտեալներու և մինչև 100 դրշ.ի ամսաթոշակ մը կամ նպաստ մը ստացող անձերու ինքնութեան կամ գտնուած վիճակի մասին տրուած իլմուխապէրները եւ ուրիշ վկայագիրները, հաստատագիրները և յայտարարագիրները, կարօտ հողագործներու բաշխուած արմախֆներու վերաբերեալ երաշխաւորութեան ընկալագիրները և թուղթերը, թղթատարական և հեռագրական վերատեսչութեան կողմէ անհատներու ուղղուած բոլոր իսպարնամէները, շերամի հուշտերը թուխսի դնելու մասին դրուած արտօնագիրները, բարի վարուց և

պատուաստի վկայագիրները և տեղեկագիրները, մինչև Ա. Չավուչի աստիճան բոլոր գինուորներու վերաբերեալ թուղթերը, պանքայի բաժնեթուղթերը և պանքատմասերը, ծխախոտի Ռէժիի վարչութեան կանոնագիրին Ե. յօդուածին և արեւելեան երկաթուղիներու ընկերութեան կանոնագիրին 27րդ յօդուածին մէջ յիշուած թուղթերը, դեպանատանց մատուցած թագրիրները և իլմուխապէրները, և 40 դրշ. է վար գումարի վրայ եղող ամէն դործառնութիւն (բաց ի ապահովագրականներէն), թղթատարական հէվալէնամէները (մանտաբօսթեր) և անոնց վերաբերող ստացագիրեր, թուրքերէնէ տարբեր լեզուով պատրաստուած և պետական պաշտօնատանց մատուցուած թուղթերու թարգմանութիւնները, ոչխարները և ընտանի անասունները համրելու, ճշդելու և զատելու մասին արուած թէղքէրէները, առևտրական թուղթերու և մուրհակներու և կամ շրջաբերութեան հանուած թուղթերու և մուրհակներու վրայ գրուած փոխանցման, ընդունելութեան, ավալի և ստացման վերաբերեալ ընթերցագիրերը, ընթացիկ հաշիւներու տետրակներու մէջ հղած արձանագրութիւնները, մինչև 1000 դրշ. ի դումար մը պարունակող կտակագիրերը, ի պահ արուած բաժնեթուղթերու եւ պարտաթուղթերու կտրոններու մասին արուած պօստըօները, եւ այլն որոնք մի առ մի չենք յիշեր, վասն զի անոնք ծանօթ են մեծ մասամբ առօրեայ գործառնութեամբ դրոշմէ վերծ ըլլալով եւ մէկ մասն ալ առևտրական կեանքի հետ առնչութիւն չունին և աւելի պաշտօնատանց կը պատկանին :

Յաւելուածական դրօմաթուղթեր

Կարգ մը թուղթերու և գործողութիւններու համար յատուկ դրոշմատուրքեր կան որոնք մասնաւոր դրոշմա-

Թուղթերով կը գանձուին : Այսպէս հաւեւասական տուրքի սակացոյցի համաձայն յաւելուածական դրոշմատուրքի ենթակայ են բոլոր անշարժ կալուածներու, ամէն կարգի նաւերու և ծովային փոխադրանաւերու թողման և փոխանցման ձեւակերպութեանց վերաբերեալ տեղեկագիրները :

20 փարայի հաստատուն յաւելուածական տուրքի ենթակայ են, իբր հասոյթ նշանակուելիք ամէն կարգի տուրքերու և գումարներու գանձումը հաստատող և պետական պաշտօնատանց, ելմտական սնտուկներու, պետական հասոյթներու վարձակալներու կողմէ տրուած ընկալագիրները և հատուցագիրները որոնց յանձնուիլը պարտաւորիչ է (մաս առ մաս վճարման ատեն կրկին տուրք չառնուիր), նոյնպէս թրանսիթի հրամանագիրները, և ամէն կարգի փոխադրութեանց համար պաշտօնատուէններու կողմէ անհատներու յանձնուած թուղթերը, տասանորդի և կամ ուրիշ տուրքերու տեղ թողուած արմտիքներու և ուրիշ իրեղէններու փոխարէն տրուած ընկալագիրները, ծխախոտի և թէմպէքի վաճառման արտօնագիրները, թաղապետութեան կողմէ յանձնուած տեղափոխութեան արտօնագիրները, ինչպէս նաեւ ամէն կարգի ճամբաներու բացման և նորոգութեան արտօնագիրները :

1 ղրշ.ի յաւելուածական հաստատուն տուրքի՝ թողման և փոխանցման թէզքէրէները, շինութեան կամ նորոգութեան թէզքէրէները, և մինչեւ 100 ղշ.է 200 ղշ. եղող էսնաֆ թէզքէրէսիները և ցուցադրութեան արտօնագիրները (սերկի) :

3 ղշ.ի՝ ձկնորսութեան արտօնագիրները, Կ. Պոլսէն և նահանգադուխ քաղաքներէ տարբեր տեղերու մէջ յանձնուած որսորդութեան արտօնագիրները, ղէնք կրելու արտօնագիրները, և 200 ղշ.էն մինչեւ 300 ղշ. եղող էսնաֆ թէզքէրէսիներն և ցուցադրութիւններու արտօնագիրները :

5 դշ.ի՝ քասապանները և 300 դշ.էն վեր եղող էս-
նաֆ թէզքէրէսիներն և ցուցադրութեանց արտօնագիր-
ները :

10 դշ.ի քասաքօռները և Կ. Պոլսոյ և նահանգագլխաւի
քաղաքներու մէջ տրուած արտօնագիրերը :

ԾԱՆ. — Վերոգրեալ թուղթերը ամէնքն ալ իրենց տեսակին
համեմատ դրոշմաթուղթ ունին և պարտին անոնցմով դրոշմուած ըլլալ,
միայն 20 փարայի հաստասուն տուրքի ենթակայ եղող մուրհակներու և
թուղթերու համար պաշտօնատանց ընկալագիրներու յատուկ դրոշմաթուղթը
և 10 դրշ. տուրքի ենթակայ քասաքօռներու համար անցագիրերու յատուկ
2 դրշ.նոց դրոշմաթուղթերը կը գործածուին :

ՓՈՓՈՒՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ՅԱՒԵԼՈՒԱԾՔ

- Էջ
- 141 Պետական Խորհրդոյ նախագահ եղաւ Հասան Ֆէհմի բաշա :
- Մաքսային վերատեսուչ եղաւ Բայիֆ բաշա :
- 142 Էրզրումի կուսակալ եղաւ Ապտիւլ Վէհապ բաշա :
- 143 Վանի կուսակալ եղաւ Ալի Րիզա պէյ :
- Շքոտրայի կուսակալ եղաւ Իսմայիլ բաշա :
- Զորի միւթէսարըֆ եղաւ Մէհմէտ Բաշիտ բաշա :
- 144 Անգլիոյ դեսպանատան Ա. Թարգման եղաւ Մ. Տից Մորիս :
- 152 Ալիքսան էֆ. Սագաեան մեռաւ :
- 153 Աւելցուր. Էտուառ էֆ. Թէրզեան Կայսերական կալուածոց մասնագիտաց ժողովի պաշտօնեայ :
- 154 Աւելցուր. Մելքոն էֆ. Միլոյեան Օւմ. 3 :
- Մկրտիչ էֆ. Գազանճեան Մճ. 3, ուղիղ՝ Մճ. 2 :
- 156 Աւելցուր. Էտուառ էֆ. Թէրզեան Կայսերական կալուածոց մասնագիտաց ժողովի պաշտօնեայ :
- 159 Անդիվարիի, ուղիղ՝ Բոսկորիցայի :
- Աւելցուր. Պարի հիւպատոս Գրիգոր էֆ. :
- 160 Դատական քննիչ Էտիրնէի՝ Միսաք էֆ. Մակարեան, Եանիայի և Շքոտրայի՝ Հրաչեայ էֆ. Աբրահամեան :
- Դատական օգնական քննիչ Գրիգոր էֆ. տեղափոխուած է Էնկիւրիւ և Գոնիա :

- 161 Աւելցուր. Ռոտտսթոյի Առեւտրական դատարանի նախագահ Գրիգոր էֆ. Ամպարճեան : Գավառայի Առեւտրական դատարանի նախագահ Գրիգոր Ֆայիգ էֆ. Մանտիկեան :
- 186 Տ. Տ. Մկրտիչ Ա. Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց վախճանեալ 29 Հոկտեմբեր 1907 :
- 193 Գարեգին Վրդ. Սագայեան Եւելմտից տեսուչ չէ :
— Գէորգ Վրդ. Ասլանեան, ուղիւ՝ Ծ. Վրդ. :
— Գիւտ Ա. Մխիթարեան, ուղիւ՝ Վրդ. :
- 194 Գրիգորիս Վրդ. Պոյաճեան, ուղիւ՝ Տեսուչ ելեւմտից :
- 215 Զնջէ՛. Բարսեղ էֆ. Աւետիսեան :
- 230 Սկիւտար Եէնի-Մահալլէի Թաղ. Խորհուրդը սապէս կազմուեցաւ. Թումիկ Սուրէնեան՝ Ասեճապետ, Խոսրով Բէհեանեան՝ Ասեճադպիտ, Տիգրան Գրլըճեան՝ Գանձապետ, Ճիւլան Արիանեան, Եպիփան Գավաթեան, Մարտիկ Պէլլէրեան, Տոնապետ Եւթեանեան :
- 244 Տրապիզոնի Կրօնական ժողով. Ղեւոնդ Քհնյ. Թումայեան, Շիղա Քհնյ. Չէօլօղեան, Միքայէլ Քհնյ. Չօլագեան, Արիստակէս Քհնյ. Թօրլաքեան, Կերսէս Քհնյ. Փափաղեան : — Բաղ. ժողով. Գասպար Խանէտանեան, Թաղէոս Արապեան, Յարութիւն Թապագեան, Խաչիկ Արսլանեան, Յովհաննէս Խաչատուրեան :
-

Ց Ա Ն Կ

	Էջ
Զեկոյց	5
Համառօտագրութիւնք	6
Դիտողութեանց էջ	7

ՏՈՄԱՐԱԿԱՆՔ

Տումար	9
Աղիւսակ շարժական մասանց աւուրց	12
Տօնախմբութիւնք եկեղեցեաց	13
Օրացոյց	14
Անունի տօնախմբութիւն	38
Անունի տօնախմբութեան օրեր	45
Ջանազան տոմարներ	52
Հինգ անցած և հինգ գալիք տարիներ	52
Նոր տոմար	55
Արարական տոմար	56
Հրէական տոմար	57
Բուն կամ շարժական տոմար	59
Սովորական կամ անշարժ տոմար	60
Աղարիայի կամ Ջուղայեցւոց տոմար	61

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ

Նշանաւոր թուականներ Տիեզ . պատմութենէն	62
--	----

ԾԻՍԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

Գիշերային ժամ (Քննաւոր)	73
-------------------------------------	----

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆՔ

Օսմանեան երկիրներ	105
-----------------------------	-----

Կուսակալութիւնք	106
Ուրոյն սանձագներ	107
Թուրքիոյ երկաթուղիները	108
Օտար տէրութիւններ	112
Աշխարհի վեհապետք	133
Օսմանեան կայսրութիւն	135
Կայսերական արքունիք	140
Նախարարներ և մեծ պաշտօնատարներ	141
Օտար տէրութեան քով գտնուող դեսպաններ	142
Կուսակալներ	142
Օտար տէրութեանց դեսպաններ	144
Հայ աստիճանաւորներ	146
Հայ պաշտօնատարներ	156

ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Աթոռ կաթ . Ամենայն Հայոց	170
Կիլիկիոյ աթոռ	179
Աղթամարայ աթոռ	180
Երուսաղէմի աթոռ	181
Կոստանդնուպոլսոյ աթոռ	184
Հայրապետութիւն Հայոց . — Եպիսկոպոսներ	191
Վարդապետներ	191
Մայր աթոռ	209
Պատրիարքութիւն Հայոց Թուրքիոյ	213
Եկեղեցական պաշտօնէութիւն Կ. Պոլսոյ	219
Կ. Պոլսոյ թաղերը	227
Կ. Պոլսոյ թաղային վարժարանները	235
Առաջնորդական վիճակներ	240
Պատրիարքութիւն Ս. Երուսաղէմի	252
Կաթողիկոսութիւն Կիլիկիոյ	253
Կաթողիկոսութիւն Աղթամարայ	256
Հայ-Կաթոլիկ հասարակութիւն	257

Հայ-Բողոքական հասարակութիւն	261
Արեւելեան քրիստոնեայ հասարակութիւնք	262

ԹԵՄԱԳՐԱԿԱՆ

Առաջնորդական վիճակներ (Ա. Արպոյանեան)	265
---	-----

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ ԲԱԺԻՆ

Նշանակելի թուականներ	355
Հիւանդանոցի շէնքերուն պատմութիւնը (Ա. Ա.)	359
Ս. Փրկչեան Հիւանդանոց	384

ՍԵՂԱՆԱԻՈՐԱԿԱՆ

Օսմ. արժեթուղթեր և պարտաթուղթեր (Ա. Մուպահեանեան)	398
--	-----

ՆՇԱՆԱԻՈՐ ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼՆԵՐ

1 Յունիս 1905--1907 Օգոստոս 1	438
---	-----

ԳՈՐԾԱՌՆԱԿԱՆՔ

Առեւտրական սենեակներ	472
Թղթատարութիւն	475
Նամակատուներ	484
Թղթատար շոգեհաւներ	487
Հեռագիր	491
Դրոշմատուրքի կանոնագիր	495

ՏԵՅՅՉԷ ՕՐԻԷՆՏ ՊԱՆԿ

DEUTSCHE ORIENT BANK

Գ Ե Ր Մ Ա Ն Ա Կ Ա Ն

Ա Ն Ա Ն ՈՒ Ն Ը Ն Կ Ե Ր ՈՒ Յ Ի Ի Ն

Դ Ր Ա Մ Ա Գ Լ ՈՒ Խ Ք Ե Ի Պ Ա Հ Ե Ս Տ Ք

Տրեզսներ Պանգ	Ֆր.	258,000,000
Ա. Շամհաուզհն'եհո Պանգ Ֆեռայն	»	187,000,000
Նացիոնալ Պանգ Ֆիւռ Տեոյչլանց	»	125,000,000

ՊԵՐԼԻՆ, Կ. ՊՈԼԻՍ, ՊՐՈՒՍԱ, ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ, ԳԱՀԻՐԷ, ՀԱՄՊՈՒՐԿ

Կ. Պոլսոյ Գերմանական հիւպատոսարանին մէջ
արձանագրուած 1906 Յունուար 31ին

Հ Ի Մ Ն Ո Ւ Ա Մ

ՏՐԷԶՏՆԷՐ ՊԱՆԿԻ, Ա. ՇԱՅՀՍՈՒԶԷՆՆԵՐ ՊԱՆԿ ՖԷՌԱՅՆԻ
ԵՒ ՆԱՅԻՑՆԱԼ ՊԱՆԿ ՖԻՒՐ ՏԵՅՅՉԼԱՆՏԻ ԿՈՂՄԷ

ԿԵՐՄԱՆԱՍԵՆՂԻ. ՂԱԼԱԹԻԱ. Վոյփոսա փողոց, Յակոբեան խան
ԳՈՐԾԱՆԱԼՈՒԹԻՒՆԵՐ. ՊՈԼԻՍ. Տիլսիզգասե խան
ԲԵՐԼ. Եանի գարեջրասան դիմաց, Թիւ 407

Դորժաւնուծիւններ կը կատարուին ամէն օր ժամը 9¹/₂ 4
Ուրբաթ օրերը 9¹/₂էն 1

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ԱՆՑՈՒՆԻ ԶԻՒՂ

Տէոյչէ ՕրիէնՏ Պանք իր խնայողական Մատուկին մէջ պահելու համար
գումարներ կ'ընդունի և 3¹/₂ % տոկոս կը վճարէ ու է գումարի համար

Սակայն դրամատունն իրեն կը վերապահէ զեղջել կամ աւելցնել տո-
կոսի սակը, այդ մասին տեղական թերթերուն մէջ ազդ մը հրատարակելէ
վերջ:

200 Օամ. ոսկիէն վար եղող գումար մը կարելի է ետ առնել ու է
ատենն իսկ 200 ոսկիէն աւելի եղող գումարներ ետ առնելու համար, պէտք
է գրաւորապէս տեղեկացնել 8 օր առաջ՝ մինչև 1000 ոսկինոց գումարի մը
համար, իսկ 30 օր առաջ՝ 1000 ոսկիէն աւելի եղող գումարներու համար

Տէոյչէ ՕրիէնՏ Պանք սակարանական յանձնարարութիւններ կ'ըն-
դունի Կ. Պոլսոյ և արտասահմանի համար, բացառապէս նպատակէր
պայմաններով:

Ու է վճարում չպահանջուիր այն արժեթուղթերուն պահպանման
համար որոնք իր միջոցաւ գնուած են:

BANQUE D'ATHÈNES

Գ Ա Ն Ք Տ Ա Թ Է Ն

ԲԱԺՆԵՔՈՒՂՅԵՐՈՎ ԵՒ ՊԱԶԵՍՏԻ ԳՈՒՄԱՐՈՎ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 50,000,000 ՏՐԱԽՄԻ

ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ՎՃԱՐՈՒԱԾ

Դրամագլուխը աւանդ-գումարներուն հետ՝ հնչուն դրամ կամ արժեթուղթ, անցեալ Օգոստոսին կը յանգէր 260,000,000 տրախմիի:

Կեդրոնառեղիմ՝ ԱԹԷՆՔ

ՄԱՍՆԱՃԻՂԵՐ.—Լոնտոն, Ադեմանդրիա, Փանիք (Եգիպտոս), Պոլիս (Ղալարիա եւ Սրամայոյ), Սելանիկ, Իզմիր, Բիրէ, Բաղրաս, Վօլոս, Շիրա, Փալամարա, Հանիա եւ Գակիսիա (Կէտական կղզի):

Հոռագրական Հասցե (ԱԹԷՆՕԴԷԼԷՍ)

Պանք տ'Աթէն, կ'ըրաղի դրամատան ամէն կարգի գործառնութիւններով:

Փոխատուութիւններ կ'ընէ ապրանքներու, արժեթուղթերու եւ առևտրական թուղթերու վրայ, կը զեղչէ Թուրքիոյ եւ օտար երկիրներու վրայ քաջուած փոխանակագիրներ, հրապարակ կը հանէ վարկաթուղթ չէքեր, փոխանակագիրներ, կը բանայ ընթացիկ հաշիւներ, եւ

կ'ստանանք հեռագրական վճարումներ եւրոպական գլխաւոր քաղաքներու վրայ :

Պանք տ'Աթէնի ընդհանուր տնօրէնութիւնը, փափաքելով քաղաքներէ խնայողութիւնը գործաւոր դասակարգին մէջ, կ'ստանանք 100ին 4 տոկոս վճարել իրեն յանձնուած աւանդ գումարներու փոխարէն :

Աւանդատուն իր առաջին դիմումին կրնայ ստանալ իր յանձնած գումարը :

Պանք տ'Աթէն կ'ստանանք ամբողջացնել կամ աւելցրնել իրեն յանձնուած աւանդներուն վրայ ըլլայ հնչուն դրամ, օտար երկրի վրայ քաշուած չէք կամ պանքսոմս :

Տոկոսները կը վճարուին հետեւեալ պայմաններով .

Ի տես վճարելի աւանդներուն համար 100ին 3		
6 ամսուան	»	» 100ին 3 ¹ / ₂
1 տարուան	»	» 100ին 4
2 »	»	» 100ին 5

Աւանդները կը վերադարձուին իրենց յանձնուած վիճակին մէջ, այսինքն եթէ հնչուն դրամ են միւսոյն ձեւով և եթէ Պանքաի չէքեր են իր մասնաճիւղերէն հրապարակ հանուած :

Տոկոսները կը վճարուին 6 ամիսը անգամ մը, այսինքն Յունվար 1ին և Յուլիս 1ին :

Պանք տ'Աթէն, ի փոխարէն դոյզն վճարքի մը կ'ըստանանք պահել արժեթուղթեր, նոյնպէս կ'ստանանք գանձել կարոններ Հելլենական և Եւրոպական այլ և այլ արժեթուղթերու, ամէնէն նպաստաւոր պայմաններով :

Կ'ընդունի նաև սակարանի վերաբերեալ յանձնարարութիւններ Պոլսոյ և Եւրոպական հրապարակներու վրայ և կը գնէ ու կը ծախէ պարզաւոր արժեթուղթեր :

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ

BANQUE DE SALONIQUE

Դրամագլուխ 10,000,000 Լր.

Վճարեալ դրամագլուխ 8 մարտ 1906ին
8.000,000 Լր.

Պահեստի դրամագլուխ 8 մարտ 1906ին
3,700,000 Լր.

Կ Ե Դ Ր ՈՆ Ն Է Ս Ե Լ Ա Ն Ի Կ

ՄԱՍՆԱՔԻՆՆԵՐ.—Աղեփանդրիա, Գահիրէ, Գափալա, Կ. Պոլիս
(Ղալաթիա եւ Պոլիս), Մանասթր եւ Իզմիր

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ խնամով կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ ու Ասիոյ և Նգիպտոսի հրապարակներուն, ինչպէս նաև միւս օտար քաղաքներուն վրայ քաշուած փոխանակագիրներ: Չէքերու հաշիւներ կը բանայ: Արժեթուղթերու վրայ փոխատուութիւններ կ'ընէ: Սակարանական հրամաններ կը կատարէ եւրոպական բոլոր հրապարակներուն վրայ: Չէքերու վարկագիրներ կը հանէ Թուրքիոյ և արտասահմանի բոլոր քաղաքներուն վրայ: Աւանդներ կ'ընդունի ի տես վճարելի 3, 6, 9, 12 ամսուան որոշ պայմանաժամերով: Վերջապէս սեղանաւորական ամէն գործառնութիւններ կը կատարէ լաւագոյն պայմաններով:

Պանք տը Սալօնիք փոքր վճարումներու համար ալ Խնայողական Մատուկ մը հւնի, շատ նպաստաւոր պայմաններով:

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՌՌՍԻՈՑ ԿԱՑՍԵՐ 1881Ի ՇՐԱՄԱՆԱԳՐՈՎ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ, ԲԵԴՐՍՊՈՒՐԿ

Ընկերութիւնը խիստ նպաստաւոր պայմաններով ապահովագրութիւններ կ'ընդունի ՀՐԴԵՀԻ, ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ, ՎՏԱՆԳՆԵՏՈՒ, ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՐԿԱԾՆԵՐՈՒ ԴԷՄ, ցկեանս ապահովագրութիւն ՇՈՒԿԵԿԱՌՔՈՎ ԵՒ ՇՈՒԿԵՆԱԿՈՎ ուղեւորութեան արկածներուն դէմ, ինչպէս նաև ՀԱՅԵԼԻՆԵՐՈՒ և ԱՊԱԿԻՆԵՐՈՒ կոտորուելուն դէմ:

Ընկերութեան դրամագրոյսը ամբողջովին վճարուած գր.	10,668,668
Երաշխաւորութեան գումար աւելի քան	» 154,668,688
Ընկերութեան ապահովագրուողներուն վճարուած դրամագրոյսի և վկասուց հատուցում	» 400,728,000
1904 տարւոյ մէջ գանձուած ապահովագրի և տկոս	» 65,224,948

ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ՏԵՂԵՆՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ

Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Ազարեան խան, Վոյվոսա, Ղաշաքիա

Կամ Պոլսոյ զործակալութեան, Տիլսիգ-Չատէ խան, Աշք էֆէնտի Եւտան Եւ Տնօրէն Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին, Ա. ՀԻԻՐԱՒԻԶ

ՖՕՍՔՐՕԼՕ ՄԱՆԿՕ ԵՒ Ը^{նկ}

ԿԱԼԱԹԱ ԳՈՒԹՕ ԽԱՆ

ՄՈՄԽԱՆԷ ԱՐԱՊԵԱՆ ԽԱՆ

ՆԱԻԱՏԷՐ ԵՒ ԾՈՎԱՅԻՆ ՄԻՋՆՈՐԴ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ

ՇՈՒԿՆԱԽԱՅԻՆ ԶԱՆԱԶԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ

Ն Ե Ր Կ Ա Յ Ա Ց Ո Ւ Ց Ի Չ

ԱՍՍԹԵՐՏԱՄ ԳՏՆՈՒՈՂ

ՀՈՒԱՆՏԱԿԱՆ ԱՐՔԱՑԱԿԱՆ ՇՈՒԿՆԱԽԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ

Վ.Ա.ՃԱՌԱԿԱՆ ՀԱՆՔԱՆՐՈՒԽԻ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ

Ս Ա Լ Ա Մ Ա Ն Տ Ր

ՀՐԴԵՀԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԼԱ ՎԻՔԻՐԻԱ ՏՐ ՊԵՌԼԻՆ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՇՈԳԵՆԱԻԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ԲԱԳԷ ԵՒ ԸՆԿ

ՏՐԱՆՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱԻՆԵՐՈՒ ԿԱՆՈՆԱԻՈՐ ԵՐԹԵԻԵԿ

Տ Ն Յ Ր Է Ն Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

ՄԱՐՍԻԼԻԱ, 4 Բլաա Սաթ Գարևո

Հեռագրական հասցե՝ ԲԱԳԷ-ՄԱՐՍԻԼԻԱ

ՊԱԼՍՈՅ ԵՒ ՍԵՒ ԾՈՎՈՒ ԳԻԾ

Տեղեկությունց համար պեժ և դիմել

Ի ԲԱՐԻՉ

Համբուրգերու համար՝ (Սօսիթիէ Ժէնէրալ
ալ Թրանսպոր Մարիթիմ ա Վարէօր
8 Ռիւ Մէնար (Ռիւ 4 Վեպժամպրը)

Ապրանքներու համար՝ Պ. Պ. Ֆ. Բիւթէ և Ընկ.)
(22 Ռիւ Ալպուի)

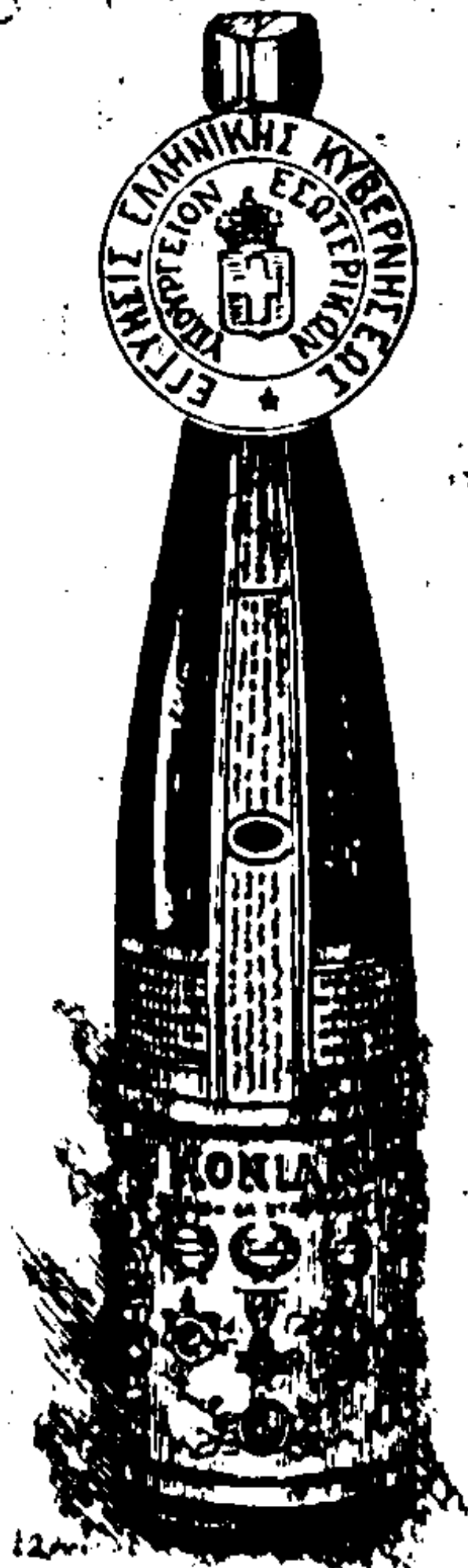
ԼԻՕՆ՝ (Պ. Պ. Ֆ. Բիւթէ և Ընկ. Բե Սեճ Բեդեր թիւ 2)

Պոլիս Թ. ԲԸՊՈՒԼ
Տարսանէլ Ա. Ժ. ԳԱԲՍԻԻԹՕ
Նօվորոսիմ ՏԻԻՄՈՐԹԻԷ ԵՂ. Բ.
Պարուս Վ. Տ՝ԱՐՆՕ

Տիպիս ԲԱՐԵԿԻՆԴԱՆԵԱՆ
Սամսոն Ժ. ՀԷՔԻՄԵԱՆ ՈՐԴԻ
Տրապիզոն Պ. Ա. ՄԻՍԻՐ
Պաֆոս Վ. Յ. ՄՈՒԹԱՅՕՅ ԵՂ. Բ.

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈԳԵՆԱԻԵՐԸ

Շոգեկաւ	Նաւապետ	Տրդրիւն.
Անաքօշի	ՊԻԱՆՔԻ	3000
Արակնի	Կ. ՎԷՌՆԷՍ	3000
Պիքիկի	ԳԱՆԱՎԱԶԻՕ	4500
Գարամանի	ԲՕԶԷ	3500
Սիրֆասի	ԲԷԳՈՒ	3500
Իմերեքի	ՊՈՒԼ	4500
Միկիրեշի	ԳԱՎԼԻԷ	3000
Ուկս-Սկպու	ՄԻԹՐԷՍԷՅ	2000
Հա Կօշ	ԼԸ ԲՕԽ	2000
Մկօրք	ԱՆՏՕՆԻ	1500
Մօսիշ	ՃԻԻԼԻԱՆԻ	300
Քիրիժի	Երևանից վրայ	5000

ΜΕΤΑΞΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ (ΒΟΥΛΕΥΣΑΝ)

Α. Π. Α. ΜΕΤΑΞΑ ΕΠΙΤΡΟΧΗ

Այս գործարանին տէրը զանազան տերութիւններէ ինը պատուանշաններ, ինչպէս նաեւ այլ և այլ ցուցահանդէսներէն 35 մեծ մրցանակներ և շքադրամներ ստացած է:

ՓՆՏՈՒՅՑԷ՛Ք

Շիշին վրայ՝ Հելլենական կառավարութեան կողմէ իբր հաստատութիւն փակցուած զօտին և յետագայ պաշտօնական վկայագիրը:

«Յուլիանականի ներքին գործոց նախարարը կը հաստատէ թէ Յուլիանականի մեզ Ա. Ս. Ա. Մեքսիկա անուանակալ միայն մեկ բոնեափ գործարան մը կայ, եւ թէ այդ գործարանն ալ Պիրեոնի մեզ կը գտնուի:

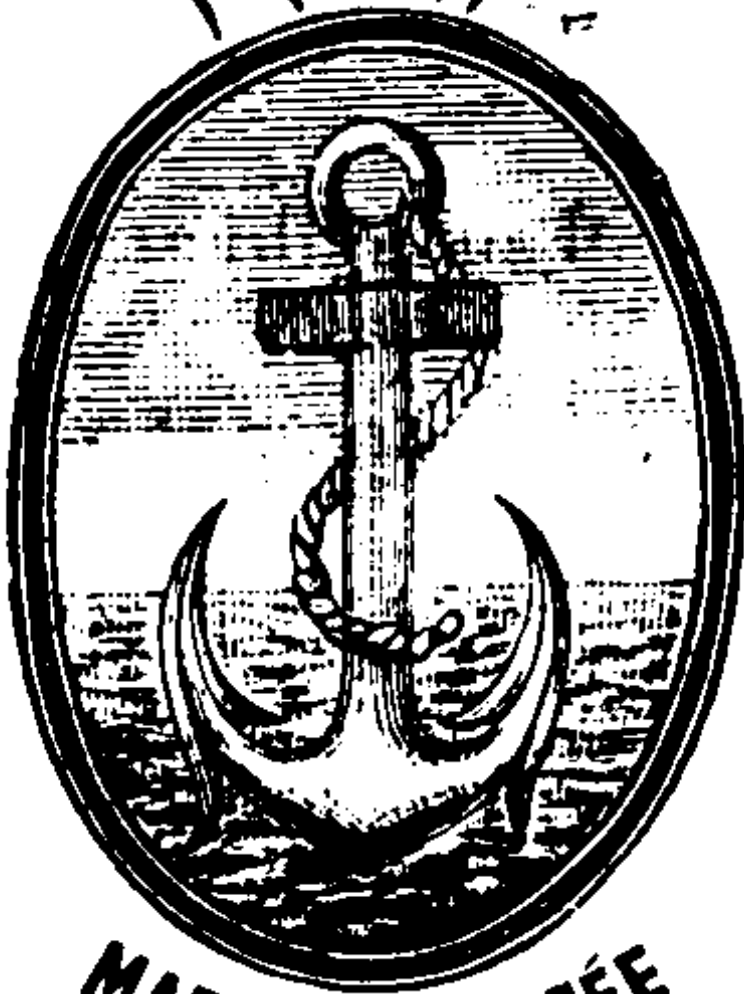
Յուլիանականի ներքին գործոց նախարար
Ա. Մ. ԹԵՍՍԵՍՏՈՒՆՈՒ

Աթէնք, 14 Յունիս 1904

Կ. Պոլսոյ եւ թովանդակ Թուրքիոյ մեզ կեդրոնաւսեղիս
Ղալաթիա, Կալաթա խան, թիւ 9
Գործակալ ՍԹԷԼԻԱՆՈՍ ՍԱՅՆԱՆԻ

ԸՆՏԻՐ, ՀՈՏԱԻԷՏ, ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ԹԷՅ

لا خسرنا منكم
٢٠٩

MARQUE DÉPOSÉE

Գաւառներու յաճախորդք թէյ գնելու համար պէտք չունին անձամբ գալու, նամակով թող դիմեն ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ — ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ վաճառատունը, ուր ամենամեծ խնամով, զգուշաւորութեամբ, կը գործարուին ամէն կարգի յանձնարարութիւն մեծաքանակ և փոքրաքանակ Իւրաւթեան համար՝ թէյերուն փոխարէնը կարելի է վճարել նաեւ երբ ապրանքները բեռցուին ու բոնոսիւնքսն ներկայացուի գնողին, կեղծ թէյ չի գնելու համար հաճեցէք ուշագրութիւն ընել մարքային և

ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ — ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ անուանու կեդրոնատեղին՝ Կ. Պոլիս, ՊաՏՃԷ Գարու, Ճէլալ պէյ խանի գրան կից, թիւ 10. Կ. Եւզրուեան և Յ. Իսազուլեան մեծ վաճառատունը :

ԳԱՌՆԻԿ ԱՃԱՌԵԱՆ

որուն պէտք է դիմել՝ թէ՛ հրդեհի և թէ՛ կեանքի ճիւղին վերաբերեալ ապահովագրութեանց կամ տեղեկութեանց համար :

Գ. ԱՃԱՌԵԱՆ կը վարէ նոյնպէս Մովային, Կեանքի և Հրդեհի Ապահովագրական Ընկերութեանց, ինչպէս նաև ՌԻԷՍԹԸՐՆ ընկերութեան Պոլսոյ կողմի գործակալութիւնը

Հասցե՝

ՊՈՒԻՍ, Մահմուտ Փաշա, Պոլսոյ Եաշըզ խան, թիւ 14

Գ. ԱՃԱՌԵԱՆ կը վարէ նաեւ, իր անձնական սեփականութիւնը եզրղ Անրիխայի վաճառատուն մը, Պոլիս, Շուկայ Սահաֆլար փողոց, թիւ 95. ուր գաւառներէն առուծարի յանձնարարութիւններ կ'ընդունուին :

Լ՝ՈՒՆԻՎԵՐՍՈ

L'UNIVERSO

Ապրանքներու Փոխադրութեանց Վճանգներու դիմ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Կեդրոնաօեղի ՄԻԼԱՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 2,250,000 ԼԻՐԱ

ընկերութիւնը թէ՛ ծովու և թէ՛ ցամաքի վրայ ապրանքներու փոխադրութեանց համար ապահովագրութիւններ կ'ընդունի խիստ շահաւոր պայմաններով :

Ահազ եւ ամբողջական հասուցում վնասներու

Ընդհ. Գործակալ և «Ավառի»ի խմբուկ

ԻԱԲԱՆՆԱԿ ԹԵՔԵՆԱՆ

Գօհաման Օղլու խան, և. Պոլիս

Դեր-Գործակալներ՝ Թորսիոյ գլխաւոր հաւատարմագրութեանը մէջ:

• Գոհացուցիչ պայմաններով դեր-գործակալներ կը փնտռուին այն տեղերը

ուր գործակալութիւն հաստատուած չէ տակաւին Տեղային գործակալներ կը փնտռուին պատուատրու կարող

ՇԱՀԱԻՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՎՌԱՄՇԱՊՈՒՀ ԹԱՇՃԵԱՆ

ՎԻՐԱԲՈՅԺ-ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ՎԿԱՅԵԱԼ ԿԱՅՍ. ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԷ

Ե Ի

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՅԻԱՆՈՅԻ

Լանկա, Թուրումպա Մէյսան, թիւ 56

Աղէիւ յաճախորդներէն գտած ընդունելութիւններէն քաջա-
լերուած, Եւրոպայէ ամենավերջի նորութեանց համաձայն դործիքներ
բերել տայով առողջապահական կարեւոր դրութեանց համաձայն,
թմրեցուցիչ դեղերու միջոցաւ, ենթմակային առանց փոքր ինչ անհան-
գրատութիւն կամ ցաւ պատճառելու կը քաշէ ամէն տեսակ մեծ ու
փոքր տկուաներս

Կը լեցունէ տկուաներու ս եւ է մէկ կողին վրայ փտտումէ յա-
ռաջ եկած խորշերը. ոսկի և բլթթին, կատարեալ խնամքս Ինչպէս
նաեւ տկուաներու, արմատայ վրայ ոսկիէ նուրբ պսակներ (couronne)
զետեղելով տկուային բայրովին անհետացման տրգելք կ'ըլլայ:

Կատարելապէս կը բուժէ, միշտ երերուն եզոզ տկուաները, լին-
տերու հիւանդութիւնները, ու ասոնցմէ յառաջ եկած բերանի գար-
շահատութիւնները:

Սկուաները կորանցուցնելու դժբաղդութեան տառապողներու
համար, բնականին յար և նման արհեստակամ ու առանց յիմքի տկ-
ուաներ զետեղելով ենթմակային փոքր ինչ անհանգստութիւն չկրելը
կը վստահեցունէ, յառաջիկային դայիք մեծամեծ վնասներու առաջ-
քը կ'առնէ, նոյնպէս զորաստ արմատներու վրայ կը զետեղէ պտու-
տակաւոր (dent de pivot) տկուաներ որոնց տեպքը բնական տկուաներէ
բնաւ չեն տարբերիր:

Եւրոպայս ենք որ յարդելի յաճախորդները առաջին այցելութե-
ան իսկ շատ գոհ ու զուարթ վերագաւառուով պիտի հաստատեն վե-
րոգրեալ ատամնարդիւն արհեստին նկատմամբ ունեցած կարողու-
թիւնը, դարձանման ամենատարագորէն կատարելը, ու դործողութիւն-
ներուն ամենակատարեալ փափկութիւնը:

Ինչպէս մինչև ցորդ, այժմայ կը շարունակէ իր այցելութիւն-
ները շարտիք երկու որ կէս օրէ վերջ Մագրիգիւղ Ստամպոլ ճաա-
տէսի, Ստեփան ԷՖ Թէրզեանի դեղարանը, և Սամսոյի Պողոս ԷՖ
Անուշեանի դեղարանը:

ՋՐԻ ԴԱՐԾԱՆՈՒՄ

Աղբառներու. Սօ. օր կէտօրէ վերջ իւր բնակարանին մէջ
կիրակէ օրեր ժամադրութեամբ

ԱԼԷՄՇԱՀ ՕՆՆԻԿ ԷՖԷՆՏԻ

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԴԵՐՁԱԿ

Յ Ե Ր Ա Մ Ե Ծ Պ Ո Ղ Ո Տ Ա Յ

Ի պրանիս Փառա արարքուման ի թիւ 5

Ալէմշահ Օննիկ էֆէնտի առանձին հաստատուած է այժմ ի Բերա Շառուպի դիմաց ընդարձակ շէնքի մը առաջին յարկին մէջ: Շատ ճաշակով կահաւորուած և գեղեցկապէս զարդարուած սրահներու մէջ՝ որ իւր արհեստանոցը կը կազմեն՝ իւր արամաղրութեան ներքեւ ունի միշտ անգլիական և դադղիական ամենաբարձրակարգ կերպաներ, իւր յաճախորդները դռնացներու համար, որոնցմէ շատեր կը վկայեն իւր արհեստանոցին մէջ շինուած հանդերձներուն հուրը ճաշակն ու գեղեցիկ ձեւն՝ որք իրապէս և արժանապէս վինք բարձրացուցած են առաջնակարգ դերձակութեան:

Աշխուշահ արհեստանոցին նշանադրանն է,

ՎԱՅԵԼՁՈՒԹԻՒՆ ԵՆ ՃԵԳՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՍ ՀԱՃԱՍԿՆՏՈՒՆ ԹՕՄԱԹԻՍԻ ՓԵՆՏԻ

ԹՎԱՐՄԱՆ ԱՆԱՌՍՑ, ՄԱՐՈՒՄ

Խ Ա Չ Ի Կ Թ Ո Վ Մ Ա Յ Ե Ա Ն

Կեդրոնացեղի՝ Խաւրընդար, Եկեղի խան, թիւ 19:

Մասնահիւղ՝ Ղալաթիա, Եիսուսի-Քալարըմ, Իզմիթ օրիւ, թիւ 47:

Այս վաճառատունը, որ 20 տարիէ ի վեր կը դառնի քունարեւի փեղեղի պատրաստութեամբ, այս տարի եւս յատկապէս և մեծ խնամով տեղական ընտիր թոմաթէսէ պատրաստած է համեղ և մաքուր փեղեղ, մասնաւորապէս ընտանիքներու համար:

Սոյն փեղեղները յանձնարարելիք են թէ՛ իրենց մաքուր պատրաստութեանը և թէ՛ գիններու չափաւորութեանը համար:

Իւրաքանչիւր մէկ օխանոց թիթեղեայ տուփը կ'արժէ 5 դրուշ:

Կեղծերէն ղգուշանալու համար ուշադրութիւն ընել տուփերու վրայի ԽԱՉԻԿ ԹՈՎՄԱՅԵԱՆ մարքային:

Կը գտնուի նոյնպէս հետուեայ տեղերը.— Բերա, Շիտակ ճամբայ, Թօքաթլեանի կից ծխալաճառ Գ. Կիւլէրեանի քով: Մըսըր-Չարչըի Պալըզ Բազարի դուռը, թիւ 21 և 7 աթթար Հանի Հիւանի պէյի վաճառատունը:

Կը գտնուի նոյնպէս բոլոր գլխաւոր նայարավաճառատուններու մէջ:

Գաւառական յանձնարարութիւններ փութով և ճշգրտութեամբ կը կատարուին:

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ

Լ Ե Ի ՈՆ Գ Ա Ր Ա Գ Ա Շ Ե Ա Ն Ե Ը Կ

Վ Ա Ր Ջ Ա Տ Ր ՈՒ Վ Ծ Գ Ր Կ Կ Ա Ր Գ Ի Մ Է Ճ Ի Տ Ի Է Ե Ի Ա Ր ՈՒ Ե Ս Տ Ի Ց Շ Ք Ա Դ Ր Ա Մ Ն Ե Ր Ո Վ

Պատկը Աշի ճատեաթի, Ա. Դրաւնի դիմաց, քիչ 62-73

Կազմատունս որ հիմնեալ է 1890 թուականին, հետզհետէ ճախարհած է կատարեղագործուած մեքենաներով, և վերջին տասնամանակս և նորաձեւ ծաղիկներ, պատիւներ, և ամէն տեսակ նոր ճաշակի յարմար կադրուարներով: Կարող է կաշակագի, կիտակաշի, անգլիական կակուղ և քրօքոտիլ կազմերով գիրքեր, նոթաներ, հանդէսներ, տետրակներ և այլն պատրաստել:

ՄԱՍՆԱԳԷՑ յարուսներու, ալպիւմներու և ամէն տեսակ նուերցու սակեզոծ կազմերու: Նայնպէս ճոխ գրեր ամէն լեզուաւ կլասէ գարթմաներու վրայ մօզայիք, ճերմակ եւ այլն գոյներով:

Հեղինակներու համար անհատապէս տօնու թեւով ընդամեններու, եւրոպական պատրաստ կազմերու ճաշակով (կազմերը տաւանց 100 հատէն պակաս ըլլալու) կը պատրաստէ:

Բաց տասի կազմատունս ճոխ միմ կըք մը ունի կազմարարութեան վերարեբեալ ամէն տեսակ պիտոյքներու: Մասնաւորաբար եւրոպական շահրէն և մարօքէն կաշիներ, քրօքոտիլ և անգլիական լաթեր, կլասէ թուղթ և քրթման, սակի մէկմ ալ եւն. եւն

Գ Ի Ի Ր Ա Մ Ա Ց Ջ Ա Ն Ի Ի Ի Ն Ե Ր Ո Վ

Ա Ղ Ե Կ Ա Պ

(Կ Ա Ս Ը Գ Պ Ա Ղ Ը)

Մահմուտ Փաշա, Բիւրքայի խանի ճիշդ գուսին գէմ: Տիգրան էֆ. Մովսէսեանի խանութին մէջ կը ծախուին գաւազ պատիւներ, որոնց այս անգամ երկաթները Նւրուպայէն նոր բերուած են վերջին գրուած թեւով: Իսկ վրայի կազմածը հաս կը պատրաստուի շափու վրայ և մեծ խնամքով: Իսկա պզտիկ տարեկանէ ազոց յատուկ աղեկապեր ալ կան: Ինձոզները խիստ գոհ պիտի ըլլան թէ՛ տպրանքներուն արհաւանութենէն և հանգստաւետութենէն ու գիներու շափաւորութենէն: Փաւառական յանձնարարութիւնը փութով կը կատարուին:

ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ ԵՂԹԱՐԳ

Կ. ՊՈԼԻՍ. Հագնագործար, Թիւ 24—26

ԲԻՐԱ. Գուշեֆարդ, Թիւ 695.

Գրատունս նպաստաւոր պայմաններով կը ստանձնէ դպրոցական, գրական, դիտական, վիպական, մատենագրական, տպագրական և այլ տեսակ յանձնարարութիւններ: Մեծագումար դնու մներու համար գոհացուցիչ զեղչերէ զատ, բողոքայի ծախս ևս չպահանջուիր: Գրատունս այս տարուան հրատարակութիւններն են.

	ՂԵ. ՓՐ.
ՄԻԱՄԱՆ. Միասի Մեծարեցի բանաստեղծութիւնները . . .	4
ՊԱՐՏԷՋ ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ ԵՒ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԳԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ. (Պատկերագարդ). Գրեց Տիկին Փ. Հագարապիսեան	4
ՏԱՍԵՆԻԻՆՆԵՐՈՐԴ ԴԱՐ ԵՒ ՅՈՎ. ՀԱՆՆԷՍ ՊՐՈՒՍԱՅԻ ՏԷՐՈՅԵՆՑ. (Իր կենդանագրով և ձեռագրով). Յ. Դ. Մրմրեան	12 20
ԿՆԱՆՔԻ ԳՈՐԾԱՆՈՒԹԻՒՆԸ. Լորս Ուպրի (Սըր ձօն Լըպոսի). Սոյն օգտակար գիրքը հայացուցած է Գ. Սսկեան	6
ՃՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՑԱՐՆՑՈՅՑ. Պարգեւաւոր մրցումներով. կը պարունակէ զուարեակիրներ և այլ օգտակար ու հաճելի նիւթեր	3

ԹԱՅԹԱՊՐՈՒՆԵԱՆ ԹԵՐԶԻ ՅԱԿՈՐ

Մայմուտ Փաշատա Մանասթըր խանընտա, 32 նաւթերօ իլէ մուրաքքամ ստատա սըմարլամա էլպիսէ իլէ մէշգուլ օլուպ, վազթըն կիտիշինէ մուվաֆրդ սուրէթտէ պիշիմի էլպիսէ եարտըզը կիպի, պաշընտ տիւյիւն էլպիսէլէրի վէ սաիր քօտիւմլէրի սէօզ վէրաիկի կիւն վէ սա'աթտա սէպաթ իլէ հազրը իտեր: Թիւճարան եազըճըլարը իլէ վէ սաիր տտամլարընտ հաֆթալըզ իլէ տախի էլպիսէ եարար. պու իսուսուս թէշրիֆ իսէ ճէք զէվաթըն իօշնուտլլէթի իսուսուսընտա իլանը մէզքիւրէ իպթիտար օլունմուշ աքր:

ԸՆՏԻՐ ԼՈՒՑԿԻ

Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի

Հիւանդանոցի Հոգ արարձու թիւնը պատիւ
ունի ծանուցանել բարեպէր հասարակութեան թէ՛
ի նպատակ Հիւանդանոցի լուցկի վաճառելու արտօ-
նութիւնն ստացած ըլլալով հրապարակ հանած է
զայն, որ քիչ օրուան մէջ բաւական լաւ ընդունե-
լութիւն գտած է :

Ուստի կը յանձնարարուի որ ամէն տան հա-
մար անհրաժեշտ համարուած և իւր տեսակին մէջ
առաջին եղող սոյն լուցկին գործածել յողուտ
բազմակարօտ Հաստատութեան, որոյ վաճառման
կեդրոնատեղին է Պոլիս Նէնի Ճամի փողոց, Երբին
խան, Մարտիկ ԷՔ. Երբինեանի վաճառատունը :

ՅԱԿՈՐ ԷՍԱԵԱՆ ԵՒ ԵՂԲԱՐՔ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՍԻՐՔԷՃԻ, ԹԻԻ 46

Մ Ե Ծ Վ Ա Ճ Ա Ռ Ա Տ Ո Ւ Ն
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԵՐԿԱԹԵՂԻՆԱՑ

Հ Ի Մ Ն Ե Ա Լ 1 8 5 6

Նրկաք՝ անգլիական, պելճիական, գերմանական և շուէտական ամէն տեսակ չափերով :

Բուքրէլ՝ գերմանական և պելճիական :

Լ եւ Լ երկաթ, գորտօն

Շրջանակ՝ պողպատեայ գերմանական (չէմպէր) :

Տախտակ սան՝ հաստ եւ թարակ (երկաթեայ և պողպատեայ) :

Տախտակ սան՝ փայլուն և պողպատեայ սթ օտներու համար :

Պագլավալր սան

Կալվանիզ սան (տափակ և խողովակաւոր) :

Զինկօ, գամ, պողպատ, պղինձ, տրայ, խարխիս, ապակի, բարեկ, ևն. ևն. :

Métal déployé pour Ciment armé

ԶԻՄԷՆԹՕ արուեստական եւ բնական

(Պարկով եւ տակառով)

ՕԴԷՆ ԶԱԶԴՈՒՈՂ ԵՒ ԿՐԱԿԻ ԴԷՍ

Հիերոֆրոմին ճերկ միայն սրայ ջուրով և խիտ դիւրաւ պատրաստելի ամէն տեսակ շէնքերու արտաքին ու ներքին մասերուն համար :

Դիմացկուն, հակամեխիչ, լուանայի և խղաներկէն 60 0/0 աւելի աման :

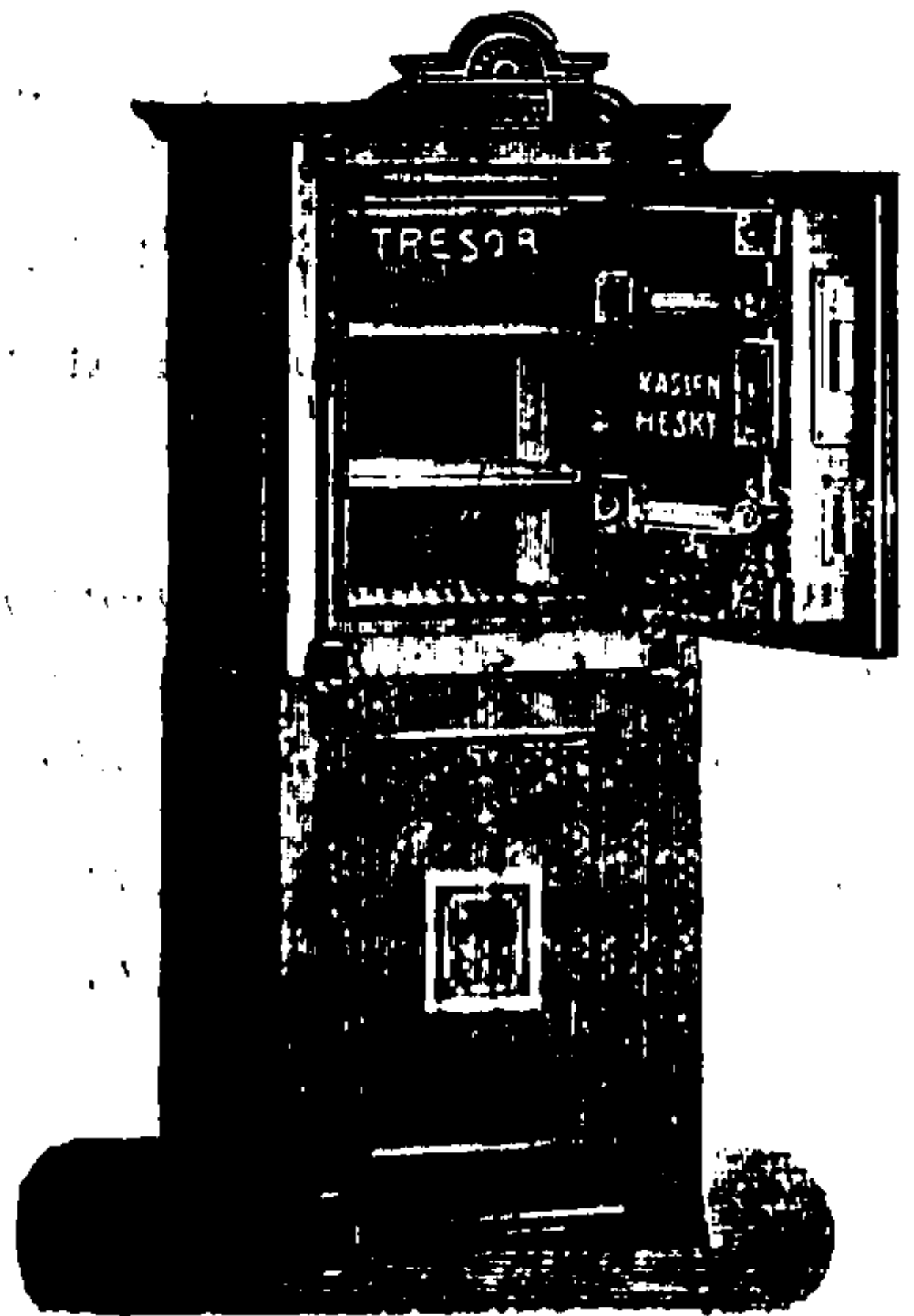
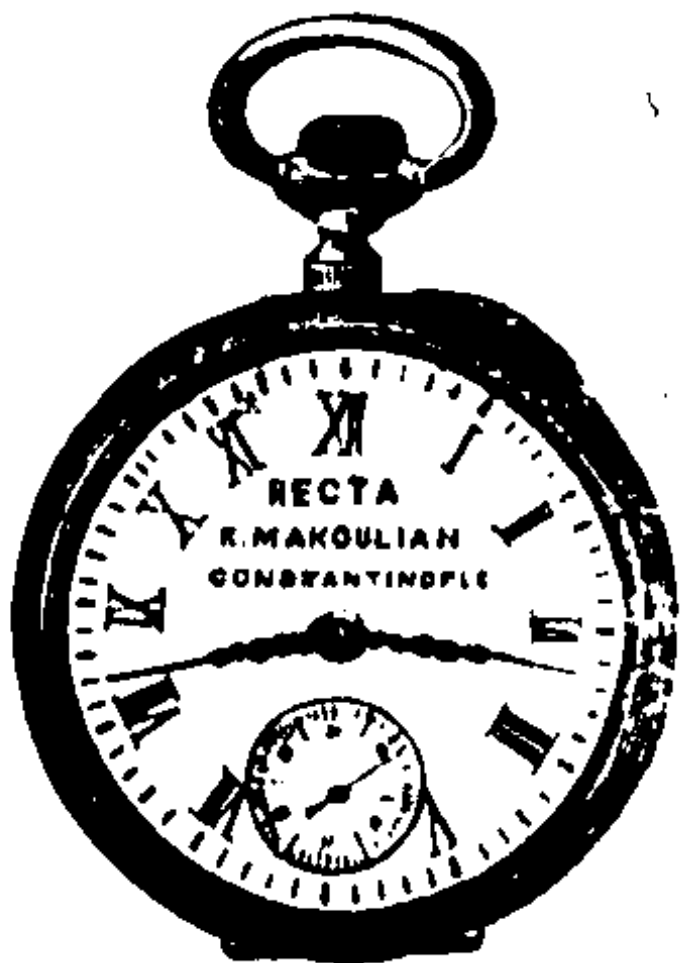
ԳՐԻԳՈՐ ՄԱԳՈՒԼԵԱՆ

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ 1888ԻՆ.

Կ. ՊՈԼԻՍ. ԵԼԵՆԻՃԱՄԻ ԶԻԼԻՆԿԵՐԼԵՐ ՃԱՏՏԷՍԻ, ՆՕ. 40

Ռ Է Բ Թ Ա

Սոյն վաճառատան մէջ կը գտնուին խիստ ճոխ տեսակով՝ ոսկի, արծաթ, նիքել, և պատի, քանսյի ժամացոյցներ, նաեւ ոսկի, արծաթ և նիքել շղթաներ, գոհարեղէններ ադամանգազարդ ժամացոյցներ, օղեր, մատանիներ, պրօշներ և սպարածղաններ եւն. եւն.:

Ինչպէս նաեւ ամէն մեծ ու թեւեւ Վիեննական և Անգղիական ամենաընտիր գրամարկներ և Անգղիական պիտիքը թներ:

Ի վերեւ նշանակեալ մեքիմա անուամբ ժամացոյցներն անթերի յորինուածքով և կանոնաւոր գնացքով ի վաղուց անտի Աւրապական քաղաքներու մէջ ամենուստ ճանչցուած և զնահատուած ըլլալով կը յանձնարարուի յարգելի յաճախորդաց զնեյ սոյն Ռէքթա ժամացոյցներէն, որոց միակ կեդրանատեղին է բովանդակ թուրքիոյ համար ԳՐԻԳՈՐ ՄԱԳՈՒԼԵԱՆ հրահրածանով վաճառատունն, ուր միշտ պատրաստ կը գտնուին ոսկի, արծաթ և զքսիակ կապարիչով ամէն մեծ ու թեւեւ գիւրամատչելի գիւներով:

Գաւառներէ եկած յանձնարարու թիւ կը ըլլայ գրամարկը և կամ ժամացոյց եւն. ամենայն ճշդութեամբ և փութով կը կատարուին:

Խորհուրդ կուսանք մեր բոլոր ընթերցողի-
ներուն եւ ընթերցողներուն գնել

ՍԻՆԿԷՐԻ

կարի մեքենայ մը, որովհետև կարի մեքենայ մը տան մը համար ամէնէն
օգտակար ու անհրաժեշտ առարկան է և աշխարհիս լաւագոյն կարի մե-
քենաները ՍԻՆԿԷՐԻ մեքենաներն են:

Ապահով ըլլալու համար թէ առնուած մեքենան ճշմարիտ ՍԻՆԿԷՐ
է, այսինքն թէ Սինկէրի համալուծող ընկերութեան գործարաններուն ար-
տադրութիւնն է, պէտք է ուշադրութիւն ընել որ,

1. Հոս նշանակուած գործա-
տան վաճառանիշը և

2. Ընկերութեան

The Singer Manufacturing Company
անունը մեքենային վրայ գրա-
նուին :

THE SINGER MANUFACTURING COMPANY NEW YORK

ՀԱՅԹԱՑԹԻՉ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱԼԱՏԱՆ

450Է ԱԻԵԼԻ ՄԻՏԱԼ ԵՒ ՊԱՏՈՒՈՅ ՎԿԱՅԱԳԻՐ

ԿԱՐԻ ԵՒ ԱՍԻՂՆԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԵՐԸ ԶՐԻ

ԸՆԴԻ. ՑՈՐԷՆՈՒՔԻԱՆ ԹՈՒՐԿՈՅ, ԵԳԻՍՏՈՍԻ, ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ
ԵՒ ՊՈԼԿԱՐԿՈՅ ԵՒԱՄԱՐ

ՌՍԻԱ. ՇԻՏԱԿ ՃԱՄՐԱՅ Թ. 343 ԵՒ ԿՐԿ. 343, ՊՈՆ-ՄԱՐԵԷԻՆ ԴԷՄԸ

ԿԵՒՐ. ՄԹԵՐԱՆՈՑ՝ Կալաթա, Սինկէր խան, Պիլոր փողոց

Վոսթրալիական
վաճառում
 Բերա, Շիտակ ճամբայ, Թիւ 343, Պոն-Մարշէին դէմը
 Կալաթա, Գարաբէոյ, Թրամուէյի կայարանին դիմացը Թիւ 120
 Պոլիս.— 1. Սուլթան Համամ, 2. Սուլթան Գայազիտ
 Սկիւտար, Չարշի պոյի
 Դատըքէոյ, Նաւամատոյցին մօտը

ՄԱՍՆԱՃԻՒՆԻՐ՝ գաւառական բոլոր կառէտը կեդրոններու մէջ

ԼԱԶԱՐՈ ՖԻՍԱՆԿՈ ՎՆ ՈՐԴԻԿ

ԷՖ Պ Ո Ւ Ի Ս

ՍՏԱՄՊՈՒԼ | Ֆինանսըլար եօգուեր, թիւ 31, 33, 35, 37,
Սուլթան Համամ, թիւ 3
ԲԵՐԱ, Մեծ փողոց, թիւ 2 (Nouveau Passage d'Anatolie, 2)
ԿՍ.Լ.Ս.Թ.Ս., Թիւնէլին քով

Կամաւորեան շատուկ կերպասներ

Գորգ եւ մուշամպա

Գործարան կարասեաց ծուպերու

Բիֆե անկողնոյ ծածկոցներ

Մեծ եւ փոքր ֆանակոթեանք

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԳԱՐԵԶՈՒՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ՊՕՄՕՆԹԻ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԻ 2,500,000 ՁՐԱՆՔ
ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ՎՃԱՐՈՒՄԾ

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ԺԸՆԷՎ
ԳՈՐԾԱՐԱՆ Ի ՖԷՐԻԳԻՒՂ, Կ. ՊՈԼԻՍ

Գ Ա Ր Ե Ջ Ո Ւ Ր

Հոշ. վաշքով եւ գայլուկով պատրաստւած

ՍՍ.Ռ.ՈՅՑԻ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Սառոյց շինելու եւ զտւած ջուր պատրաստելու
մեծաճորհին ունի

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՊԻՂԱՅԻ ՍԱՆՃԱԳԻՆ ՀԱՄԱՐ

Վ.Ա.ՐԶՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԳՐԱՍԵՆՆԱԿ

Սանտալի խան, Բ. յարկ, Գարա Մուսրաճա փողոց

Վ Ա Լ Ա Թ Ի Ա

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԱՐԱՅՃԵԱՆ

ՀԱՆՈՒՔԱԾՈՅԻ ՆԱՄԱԿԱԴՐՈՇՄԵՆԵՐՈՒ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐՈՒՆ

Եթէ վաճառել ուզուած հաւաքածոյի նամակադրոշմներ ունիք, դիմեցէք Կ. Պոլիս, Ղալաթիա, Աւրաստիական նամակատուէին ետեի կողմը և Գոմիսիօն Պանի կից՝ Տէմիր-խան, թիւ 25 հաւաքածոյի նամակադրոշմի վաճառական՝ Մարտիրոս էֆ. Արայճեանի, որ գոհացուցիչ գիներով կը գնէ: Եթէ նամակադրոշմի հաւաքիչ էք և կը փափաքիք ձեր հաւաքածոն ճոխացնել՝ դիմեցէք դարձեալ Մարտիրոս էֆ. Արայճեանի, որ դիւրամասշնչի գիներով կը վաճառէ՝ ամէն տեսակ հաւաքածոյի նամակադրոշմներ: Այս գործողութիւնները կը կատարէ թղթակցութեամբ ալ: Պէտք եղած ատեն Կ. Պոլսոյ յաճախորդներուն կ'այցելէ՝ նամակադրոշմներու գնման և վաճառման համար, եթէ կանխաւ յաճախորդներ իրենց հասցէն և փափաքը յայտնեն՝ 10 փարանոց քարթ-բուդալով մը: Առանց որ և է փոխարինութեան նամակադրոշմներու գնահատում:

Հասցէ՝ Մարտիրոս Արայճեան, Ղալաթիա, Տէմիր-խան թիւ 25 Կ. Պոլիս:

ԻիՅ.—Նամակ գրողներէն կը խնդրէ իրենց հասցէն յստակօրէն գրել:

ՊԱՐԹԵԻ ՅԱԿՈՒԹԵԱՆ

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՅՈՒՆ ԿԵՐՊԱՍԵՂԻՆԱՑ

ՃԼԵԱԿ. ՆՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏՈԿՈՒՆՈՒԹԻՒՆ

Մի տար ձեր 20 ֆրանքը միջոցն ՅՊ-40 դրուշ արժող ապրանսաց, դիմեցէք Գ. Յակոբեան վաճառատուներ՝ ուր պիտի գտնուի միշտ ամէն եղանակի, նոր և ճաշակաւոր, ճոխ գտնագտնութիւններ ընտիր կերպասեղինաց, ամէնէն նպաստաւոր գիներով:

Հասցէ՝ Կ. ՊՈԼԻՍ, Այնանըլաբ, թիւ 12-14

Գաւառային յանձնարարութիւնը խղճի մտօք կատարուելով ուզողներուն անմիջապէս նմոյշներ կը դրկուին, մանաւանդ ղերձակներու յատուկ ամէն տեսակ խաւճեր միշտ պատրաստ կը գտնուին:

ՎԱՐՋԻՆ ԳԻՆ

ԳՐԱՏՈՒՆ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԷՍԿԻԵԱՆ

2 ԵՂԶ % 30

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

					Ղր. Փրլ.
ՊԱՏԿ. ԱՅՈՒՆԱՐԱՆ	100 ը	25 դր.	հատը	.	20
» ՈՍԱՅՓՆՋԻԿ	100 ը	50 »	»	.	1
» ԸՆՏԵԼԱՐԱՆ	100 ը	100 »	»	.	2
» ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ Լ. Շաքրեան			»	.	4
ՀՄՈՑ. ԿՐՕՆԱԳԻՑՈՒԹԻՒՆ՝ Վ. ԿԻՐԻՅԱՆ			»	.	2
» ԲԱՐՈՑԱԳԻՑՈՒԹԻՒՆ			»	.	2 20

ՏԱՃԿԱԽՕՍ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

- Ա. ՏԱՐԻ ԳԻՆՆԵՐԻԿ ՎԱՐՃՈՒԹԻՒՆ հատը **4**
- Բ. » **5**
- Գ. » » » » (հրատարակելի մինչ Օգոստ.) **5**
- Այս գրքերուն զեղչն է Օգոստոսի սկիզբէն մինչեւ Հոկտեմբերի վերջը $\frac{1}{10}$ 30, աղբատիկ դպ ոչնեքուն՝ ուլ աւելի:
- Այս գրատան մէջ պատրաստ կայ նաև զանազան տեսակ մատենադարանի ու դպրոցական դասագրքերու հեղինակներուն բոլոր գործերը, որոնց վրայ կը տրուի, ամենէն բայ ձրագոյն զեղջը:
- Կը դրկէ՝ Տիօրէն, Մասնագիտ և Երամիշ ուսուցիչներ, վկայեալը պարկեշտ ու փորձառու:
- Յանձնարարութեանց փոխարժէքը պէճ է կանխիկ դրկել առանց բացառութեան:
- ԵՍԷ՝ յանձնարարութեան արժէքը դրկուած չէ, և կամ պատասխանի համար 1 դր. փուլ չէ ներփակուած նամակին, պահաւիտան աւանդամ չտուիտ, և յանձնարարութեանը չկատարուած կամ ուշացած ըլլալուն համար ալ պատասխանատու չէ: Բայց երբ յանձնարարութեան մը արժէքը կանխիկ դրկուած է, պարտական է անմիջապէս ծրարելու՝ ոչ Պոլսէն մեկնող առաջին Թղթատարին յանձնելու:
- Կ'ուզէք գոհ մնալ. անկասկած դիմեցէք այս գրասան, ու մի խարուիք մեծ խօսիկ գրավաճառներէ:

 Իրասան հապեկն է՝

در سعادت پیرکاهی خوراسانی خاتمه کتبخانه جدید

Գրավաճառ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԷՍԿԻՅԵԱՆ, Կ. Պոլիս, Խորասանեան Խան:

Հին Եւրոպա

Լազոյ Հիւնար Կիւր Եւրոպայի Եւրոպայի Եւրոպայի
Եւրոպայի Եւրոպայի Եւրոպայի Եւրոպայի Եւրոպայի